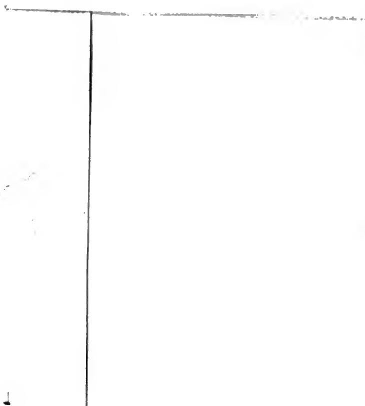

JOANNIS LAURENTII BERTI

FLORENTINI

FRATRIS EREMITAE AUGUSTINIANI

LIBRORUM

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

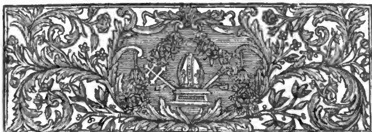
TOMUS III.

Qui complectitur dissertationes de Originali Peccato, de Hæresibus adversus Liberum arbitrium, & Gratiam, atque de ipsa Gratia Reparatoris.

ROMAE APUD PANTHEON ANNO D. MDCCXXXIX.
EXCUDEBAT ANTONIUS DE RUBEIS

SUPERIORUM PERMISSU.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER DECIMUSTERTIUS

In quo Originalis peccati ex primo Homine in posteros demonstratur transfusio.

Dami culpa, de qua postremo libro differui, non solum imitatione ac exemplo, verum etiam propagatione peccati universum genus humanum infecit; nam præter paterni sceleris documentum, cui tanta vis inest, ut ad illud soleant prognati vitam, moresque componere, ob perturbatum dominium rationis, atque inseminatam labem concupiscentiæ, ipsa filiorum generatio originali sorde polluitur. Imo, quum gignendis liberis operam non dederint Protoparentes ante lapsum, nec fuerint aliqui homines eorum inobedientiæ spectatores, imago autem, & recordatio antiquæ felicitatis, quam in tot, ac tantas calamitates commutavit Adæ transgressio, in nobis tristitiam potius, & ægritudinem pariat, quam peccandi libidinem; non esset veteris delicti ad mentem revocatio tam deploranda, nisi ad nos nequitiæ turpitudinem, ac meritum pœnæ vitiata origo transmitteret. Quoniam itaque in iniquitate concepti sumus, atque in nobis etiam per lavacrum regenerationis ex-

 piatis

piatis remanet ad agonem languor animi, & lacertosa cupiditas; opus est, ut de Originalis peccati transfusione, & qualitate instituamus Theologicam concertationem. Consueverunt quidem Scholastici hoc facere, ubi de peccatis, & de virtutibus disputatur: sed nos huic disceptationi initia tertii Voluminis deputamus, propterea quod pertractaturi sumus in quarto de iis virtutum, aut vitiorum officiis, quæ usu tantum libertatis propriæ exercentur; ac præterea præsens de Transfusione peccati disceptatio magnam habet cum præcedenti connexionem, necnon ad intelligentiam eorum, quæ posthac dicturi sumus de Gratia, & de libero arbitrio, apprime est necessaria.

CAPUT I.

Peccatum Originale ab Adam in posteros ejus transfundi, ex sacris literis demonstratur.

Neminem ob prævaricationem Adæ nasci infectum peccato, & damnationi obnoxium primum commenti sunt gregales Carpocratis secundo Ecclesiæ sæculo ineunte, ut scribit in III. Strom. Clem. Alexandrinus. Deinde in eumdem errorem, in libris saltem Periarchon, lapsus est Origenes Adamantius, qui Pelagianismi ova fovit; quamquam is gratiam baptismatis fateretur ad abluenda peccata in superiori vita, priusquam anima dilaberetur in carnis ergastulum, perpetrata. Idem opinatus est Pelagius asserens Adamum posteris obfuisse non transfusione, sed exemplo delicti, adeo versipellis ut suffuratus sit in Synodo Diospolitana a quatuordecim Episcopis absolutionem. Legendus S. Pater de Peccato Origin. cap. 13. & 15. & lib. 1. contra Julianum cap. 5. Manifestius hanc evomuerunt blasphemiam Cælestius, & Julianus; qui quinam fuerint, & quantum pro hæresi Pelagiana pertinacissimi operis contulerint videbimus libro proximo. Patrocinatus est iis Theodorus Mopsuestenus, ut referunt Marius Mercator in Commonitorio, & Norisius de Hæresi Pelagiana lib. 1. cap. IX. Armenii, Albenses, Beguini in eodem luto pedibus constiterunt. Erasmus quoque male apud plurimos audiit, quod Catholicis studuerit eripere apertissimum Pauli testimonium in Epist. ad Rom. cap. V. 12. Ipse tamen post interpretationem suam, de qua infra, *Ego*, inquit, ***demonstrans hunc locum ad revincendos Pelagianos non esse satis efficacem relego disputantem ad alia loca hoc certiora. Hoc non est eripere telum Ecclesiæ, sed indicare tela certiora pro parum certo: nec est aperire ruinam hostibus, sed admonere, ne hic urgeamus hostem ubi possit elabi***. Belle quidem, & præclare nimium: ast certiora illa tela non profert. Attamen hominem ceteris vehementer suspectum neque absolvo, neque condemno.

Fal-

Falsum Erasmi expositionem secutus est Joannes Clericus Animadv. ad Epist. Augustini 157. olim 89. Mitto Socinianos, qui ad aliorum hæresum colluvionem etiam Pelagianam asciscunt.

Propositio I. Transfusio Originalis peccati ex veteri Testamento primum evincitur.

Eligam ex multis, quæ produci possent, tria loca duntaxat. Sit primus ex cap. xvii. Genes. v. 14. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi non sola mors temporalis præscribitur, sed æterna potissimum; quoniam sicut ea verba Gen. xxv. 17, *Et appositus est ad populum suum*, & 1. Macchabæorum cap. 2. 69. *Appositus est ad patres suos*, vitam significant sempiternam; ita hæc, *Delebitur anima illius de populo suo*, demonstrant maxime mortem animæ, & damnationem. Atque alia, *Quia pactum meum irritum fecit*, non solum pactum & fœdus cum Abrahamo initum designant, cujus violatio non est tenello puero imputanda, sed illud de ligni prohibitione, quando per unum hominem peccatum introivit in mundum. Quapropter Augustinus de Peccato Originali cap. xxx. num. 35. *Quid enim mali, quæso*, (inquit) *parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente, & eum non circumcidente ipse damnetur damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo? Neque enim temporalis mortis terror incussus est, cum de justis quando moriebantur, tunc potius diceretur, Et appositus est ad populum suum, vel, Appositus est ad Patres suos, quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur quæ illum separet a populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei, &c.* Et in iii. contra Julianum cap. xviii. num. 34. *Isaac* (inquit) *quantum ad propria peccata quid meruerat, etiamsi ex adulteris nasceretur, innocens natus, quid meruerat ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret? Noli evagari permulta obscura, perplexa, superflua; ad hoc unum apertum, simplex, necessariumque responde.* Legatur & de Peccatorum meritis libro 2. cap. xi. num. 24. necnon xvi. de Civit. Dei cap. 27. Ex quibus ita argumentamur: Puer, qui nondum instituto baptismate non circumcidebatur, erat exclusus a cœtu Sanctorum, atque a sempiterna beatitudine, propterea quod divinum mandatum irritum fecerat. At puer ille octo dierum non dissipavit testamentum Domini de imperata circumcisione, neque capax erat actualis peccati. Ergo irritum fecerat mandatum de ligni prohibitione, & originalis peccati reus erat.

Quoniam multi hoc argumentum aut nullum, aut infirmissimum putant, in eo aliquantisper commorabor. Sunt qui dicunt verba Genesis xvii. non pertinere ad pueros, sed ad solos adultos, qui circumcisionem negligerent; & male additum *die octava*, quomodo citat persæpe Augustinus. Ita Grotius. Gerardus Vossius lib. ii. Hist. Pelag. p. 1. thesi 2. observat in Hebræo esse זכר *Zacár*, quod *virum* notat;

quare

quare locus accipiendus est de adultis, non de infantibus. Adde τῇ *die octava* tam in Hebraico, quam in Vulgatæ textu desiderari. Male ergo, inquiunt, hæc verba detorquentur ad pueros.

Hæc facili negocio eliduntur. Nam verba illa *die octava* inveniuntur in textu græco, in quo legitur τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ: eamdemque cum Augustino lectionem sequuntur Ambrosius Epist. 77, Origenes lib. 2. in Epist. ad Romanos circa finem cap. 3, aliique veteres. Nec refert quod in Hebræo, & Vulgatæ nostræ textu minime reperiantur; cum subintelligi constet ex versu 12. præcedenti, *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunque non fuerit de stirpe vestra*. Itaque proximo cap. 14, etsi non habeantur ea verba *octava die*, illic subintelliguntur, maxime quod legimus indefinite, *Masculus, &c.* Quare Græca lectio falsa non est, sed addit commodam verborum interpretationem. Observatum a me in Polyglottis Anglis tom. 1. pag. 65. in vetustissimo textu Sammaritano haberi: *Præputium autem masculi, cujus non circumcisa fuerit caro præputii sui in die octavo, istius exterminabitur anima de populis suis: fœdus meum fregit*. Hujus etiam lectionis adminiculo verus sensus eruitur, refutatur Grotius, & argumento Augustini novum robur accedit. Falsissimum quoque est זכר *Zachar* significare tantummodo marem grandævum; invenimus quippe ipsum vocabulum in Codice Hebræo Exodi XIII. 12. Levit. XII. 2. Esaiæ LXVI. 7. & Jerem. XX. 15. de puero nuperrime nato: qui cum ad Patris memoriam servandam nascatur, non minus, ac adultus, appellatur זכר. Textum Geneseos de puero infante etiam Hebræi interpretantur, præsertim Aben-Esra apud Cartwrightum.

Respondent alii, inter quos etiam L'Herminier Tom. 6. pag. 29. ea verba *pactum meum irritum fecit*, non ad legem Adamo datam esse referenda, sed ad pactum circumcisionis, ob cujus neglectum signaculum Angelus in diversorio voluit occidere Moysen Exodi IV. 24. unde Sephora illico filii præputium circumcidit.

Verum hoc etiam admisso Augustiniana argumentatio in suo robore perseverat. Vidit enim subterfugium istud perspicax S. Patris ingenium: atque ita ex adverso ratiocinium instituit lib. XVI. de Civ. Dei cap. 27. *Si enim dixisset quia hoc testamentum meum dissipavit, nonnisi de ista circumcisione intelligi cogeret. Nunc vero quoniam non expressit cujusmodi testamentum parvulus dissipaverit, liberum est intelligere de illo testamento dictum, cujus dissipatio pertinere possit ad parvulum. Si autem quisquam hoc nonnisi de ista circumcisione dictum esse contendit, quod in ea testamentum Dei qui non est circumcisus dissipaverit parvulus, quærat locutionis aliquem modum, quo non absurde possit intelligi, ideo dissipasse testamentum, quia licet non ab illo, tamen in illo est dissipatum. Verum sic quoque animadvertendum est nulla in*

In se negligentia sua juste interire incircumcisi animam parvuli, nisi originalis obligatione peccati.

Tertio inquiunt illa verba, *Delebitur anima illius de populo suo*, vel corporalem mortem designare, vel temporalem hæreditatem, vel sortem filiorum Israel. Sed neque hæc vim Augustinianæ argumentationis eludunt. Primo quoniam *apponi ad populum suum* hebraica phrasi demonstrat hæreditatem Sanctorum. Igitur hac antithesi *deleri de populo suo* significatur hujus hæreditatis privatio. Deinde quia in Hebraico, Chaldæo, & Samaritano textu habetur plurali numero *de populis suis*, quibus verbis haud obscure ostenditur, ut animadvertit etiam Drusius, puerum incircumcisum a cœtu Sanctorum esse excludendum. Insuper sive de temporali, sive de æterna morte, aut alia pœna, quæcunque ea demum sit, verba illa sumantur; urget semper Augustinianum argumentum, *Quid meruerat, ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret?* Postremo S. P. lib. 11. contra Julianum cap. 6. n. 18. etiam auctoritate Joannis Chrysostomi, & Beatissimi Martyris Cypriani demonstrat circumcisionem in signum præceptam esse baptismatis, & in remedium Originalis peccati. Quod & affirmat S. Basilius Orat. XIII. quæ est hortatio ad Baptismum, & Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. XI. Innoc. etiam IIII. in cap. *Majores*. Quamobrem ut non baptizati nunc delentur de libro viventium, ita olim non circumcisi. At de Institutione Circumcisionis alibi. Sufficiat modo demonstrasse argumentum Augustini non adversari universæ Patrum traditioni in eo, quod ad Circumcisionis mandatum attinet, ut scribit Nicolaus L'Herminier.

Alter textus est Jobi XIV. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?* Hæc verba explicat Olympiodorus pag. 274. Catenæ Græcorum Patrum: *Quorsum plura de homine dicenda sunt, quandoquidem ipsa hominis generatio sine illuvie, & peccato non existat? Unde fit ut infantes ad eluendam sordem, quam ex Adami transgressione contraxerunt, baptizentur.* Notanda est etiam Versio LXX. quæ habet: τίς γὰρ καθαρὸς ἔσαι ἀπὸ ῥύπου; ἀλλ' οὐδεὶς, ἐὰν ᾗ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς: videlicet, *Quis enim mundus erit a sorde? Nec unus, si & una dies vita ejus in terra.* Hanc sequitur Augustinus lib. XX. de C. D. cap. 26. Omnes ergo de immundo semine concipiuntur, nec est homo immunis a sorde, etiamsi nunc vivere incœperit. Futilis est interpretatio Fratrum Polonorum, qui Jobi textum accipiunt de sordibus & immunditiis pannorum: has enim in thermis eluunt mulierculæ cinere, aut smegmate, neque sordes istæ contrahuntur immundo semine dum proles concipitur. Loquitur autem Job, ut liquet, de sorde, quam omnes contrahunt, & quæ a nemine, nisi a Deo, potest ablui.

Tertius locus erit Psalm. L. v. 7. ubi Regius vates inquit: *Ecce enim*

enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Quæ verba intelligi nequeunt de illicito parentum Davidis complexu; ſiquidem ut Auguſtinus ſcribit in hunc Pſalmum n. 10. *Nunquid David de adulterio natus erat de Jeſſe viro juſto, & conjuge ipſius? Quid eſt quod ſe dicit in iniquitate conceptum, niſi quia trahitur iniquitas ex Adam?* Multo minus cum Socinianis id acceperis de peccatis a Davide propria voluntate, poſtquam regnum obtinuit, patratis: nam Uriæ interfectio, & alieni tori violatio nullam habent connexionem cum Davidis conceptione, niſi quatenus materno ex utero traxit fomitem peccati; quod pariter eſt vitiatæ originis argumentum. Reſpondebant Pelagiani plurali illo numero *in iniquitatibus*, & *in peccatis*, aperte actualia peccata monſtrari, cum Originale unicum aſſeratur. Aſt Auguſtinus cap. 46. Enchirid. num. 13. ita cavillationem iſtam exſufflat: *Neque hic dixit in iniquitate vel peccato, cum & hoc recte dici poſſit: ſed iniquitates & peccata dicere maluit; quia & in illo uno, quod & in omnes homines pertranſiit, atque tam magnum eſt, ut eo mutaretur & converteretur in neceſſitatem mortis humana natura, reperiuntur, ſicut ſupra diſſerui, plura peccata.* Hæc plura peccata ſunt ab Auguſtino explicata præcedenti cap. 45. ſunt autem ſuperbia, ſacrilegium, homicidium, fornicatio, furtum, & avaritia. Vide lib. præcedentis cap. XII. prop. 1. Ad refellendam novorum Pelagianorum audaciam addo in Hebraico textu legi הֵן־בְּעָווֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי׃ *Ecce in iniquitate formatus ſum, & in peccato calefecit me mater mea.* Ubi *iniquitas & peccatum* ſingulari numero effertur, quemadmodum in Verſione Chaldaica, Syriaca, & Arabica.

Objectio refellitur.

Unum eſt, quod ex veteri teſtamento Pelagianorum defenſor Julianus oppoſuit. Ezechielis XVIII. v. 20. habetur: *Anima, quæ peccaverit ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum.* At ſi eſſet peccatum aliquod originale, filius portaret iniquitatem patris, & impietas impii eſſet etiam ſuper poſteros. Nullum eſt ergo peccatum iſtud originale.

Reſp. 1. Nego minorem: Propheta enim promittit gratiam novi teſtamenti, in quo regenerati majorum ſuorum pœnis non afficiuntur, ut olim in lege veteri, quando Deus viſitabat iniquitatem patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem, ſicut legitur Exodi XX. 5. & Jerem. XXXII. 18. unde in Iſrael invaluit proverbium illud: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt*, eodem cap. Ezech. v. 2. Deus itaque promittit hanc parabolam ulterius non futuram in proverbium in Iſrael, quoniam regenerati debita paren-

rentibus pœna minime constringuntur, sed personalium malefactorum supplicio mulctantur. *Hæc per Ezechielem Prophetam promissio est novi testamenti, quam non intelligis, ubi Deus regeneratos a generatis, si jam in majoribus ætatibus sunt, secundum propria facta discernit*: ait S. Pater lib. III. Operis Imperf. contra Jul. cap. 38. Et quidem proverbium illud nulla ratione de Originali peccato, sed de solis actualibus apud Israelitas vigebat, cum hi tamen Originale peccatum concordissime agnoscerent, & illud appellarent, auctore Aben-Esra, *Figmentum malum, cordisque præputium*. Primo enim Adæ peccatum non solum visitat vindex Dei justitia usque in quartam generationem, sed in generationes mille; nec solius Sethi vel Enos, sed nostrûm quoque dentes obstupuerunt ob protoparentis comestionem. Deinde liquet ex præcedenti versu 18. loqui Ezechielem de parentum peccatis personalibus, quæ ad quædam genera simul cum virtutibus oppositis reducit in suis Commentariis Hieronymus; ut sunt idololatria, hæresis, adulterium, aliaque a Propheta ibidem enumerata.

Secundo respondetur dist. eamdem minorem: Filius portaret iniquitatem Patris, nisi ei fuisset remissum originale peccatum, aut actualia patraret, concedo: Si peccatum illi remissum foret, & justitiam operaretur, & custodiret omnia præcepta Domini, nego. Versu proximo 59. declarat Propheta, quod Filius non portabit iniquitatem Patris, si legem impleverit, aut si impius est, egerit pœnitentiam; & loquitur de Israelitis, quibus per circumcisionem peccatum originale deletum erat. Quo ergo jure hoc testimonio abuti possumus adversus originalis peccati transfusionem, dum sermo instituitur de actuali, & ad filios Israel a priori illo peccato solutos?

Propositio II. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Testamenti locupletissima auctoritate.

Tria pariter ex novo Testamento producam præ ceteris argumenta. Quorum esto primum. Apostolus ad Rom. v. 12. scribit: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Et in 1. ad Corinth. cap. xv. 21. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Vindicavi a falsis hæreticorum interpretamentis utrumque locum præcedenti libro cap. I. & cap. XIII. Addam modo, perperam a Pelagianis ita explicari, quasi omnes moriantur animâ, propterea quod imitentur prævaricatorem Adamum. Primo quoniam ostendi agi utrobique de morte corporis, cum Apostolus peccatum a morte distinguat, & priori loco v. 14. affirmet ob Adæ delictum mortem regnasse etiam in parvulos, qui Adam imitari non possunt; in altero autem de resurrectione corporum verba faciat. Deinde non per hominem, sed per Angelum primo, posthac per Evam pec-

catum pervasit, *si de imitatione* tantummodo disceptetur. Præterea instituit Apostolus comparationem inter Adam, & Christum: & illum peccati auctorem declarat, istum gratiæ; illum mortis, istum resurrectionis. At Christus gratiæ & resurrectionis caussa est non per imitationem duntaxat; sed per veram propriamque participationem virtutis suæ in his qui justificantur, & in omnibus qui resurrecturi sunt. Adam ergo erit vere proprieque caussa mortis & peccati in singulis qui moriuntur. Legendus omnino Augustinus Ep. 157. olim 89. lib. 1. de Peccat. meritis cap. 10. 11. de Nuptiis cap. 27. lib. 11. Operis Imperf. contra Julianum n. 16, &c.

Joannes Phereponus Animadv. ad Epist. Augustinianam 157. §. 1. & ad Epist. 176. §. 2. ausus est scribere Augustinum locum Pauli ad Rom. v. confidentius explicavisse, & sese demonstrasse Apostoli proletarium Interpretem. Proletarium dicit Plautina phrasi, idest plebejum, ac pauperrimum. Etenim, inquit, hunc locum Pauli pertinere ad adultos tantum, qui peccatum Adami imitantur ostenderunt dudum viri doctissimi. Sed & hujus censoriæ notæ caussam profert ex Græco textu, in quo habetur ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, nimirum, *eo quod omnes peccaverunt*. Etenim ἐφ' ᾧ est *quia* vel *eo quod*; non *in quo*, ut 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philippenses 111. 12. Hæc ex Erasmo, qui Comment. in hunc locum scribit ἐπὶ jungi paterno casui, quoties idem est ac *super*, ut ἐπὶ τῆς γῆς, *super terram*, ἐπὶ πάντων, *super omnia*: item cum tempus indicat, aut dictionem, ut ἐπὶ Καίσαρος Ὀκταβίου, *Imperante Cæsare Octavio*. Jungi autem dativo cum potestatem significat, ut ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, *auctoritate, vel nomine Regis*: aut cum indicat caussam vel eminentiam, ut ἐπὶ θανάτῳ, *spe mortis*; denique cum *supra*, ut ἐπὶ σύλῳ, *super columnam*. At cum dativo ad significandum *In* nusquam reperitur. Ex Erasmo tam Phereponus in Augustinum exscanduit. De loco altero ex 1. ad Corinth. xv. 22. ait nihil ad rem facere. Vult enim Paulus, quod sicut unus Adamus mortem induxit in mundum, omnibus, qui eum imitantur, morientibus; ita quoque Christus beatam resurrectionem allaturus sit omnibus, qui ei parebunt. Nullus hic sermo de peccato infantium, qui conditione naturæ, quia ex hominibus mortalibus nati sunt, non quasi supplicio de iis sumpto moriuntur. Hæc Phereponus.

Novi hæreticorum, præsertim Joannis Clerici, ingenium, omnes, vel saltem plurimos, atque inter hos Augustinum, circa sacrarum literarum expositionem Interpretes Catholicos vellicantium quod tantam operam non dederint literis hebraicis, græcisque, quantam Novatores impendunt. Jure ergo vindicabo Augustinum adversus Phereponum testimonio & auctoritate eorum, qui hoc etiam literarum studio floruerunt, maxime Protestantium: nam Catholici uno ore probant S. P. Augustini doctrinam, eique pollice utroque subscribunt.

Ergo

Ergo Gerardus Vossius de Hæresi Pelag. lib. 2. p. 1. thesi 2. observat in testimonio Pauli considerandam particulam *Per*, quæ caussam efficientem significat. Tum voculas Ἐφ' ᾧ, *in quo*, quæ posteros in Adam peccasse docent: vel si eas *quia*, sive *propter quod* transferre mavis, adæquatam mortis caussam, quæque in infantibus quoque locum habet, ostendunt. Ita hunc locum explicare ait memoratus Vossius præter Augustinum, Scriptorem Homiliæ de Adamo & Eva, quæ tribuitur Chrysostomo, Theodoretum in Psalm. 1., Prosperum de Vita contemplativa lib. III. cap. II. Sedulium in cap. IX. ad Rom. Faustum quoque de lib. arbitrio lib. 1. cap. II. Carthaginense Concilium & Arauxicanum II. utrunque Canone II. Grotius in Epistolam ad Rom. Ἐφ' ᾧ, inquit, *in quo*, hic est *per quem*: quomodo ἐπὶ cum dativo sumitur Luc. v. 5. Act. III. 16. 1. Corinth. VIII. II. Heb. IX. 17. Chrysostomus hoc loco: *Illo labente, & ii, qui de ligno non comederunt, per eum omnes mortales facti sunt*. *In quo* vertunt, & effectricem peccati caussam his voculis significari demonstrant Clarius, Zegerus, & Jacobus Cappellus, quorum Comment. habentur volumine Sacrorum Criticorum septimo. Idem præstat Brianus Waltonus in Polyglottis: in quibus observanda est versio Arabica: *Mors pervasit in omnes homines, cum omnes jam peccaverint*. Tum Aethiopica, de qua præcedenti libro cap. 1. Utraque enim commonstrat mortem in singulos pervasisse, etiam in infantes, ob primum & antiquum Adæ peccatum. Smidius Bibliorum suorum pag. 1000. ita exponit verba Pauli: *In quo omnes homines peccaverunt, nempe in uno illo homine Adamo*. Et observat ἐπὶ usurpari pro ἐν Matth. 18. 5. ad Rom. IV. 18. ad Philipp. 1. 3. Affert & Scriptorum Græcorum exempla Pyndari præsertim, & Hesiodi: cujus est pervulgatum adagium, Μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον, *Modus in omnibus rebus optimus est*. Postremo Theodorus Beza (arbitror enim istos sufficere) in notis ad novum Testamentum pagina editionis Cantabrig. 405. hæc ad rem nostram. *In quo homine* ἐφ' ᾧ, *idest*, ἐν ᾧ, *videlicet uno illo homine, ut humani generis stirpe. Fuit enim omnino afferenda ratio, cur ab uno homine peccatum & mors in omnes homines pervaserit: nec alia afferri potest ratio: quod tamen perspicuitatis caussa exprimere non dubitavi. Novum autem non est, ut* ἐπὶ *pro* ἐν *accipiatur, quamvis repugnante Erasmo, ut Marc.* 2. 4. *ad Hebræos* IX. 17. *& passim apud idoneos etiam auctores. Et cum* ἁμαρτία *Græcis sit feminini generis, non potest stare eorum sententia, qui relativum* quo *volunt referri ad peccatum. Erasmus* quatenus, *vel per* hoc quod, *ut mordicus teneat errorem, quem semel ex Origene arripuit, hæc nimirum ad incitationis peccata pertinere: nempe, ut simili quoque ratione (quod recte prorsus damnavit Augustinus adversus Pelagianos) in altera collationis parte statuatur, nos per Christum sola quoque imitatione, non autem per ipsius spiritum* ἀναγεννῶν *incipere bene velle, &*

bene facere . Sic enim statuendum esset , ut sibi constaret antithesis . En quid sit a scopo aberrare , & errorem pertinacius tueri . Hactenus Theodorus Beza .

Infertur ex dictis primo , quam temere & impudenter Phereponus appellat Augustinum *proletarium* interpretem , dum Augustinianam expositionem probant plenis calculis Concilia , Patres , & Theologi etiam Reformati linguarum peritia doctissimi . Secundo colligitur celeberrimos Theologos , quos contra Augustinum stare autumat , esse solum Erasmum , & perpaucos Pelagii , Arminii , & Socini gregarios. Sequitur tertio Erasmum aperte revinci sacris , profanisque testimoniis apertissimis , in quibus particula ἐπὶ cum dativo usurpatur pro *In* , & effectricem caussam significat . Imo ejusdem significationis est in duobus locis , quæ opponit Phereponus , idest in 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philipp. III. 12. nam ea verba ἐφ' ᾧ , *eo quod* , in primo loco caussam indicant ob quam in corpore ingemiscimus : in altero voculæ ipsæ ἐφ' ᾧ, *In quo* , demonstrant in Christo Jesu electionis nostræ caussam esse . Rursus consequitur nihil efficere aut Erasmum , aut Phereponum , etsi gratis concedatur particulam ἐπὶ ad Romanos v. idem esse ac , *eo quod* , vel *quatenus* . Indicat enim in hac significatione omnes homines mori , *eo quod* peccaverunt . At complures ex morientibus , ut sunt infantes, non peccaverunt actualiter : Ergo originaliter . De verbis Apostoli in 1. ad Corinth. cap. xv. vide quæ diximus præcedenti libro cap. XIII.

Alterum argumentum sumitur ex iis locis , in quibus ostenditur Christum Dominum universos Adæ posteros redemisse , & pro omnibus mortuum esse : quod affirmat Apostolus ipsomet quinto ad Romanos capite vers. 9. *Christus pro nobis mortuus est* : & 2. ad Corinth. v. vers. 14. *Caritas enim Christi urget nos : æstimantes hoc , quoniam si unus pro omnibus mortuus est , ergo omnes mortui sunt* . In qua universali sententia etiam parvulos comprehendi nemo non videt . *Nega* (ita Augustinus Julianum premit lib. VI. cap. 4. num. 8. & cap. IX. n. 24.) *nega Christum etiam pro parvulis mortuum , ut eximas eos de numero mortuorum , hoc est de contagio peccatorum . Si autem & pro ipsis mortuus est : Ergo & ipsi mortui sunt* . Et infra : *Si nullum trahunt peccatum parvuli , non sunt mortui . Si non sunt mortui , non est mortuus pro eis , qui non est mortuus nisi pro mortuis . Tu autem jam in primo tuo libro contra nos clamans dixisti , Christum etiam pro parvulis mortuum . Nullo modo igitur negare permitteris eos trahere originale peccatum . Nam mortui unde , si non inde : aut propter quam mortem parvulorum mortuus est , qui non est mortuus nisi pro mortuis ?* Enimvero perspicuum est Apostolum *mortuorum* nomine nequaquam intelligere illos , qui de corpore exierunt , sed qui in delictis mortui sunt , ut Augustinus demonstrat memorato cap. 4. num. 8. ex contextu ad Col. 2. 13. *Et vos cum mortui essetis in delictis , convivificavit cum illo ,* do-

donans vobis omnia delicta: delens quod adversum nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: atque citato cap. 9. num. 27. ex Epist. ad Hebræos cap. 2. 14. ubi Christus dicitur mortuus, ut per *mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idest diabolum*. Vide & Operis Imperf. lib. II. num. 175. & lib. III. num. 138.

Erit tertium argumentum depromptum ex necessitate baptismatis: de quo Joan. III. 3. legitur: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei*. Baptizantur itaque parvuli, ut possint ad regnum Dei pertinere. At nemo baptizatur nisi in remissionem peccatorum. Habent ergo & parvuli peccatum aliquod per Sacramentum regenerationis delendum. Atque majorem propositionem admittunt Pelagiani tam aperto Evangelii testimonio coacti, distinguentes inter regnum cœlorum & vitam æternam, ut mox dicam, dolosa ac pertinaci vafritie. Neminem vero tingi baptismate nisi ut moriatur peccato, Augustinus hac manifestissima argumentatione demonstrat. Scribit Apostolus ad Rom. VI. 3. *Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*. Dicendo, *Quicunque*, non utique parvulos facit exceptos. Ergo & parvuli baptizantur in Christi morte. Baptizari autem in Christi morte nihil est aliud, quam mori peccato, ut proximo versu 11. Paulus affirmat. *Si ergo* (adtende Augustini illationem lib. VI. contra Julianum cap. 3. num. 7. & cap. 4. num. 10.) *Si ergo peccato non moriuntur parvuli, proculdubio in Christi morte non baptizantur. Si in Christi morte non baptizantur, non in Christo baptizantur. Quicunque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. In Christo autem baptizantur, peccato ergo moriuntur. Cui peccato, quæso te, nisi quod originale traxerunt?*

Male autem a Pelagianis distingui Regnum cœlorum a vita æterna S. Pater pluribus argumentis demonstrat, quorum præcipua hæc sunt. Principio Marc. XVI. 16. apertissima est Salvatoris sententia: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*: At qui condemnatur non est particeps æternæ vitæ: Ergo nequit æternam vitam consequi quisquis baptizatus non est. Insuper Matth. XXV. 34. Christus dicturus est electis: *Possidete paratum vobis regnum*: proximo autem versu 46. legitur, *Ibunt justi ad vitam æternam*: Regnum itaque & vita æterna idem omnino est. Præterea quis vitam æternam, nisi prorsus desipiat, cogitare potest extra societatem Christi, qui est vita animæ, ac incommutabilis veritas? Pertractat Augustinus hæc tria argumenta lib. III. de Peccatorum meritis cap. 3. num. 6. & 7. Quartum addit lib. III. de Origine Animæ cap. XI. num. 17. Joannes enim memorato loco expresse ait non baptizatos excludi a regno Dei. At regnum Dei non illud accipiendum est, in quo Deus potestatem exercet, hoc enim modo regnum Dei etiam ad inferos extenditur.

ditur. Est itaque regnum Dei prorsus idem, ac vita æterna. Rursus lib. VI. contra Jul. cap. 19. num 59. ostendit ideo secundam nativitatem esse institutam, quia nativitas prima est damnata; & consequenter pueros non renatos in priori damnatione manere. Postremo lib. III. ejusdem Operis cap. 3. num. 8. quænam absurda ex fictitia illa distinctione profluant, hisce verbis declarat: *Non eos dicitis non debere baptizari, sed pro magnitudine sapientiæ vestræ res mirabiles dicitis. In Sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur: redimuntur, sed non liberantur; lavantur sed non abluuntur; exorcizantur & exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur. Hæc sunt sententiarum portenta vestrarum, hæc inopinata mysteria dogmatum novorum, hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum mirabiliora quam Stoicorum Philosophorum. Ut enim hæc dicatis, timetis audire, Si salvantur, quid in eis ægrotabat? Si liberantur, quid in eis servitutis vinculo tenebatur? Si abluuntur, quid in eis latebat immundum? Si eruuntur, quo merito erant sub diaboli potestate, qui propria iniquitate non erant rei, nisi quia trahunt, quod negatis, originale peccatum?* Huc etiam spectant argumenta, quibus probat magnum supplicium esse excludere a regno cœlorum innocentem Dei imaginem, de quibus plura in Supplemento superioris libri cap. 2.

Refutantur Objecta.

Ob. I. Ex eadem epistola Pauli ad Rom., unde prior argumentatio petita est, cap. V. vers. 15. constat gratiam Christi in plures abundare, quam Adami delictum: *Multo magis gratia Dei* (inquit Apostolus) *& donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*. Gratia, & donum in gratia, præcipuum saltem, quod est vivificatio per Christum, non pertransit in omnes. Ergo multo minus in omnes pervasit Adæ delictum. Præterea eodem versu legitur: *Unius delicto multi mortui sunt*: & vers. 19. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem justi constituuntur multi*: Si multi; non ergo omnes. Item eodem capite versu 18. habetur: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ*; & in I. ad Corinth. XV. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Atqui non omnes in Christo vivificantur, non omnes justificationem vitæ participant: Igitur neque omnes in Adam moriuntur, neque ob ejus prævaricationem obnoxii sunt damnationi.

Resp. ad primum Gratiam Dei multo magis abundare, quam delictum, propterea quod peccatum Adæ nobis temporalem mortem promeruit, & gratia non solum corporis resurrectionem, sed etiam vitam peren-

perennem ac felicissimam confert: nec solum originale peccatum diluit, verumetiam actualia, & quæ homo propria voluntate perpetrat: insuper non solum sufficientis gratiæ adjutorium nobis propter Christi merita datur, sed etiam efficax & eo, quod perdidit primus homo, longe præstantius, ac tale, quod prædestinatos reddit perseverantes. En ergo gratia superabundans delicto. Hæc est responsio Augustini scribentis lib. 11. Op. Imperf. num. 85. *Quid est multo magis abundavit? nisi quia omnes, qui per Christum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter ipsum autem Christum sine fine victuri sunt?* Et post pauca. *Multo magis abundavit, dixit, non in magis multos, idest, non in plures. Quis enim non videt plures esse in genere humano, in quos non abundavit? Ut ex pluribus ostenderetur quid universæ Massæ justo judicio deberetur, nisi ubi vellet spiritus spiraret, & Deus quos dignaretur vocaret, & quem vellet religiosum faceret.* Legito & librum 11. de nuptiis cap. 27. num. 46. Atque hæc responsio liquet ex proximo vers. 16. in quo Apostolus explicans majorem gratiæ efficaciam, *Nam judicium*, inquit, *ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Quare ea verba, *multo magis gratia Dei abundavit in plures*, ad copiam ubertatemque donorum, non ad numerum filiorum Adæ quorum plurimis gratia confertur, sunt referenda: quod & versio Arabica exprimit apertissime: est enim, *Abundavit vehementer per gratiam, quæ unius hominis est Jesu Christi, uberrimam in quamplurimos.* Et quidem εἰς *in plures* non demonstrare comparationem personarum etiam ostenditur collatione Versionum: habet enim Græca, εἰς τοὺς πολλοὺς, *in multos*: atque ita etiam Syriaca, & Aethiopica.

Ad secundum respondendum est, *multos* qui moriuntur ob Adæ delictum esse omnes; nam præcedenti versu 12. jam Apostolus scripserat, *In omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Sunt ergo illi *multi* isti *omnes*. Etenim etsi aliquando multorum nomine non omnes intelliguntur; *tamen ubi dicuntur omnes, vereque sunt omnes, recte dicuntur & multi*, lib. 11. Op. Imperf. num. 145. & lib. VI. num. 8. Non enim filii Adæ, in quos mors pervasit, omnes simul tam exigui sunt numeri, ut multi dici non possint, quomodo quinque digiti unius manus sunt omnes, nec tamen multi, & quatuor Evangelia omnia sane, at non multa sunt: capilli autem omnes promiscue omnes, multique dicuntur. Quæ exempla profert ipsemet Augustinus. Eadem ratione Gen. XVII. 5. dicitur Abraham *Pater multarum gentium*, quæ cap. XXII. 18. appellantur *omnes gentes terræ*. Usurpatur etiam vocabulum primum pro altero Luc. VII. 47. Matth. XX. 28. aliisque in locis compluribus. *Multos* ergo scripsit Apostolus, ne quis crederet Adæ peccatum perpaucis obfuisse.

Tertium facile ex dictis diluitur; vers. enim 18. in particula *sicut*, & in

& in altera *per* caussa damnationis in Adam, & caussa vivificationis in Christo significatur; fitque comparatio inter primum hominem, qui fuit *typus* secundi Adam, & ipsum humani generis Redemptorem, non inter mortuos & vivos, inter damnatos ac prædestinatos, inter quos nulla reperitur æqualitas. Sensus est ergo, quem S. Pater tradidit lib. 2. de Nuptiis & Conc. cap. 27. his verbis: *Omnes autem dixit ad condemnationem per Adam, & omnes ad justificationem per Christum; cum utique non omnes eos qui moriuntur in Adam transferat Christus ad vitam: sed omnes dixit atque omnes, quia sicut sine Adam nullus ad mortem, ita sine Christo nullus ad vitam. Sicut dicimus de literarum Magistro, si in civitate solus est, Omnes iste hic literas docet, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab ipso.* Vide etiam quæ diximus cap. XIII. præcedentis libri disputantes de morte, & resurrectione corporum adversus Socinum.

Rursus objiciunt Pelagiani: Carnalis generatio est simul ab Adamo, & Eva. Si ergo per carnalem generationem contraheretur peccatum, & per istud in omnes homines mors pervaderet; non diceret Apostolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors*: sed potius *per hominem simul ac mulierem*. Igitur peccatum generatione non contrahitur, sed magis imitatione.

Hujus argumentationis falsa est minor. *Ideo enim dictum est, per unum hominem, non per duos, quia non a femina concipiente, & pariente, sed a viro seminante est generationis exordium: aut quia jam non sunt duo, quando per coitum una fit caro*. Ita S. P. lib. 2. Op. Imperf. num. 83. In cujus responsionis confirmationem proferri potest alterum testimonium Apostoli ad Hebr. XI. 12. ubi de posteris Abraham ait, *Ab uno orti sunt*, quamquam & a Sara traherent originem. Enimvero peccatum & mortem a muliere in nos derivari alibi divinæ literæ contestantur, dicente Davide Psalm. L. 7. *In peccatis concepit me mater mea*, & Eccl. XXV. 33. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur*.

Objiciunt ulterius. At idem Apostolus ad Rom. IV. 15. inquit: *Ubi enim non est lex, nec prævaricatio*; & in 2. ad Corinth. V. 10. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*. Ergo in parvulis non est prævaricatio, cum nulla sit lex; nec erit supplicium aliquod, cum in proprio corpore nihil gesserint.

Respondet S. Pater Epistola ad Hilarium 157. num. 15. in parvulis esse prævaricationem legis, quæ in paradiso data est; eadem enim lege prævaricata nascitur homo ex Adam cum lege peccati, & mortis. Ad postremum ex 2. ad Corinth. idem Augustinus lib. VI. contra Jul. cap. 10. n. 29. tria respondet. Primo sic adversus Pelagianos argumentationem contorquet: *Utrum & ipsi ante tribunal Christi manifestabuntur, aut non? Si non manifestabuntur, quid te adjuvat ista sententia*

tentia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur caussa? Si autem manifestabuntur, quomodo reportat eorum quisque quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora gestantium, sive credunt, sive .. n credunt? Deinde ait hunc locum accipiendum esse principaliter de adultis: *Propria enim corporis sui dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet.* Inquit demum posse parvulum ante tribunal Christi non baptizatum reportare malum, idest damnari, licet nihil actualis culpæ patraverit; quomodo fatentibus Pelagianis baptizatus, etsi nihil boni operis gesserit, maximum bonum, scilicet, regnum cœlorum a Domino consequetur. *Vide ergo*, ait S. Pater, *quam importune nolis parvulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno recte facto reportare bonum, non qualecunque, sed Dei regnum. Alienum quippe opus est cum credit per alterum, sicut alienum opus fuit cum peccavit in altero.*

CAPUT II.

Patrum quoque traditione, & Sacrorum Conciliorum auctoritate commonstrari originale peccatum.

CONFICTAM ab Augustino, atque priscorum ætate inauditam originalis reatus transfusionem objiciebant Pelagiani, qui his verbis S. Patrem audebant lacessere: *Confitearis ergo necesse est originale, quod finxeras, interiisse peccatum.* Quibus in 2. de Nuptiis cap. XII. Augustinus respondet: *Non ego finxi originale peccatum, quod catholica fides credidit antiquitus, sed tu, qui hoc negas, sine dubio es novus hæreticus.* De ista ergo antiquorum fide modo videndum est.

PROPOSITIO I. Ex scriptis priorum Patrum depromi possunt pro originali peccato luculentissima testimonia.

In primis S. Ignatius in Epist. ad Trallianos hoc peccatum appellat παλαιὰν δυσσέβειαν, *impietatem ac prævaricationem antiquam.* Sequitur Dionysius Areopagita, qui expresse *exitialem mortem esse ab Adæ peccato* scribit cap. III. Eccl. Hierarchiæ; sed qui hujusmodi opus Areopagitæ abjudicant, etiam negant illius Auctorem esse antiquiorem Augustino. Proximus est Justinus Martyr, qui in Dialogo cum Tryphone scribit humanum genus *per Adam in mortem, seductionemque serpentis concidisse*, atque inter primum & secundum Adam hanc constituit antithesim, *ut sicut unius inobedientia caussa est damnationis omnibus, qui corporaliter ab eo descendunt; ita Christi obedientia confert vitam iis, qui per ipsum spiritualiter regenerantur.* Accedit Tatianus, qui in Orat. contra Gentes ait, *Nos propter priscorum hominum inobedientiam spiritum Dei, perfectam justitiam, sanctitatemque amisisse.* Ire-

næi Lugdunensis Episcopi illustria verba produxit Augustinus in 1. contra Julianum libro, cap. 111. num. 5. Iste ait: *Non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus a terra omnia traxit ad se, & vivificavit mortuos*. Sunt hæc verba lib. IV. adv. hæreses cap. 5. Addit S. Pater alia non minus illustria ex libro V. cap. 19. longe plura depromi possunt ex lib. III. cap. 20. lib. V. cap. 14. 17. & 21. quæ in libris de Hæresi Pelagiana collegit Gerardus Vossius, & in suo Thesauro Jodocus Coccius. De Origene, etsi permulta possunt afferri, ut fecerunt laudatus Coccius, L'Herminier, Boucat, aliique, nulla nos angimur cura, utpote quem prælusisse Pelagianis persuasum habeamus: imo quæ citantur ex Origenis Commentariis in Epistolam ad Romanos, ubi de Originali peccato edisserit enucleatius, aliaque loca plurima adscribenda censemus paraphrastæ ejus Rufino. Atque Homiliæ in Leviticum, unde plura promuntur, num Origenianæ sint, controvertitur. Nos tamen contra Cocum, & Hottingerum Origenianas fatemur, aut saltem incerti Scriptoris, nam stylus demonstrat non esse S. Cyrilli, ut hi, aliique Remonstrantes, opinantur. Gregorii Nazianzeni perspicuas apertissimasque sententias affert S. Pater Augustinus eodem libro cap. V. num. 5. Quibus addo quæ Nazianzenus scribit Orat. 11. in Pascha, *Nos ab initio per peccatum lapsi sumus*: atque Oratione ad Arrianos XXV. *Omnes, qui Adamo participavimus, atque a serpente in fraudem inducti sumus per peccatum mortui, ac per cælestem Adamum saluti restituti, atque a ligno vitæ unde excideramus, per ignominiæ lignum reducti sumus*. Basilii ex prima Homilia de Jejunio insignem locum vide ibidem apud Augustinum num. 18. Sunt alia æque illustria cap. 4. Const. Monastic. Hom. in XL. Martyres, & in sermone de Paradiso, ubi hæc eleganter: *Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescunque florem hunc video, peccati mei admoneor, per quod terra, ut spinas ac tribulos proferret, condemnata est*. Athanasii Orat. 2. contra Arrianos hæc sunt verba. *Lapso Adamo in omnes homines peccatum dimanavit*.

Agendum paullo accuratius de S. Jo. Chrysostomo, quem Julianus adversus Augustinum produxit, aliique nonnulli temere erroris Pelagianorum insimularunt. Qua in re abstinebo a recitandis fragmentis ex Homilia de Adamo & Eva, ad quam nos advocant eruditi Theologi plures, Zumel præsertim & Alvarez: cum sint, qui existimant illam centonem esse ex Latinorum Scriptorum posterioris ætatis sententiis consutum. Ergo S. Pater Augustinus libro 1. contra Jul. cap. 6. n. 24. & seq. citat hæc Chrysostomi ad Olympiam: *Quando enim Adam peccavit illud grave peccatum, & omne genus humanum in commune damnavit; de mærore pœnas luebat, &c.* Item hæc ex hom. X. ad Rom. *Cum dixerit tibi Judæus, quomodo unius virtute mundus salvatus est?* *Possis*

Possis & dicere, quomodo & uno inobediente Adam mundus damnatus est? Profert & alia plura ex Hom. de Resurrect. Lazari, ex Hom. 9. in Gen., ex Hom. ad Neoph. &c.

Quoniam vero Erasmus, Stapulensis, Dallæus, aliique contendunt velle quidem Chrysostomum peccato Adæ corpora nostra reddita esse *mortalia*; sed animam nihil inde detrimenti sensisse, nisi in iis, qui primi hominis inobedientiam voluntate ac libertate propria imitantur; hunc errorem allatis Sancti Doctoris sententiis præstat refellere. Docet Chrysostomus Hom. xi. in cap. 6. ad Rom. non solam mortem in nos ob Adæ prævaricationem pervadere, sed etiam pravorum affectuum illuviem, ad quam comprimendam, dum Christus advenit, majora nobis auxilia collata sunt. Μετὰ, inquit, τὸν θάνατον καὶ πολὺς παθῶν εἰσῆλθεν ἑσμός. Διόπερ οὐδὲ σφόδρα κοῦφον ἦν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς δρόμον. οὔτε γὰρ πνεῦμα παρῆν τὸ βοηθοῦν, οὔτε βάπτισμα τὸ νεκρῶσαι δυνάμενον. *Una cum morte magnum etiam affectuum veluti examen introierat. Itaque corpus non valde agile erat ad eum cursum, qui ad virtutem fertur: neque enim spiritus aderat, qui opem deferret; neque baptisma, quod mortificare posset.* Addit corpore facto mortali etiam animam ob ingressum illud passionum examen, nisi opitulante Christi auxilio, ruere in præceps, ὥσπερ τις ἵππος δυσήνιος, *ac esset equus indomitus*. Repetit eadem hom. xii. & xiii. ubi scribit: *Una cum morte & affectuum turba introiit. Cum enim corpus mortale effectum est, tum denique necessario admisit & concupiscentiam, & iracundiam & dolorem, & cetera omnia, quæ magnæ admodum constantiæ, ac sapientiæ indigebant, ne inundantis æstus vis ac tempestas rationem in nobis obrueret, in peccati voraginem demersam:* Μετὰ γὰρ τοῦ θανάτου, φησὶ, καὶ ὁ τῶν παθῶν ἐπεισῆλθεν ὄχλος. ὅτε γὰρ θνητὸν ἐγένετο τὸ σῶμα, ἐδέξατο καὶ ἐπιθυμίαν ἀναγκαίως λοιπὸν, &c. Manifestum est ergo peccatum Adæ non solum corpori, sed etiam animæ juxta Chrysostomum obfuisse, neque Erasmum Sancti Doctoris mentem satis fuisse assecutum. Atque de Græcis Patribus satis.

Ad Scriptores Latinos accedendum est, quorum ducit agmen Tertullianus. Is in libro de Anima cap. xl. *Omnis anima* (inquit) *usque in Adam censetur, donec in Christo recenseatur: tandiu immunda, quandiu recenseatur. Peccatrix autem, quia immunda, recipiens ignominiam suam ex carnis societate.* Et in 1. adversus Marcionem: *Homo damnatur in mortem ob unius arbusculæ delibationem & exinde prosiliunt delicta cum pœnis, & pereunt jam omnes, qui paradisi nullum cespitem noverunt.* Et de testimonio animæ cap. 3. *Per quem* (Satanam) *homo a primordio circumventus ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum, suæ etiam damnationis traducem fecit.* Cypriani ex Epistola ad Fidum illustre testimonium adfert S. Pater in lib. 1. contra

Julianum, in IV. ad Bonifacium contra 2. Epist. Pelag. cap. 8. & Hieronym. lib. III. adversus Pelagianos: *Infans, qui recens est natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit. Qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, sed aliena peccata.* Reticii Augustodunensis Episcopi, qui floruit sub Constantino Magno, Olympii Hispani, qui vixit tempore Arcadii & Honorii, necnon Hilarii Pictavensis collegit apertissima testimonia S. P. Augustinus eodem libro contra Julianum. Multa congessit & Ambrosii, veluti quod habet lib. I. de Pœnit. cap. 2. *Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum, dicente David, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Optatus Milevitanus lib. IV. contra Parmenianum, *Neminem fugit, quod omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit ante salutare lavacrum ab homine excludi ac separari.* Hieronymus denique in cap. 2. Micheæ: *Unusquisque nostrum*, inquit, *cum Adam de Paradiso cecidit, & in hujus mundi captivitate versatur*: atque in cap. 4. Jonæ; *Major ætas incipit, & usque ad minorem pervenit, Nullus enim absque peccato, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus, & innumerabiles anni vitæ illius. Si enim stellæ mundæ non sunt in conspectu Dei, quanto magis vermis, & putredo, & ii, qui peccato offendentis Adam tenentur obnoxii?* Affert hæc verba cum debita Hieronymi laude S. P. Augustinus lib. III. de Peccatorum meritis, & remiss. cap. 6. Igitur non Augustinus finxit originale peccatum, sed istud ad ipsa fidei pertinet fundamenta; plenissimaque traditione firmatur: quod perspexit Aurelius Prudentius in Apotheosi:

Hæc prima est natura animæ, sic condita simplex.
Decidit in vitium per sordida fœdera carnis.
Exin tincta malo peccamine principis Adæ,
Infecit genus omne hominum, quod pullulat inde.

Eorum autem, qui Augustini tempora subsecuti sunt, necesse non est sententias congerere; quum nemo de illorum consensione hæsitare possit, neque soleant hæretici istorum nobis auctoritatem opponere.

Propositio II. Ejusdem Originalis peccati transfusio demonstratur Ecclesiasticis definitionibus.

Accedunt traditioni PP. decreta summorum Pontificum, necnon Sanctorum Conciliorum. Extant Innocentii adversus Pelagianos literæ, quas Cælestiani in cassum tentarunt eludere. Zosimi, qui Bonifacio successit Rescriptum ad Africanum Concilium commemorant Cælestinus in Epist. ad Gallos, Augustinus ad Optatum, & cap.x. adv. Collatorem Beatus Prosper. Bonifacium Augustini contra Pelagianos responsa probasse auctor est idem Prosper capite laudati Operis primo & quadrage-

dragesimo. Cælestinus originis vitium, & naturam culpa obstrictam agnoscit in Epist. ad Nestorium, in altera ad Clerum Constantinopolitanum, & in ea, quam scripsit ad Gallos: de qua Vincentius Lirinensis cap. Commonitorii ultimo, Prosper 42. & 43. adversus Collatorem, & Photius in Biblioth. cap. 43. Xysti III. successoris Cœlestini hæc sunt verba lapidi octangulari in Basilica ad Baptisterium inscripta:

Mergere peccator sacro purgande fluento:
Quem veterem accipiet, proferet unda novum.
Insons esse volens, isto mundare lavacro,
Seu patrio premeris crimine, seu proprio.

Vide Baron. Tom. I. pag. 440. Leonis Magni apertissima sententia est, nasci unumquemque hominem originali vulnere sauciatum, & nisi baptizetur reum in peccato Adæ teneri, Epist. 86. ad Nicetam, serm. II. & VI. in Nativitatem Domini cap. IV. Eadem est definitio Gelasii in Epistola ad Piceni Episcopos, & Magni Gregorii lib. IV. Moral. cap. 2. nec non Epist. XIV. lib. V. ad Narsem Comitem, & LIII. lib. VII. ad Secundinum.

Damnavit negantes Originale peccatum Diospolitana, seu Palestina Synodus quatuordecim Episcoporum, quorum nomina habes apud Augustinum in I. contra Julianum: quamquam Hieronymus Epist. LXXIX. vocat hanc Synodum *miserabilem*, quoniam etsi non erravit in doctrina, erravit *in homine*, & Pelagium hæresiarcham absolvit. Videatur Augustinus de Peccator. mer. lib. II. cap. VIII. & IX. Habita est hæc Synodus anno 415. Posthac Concilium Carthaginense habitum opera Orosii, Theodosio VII. & Palladio Coss., idest anno 416. Tum Concilium Milevitanum eodem anno, ad quod convenerunt Episcopi LX. Meminit hujus Concilii Augustinus Epist. 94. ad Hilarium, nunc 178. Deinde in Concilio Africæ plenario celebrato anno 418, Coss. Honorio XII. & Theodosio VIII. dictum anathema iis, qui dicunt parvulos *nihil ex Adam trahere Originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur*, Can. 2. Plura de hoc Africano Concilio Cardinalis Norisius Hist. Pelag. lib. I. cap. 13. ex libris Augustini, aliisque vetustissimis monumentis. Etiam Ephesinum Oecumenicum coactum contra Nestorium anno 431. can. IV. doctrinam Cœlestii proscripsit. Idem præstitit Synodus Arauxicana Canone 2. quam celebratam tradunt Decio juniore Consule, idest anno IↃVIII. Quare Cæsarius Arelatensis, qui ei præfuit, non vivebat, ut putavit Trithemius, anno IↃCLXX, neque, ut visum Bellarmino, pervenit tantum ad an. CCCCXCIX., sed floruit post IↃ. Consecravit catholicam contra Pelagianos veritatem Sacrosancta Tridentina Synodus sessione V. Comprobatur ergo, quod demonstrandum erat, peccatum originale Ecclesiasticis quoque definitionibus.

Ad ea quæ opponuntur responsio.

Oppones 1. Justinus Martyr Quæst. ad Orthodoxos LXXXVIII. docet petitam è Jobo sententiam, *Nemo mundus a sorde, nec infans, cujus est unius diei vita super terram*, ad parvulos non pertinere. Ita enim hunc locum interpretatur, ut non de vita naturali sermo sit, sed de morali, quæ peragitur πράξεις ἐκ προαιρέσεως, *operibus liberis & cum deliberatione factis*. Sunt ergo parvuli ante usum rationis, & priusquam hoc genus vitæ agere incipiant, expertes cujusque sordis.

Resp. 1. Harum Quæstionum Scriptorem, cum meminerit Irenæi, Origenis, & Manichæorum, qui annis 130. post Justinum exorti sunt, proferatque interdum vocabula τριάδος, πρόσωπα, ὑπόστασις, aliaque ad refellendos Antitrinitarios hæreticos usu Ecclesiastico inducta, fuisse sanctissimo, præclarissimoque Martyre posteriorem. Deinde respondendum est, Auctorem hunc, quemadmodum vitam intelligit statum liberæ operationis, ita sordes appellare, quæ contrahuntur ἐκ προαιρέσεως, καὶ ἐλευθερίας, *ex proposito, & libertate*. Peccatum enim Originale aperte agnoscit quæstione CII. ubi inter Adam & Christum eamdem statuit ἀντίθεσιν, quam tradit Beatissimus Justinus in Dialogo cum Tryphone.

Secundo objiciunt perdifficilem Clementis Alex. locum. Is enim Encratitas conjugia damnantes hac ipsa de caussa, quod nefas sit dare operam generationi, quà sordida ac polluta natura traducitur, originarium cujus vitium ex allato Jobi testimonio, & ex quinquagesimi Psalmi versu septimo satis comprobari sentiebant, Clemens eos, ac ejusdem furfuris hominem Julium Cassianum exagitans, negat primo in tertio Stromatum libro parvulos Adæ prævaricatione inquinari, dicens: *Ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem, qui nihil est operatus?* Deinde verba Davidis, *In peccatis concepit me mater mea*, ad solam Evam spectare his verbis declarat: *Et quando dixit David: In peccatis conceptus sum, dicit prophetice quidem matrem suam, sed Eva mater fuit viventium: & si in peccatis fuit conceptus, sed non ipse in peccato, neque vero ipse peccatum.* Ut ergo Clemens fœdos Encratitarum errori obviam eat, non solum peccatum negat quod contrahitur generatione, verum etiam conterit, elevatque auctoritatem scripturarum, quibus potissimum demonstratur.

Non illam ego adhibebo responsionem, qua lib.4. de Amiss. Grat. cap.9. utitur Bellarminus, Clementem scilicet ex sententia Encratitarum ista proferre. Quisquis enim oculis non conturbatis Clementem viderit, facile dignoscet, non esse hæc Julii Cassiani objectamina, sed hæc impugnantis responsio; quomodo ejusdem hæretici sunt consequentia verba: *Generationem esse malam, non illam corporis modo,*

sed

sed etiam illam animæ, propter quam est & corpus. Neque respondebo cum Edmundo Simonnet, si hæc verba Clementis sunt, vix, ac ne vix quidem cum aliquali verisimilitudine dici posse, hoc loco peccati originalis non impugnari existentiam. Etenim quo argumento ducti dubitare possumus hæc non scripsisse Clementem Alexandrinum, cum nullus vetustissimus codex, nullaque perantiqui Scriptoris auctoritas, nulla demum ratio hæsitationem istam confirmet? Sed nec respondemus Clementem hoc tantum velle, quod infantes non cadant sub execrationem Adæ ex vi generationis, quæ mala sit suapte natura; cum labes generationi insit per accidens, & ex eo quod natura per generationem propagata jam sit ob primorum parentum prævaricationem vitiata. Quamquam hæc responsio satis illustretur a Nicolao L'Herminier, & secundo præsertim testimonio possit aptari. Quid ergo? Dicemus cum Gerardo Vossio Clementem Alexandrinum non satis percepisse originale peccatum? Id vero nunquam. Tatianus, a quo Encratitæ, post obitum Justini, cujus fuerat auditor, in hæresim Valentini, Saturnini & Marcionis prolapsus est, Auctore S. Irenæo libro I. capite, e distinctione Massueti, XXXVIII. Itaque non solum asserebat matrimonium esse corruptionem & stuprum; sed istud quoque, unde tam nefarium dogma tanquam ex impuro fonte manabat, connubia a principio malo fuisse instituta, nec aliud esse, quam seminarium ac fomentum turpissimarum libidinum, quarum usu anima in uno corpore fornicata, ac divisa a spiritu vitæ transfunderetur in aliud corpus continuis sordibus inquinanda. Hæc enim & Saturnini, & Marcionis, & Valentini, & Gnosticorum ceterorum esse dogmata Irenæus, Epiphanius, Tertullianus, ac Veteres plerique consentiunt. Nego itaque Julium Cassianum, ac Tatianos reliquos a nuptiis abhoruisse ob originale peccatum, quale nos propugnamus, quod scilicet inhæret animæ creatæ de novo a Deo, atque ex consortio carnis pollutæ contrahitur. Quare priorum verborum sensus est: *Ubi fornicatus est infans?* Hujus nempe parvuli anima, priusquam in hoc intruderetur ergastulum, quonam in corpore sese obscœna libidine commaculaverat? Incidit quidem in execrationem Adæ: ast, num ob anteacta flagitia? Minime: non enim aliquid antequam huc devolveretur, boni, malive perfecit, quomodo ab Gnosticorum physiologia fuistis edocti. Non est corporis generatio, nec creatio animæ mala, quod sit instituta a diabolo, redeantque mortui ad carnis contubernium, ut repetitis sordibus obsolescant. Hanc insaniam Tatianus vester ex Marcionitarum gurgite ebibit. Ait quidem David: se a matre in peccatis conceptum: sed hæc ad Evam referenda sunt, a cujus utero labes primigenia diffunditur, non ad damnatas nuptias proximæ matris suæ, non ad superioris vitæ scelestissimam consuetudinem. Conceptus est quidem in peccato; sed ante conceptionem ipse in peccato non fuit. Hæc mea de verborum Clementis

mentis sententia est; nec obscura, si dogmata Tatianorum inspiciantur. Ceterum Clemens 1. lib. Pedagogi cap. 6. & sub finem IV. Strom. diserte agnoscit animarum regenerationem *ex matrice aquæ*, sive lavacro baptismatis, ideoque & originale peccatum.

Præterea opponunt verba S. Joannis Chrysostomi: qui hom. ad Neophytos, *Hac de caussa* (inquit) *& infantes baptizamus, quamvis non sint inquinati peccato; nempe ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, & fraternitas Christi*. Idem Hom. x. in Epistolam ad Rom. cap. 5. ait: *Videtur quæstionem non parvam habere quod dictum est*, (*ob unius inobedientiam peccatores multos esse constitutos*) *sed & si quis accurate attenderit, & hoc quoque perfacile solvetur. Quænam igitur quæstio fuerit? Illo enim peccante ac mortali affecto, & qui ex eo orti sint, eos tales esse nihil absurdum. At ex illius inobedientia alterum peccatorem extitisse, id vero quam obsecro, congruentiam, & consequentiam habet.... Quid igitur hoc loco verbum hoc peccatores significat? Mihi videtur tantundem significare, quantum illud supplicio obnoxii, ac mortis rei, quod Adam mortuo omnes sunt mortales effecti*. Videtur ergo non male Erasmus interpretatus Chrysostomum, quod is putaverit solam mortem, non culpam in nos hæreditario jure transire? Quid? Hom. 17. in 1. ad Corinth. scribit, *nos minime ob Adæ delictum perire*: Hom. XXXIX. in eamdem Epistolam addit, *non omnes in Adam morte peccati mortuos esse*. Et Hom. XXIV. in Epist. ad Ephes. nobis ob Adæ peccatum esse corruptibile corpus: at animam labefactari & suo modo corrumpi peccato, quod post lavacrum regenerationis committitur.

Respondet ad 1. S.P. Augustinus in 1. contra Jul. cap. VI. n. 22. loqui Chrysostomum de peccatis actualibus: habetur enim in græco *διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν, καίτοι ἁμαρτήματα οὐκ ἔχοντα*: *Ideo & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes. Vides certe*, ait S. Pater *non ab eo dictum esse parvulos non coinquinatos esse peccato, sive peccatis: sed non habere peccata: intellige propria, & nulla erit contentio. At, inquies, cur non ipse addidit propria? Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullius pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur?* Quæ postrema verba aliorum Patrum, qui nondum grassante Pelagiana peste floruerunt, debent sententiis minus expressis aptari. Habent præterea versiones aliquæ, Basileensis an. 1530. & Parisiensis an. 1556. pag. 614. *Hac de caussa & jam infantulos baptizamus, ut non sint coinquinati peccato*. Atque hæc videtur mihi valde probabilis. Cum enim quidam unicum agnoscerent effectum baptismi, videlicet peccatorum remissionem, S. Joannes Chrysostomus decem connumerat, ac statim singulos in puerulis sacro baptismi lavacro regeneratis locum habere demonstrat. Sunt autem hæc effecta baptismatis liberari

rari a peccato, donari sanctitate, justum reddi, adoptari in Dei filium, jus ad hæreditatem nancisci, constitui Christi fratrem, cohæredem, membrum, templum, & organum Spiritus Sancti. *Vides*, inquit, *quot sunt baptismi largitates? Multis quidem videtur cælestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computavimus decem. Hac de caussa & jam infantulos baptizamus* (en quomodo iterum enumeratos omnes effectus recenset) *ut non sint coinquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint omnes, ut spiritus habitatio fiant*. Ut ergo baptismus in parvulis omnes memoratos effectus producat, debet in iis primario efficere remissionem peccatorum, ideoque legendum est, *ut non sint coinquinati peccato*. Dixi autem *probabiliter*; nam Augustinus ad Græcos codices tunc temporis, ut arbitror, non depravatos confugit, exscripsitque verba Chrysostomi, ut supra producta sunt.

Illud vero quod sequitur, etsi perdifficile videtur, hoc tantum innuit, neminem peccatorem constitui per actualem Adæ inobedientiam, quasi peccatum originale sit ipsamet primi parentis transgressio: non enim parvuli actualiter & proprie, sed originaliter peccatores nascuntur, ut Augustinus ait XVI. de C. D. cap. 27. Sed minime Chrysostomus negat originalem maculam propter eamdem inobedientiam in omnes pervadere: quin hoc ipso loco singulos Adami posteros supplicio obnoxios, & mortis reos esse declarat. Neque miseros, ac morituros duntaxat: sed supplicio plectendos, mortisque reos; ut quisque etiam in ipsis culpam & pœnæ caussam dignoscat. Quis enim reus mortis, supplicioque obnoxius dici potest, si nullum omnino reatum habeat? Atque hæc eò magis sunt manifesta, quod sequenti Hom. XI. declarat Chrysostomus simul cum morte corporis in animam pugnas inter carnem & spiritum, & pravorum affectuum examen introisse, ut contra Erasmum, Fabrum, & Dallæum demonstravimus.

At cetera facillima sunt. Nam præterquamquod de baptizatis proferuntur, in Hom. XVII. super Epist. ad Corinth. ait nos ab ipso peccati Adæ supplicio non damnum accepisse, sed lucrum; quandoquidem mortalitas, quæ etiam post baptismum remanet, non est caussa peccati, imo possumus peccata solvere, *Cum corpus sit humile, demissum, & dissolvatur*. Quamobrem, ut non accusamus frenum, sed aurigam; ita non corpus debemus reprehendere, dum in præcipitia dilabimur, sed perversam & lubricam voluntatem. Abel enim, etsi corpore mortalis, salvus factus est; & Diabolus contra, quamquam incorporeus, in gehennam detrusus. Eò itaque tendit oratio, ut indomiti equi habenas, carnis scilicet, regere studeamus non causando infirmitatem, quam traximus ex Adam, corruptibilis corporis, sed illud tanquam injecto freno, admotisque calcaribus gubernando. Quæ

satis commode dicta sunt, maxime ab Oratore populum alloquente, qualem Chrysostomum consideremus oportet. Homilia xxxix. negat omnes mori in Adam ea morte, quam evitarunt Abraham, Job, aliique justi, morte nimirum perpetua: profert enim horum Sanctorum exemplum. Ad ultimum solet responderi loqui Chrysostomum de baptizatis, in quibus est anima incorrupta, dummodo actualis peccati macula non contrahatur. Verum habetur in Græco φθαρτὸν ἡμῖν τὸ σῶμα ἐστὶν, ἀλλ' ἄφθαρτος ἡ ψυχή. μὴ δὲ καὶ αὐτὴν φθείρωμεν. τοῦτο ἡ ἁμαρτία εἰργάσατο ἡ προτέρα. ἡ δὲ μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ τὴν ψυχὴν φθεῖραι δύναται. *Corruptibile nobis est corpus: sed incorruptibilis anima. Ne itaque & ipsam corrumpamus. Hoc primum peccatum fecit. Quod est autem post lavacrum potest pariter animam corrumpere.* Hoc ergo testimonio probatur, non evertitur originale peccatum: ut optime adnotatum est in editione Parisiensi an. 1556. pag. 1006. Confer & Commelianam pag. 1197.

Objicies quarto aliorum Græcorum Patrum testimonia, Gregorii Nysseni, qui infantes matura morte abreptos omnis malitiæ expertes esse declarat, nec definire audet, num in judicio universali ante tribunal Judicis debeant comparere. Item magni Basilii docentis non esse malam perversamque naturam, quæ seminali propagatione generatur. Theodoreti demum, qui lib. v. hæret. fab. cap. 18. docet parvulos baptizari, etiamsi peccatum nondum gustaverint.

Ad 1. respondetur agere Nyssenum de infantibus baptizatis, de quibus anceps est, num debeant in extrema die judicari; quoniam si Evangelica historia nude legatur, videtur proprie judicium pertinere ad adultos, qui actualia opera exercuerunt. Quorum tamen sortem parvulos baptizatos possessuros diserte affirmat, licet impari quadam cum adultis retributione, cum non sint illi ob personalia merita coronandi. Nam *in peccatum humanam naturam lapsam* ob Adæ prævaricationem, idque certissima traditione tenendum, scribit Nyssenus in libro de vita Mosis. At Basilius, de quo supra, scribit *adversus Manichæos putantes, atque affirmantes de gente tenebrarum, quam malam naturam dicunt Deo coæternam, habere originem corpora, & esse etiam ipsa immutabilia mala*: ut Augustinus ait in 1. contra Jul. cap. v. num. 17. Theodoretus vero scribit adversus Messalianos, qui dicebant per baptismum deleri actualia peccata, originale autem solummodo per orationem. Quare juremerito negat parvulos ablui baptismate in remissionem peccatorum, idest, actualium: nam hæc satis insinuantur ipsis Theodoreti verbis *peccatum nondum gustaverunt*. Agnoscit autem originale peccatum expressissimis verbis in Exposit. cap. v. Epist. ad Rom, & in Epitome divinorum decretorum cap. xi.

Postremo adversus Catholicum dogma pugnant Latinorum auctoritate. Inter quos antiquissimus omnium, post Victorem & Apollonium, qui deperierunt, Tertullianus in libro de Baptismate, *Quid festi-*

festinat, inquit, *innocens ætas ad remissionem peccatorum?* Atque de resurrect. carnis cap. 47. in Adæ prævaticationem refert quidem mortem corporis, at non animarum reatum. Hilarius etiam Comment. in Epist. Pauli, qui tribuuntur Ambrosio, scribit: *Est & alia mors secunda in gehenna; quam non peccato Adæ patimur*: quo loco non dari peccatum originale probare conatus est Michael Servetus, ut notat Sixtus Senensis lib. VI. Bibl. sanctæ annot. 236. Et denique Optatus Milevitanus lib. VII. n. 1. ait, *non pertinuisse ad Seth filium Adæ patris admissum*.

His ex ordine responsuri primum ad ea, quæ supra ex Tertulliano producta sunt, adversarios provocamus. Deinde dicimus infantulos innocentes appellari, quod nihil boni vel mali actualiter perpetraverint, quemadmodum de Jacob & Esau scribit Apostolus ad Rom. IX. II. De Resurrect. autem carnis iccirco Tertullianus solam corporis mortem commemorat, quia disputat adversus Marcionem, qui mortuos resurrecturos esse negabat. Quem refellit ex eo, quod sicut omnes, ut Apostolus scribit, moriuntur ob culpam Adæ, ita omnes resurgent per Christum, *quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, &c.* in 1. ad Corinth. xv. 21. Hilarii plura Augustinus contra Julianum recitat lib. 1. cap. 3. n. 9., ut quod habet in Exposit. Psalmi centesimi duodevigesimi, ad illa fere extrema verba, *Vivet anima mea, & laudabit te*, ubi ait: *Vivere se in hac vita non reputat, quippe qui dixerat, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis concepit me mater mea. Scit sub peccati origine, & sub peccati lege esse se natum*. Quibus recitatis, *Sentis ne* (inquit S. P.) *quid audias? quæris ne quid dicas? Hunc virum tanta in Episcopis Catholicis laude præclarum, de peccato originali aude, si quid tibi frontis est, criminari*. Hilarius auctor Comment. in Epist. Pauli non est Pictavensis, nec Arelatensis, cum ipse ad Timot. prim. III. asserat scribere sub Damaso. Fuit autem Pictavensis antiquior, & Arelatensis Damaso junior. Quare erit iste, ut dudum Lovanienses Theologi observarunt, Hilarius Diaconus, qui schismati Luciferi Calaritani adhæsit, dictus a Hieronymo, circa finem Dialogi adversus Luciferianos, *Deucalion orbis*. Atque hujus extat pro originali peccato illustre testimonium in Augustini quarto ad Bonifacium libro, cap. IV. *Manifestum in Adam omnes peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, omnes, quos genuit, nati sunt sub peccato*. Hæc Hilarius, quem opponit Servetus. Verbis autem in contrarium allatis tantummodo sentire videtur originale peccatum non puniri ignis æterni cruciatibus: quod & plures Catholicorum defendunt.

Optati Milevitani non esse septimum librum olim dubitatum est, quod non sit in editione Germanica Cochlæi, & Hieronymus asserat nonnisi sex libros ab eo scriptos; imo ipse Optatus lib. 1. sex tantum libro-

librorum argumenta proponat. Stylus tamen, & plura Mss. illius genuinum opus demonstrant, unde ab eodem Auctore creditur sex prioribus superadditus. Non tamen probamus judicium Vossii, & Casauboni; quorum alter scribit Optato non satis originale peccatum perspectum fuisse: iste vero ait vereri se, ne imprudenti & incauto hæc exciderint, quæ severioris examinis acrimoniam ægre sustineant. Nam constat Optatum de actuali peccato verba fecisse, utpote qui sermonem instituit de Traditoribus. Atque in libro quarto præclare de Originali peccato scripserat, quod propter illud *omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit*. Est ergo Patrum cum Græcorum, tum Latinorum concordissima traditio, quod primus homo, ut Prosper inquit in Carm. de Ingratis cap. XXVII,

Corruit, & cuncti simul in genitore cadente
Corruimus.

CAPUT III.

Ex hujus quoque vitæ miseriis Originale demonstrari peccatum.

FAMILIARE fuit Augustino ex morte, aliisque cruciatibus quibus infantes plectuntur, originale peccatum adstruere: quod argumenti genus ne omnibus quidem Catholicis probatur, cum plures putent potuisse Deum pro absoluto dominii sui jure hominem innocentem morti, ceterisque calamitatibus adjudicare. Vim tamen habere illas Augustinianas rationes fide supposita, & facta hypothesi, quod Deus hominem rectum ac sanctum condiderit, vix aliquis denegat. Videamus ergo quale pondus in se vere habeant, & num possint a Pelagianis eludi.

PROPOSITIO: Sive supposita fide, sive absolute loquendo ex miseriis, quas modo patimur, probari potest originale peccatum.

Demonstrata est prima pars superiori libro cap. XIII. ubi ostendimus mortem, ignorantiam, & concupiscentiam non esse conditionem naturæ, sed pœnam peccati. Confirmatur nunc 2. Canone Arauxicano, *Injustitiam Deo dare convincitur, qui mortem, quæ est pœna peccati, sine peccato, quod est meritum mortis, ad nos transisse dicit*. Idem docent PP. Africani in Sardiniam exules in lib. de Incarnat. & Grat. cap. 14. Gelasius in Epist. ad Episcopos Piceni, Prosper contra Collatorem cap. 20, Scriptor Hypognosticon initio 2. libri, Anselmus lib. 2. de Incarnat. cap. 2. & de Concept. Virg. & Peccato Origin. cap. 13. & alii apud Norisium in Vind. cap. III. §. 3.

Probatur secunda pars. Vel enim nos statum *puræ naturæ*, non qui-

quidem absolute, & considerata potentia Dei, sed ex pura puta decentia, & spectata Dei providentia, atque animæ spiritualis natura credimus esse impossibilem; aut consentire volumus iis, qui possibilem esse propugnant. Si arrideat sententia prior, liquet defectus tam corporales, quam spirituales, etsi ex necessitate materiæ consequi videantur, *considerata divina providentia, & dignitate superioris partis humanæ naturæ*, pœnam esse peccati, ut alibi dictum est cum Angelico Doctore Thoma in IV. contra Gentiles cap. 53. Atque huc spectant verba Augustini ita Julianum refellentis in Opere postremo n.81. libri 1. *Propter quid ergo affliguntur parvuli, si nullum habent omnino peccatum? An omnipotens & justus Deus injustas pœnas a tot innocentibus prohibere non potuit?* Et n. 135. *Judicium hoc utique in parvulis injustum esset, si peccatum originale non esset*. Vide & lib. IV. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 4. lib. IV. contra Jul. cap. 16. lib. II. Op. Imperf. cap. 119. lib. VI. cap. 9. 27. & 36.

Si vero magis placeat illorum sententia, qui statuunt *naturæ puræ* possibilitatem; sunt adhuc Augustini argumenta ducta ex hujus vitæ miseriis firmissima ac validissima, & perperam quispiam niteretur illa elevare. Dato enim quod nullo supernaturali beneficio rationalem creaturam Deus exornasset, num credendum est illam condidisse tot prementibus calamitatibus ac miseriis obnoxiam? Id quidem est mea sententia falsissimum. Principio in eo statu aut non adesset concupiscentia antevertens rationem, aut certe non adeo pugnax & lacertosa, quam nunc Adæ posteri experiuntur captivantem in lege peccati, & turpissima quæque inhiantem. Tantam enim libidinem neque pecora sentiunt, neque asini. Errat autem qui putat potuisse Deum, cujus erga hominem singularis est providentia, hunc creare deterioris, quam bruta sint, conditionis. Optime ergo ex concupiscentia hac acerrima & bellicosa, locis nuper laudatis, evincit magnus Augustinus nasci homines sub lege peccati; & sunt Augustiniana argumenta etiam non supposita elevatione hominis ad finem supernaturalem, quantum ad præsentes calamitates attinet, invictissima. Idem de ignorantia dicendum est. Cum enim creaturæ omnes in finem suum providentissime dirigantur; in eo sane statu, in quo nulla adesset macula originalis, saltem homo perciperet quid sibi foret agendum, & non esset ratio talibus tenebris obvoluta, quibus modo obcæcata plura ignorat ad se pertinentia, & sæpenumero errat invita. Ex hac itaque tam spissa ac tenebricosa ignorantia infectam esse humanam naturam satis evidenter concluditur. Quid vero de vexatione dæmonum, a quibus interdum ab ortu suo abripiuntur infantes, & multimodis excruciantur? Annon recte Augustinus in ultimo Opere lib. 1. cap. 88. scribit adversus Julianum? *Quando parvulum spiritus vexat immundus, animamque ejus & corpus affligit, sensus sanitatemque pervertit, nonne universa ejus,*

quam

quam Deus instituit, natura turbatur? nec invenitis omnino tanti hujus mali meritum negantes originale peccatum.

Demus præterea potuisse mortem, ceterasque corporales miserias absque culpa a supremo Domino immitti, quod nimis ægre fateor, si ad immortalis animæ naturam, hominisque præstantiam animum mentemque converto: est nihilosecius homini mors tam horribilis, & quam frequenter immatura, sæva, teterrima; ut pœnam esse peccati natura ipsa proclamet. Inter animalium fœtus est ne ullus, qui ululatibus, fletibusque vix in lucem editus conqueratur, quemadmodum muliebris partus? *Dispendia ergo, quæ nascentes flendo testantur*, (ait de parvulis Augustinus eodem libro n. 113.) *dicito, quo merito sub justissimo & omnipotentissimo judice eis, si nullum peccatum attrahant, irrogentur*. Hæc etiam Gentiles philosophi naturali mentis acumine perceperunt. Nascentes quippe homines contemplati, videntes ex una parte nobilissimum omnium animal tot miseriis & ærumnis premi, ex alia autem sacris literis destituti, aut ipsam naturam tanquam novercam damnarunt, quod sit in homines magis, quam in bestias iniquior; aut opinati sunt ob peccata superioris vitæ rationalem animam his calamitatibus subjici. Atque horum quoque Philosophorum placita demonstrant, optime ipsa naturali ratione probari impositum jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris; quemadmodum S. Pater acute demonstrat sub finem libri quarti contra Julianum. Itaque ex præsentibus animæ, corporisque cruciatibus constat omnes homines peccati vinculo adstringi, quoniam vel non potuit servata lege providentiæ ac justitiæ Deus hominem condere miserum ac moriturum: aut, si potuit, nunquam creasset subjectum morti adeo nobis adversæ atque infestæ, neque tam gravi & ærumnoso jugo prostratum.

Refelluntur Oppositiones.

Contra hanc propositionem facit primo quod legimus de cæco nato cap. IX. Joannis 2. *Neque hic peccavit, nec parentes ejus*: quemadmodum ergo cæcitas, ita calamitates reliquæ absque ullo peccato immitti possunt hominibus. Deinde nonne Christus, qui peccatum non fecit, neque maculam virginali ex utero traxit, ignominiosæ mortis supplicio affectus est? Immaculata item Virgo, quam sine labe originali conceptam totus fere Orbis veneratur, communi morte decessisse creditur, variosque cruciatus pertulisse. Non est ergo mors corruptæ peccato originis argumentum.

Levissima hæc sunt. Ac ad primum quidem de cæco nato responsum dedimus præcedenti libro cap. 4. Prop. 1. ad 3. Potest & retorqueri argumentum verbis Augustini in 111. contra Jul. cap. 6. *Neque enim de innumerabilibus parvulis, qui & in animo & in corpore cum tanta vitio-*

vitiorum varietate nascuntur, hoc dici potest, quod Dominus ait de illo, qui cæcus est natus, non propter peccatum ipsius, vel parentum id esse factum, sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Multi quippe nec sanantur omnino, sed cum eisdem vitiis, sive in qualibet ætate, sive in ipsa moriuntur infantia, &c. Ad alterum idem Augustinus resp. de Peccat. meritis lib. I. cap. 37. *Dicet aliquis si hæc natura pura non est, sed vitiosa primordia, quia talis non est creatus Adam: cur Christus longe excellentior, & certe sine ullo peccato natus ex Virgine, in hac tamen infirmitate atque ætate procreatus apparuit? Huic propositioni respondemus: Adam propterea non talem creatum, quia nullius parentis præcedente peccato est creatus in carne peccati. Nos ideo tales, quia illius præcedente peccato nati sumus in carne peccati. Christus ideo talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus est in similitudine carnis peccati.* Neque enim pœnæ rationem habet, quod Salvator, ut chirographum nostrum affigeret cruci, nulla necessitate, sed electione voluntatis suæ propter nimiam caritatem, qua dilexit nos, pati dignatus est. De Virgine matre Romanorum Pontificum decretis inhærens, & repetens de originali labe, quod Augustinus lib. de nat. & Gratia cap. 36. scripsit de actualibus noxis, *Propter honorem Domini nostri nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem*; dico, licet pie credatur a peccato originis præservata, genitam tamen esse ex carne vitiata & corrupta, ex qua mors corporalis consequitur; quamquam anima ex hujus carnis consortio non fuerit singulari privilegio inquinata.

Sunt autem bene multa, quæ adversus peccati Originalis transfusionem ex ratione humana objiciuntur. Primum est, quod Diabolus foret conditor hominum: Neque enim a Deo bono potest produci contaminata natura. Sapit ergo cum Manichæis quisquis nascentium originem putat esse vitiatam. Nec satisfit hujusmodi argumentationi dicendo Deum utique bonam rectamque naturam instituisse, sed corrupta primi prævaricatione parentis, peccatum carnis propagine contrahi. Anima enim rationalis non propagatur, sed a Creatore corpori tabifico infectoque inseritur. Erit ergo ipsemet Deus hujus caussa peccati. Referenda sunt enim in ipsam caussam efficientem quæ alicui rei ab origine primaque institutione conveniunt. Præterquamquod eccur Deus rationalem animam corpori unit, si scit inde illam diaboli ancillam captivamque evasuram, & lege peccati adstringendam? At huic argumento cap. IV. superioris libri satisfactum est. Verissima est responsio, originale peccatum non esse ex institutione Creatoris, sed ex prævaricatione primi parentis; laudandam esse adversus Manichæos hominis creationem, sed comendandam etiam adversus Pelagianos Salvatoris gratiam ac redemptionem. Melius quippe Dei caussa agitur, *cum & Creator & Salvator agnoscitur, quam cum defensa velut sana, viribus-*

ribusque integra creatura, opitulatio Salvatoris inanitur: Inquit Augustinus de Nat. & Grat. cap.42. Vide & lib. IV. ad Bonifac. cap. 3. Diximus etiam necessarium non esse, ut ad perdifficilem de animarum origine quæstionem confugiamus. Etsi creentur singulæ a Deo, trahunt originalem maculam ex carne, *sicut aqua in vitiato vase corrumpitur*. Eapropter non est Deus caussa peccati, quoniam *non ex creatione Dei est vitium, quod voluntario motu natura collegit: sed etiam de vitiata per semetipsam natura Deus institutionem suam quidem suæ creationis exequitur*; inquit Epist. VII. Sanctus Gelasius. Disposito autem corpore non debet Deus animorum creationem suspendere, quoniam, ut scribit Prosper ad IV. ob. Vincentii, *Prævaricatio hominum dispositæ a sæculis creationis ordinem turbare non potuit*.

Deinde objiciebat Julianus lib. I. ultimi contra Augustinum Operis n. 59, & lib. II. n. 24. damnari in sententia Catholicorum nuptias, neque a Deo institutas fuisse; si aliquid unde damnabiles generantur secum habeant, & illarum usu corrupta propagetur natura. Addebat lib. V. num. 2. parabolam Evangelicam Matth. VII. 17. a fructu arborem bonam aut malam dignosci; & consequenter malam esse suapte natura generationem, concubitumque virilem, ex quo fructus carpitur adeo noxius.

Et huic argumento cap. XIII. proximi libri obviam itum est. Nego itaque nuptias esse damnandas, cum non ad libidinem & peccatum fuerint institutæ, sed ad generationem, quà humana propagetur natura, inquinata sane & corrupta, sed non caussâ nuptiarum, cum labes originaria in prævaricationem primi hominis sit referenda. *Nuptiæ* (inquit S. P. lib. 2. de Nupt. cap. 26. num. 42.) *institutæ sunt caussa generandi, non peccandi: propter quod illa est a Domino benedictio nuptiarum: Crescite, & multiplicamini & replete terram. Peccatum autem quod inde a nascentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, sed ad malum, quod accidit hominibus, quorum conjunctione sunt nuptiæ*, Et Fulgentius in I. de Verit. Præd. *Deus humanæ naturæ fecunditatis donum contulit; libidinis vero malum non est creatura Dei, sed pœna peccati. Proinde de immunditia nuptiarum mundus homo non nascitur, quia interveniente libidine seminatur. Quam libidinem nuptialis honestas utique non amat, sed in nuptiis mortalis propagationis necessitas tolerat*. Non sunt ergo damnandæ nuptiæ, quarum finis bonus est, humanæ videlicet naturæ conservatio & propagatio. Imo magnum afferunt ac laudabile bonum, bonum scilicet usum concupiscentiæ malæ, qua abutuntur adulteri, & curam ordinate filios procreandi. Quare laudandæ ac celebrandæ sunt, ut S. Pater demonstrat memorato loco, & lib. VI. contra Jul. cap. 18, necnon libri I. Op. Imperf. n. 65. & lib. V. cap. 23. Cumque caussa originalis peccati sit Adæ transgressio, nuptiarum vero fructus procreatio filiorum; erit mala Adami voluntas, non

non bona connubiorum institutio, malæ arbori comparanda. *Nihil proinde valet ad istam quæstionem similitudo illa Evangelica: quia non sunt nuptiæ caussa peccati, quod trahitur a nascente, & expiatur in renascente: sed voluntarium peccatum hominis primi originalis est caussa peccati*; inquit magnus Augustinus laudato cap. 26. de Nuptiis lib. 2. num. 43.

Ulterius argumentantur Pelagiani. Parentes baptizati peccatum originale non habent: Non ergo istud traducunt in posteros. Quo enim pacto fieri potest, ut illud probentur tradere parentes, quo carere creduntur? Ita Julianus lib. VI. apud Augustinum cap. 7. num. 18.

Resp. In baptizatis soluto reatu concupiscentiæ, quæ vinctos detinebat, ipsam ad agonem remanere; & per baptismum evacuari carnem peccati, *non ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa & innata repente absumatur & non sit: sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato*: Ita Augustinus de Peccat. meritis lib. I. cap. ult. & lib. II. cap. 4. Porro hæc concupiscentia ex peccato nata, & ad peccatum inclinans, est originalis peccati quasi rheda atque vehiculum. Igitur nego consequentiam. Quamvis enim gratiâ regeneratis carnalis concupiscentia repugnans legi mentis remissa sit, & in peccatum non reputetur, neque noceat aliquid, nisi ejus motibus ad illicita consentiatur: attamen *Proles eorum, quia non per spiritalem, sed per carnalem concupiscentiam seminatur, velut ex illa oliva quidam nostri generis oleaster, sic inde reatum nascendo trahit, ut nisi renascendo liberari ab illa peste non possit*; inquit ipsemet Augustinus lib. II. de Nupt. cap. 34. Ad exemplum oleastri, qui exoritur e bacca & semine oleæ, addit in VI. contra Julianum cap. 7. num. 18. alterum ex filiis circumcisorum, qui præputiati gignuntur, trahuntque ex patris semine quod non reperitur in patre: ac supra cap. 6. n. 16. aliud attulerat ex Filiis Fundani Rhetoris Carthaginensis, qui cum accidenti vitio luscus esset, luscum filium procreavit; quo exemplo *evertitur* (inquit) *illa tua sententia, qua dicis naturalia per accidens non converti: accidens quippe fuit in patre, quod factum est in filio naturale*. Naturale autem possumus hoc modo appellare originale peccatum, quatenus insitum est propagatione naturæ, quamquam naturale non est, ipsius naturæ substantia, atque institutione spectata. Fundano autem alter filius duobus oculis de lusco natus est, quod & passim evenire conspicimus: idque evertit alteram Pelagianorum sententiam, qua dicunt, *Parentes in filios ea, quæ non habent, non posse transfundere*.

Insuper arguunt apud Augustinum lib. III. de Peccator. meritis cap. 2. Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi justitia etiam non credentibus prodest. Hoc falsum est. Itaque & illud.

Resp. cum Augustino ibidem, quod *sicut eorum, per quos parvuli renascuntur, justitiæ spiritus trajicit in eos fidem, quam voluntate*

propria nondum habere potuerunt ; sic eorum , per quos nascuntur , caro peccati trajicit in eos noxam , quam nondum vita propria contraxerunt . Et sicut eos vitæ spiritus in Christo regenerat fideles , sic eos corpus mortis in Adam genuerat peccatores . Illa enim carnalis generatio est , hæc spiritalis , &c. Quamobrem nego minorem , & argumentationem in Pelagianos retorqueo . In spirituali enim generatione necessaria non est propria actualis fides in parvulis, ut per lavacrum baptismatis constituantur sancti , ac regni cœlorum hæredes . Pari ergo jure non requiritur actualis ac propriæ voluntatis transgressio, ut in carnali generatione per originem ex Adam filii iræ , mortisque nascantur.

Adhuc objiciunt . Non est peccatum nisi voluntarium : Peccatum originale infantulis voluntarium non est : Igitur nullum est in parvulis peccatum originis .

Respondetur , eodem modo quodlibet peccatum voluntarium esse, quo peccatum est . Actuale peccatum est voluntarium propria voluntate : Originale voluntarium est *originaliter* , videlicet comparate ad primum hominem , a quo sumus per carnis propagationem progeniti . *Potest autem* (inquit Augustinus lib. 2. Operis Imperf. cap. cxi.) *& hoc recte dici de eodem genere esse , si ad originem referatur , quia ipsum ex primi hominis voluntate manavit , quando illius peccatum intravit in mundum , & per omnes homines pertransiit* . Et lib. iv. cap. 90. *Ad hoc peccati genus ex libera voluntate perventum est , non ejus propria qui nascitur ; sed ejus , in quo omnes originaliter fuerunt , quando communem naturam mala voluntate vitiavit* . Distinguo itaque minorem : Peccatum originale non est voluntarium parvulis *actualiter* & voluntate propria , concedo : *originaliter* & voluntate Adæ , qui communem naturam infecit , nego .

Persistunt hæretici : Si peccatum originale ex libera protoparentis voluntate contrahitur , apud quem impollutam innocentiam scelus gravavit externum ? Quomodo Deus , qui adeo est misericors , ut propria unicuique confitenti peccata dimittat , est tam crudelis , ut innocenti impingat aliena ? At respondet Augustinus lib. 1. Oper. Imperf. cap. lv. Pelagianos potius Deum facere iniquum atque injustum ; nam cum videant gravi jugo miseriæ parvulos premi , contendentes nullum eos habere peccatum , accusant Deum si affliguntur immeriti , & redarguunt Ecclesiam , si exufflantur a jure diabolicæ potestatis alieni . Et cap. 46. negat peccatum originale non esse singulis proprium , ita Julianum urgens : *Peccatis* , inquis , *alienis non utique perire debuerunt . Aliena sunt , sed paterna sunt , ac per hoc jure seminationis , atque germinationis & nostra sunt* . Sunt ergo etiam parvuli proprio obnoxii peccato , *non secundum vitæ suæ proprietatem , sed secundum communem generis humani originem* , inquit idem Augustinus lib. xvi. de Civit. Dei cap. 27. Quisquis hæc non satis percipit , arcana enim sunt

sunt obscurissima, audiat Apostolum de Adamo dicentem: *In quo omnes peccaverunt*.

At, inquies iterum, cum omne peccatum sit aliquo modo voluntarium; voluntarium autem ab intrinseco principio efficiatur; quomodo Adæ voluntas parvulis externa, tantoque dissita intervallo, caussa est ob quam prævaricatores singuli reputentur? Rursus: Si vera est definitio peccati, quæ vulgo circumfertur, *Est dictum, factum, aut concupitum adversus legem Dei*, dic quæso, cur peccatum est in parvulis nondum ad agenda, vel appetenda illicita idoneis. Item: Si nemo damnatur ob invincibilem ignorantiam, quam habet in se, eo quod non sit ei voluntaria, & nemo ob aliorum malefacta apud rectissimum judicem plectitur; quare ob Adæ inobedientiam erit misera posteritas punienda?

Tenenda est superior regula, quod eodem modo voluntarium peccatum est, quo est peccatum. *Ad culpam personæ requiritur voluntas personæ: ad culpam vero naturæ, non requiritur nisi voluntas in natura illa*, inquit S. Thomas in 2. dist. 30. quæst. 2. art. 2. Ea ergo, quæ prædicta sunt, in solis actualibus peccatis actum personæ voluntarium demonstrant. Dum quæstio de originali instituitur, sat est, quod fuerit voluntarium *originaliter*. Hoc pacto non est externum, ut diximus, nec malefactum alienum, sed hominum universorum. Est etiam factum & concupitum, quatenus ex primi hominis voluntate manavit.

Objicies adhuc: Per quid hoc peccatum invenitur in parvulo? Certe non peccat iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit: per quas ergo rimas peccatum istud ingreditur? Equidem dicendum est, aut illum peccasse qui genuit, aut illum qui condidit, aut istum qui natus est: ex quibus unum insanum est, aliud Manichæum, aliud supra Manichæos. Ita Julianus libro 11. posterioris Respons. cap. 24. & 28.

Respondet S. Pater ibidem & lib. 111. prioris Operis cap. 24. num. 56. *Rimam quæris inter tot innocentiæ præsidia, qua potuerit introire peccatum; cum tibi ostendat Apostolus Paulus non rimam, sed apertissimam januam dicens: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors*. Introivit itaque peccatum per Adam, qui communem naturam vitiavit: quod non est insanum, non enim damnantur nuptiæ, ut frontem perfricans obgannit Julianus; nec Manichæum, cum non sit origo vitiata ex institutione Creatoris, aut humana natura per se, & substantialiter mala.

Ultimo arguebat Julianus doctrinam Catholicorum de Corruptione naturæ ad perfectionis desperationem inducere, cum incredibile sit, quod ingenerata vitia possint consumi. Sed respondetur quod ideo Salvatoris gratia creditur necessaria, ut vitium inolitum auferatur per

ejus virtutem, *qui ex origine vitiatam mutare potest, & sanare naturam*, ait S. P. Augustinus initio 2. libri contra Julianum.

CAPUT IV.

Originale peccatum contrahi etiam a filiis Baptizatorum.

EST ergo Catholica fides etiam in Sanctorum filios originale peccatum transire, ut supra adversus Pelagianos disputatum est. Non enim fideles generant in quantum sunt filii Dei: sed quemadmodum ex olea gignitur oleaster, atque ex tritico mundo frumentum cum paleis, ita generantur a sanctificatis conjugibus filii iræ. Incidunt tamen in Pelagianam hæresim Novatores; quorum tenent aliqui filios regeneratorum ad hæreditatem novi fœderis pertinere, & solum tingi baptismatis lavacro, ut tanquam membra in unum Ecclesiæ corpus coaptentur. Ita sentire videtur Calvinus lib. IV. Institut. cap. 16. n. 24. & in Antid. Conc. Trid. Zuvinglius in lib. de baptismo, & Bucerus in cap. 3. Mat. Eadem est sententia Theodori Bezæ, qui Comm. in cap. 7. Epist. 1. ad Corinth. traducem sanctificationis & gratiæ ex Parentibus in filios propugnat. De hac hæresi, quoniam præcedentibus momentis omnibus profligatur, dicam perbrevi.

Propositio. Etiam ad filios Fidelium peccatum originale pertransit.

Etenim Scripturarum testimonia producta cap. 1, & secundo universalia sunt, omnesque Adæ posteros statâ, ordinatâque lege comprehendunt. Dixi autem *ordinata lege*, ne quis me existimet erga purissimam Dei Matrem iniquum, quasi piam, vulgatamque de singulari ejus præservatione sententiam velim adversus scita Pontificum controvertere. Deinde: Erat David fidelibus & circumcisis parentibus procreatus; & nihilominus *in iniquitatibus*, inquit, *conceptus sum*; usus plurali numero, non Hebræorum consuetudine, ut visum P. Simonnet Tract. v. disp. v. art. 4, cum in Hebræo potius singulare nomen occurrat; sed quoniam in uno Adæ delicto plurima continentur. Ad hæc Apostolus ex Hebræorum genere, & ex tribu Benjamin, scribit de seipso ad Ephesios cap. 11. 3. *Eramus natura filii iræ, sicut & ceteri*. Præterea ex Hæreticorum confessione filii Sanctorum baptizandi sunt. At quicunque baptizatur, in Christi mortem, & in remissionem peccatorum baptizari, superius probatum est. Rursus ob manifestam Christi assertionem Joan. III. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.*, fatebantur Pelagiani infantes non regeneratos baptismate a regno cœlorum excludi. Sunt ergo Novatores Pelagianis deteriores ac magis, magisque improbi, si aliquos non baptizatos ad novi fœderis hæreditatem

tem

tem ascifcunt. Item Ecclesiastica consuetudine etiam pueri fidelium ante regenerationis lavacrum exorcizantur: igitur & isti dæmonis mancipia nascuntur. Amplius: Ex opinione Calvini baptizantur Christianorum filii, ut fiant Ecclesiæ membra. Nisi ergo baptizentur, non pertinent ad corpus Christi, nec in cœlis cum capite regnare poterunt. Postremo tradunt Patres, singulis necessarium esse baptismum *propter contagium mortis antiquæ*, ut in Epistola ad Fidum loquitur Cyprianus. Vide Bellarminum de Baptismo cap. 4. & De Amiss. Gratiæ lib. IV. cap. 14. Definita est hæc propositio a Tridentina Synodo sessione V. can. 4, ac perscripta primum ab Augustino lib. III. de Peccator. meritis cap. XII. num. 21, ubi hæc habet: *Nec parvuli de quibuslibet sanctis, justisque procreati originalis peccati reatu absolvuntur, nisi in Christo fuerint baptizati*. Et de peccato originali cap. XL. num. 45. *Regeneratus quippe non regenerat filios carnis, sed generat: ac per hoc in eos non quod regeneratus, sed quod generatus est, trajicit. Sic igitur sive reus infidelis, sive absolutus fidelis non regenerat absolutos uterque, sed reos, quomodo non solum oleastri, sed etiam oleæ semina, non oleas generant, sed oleastros*. Ita docet etiam lib. I. de serm. Domini in monte cap. 16. lib. VII. contra Jul. cap. 3. aliisque in locis compluribus.

Opp. I. Apost. ad Hebr. VII. 9. scribit Levi, dum in lumbis Abraham erat, decimatum quidem esse, at postea natum decimas accepisse. Ita ergo filii promissionis, qui in femore protoparentis prævaricatores reputati sunt, a genitore fideli actu procreati censendi erunt ab antiquo reatu soluti.

Resp. nego conseq. *Non enim propterea Levi postea non fuit decimatus, quia jam fuerat decimatus in lumbis Abrahæ, sed quia sic ordinatus est honore Sacerdotii, ut acciperet decimas, non præberet, alioquin nec ceteri fratres ejus decimarentur, quia & ipsi in lumbis Abrahæ a Melchisedech jam fuerant decimati*. Ita Augustinus lib. II. de Peccator. meritis cap. 25. num. 39. Et quidem Apostolum de Sacerdotii dignitate eo loco sermonem instituisse, ut comparatione Levitici ostenderet quantum præcellat Sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech eoquod is decimas accepit a Levi, res est per se manifesta.

Opp. 2. At idem Apostolus ad Rom. XI. 16. ait: *Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami*.

Resp. alloqui Apostolum Christifideles vocatos e Gentibus, ne se a Judæis ad Christum conversis segregarent. Aspernabantur enim illi ex circumcisione fideles, quod hi olim legis ritibus addicti fuerint; & reprobatis Israelitis, quasi ramis fractis, Christo Gentes insitæ fuerint. Hos ergo ad fraternitatem revocans utitur Paulus duplici comparatione. Prior est ex oblatione primitiarum, de qua Deuteron. XVIII. 4. & XXVI. 3. oblatis enim primitiis, cunctis frugibus vesci licebat: atque ita regeneratione per baptismum facta, debent Judæi simul & Gentiles mu-

mutua consuetudine uti. Altera similitudo est ramorum, qui debent eidem trunco hærere, nec insitione jam facta, ex arbore materna defringi. Erant Judæi ad Christum conversi rami arboris, cujus radix sancta erat, idest, ex Mosaica lege; atque hæc arbor per Christi mortem a vetustate fuerat purgata. Ceteri Judæorum, quasi rami fracti, sunt ab arbore excisi; Gentiles, cum oleastri essent, cum prioribus socii radicis facti sunt, & in olivam inserti. Hi ergo, idest Gentiles, gloriari non debent adversus ramos: sed si ad eamdem radicem spectant, hoc est, religionem ac fidem, unâ pinguedinis olivæ, nimirum caritatis, fieri participes: si autem fracti sunt, idest, propter incredulitatem a Christo alieni; non debent altum sapere, sed stare in fide ac timere, ne Deus ex Gentilitate vocatos abjiciat, dum nec naturalibus ramis, nempe Judæis ipsis pepercit. Radix ergo, & delibatio sancta Christianam Religionem significat, & rami ac massa fideles omnes baptismate regeneratos.

Ob. 3. idem Apostolus in 1. ad Corinth. cap. VII. 14. ait: *Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.*

Resp. in Corinthiaca Ecclesia fuisse eo tempore feminas, quæ infidelium virorum congressum vitarent, & viros similiter, qui uxores infideles, quasi scorta adversarentur: ex quo duo maxima incommoda consequebantur; unum, quod facto conjugatorum divortio nonnulli filii legitimi habebantur tanquam spurii & adulterini; aliud, quod pueri baptizati apud alterum ex parentibus infidelem commorantes, illius exemplo ad idololatriam declinabant. Monet ergo Paulus ne ab altero consentiente conjux fidelis discedat; ut simul cohabitando unius sanctitas & cohortatio alium reducat ad frugem, & a fideli marito, aut uxore nati in Christi religione contineantur. *Jam enim erant parvuli Christiani, qui sive auctore uno ex parentibus, sive utroque consentiente sanctificati erant: quod non fieret, si uno credente dissociaretur conjugium, & non toleraretur infidelitas conjugis usque ad opportunitatem credendi.* Ita Augustinus lib. 1. de serm. Dom. cap. XVI. num. 45. In secundo autem de Peccatorum merit. cap. 26. num. 42. animadvertit, quod Apostolus eodem loco dicit conjuges infideles in conjugibus fidelibus sanctificari, (est enim in græco ἐν τῇ γυναικί, & ἐν τῷ ἀνδρί): Atqui uxor infidelis non sanctificatur per maritum fidelem, nisi baptizetur: ergo & filii, nisi baptismate regenerentur, sancti non erunt. *Non opinor* (inquit S. P.) *quisquam tam infideliter intelligit, ut ob hoc existimet etiam maritum non christianum, quia christiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, & ad peccatorum remissionem pervenisse, & in regnum cœlorum esse intraturum, quia sanctificatus dictus est in uxore.* Vide & lib. III. cap. XII. num. 21. Uno verbo nego ab Apo-

Apostolo dici Sanctos Christianorum filios nondum regeneratos.

Opp. 4. Christiani deputantur in semen Abrahæ: At Genes. xvii. 7. Deus pollicitus est futurum se Deum tam Abrahæ, quam seminis ejus: Ergo est Deus, & quidem sempiterno fœdere, omnium, qui ex Christiani parentis semine procreantur.

Resp. dist. ma. Deputantur in semen Abrahæ secundum carnem, & ob generationem, nego: secundum fidem & propter baptismum, conc. *Qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine*, inquit Apost. ad Rom. ix. 8. & ad Galat. iii. 7. *Qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ.* Falsa est etiam minor universaliter accepta; nam filii Abraham non circumcisi ex eodem cap. Gen. v. 14. ad sempiternum Dei fœdus non pertinebant: itaque nec filii Christianorum non baptizati. Censentur enim in Adam donec sint per baptismum regenerati;

Et licet hoc totum Christus persolverit in se
Contraxit quantum percussa in stirpe propago:
Attamen Auctoris vitio, qui debita lethi
Instituit, morbosque suis ac funera misit,
Vivit peccati moribunda in carne cicatrix.

Alc. Avitus lib. 1. de initio Mundi cap. 1.

CAPUT V.

In quo consistat Originalis peccati natura.

QUÆSTIONEM satis obscuram aggredimur ob diversas Catholicorum, atque Hæreticorum opiniones. Matthias enim Illyricus Centuriarum Magdeburgensium præcipuus compilator, ac Lutheranorum, qui rigidiores dicuntur, antesignanus peccatum originale asseruit malam esse substantiam. Novatores reliqui communiter illud in ipsa concupiscentia constituunt, itaut in renatis, in quibus remanet fomes concupiscentiæ, originalis reatus nequeat deleri, sed tegatur tantummodo, nec imputetur. Ex Catholicis vero quidam affirmarunt nihil esse aliud, quam ipsum peccatum Adæ, a quo prævaricatores posteri omnes denominentur: quæ est singularis Alberti Pighii & Catharini sententia. Recentiores affirmant nihil esse præter privationem originalis justitiæ, post Anselmum in lib. de Conceptu Virginis cap. 2. Noster Ariminensis, cui subscribunt Gabriel, & Henricus de Gandavo, in 2. dist. 30. q. 1. art. 2. ait originale peccatum esse ipsam concupiscentiam cum reatu, sive vitium ex *morbida* qualitate contractum. Thomistæ, præsertim Gonet. disp. 7. de Peccat. Origin. art. 5. Contens. dissert. 2. de Peccat. cap. 2. spec. 3. Salmanticenses Tract. xiii. disp. xvi. dub. 4. Card. Gotti Tom. 6. Q. viii. aliique passim tenent peccatum

tum originale materialiter esse concupiscentiam, formaliter vero privationem originalis justitiæ. Hæc sententia, quicquid Recentiores scripserint, eadem est cum ea, quam defendit Gregorius noster de Arimino constituens peccatum originale in concupiscentia cum reatu, tametsi ille nomen etiam *morbidæ* qualitatis adhibuit sensu non malo. Nec alia est ceterorum discipulorum Augustini doctrina, maxime Petri Manso Tom. 2. de Orig. peccato pag. 72. Nicolai Girken in summa Theologica P. 2. Tract. 3. Q. 2. dub. 2. Leonardi Vanroy De Peccatis cap. ultimo, Aurelii Piette 11. Parte cap. 2. quæst. 7. aliorumque fere omnium. Ac nostris consentiunt Gaspar Juenin P. VII. diss. 7. quæst. 2. Estius in 2. dist. XXX. paragrapho 9, alii plurimi. Quæ sententia nullo modo rejici debet tanquam memoratæ hæresi affinis; nam docent Nostrates concupiscentiam in renatis separari a reatu, illam remanere, hunc vero prorsus per baptismum deleri, itaut in baptizatis, in quibus adhuc illa ad agonem luctamque perseverat, nihil sit amplius damnationis antiquæ.

Propositio I. Originale peccatum non est mala ac perversa substantia, ut affirmavit Illyricus.

Vidimus enim in primæ Partis lib. 1. cap. VIII. malum non esse substantiam, ut Manichæi excogitarunt, ideoque sententia Illyrici ad horum, qui principium sempiternum cujusque mali temere statuerunt, insaniam proxime accedit. *Iniquitas quippe ipsa non est substantia; non enim iniquitas est natura, quam formavit Deus, sed iniquitas est perversitas, quam fecit homo.* Inquit S. P. Augustinus Conc. 1. in Psal. 68. Atqui peccatum originale est malum & iniquitas: Ergo peccatum originale non est substantia. Ulterius: Substantia spiritualis, cum sit physice incorruptibilis, nullam aliam mutationem patitur, quam accidentalem, affectuum scilicet, aut operationum suarum. Diabolus ergo, aut Adæ prævaricatio novam rationalem substantiam non potuit efficere. Rursus evertitur error Illyrici ex ejusdem principiis; docet enim posse hominem considerari physice ac theologice: hominis autem substantiam physice post Adæ lapsum eamdem perseverare, atque Theologice fuisse mutatam. Profert ipsius testimonia L'Herminier tom.6. pag. 177. At mutatio Theologica non est substantialis, ut liquet: Ergo per originalem reatum minime nova quædam natura producta est. Deinde per baptismum deletur peccatum; at substantiam quis sanæ mentis dixerit auferri? Rursus quod idem est, homo cum originali peccato, ac regeneratus eadem persona est, unumque individuum. Remanet ergo in eo semper eadem *species*, eademque substantia.

Opp. 1. Homo creatus est ad imaginem & similitudinem Dei: atque hæc imago sita est in facultate intelligendi & volendi, ideoque in ipsa animæ rationalis substantia. Adam peccando divinam imaginem ac similitudinem perdidit. Igitur perdidit priorem substantiam. Resp. dist. minorem:

Adam

Adam peccando amisit divinam imaginem quantum ad characteres & ornamenta gratiarum, con. quantum ad ipsam intellectricem naturam, nego. *Simul enim*, inquit Cyrillus in cap. 1. Evang. Joan., *& vitam creaturæ spiritus indidit, & suos characteres divinitus impressit. Adulterata est illa similitudo Dei incursu peccati, nec jam characteres erant amplius clari & splendidi, sed subobscuri, ac tenebris obvoluti.* Vide quæ de imagine Dei, ad quam factus est Adam, scripsimus præcedenti libro cap. VII. 1. & 2. propositione.

Ob. 2. Sacræ literæ exprimunt originale peccatum nonnullis notis, quæ significant propriam veramque substantiam. Etenim Gen. VIII. v. 21. appellatur in Hebr. Cod. *Figmentum cordis malum*. Ad Rom. VI. 6. *Vetus homo*. Matth. XV. 19. principium efficiens malarum cogitationum, aliorumque vitiorum: & alibi *Semen serpentis, caro, Adam terrenus, &c.* = Resp. hæc omnia dici metonymice, & propter vitiatæ originis effecta. Ita Gen. VIII. *figmentum* cordis accipitur pro cupiditatibus, ac desideriis; unde recte Vulgata habet: *Sensus enim, & cogitatio hominis in malum prona sunt*. Nec desunt innumera exempla. Quid est enim scrutari renes, cor effundere, conglutinari animam, & cetera hujusmodi, nisi metonymiæ, in quibus caussa ponitur pro effectu? Item *novus homo*, de quo Paulus ad Rom. XII. 2, & 2. ad Corinth. v. 17. significare novitatem sensus, gratiam, justitiam, renovationem Spiritus Sancti, ex ipsa lectione manifestum est. Itaque nihil aliud ex adverso connotat *homo vetus*, quam desideria carnis, concupiscentiam, nequitiam, & sanctitatis & gratiæ privationem. Principium vero, a quo sunt inordinatæ cogitationes, est ipsa voluntas perversis affecta cupiditatibus, in Evangelio Matthæi *cor* eadem ratione appellata: nam operis mali caussa nulla alia est, quam substantia bona mutabilis ac deficiens. Ob pravam denique affectionem homo lapsus caro, terraque nuncupatur; quod opera carnis perficiat, non spiritus: in terram enim, concretionemque corpoream animum abjisse, nequit, si habet animum, Illyricus opinari.

Opp. 3. Propter originalem noxam quilibet homo nascitur filius diaboli. Gignitur ergo a diabolo maligna substantia = Resp. dist. ant. Quilibet homo nascitur filius diaboli, scilicet, cum peccato, quo diaboli mancipium redditur, conc. cum substantia, quæ a diabolo generatur, nego. Cum Adimantus Manichæus consimili argumentatione aliquam substantiam malam conaretur evincere ex verbis Christi Joan. VIII. 44. *Vos ex Patre diabolo estis*; S. P. Augustinus in libro adversus hunc Manichæi discipulum cap. 5. ait, *Tribus modis in Scripturis sanctis filiorum nomen accipitur: uno secundum naturam, quomodo Isaac dicitur filius Abrahæ: alio secundum doctrinam, sicut filios suos appellat Apostolus, qui ab illo didicerunt Evangelium: tertio secundum imitationem, sicut filios Abrahæ nos vocat Apostolus, qui ejus*

fidem imitamur. Qui ergo propria voluntate peccant, duobus postremis modis filii Diaboli nuncupantur, atque de his loquitur memorato loco Joannes. Quantum vero spectat ad parvulos, & ad originale peccatum, hæc responsio plane non satisfacit; nam peccatum istud non contrahitur imitatione: & tamen Gaspar Juvenin, & alii quidam hac ratione argumentum dissolvunt. At ego dico homines nasci filios Diaboli non secundum naturam, non secundum doctrinam, non secundum imitationem: sed secundum legem peccati, cui natura ob primi hominis transgressionem adstringitur, quemadmodum in baptismo regenerantur in filios Dei, quoniam soluto originali reatu liberi a potestate dæmonis in Dei similitudinem renovantur. Erit ergo triplex illa filiorum acceptio a magno Augustino non satis exposita? Ita sane. *Quod dixi: Tribus modis in Scripturis Sanctis filiorum nomen accipitur, minus considerate dictum est; & alios enim quosdam modos sine dubio prætermisimus, sicut dicitur filius gehennæ, vel filius adoptivus. Quæ utique nec secundum naturam, nec secundum doctrinam, nec secundum imitationem dicuntur*. Idem Augustinus in 1. Retract. cap. XXII.

Opp. ultimo. Tametsi Diabolus non sit conditor rationalium creaturarum, potest tamen harum substantiam in deteriorem commutare, non minus ac vinum in acetum, lac in caseum, & laterem in lutum convertimus: ac reapse commutavisse ex eo constat, quod modo humana natura legi Dei est difformis, & a priori, quam Deus instituit, longe diversa. Resp. Substantiam spiritualem non posse superinductis accidentibus corrumpi, & consequenter extra orbitam Flaccum divertere ad casearias & latericias tabernas; non enim fingitur animus ad instar coctilis lateris, neque ex lacte coagulatur. Sed & accurati philosophi negant in allatis exemplis produci novam substantiam a materiei dispositione diversam. Vitiata autem per peccatum natura primitus institutæ contraria est, ut infirmus sano, ut pauper diviti, ut deformis venusto, idest, non quod alia substantia sit, sed quod infirmitati, miseriis, & peccati inquinamento nascatur obnoxia. Hanc appellitant Scholæ oppositionem privativam; nec alia ratione dicimur difformes legi, nisi quia deest rectitudo justitiæ & æquitatis in membris nostris, legi, quæ in mente est, adversantibus ob inditum languorem, & pestem concupiscentiæ,

Quam generi humano tristis origo dedit,

ut scribit libro IX. ad Childericum Fortunatus.

Propositio II. Peccatum originale non est ipsum Adami personale delictum.

Demonstratur 1. quoniam hæc doctrina repugnare videtur Sacrosanctæ Synodo Tridentinæ, quæ sess. V. can. 3. definit, *peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum, omnibus inesse unicuique proprium*: In sententia autem Catharini & Pighii hoc peccatum extitisset in Adam re ipsa, atque in posteris per solam impu-

imputationem, ideoque non esset cujusque hominis proprium: Ergo hæc sententia Sacrosanctæ Synodi decretis repugnat. II. Deleri hoc peccatum, ut eadem Synodus decernit proximo Canone v, non est duntaxat ipsum non imputari. Igitur contrahi hoc peccatum non est tantummodo idem Adæ posteris imputari. III. Ut Apostolus scribit ad Rom. v. 12, & definit altera Synodus Arauxicana Can. 2, per Adæ prævaricationem in omne genus hominum peccatum pertransiit: At non pertransiit ipsummet actuale delictum Adæ, quod fuit actus immanens, & propria ejusdem transgressio: Non est ergo originaria culpa Adami actualis prævaricatio. IV. Aliquod est inter caussam ejusque effectum discrimen: Peccatum Adæ, quomodo ex eodem Apostolo, & cit. Canone Arauxicano colligitur, originariæ culpæ caussa est; Igitur Adæ peccatum a culpa Originaria discrepat. Postremo: Justitia, quæ nobis per Christum tribuitur, non est quædam extrinseca denominatio, sed nobis revera inhæret. Ergo & inhæret vere, proprieque peccatum, quod per Adam in omnes pertransiit; nam Apostolus memorato loco versu 18. & 19. de peccato, atque de justitia eodem prorsus modo verba facit.

Objicies. At versu 12. ait Apostolus: *In quo omnes peccaverunt*; eodemque v. 19. *Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi*. Augustinus etiam lib. 11. de peccat. meritis cap. 6. inquit: *Peccato offendentis Adam tenentur obnoxii* = Resp. hæc de caussa efficiente ac prima, ob quam maculam originariam contrahimus, accipienda esse. Fuit autem hæc effectrix caussa proculdubio perversa Adami voluntas. Et de sensu Apostoli satis nunc, & in superioribus dictum est. De Augustino pariter liquet ex dictis præcedenti cap. 3. ad quintam, & sextam oppositionem: nemo quippe negat originariam maculam ex primi hominis voluntate manasse. Quamobrem, si ita Pighium & Catharinum benigne possumus explicare, ut in originali peccato quod liberum & voluntarium est, sola sit extrinseca denominatio, inhæreat tamen singulis nondum regeneratis peccati macula, erit eorum sententia catholica & vera: sed nimis crude, & confidenter peccatum originarium in sola imputatione constituerunt; quod præbuit Suaresio, aliisque Theologis occasionem refellendi illorum assertum tanquam hæreticum, aut erroneum saltem, & periculosum in fide.

Propositio III. Peccatum originale nihil est aliud, quam concupiscentia cum reatu, sive vitium ex *morbida* qualitate contractum ab anima, cui inest reatus culpæ, seu privatio originalis Justitiæ, adeo, ut concupiscentia sit originariæ culpæ quasi materies, reatus vero sit illud, quod appellant Theologi *formale* peccati.

Antequam sententiam nostram adversus Recentiores Scholasticos confirmare aggrediamur, animadvertendum est, concupiscentiam non esse sensitivum appetitum, ejusque vivacitatem, sed inordinationem poten-

potentiarum animæ, unde consurgunt motus repugnantes rationi; ut superiori libro cap. XIII. fuit explicatum. Notandum etiam, quod in unoquoque peccato invenitur sua quasi materies, sive substratum; & *forma*, sive malitia, in qua primario sita est ratio peccati; ut in actuali peccato est actio, & defectus debitæ rectitudinis, illa quasi *materia*, hæc quasi *forma* ejusdem peccati. Observandum quoque, originale peccatum esse natura sua habituale. Est autem discrimen inter actuale, & habituale peccatum, quod in illo transit materia, ipsa videlicet operatio, & remanet culpæ reatus, ut dum præterit actus sacrificii idolis oblati, remanet in anima idololatriæ crimen, & macula. In peccato autem habituali etiam ablato reatu, remanet materia, videlicet prava quædam affectio & inordinatio, quæ inclinat ad iniquos pravosque actus; ut constat in habitu & consuetudine vinolentiæ. Hæc est Augustiniana doctrina in VI. contra Julianum libro cap. XVIII. num. 55, & sola actus, habitusque perceptione deprehenditur. Quam doctrinam approbat notisque collustrat eruditus Jesuita Edmundus Simonnet tom. I. Instit. tract. V. disp. 5. art. X. Ego tamen his paucis ex Augustino depromptis contentus ero.

Nunc propositio demonstratur. Ac primo: Tantum abest, ut hæc sententia Tridentino Concilio adversetur, quemadmodum contendunt moderni quidam Theologi, quin hac præsertim hujus Synodi canones explicantur, muniuntur, & hæreticorum error sententia eadem exploditur. Immerito ergo refellitur. Prob. antecedens. Inviolabile Tridentinæ Synodi decretum est sess. V. *Tolli per baptismum totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet*. Item *manere in baptizatis concupiscentiam, & fomitem*. Rursus hanc concupiscentiam peccatum appellari ab Apostolo, *non quod vere, & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat*. Atque hæc est expressa sententia Augustini lib. I. de Nuptiis & Concup. cap. 26. lib. I. de peccator. meritis cap. 29. lib. II. cap. 4. & 34. &c. Atqui hæc omnia propositione nostra asseruntur, & confirmantur; dicimus enim per baptismum deleri concupiscentiæ reatum, atque illud quod ratione sua peccatum est, justitiæ scilicet *nuditatem*, per quam nascimur filii iræ; remanere autem ipsam concupiscentiam, animique languorem: quæ sane concupiscentia in renatis peccatum proprie non est, quoniam illud, quod habet in peccato habituali rationem materiæ, soluto reatu, & adveniente gratia sanctificante, remanet, ut constat ex prava qualibet consuetudine: at, quamquam remanet, non imputatur in culpam, sed ad malum adhuc inclinat, & si ei voluntas gratia adjuvante resistat, non peccat, sed potius meretur. Itaque sententia nostra cum decretis Oecumenicæ Synodi amussim congruit.

Confirmatur; nam in Congregatione habita die 21. Maji anno 1546. in qua Patres Tridentini de natura peccati originalis disputarunt, solus

solus Trevirensis Antistes Pelargus asseruit originale peccatum situm esse in privatione originalis justitiæ, quod statim impugnatum fuit ab Antonio Episcopo Canariensi. Duæ autem aliæ sententiæ ab Angelo Paschali, & Balthasare Eredia Prædicatoribus doctissimis propugnatæ sunt: quarum prior erat, perturbationem, inordinationemque facultatum, quæ subjiciuntur arbitrio, esse originariæ culpæ *materiam*; perturbationem vero ipsius arbitrii relate ad Deum esse *formam*, qua hujus culpæ constituitur natura: & altera sententia ab hac tantummodo discrepabat, quod contenderet originalis peccati naturam conflari ex memorata debiti ordinis destitutione, seu facultates animi hujusmodi ordine carentes, ac præsertim concupiscendi vim, hoc est, propensionem animi ad fluxa bona esse id, quod peccato originali substernitur. *His* (inquit Cardin. Pallav. lib. VII. cap. 8.) *communiter assentiebantur*. At hoc idem nos affirmamus, imo has omnes simul sententias defendimus. Ergo Tridentinorum Patrum sensa cum nostris plane conveniunt.

Præterea probatur propositio auctoritate Augustini. Qui lib. II. de peccat. merit. cap. 4. *Concupiscentia* (inquit) *tanquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus cum parvulis nascitur, in parvulis baptizatis a reatu solvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur. Parvulos non baptizatos reos innectit, & tanquam iræ filios etiamsi parvuli moriantur, ad condemnationem trahit*. Innumeris autem in locis docet per baptismum solvi hujus concupiscentiæ *reatum*. Ita loco nuper laudato: *Soluto reatu, quo vinctos detinebat, ad agonem manet*. Tum lib. I. de Nuptiis cap. 23. *Hæc concupiscentia, quæ solo sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione solvantur*. Libro etiam VI. adversus Jul. cap. 18. non semel repetit, *concupiscentiam manere actu, & præterire reatu*. In libro pariter I. Retract. cap. 15. ait: *Concupiscentiæ reatus in baptismate solvitur, sed infirmitas manet*. Hæc & alia plura nequeunt explicari, quod Augustinus tantum velit concupiscentiam comitari originarium peccatum, non ad hujus naturam, tanquam substratum, sive meteriam spectare. Enimvero apertissima sententia Augustini est, concupiscentiam solvi a reatu: ergo reatus concupiscentiæ inest ante baptismum. Augustinus ait concupiscentiam non baptizatos reos innectere, &, si decedant non regenerati, ad condemnationem trahere: hæret itaque ei turpis macula, & culpa, a qua in baptismo sejungitur. Repetit concupiscentiam a reatu solutam manere ad agonem: inerat ergo ei vulnus mortis, & fit post remedium stimulus, & occasio certaminis.

Accedit non solum auctoritas, verum etiam ratio D. Thomæ; cujus verba, ut Salmanticenses scribunt memorato loco §. 4. nullam congruam explicationem in contrarium admittunt. Nam 1. 2. q. 82. art.

art. 3. ait: *Privatio originalis justitiæ, per quam voluntas subdebatur Deo, est formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ, se habet in peccato originali, sicut quiddam materiale. Inordinatio autem virium animæ in hoc præcipue attenditur, quod inordinate convertuntur ad bonum commutabile, quæ quidem inordinatio communi nomine appellatur concupiscentia. Et ita peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia, formaliter vero est defectus originalis justitiæ*. Quod repetit in 2. sent. dist. 30. q. 1. art. 3. & q. 4. de malo art. 2. Falluntur autem qui cum Ludovico Habert tract. de Peccatis cap. 7. Paragrapho IV. ob illa Angelici Doctoris verba, *sicut quiddam materiale*, arbitrantur satis demonstrari, quod concupiscentia conjungitur quidem cum originali peccato, sed ad illius constitutionem non pertinet. Principio enim laudata q. 82. assertum suum ex eo probat, quod ita spectat ordinatio facultatum animæ ad originariam justitiam, sicut illarum perturbatio ad originale peccatum. Ordinationem autem virium animæ per se ad originalem justitiam pertinuisse, satis arbitror exploratum, & traditur ab ipso Habert cap. IV. de Creatione q. 4. Deinde in distinctionem XXX. 2. libri docet S. Thomas, ita peccatum originale consistere in deordinatione naturæ, quomodo peccatum actuale situm est in deordinatione actus. At deordinationem actus non esse substratum actualis culpæ, cui inest peccati macula, quis homo non asserit? Sanctus ergo Thomas ideo concupiscentiam non materiam absolute, sed *quasi materiale* compellat, non quod minime spectet ad originarii peccati naturam, sed quoniam nec corpus, nec sensus, nec substantia, nec materia propria est, ut alio in loco monstravi. Ideo recte Salmanticenses ajunt non posse testimonia Divi Thomæ extorqueri: & L'Herminier tom. VI. pag. 200. ingenue scripsit: *Hanc fuisse S. Thomæ sententiam negare non possumus*.

Demonstratur quoque ratione petita a D. Bonaventura 2. sent. dist. XXX. art. 2. Etenim originarium peccatum, ut supra dictum est, habituale est dicendum. Peccatum autem habituale non tantum complectitur privationem gratiæ sanctificantis, sed etiam immoderatam quamdam affectionem, quæ intrinsece illud constituit, licet hæc possit a reatu separari, & separetur reapse, si anima per gratiam sanctificantem habitualiter convertatur in Deum, & a dominatu, quo premebatur, divinitus liberetur. Petenti enim quid sit peccatum habituale fornicationis, aut ebrietatis, optime respondetur esse immoderatum appetitum potus, seu veneris, vitio per ejus *materiam* descripto: quemadmodum dicitur recte esse privationem castitatis ac temperantiæ, demonstrata ratione horum habituum *formali*. Ita ergo, inquit Seraphicus Doctor, *dum quæritur quid sit originale peccatum recte respondetur quod sit concupiscentia immoderata: recte etiam respondetur quod sit debita justitia carentia; & in una istorum responsionum clauditur alia, licet*

licet una notificet ipsum habituale peccatum ratione ejus, quod est in ipso habens modum conversionis; altera vero rationem privationis. Concedendum est igitur, sicut rationes ostendunt, & Magister dicit in litera, quod originale peccatum est concupiscentia; & hæc non quæcunque, sed concupiscentia prout claudit in se debitæ justitiæ carentiam. Hæc Bonaventura.

Nec male appellatur a nobis hæc Originarii peccati materia vitium ex *morbida qualitate* contractum. Ut enim scripsi superioris libri cap. 13. describitur concupiscentia a D. Parente Augustino, *Affectio quædam malæ qualitatis sicut languor.* Atque in libro XI. de Gen. ad literam cap. 32. n. 42. de protoparentibus ait: *Corpus eorum duxit morbidam & pestiferam qualitatem.* A qua infici animam apertissime docet Augustinus lib. V. contra Julianum cap. 9. num. XIV. aliisque in locis. His autem accedit, quod eidem Juliano objicienti non posse qualitatem de subjecto in subjectum migrare, expositisque qualitatis generibus, ut traduntur in categoriis Aristotelicis, ad nullum illorum concupiscentiam reduci; Sanctus Pater libro VI. cap. XVIII. demonstrat ex principiis ejusdem Juliani spectare ad tertiam qualitatis speciem, quæ est affectio & affectionalis qualitas. Hanc enim cum definiisset hæreticus, *Affectionalis qualitas ex majoribus orta caussis ita inhærescit, ut aut magnis molitionibus, aut nullis omnino separetur*: infert Augustinus concupiscentiam esse qualitatem affectionalem, quoniam miser homo clamat *adversus talem qualitatem*: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Argumento autem Juliani occurrit dicendo, qualitatem affectionalem non emigrare de substantia in substantiam, sed transire aliam ejusdem generis *quodam operante contagio, sicut de parentibus morbidis morbida soboles procreatur.* Quod lib.V. cap.XIV. num.51. pluribus exemplis confirmat. In Augustiniana ergo Schola negari non potest concupiscentiam, quæ originalis peccati materia est, rectissime ab Ariminensi in 2. dist.XXX. art.2. concl.3. appellari vitium derivatum ex morbida qualitate. Illud tamen non probo, quod is prope finem articuli supponens juxta placita Peripatetica omnem qualitatem esse entitatem aliquam, ait hujusmodi vitium ac pestem fuisse immissum flatu ac sibilo venenosi serpentis. Et nihilominus in hoc etiam errore studium Ariminensis commendo; cum similia tradat Auctor librorum Hypognosticon lib. IV, qui Augustino olim tribuebantur. At a stylo Augustiniano, & solidæ argumentationis forma illos abhorrere viderunt Critici posteriores. Est ergo concupiscentia per Augustinum, quasi languor & infirmitas: videlicet non positiva entitas, ut probare contendit Petrus Manso quæst. IV. de Originali peccato §. 4, sed prava quædam affectio, sive vires ipsæ animi recto ordine destitutæ, quemadmodum languor & infirmitas valetudinis est mala corporis habitudo, perturbatio humorum, sanguinisque motus irregularis.

Per

Per solam autem concupiscentiam non constitui originariæ culpæ naturam; sed hujus *formam*, atque id, cujus caussa reos innectit, trahitque ad condemnationem, esse illius reatum, ac privationem sanctitatis, & originalis justitiæ, jam comprobatum est D. Thomæ, & Doctoris Seraphici auctoritate. Hinc Beatus Anselmus lib. de Conceptu Virg. cap. 26, ait: *Hoc peccatum, quod originale dicitur, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes filii sunt iræ*. Accedit & Theologica ratio. Primo quoniam originale peccatum est macula, est injustitia, est mors animæ, quibus etiam characteribus exprimitur a Tridentino; mors vero est carentia vitæ, & injustitia & macula est privatio sanctitatis ac pulchritudinis. Præter hæc in baptismo exornatur anima habituali caritate, per quam tollitur quicquid est vere ac proprie peccatum: non tollitur autem concupiscentia, sed remanet ad agonem; idooque hæc non est ipsa ratio *formalis*, ex qua reatus culpæ conflatur. Est denique peccatum originis habituale, in quo præter animi languorem necesse est admittere privationem justitiæ; istam ergo *formaliter* constituere originarium peccatum, majori numero Theologorum nos pariter assentimur.

Refelluntur Objectiones.

Opp. 1. Per baptismum tollitur quicquid est vere & proprie peccatum. At concupiscentia remanet in renatis. Itaque concupiscentia vere & proprie peccatum non est. Insuper; Si concupiscentia originalis peccati essentiam constituit, consequitur in renatis remanere originarium peccatum quantum ad essentiam, quod Gregorius de Arimino fateri coactus est, scribens laudata distinct. xxx. art. 4. *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam*. Quod aperte est contra Tridentinum definiens in regeneratis nihil damnationis manere. Rursus sequitur concupiscentiam esse peccatum per seipsam & suapte natura, ut commenti sunt hæretici abutentes Apostolicis verbis ad Rom. VII. *Jam non ego operor, sed quod habitat in me peccatum*: cum tamen ex eodem Tridentino concupiscentia renatorum hoc tantum sensu appelletur peccatum, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

Ad argumentum resp. concessa ma. dist. min. Concupiscentia remanet in renatis actu, conc. reatu, nego. Ita Augustinus supra. Solvitur autem in baptismate a reatu, quoniam per gratiam sanctificantem tollitur ab anima aversio habitualis a Deo, in qua aversione macula & formalis ratio peccati sita est, & per caritatem, quæ in corde baptizatorum diffunditur, anima Deo conjungitur, atque ita a captivitate dæmonis liberatur. Remanet tamen actu, quoniam manet adhuc mala affe-

affectio, ac perturbatio facultatum animæ, quæ licet non sit mors spiritualis, est tamen quasi animi languor, & mala animi valetudo. *Ipsa soluta reatus vinculo, quo illam Diabolus animam detinebat, & interclusione destructa, quæ hominem a suo Creatore separabat, manet in certamine, &c.* ait Aug. lib. 1. de peccat. mer. cap. ultimo. Distinguenda eadem ratione consequens propositio: Non est igitur concupiscentia vere, proprieque peccatum in Renatis, in quibus evacuatur per baptismum caro peccati, ut Augustinus ibidem loquitur, & Tridentinum decernit, conc. Non est peccatum in nondum regeneratis, quos reos innectit, & nondum interclusione destructa, ob quam homo separatur a Creatore, reatu, macula, & habituali aversione a bono incommutabili dehonestat, nego. Ita ad priorem confirmationem nego sequelam; non enim remanet essentia peccati in concupiscentia quando ab ea separatur reatus, & macula, quæ est peccati formalis ratio, etsi concupiscentia tanquam *materiale* quoddam idem peccatum constituat; quemadmodum ablata figura & elaborata dispositione partium non manet statua remanente ligno vel lapide, & separata anima omnino mortuum est animal, etiamsi maneat adhuc cadaver.

Hæc est opinio Gregorii Ariminensis. Qui post ea verba: *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam*, sese Augustini verbis aperte explicat, quod post baptismum remanet vitium illud, sive qualitas, quæ dicitur concupiscibilitas, & quæ ante baptismum erat originale peccatum, in renatis, qui remissionem omnium peccatorum accipiunt, peccatum non est, ita ut recte S. P. de concupiscentia scribat libro 2. de Grat. Ch. cap. 38. post remissionem peccatorum non nocere, nisi quis ea male utatur, & mox, *Obesset*, inquit Augustinus, *ista carnis concupiscentia etiam tantummodo quod inesset, nisi peccatorum remissio sic prodesset, ut quæ in eis est, & nato, & renato, nato quidem & inesse, & obesse, renato autem inesse quidem, sed non obesse possit.* Quo testimonio recitato Ariminensis ait: *Est igitur in baptizato originalis concupiscentia, sed ipsa non est in eo peccatum; ac per hoc proprie loquendo de peccato, scilicet culpa, nec ipse baptizatus habet originale peccatum.* Gregorius ergo scribens remanere peccatum originale quantum ad essentiam, non de culpa, neque de ratione *formali* peccati locutus est, sed de parte *materiali*, ut hominem appellamus cadaver exanime. Immerito itaque Nicolaus L'Herminier Tom. vi. de Peccatis pag. 198. scribit, Gregorium nostrum tenere opinionem, quæ proxime accedit ad Hæreticorum doctrinam, cum is nec latum unguem ab Augustino discedat. Nos tamen castigatius loquentes, ne in hæc sinistra judicia incidamus, negavimus remanere in baptizatis essentiam peccati, quoniam nullum peccatum est, ubi solvitur reatus, & macula abstergitur.

Ex his liquet toto cœlo Augustinianam doctrinam distare ab hæresi

Lutheranorum & Calvinistarum. Hi enim opinantur concupiscentiam esse *formaliter* peccatum originale, ideoque istud remanere in renatis. Augustinus contra distinguit concupiscentiam in regeneratis ab ea, quæ in ceteris invenitur. In regeneratis, inquit, concupiscentia *vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est: sic vocatur, sicut scriptura manus cujusque dicitur, quod manus eam fecerit*. Ita lib. I. contra duas Epist. Pelag. cap. 13. Et in I. de Nuptiis cap. 23. *Nam ipsa quidem concupiscentia jam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, sed modo quodam loquendi peccatum vocatur, quod peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit, &c.* En Augustini cum Tridentino perfectissima verborum, ac sententiarum consonantia. Quo ergo jure Vasquesius p. 2. disp. 132. c. I. scribere ausus est de Augustini sententia: *Favere videtur errori eorumdem, qui asserunt originale tegi, & non tolli, radi, sed non eradicari?* Sed indulgendum est viri hujus ingenio, maxime quod postea honorificentius de ipsomet Augustiniano dogmate loquitur. At de concupiscentia ante baptismum aliter est discurrendum. Nondum enim remissione peccatorum accepta reatui, & culpæ substernitur, non præcise quia concupiscentia est, sed quia connectitur habituali aversioni a Deo, a qua per gratiam regenerationis secernitur. Quare etiam hoc titulo in renatis appellatur peccatum, quod jam peccatum quasi materia constitueret, ut cadaver dicitur homo, quoniam antea, cum anima aderat, homo erat.

Dices: Si concupiscentia peccato facta est, quo jure ipsa peccatum constituit? Rursus fieri quidem potest, ut prætereunte actu maneat reatus; nam post immolationem factam idolis hæret animæ sceleris reatus & macula: sed non est eadem contrariorum ratio; etenim fieri non potest, ut deleatur idololatriæ reatus, & maneat actus sacrilegæ immolationis.

Resp. ad primum concupiscentiam esse simul pœnam peccati, peccatum, & caussam: *pœnam peccati* comparate ad prævaricationem Adami; *peccatum* quando nondum soluta est a reatu, & mentem habituali aversione, sive, ut Augustinus loquitur, *interclusione* a Deo separat: *Peccati vero caussam*, dum consentientem trahit ad illicita. Ita habituale peccatum, quod nihil est aliud quam affectionalis qualitas ad malum illiciens cum privatione justitiæ, est pœna actualis peccati: est peccatum, & quidem proprium, dum reatu & carentia caritatis habitualis animam dividit a Creatore: est pœna peccati, quatenus etiam post absolutionem ac remissionem ad inhonesta pellicit & inclinat. Supra exemplum vinolentiæ, & scortationis allatum est. Atque ex his eliditur altera oppositio, quæ est Juliani lib. VI. cap. VIII. n. 19. nam oblatio facta idolis est actuale peccatum, cujus materialis pars est actus, qui præterit: peccatum vero originarium est habituale, cujus materia est

est actus habitudine, & prava affectione permanens. *Hoc de sacrificio idolis oblato* (inquit ibidem Augustinus) *verissime dicis: actus est enim qui opere ipso peragitur, & non erit, & si iterum fit, alterum fit. Impietas vero ipsa, qua hac fiunt, tamdiu manet, donec idolis renuncietur & credatur in Deum. Idolis itaque sacrificatum factum est transiens, non vitium manens. Nullo modo igitur simile est quod pro simili ponendum putasti. Nullo modo, inquam, simile est sacrificium transiens manenti concupiscentiæ.* Ita Augustinus solvit argumentationem Juliani, & dicta confirmat.

Opp. 2. Originale peccatum in omnibus idem est: concupiscentia vero in uno, quam sit in alio, vehementior. Rursus in anima ante baptismum a corpore separata universa, quæ ad originariam culpam attinent, perseverant: at concupiscentia locum non habet. E contra *in pura natura* afforet absque ulla labe peccati ipsa concupiscentia. Ex hac itaque originalis culpa nequaquam conflatur.

Resp. hæc minima esse. Etenim concupiscentia non est æqualis in omnibus, si accipiatur pro motu, qui rationi adversatur: sed hic motus, ut ostendimus superiori libro ex Augustino, *non est concupiscentia, sed actus ejus.* Verum concupiscentia, quæ est perturbatio virium animæ soluto vinculo originalis justitiæ, etsi pro affectione subjecti non eodem pacto motus excitet, ut inquit S. Thomas 1. 2. q. 82. art. 4. *in omnibus est æqualis*. Vel respondetur originale peccatum idem esse in omnibus quantum spectat ad maculam, & privationem sanctitatis, non quantum attinet ad illud, quod huic privationi substernitur. In anima vero separata, licet non sit libido carnis, quam *concupiscentiam* dicimus titulo quodam peculiari, esse potest inordinatio facultatum rationabilium, nempe voluntatis ac intellectus, atque pugna utriusque. Atque in hac inordinatione, quæ animum carni alligatum deprimit, & ad illicita trahit, nos concupiscentiam statuimus. Hæc in statu naturæ, quam *puram* vocant, aut non esset, aut subjiceretur rationi, aut saltem non esset ex voluntaria prævaricatione primi hominis. Nunc vero & est, & pugnax est, & mala est.

Opp. ultimo. Si reatus concupiscentiæ, in quo macula originarii peccati a nobis constituta est, foret ipsa privatio originalis justitiæ, duo gravissima sequerentur absurda. Primum, quod per baptismum non tolleretur peccatum, quoniam nulli restituitur originalis integritas: alterum, quod per peccatum actuale baptizati iterum originarium contraherent, quia iterum sanctitatis & justitiæ jacturam faciunt.

Resp. neutrum ex nostra sententia deduci. Non primum: nam justitia originalis plura quidem dona complectebatur, sed quod hominem reddebat justum, Deoque gratum erat caritas habitualis & gratia sanctificans. Hujus doni privatio hominem a Deo avertit, & peccatorem

catorem constituit. Tollitur ergo per baptismum peccatum originale, quoniam consepultis in Christo evacuatur caro peccati, infunditur caritas habitualis, anima in Deum convertitur, & redditur justitia prior, non quantum ad reliquas dotes, sed quantum ad primam, ac maximam, gratiam videlicet sanctificantem. Est enim macula originalis peccati privatio justitiæ originalis, non adæquate acceptæ, sed ratione effectus primarii, nimirum ut importat unitionem animæ cum Deo, & habitualem voluntatis in eum conversionem. Nec sequitur iterum per actuale peccatum baptizatos in originarium dilabi: siquidem privatio justitiæ in actuali peccato contrahitur propria personæ peccantis voluntate, ideoque illam innectit reatu peccati actualis. At in peccato originali istiusmodi sanctitatis privatio contrahitur ob prævaricationem Adami, neque nobis voluntaria est, nisi duntaxat *originaliter*. Est ergo privatio sanctificantis gratiæ peccatum originarium, quatenus contrahitur origine; & peccatum actuale, quatenus contrahitur actuali hominis, ratione propria utentis, voluntate.

CAPUT VI.

Quomodo peccatum originale sit ex Adam derivatum in posteros.

NODUS, quem solvendum suscipimus, implexus est, atque expeditu difficilis. Comparat invictissimus Fidei Athleta Augustinus Adæ posteros noxa obstrictos originaria, atque in communem miserrimamque abyssum dejectos, Epistola ad Magnum Hieronymum 29. nunc 167, cuidam, qui cum ruisset in puteum, & jam aquarum gurgite mergeretur, percunctanti quî factum esset, ut in fundum delaberetur, *Obsecro*, respondit, *cogita quomodo hinc me liberes; non quomodo huc ceciderim quæras*. Objicienti autem Juliano quomodo pueri, in quibus nullus propriæ voluntatis usus est, possint reatum culpæ contrahere, occurrit S. P. v. libro cap. 3. *Aut utrumque*, (anima scilicet & caro) *vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vitiato vase corrumpitur, ubi occulta justitia divinæ legis includitur. Quid autem horum sit verum, libentius disco, quam dico, ne audeam docere quod nescio*. Cum ergo prior ratio innixa animorum propagini nequeat absque inconsiderata temeritate præferri, ut monui capite quarto præcedentis libri, illamque Theologi ferme omnes exuerint, reliquum est, ut rationem aliam a Sancto Parente traditam complectamur. Ex carne ergo seminatrice concupiscentia propagatâ anima inficitur; & ideo originaria labes in omnes pervadit, quod hæc jam polluta, & vitiata caro seminaliter in lumbis Adæ præexstiterit, atque his voluntaria prævarica-

varicatione communem naturam corruperit. Atque ita originaria macula singulorum hominum propria est, singulisque *originaliter* voluntaria. Quamquam vero hæc est Augustini absque ulla ambiguitate doctrina; visum est scholasticis plurimis novam rationem inire: quam & Augustino probatam permulti, frustra tamen, ac fallaciter arbitrantur. Nam inquiunt Adamo, qui universorum hominum erat morale caput, ceterorum voluntates fuisse alligatas a Deo, pactione quadam, & conventu, ut posteri justitiam, si staret, culpam vero, si caderet, participarent jure quodam hæreditario. Hoc nempe modo dum Patres ac Magistratuum Rectores sese voto aliquo obstringunt, eodem vinculo cives omnes tenentur, etiam in posterum nascituri. Ea caussa qui semel disceptationem instituimus, bene & naviter oportet esse litigiosos.

Propositio: Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiscentia & libidine seminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inseritur, unde hæc carnis consortio vitiatur: & quoniam corpus præcontinebatur in lumbis Adæ, is communem naturam infecit, ita, ut originarium peccatum sit ob hanc præcontinentiam singulis proprium, & originaliter voluntarium, non quod voluntates nostræ moraliter continerentur in Adam, aut cum eo Deus conditionem aliquam, vel pactum inierit.

Dicimus primo noxam originariam contrahi propagatione naturæ. Quod probatur primo definitione Tridentini sess.6. cap.3. *Revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; cum ea propagatione per ipsum dum concipiuntur propriam injustitiam contrahant, &c.* Deinde auctoritate Augustini, qui lib.III.de peccatorum meritis cap.8. ait peccatum originale omnibus proprium esse *carnali generatione*, & lib.VI.contra Julian.cap.12. *contagione propagationis.* Idem docet S. Thomas 1. 2. q. 81. art. 1. *Peccatum originale non est peccatum hujus personæ, nisi quatenus hæc persona recipit naturam a primo parente, unde & vocatur peccatum naturæ, secundum illud Ephes. 2. Eramus natura filii iræ.*

Præterea dicimus, iccirco transfundi per generationem hoc peccatum, quod hæc generatio peragatur seminatrice concupiscentia. Id vero demonstratur primum ex verbis Jobi XIV. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* Quæ ita explicat Innoc. III. in Psalmum L. v. 7. *Ex seminibus fædatis, & corruptis concipitur corpus corruptum pariter & fædatum, cui anima tandem infusa corrumpitur & fædatur, non ab integritate & munditia quam habuit, sed ab ea quam haberet, si non uniretur fædato corpori & corrupto, quoniam & creando infunditur, & infundendo creatur.* Deinde probatur ex Augustino, qui lib. 1. de Nupt. & concupisc. cap. 23. ait: *Hæc concupiscentia, quæ solo Sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros.* Item lib. II. de peccat. meritis

ritis cap. 27. & 28. docet etiam filios procreatos a parentibus baptizatis nasci obnoxios peccato, quia gignuntur, *ex illa manente concupiscentiæ vetustate*. Atque eodem libro cap. 25., nec non lib. v. contra Jul. cap. 15, postremi Operis lib. iv. cap. 103., & serm. 128. de temp. cap. 1. docet, ideo Christum nullo obnoxium fuisse peccato, quoniam, cum virili non sit conceptus ex semine, *liber fuit a nexu seminatricis concupiscentiæ*. Satis autem constat, Augustinum non solum asserere concupiscentiam esse signum naturæ corruptæ, ut Habert, aliique recentiores perperam reponunt: sed expresse scribit per illam trajici peccati vinculum, illam nondum regeneratos innectere culpæ reatu, propter illam, qui per illam nascuntur, peccatores constitui; ut liquet ex locis nuper, & præcedenti capite allatis, ex cap. 1. prioris libri de Nuptiis, atque ex libris aliis, maxime adversus Julianum. Accedit S. Thomas, qui 1. 2. q. LXXXII. art. 4. ad 3. *Libido*, inquit, *transmittit peccatum originale in prolem*. Vide & Magistrum dist. XXXI, num. 8.

Asserimus tertio animam contrahere peccati maculam ex unitione, & consortio carnis vitiato semine procreatæ. Quod principio probatur ex verbis Jobi, & expositione Innoc. III. de quibus supra. Eam ob rem mulieris menstrua Levit. xv. pro summa immunditia haberi, cum semen tritici, aliarumque rerum nusquam vocetur immundum, animadvertit Estius 2. libro Sent. in dist. 31. §. 1. Augustini autem hanc ipsam apertissimam sententiam esse ostenditur primo, quoniam in v. libro contra Julianum, & in Epistolis ad Hieronymum, & Optatum laudatis cap. 4. præcedentis libri, non alia ratione quæstionem hanc expedit, nisi affirmando, vel animam ex anima propagari, vel in corpore tanquam in vitiato vase corrumpi. Atqui ratio prima communi consensione rejicitur, & de ea S. Pater tantummodo anceps extitit: altera ergo retinenda est, & probanda. Deinde hæc assertio præcedentis corrollarium est; nam generatione carnali, quâ propter manentem concupiscentiam qui nascitur contrahit peccatum, sola caro traducitur. Si ergo per Augustinum transfunditur originaria labes carnali generatione, necessum est, ut in animam transeat per carnem. Præter hæc cum nonnihil difficultatis præseferat, quomodo peccatum cujus subjectum est anima, per corporis generationem trahatur, ut ex qualitate corporali pertranseat in spiritum, idque pugnaci contentione objectaret Julianus: S. Pater libro v. cap. 9. num. XIV. respondet, quod qualitates, licet subjecto inhæreant, & sine illo esse nequeant, attamen *afficiendo transeunt, non emigrando, quemadmodum Aethiopes, qui nigri sunt nigros gignunt, non tamen in filios parentes colorem suum velut tunicam transferunt, sed sui corporis qualitate corpus, quod de illis propagatur, afficiunt*. Demonstrat posthac, ob arctissimam inter animam & corpus necessitudinem, etiam rerum corporalium qualitates

tes in res incorporales transire, *ut formas corporum quas videmus haurimus quodammodo & in memoria recondimus*. Cujus rei etiam aptissimam caussam profert, nimirum quod *non ita Deus naturas creat, ut leges auferat, quas dedit motibus uniuscujusque naturæ*. Manifestum est ergo sentire Augustinum quod carnis vitium contagio quodam ex parente transit in prolem, & ex carne, *ubi occulta justitia divinæ legis includitur*, maculam contrahit anima originariam.

In hujus afferti confirmationem nonnulla alia argumenta producam. Ac primum sit: quod peccatum dicitur in sacris literis manere in carne, non ob aliam rationem, nisi quia *ejus consortio anima maculatur peccato*, inquit memorata dist. XXXI. n. 4., allatis etiam Sanctorum testimoniis, Magister. Alterum depromitur ex lege, nexuque carnis & spiritus, quæ talis est, ut ex mala corporis affectione animus doleat, & ex variis illius motibus diversas induat inclinationes; ideoque potest eodem pacto dum corpori infunditur, virium ac facultatum suarum habitualem perturbationem subire. Atque hac ratione utuntur eruditi, doctique viri Estius laudato loco, & Vanroy cap. ultimo de Peccatis Q. 5. Postremum argumentum est, quod animi vitium, qualecumque illud sit, unam ex his caussis debet habere, aut ipsius animi originem, aut actus ejus, aut corporis conjunctionem. Puerorum animæ inquinari non possunt ob originem animæ, quoniam singulæ creantur a Deo: neque ob actus & operationes ipsarum, quia nondum cum libertate operantur. Restat ergo, ut vitium duntaxat contrahant ex carne. Atque ita ratiocinatur lib. 2. dist. XXX. q. 1. art 2. noster Ariminensis.

Dictum ulterius est, originale peccatum esse singulis proprium & voluntarium, quatenus omnes *seminaliter* fuerunt in Adam, qui propria voluntate communem naturam vitiavit. Quarta hæc afferti pars sequitur ex præmissis. Etenim originale peccatum non est proprium hujus personæ, nisi quatenus recipit naturam a primo parente: Atqui unusquisque recipit naturam a primo parente, quia præcessit *seminaliter* in lumbis ejus. Ergo, &c. Nihilo tamen minus demonstratur. Primo quidem Scripturis. Etenim ex Apostolo ad Hebræos VII. 9. & 10. ideo Levi decimatus est, quia *adhuc in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech*. Igitur omnes peccaverunt in Adam, quia omnes in lumbis Adæ continebantur, quando ipse peccando communem naturam vitiavit. Deinde ex Tridentino superius laudato nascimur injusti, quia sumus ex Adæ semine propagati. Sumus autem propagati ex Adam, quia ex femore ejus egressi.

Hanc vero esse Augustini mentem colligitur ex ejus verbis allatis cap. 3. ad sextam oppositionem. Addimus quæ habet in 1. de peccatorum meritis cap. 10. *Alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes ille*

ille unus homo fuerunt. Rursus capite 26. Enchirid. *Stirpem quoque suam peccando in se tanquam in radice vitiaverat*. Et in postremo contra Julianum Opere libro IV. num. 75. omnes in Adam peccavisse declarat, *Quia in lumbis Adam fuit genus humanum, quando perpetravit illud grande peccatum*. Atque ne singula percenseam, eodem libro num. 103. recitatis verbis Ambrosii ex libro 7. in Lucam cap. 15. *Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & omnes in illo perierunt*, hæc Augustinus: *Sed poterat Ambrosius hoc intelligere, quod tu non potes, non hoc dici propter arbitrium singulorum, sed propter originem seminis, unde omnes futuri erant, secundum quam originem omnes in illo uno erant, & hi omnes unus ille erant, qui in seipsis nulli adhuc erant. Secundum hanc originem seminalem etiam Levi in Lumbis patris sui Abraham fuisse dicitur, quando a Melchisedech decimatus est Abraham: unde & ipse Levi tunc decimatus ostenditur, non in seipso, sed in illo, in cujus fuit lumbis: nec voluit, nec noluit decimari, quoniam nulla ejus voluntas erat, quando secundum substantiam suam nec ipse adhuc erat; & tamen secundum rationem seminis, non mendaciter, nec inaniter dictum est, quod ibi fuit, & decimatus est*. Sane non poterat Augustinus melius edisserere, omnes peccasse in Adamo, quatenus omnes in ipso fuerunt *secundum originem seminalem*.

Demonstratur insuper testimonio & ratione beati Thomæ. Qui 1. 2. q. LXXXI. art. 1. docet posse quidem animam propter corporis indispositionem defectus contrahere, sicut interdum ex fatuis fatui generantur; sed id non sufficere ut culpa parentum revera transeat in prolem. Hoc itaque aliunde repetendum est, ex eo scilicet, quod universi homines ex Adam derivati, sint tanquam multa membra ejusdem corporis, non propterea quod fuerit ille morale caput posterorum voluntates præcontinens, istud enim Thomas non asserit; sed quoniam Adam est primus auctor, *qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur: & in quantum unusquisque recipit naturam a primo parente*. Quod profecto non est, esse humani generis morale caput tantummodo, sed physicum & naturale. Profert Sanctus Doctor exemplum petitum ex peccato actuali per corporalia membra perpetrato: quod voluntarium non est voluntate membrorum, puta manus occidentis, orisve blasphemantis, sed voluntate arbitrii, a quo hujusmodi membra ad illicitos actus moventur: ita originale peccatum universæ posteritatis Adami proprium est, quod is propria voluntate naturam communem vitiaverit, & motu generationis, quæ habet ab ipso originem primam, hæc natura in singulos homines traducatur. Hæc ratio Divi Thomæ in Tridentino congressu producta a Paschali Antistite Motulanensi ab omnibus summo plausu excepta est: cum e contra opinationem de capite morali, quam Joannes Fonseca Episcopus Stabiensis collustrare conatus est exemplo Regis oppidum concedentis alicui hac lege,

lege, ut illud ipse, ejusque posteri hæreditario beneficio possideant, dummodo a fide principis non desciscat, & ubi ille desciverit oppidi possessione spoliatur universa progenies: istam, inquam, opinationem (auctore Pallavic. lib. VII. H. Conc. Trid. cap. 8.) nonnullis visum est haud plane satisfacere, quippe quæ nullatenus declaret transmitti posse culpam genitoris in posteros, sed solum pœnam. Compendio dicam: ut peccatum actuale est voluntarium voluntate arbitrii illud perpetrantis; ita originale voluntarium est singulis *originaliter*, nempe voluntate protoparentis, qui legem transgressus *stirpem quoque suam in se tanquam in radice vitiavit*.

Tandem dictum est non transfundi originale peccatum in posteros Adæ ob arbitrarium illud pactum, pro quo decertatur in Scholis. Id vero primum ex præmissis thesibus evincitur. Si enim hoc peccatum sit proprium posteritatis Adæ non propter arbitrium singulorum, sed propter originem seminis, frustra ad pactionem illam confugimus. Atqui peccatum istud singulorum proprium est secundum solam originem seminalem. Commentitium est ergo pactum illud a Deo initum cum Adamo. Deinde nullum aut in sacris literis, aut penes Augustinum hujus conventionis reperitur vestigium; sed undequaque, ut hactenus vidimus, eliminatur. Insuper: *Quod pœnaliter præcessit in peccantibus hominibus primis, etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris*, ut Augustinus inquit XIII. de Civ. D. cap. 3. atque, ut ait S. Thomas, ideo originale peccatum appellatur peccatum naturæ, quoniam contrahitur ex quo singuli homines naturam a parente primo recipiant. Si *naturaliter sequitur*, si ob generationem ex semine Adæ; quomodo vi conventionis, aut pacti? Item inter Diabolum & Deum nulla certe conditio intercessit, & tamen si Diabolus filios gigneret, ob originem seminalem, per quam esset caput posterorum suorum, ut Augustinus scribit in 1. contra Julianum cap. 20, gigneret filios *paterno peccato obnoxios*. Ita de Adam asserendum est.

Neque vero si ad conventionem hanc recurramus, facilius, ut creditur, expeditur nodus, sed magis, magisque implicatur. Ad pactum enim requiritur libertas ex utraque parte, & necessarium est, ut quisquis paciscitur, sponte alicui conditioni sese obliget. At præceptum datum Adæ, cujus transgressione peccatum in omnes pervasit, absolutum est, atque, ut tale esset, decebat supremum dominium Dei. Fabula est ergo pactio illa: *Nam quid Deus opus habebat Adæ consensu?* Inquit Dominicus Soto lib. 1. de natura & gratia, cap. 20. Ad hæc: Quomodo voluntas posterorum potuit in Adami voluntate præexistere? Physice? Nequaquam; neque enim illorum voluntas erat; *quando nec ipsi secundum substantiam suam adhuc erant*. Moraliter? At mea voluntas in alio moraliter est, si in illum propria mea electione transferatur, puta monendo, præcipiendo, consentiendo, ut ille operetur

Filii autem Adæ non potuerunt voluntatem propriam suamet electione in voluntatem Adami transferre. Ergo nec moraliter Adamus habuit in arbitrio suo posterorum suorum voluntates. Deinde qui est caput morale sola potestate ac dignitate, potest quidem aut legem condere, aut votum vovere, aut cum alio pacisci, & subditorum, filiorumque voluntatem obligare, adeo ut si legem frangant, aut votum non reddant, dum jam arbitrii potestate fruuntur, graviter peccent. At hoc minime satis est, ut nati, subjectiqne teneantur illorum transgressionis reatu. Quare in Tridentino conventu, de quo supra, visum est illam de capite morali sententiam pœnæ alicujus transmissionem salvare, non culpæ. Demum per solam conventionem Patris cum Christo, hujusque constitutionem in caput morale universæ Ecclesiæ minime justificamur, sed oportet, ut illius sanctitatis per regenerationem spiritus, atque interiorem gratiam reddamur participes. Igitur per solam pactionem Dei cum Adamo peccatores non constituimur, sed ideo in eo delinquimus, quia per seminalem originem, transfusamque libidinem ab illo habemus carnem peccati, & corruptam naturam; ideoque peccatum transfundi ob arbitrariam aliquam conventionem, falsum est; nec solvit hæc opinio dubitationem majori, quam Augustiniana sententia præstat, facilitate, ut Theologi plures scripserunt.

Argumenta opposita refutantur.

Primum adversus dicta argumentaberis: Etiam Christus ex semine Adæ secundum carnem genitus est, dicente Apostolo ad Rom. 12. *Factus est ex semine David secundum carnem*. Si ergo per seminalem originem trahitur peccatum, *Caro Christi, quia de Maria natus est, cujus Virginis caro, sicut ceterorum omnium, ex Adam fuerat propagata, nihil distat a carne peccati*. Ita Julianus apud Augustinum libro v. cap. 15. = Respondeo hoc argumenti genere magis sententiam nostram firmari. Ideo enim Christus carnem peccati non habuit, sed carnis peccati similitudinem, quia de purissima Virgine sine virili semine, & sine carnali concupiscentia homo processit. *Et hinc apparet illam concupiscentiam, per quam Christus concipi noluit, fecisse in genere humano propaginem mali, quia Mariæ corpus, quamvis inde venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non inde concepit.* Vide Augustinum eodem loco: & in 11. de peccatorum meritis cap. 25. nec non in libro supplementi quarto, cap. 103. ubi ait: *Qui licet sit etiam ipse secundum carnem semen Abrahæ, eo quod Virgo Maria, de qua carnem sumpsit ex ipso semine propagata est: non tamen est obnoxius eidem semini, qui virili non est conceptus ex semine, liber a nexu seminatricis concupiscentiæ.*

Dices: Ergo Virgo Mater, cum virili semine concepta sit, eâdemque

demque concupiscentiâ, sine qua nec sanctissimi conjuges generant, originalem maculam sine dubio contraxit. = Resp. immaculatam Deiparæ conceptionem, quam pium ac religiosum est tenere, nefas vero & vetitum scripto, aut verbo impugnare, non esse conceptionem carnis propagatæ per semen, sed instans illud, in quo anima creata est, & corpori conjuncta, sive eam fœtus formationem, per quam humana substantia carne, animoque conflata incœpit vivere & esse. Pia enim Fidelium opinio, de qua decertatum est diu, tenet *Virginis animam in primo instanti creationis & infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, intuitu meritorum Christi a macula peccati originalis præservatam, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu celebrari*, uti declaravit Alexander VII. Constitutione sua edita an. 1662. Mea itaque sententia est, primam conceptionem, quæ est carnis propagatio per semen talem fuisse, ut inde consecuta esset originaria macula, nisi Deus animam Virginis, ne pollueretur unitione corporis, speciali gratia servasset. Quare nec Virgo purissima a debito contrahendi communem labem a me censetur immunis. Quod de ipsa peccati macula nunquam ausim asserere propter honorem Domini, propter Ecclesiæ statuta, propter singularem Virginis dignitatem, propter piam, fovendamque Christiani populi devotionem. Neque id summo Deiparæ honori quicquam derogat: quin potius cum permulti etiam Sanctorum, ut Anselmus 2. libro *Cur Deus homo* cap. 16. & S. Thomas 3. p. q. 27. art. 2. videantur in oppositam sententiam propendere; atque, ut scribit Baptista Mantuanus Theologus ac Poeta clarissimus, lib. 1. Parthen.

Ista hominum communis erat sententia; verum
Jam senio exangui erigens sua robora sensim
Perdit, & amissa jam majestate recedit:

hac nostra assertione facilius Virginis privilegio consulitur, dicendo veteres de conceptione seminis, & carnis propagatione fuisse locutos, ob quam Virgo Christi redemptione opus habuit; non quâ anima peccati vinculo solveretur, sed quâ per corpus nullam traheret fœditatem.

Argues 2. Nec per semen, nec vi concupiscentiæ originale peccatum potest traduci. Non per semen, quoniam in eo nullum peccatum est: non vî concupiscentiæ; etenim si duo conjuges absque ardore libidinis concumberent, gignerent filios originali peccato inquinatos. Contra in statu innocentiæ fuisset absque transfusione peccati procreatio filiorum, quæ non peragitur absque sensu concupiscentiæ = Resp. hæc jam satis fuisse contrita. Diximus enim supra per semen trahi maculam originalem, quatenus per illud propagatur caro peccati, cujus unitione anima coinquinatur. In semine ergo peccatum est, non *formaliter*, sed *caussaliter*. De concupiscentia, quæ est tradux peccati, dictum non semel, eam non esse motum vel actum, sed perturbationem virium, affectionemque perversam; quæ in singulis eadem est.

Vide sup. capitis oppositionem secundam. Hujusmodi non futuram in statu innocentiæ, nisi ad imperium nutumque rationis Augustinus non semel tradidit, ut perspicuum est ex capite libri præcedentis undecimo.

Tertio oppones argumenta, quæ demonstrant ad transfusionem peccati necessarium fuisse aliquod pactum, vi cujus voluntates posterorum fuerint voluntati Adæ moraliter conjunctæ. Primum est: Hoc pactum explosum est a Jansenio lib. 1. de statu nat. lapsæ cap. 6, ubi appellatur Commentum a Theologis excogitatum. Quam doctrinam Jansenius mutuatus est a Luthero in Psalmum 51. & a Calvino libro 1. Institutionum cap. 1. Hæc præmittit Edmundus Simonnet Tract. v. disp. v. art. v. nam cetera, quæ profert sunt pervulgata & communia. Alterum est: Potuit Deus supremus universorum Dominus decernere, ut si Adam stetisset, omnes cum originali justitia procrearentur, si cecidisset autem, omnes culpam contraherent, ac in primo homine, tanquam morali capite nostri generis, nostras quoque voluntates censere. Temporales enim principes includunt in voluntate tutoris voluntatem pupillorum, & debita ac vota parentum, in quos filiorum arbitrium translatum est, in istos pertranseunt. Cur non potuit Altissimus Dominator in Adam voluntates includere posterorum? Tertium argumentum est: Genes. xvii. 14. de puero non circumciso legitur, *Pactum meum irritum fecit*: quod de peccato originali S. Augustinus exponit, ut diximus capite 1. Et Oseæ vi. 7. dicitur: *Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum*. Pactum ergo a multis Theologorum assertum commentitium non est, sed traditum in Scripturis, & Augustino probatum.

Ad primum respondetur frustra in nos odioso Jansenii & hæreticorum nomine conflari apud imperitos calumniam. Traduci originale peccatum per seminalem originem, & concupiscentiæ vehiculo, quod negat Simonnettus, scribit Augustinus, scribit Magister, scribit Sanctus Thomas, scribunt Theologi probatissimi: & pactionem, ad quam permulti confugiunt, rejiciunt Tridentini Theologi Soto, Paschalis, & quotquot huic differenti de hac quæstione assenserunt. Mitto Nostrates fere omnes, & aliorum Scholasticorum catervam. Sat enim nos a damnatis erroribus distare præcedenti capite evicimus; atque in isto positionis nostræ fontes uberrimos commonstravimus. Nec Scholasticos reliquos nobis adversantes irridemus, sed utimur utrinque monumentis, illi suis, nos nostris: juncto adversus Refractarios agmine, & comitatu virtutis.

Nunc ad alterum. Tametsi modo inquirimus quid factum sit, non quid supremus Dominus possit; concedimus decrevisse Deum hac lege hominem condere, ut eo peccante, peccarent omnes; eo stante starent: fatemur constitutum Adam suæ posteritatis morale caput: annuimus latam ei, vel ab eo legem obstringere posteros; nemo nostrum est,

est, ut id neget, tam bardus ac stupidus. At Deum potuisse includere voluntatem meam, quæ nisi mihi intrinseca sit, mea non est, in voluntate primi hominis, & hujus voluntatis caussâ alienum peccatum vere, intrinsece, ac proprie meum esse, id vero non assequor. Repugnantia enim est rerum, non defectus potestatis supremæ. Allata exempla nihil prorsus efficiunt. Non potest a Magistratu pupillorum voluntas transferri in voluntatem tutoris in ordine ad peccandum, ut peccante tutore peccet pupillus; sed in ordine tantum ad permutationem, & alienationem bonorum, atque alia istiusmodi, quæ sunt penes Magistratuum jurisdictionem. Ita peccante patre, exilio mulctatur filius, quoniam natus est a parente, quem a sua ditione princeps expulit; & exilium est filio conditio nativitatis, non proprii pœna peccati. Princeps enim potest damnare morti homicidam, punire seditiosum; at nunquam efficere, ut filius habeat in se homicidii, ac seditionis reatum, hoc solo, quod genitus sit a patre talium scelerum auctore. Visum proinde est Tridentinis Patribus, exempla quæ nobis objciuntur demonstrare in posteris Adæ transfusionem pœnæ, non culpæ.

Dices: Si filii ob parentum scelera exilio, aliisque pœnis plectuntur, & nihilominus non contrahunt illorum scelerum maculam: eccur ex miseriis, quibus parvuli afficiuntur, infertur hos trahere originalem nequitiam? = Resp. oppositionem istam ad quæstionem, quam nectimus, non spectare. Illam solvit Augustinus in Epistola ad Auxilium 75. nunc ordine 250. Corporali pœna inficiuntur interdum ii etiam, qui ejusdem impietatis non fuerunt participes *ad terrorem viventium*, quoniam corpora quandoque moritura sunt ob Adæ delictum: spiritualis autem pœna non potest sine proprio crimine infligi, cum in Ezechielis 18. scriptum sit: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. Infantium ergo corpora perimuntur, quoniam propter Adæ peccatum morti miseriisque subjecta sunt, nec soluto etiam originariæ culpæ reatu jus habent, ut in terris vivant, neque calamitates experiantur. Nam etiam baptizatis inest antiqui peccati substratum, ac moriendi & ingemiscendi necessitas. Ergo visitantur quandoque a Deo peccata parentum in filiis, ut legimus 20. Exodi, temporalibus suppliciis, quia traxerunt ab Adam carnem peccati: non possunt autem puniri pœna spirituali, nisi etiam peccatum trahant aut imitatione, aut origine. Quare ab exclusione a regno cœlorum, ab ignorantia, a libidine aliisque animorum suppliciis monstratur peccato proprio esse obstrictos, nisi fuerit regeneratione expiatum. A morte autem, morbis, ceterisque miseriis corporum infertur, granditate primi peccati jus ad corporalem vitam perdidisse. Itaque filius, qui homicidium unâ cum patre non perpetravit, mulctatur exilio, quia jus non habet ne de muliere natus repleatur miseriis, & potest indebito beneficio expoliari.

Ad argumentum tertium hæc sit responsio. Omne Dei præceptum,

ma-

maxime comminatione, aut promissione latum, appellatur *pactum* in sacris literis. Deus enim præcipiendo quasi de mercede, & de supplicio paciscitur. Ita præcepta legis *pactum* appellantur Levitici XXVI. 15. Adam ergo prævaricatus est pactum, quoniam transgressus est legem. Quod ex ipsis verbis Oseæ satis liquet; ait namque de idololatris: *Ipsi sicut Adam transgressi sunt pactum*: atqui pactum, quod transgrediuntur idololatræ, est Dei lex: ergo Dei lex est pactum illud, quod prævaricatus est Adam. Eadem est sententia Augustini lib. XVI. de Civ. Dei cap. 27. ubi hæc habet: *Testamentum autem primum, quod factum est ad hominem primum, profecto illud est: Qua die ederitis morte moriemini. Testamentum enim est a sæculo morte mori eos, qui transgrediuntur præcepta Dei*. Videas, quæso, an hoc loco arbitrariam illam conventionem agnoverit, & compendiose expresserit Augustinus, ut scribit Simonnet disput. V. de Peccatis art. 3. an potius exploserit, nullam aliam, præter Dei mandatum, pactionem commemorans.

Præterea objicies: Absque hujusmodi pacto vix, ac nec vix quidem potest intelligi quomodo primum Adæ peccatum sit proprium posterorum: quippe horum voluntates non sunt ex Adamo per seminalem originem, cum anima, cujus voluntas proprietas est, per semen non traducatur. = Resp. nec intelligi quomodo aliena voluntas, me nolente, sit mea. Proprium est peccatum meæ voluntatis, animique mei, quia voluntas & animus meus per unitionem corporis contrahunt habitualem a Deo aversionem, non voluntate Dei creantis animam, sed voluntate primi hominis, a quo est primus motus generationis, quod supra auctoritate, & exemplis satis est explicatum.

Objicies adhuc: Si per seminalem propagationem traheretur originale peccatum, non solum in nos transiret prima Adæ transgressio, sed quodcunque peccatum proximorum parentum. = Resp. neque ipsam transgressionem Adæ in nos pertransire: quandoquidem originale peccatum non est ipsum peccatum Adæ nobis imputatum, sed singulis proprium illud est. Prima illa transgressio fuit originariæ maculæ caussa, neque ad hanc ullatenus pertinent alia peccata, vel Adæ vel proximorum parentum. Quare? Ob primum peccatum communis natura vitiata est, & soluto vinculo originalis justitiæ inducta omnimoda perturbatio, anima sese a Deo avertente, voluntate a ratione, sensuum officiis a voluntate. Hanc naturam tanta perversitate vitiatam seminali propagatione recipimus: atque ita peccatum in omnes pertransiit per unum hominem, quatenus primà prævaricatione communem naturam vitiavit. Peccata reliqua sive Adami, sive proximorum parentum non induxerunt in naturam humanam tale vitium, sed invenerunt. Per hæc jam manenti concupiscentiæ voluntas obtemperans non inficit naturam, sed ad istum, vel illum actum illicitum declinat, & cum prona sit ob vitiatam originem ad omne malum, reddit ad unum,

unum, aut alterum procliviorem. Hæc etiam proclivitas interdum de parentibus in prolem trajicitur, quando ex ebriosis ebriosi, ex idololatris idololatræ generantur. Ita parentes in filiis originale peccatum quodammodo aggravant; ut scribit sententia 306. Sanctus Prosper: & concupiscentia est in uno, quam in alio vehementior, actualis scilicet, non habitualis, cui reatus originarius substernitur. Porro hujusmodi actualium peccatorum macula, & privatio justitiæ nequit in posteros pertransire simul cum hac peculiari concupiscentiæ pronitate, quia concupiscentiæ motibus non inest ratio *formalis* peccati, nisi iis voluntas assentiatur. Inest tamen concupiscentiæ habituali, non cuicunque, sed ei tantum, quæ etiam animam a Deo avertit, ac separat; & hanc per seminalem originem hæreditario jure contrahimus. Quapropter ubi anima per gratiam baptismatis *habitualiter* Deo conjungitur, tollitur peccatum, & remanet concupiscentia. Animadverte, quod Augustinus, qui cap. 46. & 47. Ench. videtur dubitare an parvuli obligentur non solum noxà originali; sed etiam peccatis parentum suorum, lib. 1. de Peccatorum meritis & rem. cap. 15. omnem dubitationem deponit, & in VI. Operis Imperf. contra Julianum n. 21. docet solum Adæ & Evæ peccatum mutando in deterius naturam communi reatu hæreditarii debiti obligare Chirographum, & habere suam vim, & meritum singulare. Observa ibidem objectionem hanc esse Juliani; nec dilui ab Augustino recurrendo ad aliquod pactum, sed ad qualitatem, & effectum primi peccati.

Oppones ultimo cum pio, eruditoque Scriptore Joanne-Nicolao Chiesa Congregationis S. Joannis ad Carbonariam Antistite, qui fere unus est ex Ordinis nostri viventibus Theologis, qui pactum propugnat. Trahitur peccatum ex Adam non naturaliter, sed quia ille personam gessit posterorum; Præter enim argumentum nuper productum, quod magnam vim habet, quia per primum peccatum non est totaliter infecta persona, ideoque nec totaliter est infecta natura: & si peccatum contrahitur ob concupiscentiam, quæ est effectus transgressionis Adæ trahi etiam deberet ob concupiscentiam, quæ est caussa aliorum peccatorum: præter hoc argumentum, duo sunt, quæ hactenus dicta prorsus elidunt. Unum, quia decimatio Levi non fuit ex natura rei: ergo nec peccatum humani generis in Adam fuit ex natura rei. Deinde Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 19. & lib. 3. cap. 2. docet parvulos dici fideles ac pœnitentes propter fidem & pœnitentiam gestantium, quemadmodum propter Adæ prævaricationem sunt obnoxii peccato. Atqui fides & pœnitentia gestantium non est ex natura sua, fides & pœnitentia parvulorum: Ergo peccatum Adæ non est ex natura sua peccatum posterorum.

Resp. hujus Theologi positionem esse contrariam Augustino scribenti XIII. de Civ. Dei cap. 3. *Quod pœnaliter præcessit in peccantibus homi-*

hominibus primis, etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris. Est etiam objectio Juliani loco nuper laudato negantis *peccatum quod Adam commisit, potuisse fieri naturale*. Originaria ergo culpa naturalis est, non quidem institutione naturæ, quod foret blasphemia Manichæorum, sed transfusa vi propagationis naturæ vitiatæ per Adam, non vi alicujus conventionis, & pacti. Instantiæ autem ad præcedentem argumentationem sunt nullæ, eo quod concupiscentia prior est universarum animi facultatum perturbatio; concupiscentia alia est actualis pronitas voluntatis, aut sensuum, & primæ tantum inest aversio habitualis animi a Deo: unde hæc sola naturam inficit, & animam labe originali commaculat. Quæ dicuntur de Levi decimatione, sententiam nostram corroborant. Enim vero Levi decimatus est non ratione pacti, sed per seminalem originem, ut ostendimus supra ex Augustino lib. IV. Operis Imperfecti cap. 103. Itaque & nos per originem seminalem fuimus in lumbis Adæ, & hac ratione peccavimus *originaliter*. In his, quæ scribit Augustinus de peccatorum meritis, est aliqua dissimilitudo, & aliqua æquiparantia. Dissimilitudo est, quod in baptismo est generatio spiritualis, vi Sacramenti, quod gratiam confert ex Christi institutione: in procreatione hominis trahitur peccatum per vitium carnis, quæ traducitur generatione naturali. Paritas in eo est, quod sicut gratia confertur per Sacramentum institutum a Christo etiam parvulis nondum credentibus propria voluntate; ita originalis noxa per vitium carnis contrahitur a parvulis nondum propria voluntate peccantibus. Audias Augustinum lib. 3. de peccat. meritis cap. 2. *Sicut eos vitæ spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam generavit peccatores; illa enim carnalis generatio est, hæc spiritualis, &c.* & loco altero, qui objicitur, *Totum hoc*, inquit de regeneratione spiritus, *in spe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam donum donavit Ecclesiæ*. Inepta autem est consecutio: Naturale non est, quod parvulis confertur per gratiam: Ergo naturale non est quod contrahunt per carnalem generationem. Ac de quæstione perdifficili dictum sit.

COROLLARIUM.

Ex nostra sententia sequitur absque ulla ambiguitate, quod perseverante Adam, si Cain Dei legem prævaricatus esset, is communem naturam peccati inquinamento fœdasset, atque in posteros per seminalem originem, & carnalem concupiscentiam transfudisset originalem reatum. Sed stante Adamo exornasset Deus probabilius majori gratiarum cumulo universam cum genitore progeniem, ne ullus homo ulterius ab incommutabili bono desciesceret.

Sequitur etiam, quod si Deus absque virili semine hominem conderet; quoniam is non esset ex Adam per seminalem originem, non inficeretur peccato originali. Quamquam enim tota massa corrupta est, & homo

& homo ille ex hac eadem massa plasmaretur ; tamen caro non inficit animam, nisi in quantum est principium generationis, ut docet Sanctus Thomas 1. 2. q. 81. art. 4. ad 3. tum quia non fit proprium posteris peccatum Adæ, nisi ab eo sit motus generationis, sicut actus corporalium membrorum non pertinent ad peccatum, nisi in quantum moventur a voluntate: tum etiam, quia nullibi, ut in semine, fervescit libido, nec caussaliter continetur tota substantia, quæ omnium virium & sensuum, in quorum inordinatione stat originalis culpæ substratum, fit subsidium, atque instrumentum.

Postremo consequitur, quod, etiam si sola Eva peccasset, vel solus Adam, posteri nascerentur obnoxii peccato. Me non latet magnum numerum Theologorum sentire oppositum, quod, inquiunt, est homo primus generationis auctor, & principium efficiens: quod Magistro Beato Thoma citata quæstione, art. 5. potest validissime propugnari. Sed opinor principium generationis non esse maritum sine uxore, neque semen virile absque semine mulieris, quocunque modo istud concurrat; quod apud Philosophos controvertitur. Quoniam ergo coeuntium sit una caro; in ea seminum permixtione, si alterum pollutum sit, oportet ut vitietur utrumque, & modicum fermentum totam massam corrumpat. Atque id fiet, etiamsi muliebria permisceantur ad solam fermentationem. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Sive autem a muliere, sive ab Adam dicatur, utrumque ad primum hominem pertinet, quoniam sicut novimus mulier ex viro est, & utriusque caro una est. Unde & illud quod scriptum est, & erunt duo in carne una: igitur non jam duo, inquit Dominus, sed una caro.* Ita Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 16. Etsi ergo Pater præcipuus gignendorum filiorum sit auctor, eique generationes tribuantur, ut præclare idem Augustinus animadvertit lib. 3. Op. Imperfect. num. 90, nihilo tamen minus non exerit motum ad generationem idoneum, nisi complexione mulieris, ac seminum permixtione. Puto autem nihil referre, num aqua effluat impura ab ipso fonte, num lutulenta efficiatur in vase. Sed quoniam vereor ne hæc sententia, vel potius opinatio mea minus nostris arrideat, quamvis illam cum Estio Dist. 22. §. 8. valeam pluribus communire, non eam nimium loquax obtrudam.

CAPUT VII.

De singulari quadam opinione asserente peccatum Judæorum Crucifix... Domini auctorum esse genere suo originale.

STATUIMUS supra præter originale peccatum nullum aliud ad posteros hæreditario jure transire. Solus Bajus prop. 52. asseruit, *omne scelus ejus esse conditionis, ut suum auctorem & posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio*: sive quod Bajus existimaverit omnem pravum motum concupiscentiæ esse *formaliter* peccatum, sive quod nullum reatum agnoverit præter obligationem ad pœnam: quæ duo affirmavit propositione 75. & 56. Nam & pravam inclinationem a proximis parentibus trahimus, & visitat quandoque Deus peccata parentum in filios corporalibus saltem suppliciis. A qua Baji doctrina, ut a media nocte meridies, absunt sententiæ Augustini. Is enim, ut ex præcedentibus liquet, in Adæ primo peccato ad mutandam in deterius naturam agnoscit meritum singulare, libro VI. contra Julianum cap. 21. & in reatu concupiscentiæ demonstrat aversionem a Deo, sive, ut loquitur lib. 1. de peccat. meritis cap. 1, *interclusionem, quæ hominem a suo Creatore separat*, ideoque etiam reatum culpæ. Nunc excitata est nova quæstio scriptis Magistri Mansii plurimum collustrata, an saltem scelus Judæorum qui Matth. XXVII. 25. clamarunt, *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, illorum progeniem inficiat. Ferunt namque Judæi illius sceleris pœnas, easque gravissimas, non solum captivitatem ac dispersionem, sed etiam intestinum in Dei filium odium, maximamque cordis obdurationem. Et hanc si dicatur comitari intima macula, quæ dici possit vitium naturæ, habeatque singulare meritum, ut prima Adæ trangressio, naturam ipsam inficiendi; nihil hæc assertio habebit cum erroribus Baji commune. Versemur itaque in hac dissertatione nuper nata, ac lepidula ad punctum temporis.

PROPOSITIO. Scelus Judæorum, quibus auctoribus Christus cruci suffixus est, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in posteros.

Demonstratur 1. Ex verbis Apostoli ad Rom. V. 16. *Judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem*. Ubi inter Adam, & Christum, & inter illius inobedientiam, istiusque ad mortem usque singularem humiliationem hæc statuitur antithesis, quod quisquis carnali generatione propagatur per Adam contrahit maculam originalem, & quisquis regeneratur per Christum justitiæ gratiâ exornatur: sed *non sicut delictum, ita & donum*, cum generatione carnali non contrahatur nisi unum delictum, gratia autem Chri-

Christi, quæ nos justificat, non solum originarium illud dispungit, sed etiam actualia, quæ voluntate propria patrantur. Unum est ergo peccatum quod trahitur per originem & caussa est condemnationis posterorum: Atqui non unum esset, si etiam scelus Judæorum pertransiret in posteros: Non ergo pertransit.

Respondet Manso Tom. 2. Theol. Scholasticæ p. 514. utique peccatum originale, quo singuli nascuntur obnoxii unum esse; sed quid inde ad determinata peccata hujus, vel alterius determinatæ familiæ? Sed persistit adhuc præcedens argumentatio. Comparatio enim facta ab Apostolo inter Adam & Christum est, quod sicut *Christus est unus in quo omnes justificantur, quia non sola ejus imitatio justos facit, sed per spiritum regenerans gratia: ita & Adam unus est, in quo omnes peccaverunt, quia non sola ejus imitatio peccatores facit, sed per carnem generans pœna*. Quod & satis manifestum est, & hisce iisdem verbis asseritur ab Augustino in primo de peccatorum meritis cap. 15. Atqui determinata scelera capitis hujus, aut alterius familiæ non habent pœnam, quæ generet per carnem; non enim Judæorum pervicacitas & fervescens in Christum invidia excitat motus, quibus propagatur natura, & carnalis generatio peragitur, sed ii efficiuntur duntaxat carnis concupiscentià, quæ est memorata *per carnem generans pœna*. Ergo determinata hujus, aut alterius familiæ scelera nequeunt esse naturæ, & genere suo originalia. Similiter ideo per Apostolum *non sicut delictum, ita & donum*, Quia *generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum: regenerante autem spiritu, non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum*. Ita eodem loco Augustinus. Atqui si Judæorum scelus pertransiret in filios, generante carne non traheretur tantummodo illud, quod est originale peccatum. Igitur scelus Judæorum in filios nequaquam culpæ reatu pertransit.

Accedit argumentum ex postremo Augustini contra Julianum Opere lib. VI. Num. 21. petitum. Ubi Hæretico objicienti, quod si primum Adæ peccatum fieret naturale, tale etiam evaderent quæ voluntas criminosa quotidie committit, respondet illud solum *habere suam vim, & suum meritum singulare*, propterea quod potuit *omnium ex viro & muliere nascentium in deterius mutare naturam*. Hoc vero potuit, quoniam ante illud peccatum, *natura illa talis fuit, ut nec mori posset, si peccare noluisset: natura illa talis fuit, ut in se discordiam carnis & spiritus non haberet: natura illa talis fuit, ut contra vitia sua nulla certaret*. Atqui ante peccatum Judæorum in Christi cædem conspirantium talis in eis natura humana non erat, sed morti subjecta, discordiis lacessita, affecta vitiis: Ergo illud Judæorum scelus non habuit vim ac meritum singulare, (non quidem in se inspectum, sed quoniam jam naturam vitiatam invenit) ut deberet omnes inde na-

scentes inficere. Vide quæ diximus præcedenti capite ad objectionem penultimam.

Eodem loco Augustinus ostendit quænam culpa sit originalis, quænam vero actualis ex pœnis, quæ inde consequuntur. Ut enim culpa originalis sit, & contrahatur propagatione naturæ, necesse est, ut quisquis illam naturam habet, iisdem pœnis afficiatur. Nam si pœna non pertranseat ad omnes, est peccatum actuale, quod pœnis temporalibus etiam in posteris quandoque punitur ad terrorem malorum, pœnâ autem æternâ non punitur nisi in iis, qui illud imitantur. Ex quo probat primum Adæ peccatum originariam labem in nos transfundere, quod pœnis, quas Deus primis hominibus fuit comminatus, singuli afficiuntur. Etenim *nullum hominem videmus a pœna laboris alienum: nullam parientium a suppliciis scimus immunem, &c.* Si ergo scelus Judæorum evasisset naturale, scilicet cum propagatione naturæ culpam trajiciens in posteros, omnes Crucifixorum Christi nepotes easdem spirituales pœnas luerent, quæ juxta Cl. Theologum sunt amissio juris ad promissiones factas Abrahæ, velamen cordis, & obexcatio, & culpa ac vindicta effusi sanguinis Jesu. Atqui his pœnis non afficiuntur Judæi omnes, sed ii soli, qui imitantur Majorum suorum flagitia; ut enim legimus Act. XXI. 20. multa millia ex Judæis crediderunt, atque auctore Apostolo ad Rom. XI. 25. *Cæcitas ex parte contigit in Israel*. Ergo scelus Judæorum non est peccatum naturæ, nec reatu pertransit in posteros.

AD QUÆDAM IN CONTRARIUM ARGUMENTA.

Ob. 1. Judæi, ex quo propagati sint ex semine Abrahæ, peculiare jus ad divinas promissiones habebant. Etenim Gen. XVII. 7. Deus statuit pactum cum Abraham, ut esset Deus *seminis illius*. Christus Matth. 15. 24. testatur se tantum missum fuisse ad oves, *quæ perierunt ex Israel*: atque Lucæ XIX. 9. Zachæus salutem consecutus est, eo quod & ipse *filius* esset *Abrahæ*. Atqui post Domini Crucifixionem hoc jure privati sunt, ut liquet ex parabola apud Matth. XXI. de dispersis agricolis ob occisionem Filii Domini sui, nec non ex ipsa Apostolorum prædicatione; nam principio Matth. X. 6. præcepit eis Jesus, ne abirent in vias gentium, at post mortem cap. XXVIII. 18. jussit, ut omnes gentes docerent. Judæi ergo ob crimen Deicidii nedum se, sed posteros quoque suos jure ad promissiones divinas privaverunt. Atqui peccatum quod privat bono aliquo non solum personam, sed ejus progeniem ex D. Thoma q. 4. de malo art. 5. est peccatum inficiens naturam; Judæorum ergo scelus peccatum naturæ est.

Resp. dist. ma. Judæi jus habent ad divinas promissiones ex quo sint filii Abrahæ *secundum carnem*, nego: *secundum spiritum*, concedo: ait

ait enim Apostolus ad Rom. 4. 13. *Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini ejus, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei*: & Augustinus in Ps. 148. *Quisquis imitatus fuerit Abraham, filius est Abrahæ: quisquis degeneraverit a fide Abraham perdidit progeniem Abrahæ. Judæi degeneraverunt; perdiderunt*. Ita Chananæa non erat filia Abrahæ, quia nondum credebat, unde ei eodem cap. xv. Mat. v. 28. ob fidem concessum est quod petebat. Zachæus etiam erat filius Abrahæ *imitando fidem, quia non erat in vanitate somniantium, sed in fide evigilantium*, ait Augustinus in Ps. 75. Alioqui si Zachæus non propter imitationem fidei Abrahæ salutem consecutus esset, sed ob carnalem propagationem, salvi facti essent Judæi omnes. Hæc ad majorem propositionem. Minor eadem ratione distinguenda est: Judæi privati sunt jure promissionum divinarum quantum ad terram Chanaam, aliaque bona temporalia, concedo: quantum ad sempiternum regnum Messiæ, subdistinguo: Judæi omnes procreati ex semine Crucifixorum, nego: Judæi, qui horum crucifixorum imitantur infidelitatem, concedo. Enimvero post mortem quoque Christi Judæis Evangelium prædicatum est, & Apostoli conversi sunt ad gentes, quoniam Judæi ipsi contradicebant blasphemantes, & verbum Dei refutabant. Videantur Acta Apostolorum cap. xiii. 26. & 46. Distinguenda est pariter minor subsumpta: Est peccatum naturæ illud quod privat aliquo dono naturæ, ut originale quod privat originali justitia, & recta facultatum ac sensuum ordinatione atque harmonia quale donum primitus collatum fuit Adam, trajiciendum, si stetisset, in omnes posteros, esto: Peccatum est naturæ, quod privat aliquo dono collato fidei, meritoque personæ, quale donum fuit promissio Abrahæ participanda ab his tantum, qui ejusdem fidei imitatores sunt, nego. Atque hæc etiam est expressa doctrina D. Thomæ 4. q. de malo art. 8. ubi definit peccata proximorum parentum non esse originaria, quoniam non auferunt *aliquod donum naturæ*, idest donum in singulos naturali generatione propagandum.

Ob. 2. Ad Rom. xi. 24. Judæi dicuntur inserti olivæ, idest, Ecclesiæ fidelium *secundum naturam*. Cap. xv. 8. asseritur Christum fuisse ministrum circumcisionis *ad confirmandas promissiones patrum*, & cap. ix. 3. 4. Apostolus ait Israelitarum esse adoptionem, gloriam, legislationem, promissa; de iis loquens, qui erant ejus *cognati secundum carnem*. Itaque naturaliter, & vi propagationis ex semine Abrahæ spectabant ad promissionem, a cujus jure ob mortem illatam Christo exciderunt.

Resp. nego consequentiam. Nam ad Rom. xi. Judæi dicuntur olivæ rami naturales, quia naturali propagatione erant ex radice, sive genere Abrahæ, in quo per fidem servabatur Ecclesia: quemadmodum Gentes erant rami oleastri, quia inter eas vigebat idololatria. Ut ergo idololatria gentium non est peccatum originale, sed actuale transiens in po-

posteros imitatione, non semine; ita benedictio Abrahæ spectat ad omnes, qui imitantur illius fidem, non qui gignuntur ex ejus semine. Et quomodo gentes insertæ sunt in bonam olivam per gratiam fidei, ita rami naturales fracti sunt *propter incredulitatem*. Ita ibidem Apostolus v. 20. *Propter incredulitatem*, inquit, non per seminalem originem. Si enim per seminalem originem non contigisset in Israel *cæcitas ex parte*, nec salvus fieret *omnis Israel*, ut e vestigio addit Paulus, idest, *qui & ex Judæis, & ex gentibus secundum propositum vocati sunt*: *ipsi verius* (sive verus) *sunt Israel*, inquit Augustinus Ep. 59. nunc 149. 19. Nam pœna respondens peccato naturæ posteri omnes mulctantur. Ex his patescit sensus aliorum verborum, maxime quod Apostolus appellans Israelitas *cognatos secundum carnem* ostendit alium modum cognationis secundum fidem, ut animadvertit Augustinus serm. 63. de diversis cap. 18. De ea autem cognatione ad Rom. IX. 8. scriptum est: *Qui filii sunt promissionis æstimantur in semine*.

Ob. 3. Judæi Crucifixores Domini clamaverunt Mat. XXVII. 25. *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, idest, *culpa & pœna*, habet Glossa interlinearis: Atqui *perseverat usque hodie imprecatio*, ut scribit Hieronymus laudatus a Corn. a Lapide Comment. in hunc locum Matthæi; Ergo pertransit ad posteros Judæorum *culpa & pœna*.

Resp. dist. majorem: Clamaverunt invidentia excæcati, & nescientes quid imprecarentur, conc. quod posset sceleris sui in filios culpa & pœna transire, subdist: pœna temporalis, quâ ad terrorem impiorum interdum puniuntur posteri nullum jus habentes ad terrenam felicitatem, licet sint innocentes, concedo: pœna sempiterna, quâ puniantur Judæi, tametsi non imitentur incredulitatem patrum suorum, nego. Atqui perseverat usque hodie imprecatio, scilicet temporalis pœna, & abominatio prædicta a Daniele, ut inquit ibidem a Lapide, conc. pœna sempiterna, si imitentur Judæi incredulitatem Majorum, esto; nisi illam imitentur, nego.

Ob. ultimo: Scelus Judæorum appellatur a Jeremia cap. XVII. 1. *peccatum scriptum stylo ferreo in ungue adamantino*, & ab Amos II. 6. scelus, a quo Israel non convertitur. Id vero non solum ob temporalia supplicia, verum etiam ob cæcitatem ac pervicaciam, quæ in Judæis tanta est, ut perpauci Christi fidem amplectantur: & si quis Christo nomen dederit, continuo ad relapsum vehementi inclinatione excitatur. Ex solo lacte Judææ nutricis infici puerulos experientia compertum est. At ubi pœna est, etiam culpa invenitur, frequenter Augustino Julianum interpellante: *Fatemini pœnam, culpam dicite*; Itaque in Judæos culpa Majorum trajicitur.

Resp. peccatum Judæorum scriptum esse stylo ferreo, quoniam ejus caussa in perpetuam captivitatem sunt deportati, & quemadmodum idololatræ amuleta Deorum suorum suspendunt ad cor, ita Judæi di-

dispersi, quasi insignia deferunt ἢ χαράγματα patrati sceleris. Id vero non est culpam contrahere, sed quasi sanguinis infamiam, & infortunium natalium. Ita posteri Cham secum ferunt maledictionem paternam: ita peccato Salomonis ejus filii diminutione regni puniti sunt: ita furciferorum ac rebellium nati absque proprii reatus macula habentur infames. Caussam reddidi superiori capite ad 3. At, inquit Manso, trahunt Judæi parentibus etiam pravum habitum, cæcitatem, pervicaciam, & inclinationem ad imitandum crucifixores. Quid inde? Filii omnes, ut plurimum, pravam affectionem contrahunt parentum; & eorum artes, vitia, moresque imitantur, maxime si eadem sit parentum ac filiorum educatio. At hæc prava affectio non substernitur reatui culpæ, nisi præbeat voluntas assensum. Nemo quippe damnatur propterea quod inclinationem malam ob corporis dispositionem induat semine, aut lacte. Enimvero culpæ reatus vel est privatio originalis justitiæ, vel actualis: illam privationem induxit peccatum Adæ, quia naturam vitiavit originaria justitia exornatam: hanc privationem efficit actualis voluntas, quia iterum animam exuit superinducta justitia. Judæi ergo, ut generantes reliqui, in filios affectiones malas trajiciunt; quæ, ut in parentibus, ita in posteris nequeunt esse proxima caussa damnationis, idest, nocere non possunt nisi volentibus. Qui volunt, ac pereunt, non sunt discreti a massa perditionis, neque eis auxilia, quæ nullum durum cor respuit, sunt Dei proposito præparata. Cur sic discreti non fuerint, non est peccatum Crucifixorum, sed illud, quod trahimus ex Adam; & qui discreti sunt, velamen cordis abjiciunt, eisque sive Judæi sint, sive Gentiles, sive mali improbique Christiani, *durum est contra stimulum calcitrare*. Act. IX. 5.

CAPUT VIII.

De pœnis, quæ in altera vita originali peccato respondent.

PUEROS non regeneratos baptismate ante rationis usum concedentes naturæ Pelagiani excludi quidem a regno cœlorum senserunt, sed frui tamen felicitate quadam, ac vita perenni. Hanc Pelagianorum fuisse hæresim nullus ignorat, traditque expresse Augustinus Hær. 88, de peccato origin. cap. 21. serm. 14. de verbis Apostoli, lib. 11. de orig. animæ cap. 12, in v. Operis Imperf. contra Julianum n. 200, & aliis in locis compluribus. Eosdem pueros frui naturali beatitudine, & post judicium extremum super terram esse commoraturos censent Catharinus, Pighius, & Cardinalis Sfondratus. Puniri exclusione regni cœlorum, quod supplicii genus dicitur pœna damni, consentiunt uno ore

ore Catholici. Sunt ex his nec pauci, nec infimi ordinis, qui ex hac pœna nullum animi dolorem illos experiri arbitrantur. Augustiniana tandem sententia est, illos nedum dolore aliquo macerari, sed etiam plecti pœna sensibili, licet comparate ad eos, qui actualia patrarunt, leni admodum, & mitissima.

Antequam hujus doctrinæ positiones afferam, dissimulandum non est, Augustinianæ sententiæ assertores passim appellari a Scholasticorum nonnullis *Tortores puerorum*. Quibus si vicem rependere velimus, nihil est, quod facilius possimus præstare. Nam Florentius Conrius Archiepiscopus Tuamensis, & is quidem non Augustiniani instituti, sed Ordinis Minorum, in libro, quem de hoc argumento conscripsit cap. 26. hos Scholasticos stupendæ animositatis redarguit, a penetrandis Augustini principiis remotissimos esse pronunciat, parum Divinas Scripturas penetrare, & Romanam Ecclesiam, dum Augustini placitum labefactare conantur, non levi forte injuria afficere. Sed nos ab his penitus abstinemus, hac una responsione contenti, tortores damnatorum esse dæmones; & universorum judicem, ante cujus tribunal etiam pueri sisti debent, esse Deum. Ipse illorum caussam aperte novit; nos quæ audivimus ab Augustino; referemus commiserantes Filiorum Adæ conditionem: quæ nisi talis erit, qualem nos opinamur, gratulabimur maximopere. Næ tortores dicuntur, qui nec percutiunt, nec damnant, & commiserantur damnatis!

Vetustis hisce conviciis, quæ late expungit Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 5, nunc prætermissis; animadvertendum est, quod Edmundus Simonnet Jesuita doctissimus Disput. v. de peccatis art. 12. ingenue fatetur Latinos Patres post exortam hæresim Pelagianorum magno consensu nostram tenuisse sententiam; quamquam oppositam post sæculum XII. amplexi fuerint fere omnes Doctores Scholastici. Imo nostram definitam in Concilio Florentino arbitratur Petavius alter celeberrimus Jesuita Tom. I. Theolog. Dogmatum lib. IX. cap. 10. prope finem: quod sine ulla hæsitatione fatetur Nicolaus L'Herminier Tom. VI. pag. 441. Quod vero de Scholasticis dictum est, nos utique negare non possumus. Cum enim Magister sententiarum scripsisset dist. XXXIII. infantes nullam ignis materialis vel conscientiæ vermis pœnam sensuros, qui primum in eum Commentaria ediderunt, fortasse de hac quæstione minus soliciti, nec data opera Patrum testimoniis expensis Magistro subscripserunt, tria quoque Scholasticorum lumina D. Thomas, Scotus, & S. Bonaventura. Ob quorum auctoritatem, absit, ut huic assertioni vel minimam erroris notam nos audeamus impingere. At vicissim immerito a nonnullis vexamur, si ab istis recedimus. Nam major pro nobis stat numerus & auctoritas Patrum, si verum est nobiscum cum Augustino Latinos reliquos consentire; quod num verum sit, postea inquiremus. Nec destituimur Scholasticorum suffragiis. Nam

par-

parvulos luere pœnam ignis, si Thomam de Argentina exceperis, tenent omnes instituti nostri Doctores. Commemorandus primo Gregorius Ariminensis in 2. dist. 33. q. 3. qui tamen quæstionem his verbis absolvit: *Quia hujus quæstionis non vidi partem aliquam expresse determinatam ab Ecclesia, & tremendum mihi videtur negare auctoritates Sanctorum, e contra etiam non est tutum contraire communi opinioni, & consensioni Magistrorum nostrorum; idcirco neutri parti alteram præferens, dijudicationem earum lectori relinquo*. Atque hanc moderationem nos tenere volumus lectoris judicium expectaturi. Sequuntur Alipius Reylof lib. VIII. de Anima cap. 2. Carolus Moreau Tom. 1. Tertul. p. 2. pag. 89. Cardinalis Norisius in Vind. cap. 3. Gavardi de Peccat. Originali q. 2. art. 5. Petrus Manso Tom. 2. q. XV. Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 3. dub. 4. q. 2. Leonardus Vanroy de Peccatis quæst. ultima, Aurelius Piette Tom. 2. cap. 2. q. IX, atque ut omittam Musæum, Paludanum, aliosque innumeros, Antonius Guerrero Tract. III. §. IX. prioris voluminis Operis Moralium, quod adhuc sub prælo sudat. Ex externis plures laudat citato loco Norisius præsertim ex discipulis Scoti, ut Joannem Poncium, Patrem Macedo, Florentium Conrium, alios. Sylvius 1. 2. q. 86. art. 2. fatetur sententiam nostram esse *tum Scripturis, tum Patribus conformiorem*. Estius §. VIII. in dist. 33. secundi libri utriusque argumenta proponit, & affirmat hanc nostram, in quam magnopere inclinat, poni a Fulgentio inter regulas fidei, etsi neutra tanquam fide tenenda sit, nec possit e contra damnari, tanquam hæretica. Ex Sorbonicis Doctoribus luculenter pro nobis scripsit L'Herminier tom. 6. pag. 415. Augustini aliorumque Patrum Africanorum, & Gregorii Magni hanc esse mentem confirmat Ludovicus Habert de Peccatis cap. VII. §. 7. q. 10. Eidem assentitur Juvenin P. 7. dissert. 7. cap. 2. quæst. V. Hos commemorasse sufficiat. Nunc dirimendæ controversiæ bonis, ut inquiunt, avibus tantillum operis commodabo.

Propositio I. Pueri decedentes priusquam sint regenerati baptismate, supernaturali beatitudine minime potiuntur.

Hæc propositio est de fide adversus Pelagianos definita a variis Conciliis, ut scribit S. P. lib. II. de Orig. animæ cap. 12, idest a Diospolitano, Carthaginensi, & Milevitano. Quibus adde Tridentinum sess. V. can. 4, & Florentinum sess. ultima. Demonstratur 1. ex Scripturis; nam Jo. III. 3. habetur: *Nisi quis renatus fuerit, &c. non potest videre regnum Dei*. Quo testimonio perculsi Pelagiani fatebantur parvulos baptizandos esse *non propter salutem, & propter vitam æternam, sed propter regnum cœlorum*, ut Augustinus refert Serm. de verbis Apostoli quartodecimo. Atqui non solum a regno cœlorum, sed etiam a salute & vita æterna hujusmodi parvuli exclusi sunt. Ergo supernaturali beatitudine non fruuntur. Minorem probamus primo,

quia commentitia est illa a Pelagianis excogitata inter regnum Dei, & inter æternam vitam distinctio, quemadmodum evici cap. 1. hujus libri proposit. 2. argum. 3. Deinde ex eodem cap. Joannis versu 16. *Ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam*, satis apparet eos, qui habituali fide non exornantur, esse æterna vita privandos. Quod in eodem Evangelio repetitur cap. v. 24. 40, &c. Demonstratur 11. Patrum auctoritate, maxime Augustini scribentis laudato Serm. de verbis Apost. 14. *Nos dicimus aliter salutem, & vitam æternam non habituros, nisi baptizentur in Christo*. Et in 11. de peccat. meritis cap. 16, *Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apostolo, Judicium ex uno delicto in condemnationem*. Adstipulantur Patres Concilii Carthaginensis, & Milevitani in Epistola ad Innocentium 90. & 92. inter Augustinianas: illi enim scribunt, *Parvulos etiam propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, baptizandos* (Pelagiani) *negant, & sic eos mortifera ista doctrina in æternum necant: promittentes etiam si non baptizentur habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus Dominus ait: Venit enim filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat*. Quam Pelagianam assertionem subinde anathemate feriunt. Et Milevitani Patres: *Pueros quoque parvulos, si nullis innoventur Christianæ gratiæ Sacramentis, habituros vitam æternam nequam præsumptione contendunt, evacuantes quod dicit Apostolus, Per unum hominem &c.* Vide & Innocentii Epistolam, ejusque sententiam apud S. Patrem libro 11. ad Bonifacium cap. 4. Nec non Gelasii ad Picenos Episcopos. Tertio refutatur hæresis Pelagianorum ratione: nam repromissa beatitudo est Dei visio, ut docet Apostolus ad Corinth. 1. cap. 13. 12. & Joannes 1. cap. 3. 2. Hi pueri non videbunt Deum, ut est in se; Ergo privabuntur supernaturali beatitudine. Accedit nec Pelagianos potuisse percipere, quænam sit hæc vita sempiterna extra regnum cœlorum, ut liquet ex Augustino cap. 21. de Peccato originali.

Advertendum obiter distare ab hæresi Pelagiana opinionem Gersonis affirmantis serm. de Nativ. Virginis quosdam pueros nondum natos, si forte morituri sint priusquam ad baptismum fluminis pervenire valeant, & præsertim parentes assidue orent, & in votis habeant, ut baptizentur, baptismo Spiritus Sancti misericorditer consecrari. Cujus opinationis suffragator est Gabriel Biel in iv. dist. 9. q. 2. & Cajetanus in 111. partem q. 68. art. 1. 2. & 11. Hi enim parvulis per Christi gratiam absque baptismo noxa originali deleta beatitatem, regnumque cœlorum statuminant. Sed paucos habet patronos commentum istud, meritoque refellitur. Primo enim diserte Augustinus lib. 11. de Origine Anim. cap. 12. adversus Vincentium Victorem affirmat, neminem, qui non renatus fuerit Christianæ fidei lavacro solvi ab originali peccato, nisi mysterium fidei in parvulis perficiatur atque impleatur, & perperam

ram illius peccati abolitionem promitti absque Christi baptismate . Legatur & Epist. 57. ad Dardanum . Deinde non esse de parvulorum sine baptismo decedentium damnatione dubitandum , liquet ex Epistola 1. Siricii Papæ cap. 2, & ex Conciliis Africanis nuper laudatis , nec non ex plenariis Florentino , ac Tridentino , quæ definiunt necessum esse , ut peccatum originale lavacro regenerationis expietur , alias decedentes pueros æternam vitam non consequi . Legito Petavium lib. IX. Theologorum Dogmatum cap. XI. Tandem si fide ac voto parentum possent pueri interiori baptismate consecrari ; quamplures filii fidelium in utero matrum expiarentur , neque puerulos recens natos necesse foret ob damnationis periculum sacro fonte levari . Quod est nimium plaudere Novatoribus ; a quorum dogmate Catholici omnes abhorrent .

Propositio II. Fictitia est illa naturalis beatitudo , quam benigniores quidam pollicentur infantibus .

Evincitur pluribus argumentis , quorum esto primum . Hæc assertio nullum in Scripturis vel Patribus fundamentum habet , quin , ut visum hactenus , cum ex illis , tum ex his constat omnes ob Adæ delictum damnari , & excludi a regno , nisi lavacro regenerationis mundentur . In quo exilii ac damnationis statu puerulos beatitate quadam potitos quasi ludere , & in arundine longa equitare , nos quidem anilem fabulam arbitramur . Alterum est , quod si ad naturalem aliquam beatitudinem hujusmodi parvuli pervenirent , foret hæc medius ille locus inter regnum cœlorum , & condemnationem , quem locum commenti sunt Pelagiani , & de quo Augustinus in primo de Origine animæ cap.9, *Non baptizatis parvulis* , inquit , *nemo promittat inter damnationem , regnumque cœlorum , quietis , vel felicitatis cujuslibet , atque ubilibet quasi medium locum , hoc enim eis hæresis Pelagiana promisit* . Ubi non solius supernaturalis felicitatis , sed *cujuslibet* parvuli , qui non renati decedunt , asseruntur expertes . Tertium argumentum illud est , quod hi parvuli non sunt immunes a pœna & miseria , ut sequenti propositione demonstrabitur . Nequit autem beatitudo aliqua cum oppressione animi , ærumnisque consistere . Proximum est , quod hi parvuli stant sub dæmonis potestate , ut S. Pater affirmat lib. VI. contra Julianum cap. 8. & lib. III. de Nuptiis cap. 18. quod etiam liquido colligitur ex baptizandorum exsufflationibus . Sub vexatione autem Dæmonum , *nonne universa , quam Deus instituit , natura turbatur ?* Ait ipsemet Augustinus lib. 1. Operis Imperf. cap. 88.

His accedit , quod gravissimorum Theologorum judicio , non aliam beatitudinem parvulis decedentibus sine baptismate promittebat hæresis Pelagiana , quam naturalem felicitatem . Ita sentit Estius in distinctionem 33. §. 7, ita Petavius lib. IX. de Prædest. cap. XI. n. 2, ita l'Herminier loco citato Concl. 2, & ex Nostratibus Norisius , & quos supra commemoravi . Id vero mihi satis compertum est . Nam Pela-

giani duo genera vitæ distinguebant; unum est ἀναμαρτησία, sive expers peccati animus, cujus quisque naturæ viribus sibimet esset auctor, ita ut sine peccato vitam degens congruentem felicitatem assequeretur. Posterior vita est adoptio, & dignitas filiorum, ad quos regnum cœlorum hæreditario jure devolvitur. Atqui Pelagiani fatebantur pueros non baptizatos tali hæreditate privari: Ergo iis non aliam beatitatem pollicebantur, quam quæ naturæ viribus posset comparari, & nullum haberet supernaturalis beneficii ornamentum. Præterea Pelagiani fatebantur parvulos non esse vasa in honorem, nec eis deberi vitam æternam paratam credentibus, sed quamdam tantummodo felicitatem, in qua sine cruciatibus vitam agerent. Ita nimirum constat ex Augustino lib. 1. de Prædest. Sanctorum cap. 13, lib. 1. Operis Imperf. cap. 137. lib. 11. de Nat. & grat. cap. 21. Ergo Pelagiani nunquam parvulis absque Christi Sacramento denatis aliam beatitatem spoponderunt, quam naturalem.

Propositio III. Parvuli cum originali reatu morientes dolore aliquo afficiuntur.

Mihi quidem, nisi omnino perdidi communem sensum, videtur hæc thesis manifestissima. Quæ est enim pœna, quæ damnatio, quodnam supplicium, ubi nullus dolor excruciat? Certe pœnæ ideam percipere non valeo, nisi animadversionem, incommodum, mulctamque cui reus animo, aut corpore subjicitur. Nec pœnam subire ac luere crediderim, qui nec suscipiunt, nec perferunt. At non ea est ceterorum perceptio. Age ergo, disceptetur de propositione paulisper. Primum ob originale peccatum pueri nascuntur filii iræ, ut Apost. loquitur 2. cap. v. 3. ad Ephes. idest filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ, ut lectione 1. docet S. Thomas: iram ergo, vindictam, pœnam, gehennam perferunt, ac dependent. Deinde fides docet illos damnari & arceri a regno cœlorum, quod gravissimum supplicium esse tradunt unanimi consensione Patres, maxime Chrysostomus hom. 47. & 57. ad Populum Antiochenum, & Basilius in Psalm. 33. Insuper per Concilium Florent. sess. ult. definitum est, *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas*. Quid est autem puniri, nisi castigari, plecti, supplicio affici?

Ex Augustino autem hæc delibo. Cap. 112. Enchirid. *Perire*, inquit, *a regno Dei, alienari a vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedinis Dei .... tam grandis est pœna, ut ei nulla possint tormenta quæ novimus comparari, si illa sit æterna*. Bene habet, inquiunt; sed hac pœna parvuli non excruciantur. Verum S. Pater lib. vi. contra Julianum cap. x. ita hanc responsionem expungit: *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, & tantum amabunt, quantum innocentes amare de-*

debent regnum ejus, a quo ad ipsius imaginem creantur, nihil ne mali de hac separatione patientur? Et serm. 294. cap. 6. *Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non quærit Sanctorum, qui non desiderat regnum cælorum? Si non desiderat, pœna est de perversitate; si autem desiderat, pœna est defraudata caritate*. Vide etiam lib. III. contra Jul. cap. 3. & 12. & Operis Imperfecti lib. III. n. 97. Præterea S. Pater lib. primo contra 2. Epistolas Pelagianorum cap. 22. expressis verbis scribit parvulos *secundæ mortis subire supplicium*. Item lib. I. Operis Imperfecti n. 5. non solum rejicit medium illum locum Pelagianorum inter regnum Dei, & gehennam, sed etiam negat medium *inter regnum bonis, & supplicium malis præparatum*: & denique lib. I. de peccatorum meritis cap. 16. & v. contra Julianum cap. 11. ait parvulos non baptizatos futuros *in damnatione mitissima*. At damnatio parvulorum dici non potest mitissima considerando in se pœnam damni: hoc enim sensu *nulla tormenta possunt ei comparari*, auctore ipsomet Augustino. Mitis est ergo & minus aspera, ut conficit premitque puerulos, quorum non est cruciamentum egregie summum, omnique immanitate teterrimum, ut in adultis.

Suppetit ad auctoritatem ratio. Primum quia cruciatur quisquis appetit quod adipisci non potest: Parvulorum animus quod appetit adipisci non potest, nempe Deum, ad cujus imaginem creati sunt: Ergo excruciantur. Deinde quomodo exules a patria, ac sub dæmonis potestate, ferrei scilicet, ac truculentissimi hostis, possunt non ingemiscere, nec indolere? Rursus adversa opinio, ut inquit Clariss. Theologus Estius cit. §. 7. dist. 33. veritatem peccati originalis evacuat; etenim peccato proprie dicto pœna proprie dicta respondet: Parvuli non regenerati rei sunt peccato proprie dicto: Ergo necesse est, ut ei pœna aliqua vera, ac propria respondeat. Postremo cur hi pueruli supplicium subire non debent? Num quod sint innocentes? Hæc est vetus querimonia Pelagianorum. An quod Deus speciali providentia efficiat ne triste quidquam illis accidat? Somnium istud est; nam in vasa contumeliæ apta in interitum non talis cura exercetur, sed ira. Fortassis cœlestis regni ignorantiâ laborant? Sed illud amant, ergo norunt: sunt Dei imagines, ergo illius desiderio exardescunt: judicabuntur, ac stabunt ante Christi tribunal; ergo audient esse regnum ante mundi constitutionem præparatum electis. Hæc de tertia propositione; nunc agamus quod instat.

Propositio IV. Pueri cum Originali peccato decedentes plectuntur aliqua pœna sensus, licet in comparatione adultorum, mitissimâ.

Sit primum pro hac sententia argumentum. Describitur universale judicium Matth. III, 12. XIII, 36. XXV, 32. Apocalyps. XX. 15. aliisque in locis. Priori loco hæc verba occurrunt: *Cujus ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam, & congregabit triticum suum*

suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Quæ verba repetuntur Lucæ cap. III. 17. Altero in loco legitur: *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum*. In tertio habetur: *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: & statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris*: & v. 41. *Tunc dicet his, qui a sinistris erunt, discedite maledicti in ignem æternum*. Postremo ita tragœdia absolvitur: *Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis*. Parvuli sane non sunt triticum, quod congregetur in horreum: non sunt oves, quæ statuantur a dextris: non sunt prædestinati, qui scripti inveniuntur in libro vitæ. Sunt ergo paleæ, & zizania alliganda ad comburendum: sunt hœdi locandi a sinistris, & in gehennam trahendi: sunt reprobi detrudendi in stagnum ignis. Notissima sunt Augustini verba hoc argumenti genus mirifice comprobantis: *Venturus est Dominus* (inquit serm. 14. de verbis Apostoli cap. 3.) *& judicaturus de vivis, & mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturus est, dexteram & sinistram. Sinistris dicturus est: Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hanc regnum nominat: hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes*. Et paucis interjectis: *Qui non in dextera, proculdubio in sinistra. Ergo qui non in regnum, proculdubio in ignem æternum*.

Contrariæ sententiæ patroni respondent primo parvulos non esse a Christo judicandos. Sed hæc responsio evertitur validissimis momentis. Ac primum iisdem, quæ produximus, literarum sanctarum testimoniis. Nam Matt. XIII. 36. rogantibus discipulis ut edissereret parabolam zizaniorum respondit Dominus: *Ager est mundus: bonum vero semen, hi sunt filii regni: zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi*. Omnis ergo qui in agro mundi nascuntur, sive triticum sint, sive zizania, in die messis sunt colligendi, atque vel in horreum congregandi, vel igne inextinguibili comburendi. Cap. autem XXV. *Congregabuntur*, inquit Evangelista, *ante eum omnes gentes*. Deinde futuros parvulos in sinistra definit Concilium Africanum celebratum an. 418. declarat in Epist. ad Picenos S. Gelasius: connumerat inter regulas fidei Augustinus in Epist. 107. ad Vitalem, ut demonstrat laudato in loco Norisius. Rursus: Pater *omne judicium dedit Filio: & potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est*, ut habetur Joan. V. 22. 27, nimirum ideo Christus est judex, quia Redemptor; atque, ut explicat Augustinus, *totum*

tum judicare debet, quia pro toto pretium dedit. Quid ergo? Redemit omnes; omnes judicabit.

Reſpondent alii eſſe quidem parvulos judicandos, ſed non ituros in ignem. Verum hos non moror. Nam ſi judicandi creduntur, aut in dextera ſtatuendi ſunt, aut in ſiniſtra: ergo vel in regnum ibunt, vel in ignem æternum. Ibunt, inquiunt aliqui, ſed non cremabuntur. Nil ſolidius hi crepant. Enim vero *paleas comburet igni inexſtinguibili: Zizania alligabuntur in faſciculos ad comburendum: Ibunt in ſupplicium æternum*; clamat Evangeliſta. Habet Græcus: εἰς κόλασιν αἰώνιον, *in punitionem, & cruciatum ſempiternum*. Deinde: quare hi parvuli mittuntur in ignem? Num ut inter flammas cum pueris Babyloniis Deo benedicant? At inquit Regius Vates Pſ. cxiii. 17. *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui deſcendunt in infernum*: & pſ. vi.6. *in inferno autem quis confitebitur tibi*? Rurſus: ne igne torqueantur, erunt flammæ ſingulari beneficio cohibendæ. Sed cur tantus amor in vaſa iræ, & vindictæ? Denique ſi fas eſt hoc pacto ſacras literas detorquere, dicamus & ſceleſtiſſimos in ignem æternum fore compingendos, non concremandos. His autem obviam it Auguſtinus in 1. de Fide & Operibus cap. 15. *Neque illud dici poteſt, in quo nonnulli ſe ſeducunt, ignem æternum dictum, non ipſam combuſtionem æternam: cum & hoc prævidens Dominus ſententiam ſuam concluſerit, ita dicens: ſic ibunt illi in combuſtionem æternam; juſti autem in vitam æternam. Erit ergo æterna combuſtio, ſicut ignis*. Itaque ſi parvuli ibunt in ignem; ibunt in ſupplicium, in ambuſtionem, in operationem ignis, in cruciamentum, εἰς κόλασιν αἰώνιον.

Sunt qui reponunt cum Bellarmino, hœdos & agnos eſſe fideles, quorum unus eſt paſtor, & agrum in quo germinat triticum cum zizaniis ac paleis Eccleſiam Catholicam. Quæ facillime convelluntur. *Quid enim ſi dicatur nomine areæ intelligi etiam poſſe mundum univerſum?* ait eruditus Jeſuita Simonettus in hac quæſt. reſp. 2. ad opp. 2. Ego, quod ita intelligatur, contendo; quoniam Chriſtus parabolam illam ediſſerens ait: *Ager eſt mundus*; & Evangeliſta explicans ovium, hœdorumque magnum gregem, inquit: *Congregabuntur ante eum omnes gentes*. Animadvertit gravis & præclarus Theologus L'Herminier Tom. 6. pag. 419. Bellarminum hoc loco ſibi non conſtare, nam fatetur quod univerſali judicio *omnes omnino aderunt puſilli cum magnis, fideles cum infidelibus, juſti cum peccatoribus*. Hi ergo ſunt agni & hœdi, frumentum & paleæ, triticum & zizania.

Addam ex Scripturis nonnihil. Apocalypſeos xx.6. legitur: *Beatus & Sanctus qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem*. Prima reſurrectio eſt animarum, ſecunda corporum: prima mors eſt ſeparatio animæ & corporis; altera animæ & corporis ab omni felicitate divulſio, & damnatio perpetua. Ita docent

cent Augustinus xx. de C. D. cap. 6. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. item 6. & colligitur ex eodem loco Apocalypseos v. 14, *Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis, hæc est mors secunda*. Itaque sic argumentari fas est. Mors secunda habet potestatem in eos, qui non habent partem in resurrectione prima. Parvuli decedentes cum originali peccato non habent partem in resurrectione prima. Ergo in parvulos decedentes cum originali peccato mors secunda habet potestatem. Argumentum istud suppeditat mihi Augustinus scribens serm. de Oct. Pasch. 6. sive 162. de Temp. *Mors autem secunda ipsa est corporis & animæ punitio sempiterna. Per mortem vero secundam anima solius mali hominis in æternum cum corpore suo cruciatur. Utraque ergo mors omnem hominem tenebat obstrictum, quia naturæ transgressio unumquemque peccatis propagat obnoxium*. Quo in loco non solum Augustinus declarat secundam mortem esse illam, quâ & anima & corpus torquetur, quod etiam affirmat in capite nuper commemorato Fulgentius; sed asserit quoque deberi hanc mortem originali peccato.

Insuper probatur thesis Sanctorum auctoritate. Augustini nonnulla recitata sunt: restant, quæ possent in medium afferri, longe plura: curabo manifestissima delibare. *Absit*, inquit cap. 12. de dono persev., *ut caussam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati si moriantur parvuli transeant in æternam salutem: non regenerati autem transeant in mortem secundam*. Citato sermone de verbis Apost. xiv. explicata Dominica sententia: *Ite in ignem æternum*, inquit: *Ecce exposuit tibi, quid sit regnum, & quid ignis æternus, ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in ignem æternum. Regnum enim cælorum est vita æterna. Nec aliud etiam Paulus Apostolus cum terreret homines, non parvulos non baptizatos, sed sceleſtos, facinorosos, contaminatos, perditos, non eos terruit quod erunt in igne sempiterno, quo sine dubio ibunt, si non corrigantur: sed tantum terruit quia in regno non erunt; ut cum viderint se perdere spem regni, non viderent esse consequens, nisi pœnam ignis æterni*. In Epistola etiam 28. num 166. Ad Hieronymum: *Certus sum, quæcunque anima* (inquit) *sine gratia Mediatoris & Sacramento ejus, in qualibet corporis ætate de corpore exierit, & in pœna futuram, & in ultimo judicio recepturam corpus ad pœnam*. Libro v. contra Julianum cap. 8. nunc XII. aperte pronunciat de parvulis non renatis *ignibus æternis arsuros*. Et denique in tertio Operis Imp. num. 199. ita Julianum alloquitur: *Si non eruitur a potestate tenebrarum, & illic remanet parvulus: quid miraris in igne æterno cum diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non sinitur?*

Quid ad tam aperta loca Adversarii? Quidam respondent, Augustinum rem habere cum Pelagianis, & impugnare duntaxat fictam illam beatitatem, quam hi parvulis promittebant; asserere, cum ceteris

teris peccatoribus etiam pueros damnari, comparate ad carentiam visionis Dei, & loci infernalis horrorem; abreptum denique æstu disputationis adhibuisse rigidiorem, & Scythicam orationem. Arbitror solà librorum Augustinianorum lectione hæc magnorum virorum dicta refelli. Augustini sententia est parvulos non baptizatos ire in ignem æternum, affici pœna ignis æterni, arsuros ignibus æternis: nec rejicit tantummodo medium locum confictum a Pelagianis, sed qualemcunque inter dexteram & sinistram, inter regnum electorum, malorumque supplicium. Ac opinione nostra nec fallitur, quia Divinarum Scripturarum ducitur auctoritate: nec rigidiorem sententiam amplectitur, quoniam per unum hominem peccatum in omnes pertransiit, & qui generantur ex Adam, sunt natura filii iræ, filii vindictæ. Debita reverentia dictum velim. Etiam Julianus Pelagianorum pestilentissimus lib. 1. Op. Imperf. num. 48. sententiam Augustini immanem ac funestam appellitat, negans Deum æternis ignibus parvulos tradere. Numquid objectum sibi rigorem Augustinus emollit? Nunquid affirmat igne pueros non confici? Annuit, & agnoscendum deprædicat *Judicium occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione justissimum*.

Respondent alii, mentem Augustini aliunde ex ejus libris patescere. Nam memorata ad Hieronymum Epistola, *Sed cum ad pœnas*, inquit, *ventum est parvulorum; magnis mibi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam prorsus invenio*. Quibus videtur nihil S. Patrem finite pronunciavisse. Futuros etiam hujusmodi parvulos in damnatione mitissima scribit libro v. contra Julian. cap. xi. in 1. de peccator. meritis cap. 16. & Ench. cap. 93. Si autem loca Augustini penitius inspiciantur; his quoque assertum nostrum firmatur. In Epistola enim illa, integra Augustiniana periodus est: *Sed cum ad pœnas ventum est parvulorum, magnis mibi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam prorsus invenio, non solum eas pœnas dico, quas habet post hanc vitam illam damnatio, quo necesse est trahantur, si de corpore exierint sine Christianæ gratiæ Sacramento, sed eas ipsas, quæ in hac vita dolentibus nobis versantur ante oculos, quas enumerare si velim, prius tempus, quam exempla deficient*. Ergo ut in hac vita, ita in damnatione, ad quam trahuntur, parvulos pœnam dare, Augustinus censet indubitatum. Arduum putat ac perdifficile demonstrare humana ratione quomodo traducatur peccatum, quod tantorum malorum est caussa: unde inquirit, quid de animorum origine sentire commodius valeat; aut si pœnis tantis mulctari possunt parvuli sine peccato, rogat ut id ei velit Hieronymus edifferere.

Hæc pariter de mitissima parvulorum damnatione in v. contra Julianum libro leguntur: *Ego autem non dico, parvulos sine Christi baptismate morientes tantâ pœnâ esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret: cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de sce-*

lestissimis, & impiissimis dixerit. Si enim quod de Sodomis ait, & utique non de solis intelligi voluit, alius alio tolerabilius in die judicii punietur: quis dubitaverit parvulos non baptizatos, qui solum habent originale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium levissima futuros? Itaque mitissima est parvulorum damnatio, quia non tanta pœna plectuntur, ut peccatores nequissimi; qualis est Juda, cujus immane flagitium Salvator Matth. XXVI. 24. his verbis expressit: *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*. Est enim in damnatis, ut unus altero iniquior, ita pœna magis, aut minus acerba. Adde quod Augustinus pœnam damni, ut proposit. 3. dictum est, censet esse gravissimam. Erit ergo mitissima parvulorum damnatio, non pœna damni, sed sensus.

Confidentius regerunt alii, Augustinum proprio marte, & absque opinionum delectu contrariam ceteris Patribus sententiam cudisse. Hos detineam paullulum, opus est. Principio meminisse juvat, S. Patrem sermonem 14. de Verbis Apostoli recitavisse Carthagine ad populum, jubente Aurelio Primate totius Africæ anno 413, ex quo recte infert Norisius Augustinianam doctrinam nec novam fuisse, nec singularem. Secundo vetustissimus Auctor Hypognosticon, idest, *subnotationum*, lib. V. cap. 5. sic placitum, scitumque nostrum confirmat: *Finge Pelagiane locum ex officina perversi dogmatis tui, ubi alieni a Christi gratia vitam requiei, & gloriæ possidere parvuli possint. Dextera est justi judicis sedentis, & sinistra: regnum, & gehenna: vita, & mors: justi, & iniqui. In dextera igitur justi sunt constituti, in sinistra operarii iniquitatis: in regno requies baptizatorum, in gehenna pœna incredulorum: vita ad lætitiam gloriæ, mors ad fletum & stridorem dentium: justi in regno Patris cum Christo, iniqui in igne æterno parato diabolo, & angelis ejus*. S. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum cap. 27. *Firmissime*, inquit, *tene, & nullatenus dubita, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive jam de matribus nati, sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos*. Quæ non proprio privato sensu Fulgentius scripsit, sed, ut constat ex priore capite libri, ei subscripserunt Episcopi quindecim: nec ibidem contra Pelagianos disceptat, sed Petro Diacono clarissimo, doctissimoque viro quadraginta capitula ad regulam fidei, ut ait cap. 44, pertinentia proponit. Quare Fulgentii verba sub nomine Augustini a Gratiano in canonem relata sunt de Conf. dist. 3. can. *Firmissime*. Idem confirmat Fulgentius in libro 1. de verit. Prædest. cap. 12. & de Incarnat. & gratia Christi expressissimis verbis. Vide Petavium Tom. 1. pag. 376. & Vossium Tom. 6. pag. 637. & judex esto, num Fulgentius ita possit exponi, *ut parvuli interminabilibus ignis æter-*

æterni pœnis non cruciantur. In hæc enim verba statim offendes: *Necesse est cum corpore interminabilia gehennæ substinere supplicia*: tum in hæc: *interminabilibus ignis æterni cruciabitur pœnis*. Quisnam? *In originali peccato quisquis vivere ita incipit, ut ante finiat vitam, quam ab ejus obligatione solvatur: Imago Dei, quæ nihil potuit per seipsam delinquere*. Hæc Fulgentius. Addas librum de Incarnatione editum nomine omnium Episcoporum in Sardinia ob fidei caussam exulantium.

Jam summatim reliqui sunt perstringendi. Hieronymus in fine tertii contra Pelagium Dialogi ait infantulis originaria labe inquinatis *æternæ miseriæ cruciatus præparari*. Magnus Gregorius lib. 9. Mor. cap. 12. scribit: *Propterea tormenta percipiunt*. Prudentius Tricassinus Antistes de Prædest. cap. 16. *Perpetua plexione damnantur*. Isidorus Hispalensis lib. 1. num. 26. diff. sp. *Cum carne commune habebunt peccatum, & pari judicio damnabuntur in ignem æternum*. Aelredus Anglus Synchronus S. Bernardi lib. 1. speculi caritatis cap. 15. *Injustum æstimas, ut lignum inutile & infructuosum ignis depascat? Cogita quæso, totum humanum genus quasi lignum aridum, lignum infructuosum, lignum in ipsa radice vitiatum, utpote veneno antiqui serpentis inficiatum, justissimis addictum flammis, igni destinatum, adjudicatum damnationi*. Aelredi sententia deprompta videtur ex cap. 111. Matth. vers. 10. Alcimi Aviti in Carmine ad Fuscinam Sororem hæc sunt verba,

Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

Plura ex his collegit primum Ariminensis: selegit illustriora Petavius: permulta Vossius: omnia cumulate & erudite Norisius; hinc posteriores degustarunt.

Allata sunt propositione 3. verba Florentini Concilii. Horum sensus est: *Iisdem inferni pœnis puniendas eorum, qui cum solo originali peccato moriuntur, animas, quibus ceterorum, qui in actuali mortali decedunt. Horum autem pœnæ sunt combustio ignis, ut Augustinus supra citatus a nobis observat. Ut igitur quamvis eorum, qui in lethali culpa pereunt, dissimile sit in eadem concrematione judicium, una est tamen cruciantium pœna flammarum: ita parvuli inæquali quidem flammarum cruciatu torquentur; sed torquentur tamen*. Agnoscis opinor, verba Petavii. Hactenus dictis satis superque refelluntur, qui verba Augustini aut detorquent, aut elevant.

Sit postrema argumentatio a ratione; quamvis Theologo nulla validior est ratio, quam a Divinis Scripturis, eorumque Patrum auctoritate, qui dirimendæ controversiæ contulerunt quantum ipsorum animo erat roboris, & nervorum. Sæpenumero dictum est parvulos esse sub diaboli potestate: quod probant exsufflationes Ecclesiæ, scribit Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 34. lib. 1. de Nuptiis cap. 23. lib. 111. Operis Imperf. cap. 200. & definit Tridentina Synodus sess. v. de Originali peccato. Atqui Diabolus, dum ei occulta justitia permittitur,

titur, captivos parvulos in hac vita vexat, *animam & corpus affligit, sensus, sanitatemque pervertit*, ut experimento compertum est, & idem Augustinus docet in 1. Op. Imperf. cap. 88. Jactabit ergo vehementius, affliget, pessundabit, cum direptos, inferisque asservatos vindice flamma constringet. Deinde si verum esset, quod Adversarii confidentissime urgent, Originali peccato nullam sensibilem pœnam correspondere, non possent absque injustitia plecti morte corporis: *Habet enim asperum sensum, & contra naturam vis ipsa, qua utrumque divellitur quod fuerat in vivente conjunctum atque consertum, quamdiu moratur, donec omnis adimatur sensus, qui ex ipso inerat animæ carnisque complexu*, lib. XIII. de C. D. cap.6. Atqui ob peccatum originale pueri morte corporis afficiuntur. Ergo originali peccato pœna quoque sensibilis correspondet. Quidquid enim sit de statu puræ naturæ, in quo plurium sententia homines nascerentur morti obnoxii; indubitatum nunc est, mortem merito inflictam esse peccati. Postremo (videor enim satis de hac quæstione disseruisse) parvuli baptizati de alieno merito reportant bona corporis, quoniam in regeneratione spirituali evacuatur caro peccati, & per baptismum adsciscuntur in Ecclesiam Christi, qui sanctificat animam, & glorificat corpora: ergo non baptizati reportant mala corporis, quia generatione corporali trahunt ex Adam carnem peccati, & per noxam originariam numerantur in familiam diaboli, in cujus domo est cruciatus animi, & corpus esca flammarum. Vide quæ diximus cap. 1. hujus libri ad ultimam objectionem.

CAPUT IX.

Refelluntur opposita sententiæ argumenta.

QUI arbitrantur parvulos, si non regenerati e vita excesserint, nullo ignis supplicio in inferis confici, primum adversus nos literarum sanctarum auctoritate belligerant. Apostolus, inquiunt, in 2. ad Corinth. v.10. ait: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum*. Apocalypsis 187. habetur: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. Et ipse judex ad sinistram positis dicturus est, Mat. XXV. 41. 42, *Ite in ignem æternum .... esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Atqui parvuli nihil mali gesserunt, nunquam in delectamentis deliciisque fuerunt, neque denegarunt eleemosynam indigentibus. Igitur parvuli referre non debent mala corporis, non sunt plectendi tormentis, nec perpetuis ignibus concremandi.

Resp. primo hoc esse argumentum Juliani apud Augustinum lib. VI. cap.

cap.10. quod a D.Parente adversus callidum versutumque dialecticum retorquetur. Nam parvuli baptizati de alieno recte facto reportant bona corporis: ergo possunt de alieno peccato reportare malum. Vide ob. ultimam 1. capitis. Hac ratione alia loca in adversarios retorquentur. Quippe parvuli corporis delicias & oblectamenta non despexerunt, nec sunt elargiti pauperibus obulum, minimumque teruncium; & referent nihilominus gloriam corporis, regnumque electorum. Præterea respondetur nihil esse magis verum, quam mundi illecebris obscenisque voluptatibus deberi sensuum afflictionem ignisque supplicium, & judicandum fore sine misericordia, qui misericordiam non fecerit. At nunquid damnati horum tantum scelerum pœnas dabunt? Ergo neque hæresis, neque ambitio, nec desperatio, aliaque hujus generis crimina absque carnali delectamento patrata non erunt flammis ultricibus punienda? Ergo qui pauperem alit & stipem erogat, volutatur autem in cœno libidinum, regnum Dei possidebit? Ergo ne, quia in judicio durius agetur cum fidelibus, qui fuerunt naturâ asperi, & humanitatis expertes, infideles atque idololatræ absolventur? Unum itaque genus peccatorum pro reliquis positum est, & maleficia magis nefaria pro noxis ceteris. Responsum reddo breviter & absolute: Distinguo majorem; Hæc dicta sunt ad exclusionem aliorum peccatorum, nego: sine tali exclusione, concedo.

Opponunt 2. verba Jobi cap. 3, ubi posteaquam ait diem nativitatis suæ fuisse atrum ac tristem; peroptat perjisset in utero matris, vel statim in lucem editus; redditque v. 13. hanc rationem: *Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem*. Itaque parvuli decedentes ante usum rationis nullo sensibili supplicio torquentur. = Resp. dist. ant. Et Job puerorum, qui immaturâ morte abripiuntur, dormitionem & quietem appellitat, quatenus immunes sunt a doloribus, miseriisque hujus sæculi, concedo. Quatenus ex hac vita migrantes in peccato, requie ac felicitate potiuntur, nego. De præsentis vitæ afflictione loquitur Jobus, de qua & nos, dum moritur homo infortuniis miseriisque jactatus, licet impius sit, dicere consuevimus, Pœnis & calamitatibus obrui tandem aliquando cessavit. Nimirum ob oculos nostros hujus vitæ conditio versatur, non futuræ. Ita Job: qui proximo vers. 17. suorum verborum sensum exponit: *Ibi impii* (scilicet in sepulcro) *cessaverunt a tumultu, & ibi requieverunt fessi labore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris. Parvus & magnus ibi sunt, &c.* Quietem ergo ac dormitionem appellat mortem, qua omnes sive parvuli, sive adulti ab angustiis sæculi eximuntur. Exhibet ergo nobis miserorum lamenta, veluti ille, qui Elegia XIII. ajebat in 3. Tristium:

Ecce supervacuus, (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.

Præ-

Prætcrea Gregorius lib. IV. moral. cap. 3. docet, hæc verba Jobi non esse literaliter accipienda. Atque premuntur eadem difficultate Theologi omnes, qui ob pœnam damni censent parvulos contristari. Vide in hunc locum Hieronymum.

Tertio objiciunt auctoritatem Decreti de Baptismo Tit. 42. cap. 3. *Majores*: Ubi Innocentius IV. (non ut citari solet, III. cum sit Rescriptum an. 1250.) ait: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati est gehennæ perpetuus cruciatus*. = Resp. primo in Decretorum Codice dist. 4. de Consecrat. c. 3. *Firmissime* definiri originale peccatum puniri *ignis æterni sempiterno supplicio*. Hujusmodi ergo decretum adeo perspicuum expressumque alteri valde ancipiti & ambiguo est præferendum. Deinde non addit Pontifex particulam *Tantum*: ideoque si ob peccatum actuale punitur damnatus & cruciatu gehennæ & privatione visionis Dei; plecti etiam potest propter originale privatione visionis Dei, & cruciatibus gehennæ. Insuper ibidem declarat Pontifex, pueros ante usum rationis esse baptizandos, quoniam *orignale quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti: actuale vero quod consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur*. Objicienti autem cur pariter non baptizentur amentes ac dormientes, & in eis deleatur per baptismum originale peccatum, remanente actuali, respondet Pontifex primo *quod Dominus, qui totum hominem sanum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit: & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit*. Alteram dat responsionem, eo quod *pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis vero pœna peccati est gehennæ perpetuus cruciatus: unde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna propter reatum criminis actualis: sed hæc tanquam incompossibilia minime patiuntur, imo sibi mutuo adversantur*. Quarum rationum priorem probamus: altera ab imperito Secretario, ut habetur in Glossa, addita est; constat enim, adultum cui dimissum est peccatum originale, & decedit cum actuali mortali, utrâque pœnâ puniri. Vide Gregorium Ariminensem.

Arguunt 4. auctoritate Augustini: qui in tertio de libero arbitrio cap. 23. ait: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media quædam inter recte factum, atque peccatum, & sententia judicis media esse non possit inter præmium atque supplicium*. In eo autem loco sermonem habet de parvulis. Rursus in V. contra Julianum cap. XI. non solum scribit parvulos futuros *in damnatione mitissima*, sed etiam negat *tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret*. Quod falsum esset, si torquendi forent ambustione perpetuarum flammarum. Rursus serm. 14. de verbis Apostoli cap. 6. ait: *Hæc illis sola pœna est non esse in patria.* Igitur præter pœnam damni nulla alia parvulis irrogatur.

Tan-

Tandem Tract. 19. in Joannem asserit Judicis sententiam, *Ibunt in ambustionem æternam*, esse *de quibusdam sinistris*. Non ergo ad omnes, qui in sinistra erunt, est referenda.

Respondetur frustra hæc perpauca & contorta Augustini amplissimis ac expressissimis testimoniis opponi. Quæ antequam Adversariis nostris eripiantur, summam illorum erga Augustinum observantiam gratam acceptamque habeo, qui palam recedere a tanto Magistro erubescunt. Non enim probare me sinit ingenium meum acrimoniam styli, quo L'Herminier Tom. VI. p. 453. scribit, *At ego miratus sum persæpe illorum omnium audaciam, qui in opinionis suæ præsidium Divi Augustini auctoritatem super hoc negocio proferunt, &c.* Non est audacia hæc, sed reverentia. Jam vero ex dictis constat, S. Patrem damnationem parvulorum appellare *mitissimam* comparate ad adultos: neque de illis usurpandam Dominicam sententiam *Melius erat si nati non fuissent*; quæ nec de omnibus peccatoribus qui æterno igne cremantur, pronunciata est, sed de sceleſtissimis tantum, ad ostendendam inæqualitatem tum pœnarum, cum peccatorum. Quæ sunt Augustini verba legentibus manifesta. Nam eodem cap. 92. Ench., ubi damnationem puerorum appellat *mitissimam*, ait: *Quicunque vero ab illa perditionis massa, quæ facta est per hominem primum, non liberantur per unum mediatorem Dei & hominum, resurgent quidem etiam ipsi unusquisque cum sua carne, sed ut cum diabolo, & angelis ejus puniantur*. Atque hoc loco istud addidi, ut videant Augustini mentem, qui docent ignem inferni non posse in parvulorum corpora vim nativam exercere. Quamquam non satis percipio istiusmodi subterfugiorum acumen; sive enim ignis corpora adurat naturali virtute, sive collatâ divinitus, ad præsentem controversiam nil attinet. Verba ex serm. XIV. de verbis Apostoli, sunt ex concessis a Pelagianis illatio dogmatum Catholicorum. Illi fatebantur parvulos excludi a regno cœlorum, frui tamen aliqua tranquillitate. Sic eos revincit Augustinus: Hoc tantum non esse in patria maximum supplicium est; quam ergo quietem ac beatitatem fingitis in iis, qui a Patria perpetuo exulant? Ac subinde probat reprobos omnes ituros in ambustionem æternam, ut præcedenti capite demonstratum est. Tractatu in Joannem 19. n. 18. plectendos supplicio ignis appellat *quosdam sinistros*, relate ad omnes gentes, turbamque judicandorum universam. His ergo excussis, unum restat ex tertio libro de lib. arbitrio, quod jam expediam.

Agit S. Pater in hoc libro adversus Manichæos, qui existere principium malorum omnium nitebantur ostendere argumentatione petita a parvulis. Hi enim cruciatibus corporis affliguntur, cum nullum peccatum patraverint. Cum ergo mali non sint propria voluntate, consequens est, ut tales sint constitutione naturæ. Rursus dicebant, qualis in judicio futuro deputabitur, cui neque inter justos locus est, cum nihil

nihil recte fecerit, neque inter malos, quoniam nihil peccavit? Itaque oportet, ut parvulus, qui damnatur, nec ullius reus est iniquitatis, sit malus conditione, ac substantia. Quid ad hæc Augustinus? Cum Manichæi fateri nollent originale peccatum voluntaria Adami prævaricatione transfusum, conterit argutationes istas ex illorum assertionibus. Recipiebant novum Testamentum, sciebantque necatos ab Herode infantes ab Ecclesia cum Martyribus honorari. *Quis ergo novit* (ait de pueris, qui doloribus ac mortibus flagellantur) *quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bona compensationis reservet Deus?* Sic explodit unam Manichæorum instantiam, quod si nullum est peccatum in parvulis, temporales afflictiones non erunt pœna peccati, sed meritum occultæ retributionis. Diluit eadem ratione quod objectabant Manichæi de parvulorum judicio. Potest, inquit, horum parvulorum vita esse media inter recte factum, & peccatum? Igitur poterit etiam sententia judicis esse media inter præmium, & supplicium; ideoque nec ex temporalibus cruciamentis, neque ex futuro parvulorum judicio infertur illorum malam esse substantiam. Hæc vident omnes non cæci, qui legunt laudatum caput tertium ac vicesimum. Quid ergo juvat Adversarios nostros locus iste? Sequitur ne ex Augustiniana responsione parvulos morte non plecti propter Adæ peccatum? Minime. Sequitur vitam parvulorum esse mediam inter peccatum & recte factum? Minime. Sequitur in judicio futurum locum parvulorum inter justos & malos? Minime. Ergo nec sequitur sententiam judicis posse mediam esse inter præmium ac supplicium; sed hoc sequeretur duntaxat, si parvuli nullum peccatum contraherent. Addo ex hoc Augustini testimonio Adversarios nostros contendere S. Patrem hic admittere statum *puræ naturæ* possibilem. Nonne hinc statum illum medium inter justitiam & peccatum se evincere jactitant? Igitur, velint, nolint, fateri debent sententiam illam *mediam* non spectare ad parvulos obnoxios originali peccato.

Ad hanc responsionem meam accedunt observationes Norisii, Augustinum in Epist. ad Hieronymum 28. nunc 166. cap. 7. disserte contestari, quod in III. de lib. arbitrio nihil dixerit de damnatione eorum parvulorum, qui sine baptismo emigrant de hac vita; imo cum Pelagiani, ac Massilienses hunc locum S. Patri objectarent, respondet de dono Perseverantiæ cap. 12. se minime de pœnis parvulorum dubitasse, & adversus Manichæos instituisse disputationem; ac etiamsi cum scripsit de libero arbitrio in hac dubitatione versatus esset, neminem debere esse tam injustum, atque invidum, qui se *proficere prohiberet*, *atque in ea dubitatione remanendum esse judicaret*. Unde Insit operam Bellarminus scribens Augustinum nunquam quæ scripserat in eo cap. 23. retractasse. Ideo enim non retractavit quod olim docuerat de pœnis parvulorum, inquit Norisius, quia de iisdem non dubitaverat. Sunt qui

qui ulterius respondent, quod sicut vita parvulorum dicitur media inter recte factum atque peccatum, intelligendo peccatum actuale; ita sententia sit *media* inter præmium & supplicium, accipiendo mercedem & pœnam, quæ retribuitur meritis personalibus. Quemadmodum ergo pueri baptizati non habent retributionem adultorum, habent tamen animi corporisque beatitudinem: ita non baptizati non afficiuntur cum adultis æquali supplicio; sed afficiuntur tamen. Sed vera est responsio prior, quamquam & hæc contrariam argumentationem atterit & eliminat.

Opponunt 5. aliquorum Patrum auctoritatem, qui videntur ab Augustiniana sententia recedere. Sunt hi Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Bernardus, & cum plurimis Scholasticis D. Thomas, ac S. Bonaventura. Ambrosius libro 2. de Abraham cap. ultimo scribit de parvulis sine baptismo ex hac vita migrantibus: *Habeant tamen illam apertam pœnarum immunitatem, nescio an habeant regni honorem*. Nazianzenus Orat.40.quæ est in Sanctum Baptisma, eorum, qui non baptizati ex hac vita discedunt statuit tertium genus, idest parvulorum, qui lavacrum nec contempserunt, nec consequi poterunt: de quibus ait, *Nec cœlesti gloria nec suppliciis a justo judice afficientur, utpote qui licet signati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam passi potius fuerint, quam fecerint*. Habet consimilia Nyssenus scribens Orat.1. hujusmodi pueros *in doloribus ac tristitia non esse*. Bernardus vero in Serm. de resurrect. 3. *Cesset* (inquit) *voluntas propria, & infernus non erit*. Porro D. Thomæ aperta est sententia 3. p. q. 1. art. 4. & q. 5. de malo art. 2. sicut & D. Bonaventuræ in 2. dist. 33. art. 3. q. 1. hujusmodi pueros supplicium ignis evadere.

Resp. 1. Gregorium Nazianzenum & Nyssenum, aliosque ante exortam Pelagianam hæresim, non tam fuisse in hac controversia versatos, quantum in ea Augustinus & Africani Patres sese exercuerunt, unde, quemadmodum in materia de Prædestinatione & Gratia, ita in hac quæstione post illam hæresim ventilata, Latini Græcis præferendi sunt, maxime quod hi tantum duo Adversariis favere videntur, & si rigorose accipiantur, scribunt pueros ante baptismi lavacrum carere improbitate & peccato, quod falsum est. Pro nobis autem stant Augustinus, Fulgentius, Patres Milevitani, & Carthaginenses, & confessione Petavii, & aliorum, Florentini Concilii decretum. Et nihilominus ob horum duorum, necnon D. Thomæ ac Bonaventuræ reverentiam, oppositam opinionem Catholice propugnari fatemur, eique nos vel unam censoriam virgulam minime hoc nostro scripto adjicimus. Sed singula expondenda jam sunt.

In Ambrosii cap. ultimo lib. 2. de Abraham opinantur PP. Benedictini Tom. 1. pag. 351. nonnulla ab aliquo hæretico fuisse intrusa. Nec immerito; nam supra num. 79. Ambrosius affirmate dixerat parvulos

non baptizatos excludi a regno. Quomodo ergo posthac scripsit: *Nescio an habeant regni honorem*? Deinde ultima pars postremi capitis cum præcedenti nulla ratione cohæret. Insuper absolute asserere quod hi parvuli habeant immunitatem pœnarum, videtur sapere Pelagianismum. Optima tamen est responsio nostri Vanroy loqui Ambrosium per figuram concessionis, siquidem ait, *Habeant*, non, *habent*. Etenim perspicuum est illum tam de adultis, quam de parvulis verba facere, & probare sancti lavacri promiscue necessitatem. Solent proferri & quædam de Ambrosii in Epistolas Pauli Commentariis: sed liquet hæc perperam sub tanto nomine celebrari. Observarunt in iis viri docti semina Pelagianismi: nos autem suspicamur conscripta ab Hilario Diacono, qui vixit sub Damaso, & Luciferianis adhæsit, ut diximus cap.2. ad ob. ultimam. Idem asserendum est de Auctore QQ. ad Antiochum, scribente q. CXIV. de parvulis, qui non baptizati decedunt, οὔτε εἰς βασιλείαν εἰσέρχονται, ἀλλ' οὔτε πάλιν εἰς κόλασιν, ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἔπραξαν: *Neque in regnum ingrediuntur, neque rursus in pœnam: peccatum enim non commiserunt*. Spuriæ sunt enim quæstiones illæ, licet diu Athanasianæ habitæ sint, & alicubi nonnulla præferant ex Athanasio translata. At continent longe plura obscuri & imperiti Scriptoris: atque cum olim non excederent num 35. jam extant 136, *Librariis* (inquiunt eruditi Censores Tom. 2. p. 252. edit. PP. S. Mauri) *novas quæstiones semper addentibus*. Laudatum D. Bernardi Sermonem habitum ad adultos liquet legentibus. Testimonium Nysseni premit eos etiam, qui ob pœnam damni parvulos mœrore aliquo affici tenent, quod sentit Adversariorum nostrorum pars major, & si perpaucos Thomistas exceperis, omnes propemodum. Dubitat etiam Nyssenus an *quælibet anima ante Judicis tribunal sistetur*, cum postea id fuerit definitum, ut cap. præcedenti dictum est: unde qui negat parvulos judicandos, auctore Beda in Proemio Canticorum, *contradicit Catholicæ fidei*. Quare dicendum est cum Norisio Gregorium Nyssenum in ea quæstione, quam appellat *difficilem atque perplexam*, dubitanter locutum esse: alioqui erit in hac parte ipsius opinatio penitus rejicienda.

Unus restat Gregorius Nazianzenus. Hunc Nostrates satis commode exponunt; quod sicut dum ait parvulos *carere improbitate*, & *jacturam potius pati quam facere*, loquitur de neglectu baptismatis: ita dum addit, *nec cœlesti gloria*, *nec supplicio illos affici*, accipiendus est de punitione respondente huic neglectui, ac despicientiæ; ob quam proculdubio adulti contemptores baptismatis supplicio multo acerbiori plectentur. Atque hanc responsionem magnorum virorum consensione probatam refutare non ausim. Nazianzeni tamen sententia videri posset aliquibus manifesta; nam paullo ante scripserat medium quid intercedere inter gratiam, ac mortem, γίνεσθαι τι μέσον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀναλύσεως. Tum post ea, quæ nobis objiciuntur, scribit non propterea quemquam ali-

aliquo dignum esse supplicio, quia non meretur honorem: *ὁ γὰρ ὅστις ἀτιμίας, ἤδη καὶ κολάσεως*: parvulos vero sine lavacro decedentes neque gloriæ honorem, nec supplicium subituros, *μήτε δοξασθήσεσθαι, μήτε κολασθήσεσθαι*. Insuper Græcus illius Scholiastes Nicetas ad hanc ipsam Orationem ita Nazianzeni sententiam explicat: *Nec cœlestis regni voluptates sentiunt, nec pœnis ullis torquentur*. In nonnullis etiam latinis editionibus, ut in Parisiensi an. 1609. additum est in margine, *Parvuli nulla pœna sensus mulctantur*. Sed primum animadvertendum est Nazianzeni verba etiam eos premere, qui censent pueros pœnam damni sentire. Deinde hæc scripta esse ante exorta dogmata Pelagiana; postea vero medium locum inter gloriam & supplicium a Patribus, & Conciliis fuisse explosum, atque exsibilatum. Scholia autem, atque interpretationes non sunt eadem cum textu æstimatione probanda. Quid vero de Divo Thoma Aquinate? Is quidem communem Scholasticorum sui Ævi sententiam tutatus est: sed ut erat Augustini studiosissimus, hujus sparsit ubique semina. In 4. sent. dist. 46. q. 2. docet, *Peccato originali non tantum deberi carentiam visionis pro pœna, sed etiam subjecti annihilationem*: ex quo probat Godoy celebris & peracutus Thomista disp. 38. de peccat. §. 3. originali peccato obnoxios etiam pœnâ sensus fuisse ex rigore mulctandos. Subjecti enim annihilatio est pœna omnium gravissima, & ideo pœna sensus est vere pœna, quia ad subjecti annihilationem quodammodo tendit. Plura sunt, quæ idem evincunt, ab eodem Auctore ex D. Thoma deprompta. Sylvius in 1. 2. q. 86. num. 6. ait, Beatum Thomam variis quidem in locis loqui juxta sententiam suo tempore communem. Si tamen suam Summam Theologicam absolvisset, non deest ratio existimandi eum in partem alteram fuisse declinaturum, quia lib. III. contra Gentes cap. 156. habet pro absurdo, quod sint aliqui homines, qui nec beatitudinem consequantur, nec pœnam a Deo patiantur, quod juxta Scripturam Matthæi 25. omnibus in divino judicio existentibus dicetur, *Venite, possidete paratum vobis regnum*, vel, *discedite in ignem æternum*. Multo magis ad nos accessisset, si postremum contra Julianum opus datum ei esset perlegere, ubi sententia nostra traditur expressissime, lib. 1. n. 48. lib. 3. n. 200, &c. Dictum supra, quod in Epistolam ad Ephes. lect. 1. scribit ob originale peccatum nasci unumquemque pœnæ, & gehennæ addictum. Verba Beati Thomæ sunt: *Hoc est quod dicit, Eramus natura, idest per originem naturæ, non quidem naturæ, ut natura est, quia sic bona est, & a Deo; sed naturæ ut vitiata est, Filii iræ, idest vindictæ, pœnæ, & gehennæ: & hoc sicut & ceteri, idest Gentiles*. Hæc pauca pro mea erga D. Thomam observantia satis sit innuisse. De D. Bonaventura, omissa responsione Vanroy Tom. 1. pag. 288. tantum commemorabo Apostolicam ad Rom. XIV. 5. hortationem, *Unusquisque in suo sensu abundet*, quæ nec Ovenum fugit dicere solitum,

His ego censuerim vetus hoc debere reponi ,
Illa tibi placeant , dum magis ista mihi .

Id vero non assero facta comparatione inter eximium Ecclesiæ Doctorem , nosque miserrimos in summa ignorantia versantes : sed propositis mihi Augustini , ac Bonaventuræ doctrinis hac in parte pugnantibus, in utrumque obsequentissimus illius placita debito filii officio complector ; hujus sapientiam condignis laudibus prosequor . Atque hoc idem, ubicunque Divi alicujus oppositam sententiam non sequor , aut verba absque interpretatione prætermitto, me profiteor sensu animoque tenere .

Sexto objiciunt argumenta quædam a ratione petita . Ac primum: Pœna sensibilis non est originali peccato proportionata ; non ergo hac pœna mulctantur pueri e vita migrantes absque baptismate . Probant antecedens I. quoniam peccatum originale non cotrahitur per actum propriæ voluntatis : ergo nec illi respondet mulcta , ac supplicium proprii sensus . II. Peccatum illud est vitium naturæ , non personæ , igitur ejus caussâ persona plecti non debet . III. Pœna sensibilis debetur conversioni ad bonum commutabile ; quæ non est in puerulis . IV. Ob pravam inclinationem & pronitatem ad malum , quæ ratione concupiscentiæ posset sensui puerorum hærere , nemo damnari potest , nisi illius motibus obsecundet . V. Nec quispiam reprehendi potest in eo , quod nequit vitare . VI. Etiam Augustinus lib. de duabus Animabus cap. 11. affirmat illud impio imputandum esse , *unde illi liberum fuerat abstinere.* VII. Nulla ob originale peccatum injungitur pœnitentia : non ergo ei debetur mulcta , qua animadvertitur in adultos ob actualia .

Hæc omnia placuit simul congerere , quoniam facillimæ sunt solutionis , scitumque Augustinianum quatere non valent , magisque corroborant . Itaque nego antecedens . Ac priorem probationem primum in adversarios retorqueo : Parvuli non contrahunt noxam originalem actu propriæ voluntatis , & nihilominus eorum voluntas a summo bono , quod appetit , cum pœna ac tristitia divellitur : Ergo licet non deliquerint proprio sensu , juste poterit illorum sensus flammarum cruciamenta experiri . Deinde nego consequentiam ; nam cuicunque peccato mortali , sive origine contrahatur , sive propria voluntate , cum displiceat Deo summo bono , debetur , si Deus velit , omnis pœna , etiam *infinite acerba si dari posset* , inquit S. Thomas in 2. dist. 42. q. 1. art.5. ad 2. Præterea peccatum quod in Adam fuit actuale , in posteris originale est : ideoque omnis pœna, quæ debetur peccato actuali primi hominis , infligi potest peccato originali ceterorum . Insuper Doctores , qui adversum nos hæc objectant , putant originale peccatum esse proprium omnibus , quia omnium voluntates censebantur in Adam . Si id sufficit , ut pueri voluntate propria peccaverint , cur non sufficit ut in proprio sensu tormenta percipiant ? Rursus : damnari potest exclusione regni

gni anima, quæ non continebatur in anima Adæ: ergo plecti potest supplicio ignis corpus, quod præexistebat in Adæ corpore.

Secundum ita diluitur. Primo retorquetur in Adversarios. Quod originale peccatum sit vitium naturæ, non personæ, non evincit, quia hæc persona sit peccatrix, debeatque damnari ad tartara: Ergo nec efficit, ut hæc persona gehennæ cruciamentum non sentiat. Deinde distinguo ant. Originaria culpa naturæ vitium est, non personæ, idest, inducta voluntate protoparentis, qui naturam communem vitiavit, concedo: propagata per voluntatem Adæ, itaut vere ac proprie non sit culpa omnium posterorum, nego antecedens.

Est tertium ejusdem similaginis. Principio in Auctores evibratur. Tametsi parvuli non sunt actu voluntatis suæ aversi a bono incommutabili, afficiuntur pœnâ damni: Ergo etsi conversi non fuerunt ad commutabile bonum, plecti poterunt pœnâ sensus. Deinde distinguitur ant. In parvulis non est conversio ad bonum mutabile, actualis per determinationem arbitrii sui singularem, concedo: habitualis per concupiscentiam inseminatam origine, nego. Et quoniam in idem recidit quod sequitur quarto loco, similiter retorquetur: Ob concupiscentiam, cui inest habitualis aversio a Deo, parvulus non baptizatus plectitur pœnâ damni: ergo ob pronitatem cui inest habitualis propensio ad illicita, mulctari poterit pœnâ sensus. Deinde distinguo propositionem: inclinatio mala non castigatur nisi accedente voluntatis consensu, ad Tribunal Magistratus, qui curat duntaxat externam civium politiam, concedo: ad Tribunal Dei, qui scrutatur renes & corda, subdistinguo; si pravæ inclinationi adhæreat reatus & macula peccati, ut adhæret concupiscentiæ non baptizatorum, & habituali peccato nondum remisso, nego: si concupiscentia, ablata interclusione, quæ separabat a Deo, soluta sit a reatu, ut est in baptizatis, atque in adultis, quibus peccatum habituale dimissum est, concedo. Vide quæ scripsimus ad propositionem 3. quinti Capitis.

Quod proxime sequitur, recidit in caput adversariorum. Parvuli posita Adæ prævaricatione vitare nequeunt reatum originarium, & nihilosecius illius caussâ condemnabuntur. At qui potest damnari, potest etiam vituperari ac reprehendi. Ergo parvuli reprehendi possunt ob prævaricationem Adæ, quam evitare non potuerunt. Præterea distinguo antecedens: Non potest quis vituperari ac reprehendi ob originale peccatum, tanquam malus arbitrii electione, concedo: tanquam malus nativitate, & vitiatâ naturæ origine, nego. Si enim hoc pacto nequit filius Adæ objurgari; quomodo est naturâ filius iræ, filius vindictæ? Cur audient infantes, qui sine regenerationis Sacramento extremam diem obierunt, Judicem sic eos alloquentem: *Ite in ignem æternum*? Etiamsi flammarum tormenta vitarent, an non ignominiosum est, Imaginem Dei in exilium propelli, subire tenebras exteriores, ac degere

gere sub dæmonis potestate? Num probrum, ac ignominia non est, furcæ alligari, damnari ad triremes, etiamsi cervicem non frangat carnifex, nec remigare opus sit, vitamque arreptitio pane miserrimam agere? Compellabimus, si hoc verum est, Adversarium nostrum iisdem verbis, quibus Augustinus alloquitur, serm. 14. de verbis Apostoli, hominem Pelagianum, *Videris tibi misericors, quia non aufers ei vitam, damnas tamen quem separas a regno cælorum. Damnas, non eum percutis, sed in exilium mittis*. Quod ex libro Augustini de duabus animabus addebatur, eidem a Juliano fuit objectum: sed respondit S. P. in primo Operis Imperf. num. 48. se ibidem definisse peccatum actuale, non illud quod peccatum est, & simul pœna peccati: idque necessarium est Catholicos profiteri; alioquin originale, quod infantes ante usum libertatis contrahunt, non posset reputari peccatum. Atque istud contendunt Pelagiani hac eadem fallaci argumentatione ducti, quod nemo potest damnari ob id, a quo liberum non est abstinere.

Postremum argumentum potest similiter retorqueri. Enimvero mors, & vitæ hujus calamitates, exilium, & concepta illinc amaritudo, sunt in pœnam originalis peccati. Falsum ergo est filios Adæ ejusdem peccati pœnitentiam non agere. Ad hæc Cathecumenus priusquam baptismate abluatur, monendus est, se inimicum esse Dei, ac sub dæmonis potestate captivum: quod audiens, inquit Norisius, dolore corripitur. Parvuli quoque pœnitentes sunt modo suo, *cum per verba gestantium Diabolo & huic sæculo renunciare monstrantur*, ait Augustinus in 1. de peccat. merit. cap. 19.

Oppones 7. Parvuli, cum gratia destituti sint, nequeunt pœnam gehennæ patienter sufferre: ergo in cruciatibus in impatientiam prorumpent, ac Deum blasphemabunt. Rursus: quis ignorat hoc Augustinianorum placitum feritatem, ac immanitatem olere? Denique, ut ut sit, hujus sententiæ promulgatio plura inter rudiores scandala parere, & piarum matrum animum perturbare, ac frangere potest.

Resp. ad 1. Nego consequentiam: ex quo enim ob originale peccatum gerant parvuli voluntatem a Deo aversam, non sequitur, ut debeant mox in Dei odium, & blasphemias prorumpere, & eamdem malitiam habeant cum peccatoribus scelestissimis, ac sint a dominante malitia in omne scelus abrepti; ut commentus est Bajus proposit. 48. & 49. Urgeri etiam potest istud argumentum de pœna damni: quam si ægre ac moleste ferant; blasphemabunt ne? Ad alterum dixi nuper, quod si carent pueri peccato; nec in eos misericordes sunt, qui damnant, eosque in exilium mittunt, etsi non percutiant. Si peccatum contraxere, ut fides docet; exclamandum est, *Quam inscrutabilia judicia Dei!* Vidimus etiam superiori capite, hanc esse veterem Juliani querimoniam. Ad postremum respondere possumus, fortasse si hæc nostra divulgaretur assertio, nec rusticos tam audacter cæsuros præ-

prægnantes uxores, nec tam frequenter compressas puellas curaturas abortus, nec allaturos conjuges interdum vel intemperantia, vel alia caussa filiis nascituris interitum. Tunc enim illacrymantes clamarent: Veh in sempiternum ignem infantulus dejectus est! Dignosceretur etiam facilius originariæ culpæ demeritum, atque ex illa, quam acerbum ferumque sit actualium criminum supplicium. Verum quandoque non expedit omnia dicere, nec in aures omnium, nec coram omnibus.

Opp. 8. Quibus ergo deserviet terra illa nova, quæ futura prædicitur Apocalypseos primo ac vicesimo, *Et vidi cœlum novum & terram novam?* Quibus, inquam, nisi parvulis immatura morte peremptis? Hi enim licet aversi a Deo auctore supernaturali, naturalem ordinem servant, ideoque visione quidem Dei privabuntur, at non communicatione ceterorum bonorum.

Respond. 1. cum S. P. Aug. 20. de Civit. Dei cap. 16. futurum novum cœlum, ac novam terram, *ut mundus in melius innovatus apte accomodetur hominibus etiam carne in melius innovatis*. Quapropter non erit nova illa creaturæ facies pro iis, qui veterem hominem non exuerunt. Cum soleat præterea prophetica locutio propriis verbis metaphoras admiscere, eo sensu dictum est *cœlum novum ac terram novam*, quomodo nova creatura, novum figmentum, novus homo, atque ipsomet loco nova Jerusalem. Illud vero, quod de aversione a Deo dictum est, ex præcedentibus abunde revincitur, cum in obnoxiis originario peccato sit virium omnium inordinatio, imago Dei subjecta dæmoni, tota, inquit Augustinus, natura turbata. Rursus nec peccatum actuale naturalia prorsus tollit, cui tamen respondet gehennæ supplicium. Ac tandem, cum naturalia bona sint medium, ipse autem Deus finis ultimus creaturæ rationalis, atque ut D. Thomas docet 1. 2. q. 71. art. 6. ad 3. aversio a fine omnes alias inordinationes secum afferat, fieri non potest, ut qui avertitur a Deo, in recto ordine erga res creatas sese contineat.

Tandem sunt aliqua argumenta pro illis pueris, quos optarent parentes ad baptismum perducere, sed in utero matrum præfocantur, vel statim ac nati sunt moriuntur priusquam sacro lavacro abluantur. Quos diximus Gersonem cum aliis perpaucis cœlestis patriæ civibus accensere. Pro qua opinione hæc possent proferri. Primum, *voluntas*, ut fert commune proloquium, *reputatur pro facto*, & aliud, *Ad impossibile nemo tenetur*. Insuper: In pueris ante usum rationis locum habet baptismus sanguinis, cum inter martyres habeamus omnes infantes, quos Herodes Bethlemi interemit: ita potest illis prodesse baptismus flaminis, scilicet votum, ac desiderium parentum. Item fides Elisabeth promeruit, ut Joannes Baptista sanctificaretur in utero. Præterea liberi Judæorum ante diem octavam sine circumcisione morientes hautquaquam divina lege damnabantur; ideoque privatio sola

sa-

sacramenti in necessitate non ducit ad perditionem. Tandem effectus sacramenti *impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit*, ait Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 21. Ambros. in Orat. de obitu Valentiniani, Innoc. III. in cap. *Apostolicam*, & Divus Bernardus epistola 77.

Jam diximus supra hanc Gersonis opinionem falsam esse, & fere ab omnibus refutari, quoniam & Evangelium Christi, & Concilia, & Patres non renatos baptismo excludunt a regno Dei. Nec votum parentum potest infantibus opitulari, quoniam spiritus ubi vult spirat, nec beneficia liberrimæ Dei voluntatis pendent ab hominum desiderio: sacramentis autem sunt vi solius divinæ institutionis conjuncta. Eam ob rem Augustinus jure negat connumerandos inter filios Dei pueros decedentes sine regenerationis sacramento, etiamsi moriantur, paratis ministris, ac parentibus festinantibus, eo quod non sint de numero prædestinatorum, quos secundum propositum elegit Deus ante mundi constitutionem. Sed de his alibi. Nunc ad argumenta, quæ adversus hactenus dicta de parvulorum damnatione, militant, ex ordine respondendum est. Ac prima ratio, uti excusat parentes qui vellent filios renasci, ita non prodest pueris qui voluntatem propriam non habent. Neque hi damnantur, quod non accesserint suomet neglectu ad baptismum, quod exequi non potuerunt, sed quoniam traxerunt ex Adam iniquitatem. Altera eliditur, quoniam in martyrio in se recipiunt infantes stigmata Salvatoris & sanguinem suum ad confirmandam fidem effundunt, ideoque merito, ut suos recipit Ecclesia fidelium. Voluntas autem parientium non est voluntas natorum. *Rediment enim terram Salvator per crucem & in latere vulneratus sanguinem & aquam emisit, ut alii quidem pacis tempore in aqua baptizarentur, alii vero tempore persecutionis propriis sanguinibus baptizentur*, inquit Catechesi 111. Joannes Jerosolymitanus. Retorquetur & illa argutatiuncula hoc pacto: Martyrium parentum nihil prodest natis, qui martyres non occumbunt: Igitur votum parentum non prodest filiis, qui votum illud minime eliciunt. De Joanne Baptista videtur esse opinio Augustini, fuisse quidem repletum Spiritu Sancto in utero, & sanctificatum in maternis visceribus, ut præconem Christi se gereret; sed nondum exornatum ea sanctitate, quæ vinculum solvit successionis obnoxiæ, idest, repletum per Spiritus Sancti gratiam dono prophetiæ, sed noxa originali adhuc obstrictum, priusquam circumcideretur octavo die. Quod Augustinus non solum scripsit Epist. 57. nunc 187. ad Dardanum, sed etiam lib. 4. Operis imperfecti contra Julianum num. 133. De qua sententia perlegendæ sunt Norisianæ Vindiciæ cap. 5. §. XI. Responderi tamen potest, quod de Præcursoris exultatione & prophetandi munere docet in eadem Epistola S. Doctor, privilegia Joannis *habenda esse in miraculis divinæ potentiæ, non trahenda ad*

hu-

humanæ exemplar naturæ, & de illo mirabiliter prædicari, quod in aliis non invenitur.

Memorata ad Dardanum Epistola cap. 10. num. 33. singulare suppeditat argumentum, quo non solum evincitur adversus Gersonem vota prægnantium matrum non præstare salutem pueris mortuis in utero ipsarum, sed etiam adversus recentiores quosdam irritum esse baptismum eis collatum priusquam illinc egrediantur. *Quod si quisquam dicit jam esse natum hominem, etiam cum adhuc est in utero matris, testimoniumque adhibet ex Evangelio, quia dictum est ad Joseph de prægnante Virgine Domini Matre, Quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est: nunquid nam huic nativitati accedit secunda nativitas? Alioquin non erit jam secunda, sed tertia. Dominus autem cum hinc loqueretur, Nisi quis, inquit, renatus fuerit denuo, eam scilicet computans primam nativitatem, quæ fit matre pariente, non concipiente atque prægnante, quæ fit ex ea, non quæ fit in ea. Neque enim renatum dicimus hominem, quem mater peperit, tanquam iterum natus sit, qui jam semel natus fuerat in utero: sed illa nativitate non computata quæ gravidam facit, natus dicitur homo partu, ut possit renasci ex aquâ & spiritu.* Hæc vero, cum tam aperta sint, & duplicem quæstionem dirimant, non erant prætermittenda. In veteri lege quemquam sanctificatum sine aliquo sacramento, sive circumcisio fuerit, sive aliud ignotum, negat in eadem Epistola S. Pater. Num itaque pueri ante diem octavum decedentes salutem æternam consequerentur, incertum omnino est; ac nisi eis subventum erat vel parentum sacrificio, vel alio gratiæ instrumento, certissime credimus condemnatos. Immo solam in sacris literis Circumcisionem invenimus, ob quam Deus pepercerit infantibus, ut exemplum commonstrat filii Sephoræ, ac Moysi, cap. IV. Exodi vers. 25. Diximus quippe in primo capite hujus libri, non solum in signum populi Dei, verum etiam in remedium originalis peccati Circumcisionem fuisse institutam. Nihil ergo prohibet, quin pueros omnes non circumcisos, quorum eadem erat cum decedentibus in uteris matrum originalis culpa & naturæ conditio, asseramus fuisse simili, rectissimoque judicio damnatos. In quarto denique libro de Baptismo cap. 21. docet S. Pater impleri invisibiliter effectum baptismatis, cum exterius sine contemptu prætermittitur, & valet quod ait Apostolus, *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, videlicet in adultis ob fidei credulitatem & animi præparationem. Idem docet Innocentius in cap. *Apostolicam*, de Presbytero non baptizato, qui tamen Ecclesiæ diu humiliter ministraverat, eique se devovisset suscipiens regenerationis lavacrum; ubi accepisset se non renatum. Eadem est in Epistola 77. doctrina Divi Bernardi. Hujusmodi ergo testimoniis nequit comprobari salus illorum, qui gratia fidei, ac animi præparatione sunt destituti. Atque

hæc dicta sint de Originaria labe, & de anima non renatorum infantium:

Quæ, quia materiam peccati ex fomite carnis
Consociata trahit, necnon simul ipsa sodali
Est incentivum peccaminis; implicat ambas
Vindex pœna reas, peccanteis mente sub una,
Peccandique cremat socias cruciatibus æquis.

His itaque verbis ex Prudentii Apotheosi exscriptis finem libro tertiodecimo constituimus.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUSQUARTUS

Qui Pelagianam Hæresim vellicat, & refellit.

ORIGINALI peccato humanam obnoxiam esse naturam, atque ignorantiam & difficultatem, quam patimur ab exordio nativitatis, non conditionem instituti hominis, sed pœnam esse damnati, negarunt Gratiæ Dei infensissimi hostes, hæretici Pelagiani. Opinantes iccirco peccatum Adæ posteris obfuisse non propagine, sed exemplo, & voluntatem actionemque nostram tam ad declinandum a malo, & faciendum bonum valere, ut divino non indigeant adjutorio, istud in lege ac doctrina, non in sanctæ dilectionis inspiratione constituerunt; maximumque Redemptoris beneficium, licet specioso verborum apparatu multipliciter viderentur deprædicare, coarctarunt ad revelationem, exempla, præceptorumque instituta. At Gratiæ Vindex Præsul Sanctissimus Augustinus, quum optime animadverteret neminem posse legem implere per legem, neque per doctrinam, sed per caritatem, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, in omnibus fere libris contra Pelagium, Cælestium, & Julianum conscriptis, curavit ut simul originalis culpæ

propagationem, & gratiæ necessitatem defenderet. Aequum est igitur, ut qui Doctoris præclarissimi sectamur vestigia, ejusque dogmata universa propugnandi suscepimus arduam, amplissimamque provinciam, posteaquam de Originali peccato absolvimus disputationem, insectantes hæresim Pelagianorum pro Christi gratia, quæ superabundavit ubi abundavit delictum, nervos atque vires experiamur.

CAPUT I.

De Pelagianæ hæresos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopsuesteno.

JOANNES Garnerius cap. 1. dissertationum ad Pelagianam historiam pertinentium scribit videri sibi hujus sectæ primordia referenda ad Paulum Samosatensem; quem negasse veram Christi divinitatem, & asseruisse post Incarnationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo studiosam, haud obscure colligitur ex Synodo Arriana habita Antiochiæ an. 344. apud Athanasium in libro de Synodis, atque ex ejusdem Athanasii Orat. 4. contra Arrianos. At Norisius noster Pelagianæ sectæ auctorem facit Origenem: & hunc quidem de Gratia hæreticam tenuisse sententiam, adversus nonnullos defensores demonstrant alii viri clarissimi, ut Natalis Alexander sæc. 3. dissert. 16. art. 3. Daniel Huetius in Originianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat, Magnus Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Plura etiam de hoc argumento Jansenius lib. 6. Hist. Pelag. cap. 13. & sequentibus: ubi tamen a vero exorbitat improbans in Origene indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tanquam Pelagianorum Dogmatum scaturiginem.

Sequitur Rufinus, a quo errore imbutum Cæelestium insignia monumenta demonstrant. Sed an fuerit Aquilejensis ille percelebris, an Syrus vel Palestinus, qui nobis innotuit ex Epist. 66. nunc 81. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuisse Aquilejensem tenet Baronius, Pagius, Norisius, & major pars illustrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauci, quibus accessere Auctores observationum Norisian. eruditi Presbyteri Veronenses lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Augustini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Præfatione Tom. x. De Theodoro Mopsuesteno consentiunt Norisius & Garnerius, aliique communiter. In his ergo, Origene scilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior dissertatio versabitur, nam de Paulo Samosateno solas habemus, quas leviter tetigi conjecturas.

PRO-

Propositio I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit hæreticamque doctrinam.

Evincitur primo clarissimorum Scriptorum testimonio, illorum maxime, qui grassante hæresi Pelagiana floruerunt. 1. S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem designans Pelagianorum Amasium, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Idem repetit in fine Dialogorum. Orosius in Apologia: *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*: Et Vincentius Lirinensis Common. cap. 23. testatur, quod Origenes *omnium pene hæreticorum Magister evasit*.

Probatur 2. Origenes scripsit gratiam dari secundum merita nostra, posse unumquemque vivere absque ullo prorsus peccato, nec contrahi a parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero sunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum hæresi viam aperuit. Et quidem existimasse gratiam dari secundum merita nostra asseruit ille libro 1. περὶ ἀρχῶν cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epist. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca congessit & illustravit Huetius. *Est* (inquit Origenes) *alia Spiritus Sancti gratia, quæ dignis præstatur, ministrata quidem per Christum, impetrata autem a Patre secundum merita eorum, qui capaces efficiuntur. & unumquodque vas vel ad honorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex seipso caussas, & occasiones præstitit Conditori*. Initium quoque fidei esse ex nobis, & profectum a Deo apertissime asseruit. Docuit insuper, ut cap. 1. demonstrat Norisius, Angelos diversa officia promeruisse ex suis meritis ac studiis: Joannem Baptistam in utero sanctificatum ob merita comparata, priusquam ipsius anima devolveretur ad corpus: eodemque pacto Christum Dominum promeruisse unionem hypostaticam, quæ est omnium gratiarum maxima. Prælusit ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavitque gratiam dari secundum merita nostra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, posse hominem vitare qualecunque peccatum, quod est famosa hæreticorum ἀναμαρτησία, idest, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Procemio lib. IV. Commentar. in Hierem., ubi ait: *Hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας, καὶ ἀναμαρτησίας, impassibilitatis & impeccantiæ, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, cœpit revivi-scere*. Idem habet in Procemio Dialogorum adversus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. exponens illud Christi ad Petrum, *Scandalum mihi est*, ait eum, qui in caritate perfectionem adeptus est, scandalo obnoxium non esse, & Tom. 15. in idem Evangelium scribit pueros, quibus Jesus manus imposuit, *jam amplius percelli non posse peccati illecebris*: quæ vix ullam admittere excusationem fatetur Huetius num. XVIII. q. 7. lib. 2. Origenianor., quamquam plura illic studet emollire.

Num

Num Originale peccatum reapse negaverit, perdifficile est definire. Huetius qui loco citato n. 24. Origenem vindicat a querelis Jansenii, fatetur in Commentariis in Epistolam ad Romanos nonnulla occurrere Orthodoxæ fidei parum consentanea: atque in Catena Græcorum Patrum in Psalm. 48. v. 6. referri testimonium Origenis, quod illum apertissime oppugnat. Sed inquit Commentarios interpolatos fuisse a Rufino, Catenarum vero fidem sublestam esse atque incertam. Dixerim Origenem in tanta librorum copia non semper sibi constare, & aliquando peccatum originale saltem consequenter negavisse. Enimvero, hujus vitæ miserias non in Adæ peccatum, sed in habituale in superiori vita commissum referendas esse propugnavit, & Esau reprobatum, variisque calamitatibus affectum ob scelera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falsam ejus doctrinam, ea scilicet quæ a nobis gesta fuerunt, antequam corpora subiremus, caussam Deo præbuisse, ut spiritus terrenis hisce molibus complicaret.

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus est, ut in Synodo Diospolitana, cum de æternitate Inferni agerctur, dixerit, *Et si quis aliter credit, Origenista est*. Nullum præterea pro se Origenianum testimonium protulit, licet sæpenumero Lactantii, Hilarii, Ambrosii, Chrysostomi aliorumque sententias recitaverit. Non ergo ex Origenis libris Dogmata Pelagiana eruperunt. = Resp. Versute & callide animadvertisse Pelagium, ne Origeniana scripta produceret: neque enim ipsum latebat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Servarunt nihilosecius inter se Origenistæ ac Pelagiani arctissimam amicitiam: ut constat de Rufino, Theodoro Mopsuesteno, aliisque Pelagianis, qui sedente ad clavum Ecclesiæ Vigilio conati sunt Origenem, quamquam irrita molitione, defendere.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Origenem ab omni errore purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili esse, non alterius Scriptoris tradunt Eusebius lib. VI. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephoras Callistus lib. X. cap. 14. = Resp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origene caussa versari, si nos Rufini interpretamenta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexistentiam, & anteactam vitam, sine qua asserit Deum fore injustum, si insontes animas in debilia ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctissimus Abrincensis Episcopus, *labefactatum ac peremptum* (a Pamphilo) *gratiæ cœlestis auxilium*. Deinde respondetur prædictam Apologiam universam fuisse ab Eusebio elucubratam, quamquam priorem librum ipsemet Eusebius sub nomine Pamphili ediderit. Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adversus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertit in primo Apologiæ Pamphili libro aperte Arrianam hæresim contineri, quamquam Rufinus latinam reddendo sensum passim immutavit. Absit vero, ut Pamphilum

philum Martyrem Christi gloriosissimum Arrianis connumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. disertissime agnoscit originale peccatum. = Resp. 1. a Criticis hujusmodi homilias vel Cyrillo Alexandrino, vel incerto auctori passim attribui. = Resp. 2. existimasse Origenem non delictum Adæ, sed *præterita in cœlis, & antiqua delicta solvi in baptismo*, ut in fine Dialogorum scribit Hieronymus. Respondetur 3. juxta Origenem animas delabi ad corpus inquinatum, & propagatum ex Adam ob anteacta flagitia, ideoque si revera originariam noxam agnovit, fuit hæc præcedenti merito comparata, quemadmodum debita meritis gratia posthac collata: unde nihil ad purgandum Origenem valent ea loca, in quibus videtur asserere omnes filios Adæ in peccato fuisse conceptos.

Opp. ultimo: Origenes cap. 8. lib. 2. Periarchon, hom. 4. in Psalmum 36. aliisque in locis divinarum gratiarum munera prædicat. = Resp. Gratiam quam Origenes quandoque commemorat esse præcedentibus meritis erogatam: distinguit enim duplicem fidem; humanam, quam propriis viribus nulla gratia suffultis habere possumus, & divinam, quæ nobis per gratiam infunditur. Item virtutum incœptionem, illarumque profectum. Ita Tract. 33. in Matth. lib. 4. in Epist. ad Romanos, & lib. 3. Periarchon cap. 1. Vide Huetium in Origenianis p. 115. Ex his facile est genuinum sensum Origenis subodorari: gratiæ enim deputat secundam fidem, non primam; & incrementum virtutis, non inceptionem; splendideque ἡμιπελαγιανίζει, *semipelagianizat*.

Propositio II. Rufinus, qui inter Pelagianos cooptatur, est Rufinus Aquilejensis, non Palestinus, vel Syrus.

Probatur 1. Marius Mercator in suo Commonitorio sermonem instituens de hæretico Dogmate, quod Adam & Eva sibi tantum prævaricando nocuerint, alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem Anastasio Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit: & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens per se ferre non ausus Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædicta apprime imbuit, atque instituit impiam veritatem*. Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magister ac deceptor Pelagii. Atqui Magister & deceptor Pelagii fuit Rufinus Aquilejensis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut scribit S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæresim ait primum a Manichæis derivatam, deinde a Priscillianistis, postremo ab Evagrio Pontico, atque a Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. IV. Comment. ad Hierem., Rufinum sub Grunnii nomine indigitans. Igitur Rufinus Aquilejensis inter Pelagianos connumerandus est.

Deinde: Rufinus Aquilejensis de libertate arbitrii male sensit, ita enim

enim declarat in Cap. *Sancta Romana* Concilium Romanum LXX. Epiſcoporum. *Rufinus vir Religioſus plurimos Eccleſiaſtici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus eſt: ſed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa ſentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymum ſentire cognoſcimus*. Nullibi autem legimus Rufinum liberum arbitrium negaſſe: erravit ergo duntaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origene ſuo, Pelagianiſque extollendo.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejenſem vindicent a Pelagianiſmo, cum negare non poſſint aliquem hujus nominis hanc hæreſim præformaſſe, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Paleſtinum, qui nobis innotuit ex Epiſtola 66. Hieronymiana. At quo jure ſanctiſſimus Hieronymi diſcipulus hæreſis inſimulatur? Compertum eſt hunc Rufinum ex Bethlemitico ſpecu miſſum fuiſſe ad Venerium & Anaſtaſium adverſus Origeniſtas. Quis ergo dixerit talem virum, a Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei cauſsâ profectum, diſſeminaſſe hæreſes, & partibus Origenis ſtuduiſſe? Hunc Hieronymi diſcipulum (inquiunt ingenui, & eruditi Theologi Veronenſes) tantæ hæreſis doctorem non audemus ſuſpicari. At quomodo probant hunc a Syro fuiſſe diverſum, cum viri docti, ipſi quoque PP. Benedictini, diſputent num Præcurſor Pelagii ſit Rufinus ille Aquilejenſis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem venit miſſus a Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos venditant, nulla vel probabili ratione ducuntur. Addo Cæleſtium in Carthaginenſi Conventu pro ſuo Dogmate Rufinum, tanquam omnibus notum, produxiſſe. Syrum vero illum ab Aquilejenſi diverſum & famâ aut ſcriptis percelebrem nondum comperimus.

Rurſus: In Præf. ad IV. librum Comment. ſuper Hierem. S. Hieronymus de Hæreſi Pelagiana loquens, quam in Grunnio nuper aſſerit jugulatam, *Cui reſpondere*, inquit, *diu tacens, & dolorem ſilentio devorans crebra fratrum expoſtulatione compulſus ſum, nec tamen hucuſque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari*. Quo ſane in loco non ſolum demonſtrat ſub Grunnii cortice latere illius hæreſis prodromum, ſed etiam intermiſſam a ſe Expoſitionem Hieremiæ, quam per intervalla dictabat, ut ſerpentem errorem eliminaret. At Grunnium ipſum eſſe Rufinum Aquilejenſem, & libros interea temporis a Hieronymo editos eos eſſe, quos contra Pelagianos conſcripſit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejenſis hæreſim Pelagianam, ſaltem quantum ſpectat ad Dogma impaſſibilitatis, & impeccantiæ, invexit in Occidentem, eàque imbuit Cæleſtium. Neque hoc ſolo titulo Grunnius dicitur a Hieronymo Pelagianorum præcurſor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipſe Hieronymus plura Origenis ſcripta fecit Latina, eique hoc idem in I. Invectivarum libro ipſe

ipse Rufinus objectat. Atque insuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuuntur, sed ea maxime, quibus Pelagianismus innititur.

Praeterea: Rufinus in interpretatione librorum Origenis, quos pro suo lubitu immutavit, ut demonstrat in praeclarissimis dissertationibus Origenianis Daniel Huetius, quae Pelagiana erant, fideliter, & praeter morem suum retulit, ut constat ex cap. 20. Philocaliae, ubi peculiare auxilium gratiae declaratur esse solam liberae voluntatis facultatem. Et, quod caput est, verba quae redolent Pelagianismum in 1. libro Periarchon cap. 3, & quibus probant Natalis Alex. & Jansenius Adamantium praelusisse Pelagianis, in nullo Graeco exemplari comparent: sed, ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv, *de sua Pelagianismi officina largitus est Rufinus*. Falsum est ergo sententiam de Pelagianismo Rufini esse popularem credulitatem, ut illam appellitat in Appendice Augustiniana pag. 44. Phereponus: ac falsum, quod scribunt Veronenses, nullum adhuc inventum esse argumentum praeter nominis Rufini similitudinem, ac suspicionem, in quam Aquilejensis incurrit propter scriptorum Origenis translationem. Quin, ut mox ostendam, levissimae sunt conjecturae Garnerii, quibus permoti Norisii Concivis sui doctrinam maluerunt impugnare, quam defendere, tametsi illam pene certam scripserint Pagius, Dupinius, Gerberonius; Natalis Alexander, & Huetius, qui Rufinum Aquilejensem omni procul dubio adnumerant Pelagianis.

Opponit 1. Garnerius: De Rufino magistro Caelestii Mercator loquitur, quasi de homine minus noto: *Rufinus quidam*, inquit: Aquilejensem autem totus orbis noverat ob eruditionis famam, opinionem sanctitatis, & Melaniae consortium. II. Aquilejensis venit Romam anno 13. Siricii, & Syrus sub Anastasio haeresim Romam invexit. III. Rufinus, qui imbuit Caelestium, Romae mansit apud Pammachium; Aquilejensis vero nunquam virum cum Hieronymo conjunctissimum adjisset. IV. Rufinus Caelestii magister Romae fuit, cum doceret non dari peccati traducem; ut liquet ex libro Augustini de peccato originali cap. 3. V. Rufinus Pelagianus appellatur a Mercatore natione Syrus. VI. Caelestius innuere videtur apud Augustinum loco citato, Rufinum tempore judicii Carthaginensis adhuc fuisse superstitem, Sanctum illum appellando, non *beatae recordationis*. VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adversus Rufinum a Caelestio appellatum; poterat autem plura adversus Aquilejensem propter haereses damnatum, & in damnatione extinctum.

Resp. ad 1. Mercatorem non scripsisse *Rufinus quidam*, sed *Rufinus quondam*, atque ita etiam habetur in edit. Augustiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x, Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129, in Appendice Phereponi, & in Op. Mercatoris. Ad 2. dico, Rufinum utique venisse Romam regnante Siricio, & anno 396. sed constat ex Epistola Hieronymi diu illic moratum, & forte toto ferme biennio: unde

possumus asserere Romæ constitisse initio Pontificatus Anastasii, qui creatus est anno 398. pridie idus Martii, ut scribunt Anastasius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronico. Deinde si Rufinus ante Pontificatum Anastasii Roma discesserat; sub Siricio hæresim disseminaverat, & invexerat, quam primum, operam navante Marcella nobilissima femina, Anastasius compressit. Quare hæresim negantem originale peccatum sub Anastasio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epist. VIII. ad Demetriadem. Ad 3. respondeo Rufinum fuisse hospitio exceptum a Pammachio, primum, quia ipsius domus commune erat Monachorum hospitium: deinde quia Rufinus maximâ erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amicissimo: rursus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falsum est Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuisse amicitiæ vinculum dissolutum. Ad 4. dico Cælestium in Synodo Carthaginensi non dixisse, se a Rufino Romæ edoctum quod non sit tradux peccati, sed a Rufino, *qui fuit Romæ*: quamquam & Romæ Cælestium fuisse Rufini discipulum anno 397, mihi sit persuasum. Ad 5. missâ responsione Rigbeerii in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. scribentis Rufinum fuisse natione Syrum & Aquilejensem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum testatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: missâ, inquam, ea responsione, dico cum Norisio ac Pagio Rufinum commoratum in Siria per annos viginti septem; ideoque appellatum a Mario Mercatore Syrum, ut Faustus a Possessore dicitur natione Gallus: revera tamen Faustum in Britannia natum, & Rufinum in pago diœcesis Aquilejensis, sive Concordia fuerit, sive ignotum aliud oppidulum. Ad 6. dico Rufinum objisse anno 411. & judicium Carthaginense habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuncium obitus Rufini pervenerit ad Africanos. Ad ultimum: testatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, se quidem ab hæresis invidia solerter muniisse: unde Paulinus Diaconus illum tanquam hæreticum non excepit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anastasio expresse Rufinus nominatus est. Quare Pontifici gratias egit, quod calumniantibus se non accomodasset auditum, & propriæ existimationi, quam sibi apud plurimos comparaverat, insigni simulatione consuluit. Ea propter falsum est Aquilejensem ab omnibus habitum tanquam hæreticum: neque enim S.Paulinus cum homine anathemate damnato tam arctam coluisset necessitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cælestius Rufinum Presbyterum laudavit, respondit duntaxat, *Est ne alius*? Quæ verba commonstrant institutum sermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec pluris fecit ob Cælestii consuetudinem.

Opp.

Opp. ultimo cum Veronensibus Theologis. Valerent hæc aliquid, si aliunde exploratum esset, Rufinum Aquilejensem fuisse Magistrum Cælestii. At obstat testimonium Mercatoris, qui ait hæresim sub Anastasio *invectam*, non *invaluisse*. Argumentum vero adversus Rufinum Italum nullum est præter similitudinem nominis. Ac in primis damnari non debet, quod græca Origenis volumina latine reddiderit, nisi convincatur errores ibi contentos propugnasse. Deinde ex Apologia & expositione Symboli satis exploratum est, quantum ab erroribus Origenianis distaret. Insuper S. Hieronymus illum vocavit Præcursorem Pelagii, quod non tam Origenis interpretem, quam defensorem existimaret. Postremo non apparet Rufinum fuisse aliquando hæresis convictum aut damnatum.

Respondetur compertum quidem esse Magistrum Pelagii esse Rufinum Aquilejensem, non ex nominis similitudine, fatemur enim alios fuisse Rufinos, discipulum nempe Hieronymi, & alium quoque Romanum; sed Aquilejensis ille est, qui ἀναμαρτησίας opinionem evulgavit, qui liberum arbitrium extulit, qui interpretando Origeniana, omnia emollire studuit, præter Pelagianismum, & hunc ubi non erat intrusit. Ita enim demonstrat Huetius tam evidenti argumento, ut satis appareat æquitas Hieronymi, & mala Rufini fides. De Commonitorio Mercatoris dictum satis. Rufinus inimicam fidei quæstionem invexit sub Anastasio jugulatam. Nam & Origenis translationem exornavit sedente Siricio, & tamen scribit Hieronymus ad Virginem Demetriadem fidem Romæ Origenianis erroribus labefactatam sub Anastasio. Nec damnatur Rufinus, quia Origenis volumina latinitate donavit, hoc enim fecit & ipse Hieronymus; sed quia more suo quæ Pelagiana erant non castigavit, sed auxit, iisque imbuit Cælestium. Ita non fuit tantum interpres Origenis, sed & defensor. Sese ab omni invidia Apologiis & Epistolis præmunisse, innuit non obscure Mercator. Non damnatum expresse, & forte etiam proscripto per Anastasium Origene resipuisse, ultro ac lubenter concedimus.

Propositio III. Theodorus Mopsuestenus est alter Prodromus Pelagianorum.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui in libro Subnotationum de Hæresi Cælestiana scribit jamdudum motam apud nonnullos Syrorum, *& præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni*. II. Quia ut constat ex eodem Mario Mercatore, & Photio in Biblioth. Cod. 177. non solum negavit filium Dei venisse ad tollendum Originale peccatum, sed etiam de hoc argumento adversus S. P. Augustinum quinque libros conscripsit, negando Adam per trangressionem mortalem factum. III. Quia Domini comminationem factam Adæ *Morte morieris* ita exponit, ut post lapsum fraudatus deliciis ærumnosissima conversatione mulctatus sit, sed non ob aliam caussam morti

fuerit obnoxius, nisi quia ex terra fuerat compactus: quod molitus est demonstrare ex cap. 3. Gen. v. 19. iisdem plane argumentis, quibus postmodum usus est Faustus Socinus; quemadmodum potest percipere quisquis contulerit fragmenta Theodori edita a Norisio cap. 9. Hist. Pel. cum cavillis Socinianis a me refutatis lib. XII. cap. 13. Postremo quia in x. Act. Concilii Chalced. Ibæ Theodori discipulo, hæc plusquam Pelagiana Mopsuesteni sententia fuit objecta: *Non invideo Christo, quod factus est Deus: quoniam & ego, si volo, possum fieri secundum illum*. De Theodori expunctione e sacris Diptychis legendus Norisius cap. 5. dissert. de Synodo v.

CAPUT II.

De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus hæreseos, quæ ab eo dicta est Pelagiana.

QUANTUM ad Pelagii personam attinet, me paucis expediam: inquiri enim potest de ipsius Patria, professione, moribus, scriptis, atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, sive fuerit Scotus, sive Hybernus, vel Anglus. Etenim S. P. Augustinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo distinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum*. Prosper in Carmine de ingratis:

Dogma, quod antiqui satiatum felle Draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Beda libro 1. Hist. Anglorum: *Ab anno incarnationis* 394. *temporibus Arcadii & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiæ venenum suæ perfidiæ longe lateque dispersit*. Idem docet Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem, & in Apologetico Paulus Orosius. Est aliqua nec levis suspicio fuisse Scotum; quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia*: & ad lib. alterum, *Scotorum pultibus prægravatum* appellat. Garnerius tamen dissert. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Norisius vero cap. 3. id etiam improbat, quoniam auctore Beda cap. 12. memoratæ Historiæ Scoti *sunt gentes a parte Britonum remotæ*; ac Pelagium Britonem omnes appellitant. Fallitur Lambertus Danæus Genevensis, qui ortum asserit in maritima Galliæ regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti sunt, qui partes australes a Gallia Celtica dissitas incolebant.

DE

De Pelagii instituto.

Pelagius fuit professione Monachus. Constat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. August. lib. de hæresibus cap. 88. & de Gestis Pelagii cap. 35. Obiter notandum est. I. Nullis Ecclesiasticis muneribus Pelagium fuisse condecoratum, quoniam a Zosimo Papa in Epistola ad Episcopos Afros dicitur Laicus: ideoque errant Balæus & Prateolus, qui putant fuisse Episcopum, aut Abbatem amplissimi cœnobii Bannochorensis. II. Facile ego subscripserim Garnerio, non fuisse Pelagium Cœnobitam, nec Eremi cultorem, sed ex illo genere Monachorum, qui veste ad pietatem composita domi vivebant, & disciplinis sedulam navabant operam, quales fuerunt Pammachius & Paulinus. Quamquam enim Augustinus aliquando Pelagium sanctum, bonum, ac prædicandum virum appellat; Orosius cap. 27. Apologetici asserit enutritum epulis, balneis & conviviis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulerit. Quod Hieronymus in primo adversus Pelagianos dialogo satis lepide carpit ita illorum signiferum compellans: *Catoniana nobis inflaris superbia, & Milonis humeris intumescis*. Atque his accedit, S. P. Augustinum memorato cap. 35. de Gestis Pelagii num. 61. scribere, quod Pelagiana hæresis fuerit invecta *a quibusdam veluti Monachis*; ab his scilicet, qui Monachorum instar pallio incedebant, quosque Græci Philosophos appellarunt. III. Decipitur Vossius, qui lib. 1. H. Pelag. cap. 3. ait Pelagii lapsum deploratum a Jo. Chrysostomo in Epistola ad Olympiadem scripta an. 405. ex oppido Armeniæ Arabisso. Hoc enim tempore Pelagius adhuc sanctimoniæ laude commendabatur: imo cum Cælestius an. 412. in Episcopali Carthaginensi conventu excommunicationem promeruisset, nondum Augustinus scripserat de peccatorum meritis: in cujus operis lib. 3. cap. 1. ait, existimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Christianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. sanctimoniæ ac religionis fama percelebris: quomodo Chrysostomus an. 405. poterat in remotissima regione exulans casum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chrysostomus. E contra Epistola Isidori Pelusiotæ 314. qua vocitat Pelagium *liguritorem, cupediosum, & obsoniorum condimentis maxime addictum*, de Palagio Britone videtur intelligenda; etsi neque Vossius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Isidorus post annum 431. ac celebratam Synodum Ephesinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem superius ab Orosio damnatam in cap. 27. Apologiæ. Isidorus vero & Orosius eadem floruerunt ætate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inverisimile.

De Scriptis, Gestisque Pelagii.

Pelagius ergo fertur venisse Romam circa annum 384. & ex urbe discessisse circa 408. vel insequentem. Cum adhuc Romæ consisteret edidit tres libros de Trinitate, quorum meminerunt in Catal. de Scriptoribus Ecclesiasticis Honorius Augustudunensis, & Gennadius. Videtur in his libris circa processionem Spiritus Sancti a solo Patre consentire Theodoro Mopsuesteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 396. Ibidem scripsit commentarios in Epistolas Pauli distributos in libros 13. Vossius quatuordecim numerat. In his tollit prorsus Originale peccatum, asseritque Adæ lapsum transire in posteros duntaxat imitatione. Dedit & Epistolas ad Paulinum, & ad Constantium Episcopos: illam anno 405., ut constat ex cap. 35. libri Augustini de Gratia Christi, in eaque videtur Dei gratiam constituere in sola possibilitate & facultate naturæ: alteram anno ineunte 408. memoratam ab Augustino prossimo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam p ræter liberum arbitrium commemorat: quare hujus Epistolæ præsidio errorem suum excusare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cælestio in Siciliam pervenit, aut fortassis paullo ante quam ejiceretur ab Urbe, idest, anno 408. vel ineunte 409. scripsit librum Consolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius suspicatur esse Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Socrum Piniani. Postquam vero aliquandiu cum suo Achate Cælestio constitit Siracusis, anno 411. se contulerunt in Africam, appuleruntque Hipponem Episcopalem Augustini sedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cælestius judicio postulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congressu damnatus est, anno 412. Videndus in libro de Peccato Originali S.P. Augustinus. Cælestius anathemate percussus in Asiam transmisit.

Interea Pelagius in Palestinam se recepit, ascivitque sibi plures discipulos, fretusque patrocinio Joannis Jerosolymitani latius errores spargere cœpit. Atque circa hæc tempora, anno scilicet 413, Hieronymus adversus Pelagianos stylum movit, incitatus a Ctesiphonte. Scripsit Pelagius eodem anno Epistolam ad Augustinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris plenissimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timasii & Jacobi ad Episcopos Afros pervenit, & ab his missus ad Innocentium gravissima censura proscriptus est. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Augustinus compressit altero, qui inscribitur *De natura & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini discipulus, & Lazarus Aquensis Episcopus Pelagium hæreseos accusarunt. Habita propterea est Synodus XIV. Episcoporum, quorum nomina sunt in primo Augustini contra Julianum libro, Diospoli in Palestina. Verum Pelagius absentibus Accusa-

cuſatoribus, & nonnulla accuſationis capita damnans, ad alia callide ac verſute reſpondens fuit ab omni erroris ſuſpicione abſolutus, atque per Epiſtolam abſolutionis ſuæ certiorem reddidit Auguſtinum. Hæc Pelagii Epiſtola in Appendice Phereponi pag. 268. errore typographi ſcripta dicitur anno 412. Sed manifeſtum eſt datam hoc anno 415. Hanc Synodum non aliam ob cauſſam appellavit Hieronymus *miſerabilem*, in Epiſt. 79, nunc 147. niſi quia Patribus Pelagius illuſit.

Anno 416. Epiſcopi Africani acceptis per Oroſium literis Herotis, & Lazari, auditoque infelici exitu Synodi Dioſpolitanæ, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia; datiſque ad Innocentium Epiſtolis, Romanus Pontifex in Cæleſtium, & Julianum ſententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus ſucceſſor Zoſimus deceptus principio literis, & Profeſſione fidei, quam Romam miſit Pelagius, acerrime reprehendit Epiſcopos Africanos, quod crediderint Heroti & Lazaro, & Cæleſtium Pelagiumque damnaverint. At reſcriptis Africanorum admonitus, & hæreticorum fraude detecta, ipſe Zoſimus anno ſequenti 418. utrumque proſcripſit; necnon operam dedit, ut plenario Carthaginenſi Concilio 214. Epiſcoporum, univerſus Orbis Pelagianam hæreſim condemnaret.

Prætermittendus non eſt liber Εὐλογιῶν, *honeſtorum ſermonum*, ſive Teſtimoniorum, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conſcripſit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonſtrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime ſcatent dogmata omnia Pelagiana. Quo præciſe anno Pelagius hunc librum ediderit, me fugit. Conſtat conſcriptum ante annum 415, nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagii perſtringuntur etiam ab Auguſtino de Geſtis Paleſtinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripſit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non ſemel commemorat S. Pater in libro de Gratia Chriſti, quem editum conſtat hoc ipſo anno.

De erroribus Pelagii.

Solent recenſeri ex Auguſtini ad Paulinum Epiſtola 106, nunc 186. errata duodecim, quæ in Synodo Paleſtina ipſe hæreticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5, ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Auguſtini deprehenduntur ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo auſus eſt, ut potuit, tergiverſatione defendere, aliqua poſtmodum ore peſtifero evomuit. Ergo errores Pelagiani ad viceſimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Auguſtino memorata Epiſtola recenſiti: *Objectum eſt enim dicere* 1. *quia Adam ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus eſſet*. 2. *Et quod peccatum ejus ipſum ſolum læſerit, non*

genus humanum. 3. *Et quod infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem*. 4. *Et quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat*. 5. *Et infantes etiamsi non baptizentur habere vitam æternam*. 6. *Et divites baptizatos nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos posse habere Regnum Dei*. 7. *Et gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina*. 8. *Et Dei gratiam secundum merita nostra dari*. 9. *Et filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti*. 10. *Et non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid vel non facere*. 11. *Et victoriam nostram non ex Dei adjutorio esse, sed ex libero arbitrio*. 12. *Et quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum, & laborem, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia*. Hæc Augustinus, qui illico duodecim articulos ponit his e diametro oppositos Catholicâ fide tenendos. Hos in Canones redegit Cresconius, cujus collectio extat in Appendice Tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici.

Octo reliqui errores Pelagiani sunt 1. *Posse hominem, si velit, carere omni peccato*. Hanc impeccantiam, ut diximus, didicerat a Rufino, Rufinus ex Origene. Quid sibi voluerit Pelagius explicat Augustinus de Grat. Christi cap. 4. & de Gestis Pelagii cap. 13. Tria enim distinguebat Pelagius, posse, velle, & esse; quorum unum statuebat in natura, alterum in arbitrio, postremum in effectu. Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi possibilitatem, ut sine gratia omnia Dei præcepta possimus implere. 2. Docuit consequenter *non opus esse Deum rogare, ne nos inferat in tentationem, nobisque peccata dimittat*, cum in nostra sit libertate posse sine gratia vitare & abstergere omnem labem peccati; ita tradunt in Epistola ad Innocentium PP. Milevitani. 3. Quod inde consequitur, *negabat necessitatem orationum, quas pro infidelibus fundit Ecclesia, ut convertantur ad Deum*. Ita S. P. libro de Hæres. cap. 88. 4. Volebat *Ecclesiam in hac quoque vita esse sine ruga & sine macula*; ut S. P. Augustinus scribit de Gestis Pelagii cap. 35. 5. Asserebat *tam a veteri lege, quam ab Evangelio sanctissimos viros prodiisse*, eo fine, ut legem ejusque notitiam extolleret, quasi in hoc sita esset Christi gratia. 6. Ob eamdem rationem *novum testamentum par veteri prædicavit*. 7. Ostentans affectionem ac jactantiam perfectionis *asseruit peccatum esse jurare etiam in veritate*. 8. Postremo etiam labe Nestoriana infectus fuit, affirmans *solitarium hominem de virgine natum, & eruditorem potius humani generis, quam Redemptorem*, eo quod hominibus nihil aliud præstiterit, quam religiosæ conversationis exemplum. Vide Cassianum lib. 6. de In-

Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagiani in Ephesina Synodo celebrata anno 331. unà cum Nestorianis fuere damnati.

Si quæras cur Pelagius negaverit Originale peccatum; Respondeo illud negasse primum ne confitendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem sauciatum, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde ut occurreret præcipuæ argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex caussa parvulorum, quorum unus adsumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonstrabant gratiam non dari secundum merita nostra. Legite Augustinum in libro de dono Persev. cap. 12. Censuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cœlorum, coactus Evangelica sententia Joan. 3. *Nisi quis renatus*, *&c*; at non baptizatis, utpote insontibus, felicitatem quamdam, & vitam æternam pollicitus est: quod commentum a nobis libro præcedenti fuit explosum:

De Gratia, quam Pelagius interdum agnovit.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei necessariam confessus est; oportet animadvertamus, quidnam gratiæ nomine intellexerit tortuosus callidusque tergiversator. Comperimus ergo plura admisisse gratiarum genera. Est primum *natura ipsa*, *& insitum voluntatis arbitrium*. Secundum gratiæ genus est *peccatorum remissio*: de qua Augustinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & desideria vincenda carnalia diffundendo caritatem in cordibus nostris*. Tertium gratiæ genus illud est, quod adest, & opitulatur extrinsecus, nimirum *lex*, *prædicatio Evangelii*, *& Christi exemplum* ad imitationem propositum. Ita Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 33. & 41. Quartum gratiæ genus est *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, sed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admisisse Pelagium liquet ex eodem libro Augustini septimo capite, Quintum genus est *dignitas regenerationis*, *& adoptionis*, quæ per baptismum tribuitur. Asserèbat namque Pelagius parvulos in baptismo nullius utique peccati consequi remissionem, sed adoptari tamen in filios Dei, regnique cælestis fieri participes. Legatur in carmine de Ingratis S. Prosper, ab eo versu, *Tam dives vero hoc donum baptismatis esse*, *&c.* Ultimum denique gratiæ genus a Pelagianis admissum est *vita æterna*; quam Pelagium aliam a regno cœlorum existimasse semel iterumque monui.

De Statibus hæresis Pelagianæ.

Status denique Pelagianæ hæresis tres a nobis statuuntur. Quo-

rum primus est, in quo Pelagius nullum prorsus interioris gratiæ adjutorium agnovit, affirmans ad bene operandum sufficere liberum voluntatis arbitrium, præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ: sive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter status est, in quo correptus aliquando a fratribus interiorem aliquam gratiam admisit, sed eam voluit dari *ad facilius*, non ad *simpliciter* operandum, ut Augustinus ait in libro de Gratia Christi cap. 40. In tertio sui erroris statu Pelagius etiam internam aliquam gratiam simpliciter necessariam confessus est, nempe internas supernaturales revelationes, se tenentes ex parte intellectus, sed non inspirationem dilectionis & gratiam voluntatis & operis: sive admisit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua caritas inspiratur. Quartum statum hæresis Pelagianæ, in quo hæretici admiserint etiam gratiam operationis & voluntatis, sed talem, quæ consistat cum indifferentia liberi arbitrii, tanquam commentum Jansenianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagiana decreta spectare, sed ad Catholica Dogmata. Verum de his statibus hæresis Pelagianæ proximo capite quinto.

CAPUT III.

De Cælestio, & Juliano Pelagianis.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410, Norisius cap. 3. nec non Usserius & Jansenius Scotum scripserunt, Joannes Garnerius mavult Romanum fuisse, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Præf. lib. 3. in Jeremiam, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cælestii; Garnerius vero Rufinum hæresim docentem ore Pelagii. Sunt etiam qui mutum illum arbitrantur Joannem Jerosolymitanum, cum Tillemontio. Nos priori sententiæ subscribimus; nam Joannes Jerosolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium, quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis studuit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invectivarum contra Hieronymum compleverat & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. scriptam non esse, tradit ipse Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jerosolymitanum, non Rufinum esse arbitramur, sed Pelagium hæresim disseminantem ore Cælestii. Is ergo erit *Albinus Canis*, idest Anglus, aut Scotus. Enimvero versum Prosperi,

Aut huic Campano gramine corda tument,

non de Cœlestio, ut Garnerius putat; sed de Juliano liquet esse conscriptum. Quod scribit ergo Sebastianus Paulus in Epistola ad Vallisnerium, Baronium ac Norisium deceptos depravato quodam loco Hieronymi,

nymi, ideſt Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; eſt ad evertendam clariſſimorum Purpuratorum ſententiam nimis futile. Nam hac etiam repudiata lectione, ac priori retenta, non efficitur Cæleſtium non eſſe Scotum, ſed magis id corroboratur. Albinus enim dicit ab Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albis rupibus, quas mare abluit. Scoti vero incolunt Britanniæ partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus eſt depravato Codice, quo etiam emendato illius ſententia magis firmatur.

Verum quidquid ſit de patria Cæleſtii, natus creditur circa annum 370, ſtuduiſſe Pelagio circa 400. induiſſe pallium anno 402. ſcripſiſſe adverſus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. tranſmiſiſſe Carthaginem, ibique accuſatum a Paulino Diacono, & Synodali congreſſu damnatum anno 412. Fugit deinde Epheſum, ibique traditur Presbyteri honore condecoratus. Epheſo per tumultum ejectus exeunte anno 416. petiit Conſtantinopolim. Proximo anno hinc pulſus Romam conceſſit, ibique anno 418. damnatur a Zoſimo. Pellitur ex urbe decreto Conſtantii anno 421, quamquam opinio eſt apud potentes quaſdam feminas latitaſſe. Ex quibus haud obſcure colligitur, hunc hominem in vulgando hæreſim audaciſſimum ac impudentiſſimum illum eſſe, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæreſis Cæleſtiana dicta eſt, & Cæleſtius in Hieronymi ad Cteſiphontem Epiſtola *Ductor exercitus*.

Fuiſſe Cæleſtium profeſſione Monachum, atque ex Monaſterio tres Epiſtolas pietatis atque eruditionis plenas ſcripſiſſe ad parentes ſuos, demonſtrat Noriſius cap. 3. H. Pelag. teſtimonio Gennadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Cæleſtium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incedebant habitu ad exemplum compoſito, ſed errones, ſuique juris. Auguſtino, qui Auctores hæreſis Pelagianæ appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Geſtis Pelagii, accedit Timothæus Presbyter Conſtantinopolitanus, qui ait: *Pelagius & Cæleſtius, quemadmodum ajunt, nec Epiſcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine ſacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur*. Vide Append. Tom. x. Op. Auguſtini pag. 66. PP. S. Mauri. At Cæleſtium poſt damnationem ſuam factum in Aſia presbyterum, liquet ex Epiſtolis Zoſimi ad Africanos. Dicitur Cæleſtius ab Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *acerrimi ingenii homo*, ſed a Hieronymo in Epiſtola ad Cteſiphontem *imperitus ſermone, & per ſolæciſmorum ſpineta decurrens*; atque hæc de Cæleſtio.

Julianum Cardinalis Noriſius H. P. cap. 18. Eclani natum ſuſpicatur, cujus Urbis fuiſſe Epiſcopum Eruditi omnes conſentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius ſcribit natum Atellæ: huic poſt memoratum virum Cl. Sebaſtianum Paulum, Presbyteri Ballarinii cenſent ſubſcribendum. Horum argumentum eſt,

 quod

quod S. Pater Augustinus in VI. Operis Imperfecti num. 18. scribat Julianum genitum in Apulia; Prosper autem in Chronico illum appellitat Atellanensem. Fugit vero, inquiunt, Norisium præter Atellam, quæ sita erat prope Aversam, aliam fuisse Atellam in Apulia. Valeret nonnihil hoc argumentum, si constaret Chronicon Prosperi non esse corruptum. At Chronicon Prosperi in vetustissimis Codicibus habet Eclanensem, non Atellanensem, ut constat ex notis Ducæi, & Rosweydi ad carmen 14. Paulini. Habent Eclanensem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omnesque aliæ melioris notæ. Itaque Chronico Prosperi confirmatur sententia Norisii; cui inquirendum non erat an esset alia Atella, cum mendum in Chronico Prosperi deprehendisset. Nec est cur Ballarinii obtrudant Codicem Prosperi Colbertinum, quem vidit Pagius ad an.419. n.8. & Augustanum editum a Canisio; siquidem Pagius eodem loco asserit Colbertinum Codicem esse depravatum, & in eadem Bibliotheca num. 1286. extare alium, qui habet Aeclanensem, non Atellensem. Editum a Canisio non in uno loco corruptum, & interpolatum demonstrant notæ ei superadditæ Tom. XI. Antiquitatum Romanarum. Scaliger autem & Pontacus majorem ea in parte, inquit Vossius lib. I. H. P. cap. 6, cum excusorum, tum Mss. codd. secuti sunt fidem. Confirmant sententiam Norisii notissimæ conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda & Gelasius appellant Julianum Celanensem, Petrus Diaconus Edanensem, alii Eraclensem: quæ facile errore Amanuensium potuerunt ex priori nomine *Eclanensem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanensem venire, sed Atellanum. Neque obstat, quod scribit Augustinus, Julianum genitum in Apulia; nam Eclanum in Apulia Peucetia constituunt, auctore Vossio, omnes Geographi. Pertinet tamen Eclanum ex divisione Adriani ad Campaniam: unde a Prospero, & Gennadio, si hujus meliores Codices videantur, Julianus Campanus dicitur, non, ut alicubi legitur, Capuanus. Hieronymus Vignier Præf. in 2. p. supplementi censet Julianum natum Celiæ in Apulia, quod Beda Præf. in Cantica, & Gelasius in cap. *S. Romana*, eum scripserunt *Celanensem*, quasi *Celianensem*. Verum addit e vestigio: *Si tamen Eclanensem aliqui dictum velint, funem contentiosum non ducam*.

Asseruit eodem loco Norisius Iam Juliani uxorem fuisse filiam Aemilii viri Consularis, & Episcopi Beneventani, idque colligi ex Epithalamio Paulini. Id quoque falsum videtur Ballariniis; dubitantque Benedictini Patres: hisque argumentis ducuntur. Paulinus Julianum & Iam vocat Memoris domum, nunquam vero Iam Aemilii filiam, cum tamen de Aemilio non pauca disserat. Nominat quoque Paulinus Iam nurum Sacerdotis, filiam nequaquam: & Julianum, Iamque Sacerdotis pignora dicit, non Sacerdotum. Addit mulierem dici factam per nuptias filiam Domus ac Gentis Apostolicæ. Præterea laudant Cl. Ludovi-

dovicum Muratori, qui Tom. 1. Anecdotorum differt. 8. ex quibusdam Paulini versibus conjicit Aemilium esse Memoris fratrem, minorem quidem natu, sed Episcopatu seniorem.

Hæc non tanti ponderis sunt, ut me a Norisii, Vignerii, Pagii, Garneriique sensu divellant, quin prædictis quoque objectis moveor, ut Iam credam Aemilii filiam. Cum enim Paulinus hanc nobilissimam clarissimamque feminam appellet, non prætermisisset illius parentem commemorare, si alius is esset ab Aemilio. Hæc autem conjectura, si addantur verba Fulgentii, quæ ex incdito Ms. profert Vignier, *Nec illi* (idest Juliano) *sufficiebat paternæ nobilitati Aemiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenere turpiter maculavit*, jam argumentum fecit plane certum. Non appellat quidem expressis vocabulis Paulinus Iam domum Aemilii, sed hujus filiam fuisse nihilosecius demonstrat; nam mulierem illam non solum vocat *Sacerdotis nurum*, sed etiam Sacerdotis *pignus*, non minus ac Julianum.

Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto
Junguntur.

Et infra:

Nunc igitur prisca quoniam sub imagine sanctum
Fœdus Aroneis pignoribus geritur.

Quod enim, inquiunt, *Sacerdotis*, non *Sacerdotum* scripsisse Paulinum, nihil prorsus in contrarium evincit. Enimvero ut *Sacerdotis* est minoris numeri nomen, ita *pignora* dicuntur plurali. Igitur & Julianus, & Ia *pignora* sunt, idest, filii geniti a Sacerdote; & non quidem ab uno eodemque, cum non fiant conjuges eodem parente prognati. Cum ergo Ia sit Sanctum pignus Sacerdotis, pignusque Aroneum, clarissimisque orta natalibus, cujusnam, nisi Aemilii, filiam existimabimus? Ait etiam Paulinus, de Memorio atque Aemilio:

Infula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.

Itaque in utrisque erant iidem tituli amoris, & consuetudinis, etiam humanæ. Quod Norisius ut explicaret magis, apposite commutavit, *jungit amore patres*. De qua mutatione, cum se illius profiteatur Auctorem, eaque ambiguum sensum complanaverit, non redarguendus est, sed laudandus; nam & Paulinus paullo post, vocat Aemilium patrem ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob necessitudinem, ac mulieris originem patrem nuptorum,

Communem sibi, pignoribusque patrem.

Ia per nuptias facta dicitur filia gentis Apostolicæ, quoniam & Episcopi nurus facta est, & uxor Lectoris: quamquam num per nuptias, num vero nativitatis origine ad Apostolicam domum pertineat Ia, Paulini carmina non declarant. Ludovici Muratori conjecturæ, præter viri hujus præclarissimi auctoritatem, quæ mihi aliorum multorum.

rum comparatione est maxuma, magni roboris non videntur. Aemilium Beneventanum Antistitem, ac patrem Iae missum fuisse in caussa Chrysostomi Apostolicae Sedis Vicarium scite observavit Norisius. Ergo dum Paulinus ait,

Surge Memor, venerare Patrem, complectere fratrem,
Posterius natus senior quia sede Sacerdos,
Gestat Apostolicam pectore canitiem,

innuit duntaxat utrumque fuisse Episcopum, & Aemilium quidem juniorem aetate, fratremque charactere, digniorem tamen Memore Ecclesiasticorum munerum auctoritate. Id vero ex ipsomet Epithalamio possumus conjicere. Narrat enim Paulinus de Aemilio tam singularia ac praeclara, ut dubitari non possit fuisse illius nomen honestissimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo versu:

Sed quis odor nares allabitur aethere manans.

At Aemilium alium a Beneventano Antistite *virum superi luminis, divitem numeroso munere Christi*, non exhibent monumenta historiae, nec Ecclesiasticae tabulae illius temporis. Nec vulgare est dignitatis Aemilii testimonium, quod ei Memorius tradiderit sponsos sanctificandos ac benedicendos, idque postulasse, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in sententia Norisii persistere directum & aequum est.

Ut ad Julianum revertatur oratio, fuit is olim Augustino carissimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam praeseferebat indolem, maxime vero propter eloquentiam sermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Soluto matrimonii vinculo, (aut communi cum uxore consensu, aut hujus morte id contigerit,) aetate florentem Innocentius Papa ad Episcopatum Eclanensem promovit. Irruente fame omnia sua bona in pauperes erogasse, auctor est in Catalogo virorum illustrium Gennadius. Ita factum est, ut virtutis specie, & delectu orationis, plurium, etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in suam haeresim illiceret. Negavit cum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adamo in posteros derivare affirmavit, ut colligitur ex postremo Augustini libro ad Bonifacium cap.4. Imo deterior factus in postremis scriptis asseruit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Augustinus scripsit in VI. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopsuestenum, postea Socinianos asseruisse, observatum est supra. Circa Christi gratiam videtur aliquo temperamento haeresim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam necessariam fateretur ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, sive praecedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. 8. aperte Augustinus redarguit. Episcopatu expulsus ad Nestorianos se contulit, apud quos quietam illum invenisse sta-

stationem scripsit ad hæresiarcham Nestorium S. Pontifex Cælestinus. Amissi Episcopatus cupidine tam vehementer exarsit, ut multimoda arte fallendi correctionis speciem præseferens non semel molitus sit iterum in Ecclesiæ communionem irrepere. Verum obstitit ejus conatibus S. Leo tunc Diaconus, postea Romanæ & Universalis Ecclesiæ Pontifex Maximus. Scripsit Julianus adversus primum Augustini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus a Valerio Comite altero libro de Nuptiis cum nonnulla inde decerpta accepisset, studuit refutare. Postea perlectis etiam libris ipsis Juliani, hos egregio opere confutavit in libros sex distributo. Cum ergo Augustinus primum librum de Nuptiis scripserit vertente anno 419, secundum vero 420, & Responsiones ad Julianum 421, quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419, & circa initia sequentis. Deinde octo alios libros Julianus adversus Augustinum elucubravit: quibus & Augustinus opposuit Opus Imperfectum, cujus sex libri extant, duo desiderantur. Hos vero genuinum esse Augustini opus consentiunt Critici omnes posteri, & evincunt argumenta producta a Norisio cap. 1. Appendicis ad v. Synodum, ut mirum sit id quoque in dubium vertisse in Epistola ad Vallisnerium memoratum Sebastianum Paulum. Sed animadversionibus Norisii, Lupi, Suaresii, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio satis castigata fuit, atque excussa. Juliani libros octo scriptos arbitramur ab anno 421, postquam secundus liber de Nuptiis illi delatus est, cum sex priores libros Augustini non legerat. Serius ad Augustinum pervenerunt, eisque refellendis anno mortis suæ 430. impendit extremam operam. Scripsit Julianus & ad Zosimum Papam Epistolas an. 418; item aliam ad Thessalonicensem Episcopum: vulgatisque insuper voluminibus de Bono Constantiæ, & de Amore, sive Commentariis in Cantica Salomonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam profugam ac dejectam.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Fastidio, etsi qui sunt obscurioris nominis alii, legito Garnerium dissert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Norisium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæresis primis Auctoribus ac Ductoribus instituimus, quod perfectum est, agere.

C A P U T IV.

Hæresim Pelagianam Romanorum Pontificum & Conciliorum auctoritate, necnon Patrum, maxime Augustini lucubrationibus fuisse proscriptam, & profligatam.

SI ulla unquam hæresis fuit, quæ omnium ferme indignationem subierit, crebrisque anathematismis & vellicationibus fuerit exagitata;

tata; ea profecto est Pelagiana. Vigintiquatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata est. Fuit 1. Carthaginense celebratum anno 412, Honorio IX. & Theodosio V. Coss. de quo Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 11, & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hierosolymitanum habitum anno 415, Coss. Honorio X. & Theodosio VI. in quo Orosius disputavit cum Pelagio, ut idem scribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta est Synodus Diospolitana ab Eulogio Cæsariensi, & Pelagius absolutionem suffuratus est, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Coss. Theodosio VII. & Palladio celebrata est altera Synodus Carthaginensis, necnon Milevitana a Silvano Primate Numidiæ: & rursus habitus conventus Carthaginensis quinque Episcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Augustinus Epist. 175, Innocentius in literis ad Afros Episcopos, & PP. Milevitani Epist. inter Aug. 176. Anno 417, Coss. Honorio XI. & Constantio II. in Synodo Romana Pelagius a S. Innocentio I. damnatus est. Iisdem Coss. congregata est Constantinopolitana ab Attico adversus Cælestium. Eodem anno Zosimus successor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418, Coss. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rursus ut eliminarent serpentem hæresim confluxerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodum, Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam a Theodoto coacta est Synodus Antiochena. Prædicto Consulatu nondum exacto Africani acceptis Zosimi Epistolis celebrarunt Synodum collectam ex universis Africæ provinciis, Episcoporum CCXXIV. de qua cap. x. adversus Collatorem S. Prosper. Commemorat Garnerius eodem anno 418. alteram Synodum, quæ dicitur secunda Africana, alteram item Carthaginensem coactam ab Aurelio ex tota Africa, alteram quoque Romanam sub Zosimo. Decima sexta est Synodus alia Carthaginensis celebrata ab Aurelio, Coss. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, idest an. 419. Contra Julianum anno 422, Coss. Mariniano, & Asclepiodoto habita est Synodus Anaxabi Auctore Maximiano. Anno 424, Coss. Victore & Castino aut sequenti 425, Coss. Theod. XI. & Valentiniano Cæs. celebrata est ab Attico Constantinopolitana in caussa Episcoporum, qui ex Occidente fuerant expulsi. Damnata est iterum Romæ Pelagiana hæresis a Cælestino Pontifice eodem anno 425, quo pariter habita est Synodus universalis Africana. Coegit etiam in Galliis adversus Pelagianos Concilium Arelatense S. Honoratus Episcopus anno 427. Hierio, & Ardaburio Coss., nec non celebrata est Anglicana contra Agricolam Pelagianum anno 429, Coss. Florentio, & Dionysio. Proscripsit quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430, Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cælestinus. Postremo damnavit Pelagium, & Cælestium Oecumenica Synodus Ephesina Coss. Basso, & Antiocho, idest, insequenti

anno

anno 431. De Arauxicana, ceterisque adversus Semipelagianos alio in loco.

Extant adversus Pelagianos etiam Constitutiones Imperatorum. Honorius & Theodosius Pelagium, & Cælestium damnarunt, ac statuerunt, ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coss. Hon. XII. & Theodos. VIII. id est anno 418. Sequenti anno Coss. Monaxio & Plinta idem decretum innovatum est, ut constat ex Rescripto eorumdem Imperatorum ad Aurelium Carthaginensem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias. Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc latitantes Constantius Cæsar Coss. Agricola & Eustatio, anno scilicet 421, misso ad Volusianum P. V. edicto. Idem præstitit promulgata in hæreticos lege Valentinianus Imperator datis Epistolis Aquilejæ vii. idus Julias Coss. Theod. XI. & Valent. Cæs. hoc est an. 425, ad Amacium Præf. Galliarum. Is accessit Theodosius Junior datis literis ad P. Orientis Asclepiodotum anno 424, Coss. Castino & Victore, & ad Florentium an. 429, Coss. Florentio & Dionysio. Post horum Imperatorum edicta alii Episcopatu dejecti sunt, ut Julianus; alii ab erroris semita revocati, ut Turbantius, cui Julianus priores quatuor contra Augustinum libros nuncupaverat. Vide Augustinum lib. 1. Operis Imperf. num. 1.

Inter eos, qui adversus Pelagianam hæresim pro Catholica fide pugnarunt, primus in aciem prodit Hieronymus, quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Prosper,

Hebræo simul, & Grajo, Latioque venustum
Eloquio, morum exemplum, mundique magistrum.

Is adversus Pelagianos scripsit Epistolam ad Marcellinum 82. an. 411. alteram ad Ctesiphontem 67. quam Norisius scriptam putat anno 412, Garnerius 413, Pagius paullo ante annum 415. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos affabre elaboratos collata inter Atticum, & Critobulum altercatione, ut liquet ex Apologia Orosii scripta hoc eodem anno, in qua Dialogorum Hieronymi meminit: quare scripti non sunt anno 416. post Synodum Diospolitanam, ut visum Baronio, & Vossio in H. P. lib. 1. cap. 12. Critobuli nomen conflatum est ex κρίνειν, & βουλή, quod jam in Cælestio Pelagius in Synodo Carthaginensi fuerit damnatus. Attici nomine honor datus est Attico, qui magnis animis Constantinopoli exagitabat Pelagianos, sive eo vocabulo significatum est voluisse Hieronymum imitari Atticum dicendi genus. Vellicavit S. Pater hæresim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam: quarum primam edidit anno 413. secundam & tertiam an. 414. ultimam paullo post. Sunt ejusdem argumenti Epistolæ Hieronymi ad Alipium & Augustinum conscriptæ anno 419. quo obiit Eustochium, ut observarunt viri doctissimi Garnerius, & Norisius. Anno insequenti 420, Theodosio IX. & Constantio III. Coss. pridie Kal. Octobris Ma-

gnum Hieronymum decessisse constat ex Chronico Prosperi, & pervenisse usque ad decrepitam ætatem testatur Augustinus in 1. contra Julianum cap. 7.

Cum vero S. P. Augustini scriptis hæresim Cælestianam esse jugulatam gratuletur in præfatis Epistolis præclarissimus antri Bethlehemitici hospes; quid in caussa Pelagiana egerit magnus ille noster Institutor, ac Doctor, est modo breviter aperiundum. Igitur S. P. Pelagianos errores antequam vulgarentur, præfocaverat in libris de libero arbitrio, de duabus animabus, & in Quæst. ad Simplicianum, necnon in Sermonibus quibusdam, quos cum gratiæ Dei commendatione habuerat ad populum. Sunt hi in postrema PP. S. Mauri editione 170, 174, 175, & 176. Irrumpente vero pestifero dogmate, edidit an. 412. libros tres de Peccatorum meritis & remissione, in quibus maxime disputatur de parvulorum baptismate ad delendum originarium peccatum, ac Pelagius non sine laude commendatur, quoniam ejus vita adhuc prædicabatur a multis. Fuerunt autem conscripti ad Fl. Marcellinum V. C. qui proximo anno Donatistarum fraude fuit obtruncatus. Eidem Marcellino sub finem anni 412. inscripsit Augustinus librum de spiritu, & litera, in quo ostendit posse hominem divino auxilio fretum exercere multas magnasque virtutes, sed ad justitiam habendam præter legem necessariam esse gratiam, quæ imbecillem erigat voluntatem, oppugnatâ impeccantiâ Pelagianorum. Data est eodem anno Epistola ad Honoratum 120, nunc 140. quam in 2. Retract. cap. 36. S. Doctor librum appellat, & in qua novi hæretici exagitantur. Consequente anno 413. perstrinxit Ingratos Sermone, quem habuit in Natali S. Joannis Præcursoris in celebri conventu Carthaginensi, de Verbis Apostoli xiv. Scripsit anno 414. Epistolam 89. ad Hilarium contra Pelagianos in Sicilia commorantes, nunc ordine 157. Editum hoc anno 414. arbitratur Garnerius librum de perfectione justitiæ adversus definitiones Cælestii: sed rejiciunt alii ad finem proximi anni 415. Hujus Operis non meminit Augustinus in libris Retractationum, quoniam cum scriptum sit ad Eutropium & Paullum, pertinere videtur ad seriem Epistolarum. Eodem anno 415. conscripsit Epistolas duas 28, & 29. nunc 166, & 167. ad Hieronymum: item librum de natura & Gratia contra illum, quem elapso anno scripserat Pelagius de natura, proditum a Jacobo & Timasio statim operâ Augustini ad bonam frugem revocatis. In hoc Opere S. P. demonstrat naturæ vitia pertinere non ad institutionem, sed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes, parcens adhuc, quod singularis caritatis exemplum est, ejus nomini. Scripsit S. Doctor insequente anno 416. Epistolas ad Joannem Jerosolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonensem, & ad Innocentium. Eæ sunt in veteri editione num. 252. 94. 92. in postrema 179. 193. 178. & 176. iisque narratur damnatio Pelagii facta in Synodis Carthaginensi & Milevitana.

In-

Ineunte anno 417. edidit librum de Gestis Pelagii, in quo agit de Synodo Palestina, de calliditate ipsius Pelagii, & de Chartula defensionis suæ, quam ad eumdem Augustinum miserat. Scripsit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epistolas 143, & 57. nunc vero 188, & 287. Anno 418. editus est liber de Gratia Christi, & alter de Peccato originali pertractantes de adjutorio possibilitatis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptismi. Garnerius scriptas putat hoc anno Epistolas ad Paulinum, ad Sixtum, & ad Optatum 106, 105, & 157. nunc autem 186, 194, & 190: sed ad Paulinum data videtur superiori anno 417. Exeunte hoc anno 418, ut videtur Garnerio & Norisio, vel circa initium sequentis scriptus est ab Augustino liber 1. de Nuptiis & Concupiscentia ad perillustrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiscentia ac pudore pertractat enucleate. Edidit sub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi simul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori subjicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero pervenissent ad Augustinum objecta quædam Juliani excerpta a quatuor libris hujus hæretici editis contra memoratum de Nuptiis; anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque superius dicta de peccato originali, de pœnis ejusdem, & de gratia regenerationis per baptismum collata. Interea scripsit Epistolam 107, modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epistolas Pelagianorum. Exornavit anno 421. librum Enchiridii ad Laurentium, respondítque Quæstionibus sibi propositis a Dulcitio. Quo anno elucubraverit libros de Gratia & libero arbitrio, nec non de Correptione & gratia ad Monachos Adrumentinos Historici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt Norisius, Garnerius, & Vossius; editos 426, aut 427. Scriptores alii. Retractationum libros argumentis profligantibus hanc hæresim passim refertos elaboravit anno 426. & 427. operibus aliis distractus. Contra Julianum non uno anno stylum exercuit: secundum librum de Nuptiis scriptum esse an. 420. dictum est supra: postquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, sex notissimos doctissimosque S. Pater conscripsit circa finem anni 421, & initia sequentis. Addidit morti proximus Opus Imperfectum: de quo cap. præcedenti. Exaravit paullo ante mortem anno 429. etiam libros de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseverantiæ, quibus Pelagianorum Reliquiæ prostratæ sunt. Decessit autem beatissimus Pater v. Kal. Septembris anno 430, Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA.

His, quæ de Augustino breviter dicta sunt addo Appendicis loco, Garnerium dissert. VII. §. 2. in ea versari sententia, quod S. Patri pronomen Aurelii addiderit popularis opinio, & hæc exorta sit ex cap. 1. Apologiæ Orosii, ubi librarii incogitantià ex Aurelii Carthaginensis

 & Au-

& Augustini nominibus unum videtur esse conflatum. Comparat enim Orosius defunctis Ecclesiæ luminibus Cypriano, Hilario, & Ambrosio tres viventes Aurelium, Augustinum, & Hieronymum, scribens: *Patres enim, & qui jam quieverunt Martyres, & Confessores, Cyprianus, Hilarius, & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere in carne necessarium est, Aurelius Augustinus, & Hieronymus, &c.* At decipitur vir doctissimus; non enim his Orosii verbis *tres* Patres *tribus* æquiparantur: & Augustino Aurelii etiam nomen accessisse, præter Orosium, testatur Claudianus Mamertus lib. II. de statu Anim. cap. 9. ubi ait: *Aurelius Augustinus acumine ingenii, & rerum multitudine velut quidam Chrysippus, argumentandi virtute aut Zenon sensuum subtilitate, aut Varro noster voluminum magnitudine, &c.*

Demum adversus Pelagianos, ut eos interim mittam, qui Semipelagianis obstiterunt, scripsit inter annum 418, & 420. incertus Auctor Hypognosticon, idest *subnotationum*, libros sex, in quibus in unum studuit contrahere Augustinianas contra Pelagium elucubrationes. Hos libros tribuunt quidam Sixto Romano, quidam autem Mercatori: sed ab hujus stylo & eruditione videntur plurimum discrepare.

CAPUT V.

Disputatur de statibus Pelagianæ hæresis enumeratis secundo capite, & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare, verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis.

STATUS varii hæresis Pelagianæ superius explanati sunt: de his agendum nunc singillatim.

PROPOSITIO I. Pelagius in primo sui erroris statu admisit necessitatem legis, sive naturalis singulorum hominum inscriptæ cordi, sive per revelationem traditæ, quam Deus iis proponere teneretur, qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent.

Demonstratur I. auctoritate Concilii Carthaginensis in Epistola ad Innocent., in qua his verbis Pelagii & Cælestii proditur error: *Isti autem asserunt, sicut a fratribus, qui eorum libros legerunt cognovimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam.* II. Synodus Palestina, quæ primum Pelagii hæresim damnavit, hanc, ut vidimus, illius assertionem proscripsit: *Gratia Dei non ad singulos*

actus

actus datur, sed in libero arbitrio est, & in lege, atque doctrina. III. S. Pater Augustinus De Grat. Christi cap. 3, damnatam a principio sententiam, & traditam a Pelagio in libris de libero arbitrio asserit, *Gratiam Dei & adjutorium, quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina constitui.* IV. Idem Pelagius in Epistola ad Demetriadem totus est in demonstrando, quod possit homo per legem ac doctrinam instructus divinis obtemperare mandatis. V. Inverisimile omnino est, Pelagium in priori statu legem aliquam ac doctrinam non agnovisse; quandoquidem, ut ibidem Augustinus docet, basis Pelagianæ hæresis erat, tria distinguere, quibus divina mandata adimplentur, *possibilitatem*, *voluntatem*, & *actionem*, quorum primum dari fatebatur a Conditore naturæ: supponit ergo ea possibilitas legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Prædest. Sanctorum cap. 19. affirmat expressius, docens Pelagianos putare, *acceptis præceptis jam per nos ipsos fieri liberæ voluntatis arbitrio sanctos, & immaculatos, &c.*

Neque vero dicas in his consistere secundum statum Pelagiani erroris, non primum. Enimvero primæva Pelagii hæresis ea est, quæ in Epistola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagii de libero arbitrio, aliisque latitat; quæ in prima Synodo celebrata contra eumdem Pelagium fuit anathemati subjecta; & quæ decantatam illam naturæ possibilitatem spectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam sive inditam naturaliter, sive exterius revelatam manifeste comprehendit.

Facit adversus prædicta, quod S.P. Augustinus in lib. de Hæres. ad Quodvultdeum cap. 88. ait Pelagium in tantum Gratiæ Dei inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *increpatum a fratribus quod nihil adjutorio gratiæ tribueret, correctioni horum hactenus cessisse, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam, illam vero gratiam, sine qua nihil omnino possumus, non esse nisi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per suam legem atque doctrinam.* Itaque in eo statu Pelagius necessariam legem confessus est, in quo increpatus a fratribus agnovit gratiam *ad facilius*, non ad simpliciter operandum collatam. Qui status non est profecto hujus hæresis primus. Idem S. Pater de Gestis Pelagii cap. 23. ait, oblatum sibi post Synodum Palestinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adjutorium.* Ante Synodum ergo Palestinam, & in primo hæresis statu admisit Pelagius solam facultatem arbitrii, quacumque lege præcisa.

His respondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinamque

que significare ; non enim præcepta possunt , nisi per legem proponantur , servari . Verborum ergo , quæ subsequuntur , sensus est , correptum a fratribus admisisse aliquando etiam veram aliquam gratiam ad facilius operandum : sed absolute necessariam illam putasse tantummodo , quam etiam tradiderat a principio , idest , liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adjutorio . Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ supra diximus confirmantur . De Gestis autem Pelagii scribit S. Pater , hæreticum non admisisse adjutorium legis aperte in illo libello , non quod non admiserit reipsa . Subdolus enim tergiversator non semper expressit quod semper admisit , ut interrogatus an aliud gratiæ adjutorium confiteretur præter facultatem arbitrii , annueret illico ; ac responderet se utique gratiam profiteri aliam , auxilium scilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus . Articulus quidem septimus damnatus in Synodo Palestina legem atque doctrinam expresse memorat : & Pelagius in Epistola ad Constantium data jam ab anno 408, præter liberi arbitrii naturam , aliud gratiæ profitetur auxilium , ut constat ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 36.

Propositio II. Pelagius in secundo erroris statu admisit præter legem atque doctrinam , gratiam , quæ dilectionem inspirat , sed ad facilius , non ad simpliciter operandum , eamque præcedentibus meritis comparatam .

Id probatur I. ex libro de Hæresibus ad Quodvultd. capite supracitato . II. Ex libro de Grat. Christi cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei , qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum , qui datus est nobis , sic confiteatur , qui vult veraciter confiteri : ut omnino nihil boni sine illa , quod ad pietatem pertinet veramque justitiam , fieri posse non dubitet . Non quomodo iste , qui cum dicit propterea dari gratiam , ut quod a Deo præcipitur facilius impleatur , quid de illa sentiat satis ostendit , scilicet , quod etiam sine illa , etsi minus facile , fieri tamen quod divinitus præcipitur , potest .*

Quod hæc gratia ad facilius etiam voluntatem excitaverit inspiratione caritatis , probatur primo ; nam capite nuper laudato Augustinus diserte loquitur de Gratia , qua caritas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum , in cordibus nostris . Deinde quia sequenti cap. 29. ait S. Pater , sanum fore & catholicum sensum Pelagii , si tolleret *facilius*, & absolute fateretur gratiæ necessitatem ad boni Operis adimpletionem. Præterea Pelagius in illo errore , quod gratia detur tantum ad facilius, semper obstinate perseveravit : gratiam vero interioris illustrationis , ut mox dicam , tandem confessus est . Illâ igitur gratiâ ad facilius operandum præter mentis illustrationem , etiam caritatem aliquam inspirari , Pelagius non denegabat . Denique quod Pelagiani existimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi , constat ex cap. 31. ejusdem libri de Gratia Christi , ubi de hæresiarcha legitur: *Nempe manifestum est eum di-*

dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet, quam tamen aperte non exprimit. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatetur, &c.

Propositio III. Pelagius tandem admisit gratiam internæ illuminationis, etiam ut *simpliciter* necessariam, nunquam vero gratiam excitantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti, sive per inspirationem caritatis.

Est prima propositionis pars contra Leonardum Lessium lib. de Efficacia Grat. cap. 17. P. Lugo disp. 1. sect. 2. aliosque perpaucos. Defenditur autem a Gregorio de Valentia in 1. 2. q. 3. puncto 3, a Suaresio lib. 3. Opusc. cap. 2, & lib. 2. de caussa Prædest. cap. 16, ab Edmundo Simonnet principio dissert. de Gratia, a Dionysio Petavio cap. 9. de Hæresi Pelag. ab Honorato Tournely lib. 1. de Gratia cap. 3. pag. 70, a Thomistis & Augustinianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam Pelagianos admisisse interiores collustrationes ut *simpliciter* necessarias, sed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppositum Schola Lovaniensis & Duacensis, nec non Thomistæ doctissimi cum suo Joanne Gonsalez controversia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, num. 12. Hæc vero est propositionis pars altera. Tertiam, quod Pelagius nunquam admiserit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Augustino, atque in his controversiis parumper exercitati.

Itaque prima pars demonstratur auctoritate Augustini scribentis cap. 7. de Gratia Christi: *Et tanquam explicaturus* (Pelagius) *quam dicat gratiam, secutus adjunxit dicens, quam nos non ut tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Quis non hic desideret, ut ostendat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo se gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione suspensis, quid addiderit intuemini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne præsentibus occupemur futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat.* En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exteriorem, internas collustrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

Solent respondere, ex præmissis Augustini verbis solam externam legis ac doctrinæ gratiam in Pelagiana confessione apparere: sed falsi sunt hac in parte Adversarii. Primum: Pelagius eo loco profitetur *Gratiam non in lege tantummodo, sed in Dei esse adjutorio*: atque petenti Augustino & expectanti, quidnam esset adjutorium istud a lege distinctum, respondit hæreticus, *Adjuvat per doctrinam, & revelationem*

tionem suam, &c. Non ergo iis verbis adjutorium legis designat, sed revelationem aliam intimam ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. XI. demonstrat hanc revelationem non esse veram Christi gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apostoli Pauli: cui tamen, ut gratia adesset, per quam resisteret stimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob sapientiæ altitudinem extolleretur, addenda erat caritas, quæ non inflatur, animique reprimit elationem. Quare Christi gratia in sola interiori revelatione sita non est, ut tergiversabatur Pelagius; etiamsi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apostolus. Insuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat:* Quisquis autem orat, jam lege & exteriori doctrina instructus est, & donum orationibus postulat hactenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari annuebat.

Nec repugnat, quod S. Pater post verba supra allata eodem cap. 7. ait: *In his omnibus non recessit a commendatione legis & doctrinæ.* Qualiscunque enim gratia, etiam internæ revelationis, quæ proponit tantummodo quid faciendum est, & voluntatem non adjuvat subministratione aliqua caritatis, in munere a lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem esse Augustini, consequentia verba demonstrant: *Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonstrationem futurorum & aperitionem diabolicarum insidiarum, & multiformem & ineffabilem gratiæ cælestis illuminationem, ad hoc utique, ut divina præcepta & promissa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina.* Itaque per Augustinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis a commendatione legis & doctrinæ nequaquam recessit, quia gratia illa hoc solum efficit, ut divina præcepta ac promissa discamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejusdem libri de Gratia Christi, *Ad doctrinam*, inquit Augustinus, *pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est.*

Secunda propositionis pars, quod Pelagius admiserit aliquando gratiam internæ illuminationis, ut *simpliciter* necessariam, probatur primo: Admisit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod distinctum ab exteriori lege ac doctrina, atque istud nullum aliud est, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori lege ac doctrina distinctum admisit aliquando Pelagius, ut *simpliciter* necessarium. Ergo admisit ut *simpliciter* necessarium adjutorium internæ illuminationis. Probatur minor. Pelagius anathematizavit eos, qui

qui gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ut Augustinus docet lib. de Gestis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admisit necessarium etiam adjutorium illud ab exteriori lege distinctum. Iccirco autem Pelagius ad punctum istud pervenit, ut abjurationem suam in Synodo Palestina quoquomodo sinceram ostenderet, nec se a seipso proderet esse damnatum. Cum enim septimum articulum proscripsisset, oportebat, ut gratiam aliquam necessariam confingeret diversam a naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod præstitit oppido, admittens gratiæ illuminationem, de qua nunc pertractatur. *Ecce anathematizat*, ait Augustinus, *qui hoc sentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamur*. Nec tamen veram Gratiam confessus est unquam, ut principio speciosis verbis suadere nitebatur: quoniam per multiformem illam illustrationem non recedebat, nisi oretenus, a commendatione legis, atque doctrinæ. Probatur deinde assertio; nam S. Pater hoc unum adversus Pelagianos contendit, ut non solum fateantur adjuvari a Deo possibilitatem per illuminationem mentis, & objecti propositionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per subministrationem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Christi cap. 47. scribit, quod si Pelagius *consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur*. Tota ergo controversia Pelagium inter & Augustinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod situm esse constat in inspiratione caritatis; & per consequens de gratia, quæ proponit divina præcepta ac promissa, etiam per interiorem mentis illustrationem Pelagius Augustino minime dissentiebatur.

Ex his consequitur tertia Propositionis pars, scilicet, quod Pelagius nunquam admisit veram Christi Gratiam, quæ non solum proponit quid agere debeamus, verum etiam voluntatem adjuvat per subministrationem caritatis. Quod tamen breviter confirmatur Augustini lucupletissimis testimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Christi cap. 12. S. P. sermonem instituens de Gratia, quam Catholici profitentur, hæc habet: *Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. Hæc gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, itaut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem*. Et cap. ejusdem Operis tertio ac tricesimo:

Nos autem, inquit, *illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus, Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & caritatis & continentiæ. Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam caritatis, ut agat*. Huc spectat Concilium Milevitanum Can. 4. *Quisquis dixerit, eamdem gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reveletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema sit*. Et infra: *Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo scriptum est, Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Caritas ex Deo est*.

Hæc cum adeo perspicua sint; asserendum est non confiteri veram Christi gratiam, qui admittunt solam illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per solam propositionem ac revelationem divinorum præceptorum, nisi asserant ejusmodi illuminationem fieri ineffabili suavitate, & inspiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifestissimum; atque potest insuper sequentibus rationibus commonstrari. Primo hæc illuminatio exhibens tantum scientiam rerum faciendarum, & se tenens ex parte objecti, quantumvis interior sit & singularis, non recedit in munere a lege, & doctrina, cum detur ad hoc, *ut divina præcepta, & promissa discamus*. Non est ergo illa gratia, quam adversus Pelagium Augustinus invictissime propugnavit. Deinde per illam gratiam, quæ demonstrat solum quid agere debeamus, quemadmodum per legem & doctrinam, adjuvatur a Deo sola naturalis *possibilitas*, non datur adjutorium voluntatis & operis; ut scribit Augustinus de Grat. Christi cap. 6. & 15., ideoqne hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & consequenter nec motionem illam moralem, quæ per solam manifestationem objecti, ut ajebat Pelagius, stupentem excitat voluntatem. *Operatur* (verba sunt hæretici apud Augustinum de Gratia Christi cap. 10.) *in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est*. Igitur motionem aliquam extrinsecam voluntati, ac moralem, per revelationem & doctrlnam, sive internam, sive externam, nequaquam Pelagius inficiabatur. Insuper, si adhuc contendas Pelagium nunquam

quam confessum interiores illustrationes; arbitror te minime negaturum, eas admisisse Semipelagianos, quos tamen certum est ad initium fidei veram Christi gratiam non existimasse necessariam, eam faltem, pro qua magnus Augustinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos posteriores, de quibus legendus est S.P. lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim testem locupletem, ac bene Theologis auditum Dionysium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: *Nam etsi Semipelagiani gratiam Christi non in sola externa legis propositione, sed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & morali positam putarent, ut eruditiores Theologi fatentur, præter paucos illos, qui consensu majoris partis exploduntur; nihilominus eos Prosper queritur in Carmine de Ingratis, nullas alias gratiæ Christi mandasse partes, quam doctoris, monitoris, ac forinsecus insonantis*. Cujus sane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac suadere quod bonum est, pertinet ad doctrinam. Postremo non est consequens, ut Augustinus superius monuit, ut qui habet scientiam & percipit quid agere debeat, habeat etiam adjutorium operationis ut agat; veluti, si dormientem infirmum & in aliquo periculo constitutum quispiam a somno excitet, & ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec subtrahit ab impendenti discrimine, nisi illius plantas consolidet. Proponere ergo imbecilli hominum voluntati divina præcepta ac promissa, eamque suscitare ac movere tantum moraliter revelatione, & propositione objecti; est commonere hominem, non adjuvare: est impertiri donum scientiæ, non caritatis; est denique commendare legem ac doctrinam, non gratiam.

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adversariorum objecta. Opponere solent verba Augustini in lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum opus bonum voluntate, nihil eam credatis operari*. Nullam ergo Pelagiani admiserunt gratiam interiorem. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum suorum lib. 1. de Grat. cap. 13. putat validissimum. Verum Augustini verborum sensus est, Pelagianos nullam admisisse gratiam, quæ per inspirationem caritatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat. Insurgunt S. Patrem de Gratia Christi cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam recessit a commendatione legis & doctrinæ. Sed respondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid suadet quod bonum est, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impertiendo adjutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam

Christi gratiam fuisse confessum. At his occurrimus dicendo veram Christi gratiam non consistere in sola illuminatione mentis, sive in dono scientiæ; sed etiam in subministratione caritatis, qua facere velimus, & faciamus. Tandem inquiunt esse plurium Doctorum Catholicorum sententiam, quod Gratia Christi sit interna revelatio objective tantum & moraliter attrahens voluntatem: qui, si vera forent hactenus dicta, consentirent apertissime Pelagianis. Ceterum hi Theologi non affirmant internam subministrationem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris, & monitoris, ostendendo quid agere debeamus, quasi necessaria tantum sit ex parte objecti, nec potentiæ animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera supernaturalia, aut sit virtus operationis & voluntatis in sola facultate arbitrii, ut asserebat Pelagius. Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinsecum voluntati adjutorium, quod tamen negant esse suapte natura inspectum efficax, ac prædeterminans. De qua controversia alio in loco.

PROPOSITIO IV. Non est connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii; nisi ita accipiatur, ut inspecta sola naturali facultate possit ex æquo bonum & malum.

Demonstratur prima pars; quia hæc est communis liberi arbitrii notio, ut sit potestas animi libera ad faciendum vel non faciendum; unde juremerito damnata est Janseniana propositio, quod ad merendum vel demerendum in hoc statu non requiratur libertas indifferentiæ, dummodo arbitrium sponte & voluntarie velit; itaut libertas cum necessitate consistat. Quem errorem non semel in hoc opere profligavimus, & rursus insectabimur cum ad hæresim Jansenianam perventum erit. Præterea S. Pater lib. II. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. ait: *Non itaque sicut te, atque alios fallens loqueris, si quis liberum in hominibus arbitrium dixerit, Cælestianus & Pelagianus vocatur: istud quippe Catholica fides dicit*. Idem tradit in Epistola ad Ctesiphontem S. Hieronymus. Non ergo redarguendi sunt Pelagiani, quod liberi arbitrii indifferentiam assererent. Id in eis reprehenditur, & damnatur, quod ejusdem arbitrii vires adeo robustas esse jactabant, ut vellent sine gratiæ adjutorio posse bonum & malum, dummodo illud per legem doctrinamque innotesceret. Quare Augustinus post laudata verba prosequitur: *Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio, dicit esse in hominibus liberum arbitrium, ipse Cælestianus & Pelagianus vocatur*. Atque his verbis comprobata est propositionis pars altera.

CA-

CAPUT VI.

Num Pelagius Gratiam habitualem negaverit.

HABITUALEM gratiam negavisse Pelagium, scilicet intrinsecam illam animæ *habitudinem*, qua homo permanenter fit justus, opinatur Vega lib. VII. in Tridentinum Concilium, eique subscribunt Suaresius in Prolegomeno V. de Gratia cap. 2, & lib. VII. cap. 7. num. 1, & Tournely lib. 1. de Gratia q. 3. pag. 79. Oppositum tamen tradunt non solum Jansenius lib. V. de H. P. cap. 22, verum etiam Gonetus disput. 1. art. 3, Martinonus in Anti-Jansenio disput. 7. de H. Pelag. sect. 13. cum aliis Theologis plurimis. Inter quos media via incedendum nobis est; nam arbitramur istiusmodi gratiam admissam a Pelagianis, non tamen eo modo, quo illam tenemur confiteri: atque id proxima positione explicabimus.

PROPOSITIO I. Pelagius habitualem gratiam agnovit, at non sensu recto, & Catholico.

Demonstratur prima pars. Nam primum nullibi invenimus hunc errorem vel ab Africanis Conciliis, vel ab Augustino fuisse Pelagio imputatum. Deinde Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra Julianum cap. 6. docebant parvulos baptizandos, non quidem ut illis originale remittatur peccatum, sed ut ipsis addatur Sanctitatis decus atque ornamentum, usurpantes verba Chrysostomi ex homilia, quam de Baptizatis habuit: *Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & justi: non solum justi, sed & filii; non solum filii, sed & hæredes: non solum hæredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes: non solum cohæredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum, non tantum templum, sed & organa Spiritus*. Et infra: *Hac de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint coinquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint*. Qui hæc cum Chrysostomo profitentur, videntur ne sanctificantem gratiam denegare? Insuper manifesta sunt hæc alia Pelagii verba apud Augustinum de Gratia Christi cap. 37. *Vide quid Christiani facere possunt, quorum in melius per Christum instaurata natura est, & qui divinæ quoque gratiæ juvantur auxilio*. Addit S. Pater: *Naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi peccatorum. Quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait, Etiam illi, qui longo peccandi usu quodammodo obduruere, instaurari per pœnitentiam possunt*. Tandem Concilium Milevitanum Canone 3. damnans Pelagium admittentem gratiam, quâ justificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, sed quoniam asseruit, *Gratiam, qua justificamur*

mur valere ad remissionem peccatorum , quæ commissa sunt , non vero ad adjutorium , quo non committantur .

Respondent Suaresius & Tournely, Pelagium admisisse gratiam remissionis peccatorum , qualem Novatores permulti constituunt in sola extrinseca imputatione justitiæ . Sed refellitur hæc responsio . Gratia enim qua in meliorem hominem renascimur , quæ ornatum animæ confert , eamque reddit sine macula & sine ruga , qua meliores reddimur , animique virtute perficimur , hæc , inquam , gratia non extrinseca est , sed interna . Pelagius vero in Epistola ad Demetriadem his plane verbis gratiam remissionis peccatorum describit . Deinde Concilia & Patres in hac gratia id solum improbant , quod Pelagius cum ipsa non conjunxerit adjutorium ad vitanda peccata , & quod crediderit illam naturalibus meritis comparari , ut mox ostendam . His ergo erroribus explosis , Pelagius veram gratiam sanctificationis confessus est . Postremo Julianus apud Augustinum lib. 1. cap. 6, ut vidimus, Gratiam remissionis peccatorum describit verbis Chrysostomi : atque inter illius dotes hanc complectitur , quod ejus dono fit homo Dei templum , & organum Spiritus ; & Pelagius fatetur per illam gratiam instaurari naturam . Quæ omnia proculdubio demonstrant donum aliquod receptum in anima .

Secundam propositionis partem demonstrant verba Augustini capite de Gratia Christi tricesimo : *Istam quippe gratiam , qua justificamur , idest , qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis , in Pelagii & Cælestii scriptis , quæcunque legere potui , nusquam eos inveni , quemadmodum confitenda est , confiteri .* Enimvero non confitetur gratiam remissionis peccatorum, quemadmodum confitenda est , quisquis asserit illam dari secundum merita per solam arbitrii facultatem comparata , atque arbitratur valere tantummodo ad remissionem peccatorum , quæ commissa sunt , non vero ad adjutorium , quo non committantur ; videlicet , animam exornare , sed nullam ei virtutem ad supernaturaliter operandum infundere. At Pelagius asserebat non a Deo *accipere , sed a seipsis homines habere gratiam , qua liberamur ab impietate , & hanc secundum merita nostra dari* , ut Augustinus ait hæresi 88. Et rursus affirmabat Pelagius auxilium gratiæ Salvatoris in hoc positum esse , *ut ignoscat commissa præterita , non ut adjuvet ad futura vitanda* , ut idem Augustinus scribit libro de natura & Gratia cap. 34. Existimabat enim in nostra potestate , non in Dei misericordia esse opus quodlibet salutare . Igitur Pelagius habitualem Gratiam , quomodo confitenda est , nequaquam confitebatur . Hinc Concilium Milevitanum can. 3. definit per Christi gratiam non solum remitti peccata commissa , verum etiam conferri adjutorium ne committantur .

Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia . Dona habitualia propter actus supernaturales dantur . Ergo his ablatis tollitur etiam habitus

tus supernaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habitualem, non sequitur hanc gratiam admisisse; quia Pelagius de iis donis expresse non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: sed dixit nos omnes generari in eo statu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admisit in pueris, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habitualem non admisit.

Resp. ad primum, nego antecedens; habitus enim supernaturalis datur in sensu Pelagii ad decorem ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea sit templum Spiritus Sancti, & membrum Christi, ipsiusque instauretur natura. Ad alterum dico Concilia & Patres non solum damnasse Pelagii dogma circa adjutorium gratiæ actualis; verum etiam pertractasse de iis, quæ ille proferebat, ut illuderet Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Christi, de ipsa peccatorum remissione: in qua, cum id solum redarguerint, quod Pelagius ab ea sejunxerit actuale auxilium; consequens est, hæreticum gratiam hujusmodi non denegasse. Ad tertium fateor in sensu Pelagii gratiam remissionis peccatorum esse quodammodo naturalem, utpote arbitrii meritis comparatam: at non sequitur ex hac præmissa, nullum nobis donum conferri præter illa, quæ nascendo nobis conferuntur; alioquì denegasset quoque vitam æternam, & baptizatis, justisque regnum cœlorum. Quod sequitur probat solummodo Pelagium non admisisse gratiam habitualem, quemadmodum confitenda est; & potest etiam argumentum sic comparatione eludi: Gratiam vitæ æternæ, quam admisit Pelagius, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed vita æterna non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam æternam minime admisit. Falsissima est consequentia.

Opponit 2. idem Suaresius lib. VII. de Gratia cap. 6. Augustinus Epistola 95. docet, Pelagium, licet admiserit gratiam remissionis peccatorum, hanc tamen existimasse non fieri per interioris gratiæ subministrationem: *Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas*. II. Idem Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 2. ait, putasse Pelagium nos salvari *adjutos, non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis*. III. Concilium Milevitanum damnans Can. 3. gratiam ad solam remissionem peccatorum valere, videtur damnare Pelagium, quod in remissione peccatorum gratiam habitualem non intellexerit. IV. Divus Augu-

Augustinus fatetur se in scriptis Pelagii, & Cælestii nunquam potuisse invenire gratiam, qua justificamur; ita de Gratia Christi cap. 30.

Resp. ad 1. minime citatâ Epistolâ Augustinum asserere, quod juxta Pelagii mentem fiat peccatorum remissio sine interioris gratiæ infusione; sed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remissionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, esse adjutorium, quod per subministrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiscentias vincendas, idest gratiam actualem voluntatis & operis, quam negabat hæreticus. Id vero ex ipsis Augustini verbis est manifestum. Per hæc diluitur secundum, & tertium; nam utique subministrationem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non solum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, sed etiam quod non committantur: quorum unum fatebatur Pelagius, negabat alterum. Notandum hic obiter, Scholasticos nonnullos, qui putarunt disputatum fuisse cum Pelagio de necessitate gratiæ habitualis, nominis æquivocatione, & ignorantia historiæ lapsos non leviter: quod animadvertit etiam Gabriel Vasquez disput. 196. cap. 3. num. XIII. Ad ultimum liquet ex verbis Augustini, Pelagium non admisisse gratiam habitualem, quemadmodum debebat eam confiteri, idest, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum subministratione virtutis. Levissima sunt ergo momenta Suaresii, nostramque assertionem potius corroborant.

Propositio II. Præter habitualem Gratiam necessarium est ad actus supernaturales præmovens aliquod actuale adjutorium.

Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Psalm. 126. ait Regius Vates: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam*: & Ps. 26. 9. *Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus*: quibus verbis Innocentius In Epistola ad PP. Conc. Carthag. *Nos ergo dicimus* (inquit) *quid oremus? Cum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. David enim orationis ignarus, & suæ naturæ nescius accusetur: qui cum sciat in sua inesse natura, adjutorem sibi Deum, & assiduum adjutorem invocat; nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne psalterii hoc & prædicat & clamat.* Et paucis interjectis rationem his verbis addidit: *Nam quamvis redemisset hominem* (Deus) *a præteritis peccatis; tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit; quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Habet similia in Epistola ad PP. Milevitanos. Apostolis quoque, tametsi justi essent,

sent; ait Christus Joannis x. v. 5. *Sine me nihil potestis facere*: quo testimonio necessitatem gratiæ actualis demonstrat Augustinus de Gratia Ch. cap. 30, & alibi frequentissime. Ad rem similiter facit exemplum Petri, de quo ait Ambrosius apud Augustinum citato libro cap. 45. *Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, Etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; quis alius jure de se præsumat?* Ergo etiam justis divinum auxilium est implorandum, eoque indigent.

Hoc idem infertur ex canone x. secundæ Synodi Arauxicanæ: *Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare*. Cui Arauxicano Canoni consonant verba Cælestini in Epistola ad Episc. Galliæ; ubi cap.8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & proculdubio habent gratiæ habitualis ornamentum, *ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi*.

Confirmat hactenus dicta S.P. Augustinus: etenim de Gratia Christi cap.25. allatis verbis Apostoli ad Rom.VIII.14; *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, & Matth. x. 20, *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, hæc scribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est*. Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait, Qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum*. Quo in loco S. P. aperte necessitatem actualis, & cooperantis adjutorii demonstrat. Et de Corrept. & Grat. cap. 2. diserte gratiam singulis necessariam appellat *inspirationem bonæ voluntatis atque operis*. Ut enim dictum est supra hanc negabat Pelagius, & pro hac tantæ Augustini adversus hæreticum postulationes.

Accedit Theologica ratio. Primo enim Justus divinæ gratiæ auxilium quotidie postulat: at, quemadmodum Augustinus scribit de Grat. Christi cap. 15, *Cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria sententia, solum posse, non autem velle atque operari tribuitur Deo, quandoquidem habitus cum se teneant ex parte *actus primi*, adjuvant *possibilitatem*, non autem operationem. Postremo si Adam præter originalem justitiam, in qua illum constituerat qui fecerat rectum, indigebat adjutorio sine quo perseverare non poterat; quanto magis adjutorium actualis gratiæ erit iis necessarium, qui cum Apostolo ingemiscunt dicentes: *Video legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati?*

Dices 1. Quælibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, instructa, potest ex se prodire in actum. Ergo etiam habitu supernaturali exornata. = Resp. dist. ant. cum divino concursu, ac præmotione ordinis naturalis, concedo: absque tali præmotione, nego.

Atque ita ad actus supernaturales præter gratiam habitualem necessariam dico præmotionem & concursum ordinis Gratiæ, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen est, quod in hoc statu propter concupiscentiam & ignorantiam, non sufficit quod virtute divina moveamur ad bene agendum; sed requiritur etiam, ut voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas, & a nobis demonstratum est alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitanum Canone 3. superiori propositione laudato definit gratiam, qua justificamur, non solum conferre remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, sed etiam adjutorium, quo non committantur. = Resp. Id quidem jure ac merito a sancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam justificationis spectare ad solum animæ ornatum, & nullam ad actus supernaturales impertiri virtutem. Nec sequitur, si gratia habitualis adjutorium, ac virtutem impertit, quid opus est auxilio gratiæ actualis? Ut enim prædicta quæstione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur, & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, ut a Deo moveatur ad agendum.* Quod S. P. Augustinus in lib. de nat. & gratia cap. 26. duplici declarat exemplo: unum est infirmi hominis, qui cum sanatur a medico, sustentandus est etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam plenissime sani, cernere colorata, nisi candore lucis adjuti, non possunt.

Dices 3. Per gratiam habitualem Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus Sanctus omnipotens est. Omnia ergo possumus per hanc gratiam = Resp. dist. ma. Spiritus Sanctus habitat sanando & justificando, conc. inspirando dilectionem, & subministrando virtutem; subdistinguo, Atque id pertinet ad gratiam habitualem, nego: ad actualem, concedo. Vera est etiam minor propositio; potest enim Spiritus Sanctus inhabitans subministrare adjutorium operationis, & sanctam inspirare delectationem. Atque si id impertiatur, aderit actualis gratia ad bene operandum necessaria.

Dices 4. Habitus est perfectior actu. Potest ergo actum ipsum efficere = Resp. dist. ant. Habitus est perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, *secundum quid*, quatenus diuturnior & permanens est, conc. Est perfectior *simpliciter* & absolute, nego. Sicut enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse. Ad illud vero quod infertur, dico posse quidem habitum proportionatos sibi actus efficere, sed accedente concursu ordinis gratiæ, idest adjutorio voluntatis, & operis. Nec sequitur, si habenti gra-

tiam

tiam alia gratia est necessaria, dabitur processus in infinitum, ut quidam objectant. Nam habenti gratiam habitualem est necessaria actualis, non vero alia habitualis, quemadmodum oculo plenissime sano non est necessaria sanitas, sed candor lucis; & qui firmo corpore est, non indiget valetudine, sed alimentis.

CAPUT VII.

Quæritur quid sit gratia.

ARBITROR ex dictis manifestum, nos Gratiæ nomine minime significare hoc in libro Conditoris dona ad naturam spectantia, inter quæ in creaturis ratione præditis facultas liberi arbitrii singulare est ac præcipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito *Gratiæ* dicuntur, significante Gratiæ vocabulo omne id, quod alteri *gratis*, idest liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem *non improbanda ratione gratia Dei dicitur qua creati sumus, quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est*, scribit Augustinus Epist. 177. alias 95. Quibus similia habet de Prædestinat. SS. cap. 5. ostendens quo jure sit gratia, *qua sumus animantia rationabilia, discernimurque a pecoribus*. Ac multo minus de illa nunc differtatur gratia, quam latini Scriptores appellitant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficii memorem animum, aut rationem studiumque, quibus gratificamur alicui, sive in memoria & remuneratione tenemus officiorum, honorumque observantiam. Gratiam itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, sed quod pertinet ad supernaturalem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum illustrat, & voluntatem corroborat. Præcipue autem loquimur de gratia actuali; nam habitualem quam vocant, ad controversias Pelagianas non spectat, eaque erit sequentis libri XIX. argumentum.

In quo autem actualis Gratiæ sit constituenda natura, viri Theologi non consentiunt. Thomistæ complures illam statuendam arbitrantur in actuosa qualitate, quæ physice nostrum velle operatur. Et de efficientia quidem physica ego sane doctis viris plenissime adhæreo, cum moralem efficientiam attrahentem sola propositione objecti, salva aliorum opinatione, non valeat tarditas ingenii mei a lege, atque doctrina secernere. Ceterum nec percipio quid sit illa qualitas, illamque scio Thomistis omnibus non probari: nam adversus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de Gratia art. 3. statuunt alii naturam Gratiæ in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis quos nonnulli putant fieri a Deo sine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreo-

lus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam a potentiis animæ; cum enim sint vitales, & intrinseci, petunt proculdubio intrinsecum, & vitale principium. Quæ sententia inter Theologos etiam Nostrates videtur esse communior. Emmanuel Maignanus videtur actualem gratiam constituere in motione Dei ipsos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam sententia memorati Joannis Gonzales, citata Controversia art. 4. Thomas Braduardinus, Estius, Tiphanius Jesuita, aliique Gratiam nihil aliud esse contendunt, quam Dei voluntatem & misericordiam nobis intime præsentem, & in nobis gratuito affectus salutares operantem; quemadmodum concursus Dei prævius ad opera naturalia plurium Theologorum sensu nihil est aliud, quam omnipotentia divina intime secundis causis assistens, easque pro singularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc postrema opinio, licet plausibilis admodum, potius gratiæ demonstrat principium, quam naturam atque ego ex his omnibus unam sententiam conficio, quam arbitror esse certissimam, nam in singulis veri aliquid inesse deprehenditur.

Propositio. Gratia est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio caritatis; sed magis in delectatione, quam in illuminatione sita est; efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem, & caritatem, & potest sensu non malo qualitas appellari.

Quod Gratia Dei complectatur collustrationem mentis, & delectationem voluntatis facillimum est suadere. Primo enim sacræ literæ gratiam appellant lucernam super caput splendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, dilectionem, caritatemque; atque illam explicant verbis pulsandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorem sensum mentis, & voluntatis commonstrant. II. S. Pontifex Cælestinus in Epist. ad Galliarum Episcopos cap. 8. scribit: *Præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium*. III. Etiam Tridentinum Concilium sess. vi. can. 3. Gratiam vocat *prævenientem Spiritus Sancti inspirationem, atque ejus adjutorium*: & cap. ejusdem sess. 6. declarat in nobis gratiam operari, *tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem*. IV. Insuper Augustinus lib. II. de Peccatorum meritis cap 17. Gratiæ munus esse demonstrat, *ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat*. Et proximo cap. 19. gratiam vocat *certam scientiam, & victricem delectationem*, nec non *lucem, qua illuminantur tenebræ, & suavitatem, quâ dat fructum suum terra nostra*. V. Postremo suffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim sunt, quæ hominem ab operibus salutaribus retrahunt, sive quia latet, sive quia non delectat quod faciendum est: Ergo Gratiæ adjutorium, quod avertit hujusmodi impedimenta, erit illustratio mentis & lumen ostendens quod antea latebat, & inspiratio dilectionis suave

suave reddens quod antea non delectabat, ut nuper dicebam cum Augustino.

Hanc inspirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, esse illam Gratiam, pro qua Sanctus Pater decertavit, existimo in Augustino rem esse majoribus quasi theatris propositam. Et quamquam id ante omnium oculos posuerim præcedenti cap. 5. prop. 3. nunc eamdem veritatem testimoniis, & rationibus confirmabo. Itaque S. Pater de Gratia Christi cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum nostram possibilitatem gratiæ suæ semper adjuvare auxilio, sed non laudem dedisse Deo, confitendo, *Quia si sic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret.* Gratia ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagiani, est sanctæ dilectionis inspiratio. Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non esse gratiam, quoniam ad operandam justitiam lex humanam voluntatem non adjuvat: *Nemo*, inquit, *potest legem implere per legem. Plenitudo enim legis caritas; caritas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur.* Igitur juxta Augustinum Gratia, qua legem implemus, est caritas. Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait: *Istam aliquando gratiam fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur.* In amore ergo gratia potissimum sita est. Undecimo capite ostendit in magnitudine revelationum posse elationem existere, & de caritate tantummodo scriptum esse, *Caritas non æmulatur, non inflatur.* Unde infert gratiam non esse revelationem sapientiæ, sed dilectionem. Præclara sunt quæ S. Pater habet capite primo ac vicesimo: *Cum ergo dicat Scriptura, Caritas ex Deo est, vel quod est amplius, Deus caritas est, cum apertissime clamet Joannes Apostolus, Ecce qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei vocemur & simus, iste audiens, Deus caritas est, quare adhuc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus essemus.* Quibus manifestissime docemur, gratiam bonæ voluntatis & actionis, quam denegabat Pelagius, nihil aliud esse quam caritatem. Legatur & prope finem capitis 26. ubi expendens Apostolica verba, *Fides per dilectionem operatur*, in hunc plane modum proloquitur: *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* Consistit itaque gratia in caritate per sub-

subministrationem Spiritus in cordibus nostris diffusa. Atque similia in aliis contra Pelagianos editis libris passim Augustinus deprædicat.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non est consequens, ut qui habet donum scientiæ, habeat etiam donum gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem, ut supra ostendimus cap. 5. auctoritate & exemplis. Deinde superna mentis illustratio, tametsi beneficium Dei est, eamque a Patre luminum postulamus verbis Davidicis, *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*, & necessaria est cum ad percipienda divina mandata ac promissa, tum ad dispellendas mentis tenebras, & pœnalem filiorum Adæ cæcitatem; præstat nihilominus, ut cognoscamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde spectat ad gratiam possibilitatis, non ad adjutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda est gratia actualis, quam Pelagius nunquam confessus est: hunc vero hæreticum noluisse unquam profiteri gratiam consistentem *in inspiratione flagrantissima, & luminosissima caritatis*, tradit expresse Augustinus memorato libro de Gratia Christi cap. 35, & nos supra notum testatumque reddidimus. Denique nihil est gratia, nisi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & salutare opus prosequimur. At radix & principium bonorum operum est caritas, dicente Augustino de Spir. & lit. cap. 14, *Non enim actus est bonus, qui de caritatis radice non fit*. Et de Gratia Christi cap. 18. *Apostolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium caritatem*. Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice caritatis*. Atque eamdem caritatem nos ad bona opera trahere ex eo constat, quod amor est animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater scribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando caritas cœpit non latere, nisi etiam delectet, non operatur*: & habemus in communi proloquio, *Trahit sua quemque voluptas*. Ratione ergo, & auctoritate constat, gratiam actualem in delectatione, & caritate esse potissimum constituendam.

Verum cum multi, nec infimæ notæ Theologi gratiam constituant, in motione quadam Dei præveniente caritatem; nos hanc motionem minime gratiam esse negamus; sed dicimus hanc gratiam esse increatam, sive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inspirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipsam, qua voluntas ad bene operandum movetur; vel, ut loquamur clarius, Deum subministrantem caritatem esse principium efficiens gratiæ, caritatem gratiam ipsam esse arbitramur. Etenim per gratiam caritatem diffundi in cordibus nostris Augustinus locis supra productis aperte testatur, & in Epistola ad Paulinum 106, nunc 186, aliisque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire caritatem.

Cœ-

Cœlestinus etiam laudata Epistola ad Episcopos Galliarum definit *omnes sanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, sed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, qua præparatur voluntas*: & D. Thoma de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualem esse affirmat *misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur*. Hæc tamen recte sapienterque dicuntur de gratia considerata ex parte Dei; etiamsi hæc considerata ex parte nostra sit gratuitus effectus ipsius divinæ motionis, videlicet motus quidam animi, sive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. scribit: *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidam effectus gratuitæ Dei voluntatis. Dictum est autem supra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquod cognoscendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animæ. Actus enim moventis in moto est motus, ut dicitur tertio Physicorum*. Ergo etiam per Divum Thomam Gratia, quæ comparate ad Deum est Dei voluntas & misericordia operans in nobis motum mentis, & voluntatis, si consideretur ex parte nostra, est gratuitus ejusdem voluntatis effectus, est motus quidam animi, est amor, caritas, delectatio.

Ex postremis S. Thomæ verbis infertur, neque hunc Scholasticorum principem existimasse, quod actualis gratia sit de illo genere qualitatum, quas tam magnifice celebrant Peripatetici. Quamquam enim Thomistæ aliqui respondent S. Thomam excludere a ratione gratiæ actualis qualitatem, quam *habitum* dicimus, non illam, quam appellitant *dispositionem*; nihilominus certum est in schola Peripateticorum motum non esse qualitatem, sed actum quemdam spectantem ad aliud, ut inquiunt, *prædicamentum*. At Angelicus Doctor actualem gratiam contendit esse animi motum. Quomodo ergo erit qualitas? Præterea D. Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. comparat gratiam motioni, qua Deus, secundum modum uniuscujusque, movet caussas secundas ad operandum; id vero, quo Deus in naturalibus secundas caussas præmovet, non est qualitas aliqua nec habitualis, nec actualis. Similiter ergo gratia, qua movet ad opera supernaturalia, non erit qualitas, sed motus, alterius tamen ordinis ab illo, quo lege providentiæ creaturæ juvantur, & his ad opera supernaturalium virtutum perficienda vim & potestatem impertiens. Rursus nulla qualitas, ut demonstrat eruditus Thomista Joan. Gonzales, movet intellectum, & voluntatem *quoad exercitium*, sed tantum *quoad specificationem*: idest, qualitas nullum actum operatur, nisi ab alio principio determinetur, & moveatur. Quibus addo istiusmodi qualitatem ad actum primum pertinere, non ad actum secundum. Quid est enim forma, aut qualitas inhærens, quæ est prin-

principium actus secundi, nisi id, quod Scholastici consueverunt appellare actum primum? Cum ergo gratia in nobis operetur salutares effectus, & sit adjutorium non solum possibilitatis, sed etiam operationis, nequit in qualitate consistere; imo si esset qualitas, necessaria foret ad operationem alia gratia, motus scilicet animæ, & gratia efficax non tantum prædeterminaret actum secundum, sed etiam primum, & libertatem everteret, ut demonstrat laudatus Thomista Controversia 1. art. 3. argumentatione prima, & confirmatione secundæ. Atque his missis, quis percipit qualitatem constitutam in tertia Categoria posse bonæ voluntatis esse principium? quis ignorat scripsisse Apostolum ad Philippenses, quod *Deus operatur in nobis velle*? quis negat *omnipotentem in cordibus nostris inspirare dilectionem, caritatem, delectationem*? quis in tot Augustini libris non his vocabulis, sed physicæ qualitatis nomine Gratiam designari comperit? Ergo hanc ad sensum Bannesii qualitatem explodimus. Attamen quoniam homo gratia præventus virtutem habet supra naturæ vires, & potest supernaturalem beatitudinem adipisci; si *qualitatis* nomine intelligas id, quod non pertinet ad naturam, illamque aut adjuvat, aut perficit, aut exornat, certum est Gratiam esse de genere *qualitatum*.

Corollarium.

Apparet ex his optimam esse definitionem Gratiæ a nobis traditam libro IV. cap. XI. & desumptam ex Augustino lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. *Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus*. Quæ sola definitio, si accurate expendatur, omnia quæ diximus confirmat. Deus enim dilectionem inspirans est gratia considerata ex parte Dei; & ita nos assentimur Theologis, qui gratiam nihil aliud putant, nisi voluntatem, & misericordiam Dei, sive Deum ipsum, qui nobis voluntatem bonam inspirat. Ipsa dilectionis inspiratio, nihil est aliud, quam Dei motio intellectum illuminans, & inflammans; ideoque non recedimus omnino ab illorum opinione, qui gratiam constituunt *in motione quadam virtuosa*. At caritas, quæ nobis inspiratur, est motus animi, & sancta delectatio trahens ad opera salutaria, & faciens, ut faciamus: & consequenter in Caritate vere & proprie consistit gratia, si consideretur ex parte nostri.

Ad ea, quæ dictis adversantur, responsio.

Stant contra prædicta argumentationes, quæ sequuntur. Prima est: Gratia est necessaria ad omnia opera bona: Caritas est opus bonum: Igitur Gratia etiam ad caritatem necessaria est. Secunda: Gratia prævenit caritatem, & voluntatem bonam; non ergo ipsa gratia in

in caritate, & voluntate bona consistit. Tertia: Caritas est actus supernaturalis; præsupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinsecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum est, appellatur illuminatio, inspiratio, vocatio, & vocabulis aliis consimilibus, quæ non significant vitalem aliquam animæ operationem, sed impulsum, atque vim effectricem, cujus ope anima illuminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia saltem præveniens ea est, per quam Deus operatur in nobis sine nobis: At caritas nequit absque voluntatè nostra produci: Igitur Gratia saltem præveniens ab actuali caritate distinguitur. Postrema: Intellectus ad supernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinseca, sive sit fidei donum, sive propheticum lumen, sive raptus, qualis contigit Paulo, sive lumen gloriæ. Est ergo necessaria supernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

Non est operosum ex dictis hæc statim elidere. Nam ad primum argumentum respondeo caritatem esse quidem opus bonum, sed primum, & radicem ceterorum; quod inspiratur a Deo subministratione Spiritus Sancti, ut bene operari possimus. Ad caritatem ergo est necessaria gratia increata, idest Dei benevolentia & voluntas nobis intime præsens, & gratuito beneficio tenebras mentis discutiens, & voluntatem inspiratione dilectionis alliciens. Ad cetera bona opera necessaria est ipsa caritas. Atque hoc sensu totum argumentum conceditur. Idem dicendum est de secundo; siquidem Gratia, quæ prævenit caritatem, est ipse Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Estius in 2. sent. dist. 26. §. 5, *Caritas, qua Deus diligit nos, prævenit caritatem, qua nos eum vicissim diligimus*. Tertium pariter diluitur, dicendo actum supernaturalem præsupponere quidem principium intrinsecum; motionem scilicet Dei, qui nobis est intimior intimo nostro, & flagrantissimâ caritate innovat cor novum in visceribus nostris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inspirationem, si considerentur ex parte Dei, esse veritatem & caritatem, idest Deum ipsum largientem nobis lumen & dilectionem; si autem ex parte nostra, ipsam piam cogitationem, ac sanctàm dilectionem nobis divinitus inspiratam. Nam & dum sol lumen diffundit, lumen & calor sunt respectu solis ejusdem impulsus & devolutio; respectu autem subjectorum corporum, horum motus & agitatio: licet si hæc ad qualitates velis referre, non est eadem ratio de summo Deo, qui caritas est, non accidente aliquo, sed substantia. Quod sequitur nullius est momenti; nam caritas, licet sit a voluntate tanquam a principio vitali, non inspiratur a Deo ob meritum aliquod naturale, sed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis sine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, scilicet, *dari gratiam secundum merita nostra.* Ad ultimum dico, eamdem esse de intellectu, & de voluntate rarionem

& sententiâ nostrâ actualem illuminationem fidei, ac lumen propheticum nihil esse aliud, quam mentis illustrationem a Deo beneficentissima largitate productam; eamque comparate ad ipsum Deum esse intimam ejus præsentiam mentis tenebras dispellentem, & comparate ad mentem nostram, esse hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo de fide & gratia habituali, nec non de lumine gloriæ, admittendam censeo intrinsecam qualitatem, & habitudinem, sensu explicato libro III. cap. 3.

CAPUT VIII.

De Actualis Gratiæ divisionibus.

ACCEPTO Gratiæ vocabulo pro qualicunque spirituali ac supernaturali dono, quod nobis ad propriam aut aliorum salutem confertur, constat dividi Gratiam in *gratis datam*, & in *gratum facientem*. Quarum prima ea est, quæ nobis ad proximorum utilitatem divinâ liberalitate tribuitur: altera, quæ ad propriam salutem eorum, quibus confertur, est potissimum ordinata. Etsi enim, ut vel ipso nomine compertum est, quælibet gratia est gratis data; hoc tamen commune *gratiæ* vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent singularem proprietatem reddendi hominem Deo gratum, aut *formaliter*, quod præstat habitualis gratia; aut dispositive, quod efficit gratia actualis superius definita. De hac proinde Gratia agendum nobis est specialiter; nam Gratias gratis datas enumerat singillatim Apostolus in priori ad Corinthios cap. XII. v. 8, & sequentibus.

Itaque Gratia alia est *præveniens*, *subsequens* alia. Prima est, qua Deus in nobis operatur priorem motum sanctæ cogitationis ac dilectionis. Secunda est illa, quæ priorem illum motum subsequitur, ut homo opus salutare perficiat. De gratia *præveniente* ait Psalmista ps. 58. 11. *Misericordia ejus præveniet me*: Augustinus lib. 2. ad Bonif. cap. 9. *Ut incipiamus, dictum est, Misericordia ejus præveniet me*: Tridentinum Concilium sess. VI. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit*. De gratia *subsequente* ait idem Psalm. ps. 22. 6. *Et misericordia tua subsequetur me*: Et Augustinus ibidem: *Ut perficiamus dictum est, Misericordia ejus subsequetur me*. De utraque autem Romana Ecclesia in oratione Dominicæ 56. post Pentec. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia præveniat, & subsequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos*. Enimvero Deus nobis principio mentem collustrat, ac pium desiderium inspirat; tunc vero victrici delecta-

lectatione sanat languorem animi, & concupiscentiæ motus refrenat; non deserit, sed adjuvat liberum arbitrium dum opus prosequitur; regit, ut perficiat: ac postremo largitur singulare donum perseverantiæ, & coronat in misericordia, & miserationibus. Pertinet ergo prior illa sanctæ dilectionis inspiratio ad *prævenientem* gratiam; reliqua ad *subsequentem*.

Hinc alia Gratiarum nomina, & divisiones aliæ; quæ, ut opinor, a nuper tradita parum discrepant. Nam Gratia *præveniens*, quatenus in nobis operatur primam bonam voluntatem & sanctam dilectionem, dicitur *Gratia operans*: & Gratia *subsequens*, per quam bona desideria executioni mandantur, dicitur *Gratia cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam *operantem* putant esse gratiam habitualem; quod nos nolumus controvertere, cum etiam *habitus* in opus influant aliquo modo: certum tamen est, Augustinum *operantem* gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piamque delectationem. *Ipse ut velimus* (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apostolus, Certus sum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu*. Et statim caussam reddit, cur Gratia *præveniens* sit *operans*, & gratia *subsequens* sit *cooperans*, dicens. *Ut velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*.

Similiter non differt nisi nomine a Gratia *præveniente* Gratia *excitans*; nec a *subsequente* Gratia *adjuvans*. Nam gratia *præveniens*, quatenus per subministrationem caritatis excitat animum somno oppressum, idest abreptum cupiditatibus, & nihil de sanctis operibus cogitantem, est gratia *excitans*. Atque Gratia *subsequens* & *cooperans*, in quantum voluntatem excitatam adjuvat, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia *adjuvans*. Quæ Gratiarum nomina sunt apud Augustinum frequentissima, nec non occurrunt in Concilio Arauxicano Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; cujus sess. 6. cap. 5. hæc sunt verba: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando disponantur*. Vide & Orationem Dom. XXIV. post Pentecosten.

Celebris est divisio Gratiæ actualis in *sufficientem*, & *efficacem*. Sufficiens alio sensu dicitur a Molinianis, alio ab Augustini, & D. Thomæ discipulis. Illi gratiam *sufficientem* appellant, quæ voluntati dat

dixi cap. ultimo lib. 4. Illam demonstro 1. S. P. Augustinus per delectationem victricem explicat gratiæ efficaciam: quis autem ignorat quanta sit in his quæstionibus Augustini auctoritas? Afferam perpauca, quæ nequeunt exponi de gratia habituali, cum aperte dicta sint de adjutorio in hoc statu infirmitatis ad sancta opera necessario. De Corrept. & Gratia cap. 11. pertractans de Gratia, qua indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adversus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat*: & proximo cap. 12. *Eis non solum dat adjutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint: sed in eis etiam operatur & velle, ut quoniam non perseverabunt nisi possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint.* Quid ergo est per Augustinum Gratia Medicinalis, nisi qua accenditur voluntas, atque adeo inflammatur, ut pugnantem cupiditatem prosternat? Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiæ necessitatem, atque efficaciam declarat: *Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis vanitate sanetur, & sciat quod vere non de terra ista, sed spiritaliter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bonum, & auctor qualiumcunque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris non per nos, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Illustriora etiam sunt, quæ habentur proximo capite 19. ejusdem libri: *Nos autem quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis justitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suave faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipso esse deprecandum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriatur non in se, sed in Domino glorietur?* Cæcutiat autem oportet quisquis non videt his locis efficax auxilium gratiæ appellari ab Augustino suavitatem, caritatem, delectationemque victricem. Sunt magis perspicua verba S. Patris in

libro

libro de Spiritu & litera cap. 29. *Inspirata gratiæ suavitate per Spiritum sanctum facit* (Deus) *plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit*. Et cap. 35. *Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad justitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret*. Atque his locutionibus sunt Augustiniani libri plenissimi.

Solent respondere Adversarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratiæ sanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, sed oritur ex libera illius electione. Sed utraque responsio apertissime falsa est, neque eget confutatione. Prima; nam constat in his saltem locis a nobis productis S. Patrem differere de adjutorio operationis necessario ad habendam, perficiendamque justitiam, ad bonum opus suscipiendum, atque implendum; de illo scilicet adjutorio, de quo cum Pelagianis acerrime decertabat: idque recitatis verbis expresse traditur. Altera etiam responsio iisdem locis revincitur; cum Augustinus requirat victricem delectationem, & caritatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & caritas prævenit motum voluntatis, & est deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & prosequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberatis constituunt, quandoquidem actus illi sunt cogitatio sancta, & amor & delectatio. Si ergo gratia præveniens sit efficax, nihil erit aliud nisi bona voluntas, & delectatio victrix nobis divinitus inspirata. Atque hæc videtur esse mens Augustini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc scribentis: *Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus nobiscum cooperatur*. Non conveniunt tamen Assertores sententiæ nostræ hac in re. Nonnulli enim, quibus consentit Macedo in Cortina Thesi 47. & 70. defendunt hujusmodi delectationem esse actum deliberatum; affirmantes in eodem puncto, quo gratia inclinat movetque suaviter, voluntatem delectatam victrice gratia actum amoris elicere, ita ut sit iste plenissime in liberi arbitrii potestate. Addunt gratiam esse principium meriti, quod sine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inspirari delectationem a Deo intime nobis præsente, & perficiente libertatem, non illam necessario impellente. Atque id quidem, quod postremo dictum est, ad fidem Catholicam pertinet. Sed possumus hæc ad concordiam revocare. Etenim si gratia accipiatur ex parte Dei, quatenus est ipsa misericordia movens, & caritatem inspirans, nullatenus cum nostra deliberatione conjuncta est, & hoc sensu ait Augustinus: *Ut velimus sine nobis operatur*. Si consideretur ex parte nostra, est ipsa dilectio simul a Dei inspiratione & voluntate nostra promanans; a voluntate tamen, ut a Deo intime præ-

præsente præmota: atque ideo sequitur Augustinus, *cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur*. Quare, ut supra dictum est, Gratia quæ prævenit caritatem, est caritas Dei, sive ipse Deus nobis Spiritum suæ dilectionis inspirans: & gratia *praveniens* opera libertatis est ipsa bona voluntas & caritas nobis inspirata. Prima omnem nostram deliberationem antevertit: altera cum ipsa deliberatione conjuncta est, comparate ad opera, quæ consequuntur, libertatis, & meriti.

Ut modo ad thesim disputatio nostra redeat; illa videtur etiam sacris literis, & rationi conformior. Nam verba illa Psalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, de gratia victricis delectationis explicari, visum est supra. Legitur in Psalmo 118. 32: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini*. Est ergo gratia quæ facit ut operemur, & custodiamus præcepta, illa, quæ nobis tribuit cor carneum, cor novum, spiritum novum. Quo testimonio utitur S. Pater ad demonstrandam gratiæ necessitatem & efficaciam de Prædest. SS. cap. XI. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum sit illud, in quo non præcedit caritas, sive bona voluntas. Postremo, ne proferam singula, præclara sunt verba Christi Joannis 6. 44: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*: quo loco pariter Christi gratia commendatur, ut constat ex lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 2. num. 6. Animum vero trahi voluptate idem Augustinus demonstrat Tract. in Joannem 26. num. 5. ex Virgiliano carmine, *Trahit sua quemque voluptas*: ex verbis Canticorum 1. 3. *Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum;* & num. 7. simul præfocans Janseniana decreta, *Videte*, inquit, *quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem imponendo*.

Eruitur hinc ratio. Etenim si voluntas trahitur voluptate; si animus movetur a bono, quod ingerit delectationem; si nemo animo amplectitur quod eum non delectat, ut idem Augustinus docet lib. 1. ad Simplic. q. 2; consequens est, ut Gratia qua trahimur, & ita movemur, ut nunquam eam respuamus, qualis est gratia efficax, Inspiret tantam delectationem, quæ vincat pugnantem & contranitentem cupiditatem. Denique: *Quidquid est peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur nisi ex mala cupiditate, non exoriuntur nisi ex illicita delectatione*: inquit ipsemet Augustinus Serm. 6. de verbis Apostoli, nunc 155. cap. 1. Quid ergo? quicquid in nobis bonorum est ad æternam vitam conducentium, nonnisi ex caritate, & Spiritu S. movente procedit.

PRO-

Propositio III. Delectatio non eadem est in omnibus, sed modo efficax, modo inefficax, & habet caritas, & gratia gradus suos, ex quibus absque ullo præjudicio absolutæ Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii nostri libertate facile potest dignosci.

Probatur hæc thesis 1. sancti Patris Augustini testimoniis locupletissimis. Qui in secundo libro de Peccatorum meritis cap. 5. ait; *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis.* De Gratia & libero arbitrio cap. 15. *Gratia vero Dei*, inquit, *semper est bona, & per hanc fit ut sit homo bonæ voluntatis, qui prius fuerat voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse cœpit augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perfecteque voluerit.* Et cap. proximo 17: *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet volutatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robustam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ utique voluntate, hoc est magnâ caritate fecerunt: de qua caritate ipse Dominus ait: Majorem hac caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sermone pariter 17. de verbis Apostoli nunc 159. ait: *Amanda est enim justitia & in justitia amanda gradus sunt proficientium. Prius est ut amori justitiæ non præponantur omnia quæ delectant, ipse est primus gradus. Quid est quod dixi? ut inter omnia quæ delectant plus te delectet ipsa justitia, non ut alia non delectent, sed prius ipsa delectet.* Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adolescentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam suavitate illiciente: deinde amat libere mulierem, eamque cupit, sed quærit latere: sic enim amat voluptatem, ut timeat; latere enim quærit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, quæritque latebras suavitatis suæ appetitione. Ducitur enim suavitate, sed hæc non est tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra justitia ostendit se oculis cordis, & inspirat fervorem amatoribus suis: jam dicit cordi, Contemne quicquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, sed nondum expellitur timor. Perficitur tum caritas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aspera & truculenta, calcat, frangit, transit. Summatim Augustini sensa exscripsi iisdemque fere verbis.

Probatur 2. ratione. Enimvero Gratia efficax est medicinalis & sanans: ut ergo infirmitas est major & minor, & concupiscentia carnis plus aut minus intensa, ita oportet magis, minusve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiscentiæ motus non sunt ejus-

dem rationis, sed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugnax est, & robusta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna sint adhibenda remedia; non semel etiam in ejus lucta robustiores, Deo permittente, succumbunt. Ergo nec ejusdem rationis sunt motus gratiæ, quæ nobis in remedium infirmitatis subministratur; nunc enim ejusdem inspirationes vix sentiuntur; nunc pulsant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem; nunc tanto ardore voluntatem accendunt, ut minacia quæque & horrenda parvipendat & vincat. Præterea quis facile credat eamdem, quantum attinet ad motionem & impulsum, gratiam esse in Martyre qui teterrima supplicia suffert, & in eo, qui vix adigitur ad levissimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos fuisse Sanctos omnes, quorum diversa sunt merita, dispares virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum sibimet persuadeat, non plus gratiæ, ac sanctæ delectationis requiri ad vincendam robustam consuetudinem, quam ad caste vivendum inter mortificati sensus illecebras?

Tertio commonstratur thesis præclarissimo exemplo Conversionis S. Patris Augustini, in qua maxime œconomia gratiæ relucet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Augustinus lib. VI. Conf. cap. 5.) *manu mitissima & misericordissima pertractans, & componens cor meum*. Cœpit ipsum pungere, & inspirans contrariam cupiditatibus suis dilectionem reddidit illas minus jucundas & dulces: *Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu*; ait sequenti cap. 6. Tum conscientiæ aculeis illum pupugit: quod eleganter scripsit lib. VII. cap. 8. *Placuit in conspectu tuo reformare deformia mea, & stimulis internis agitabas me, ut impatiens essem, donec mihi per interiorem adspectum certus esses. Et residebat tumor meus ex occulta manu medicinæ tuæ, aciesque conturbata, & contenebrata mentis meæ acri collyrio salubrium dolorum meorum de die in diem sanabatur*. Posthac cœpit Augustini cor ad bonum incommutabile trahi; sed inde robusta carnis concupiscentia statim retrahebatur. *Et non instabam frui Deo meo, sed rapiebar a te decore tuo, moxque diripiebar abs te pondere meo, & ruebam in ista cum gemitu, & pondus hoc consuetudo carnalis*; ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Augustino operata est gratia Dei, adversus cupiditatem decertavit vehementiùs; sed cum hæc esset robusta, & quasi ansulis sibimet innexis teneret Augustini voluntatem obstrictam dura servitus, pugnabant invicem caritas & cupiditas, nec una alteram superabat: *Ita duæ voluntates meæ* (inquit lib. VIII. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritualis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipso experimento id, quod legeram, quomodo caro concupisceret adversus spi-*

spiritum, & spiritus adversus carnem. Accessit uberior gratia, quæ etsi cor Augustini non traxit omnino, continuit tamen a pristinis sceleribus, reddiditque timidiorem, ne vetus concupiscentia invalesceret. Quam gratiam ita describit undecimo capite: *Sic ægrotabam, & excruciabar accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen: & instabas tu in occultis meis, Domine, severa misericordia, flagella ingeminans timoris, & pudoris, ne rursus cessarem, & non abrumperetur idipsum exiguum & tenue quod remanserat, & revalesceret iterum, & me robustius alligaret*. Tandem, ut narrat cap. 12. infusa cordi ejus luce securitatis, ab illo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, ac tantâ accensus est caritate, ut nunquam talem antea jucunditatem expertus fuerit: *Convertisti enim* (ita in fine octavi libri Deum alloquitur) *me ad te, ut nec uxorem quærerem, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei* (Monnicæ) *revelaveras, &c.* Hoc sane exemplo firmissima auctoritate comprobato constat gratiam gradualitatem habere, nec semper esse effectricem ob reluctantem concupiscentiam, persæpe liberum arbitrium ei resistere; & licet semper effectum aliquem producat, piumque animi motum, non tamen semper conjunctam esse cum illo effectu ad quem ordinatur; efficere tantummodo id, quod Deus absoluta voluntate decrevit: omnia demum disponere suaviter, secundum rectissimum voluntatis divinæ beneplacitum.

Interdum tamen, ut quisque videat non pendere ab ulla temporum locorumque circumstantia, quod unum minus, alterum magis adjuvet, sed a suomet beneplacito, & a potestate quam habet inclinandi voluntatem nostram quando, & quomodo ipsi libuerit, statim repugnantem, obcæcatam, positamque aliquando in circumstantiis oppositis prævenit flagrantissima ac potentissima caritate, emollit, frangitque duritiem, & producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Quod probant Evangelica exempla mulieris, quæ erat in Civitate peccatrix, quæ statim ac cognovit turpitudinem suam, ad Christi genua provoluta lacrymas & unguenta profudit: latronis, qui suffixus cruci credidit Salvatori, & veniam, regnumque petivit: Matthæi, qui vocatus statim deseruit telonium & lucrum; & Pauli, qui percussus & prostratus de cœlo, dum persequeretur Ecclesiam, confestim de lupo in agnum mutatus est. Quare errant, qui opinantur sententiam nostram derogare gratiæ efficaci, & absolutæ Dei voluntati; cum semper sit efficax illa gratia, quam Deus vult talem esse, moveatque *illum tantum, illum non tantum secundum secretæ æquitatis rationem, & excellentiam suæ potestatis*.

Propositio IV. Hæc doctrina nihil habet affinitatis cum hæresi Janseniana.

Probatur; nam Jansenius, ut ostendam, quando ad illius dogmata perveniet disputatio, & consentiunt omnes Anti-Janseniani, statuit efficaciam gratiæ in delectatione victrici, quæ a deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus sejuncta est. Nos vero dicimus indeliberatam quidem esse hanc delectationem, quatenus inspiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissime tenemus, cum meritum haberi nequeat sine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta est cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur a libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim sit hæc efficax gratia antecedens, & Deus sine nobis faciat, ut velimus; nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria; ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. XIII. Regula sexta, de Angelis cap. pariter XIII. & de primo homine cap. X. Quamobrem sequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et si quidam ex nostris tenent posse nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum esse deliberatum & cum indifferentia judicii, & posse eumdem actum prout inspiratur a Deo necessarium esse, & prout elicitur a voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque nostratium aliqui, propugnamus delectationem victricem juxta Janseniana decreta.

Pari jure discrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fatemur qualemcunque gratiam in hoc statu sive parvam, sive magnam esse gratiam Christi. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, *cui* voluntas resistit. Ac tandem per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Norisius in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 4. Ceterum si Jansenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere studuisset, non declinasset ad errores merito ab Ecclesia proscriptos: a quibus immunes censendi sunt, qui famosas quinque propositiones sincere anathematizant, sive gratiam in delectatione constituant, sive in qualitate aliqua, sive in motione Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum est Innocentio XII., qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomistas, & Augustinianos Theologos Janseniani erroris insimulant, in Brevi Apostolico dato ad Episcopos Belgii anno 1694. hæc opportune mandavit: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter se excitata dissidia,*

dia, fraternitatibus vestris injungimus ne ulla ratione quempiam vaga ista accusatione, & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse.

Objecta quædam adversus has theses diluuntur.

Arguunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum a sancta delectatione & caritate, ideft timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti & nos continere a malo demonstrant sacræ literæ, definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6, affirmatque locis pluribus Augustinus. Non ergo omnis gratia est delectatio.

Respondetur timorem utique delectationem non esse; ille enim est metus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur a malo horrore supplicii, per istam trahitur ad bonum amore justitiæ; unius objectum est pœna, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia distinguantur invicem per objecta, atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certissime non est caritas illa deliberata, in qua singularis species virtutis comprehenditur. Verum & timor & caritas eumdem principium habent sive consideretur voluntas, quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive Gratia, a qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio caritatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone XVII. de verbis Apostoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præsertim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, cumque respicit ut Judicem justum & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi Amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sistit in rigore justitiæ, & nondum ascendit ad summi boni jucunditatem. Dum in hanc sese vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor sternit viam caritati, *& incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus*, ait Augustinus in Psalmum 127. Ita Gratia timorem, timor caritatem præcedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, caritas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumi; tum calefecit: posthac lignum flammam concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non esse caritatem, & nego timorem non excitari a gratia, quæ est caritas. Videatur etiam Basilius Poncius de necess. gr.

gr. pag. 36. ubi ex doctrina D. Thomæ demonstrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas est, nisi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

Arguunt 2. Interdum superiorem delectationem nobis divinitus inspiratam sentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepte ergo in illa majori delectatione gratia efficax constituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Augustini, qui libro VIII. Confess. cap. 8. *Non faciebam*, inquit, *quod incomparabili affectu amplius mihi placebat*.

De hoc Augustini testimonio scribit Honoratus Tournely de Grat. Christi art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. decretorium esse, eoque mire premi superioris delectationis defensores. At mihi sententiam nostram insigniter confirmare videtur. Enim vero S. Pater caussam reddens, cur ante conversionem perageret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, si aut membra non habeant, aut hæc sint vinculis colligata, vel resoluta languore; nec obsequeretur motibus bonæ voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe jucundior delectatio divinitus inspirabatur; quod sane principio videtur monstrum, cum in prioribus actionibus, cujusmodi sunt capillos vellere, frontem percutere, & genua consertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in sancto commutandæ vitæ proposito animus imperet sibi ipsi: caussam inquam, hujus rei proferens Augustinus docet, ideo corporales illos actus se effecisse, quoniam etsi minus in se delectabiles, voluntas ex toto volebat; atque contra, motibus indeliberatis sanctæ delectationis, licet amplioris, & fervidioris, resistebat pugnaciter, propterea quod voluntas non tantum cælesti bono delectabatur, sed etiam terrenis longa consuetudine prægustatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, sed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia sancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus consuetudo illum trahebat; ideoque Gratia illa efficax erat respectu indeliberatæ delectationis, qua Augustini cor tangebatur; non erat efficax respectu conversionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robusta consuetudo opponebat nolle, quod non opponebat corporeis illis actibus minus delectabilibus. *Non igitur monstrum* (inquit S. P. sequenti cap.) *partim velle, partim nolle, sed ægritudo animi est; quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri*. Quid igitur pro nostra sententia expressius & clarius? His ne mire Adversarii nos premunt? Ergo servata syllogismorum ratione distant. Interdum superiorem delectationem divinitus inspiratam sentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac desiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem respectu operationis, cujus desiderio accendimur, sed istud reluctante mala voluntate reprimitur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentissime inte-

interiori gratiæ resistere, quoniam, etsi efficiatur in nobis bona voluntas, & sanctum desiderium conversionis, hanc tamen non exequimur ob pugnantem carnis cupiditatem, cui indifferentiâ libertatis magis obsequi volumus, quoniam nondum voluntas spiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiscentem.

Arguunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam*; quibus similia habet q. 70. art. 4. Non sunt ergo admittendi plures gradus efficacis gratiæ ob pugnantem carnis concupiscentiam.

Resp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia justificationis, quam conferebant vetera Sacramenta. Gratia autem sanctificans, quantumvis minima, omnium maximarum cupiditatum affectus reprimit, dummodo præsto sit etiam gratia actualis, quam certissime D. Thomas præter habitualem existimat necessariam. Quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo testimonium D. Thomæ non excludit necessitatem gratiæ prædeterminantis, ut reapse resistat justus cuilibet concupiscentiæ; ita non excludit inspirationem victricis delectationis, sive bonæ voluntatis magnæ & robustæ, quâ valde perfecteque velit, & determinetur ad opus. His enim terminis gratiam operationis nobis Augustinus delineat. Scriptor librorum de Vocat.Gen.lib.2.cap.11. *Donum caritatis*, inquit, *non est semper ejusmodi, ut quicquid ad plenitudinem ipsius pertinet simul a percipiente sumatur; est enim amor qui potest alio amore superari, & sæpe dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum fervorem, Spiritu Sancto inflammante, profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit tepore languere*. Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali, etiamsi de hac S. Thomas non differat, posse homines resistere cuilibet cupiditati, at non potentia illa proxima & expedita, quæ necessitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat. Verum de hac non levi difficultate disceptandum est infra. Alio quoque sensu minima caritas obsistit cuilibet cupiditati; nempe caritas est erga bonum incommutabile; cupiditas fertur in bona commutabilia: superat vero una guttula illius boni, istorum omnium plenitudinem, atque affluentiam. Oportet tamen, ut gustetur ab anima sensuum oblectamentis inhiante, quod summum illud bonum nobis subministratione Spiritus Sancti dulcescat.

Arguunt 4. Plura ex hac nostra sententia consequuntur absurda; atque illud in primis non dari in hoc statu auxilium *sufficiens* contradistinctum ab efficaci; quæ assertio hæretica est, & damnata. Si enim natura gratiæ sita est in sanctæ dilectionis inspiratione, necesse est semper ubi est gratia, dilectionem esse, & effectum illius semper produci. Sequitur ex adverso non dari gratiam ab intrinseco efficacem; hæc enim semper cum effectu conjuncta est; quod non intervenit in explicata sententia, juxta quam, si gratiæ major obsistat concupiscentia, redditur a nobis

a nobis inefficax. Sed & emergit incommodum istud, veram esse opinionem Congruistarum, & scientiam *mediam* a nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis absoluto beneplacito, sed ob nostram majorem, minoremve dispositionem.

Resp. Nec minimum ex hisce incommodis e sententia nostra deduci. Non primum; quoniam semper quidem Dei gratia sortitur effectum aliquem, scilicet pium desiderium, & sanctam delectationem indeliberatam; at non semper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio *sufficiente* admittitur. *Omne auxilium sufficiens* (inquit Alvares lib. VIII. de Auxiliis disp. 8. num. 2.) *omne auxilium sufficiens comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendum decreto absoluto divinæ voluntatis destinatur, v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi fidem, & alios hujusmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei*. Et infra num. 5. *Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti quem producit: & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur*. En, quantum pertinet ad gratiam sufficientem, sententiam nostram nihil discrepantem ab ea, quam Alvares eodem loco testatur esse inter recentiores Thomistas communem, & expresse traditam a D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

Discrepat autem hæc sententia multiplici titulo a pravo dogmate Jansеniano: ac primo, quoniam Gratia sufficiens, quæ imperfectum actum, aliquam scilicet mentis collustrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiamsi ad actum non trahat, ex se ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, nisi reluctaret perversa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo fine confertur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrium torpescat, sed ut nitatur ad opus, studeatque orando robustiorem gratiam a Deo impetrare. Jansenius e contra parvam quidem, & invalidam voluntatem a Deo inspirari fatetur, sed quam necesse sit permanere infirmam atque torpentem, nisi subministretur delectatio tam vivida, quæ arbitrium trahat indeclinabili necessitate; adeo, ut quibus hæc deest, gratia inefficax conferatur, non ut possint converti, sed ut Deo vocanti vetusta cupiditate, quam refrenare non valeant, & fatali quadam necessitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius esset perversis hominibus, si Deus inefficax adjutorium minime largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis pestifero hoc dogmate imbuti propugnatum a nobis auxilium sufficiens in peccatoribus, qui non resipiscunt, inutile & noxium temere pronuntiarunt; quasi talibus peccatoribus fas esset prorumpere in blasphemam illam, damnatam, horrendissimamque de-

deprecationem, *A gratia sufficiente libera nos, Domine*. Deinde in pia illa affectione, quam per gratiam sufficientem nos dicimus hominibus inspirari, tribuitur operis, non quidem executio, sed vera potestas, quamquam non expedita, ut reapse prodeat in actum; quod, ut diximus, non gratiæ defectus est, sed voluntatis humanæ obicem ipsi gratiæ opponentis: quum e contra in Janseniano Systemate impie fabricato ad libertatis exitium non detur sanctæ operationis potestas, nisi adsit gratia necessitatem inferens, & nisi in alterno cupiditatis, & castæ delectationis conflictu, hæc illam superans in bonum voluntatem nostram tanta vi, ut nequeat contraniti, compellat. Præterea in illo actu indeliberato, qui sufficientis Gratiæ effectus est, cum sit sola lubentia & trahens voluntatem cupiditas, at non electio, & indifferentia, cum non sit optionis nostræ actus ipsius excitatio: non reperitur meritum libertatis, quod nunquam comparatur, nisi voluntas gratiæ excitanti cum deliberatione, & libere obtemperet. Ex adverso autem Janseniani, qui ad merendum necessariam putant solam libertatem lubentiæ, etiam in motibus indeliberatis, & in parva illa delectatione, quam Deus operatur in nobis sine nobis, meritum tenentur agnoscere; ideoque juxta Jansenii placita quælibet delectatio est gratia efficax, & meriti vere operatrix. Verum de erroribus Jansenianis postea.

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem, dicimus hanc utique aliquando esse absolutam, ita ut omnem penitus duritiem frangat cujusque cordis; qualis fuit gratia collata Paulo. At sæpenumero est efficax tantum comparative, idest, in uno, non in altero, quoniam in illo minorem, in isto majorem invenit obdurationem. Gratia enim efficax medicinalis est, & necessaria ob infirmitatem, & pugnam inter carnem & spiritum. Medicamenta autem ordinariâ lege exhibentur juxta ægroti malam valetudinem & languorem. Sat erat unicus intuitus Petro, ut fieret amare; Paulus contra stimulum calcitrans erat majori voce, & ampliori luce juvandus. Hinc admonemur, ne terrenis cupiditatibus, & pravæ consuetudinis vinculo nos implicemus, ne gratiæ adjutorium sit hac de caussa sufficiens tantum, & ob robustam concupiscentiam inefficax. Nec inde sequitur nos scientiam *mediam*, aut sententiam Congruistarum probare: siquidem, ut supra cum Augustino monuimus, quod Deus adjuvet illum tantum, istum non tantum, non pendet a circumstantiis extrinsecis personæ, loci, vel temporis, neque a præscientia boni usus arbitrii, sed a secretæ æquitatis ratione, & potestatis divinæ excellentia: & cum Deus efficaciter vult, inspirat tam vividam delectationem, quæ facile vincat, salva semper indifferentia liberi arbitrii, contrarios motus pugnantis concupiscentiæ.

Arguunt ultimo. Destruit hæc sententia systema alibi a nobis propugnatum, quod in statu innocentiæ necessaria non fuerit ad perseve-

 ran-

randum gratia ab intrinseco efficax; imo sequitur Adamo gratiam efficacem fuisse collatam, nec tamen perseverasse. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapsum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio caritatis erat in illo superior & victrix, ideoque efficax ab intrinseco. Imo quomodo Adam in peccatum prolapsus est, cum nulla illius animum pulsaret cupiditas? Postremo nonne Beati necessario Deum amant, quia nulla in eis est delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant necessitate quadam summo bono adhærere, si nulla adversus ipsorum gratiam concupiscentia pugnabat.

Resp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti sunt, data est per gratiam sanctificantem caritas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, simulque largientis gratiam, non meritum hominis, cujus deliberationem antevertebat. Data est & gratia actualis, sine qua non sua culpa cecidissent, quoniam non talis erat natura creata, ut posset sine adjutorio Creatoris in accepta justitia perseverare. Hoc adjutorium, ut Augustinus docet, & nos non uno in loco demonstravimus, dabat posse, non dabat velle; scilicet non erat inspiratio sanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum posset liberum arbitrium cum sola gratia versatili potentia proxime expedita ad perseverandum determinare seipsum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas flectens liberum arbitrium ad malum, necessaria non erat inspiratio sanctæ dilectionis ipsum determinantis ad bonum; & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt a me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum *necessario*, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut *fallaciter* scribit Jansenius lib. IV. de Gratia Christi cap. 8; sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

CAPUT IX.

Sit ne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax.

EXPLICATA efficacis Gratiæ natura, quæritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco *efficax*. Nam Gratiam efficacem om-

omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque dissidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam a voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquiunt, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere studuisset,) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ a se traditam fatetur novam esse, & Gratiæ invictissimo Propugnatori Augustino prorsus ignotam. *Si ea data* (inquit) *explanataque semper fuisset, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare obtendentes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione cohærere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ.* Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & a se adinventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbelle vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adversus Molinianum Opus Animadversionibus cap. 2.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato disp. 2. membro 5, nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. est gratiæ efficaciam ex solo liberi arbitrii consensu metiendam esse, idest, *auxilia prævenientis atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere a libero consensu, & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque adeo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum.* Arbitratur enim Molina Deum eodem prorsus affectu omnibus conferre gratiam, eamque subjicere arbitrii libertati, pro cujus nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum sit discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, sed in actu secundo duntaxat, dum liberum arbitrium indifferenti auxilio præventum absque vividiori motione vult, aut non vult assentiri. Hinc non est, juxta Molinam, in Deo absoluta voluntas conferendi donum perseverantiæ, nisi ob prævisionem liberi consensus, quo liberum arbitrium gratia illa pedisequa bene utitur. Vulgávit quidem primus omnium hanc opinionem Salmanticæ anno 1581. Prudentius de Monte-Major Je-

 suita,

fuita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius ejusdem Instituti: sed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. disp. 53. profiteatur se ante annos triginta scientiam *mediam* & mente præformasse, & in Scholasticis quoque disceptationibus illam propugnavisse sub naturalis scientiæ vocabulo; æquum est Molinam auctorem, placitumque istud appellare Molinianum.

Altera est sententia Congruistarum, quam majori consensione modo PP. Societatis defendunt, nam Molinæ scitum alienum a sententia divinarum scripturarum esse, & evertere fundamentum prædestinationis divinæ, scribit Bellarminus lib. 1. de Gratia & lib. arbitrio cap. 12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4. edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lugdunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii, postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom. 4. pag. 228, nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bellarminus Molinæ sententiam delineat: *Prima opinio eorum est, qui gratiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Itaque existimant hi auctores, in potestate hominis esse, ut gratiam faciat esse efficacem, quæ alioquin ex se non esset nisi sufficiens.* Hac autem sententia, quam Molinianam esse constat, exposita, *Hæc opinio aliena est omnino* (inquit) *a sententia B. Augustini, & quantum ego existimo a sententia etiam Scripturarum divinarum*: quod etiam invictis argumentis demonstrat, ut mirum sit nonnullos negasse hoc esse Bellarmini de sententia Molinæ judicium. Eamdem opinionem ut diminutam, licet non ut falsam, reprobat lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Franciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tannerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5. num. 8. extatque adversus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis Jesuitarum Præpositi editum anno 1613. die 14. Decembris. Est autem sententia Congruistarum exposita a Suaresio lib III. de Auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. In quo docet efficaciam Gratiæ in hoc sitam esse, *Quod Deus infinita sua sapientia prævidens, quod unaquæque caussa, seu voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea constituatur, quando, & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præbitura, si ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum. Et talis vocatio vocatur efficax, quia licet in se non habeat infallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ infallibiliter est illum habitura.* Hæc est illa Gratia, quam *Congruam* appellitant, propterea quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc immerito Tournely comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delectationis; cum hæc ad gratiam sufficientem addat majorem abundantiam caritatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum velit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suaresiana, ut idem Auctor fatetur cita-

citato loco num. 14. nullam intrinsecam motionem requirit præter illam, quam præstat auxilium *sufficiens*, sed tantummodo congruas circumstantias, in quibus per scientiam *mediam* prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam.

Hæc sententia non exploditur memorato Decreto Generalis Aquavivæ, a quo tamen proscribitur sententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis *doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ea media selegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis usurus, si hæc inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in sufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut reipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus*. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo potest plane definiri gratiæ efficaciam *formaliter* non esse sitam in ipsamet cooperatione sua, sed etiam in actu primo prius natura efficacem esse, quam cooperatio nostra absolute secutura sit. At Mutius Vitelleschi Aquavivæ successor, postulantibus quibusdam PP. Societatis, an præmisso decreto doctrinam de gratia per se efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam esse præscriptum. Et revera, cum an.1586. curante potissimum ipso Generali Aquaviva prodierit *Ratio atque institutio studiorum*, ubi quinta regula declaratur, liberum Sociis esse a sententia B. Thomæ circa caussarum secundarum præmotionem recedere; credibile non est voluisse Aquavivam rescindere jam editas, receptasque communibus suorum plausibus præceptiones. In hac Congruistarum sententia defenditur a nonnullis absque gratia ab intrinseco efficaci Prædestinatio ad gloriam gratuita; cujus prædestinationis executio ex illis circumstantiis sit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium subministrationes gratiarum minime aspernaturum.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis Jesu alia quoque sententia, efficaciam gratiæ sitam esse non in hac vel illa particulari vocatione atque inspiratione, sed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium sit, ut sancte operetur, beneficiorum divinorum plenitudine cumulandum; sed quia Deus in thesauris Sapientiæ suæ plures habet gratias, quarum collectionem homo repudiare non potest, tametsi repudiare possit singulas distributive sumptas, cum nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædestinationem ad gloriam, quam speciale donum perseverantiæ

tiæ electis divino beneplacito præparatum concedunt, sed cum se divellere nequeant a Scientia *media*, quam ad salvandam futurorum liberorum contingentiam existimant necessariam, inquiunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere a cælesti delectatione prædominante, neque a prædeterminatione Thomistica, sed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium selecta: atque independenter ab omni absoluto decreto a Deo prævideri. Quam sententiam ætate hac nostra celebriorem reddidit non semel a me laudatus Edmundus Simonnet Universitatis Mussipontanæ Cancellarius in suis de Scientia Dei, de Prædestinatione, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum & Augustinensium omnium affirmantium gratiam efficacem esse seipsa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbtrii, aut ex circumstantiis congruis: atque certissime & infallibiliter cum effectu conjunctam esse, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, sed quatenus est individua & peculiaris præmotio & inspiratio collata hominibus non suspensa & indifferenti Dei voluntate, sed absoluta & plenissima: ita ut hæc gratia det posse, velle & perficere, neque ipsa cooperetur quia volumus, sed nos velimus, quia ipsa operatur. Instituitur vero quæstio de gratia, per quam recte operamur in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad perseverandum necessaria in statu innocentiæ aliis in locis pertractatum est.

Propositio: Datur Gratia ab intrinseco efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca a Theologis in confirmationem nostræ sententiæ producta, illustriora sunt quæ sequuntur. Primum Ezech. cap. XXXVI. v. 26. de Gratia quæ per Christum confertur iis, qui ab idololatria resipiscunt, implentque præcepta Domini verba faciens, *Dabo vobis*, inquit, *cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini.* His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, victrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissione Deus spopondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicujus extrinsecæ effecturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum caritatis flamma succensum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni, idest, largiturum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo non videt. Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus

simus facere, alia quæ facit ut faciamus. Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedisequa, quia velle ac determinare sese ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero est victrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in præceptis Domini ambulemus, ut judicia ejus custodiamus, ut operemur. Est ergo de auxilio sese, atque ex intrinsecis suis efficaci. Rursus citato Prophetæ testimonio Deus non prædicit filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se facturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14, ut observarunt Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac vicesimam: sed manifestius S. Pater de Prædestinat.SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate.* Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. XI, ait Dominus, *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*; non facit autem in præceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiamsi horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non pessundent, donumque speciale per seipsum ab inefficaci distinctum. Denique peremptoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis.* Gratia enim, quæ pendet a voluntatis consensu non est efficacissima, cum sæpenumero inefficax reddatur, suoque effectu frustretur.

Advertas hoc loco, laudata Ezechielis verba explicari non posse hoc tantum sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur a pluribus; discrimen inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem justitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per subministrationem caritatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Propheticis verbis concordissima, interpretatio. Quare declararunt Lovanienses Theologi ex-

explicationem Lessii & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus asseritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. XII. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ*. Joan. VI. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eum*. Ad Philipp. II. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate*. Et ad Romanos VIII. 14. *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*. Hæc putant Adversarii nostri quam facillime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & prævia motione præstet ut velimus & faciamus. At sunt isthæc subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedisequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle: sed ex adverso liberum arbitrium gratiam determinat, flectit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicunque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, inefficaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Sane vero Judæi increduli ac pervicaces, quos Salvator alloquebatur, non trahebantur a Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a Patre meo*. Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab inefficaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philippenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper affuturum sit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. *Quid vero sentias* (inquit Nicolaus L'Herminier Tom.4. operis Theologici p. 241.) *de systemate, in quo omnis plane timor salutaris evertitur?*

Refel-

Refellenda sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto Gratiæ Propugnatori Augustino adversantur. Is enim de Gratia per se efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum est, ita a D. Parente explicatur libro de Gratia Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est*: nimirum, quod passim inculcat, Gratia dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philippenses verba ita S. Pater exponit de dono Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo.* Atque de Gratia Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini*, inquit, *latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis*. Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de suasione & excitatione morali, qua *nos terrenis cupiditatibus deditos futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, & revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem*; demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipiendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari *velle & perficere*. Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratiæ Propugnator excepit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est*: & de Corrept. & Gratia cap. 2. *Intelligant, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant*. Porro qui indifferenter præmoventur, & qui suasionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio præveniente adjutorio illiciuntur atque invitantur, nonnisi improprie & metaphorice dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) *plus est agi, quam regi; qui enim regitur aliquid agit, & a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur: & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest,* quam

quam ut illi se agendam commendet, qui male agere non potest: & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adjutam esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, Deus meus misericordia ejus præveniet me. Sunt ergo juxta Augustinum præfata Scripturarum loca ita accipienda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione præmoveat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quæ possit, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

Proferam modo præclarum Apostoli testimonium ad Rom. IX. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur caussæ determinanti, quam indifferenter præmoventi, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiæ auxilium subministranti: tum etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratiæ beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste divinis præceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suaresius lib. de Auxiliis III. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere hæc verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona hæc objicientis, abusus commentationibus, quæ ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expositio, quæ Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse opus Hieronymi in suis contra Pelagium lucubrationibus hæc Apostoli verba non semel proferentis, scripserat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. aliique eruditi viri, a quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam a Suaresio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusione Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu supposititia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam e vestigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia*. Prima ergo Suaresii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hæreditatem, sive etiam de electione ad gloriam, qua præparavit electis *congruam* vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros prævidit; at pertractare Paulum etiam de absoluta prædestinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac sola prædestinatione hujus status opera bona prænoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suaresius tertio

tio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante*. Verum si hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suaresium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fatemur, Deo tamen *principaliter operante*; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse præmoveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentissime falli Suaresium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem a Dei benignitate manare, addidit protinus, *Idcirco non volentis, idest, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei; ita, quoniam velle quoque ipsum a Deo est, optimo jure totum Deo assignavit*. Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas a Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam *ipsum velle*.

Verum licet Gregorius, aliique Græcorum non tam aperte gratiæ asseruissent efficaciam in expendenda præmissa sententia Apostoli, athletha gratiæ Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait quod si illa posset sic explicari, *quia voluntas hominis non sufficit ut juste recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei*; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei miserentis, sed hominis volentis, atque currentis, *quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur*. Unde infert S. Pater, ut consistat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvari sententiam Apostolicam, *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitus sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen* (inquit) *responderet Nazianzenus non esse parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordiæ & velle & currere hominis attribuitur*. Ceterum Suaresius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

Percelebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testi-

 monio

monio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd.SS. cap.3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unius ab alio discretio nequit desumi sive a gratia præveniente, sive a simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedat. Nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suamet determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratiæ *congruæ* cum Bellarmino lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apostoli habere locum ubi agitur de gratia *sufficiente*, non autem ubi disputatur de *congrua*. Fieri enim potest, inquiunt, ut duo homines eamdem internam motionem recipiant, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstraturus sum, non pendet ab intrinsecis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositis, a quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per seipsum, vel gratiâ Dei; si per seipsum, ipse ergo sese discernit ab alio: si gratiâ Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur a Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem consensurum, sed e contra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6, & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicerent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos a malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam a consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficiunt, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper etsi Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnan-

gnandum armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium præcedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin.SS.quo se hostes nostri communiunt, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis glorietur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suspicetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. *In hac Apostoli*, inquit, *evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino glorietur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatæ naturæ qualescunque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est.* Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discernit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit a Deo adjutorium *sine quo*, & gratiam quæ dabat posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse a cadentibus suamet libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem sat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adjutorium *quo*, & per gratiam victricem dantem & posse & velle, ne glorietur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem deperditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XII. cap. 8.

Momentum II. ex Orationibus Ecclesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, *ut legem credendi lex statuat supplicandi*, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Cælestinus: atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures a priscis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. II. de Peccator. meritis cap. 6. *optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento.* Si ergo orationibus victricem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejusdem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles,*

& in

& in opere efficaces. Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates*. Dom. 5. post Pascha, *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus*. In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere*. In proxima solemnitate, *Flecte quod est rigidum, fove quod est frigidum, rege quod est devium*. In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inhærere mandatis*. In vigesimaquarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte*. Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec prætermittenda est oratio edita a Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; cujus orationis hæc pars est: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostende, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effector judiciorum nostrorum. Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summæ veritatis diligis æquitatem, ut in sinistram nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus a vero, &c.* Extat hæc oratio 1. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostræ voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bonæ voluntatis consensum; quomodo pendet a directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adjutorium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti præmotione, quam suapte voluntate conjungit cum opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Prorsus in hac re* (ajebat Augustinus de dono Pers. cap. 7.) *non operosas disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem: orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem*.

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis,

quæ

quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, idest, connexionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passive se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ præmotionem, sed ipsa a præmotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eamdem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem caussam, istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum 11. ad Tim. 1. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quasi sopitam suscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur ἀναζωπυρεῖν, *suscitare* quasi sopitam flammam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit caritas, magisque ad capessendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, idest per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus e vestigio commonstrat. Responsa itaque a Tournelio selecta nostram corroborant assertionem. Quidam e Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut de facto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus, cur istud a Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquiunt alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ pro eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfracteque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconcussa.

Momentum tertium ex Gratiæ strenuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus argumentis de mente Augustini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam

tiam

tiam delineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultissimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam, mirabilem, ac ineffabilem potestatem, qua Deus operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*: cap. ejusdem lib.35. *inspirationem flagrantissimæ, & luminosissimæ caritatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentissimam voluntatem*: in primo contra duas Epistolas Pelag. cap. 20. *occultissimam & efficacissimam voluntatem ac potestatem, quæ convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: seq. libro cap.8. *inspirationem bonæ cupiditatis, ut homo non sit invitus, non sit reluctans, sed consentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *caritatem, quæ tota nobis ex Deo est, & benedictionem dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti studium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissimam vocationem*: de Corrept. & grat. cap. 14. *inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem*: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiisque Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de prædest. SS. cap. 8. *gratiam, quæ a nullo duro corde respuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsecis suis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque inneffabilibus modis, quandoquidem caussa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & apertissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypotesi quicquam perficere, si homo resistat, suaque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque sententiam gratiæ per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag.651. hæc frustra & immerito sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiæ virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiæ descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod a divi-

divina omnipotentia diffluat, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam donum esset omnipotentis, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax a consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinalem, quæ dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater *validiorem* & *potentiorem*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, sed *disparem*; quod & alibi demonstratum est, & paullo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiæ petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifici Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustriores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audivit a Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audivit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Prorsus non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit*. Animadvertit insignis Theologus Augustinianus Basilius Poncius P. 1. Relect. de Necessit. Gratiæ cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Poncii animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia a Patre audivit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensum. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de cœlo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola*. Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est motio indeliberata quæ est in nobis sine

nobis ; ergo non habet suam efficaciam a nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam consensionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Praeterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est comparate ad motionem gratiæ indeliberatam, & subitam, verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius deprompus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui, Præparatur voluntas a Domino: de quo dictum est, A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet: de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis & velle & operari. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis &c.* Si ergo impertitur Deus vires efficacissimas voluntati, ut velit, ut faciat, ut servet mandata, quomodo gratia sumit efficaciam suam a voluntatis cooperatione? Verum quid ad hæc Adversarii? Attendendum inquiunt scopum Augustini, cui incumbebat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates. Probat ergo tantumodo laudato, & consimilibus testimoniis prævenientis gratiæ necessitatem. Optime vero, ac præclare! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat, affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur in ea velle, & tantum velle, ut volendo faciat, impleatque præcepta; ideoque non a voluntate metiendam esse efficaciam gratiæ, sed ab efficaci gratia operationem voluntatis. Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent, quod ex ea putarent consequi interitum libertatis; quare Augustinus ratus hanc esse gravissimam difficillimamque quæstionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem a gratia Molinistice *sufficiente*, quæ non est efficax nisi ab ejudem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus? Sed de hac re postmodum.

Ad tertium caput reducuntur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deo tribuendum

dum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmovetur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr* (Cyprianus), *nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur*. Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio a Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. XI. §. 8. reponunt totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Immo ex labili hac responsione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinorum collatio attribuitur tota Deo, quoniam non dependet ex nobis quod conferantur, nec ne; pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit a cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilius sit determinate velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda caussa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. XI.33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persev. cap.9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placeat; O altitudo divitiarum! &, Nunquid iniquitas est apud Deum?* Atque lib. II. de Peccat. mer. cap. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis*. At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impensissime, tranasse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. V. de Grat, & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, al-

ter non vult: sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellet ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunt hæc perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppositis loci, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ, neque ab ingenio, neque a temperamento, neque a ceteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam. Nam si gratiam *congruam* placeat appellare ob *congruitatem*, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantiæ; etiam Augustinenses Poncius, Mansius, & Hispani communiter gratiam per se efficacem, sanctam vocationem *congruam* appellitant. Solent respondere alii, quæstionem illam, Cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter resistat, spectare ad inscrutabilia judicia Dei si accipiatur comparative, non vero si consideretur absolute; quærenti enim, cur ille vocanti consentiat, iste resistat, prompta & obvia occurrit responsio, quia hic noluit, ille voluit. Promptum ne obviumque responsum? At mihi pulsat animum eadem quæstio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut faceret. Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est. Absolute enim cur unus non convertatur, est quia non vult; sed non vult, quia justo judicio Dei denegatur illi adjutorium *quo*, & nunc *quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur*, inquit S. Pater de Correp. & Grat. cap. XI. Comparative autem cum omnes obstricti peccato nascantur, cur uni præparetur, alteri non præparetur voluntas a Domino, penes ipsum est æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis. *Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat*; inquit de Dono Persev. cap. 8. Augustinus.

Tertium Augustinianæ Sententiæ principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur*. Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequebatur Ecclesiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Corrept. & Grat. cap. 14. in Abi-

Abisai, qui David regem excepit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret*. Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in cœlo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit*. Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quæ inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiæ, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputatum. Vidimus ibidem, Augustinum distinguere inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mori voluerit; istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud dari & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiorem, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis caussam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. *Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua* (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. XII. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur,) *inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur*. Istud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris discrimen falsum esset, si gratia redderetur efficax vel a voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum quia

quia reapse per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum *congruitas* dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permansuros per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, sive gratiam status innocentiæ fuisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, sive gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat velle, sed etiam tantum velle, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum velle, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum velle, ut voluntas spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique velle, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat velle, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat velle? physica ne præmotione, an morali? Morali, inquiunt; qua fit *ut objectum quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio habendum, turpius*. Ita Suaresius lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10., cui consentiunt Valentia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiæ, puncto 3. Vasquez 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. *Ramum viridem ostendis ovi, & trahis illam. Nuces puero demonstrantur, & trahitur*. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi caritate & voluptate; sed nunquam ego assentiar exempla istiusmodi per omnia præmoventi gratiæ quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem sitam in propositione objecti nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus. Sufficit, ut gratia det velle promotione morali, atque, ut *Draco trahebat secum tertiam partem stellarum*. Habuit Adam gratiam internæ illustrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honestius, & dignius amore dignoscitur. Habuit ergo & gratiam præmoventem moraliter. Atqui hoc non obstante per Augustinum Gratia Adæ collata dabat *posse*, non dabat *velle*. Est ergo ad gratiam quæ dat *velle*, sive ad adjutorium *quo*, præter excitationem moralem necessaria præmotio physica; ideoque gratia est efficax ante voluntatis consensum. Sed hæc ex sen-

sententia Adversariorum dicta sunto. Nostra enim sententia suo loco expressa est, in statu prioris conditionis Deum rationali creaturæ contulisse illuminationem & inspirationem indifferentem, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter præmoventem.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per se efficacem, sed rejicit traditum a nobis utriusque status discrimen dissert. 3. de Nat. cujuslibet Grat. sect. 4. contendit S. P. Augustinum cap. 12. de Corrept. & Gratia pertractare solum de Persev. finali, de qua tantum dici possit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & insuperabiliter: imo plurimum miratur Augustinianos Theologos prædicta uti auctoritate; si enim gratia efficax sic moveret, *sequeretur*, inquit tom. 7. pag. 499, *gratiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Concilium Tridetinum, sed & figere immobiliter in bono*. Qua in re morem gerit Congruistis eodem inani subterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque æquivocationem. Cum argumentum quod petitur a perseverantia finali, quam denegabant Semipelagiani esse speciale gratiæ donum, sit ad probandam electionem secundum propositum præcipuum atque palmare; agit utique Augustinus ad evincendam gratiæ necessitatem de finali perseverantia, ut ex ista discretionis nostræ principium, & divinorum auxiliorum propugnet necessitatem. Ergo gratiam iis, qui prædestinati sunt in regnum Dei singulariter præparatam, liberantem a peccato, quod est ad mortem, & adeo perficientem libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum prædicto, proximoque capite loquitur Augustinus, donum esse finalis perseverantiæ nullus negat, nec est cur tanta pompa verborum id moliantur quidam ostendere. Hocce nostrum assertum est: Adam non indiguit hoc perseverantiæ dono, quoniam fortissimo permisit Deus atque dimisit facere quod vellet; nec ergo indiguit adjutorio *quo* ad standum. Contra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi perseverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, nisi per adjutorium, *quo* in ipso homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videsne quomodo cum Augustino ex dono perseverantiæ, quo Adam non eguit adstruamus utriusque status, divinorumque auxiliorum discrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perseverantiæ, quantum spectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiæ victrici manifesto concedit. Docet cap. XI. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis sunt, & caro concupiscit adversus spiritum: nunquid non sunt toto vitæ decursu in certamine laborantes ac periclitantes, itaut poscant dari sibi per Christi gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit XII. cap., quod ut primus homo non acciperet in bono perseverantiam, sed perseverare, aut non perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex seipsa

con-

concupiscentialiter resistebat: id fortassis non probat esse ad superandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam amplioribus donis adjuvandam infirmitatem? Ostendit insuper sanctis donari gratiæ largitate non solum possibilitatem, sed etiam voluntatem, actumque perseverantiæ, ne in viribus suis glorientur: anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, & ne quis, nisi in Domino glorietur, virtus in infirmitate perficitur? Ait demum, subventum infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an non est ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis? Ita ergo comparantur ad invicem donum perseverantiæ, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc statu sit efficax ab intrinseco; necesse sit admittere ad opera salutaria præter gratiam sufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus, nos superiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde sequeretur hanc gratiam necessitare ad bonum, istud potius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantiæ, est corona justitiæ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas a necessitate, quomodo gratia perseverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis*; *quæ deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus sancti auxilium*? Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem consecutionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, sed insuperabile *secundum quid*, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiæ, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sæpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitantis gratiæ adjutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare cruditatem; quomodo hactenus factum est, ubicunque de libero arbitrio oratio fuit instituta.

Ex

Ex tam prolixa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nollem inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliosque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem subministrando caritatem: & ne videamur caussam nostram deserere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capitis tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britanniæ Opere obs. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuisse a PP. perfecte tractatum, quoniam multi, *qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare latebant in populo Dei, vel non afferebant solutionem quæstionum difficilium, cum calumniator nullus instaret*. Iure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari *eorum opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversos alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur*. Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad VI. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformidare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque paullo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratiæ Augustinus in lib. de Dono persev. cap. 19. insignia loca produxit. Tertul-

lianum appellasse *vim divinæ gratiæ potentiorem naturâ, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem*, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium suæ potentiæ operatur in nobis*; & ferm. de lib. arbitrio, *Gratiam insuperabilis potentiæ*. Plura græce, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Græcorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiæ Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe hæc pauca. Prosper S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat*, inquit, *tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generavit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, &c.* & pariter hæc addit illustriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectatione generata ibi surgat ubi premebatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi diffidebat, inde velit, unde nolebat*. Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum ævi sui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: *Ista gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur*. Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garriunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis a Deo dari testetur Apostolus*. Hæc quidem, & alia permulta directe feriunt negantes necessitatem gratiæ prævenientis: sed quatenus hujus gratiæ effecta declarant, stabiliunt simul auxilii per se efficacis naturam, cum nequeat dependere a voluntatis assensu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere possent Molinistæ, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

Erat ergo primum refutanda sententia Molinæ, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui invenerunt in sylva solis arbusculis consita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id præstiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbatur I. quia opponitur sacris literis, & in eo potest homo gloriari in

in seipso: potest sese ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediat vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilium. III. Orationum Ecclesiæ verba extorto fallacique sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & planissimum contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ discrepantiam non assequuntur. V. Ut his, quæ non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secernere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1688. cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividitur ne lux in sufficientem, & efficacem, eo quod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividitur ne taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concursus Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solet ne dividi in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinæ perseverantia finalis donum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum præ ceteris singulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subjacet, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiæ nullam addunt divinæ gratiæ virtutem; ideoque militant adversus Congruistas argumentationes eædem. Inferuntur ex ea aliæ absurdissimæ consecutiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen, si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiam ne? Hæc vero singulis adest, præsertim in istorum opinatione. Petet locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habuisse Adam gratiam *congruam*, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experimento; nulla quippe major *congruitas* dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso æstu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiæ excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia *congrua*, sed quam a gratia per se efficaci perperam Recentiores distinguunt. Quælibet enim Gratiæ congrui-

tas non a naturalibus circumstantiis, sed a Dei munere petenda est. *Ut adulterium non committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentires, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admisisti*: ita Augustinus Hom. 23. inter L. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis a latronibus expoliatus, & relictus plagis impositis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat secus eum; misericordia motus, & appropians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibet, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens a Jerico in Jerusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaceat, atque a prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed a misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiæ possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæ non tribuunt oleo virtutem, quam habet qualitate sua, & medici applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiæ mediæ sententia fucum facit, & nullatenus a præcedentibus diversa est. Illa enim divinorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam a se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talem efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque hæc sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse confidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia breviissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiæ efficaciam a nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,

Ipsa

Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

CAPUT X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrina fortunam subierit.

HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Molinianæ sententiæ hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos censura eamdem tanquam acatholicam, erroneamque insectari, memores quod a nobis postulant Christiana caritas & modestia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falso nonnulli scripserint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum, proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriberet, quemadmodum ait P. Assermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non est, rem omnino aliter evenisse, nec Molinistis aliquid accessisse præsidii, sententiæ autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod sane nequit melius, quam ex historia rerum gestarum, dijudicari.

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581, Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere, celeberrima universitas Salmanticensis, nullo contradicente Magistro, censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & comprimendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore, atque in ætate ad perstringendum editas lucubrationes plus æquo prona, conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Vertente verò anno 1584, antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum*, de qua consilium iniit hoc ipso anno Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom 1. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum*, Volstadii P. Avullentia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & sparso libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placita scripto, verboque tradiderunt. Verum adeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academiæ nova doctrina displicuit; ut in eam proximo anno 1587. notissimam, gravissimamque *Censuram* emiserit; uti fecit insequenti anno 1588. celeberrima Duacensis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Estius, nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe audita. Addiderunt eodem anno 1588. Lovanienses

ses memoratæ Censuræ *Justificationem* adversus Apologiam a PP. Societatis conscriptam. Oborta hinc inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem dissidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de prædictis Censuris sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam consarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea a ceteris Theologis reprobatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquamquod Auctorem & deprehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnatam, totisque lacertis defensam, Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc a se teneri declaravit anno 1679. summo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martii a felicis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum ad mores pertinentium, simulque obtulere supplicem libellum cum Censuris Lovaniensi & Duacensi, & Justificatione earumdem, ut si quid in his esset corrigendum, id præstaret Petri cathedræ Magisterium. Atque post operosum examen die 10. Junii ejusdem anni 1679. significatum illis est doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota esse immunem, & absque Sedis Apostolicæ offensa defendi posse; licet Pontifex Prædecessorum suorum vestigiis inhærens, & Ecclesiæ paci provide consulens noluerit Causam hanc Rescripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præstat, quam immerito aliqui sententiam nostram in Jansenio telo petitam auferint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Jansenismo extirpando summus Ecclesiæ Rector erat solicitus, oblato sibi libello, in quo sententia de gratia efficaci ab intrinseco liquatissime & absque ulla tergiversatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, si quid haberet cum pravo Jansenii dogmate affinitatis. Sententiæ ergo nostræ securitas non potuit Lovanienses Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumstantiis, in quibus contra quinque famosas propositiones Ecclesia universa obstrepebat; & ipsa Janseniana hæresis sese vaferrime quasi pallio nostro occultabat. Quamobrem in Jansenismi profligatione Censuræ Lovaniensi, & consequenter sententiæ nostræ non præjudicium obvenit, sed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui post Innocentium X. Janseniana asserta damnavit, die 7. Augusti anno 1660. suo Brevi Lovanienses hortatus est, *ut Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata semper, & impense revereri* studerent. Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per se efficaci tantummodo celebrari,

brari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Augustinum vel Thomam, id profecto comprobat invictissime, quod Academia Lovaniensis in Censura, in Justificatione, & in publicis Juramentis tam aperte fuerat contestata se rejicere scita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinsecis suis efficacem. Nec debet quemquam movere, a Censura Lovaniensum recessisse Universitatem Trevirensem, & Moguntinam, propterea quod traditæ jam erant disciplinæ Patrum Jesuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has, aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconcussa* dogmata Molinæ, quomodo ad tenenda *inconcussa tutissimaque* dogmata gratiæ per se efficacis hortatus est Lovanienses præfatus Pontifex Alexander, atque ætate nostra Fratres Prædicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine assumptus in Brevi dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maji 1727. in quibus etiam palam & in conspectu Ecclesiæ contestatus est, se eamdem cum nostra sententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda sunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Jansenismi putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovaniensium cum PP. Societatis concertationes. Eodem anno 1588. vulgata *Justificatione*, & adeo a doctis viris probata, ut Archiepiscopus Mechliniensis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiscopus Cameracensis, quod liquet ex literis ad Universitatem directis die 21. Januarii, occurrens gliscenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium misit Octavium Fregipanium Episcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apostolicum Nuntium: qui auctoritate Apostolica indixit utrique parti silentium, jussitque, ne una adversus alteram censoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apostolicæ definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur a Theologica Facultate, quoadusque disceptatio finiretur Romani Pontificis Constitutione. Sustinuisse quoque Leonardum Lessium suæ temeritatis gravem reprehensionem affirmat lib. de ult. fine cap. 12. Henricus Henriquez Societatis Jesu Theologus. Hic exitus controversiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia Molinæ: atque ex Belgio ad Hispanos pertransiit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adversus Molinistas Sacer Ordo Prædicatorum. Caussa ad Inquisitionem Hispanicam delata est: hæc consuluit Universitatem Salmanticensem: apud istam male audit Molinæ liber, si fides habenda est Thomæ Lemos lib. 4. Panopliæ Tract. 4. cap. 43. Nec est cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integritatem, tum ob judicium consimile ejusdem Academiæ Salmanticensis, quando talia movit Prudentius de Monte Mayor septem annis ante editionem Concordiæ. His ergo fervescenti-

bus

bus controversiis Clemens VIII. in summum Pontificem renunciatus die 30. Januarii 1592, imposuit primum utrique parti silentium; deinde mandavit, ut scripto sententias expressas sacrarum Scripturarum testimoniis, & Conciliorum ac Patrum auctoritatibus communirent; ac tandem caussam Romæ agitari mandavit, id ultro cupientibus Jesuitis, atque laudabili humilitate promittentibus se obtemperaturos ac subscripturos judicio Romanæ Sedis. Initium inde habuit sub eodem Pontifice die 2. Januarii an. 1598. celeberrima Congregatio de Auxiliis.

Hujus Congregationis Historia ex variorum scriptis & reconditis monumentis a duobus inter se pugnantibus Auctoribus edita est, scilicet a P. Hyacintho Serry sub nomine Augustini Le Blanc Lovanii an. 1700. & a P. Meyer sub ascititio cognomine Eleutherii Antuerpiæ an. 1705. Hunc Auctorem falsitatis redarguere & plane confutare priorem historiam scribit Tournely Tom. 1. Cursus Theologici pag. 440. sed non vidit fortasse vir doctus editionem alteram Antuerpiensem anni 1709. sub proprio Auctoris nomine, in qua prior vindicatur, fides Actorum asseritur, & Eleutherius haud obscuris argumentis revincitur. Quidquid sit de utriusque auctoritate Scriptoris; tria certissima sunt, nec in dubium revocari possunt, nisi temere Acta quæque memoriæ posterorum consignata negentur, præsertim conscripta ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio Coronello Ordinis nostri primo Congregationum Secretario; quæ penes nos adhuc in Angelica Bibliotheca servantur. Primum est majorem Consultorum partem sententiam de gratia efficaci a consensu, & cooperatione liberi arbitrii exosam habuisse, suisque subscriptionibus reprobasse. Alterum, Clementem VIII. non tantum Congregationum initio mandasse, ut assertionum capita ad probatissimam atque a Prædecessoribus suis consecratam S. Augustini doctrinam expenderentur; verum etiam ad proscribenda Moliniana dogmata maxime fuisse inclinatum, scriptumque pro Gratia per se efficaci ex variis Augustini locis depromptum ipsummet exhibuisse, ejusque mandato editam a Coronello Censuram Molinæ, cui omnes, si Bovium exceperis, die 12. Martii 1599. Consultores Theologi subscripserunt. Quam Censuram in Archiviis nostris Romæ asservatam neque in Molinam studiosi editam negant, plura causantes ad illius minuendam auctoritatem, veluti Censorum in adversam partem officium clientelæ, atque non tantam, quæ satis esset, caussæ peritiam. Hæc vero, quoniam inepta sunt, nec solidi crepant aliquid, refellere non est opus. Tertium, quod indubitatum contendimus, est, Paulum Quintum Pontificatus sui anno 2, idest 1606, præcepisse unicuique Consultorum ut damnandas propositiones diligenti studio seligerent, ac delinearent singuli edendæ Constitutionis specimen; omnes vero, excepto Bovio, in damnationem Molinæ iterum conspirasse. Hujus Bovii Episcopi Melphitensis olim Societatem professi est Tenor alius Bullæ delineandæ, in

qua

qua indecisum relinquitur punctum de Gratia per se efficaci & hunc Annatus, aliique solent ex adverso laudare; sed non est digesto a Censoribus omnibus reliquis præferendum exemplar istud ab uno Bovio delineatum. Verissimum tamen est, nullum diploma contra sententiam Molinæ fuisse publicatum; quin decreto Pontificis cautum est, ne assertores unius sententiæ oppositam aliqua censura proscinderent, reservato, ut æquum erat, Apostolicæ Sedi judicio. Cui nos debitam observantiam profitentes, etsi pro una parte pugnamus, suam alteri probabilitatem relinquimus, hoc unum asserentes in hisce omnibus controversiis nunquam sententiam nostram, quomodo Molinianæ accidit, subiisse pericula. Sed & ingenue fatemur, nullam, quod jus attinet, vim habere Acta, & Censuras hactenus memoratas, utpote quæ non fuerint supremo judicio finita. An vero Paulus V. sententiæ promulgationem suspenderit (ut inquiunt nonnulli,) ob interdictum in Venetos promulgatum, cujus occasione PP. Jesuitæ suam erga Apostolicam Sedem obedientiam singulari exemplo comprobarunt, an ob aliam caussam in summi Pastoris animo latitantem, nostrum, Ecclesiæ videlicet pusillorum divinare non est: imo firmissime tenemus supremum Ecclesiæ Rectorem nullo humano affectu, sed provido sanctoque consilio abstinuisse a promulganda sententia; ut pax inter nos servaretur, & veritas conjuncto cum humilitate studio, & absque acerba contentione diligentius inquireretur. Ex Congregationibus itaque de Auxiliis, quæ a die secunda Januarii anni 1598. in qua habita fuit Congregatio prima perdurarunt usque ad diem 20. Augusti anni 1607, in qua habita fuit postrema, hæc tantum colligenda esse existimavi.

Puto neminem dicturum, etiam Augustinianam doctrinam pluribus aliquando displicuisse, uti Adrumetinis Monachis, & Massiliensibus, aliisque doctrina & sanctitate conspicuis, ac tempestatem & naufragii periculum passam in damnatione Gothescalchi, in caussa Leonardi Utinensis, atque in proscriptione propositionum Baji, Jansenii, Quenellii, aliorumque hujusce factionis hominum. Enimvero quisquis lucubratiunculas nostras perlegere non dedignabitur, videbit ex Adrumetinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros dissensionem inter Monachos suscitasse, & hanc etiam operâ S. Patris oportune sedatam, in caussis autem ceteris non sine magna Augustinianæ doctrinæ commendatione novitates atque hæreses eliminatas. Atque hæc, quoniam suis quæque locis disposui, necesse non est permixtione quadam conglutinare. Sat est nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Christiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc nostra repudiasse, sed tradidisse antiquitus, & hactenus propugnare, vel saltem præconii laudibus ornavisse.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinæ sententia continuit se inter

ter domesticos parietes, externos autem defensores nonnisi aliquos ab institutis Majorum suorum degeneres adinvenit; nostram exceperint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclarissimi. Et quidem amplissimo S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum censeo tribuendum esse, ut Augustinianæ Scholæ splendorem ei maxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadversor Jacobo Le-Bossù Doctore Sorbonico: nullus pro Lovaniensi Censura stetit magis, quam cum sua Ecclesia Atrebatensi Episcopus Meulartius; atque, ut mittam Didacum Sylvam, innumerosque Theologos Duacenses, ut plurimum ex horum Monasteriis decem simul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Augustini melius consuluit, quam S. Mauri sanctissima & doctissima Congregatio. Dominicanæ Familiæ Doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, & quos recensere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Albertus, & S. Thomas, fuerunt, ac sunt Gratiæ efficacis acerrimi propugnatores. Nostrates prætermitto. Quid sentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum suarum Ducem, præclara scripta Thomæ Valdensis, Andreæ de Lao, Lezanæ, aliorumque, una cum Salmanticensium, & Complutensium editis Voluminibus, apertissime contestantur. Meminissem, uti æquum esset, Ordinum ceterorum, nisi hanc provinciam viri celebres suscepissent, neque res esset in medio posita, omniumque sermone celebratissima.

Sunt revera ex recentioribus Scotistis aliqui magis sententiæ oppositæ addicti; at si de Ordine universo indiscriminatim loquamur; malo causæ nostræ patronos appellare, quam adversarios. Ipse profecto Molina in Concordia Quæst. 14. art. 13. disp. 48. Scotum illorum Principem sibi contrarium esse testatur: & si Doctorem Subtilem videamus in dist. 46. libri quarti, prorsus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare seipsam; & recte, est enim libera & activa facultas: sed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædefinitione divina minime sejungit, ut constat ex dist. 37. libri primi. Primus aliorum Episcoporum subscripsit Censuræ Lovaniensium Franciscus Waloncapelle Antistes Nemovicensis. Steterunt pro Gratia per se efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Censores interfuere: eamdem propugnavit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamensis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epist. ad Romanos, in libro adv. hæreseos VII, Alphonsus a Castro, &, ne percenseam singulos, in Cortina, & in libro, qui inscribitur *Mens vera Augustini*, Franciscus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauci, qui Majorum signa dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequaquam sufficere ut insignes Scoti palestræ ab Augustinensibus credantur disjunctæ. Quarum tanta est con-

consuetudo, ac tantum pervetustæ necessitudinis vinculum, ut Scotus in solis Theologicis Commentariis octingenties, ac quindecies in præsidium assertionum suarum advocaverit Augustinum; & ex Augustiniano Ordine primus omnium Scoti opera anno 1474. edi curaverit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindiciisque illustraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini judicio doctissimus.

Ipsam quoque amplissimam Societatem Jesu decretis nostris adversari non ausim universim asserere. Neque enim Sanctus Patriarcha Ignatius a Benedictinis, quos dicitur adjisse, nec primi ejus alumni a Gymnasiarchis, a quibus imbuti sunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatam haurire. Neminem præterea latet Societatis Constitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, IV. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholastica Theologia. A qua in hoc præsertim de Gratia efficaci puncto non fuisse alienum Alphonsum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonstrat in altera parte de Mente Concilii Tridentini cap. 71. eruditissimus Reginaldus. Francisci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54, necnon Benedicti Pererii lib. VIII. de Rerum nat. principiis, cap. 8, & in Danielem lib. III. cap. 3. extat pro sententia nostra absolutum plenissimumque suffragium. De Henrico Henriquez legendi Salmanticenses Tract. 3. de scientia media disp. 10. dub. 8. De Azorio, Canisio, & Costero videndus Paulus Fasseau in Opere, cui titulus *Auctoritas Philaletis*, edito cum magnifica plurium approbatione Duaci an. 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Bastida acerrimum defensorem Molinæ in Hispaniam absolutis Congregationibus de Auxiliis reversum cum veste Societatis priorem exuisse doctrinam ferunt apud Auctorem illius Historiæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem scite ac sententiose concludam, non defuturos Gratiæ per se efficaci, quamvis oppugnarent illam ceteri, Scriptores Societatis, qui suscipiant ejus caussam: tanta est Augustinianæ sententiæ dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam Inficere anguiculus,

In quoscunque sinus spirarum torqueat orbes,
Et fallax multa torqueat arte caput:

CAPUT XI.

Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam per se efficacem.

PRæcipuum Adversariorum argumentum est, quod cum Gratia per se efficaci nequeat componi libertas. Et illud quidem a nobis non se-

mel contritum fuit; sed cum tironibus videatur difficillimum, & non uno runcinæ ductu possit robur dolari, illius asperitatem, si quæ superest, complanabimus. Dari ergo libertatem indifferentiæ, quam definiunt Theologi omnes *potestatem ad agendum vel non agendum positis omnibus requisitis*, & de qua affirmat Augustinus, quod sit *media illa vis, quæ ad fidem, & infidelitatem potest inclinari*, S. autem Thomas eam appellat *vim mediorum electivam*, nullus non hæreticus negat. Atque hanc libertatem per efficacem gratiam subverti non uno ex capite evincere conantur Moliniani. Proferunt primo nuper traditam libertatis definitionem, atque sic argutantur. Requiritur ad essentiam libertatis potestas indifferens, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, agere, vel non agere valeat. Data autem gratia ex intrinsecis suis efficaci, non remanet hæc potestas indifferens, quoniam hæc gratia dat ipsum velle, ipsum agere, ipsum indeclinabiliter operari, atque determinatio actus tollit indifferentiam. Igitur gratia ab intrinseco efficax libertatem evertit. Deinde afferunt definitionem Tridentini Concilii sess. 6. Can. 4. declarantis liberum arbitrium *a Deo motum & excitatum posse dissentiri si velit*: quod sane ita debet intelligi, ut liberum arbitrium dissentire possit *in sensu composito divinæ motionis*, loquitur enim Concilium de libero arbitrio præmoto, atque excitato, & consequenter frustra ad hoc momentum elidendum recurrunt quidam ad *sensum compositum & divisum*. Idem insuper probant ex notissimo Scholasticorum axiomate, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*: Si ergo gratia efficax est cum effectu necessario connexa, neque ab illo potest divelli, subministratur enim absoluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non potest non exequi prædefinitam operationem; erit quoque necessaria ipsamet operatio, quæ tale decretum consequitur. Insuper nos efficacem gratiam statuimus esse victricem delectationem: At notissima est sententia Augustini, super quam Jansenius totum systema construere tentavit, *Quod magis delectat, illud sequamur necesse est*: Igitur necessarium est quidquid per auxilium efficax operamur. Item si cum promotione absoluta & indeclinabili potest consistere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum constringimur vinculis gravati compedibus atque ergastulo. Rursus si quis in hac sententia efficacem gratiam abjiceret, eique reluctaretur, decreta Dei frustrarentur: pari ergo ratione si posset quis reluctari, possent irrita fieri, & frustrari absoluta decreta Dei; ideoque aut hæc decreta non dantur, aut non persistit cum iis potestas liberi arbitrii abjiciendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem sub gratia efficaci aut potest quis dissentiri, aut non potest: si non potest, jam periit libertas: si potest, vel dissentiet aliquando, vel non; si illud dixeris, non est ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; si nunquam dissentiet, cui bono, cuinam commodo potestas nunquam operatura?

Me-

Meminisse te oportet, Lector, eorum, quæ scripsi lib. IV. cap. 13. Principio dixi argumenti difficultatem nos minime deterrere; cum Augustinus fateatur esse perdifficile libertatem concordare cum gratia; & similia objecerint olim Semipelagiani Massilienses. Quare si nobis responsio nulla succurreret, fateremur ignorantiam nostram, non tamen denegaremus gratiam per se efficacem, reponentes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repeteretur a nobis, istam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficillimamque quæstionem demonstrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non sit repetenda a voluntatis consensu; nam si hoc esset, non foret quæstio *ad discernendum difficilis*, ut dicitur ab Augustino in libro de Gratia Christi cap. 47, de Sp. & lit. cap. 39, in Epistola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adversarii his acquiescere; percurre regulas a nobis ibidem traditas, & quintam præsertim, in qua docuimus liberam esse voluntatem circa omne bonum, quod in se non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum incommutabile, quotiescumque non videtur in se, ut contingit in patria; ubi iccirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia judicii, nec libertas a necessitate. Quibus ad memoriam revocatis, ad primum argumentum admitto traditam liberi arbitrii definitionem; & nego quod sub gratia efficaci non remaneat potestas ad oppositum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præstat per supernam illuminationem, & inspirationem sanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum sub omni ratione veri, & bonum sub omne ratione boni proponat, rapiatque in se mentem & animum illa necessitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax necessitatem, propterea quod ipsa sit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberrimâ voluntate, quod nos magis trahit, magisque delectat, quandiu ipsa delectatio, bona voluntas, & deliberatio animi perseverat: & nihilominus id potest non evenire; quoniam ea delectatione non absorbetur voluntas a plenitudine bonitatis, ideoque *potest alio amore superari, & ex mundi delectatione marcescere*; etsi non superabitur, donec Spiritu Sancto inflammante caritas Dei vincat pugnantem cupiditatem. Ita quandiu teneor amore servandi propriam vitam, aut determinate volo sedere, vel ambulare, nunquam me precipitem dabo, nunquam ab opere, quod volo, desistam; possum tamen velle, & facere oppositum, quoniam in hoc quod volo possum apprehendere aliquam speciem mali, ac præsentem voluntatem abjicere.

Ad secundum respondeo optime exponi definitionem Tridentini Concilii per sensum compositum ac divisum. Neque enim Thomistæ docent quod in sensu composito excitationis & motionis divinæ non sit in nobis

nobis potentia dissentiendi, ut cavillantur nonnulli; sed docent tantum quod non possit componi dissensus cum ipsa efficaci excitatione & motione, ita ut sensus compositus & divisus appellet *positionem actus*, non *possibilitatem*. *Quamvis enim* (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) *non esse effectus divinæ voluntatis non possit stare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum divina voluntate: non enim ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari; sed ista sunt incompossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur.* Verum ut sistamus in priori responsione in re ab hac doctrina Divi Thomæ non discrepante: concedo posse hominem dissentiri etiam in sensu composito vocationis & excitationis divinæ, non enim est excitatio & motio, quæ proponendo bonum incommutabile cum perfectissima ipsius cognitione necessario trahat ad se voluntatem: sed nego cum tali excitatione divinæ gratiæ ponendum fore aliquando dissensum. Aliud est enim posse dissentiri, aliud dissentiri reapse: stat quippe sine actu potentia, & plura possumus facere, quæ non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter assentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere: atque si facimus, si volumus, si operamur; quomodo simul & semel nec operemur, nec velimus, nec faciamus? Possumus tamen non assentiri, cum talis excitatio non sit luminis gloriæ, & caritatis consummatæ, sed illuminationis & dilectionis, quæ consistit cum indifferentia judicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiæ ad non agendum. Dum volo, ut velim necesse est; non est autem consequens, ut dum volo non possim non velle. Fatentur etiam Congruistæ illum, cui gratia *congrua* parata est, infallibiliter consensurum. Non ergo infert infallibilitas actus negationem potentiæ ad oppositum.

Dicam de Tridentino Concilio ad Tironum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit adversus hæresim Lutheri & Calvini; quorum impiissimum dogma erat extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinæ gratiæ non adjuvet libertatem, sed hanc nihil cooperantem, &, veluti inanime quoddam, *passive* se habentem, absoluta necessitate ad opus impellat. Nam Calvinus præsertim lib. 2. Instit. cap. 3. impugnat expresse doctrinam Augustini asserentis Epist. 107. obsequi gratiæ prævenienti a pedisequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non esse per se efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam hæresim declarat sub hac efficaci gratia consistere potentiam ad oppositum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum hæretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia per se efficaci mala consecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Deo moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, sed liberum arbitrium non rapi necessi-

cessitate, sed etiam motum & excitatum posse dissentire si velit. Doctrinam ergo de Gratia per se efficaci veram supponit & confirmat: consequentiam Calvini merito negat, & damnat. Nec enim definitum est a Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium posse dissentiri, quoniam excitatur & præmovetur gratiâ duntaxat indifferenti: id in nullo Tridentino Canone legimus. Imo si hæc erat mens Patrum; cur id expressis terminis non declarare, & Calvinianam hæresim subvertere a fundamento? Sed ex Tridentino ipso Concilio non solum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis potest evinci falsam esse Molinistarum sententiam, nostram autem verissimam. Mitto quæ de Justificatione declarat, ipsius exordium in adultis *a Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse*, complementum autem etiam ab ipsa gratia, quam confitemur orantes, *Converte nos Domine ad te, & convertemur*: quibus verbis non petimus auxilium, *sine quo* converti non possumus, idest, gratiam indifferentem, sed auxilium *quo* Deus nos convertit, gratiam videlicet efficacem. Animadverto Canonem tertium sess. 6. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*, desumptum ex Canone 6. secundæ Synodi Arauxicanæ: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, pulsantibus nobis dicit misericordiam conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus, in nobis fieri confitetur, & aut obedientiæ, aut humilitati subjungit gratiæ adjutorium, nempe ut obedientes & humiles simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti, Quid habes quod non accepisti, &, Gratia Dei sum id quod sum*. Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inspirationem, & adjutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium, quo fit ut credamus, ut velimus, ut operemur, non illud tantum, sine quo credere, velle, & operari non possumus. Definit etiam Can. 22. *Justificatum sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare non posse*. In sententia autem Adversariorum nostrorum perseverantia non est speciale Dei auxilium: aut si speciale est, debet non esse commune; si non commune fatentur, non dabit solam potestatem perseverandi, sed ipsum perseverare efficaciter operabitur, ut probat Estius in 2. sent. dist. 26. §. 43. & Lescotius Carnotensis Episcopus in Prælect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera si Concilium Tridentinum nostram de Gratia sententiam non judicasset oppositam Calvinianæ; Theologi, qui Sacrosanctæ Synodo interfuerunt, postmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnassent. Propugnarunt autem ferme omnes, uti demonstrat in secunda parte Antoninus Reginaldus; & potest quisque percipere ex Operibus eorumdem

dem. Et ne singula percurramus, si hi Theologi non admiserunt gratiam per se efficacem; defenderint necesse est scientiam *mediam*, hac enim scientia non admissa, sequitur Deum prævidisse futura supernaturalia in antecedenti & absoluto suæ voluntatis decreto, ut recte Suaresius lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 4. At quandonam Scientia *media* prodiit in orbem? Molina se illam invenisse gloriatur, & consentit Fonseca lib. VI. cap. 2. Metaphysices. Alii scribunt etiam traditam a PP. sed adeo perplexe & obscure, ut non eam designaverint nisi nomine scientiæ *simplicis*, unde invaluit tantum post assiduam eorumdem Patrum lectionem, auctore Vasquesio disput. 67. cap. 4. primæ partis, & Henrice disp. VII. cap. 10. Tempore ergo Tridentinæ Synodi vetus Augustini sententia regnabat, novitiâ Medistarum aut nondum natâ, aut nondum expositâ. Sed ad argumentum secundum nimis multa; tertium jam diluamus.

Prædictum Axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*, idem videtur cum isto, *Quod ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, illud inimpedibile est & necessarium*; istud vero damnatum his, non aliis verbis expressum, a Sixto IV. & revocatum a Petro de Rivo testatur in sua *justificatione* Universitas Lovaniensis. A qua etiam solvitur hac ratione argumentum, *Quod vero subjungitur Dei decretum in ipsius esse potestate, non itidem in nostra, eoque illius non impediri libertatem, sed impediri nostram in eo quod ex illo decreto necessario sequitur: hoc inquam nullam eis præbere labendi viam. Primum, quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione, qua facta non est mutationis locus. Deinde etsi decretum Dei in caussæ secundæ non sit potestate, ipsum tamen ejus caussæ conditionem in agendo naturalem non immutat, eoque effectus libertatem, & contingentiam non impedit; alioquin enim sequeretur liberam non fuisse gentium conversionem, sed necessariam; quia absoluta Dei promissio de gentium conversione, unde illam per necessariam consequentiam futura colligitur, non erat in hominum convertendorum potestate: estque ante annos 112. in hac universitate cujusdam Petri de Rivo hæc primo censurata, deinde vero in Urbe Roma sub Sixto IV. damnata, & ab ipso præsente revocata propositio, Quod ex inimpedibili, &c.* Quibus verbis habes simul quænam fuerit propositio illa Petri de Rivo, & optimam ad argumentum responsionem. Vide Hist. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonsal. contr. V. art. 3. in Append.

Ne tamen a priori responsione nostra ullatenus recedamus; dico in omni decreto antecedenti, absoluto & efficaci, quod nobis necessarium dicitur hoc tantum sensu, quia non est in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur, distinguendum esse ratione nostra primo voluntatem Dei elargiendi inspirationem victricem, quam per scientiam *simplicis intelligentiæ* optime novit operaturam in hominum voluntate

ut

ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem nostram per gratiam *cooperantem*; atque his duobus statutis haberé certissimam futurorum præscientiam, qua in sua prædestinatione novit Deus quicquid est ipse facturus. Hanc præscientiam non evertere libertatem, consentiunt adversarii, nihil enim per ipsam Deus in voluntate nostra operatur. Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lædere, eo quod effectus hujus decreti est ipse concursus Dei concomitans actualem voluntatis operationem. Si esset ergo in priori decreto antecedenti & absoluto aliquid evertens libertatem, foret voluntas largiendi victricem illam delectationem, quæ a nullo duro corde respuitur. At hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum sub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem superare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens necessitatem potentiæ, sive negationem *possibilitatis* actus oppositi; quemadmodum infert suppositio antecedens luminis gloriæ, quod manifestans summum bonum in se trahit ad amorem suavissimum quidem, sed necessarium.

Quæ sequuntur non est ex dictis operosum diluere. Augustinus enim docet nos *necessario* sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione *possibilitatis* ad actum oppositum: quo sensu necesse est, ut sedeamus quandiu efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus. Proximum de vinculis nullius est momenti; in actibus enim *imperatis* a voluntate, cujusmodi est ambulatio, quoniam hi impediri possunt a caussa extrinseca, non solum necessitatem pati possumus, sed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cujusmodi sunt velle & nolle, semper immunes sumus a coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri nisi volenti: possumus tamen velle necessitate, si in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen necessitatem non infert, ut diximus, Gratia Christi; nisi illa, quæ coronat nos in misericordia & miserationibus, idest, vita æterna. Eam objectionem, quæ sexto loco posita est, repellere non est opus; siquidem divinum decretum est ut operemur, sed libere & cum potentia ad oppositum; unde eo supposito repugnat hominem non operari, sed non repugnat, imo conforme est ipsi decreto, operari libere, & posse simul non operari: quod in Scholis consuetum est dici, posse utique sub efficaci auxilio hominem dissentiri *potentiâ possibilitatis*, non *positionis*. Postrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non sit, ut inquiunt, frustranea, sat est quod possit non agere; nec est necesse, ut aliquando sub efficaci præmotione non agat: alioqui frustranea esset potentia resistendi etiam sub gratia *congrua*; sub qua nunquam libera vo-

luntas resistit; sicuti & potestas non perseverandi collato speciali dono perseverantiæ, quandoquidem supposito tali dono quilibet perseverat.

Arguunt præterea Medistæ: Isaiæ cap.v. v. 4. conqueritur Dominus de Israelitis dicens: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* At si necessaria esset gratia efficax, non esset justa talis querimonia; possent enim respondere Israelitæ, Quid? Debuisti nobis gratiam per se efficacem elargiri. = Resp. I. cur pariter respondere non possent, debuisti nobis tribuere gratiam *congruam*? Deinde non loquitur Esaias de Gratia internæ vocationis saltem victricis: non est enim, qui possit resistere voluntati Dei, *si decreverit salvare Israel*, ut habetur cap. 13. Estheris: atque id decrevisse cur non potuit? Ergo sermonem habet propheta de institutione Ecclesiæ Judæorum, & de gratiis externis, quas omnes comparatione vineæ recenset. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, idest, in montibus Palestinæ pinguissimis atque uberrimis: *sepisse eam*, scilicet tutatum undique ab incursionibus finitimorum; *lapides elegisse ex illa*, hoc est ejecisse sculptilia, electis ex ea cultoribus suis: *ædificasse turrim in medio ejus*, nempe in munitissimo loco Civitatem Jerusalem; *extruxisse in ea torcular*, nimirum propitiatorium, & altare perfusum sanguine victimarum. Quæ sensu mystico, & spiritali etiam conveniunt Ecclesiæ Christi. Tandem si hunc locum ad prædestinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia est beneficium indebitum; neque verba Esaiæ significant aliquod Dei beneficium deberi, nisi supposita promissione, providentia, & prædestinatione divina.

Præterea objiciunt nomen gratiæ efficacis inventum fuisse a Calvino: quale autem judicium feras de sententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo sensu efficacem, quod ipsa omne opus salutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipsa faciat, ut faciamus. Addimus Augustinum non solum appellasse efficacem, sed & *efficacissimam* atque *omnipotentissimam*. Dicimus vocabulum etiam intrusum ab hæreticis ad labefactandam Catholicam veritatem, posse retineri ad hanc illustrandam & confirmandam; uti vocabulum *Homoousion*, quod in ore Sabellianorum præfert sensum hæreticum, receptum est ad extirpandam hæresim Arianam. Demum ut recentiores nobis objectant errores Calvini, ita Semipelagiani opponebant Augustino dogmata Manichæorum, asserentes ex illius circa gratiam & prædestinationem doctrina induci fatalem necessitatem, ut vidimus lib. VI. primæ partis cap. 6. mom. 2. Quale autem judicium feras de objectis Massiliensium?

Huc etiam spectant omnia argumenta, quæ pro scientia media afferuntur

runtur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethsaitarum, quam ex iis Augustini locis, in quibus videtur adstruere gratiam *congruam* ad sensa Molinistarum. Verum ad hæc responsum est lib IV. cap. 12. eamdem gratiam quæ in Tyriis & Synodiis fuisset efficax, in Corozaitis & Bethsaitis talem non fuisse ob istorum obdurationem, ut Augustinus scribit cap. 4. de Dono Perseverantiæ: quod ex præcedenti cap. VII. ubi fuse de gradibus & œconomia gratiæ pertractatum est, arbitror omnibus manifestum. Ostendimus etiam citato cap. 12, Augustinum commemorasse gratiam *congruam* sine præjudicio latentis consilii Dei, & locutum de *congruitate*, quam facit ipsa gratia, non quæ pendeat ab extrinsecis circumstantiis; atque id etiam superiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac morosi. Quod etiam objiciunt, ex nostris principiis removeri virtutes, induci desperationem, ac bonorum operum studia torpescere, in libro de Prædest. Sanctorum cap. XV. fuit evidentissime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Monitione V. explicavimus, demonstrat secunda pars Institut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705, Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad usum Patris Desirant Doctoris Lovaniensis ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per se efficaci esse fundamentum omnis virtutis Christianæ iisdem plane argumentis, quæ producta sunt in Institutionibus Leodiensibus. Hæc itaque omnia sufficit modo revocasse ad memoriam.

Unum argumentum superest adversus sententiam nostram, quod Thomistis repetentibus gratiæ efficaciam a dominio Dei, & a dependentia caussarum secundarum, nihil affert incommodi. Est autem: Admittitur a nobis gratia ab intrinseco efficax in hoc tantum statu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit solum, ut tantæ vires restituantur infirmo, quantæ sunt in morbo, quo lacessitur. Homini ergo qui trahitur in malum a concupiscentia quatuor graduum, sufficit si medicinalis Christi gratia inspiret sanctam dilectionem, ut quatuor: neque necessaria delectatio est victrix ac prædeterminans.

Verum respondetur eo ipso, quod gratia efficax admittitur ob creaturæ rationalis infirmitatem, efficacem esse ex intrinsecis suis. Primo quia, ut ostendimus, hujus gratiæ proprium est tribuere non tantum *posse*, sed etiam *velle*, atque subvenire infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sanctâ & noxiâ, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit alterâ robustior, eamque deprimat: nullus enim nisi a fortiori vincitur ac superatur; & voluntas vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflictatione, discordando dissipant animam; ut Augustinus docet lib. VIII. Conf. cap. 5. Tertio, quia in æquali gradu concupiscentiæ &

 gra-

gratiæ, gratia concupiscentiæ, non concupiscentia gratiæ succumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum, inclinationem; & ideo Augustinus scribit de corrept. & grat. cap. 12. *Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei præmotione, est liberi arbitrii sani & robusti, non autem infirmi. Sed de gratia per se efficaci hæc satis.

CAPUT XII.

De Theologico, & pervulgato Axiomate, Facienti quod in se est Deus non denegat Gratiam.

SYNODUM Palestinam damnasse Pelagianam propositionem *Gratia datur secundum merita nostra*, diximus cap. 2. hujus libri. De ipso nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum est breviter; cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiæ necessitatem, & initium cujusque supernaturalis operis a Deo in præcedentibus, & consequentibus disputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædest. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam a nobis postulant varia Scholasticorum placita; non enim defuere qui naturalibus operibus crederent vim inesse meriti tantum *de congruo* ad beneficia supernaturalia obtinenda, & qui existimarent posse homines naturæ viribus sese ad gratiam disponere. Atque dispositionem hanc quidam positivam dixere, quidam vero negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo sunt obdurati & obcæcati, ut Deo vocanti resistant. Est autem inter dispositionem & meritum nonnihil discriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; dispositio aptat ac præparat subjectum, ut si conferre velit, eadem non respuat. Postremam hanc sententiam tenuerunt Durandus, Scotus, & Gabriel, ut scribit Estius libro 2. dist. 26. §. 34, nec non alii plures apud Ripalda de Ente supernat. disput. XVII. sect. 1. & seqq. Molina, ejusque Sectatores bene multi docent facientibus quod in se est per vires naturæ inditas Deum suam gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam positive disponant, sed lege quadam, & pacto inito a Deo cum Jesu Christo, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promissione quadam ex divino beneplacito supernaturale auxilium minime denegetur. Non est tamen inter

ter Propugnatores scientiæ *mediæ* hæc opinio communis, sed eam rejicit Suarez de Prædest. SS. lib. 2. cap. VII. num. 24. immo num. sequenti nititur demonstrare, quod si vera sit, opera naturalia promerentur gratiam *de congruo*. Vasquez etiam 1. p. dis. 91. cap. 10. scribit illam accedere ad errorem Massiliensium, & horum errorem sufficienter non effugere demonstrat Martinez in Theologicis disputationibus de Gratia disp. 3. sect. 2. Reprobat hanc legem & pactionem etiam memoratus Ripalda disp. XVIII. sect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Augustini discipuli, & quotquot controversias Pelagianas limatulo judicio versarunt.

Indubitatum est hanc definitionem, *Gratia non datur secundum merita nostra*, sive quod idem est, *non est debita operibus naturalibus*, non tam spectare ad gratiam habitualem, quam ad actualem, idest, non ad illam solam, quæ *formaliter* justificat, sed etiam ad illam, quæ ad justificationem disponit. Enim vero de gratia potissimum actuali erat Catholicis adversus Pelagianos concertatio; atque argumenta Augustini deprompta vel ex gratia fidei necessaria ad credendum, vel ex adjutorio implorando etiam a justis ad perseverandum, satis evincunt de auxilio præsertim actuali ac præveniente fuisse cum Pelagio discrimen. Certum est etiam, quod augmenta gratiarum & vita æterna meritis retribuuntur, si meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat sibi liberum voluntatis arbitrium: unde ipsa gloria appellatur simul & misericordia & corona justitiæ; misericordia, quia omnia opera, quæ a Deo misericorditer nobiscum operante non efficiuntur, sunt ad vitam æternam capessendam sterilissima: corona autem justitiæ, quoniam tanquam merces rependitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis sit

Propositio I. Operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo mereri possumus supernaturale Gratiæ adjutorium.

Demonstratur primo ex Scripturis. Docent enim Sacræ Literæ a nobis nihil fieri sine gratia, quod ad veram pietatem pertineat: *Sine me nihil potestis facere*, inquit Salvator Jo. cap. XV. 5. & cap. VI. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Docent omne opus salutare a Dei gratia præveniente suum habere principium: *Qui incœpit in nobis opus bonum*, inquit Apostolus ad Philipp. 1. 6. & cap. proximo v. 13, *Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiæ beneficia rependat; *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apost. ad Rom. XI. 35. & in prima ad Corinth. cap. IV. 7, *Quid autem habes quod non accepisti*. Docent ad rationem gratiæ pertinere, ut non sit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*, ait idem Apostolus citato cap. XI. ad Rom. v. 6. At si operibus naturalibus aliquo pacto gratia foret debita; posset ho-

mo

mo aliquid ad salutem pertinens suamet virtute patrare, posset gloriari a se bonum opus inceptum esse; posset asserere, se priorem aliquid dedisse Deo, & habere meritum aliquod a Deo non acceptum; posset denique contra Apostolicum testimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nullum ergo meritum inest cuilibet operi naturali ad divinarum gratiarum beneficia obtinenda.

Idem ostenditur ex Conciliis. Inter quæ Diospolitanum oppositum errorem damnasse vidimus supra, & aperte tradit Augustinus in 1. contra Jul. cap. 5, De Gests Pelagii cap. 29, de Peccato Orig. cap. 6, & in Epist. ad Paulinum 106, sive 186. Confirmat eamdem damnationem. II. Arauxicanum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Prosperum cap. x. contra Collatorem, & Tridentinum, a quo sess. 6. Can. 3. definitum est neminem sine præveniente Spiritus Sancti illustratione posse credere, sperare, aut pœnitere sicut oportet, *ut ei justificationis gratia conferatur*, & Can. 5. *ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum*. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam allicerent ac moverent; ab illis sumendum esset salutis, & justificationis initium. Non ergo alliciunt, nec permovent.

Augustini autem, cui Patres alii subscribunt, innumera sunt loca. *Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omnimodo*, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia *caritas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit*. In lib. etiam de Prædest. SS. cap. 2. demonstrat non recedere a sententia Pelagii, quam ipse in Episcopali judicio Palestino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari, quisquis arbitratur ex nobis esse initium fidei, aut bonæ voluntatis conatum, cui retribuatur supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed non opus est in re notissima diutius versari. Tantummodo insigni aliquo testimonio demonstrandum est, quæ hucusque fuere producta non esse accipienda de gratia ordinis naturalis, ut commenti sunt Pelagiani. Quos perstringens invictissimus debellator in Epist. ad Sixtum 105. nunc 194, *Abjiciatur* (inquit) *a Christianorum cordibus ista fallacia. Nam omnino non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines essemus, sed qua justificati sumus, ut homines justi essemus. Ista enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis, ut homines condemnentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur: quippe homo erat qui dicebat; Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum*. Et statim Augustinus demonstrans non solum gratiam justificationis, sed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri absque ullo meritorum intuitu, ait: *Possum quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis*

nullis praecedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit justificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui se humiliat exaltatur. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, propter quod dicitur ab Ecclesia in Cantico Canticorum, Venies, & pertransies ab initio fidei, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis praecedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quaecunque sunt merita, sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram idest sine meritis cogitamus. Vide etiam de Prædest. SS. cap. 5, ubi demonstrat in sacris literis commendari gratiam, *quæ bonos discernit a malis, non quæ communis est bonis & malis*. Enim vero ille, quem coercebat Apostolus scribens, *Quis enim te discernit?* non adversus pecus, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset & pessimo, sese inflabat; *Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuens inflabatur*. Et recte; nam Apostolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quasi illa haberent a se, ceteros contemnebant. Itaque certissimum est, non solum humanam naturam in qua conditi sumus, sed fidem, vocationem, & quidquid ad justificationem disponit, gratiam esse, quam mereri non possumus præcedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas esse Patrum, Conciliorum, & Scripturarum sanctarum auctoritates. Et quoniam fides meretur justificationem *de congruo*, & est revera initium salutis, opera autem naturalia, nullo modo ad justificationem salutemque perducunt; dicendum est his nec *de congruo* divinam gratiam aliquem promereri.

Probatur denique omnibus argumentis productis præc. cap. IX. Si enim gratia daretur secundum merita, esset prædestinatio & gloria opus currentis atque volentis, & unusquisque per liberum arbitrium se a non electis discerneret: non foret Dei vocatio mirabilis atque occultissima: ageret homo, ut ageretur a Deo: frustra Deum orarent homines, ut eis inspiraret fidei ac bonæ voluntatis initium: nec in distributione beneficiorum Dei recurrendum esset ad inscrutabilia judicia.

Propositio II. Nemo potest se *positive* ad gratiam disponere; dispositionis autem *negativæ*, sive minoris obdurationis nullam rationem habet beneficentissimus largitor gratiarum in suorum dispensatione donorum.

Demonstro priorem partem I. Præmissis omnibus argumentationibus; si enim nos ad gratiam positive disponimus, possumus aliquid ad salutem spectans sine gratia Reparatoris; & justificationis exordium ex nobis est, cum ex nobis sit ad eam dispositio. Possumus etiam adversus alios inflari, gloriantes nos priores dedisse aliquid Deo, animam scilicet

licet præparatam atque dispositam, & Deum nobis suamet beneficia non donare, sed retribuere. II. Expresse Concilium Arauxicanum definit can. 6. *Misericordiam divinitus non conferri sine gratia Dei desiderantibus, conantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inspirationem Spiritus Sancti, ut hæc omnia sicut oportet agere valeamus*. Quid est autem hæc dispositio, nisi forte animi conatus, desiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam animadverte, definire Concilium non tantum per naturalia opera neminem mereri supernaturalia dona gratiarum, sed ulterius ob nullam dispositionem, ob nullam operationem naturalem, *Misericordiam conferri divinitus*. Quibus verbis non solum aliquod meritum, verum & quamlibet dispositionem ad gratiam negat ex nobis esse. III. Tridentinum declarat quod *justificationis exordium a præveniente gratia sumendum est*: Dispositio autem ad gratiam est justificationis exordium: Ergo nequit esse dispositio aliqua istiusmodi, nisi a præveniente gratia. IV. *Aufertur gratia cum a libero prævenitur arbitrio*, ut inquit Prosper adversus Collatorem cap. 39. Hæc dispositio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc dispositio cum inspiratione gratiæ aliquo modo connectitur, aut non; si primum dixeris, Gratia est ex operibus: sin autem, nulla est hujusmodi dispositio, quoniam accidentia quæ ad formam disponunt, habere debent cum ipsa forma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in distributione gratiarum suarum non adtendat ad minorem obdurationem, sive nihil ad gratiam conferendam moveatur a dispositione, quam appellant *negativam*, probat egregie Augustinus lib. 1. ad Simplic. quæst. 2: ubi demonstrans neque majus ingenium, neque minora peccata, neque honestas utilesque doctrinas esse caussam electionis gratiæ, *Sed cum hoc statuero*, inquit, *ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; ut eum intuens & pudore correptus ego irrideam & præ quibusdam peccatoribus castiores, & præ quibusdam piscatoribus oratores. Nonne advertimus nonnullos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorumdam hæreticorum, sed etiam mimorum? Item non videmus quosdam homines cujusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen hæreticos, vel paganos?* In 1. etiam De peccatorum meritis cap.22. n.31. *Unde enim fit* (ait Sanctus Doctor) *ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur; atque ad virtutes ceteras provectior aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus coopertus*

pertùs ita gubernetur ut audiat, ut credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat. In quibus docet exclamandum esse, *O altitudo!* quod sane non fieret consequens, si minora peccata & negativa dispositio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

Propostio III. Neque lege, aut promissione aliqua, vel pacto largitur Deus supernaturalium gratiarum auxilia facienti quod in se est per vires naturales arbitrii.

Demonstratur I. agumentationibus præcedentibus. Enim vero si facienti quod in se est confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberalissime ac beneficentissime sit constituta, non est amplius inscrutabile judicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum est gratiam a libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promissione Divina, non est aliquid pro libito affirmandum, sed juxta Scripturarum sanctarum, aut Apostolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non constat Deum cum Christo hujusmodi iniisse pactum; siquidem ubi testatur Deus non derelicturum quærentes se, & expectare conversionem nostram & velle salutem, docet etiam se omnia operaturum in nobis, a se gressus hominis dirigi, a se converti corda mortalium, & a se voluntatem præparari; uti probatum est cap. 3. de Prædest. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tanquam commentitium refellere, eo vel maxime quod gravissimis censuris in ipsum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatentur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Massiliensium. Et merito: non enim hi asserebant nos per opera naturalia mereri gratiam, sed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiatur, ut constat ex verbis Cassiani Collat. XIII. cap. 13. *Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet.* At posita lege ac pactione Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujusmodi pactum, ergo, lex hujusmodi habet cum erroribus Cassiani magnam affinitatem. Quod sane argumentum non solvitur, si dixeris non semper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem nostrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Cassianus ipse apud S. Prosperum libro contra Collatorem cap. V. ubi Semipelagianum exagitans, *Et satis* (inquit) *te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas?* & cap. X. ejusdem libri, *Quasi multum gratiæ tribuas, si in quorumdam mentibus bonæ voluntatis initium sit ex gratia Dei, in aliis ex sola natura*. Ex quibus verbis Martinez scribit consequi evidentissime, quod non dissentit a Cassiano, qui dicit *non semper gra-*

gratiam Dei conferri facienti quod in se est ex viribus naturæ, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac resistenti. IV. Nec illud verum est, quod adversarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, si debeatur ex lege & pactione; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Augustinus lib. 11. ad Bonif. cap. 8. n. 18. quod si *per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adjutorium, & sic gratia a Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur.* Et Prosper citato loco cap. 6. *Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes hujusmodi & accipere & invenire & intrare dicantur.* Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & misericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Matth. cap. xx. Paterfamilias denarium Operariis spopondit conventione quadam & pacto: & tamen debitum fuisse constat ex verbis illis v. 14. *Tolle quod tuum est, & vade.* Neque dicas hoc verum esse respectu Christi Domini, cum quo pactum initum est; nam merces non solum imputatur iis, qui operarios conducunt, & paciscuntur de pretio: sed ut Apostolus scribit ad Rom. IV. 4. *ei, qui operatur.* Quapropter si gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventione etiam liberali & munifica imputatur *secundum debitum* & Christo qui fœdus una cum Patre sancivit, & hominibus singulis quod in se est exercentibus. V. Postremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos lib. IV. Tract. 6, Quis non videt juxta hanc Molinistarum doctrinam posse tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum sit ex nobis, non a prævenientis gratiæ auxilio, & conatibus nostris se inserat Deus adjuvando possibilitatem, & largiendo sanctæ operationis incrementum?

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Isaacus Habert demonstrat antiquissimum esse, atque ex Patribus derivatum, ita esse accipiendum, ut facienti quod in se est cum adjutorio gratiæ moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiorem, sive fidem perfectam, sive justificationem, sive augmentum caritatis, sive gloriam ac sempiternam beatitudinem: atque ita prolatum esse, non ad divinam præmotionem evertendam, sed ad inflammandam torpentem hominum voluntatem. Recte itaq. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. *dicendum quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur, secundum illud Joan. 15. Sine me nihil potestis facere, & ideo cum dicitur homo facere quod in se, est dicitur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus a Deo.* Si alia esset hujus pronunciati intelligentia; aut Gratia daretur se-

secundum merita, aut ad illam absque divino auxilio sese homo disponeret, aut interesset adumbrata a Molina conventio, aut possent impune vagari decreta Massiliensium; quæ omnia mihi videor sufficienter refutasse.

Solvitur Objectio.

Argumenta Contrariorum, quoniam disputando de Electione Sanctorum ea singulatim expedivi, atque hoc ipso loco studui præoccupare, explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, inquiunt Adversarii, hæ positiones repugnant. Scripturis quidem; nam in Prov. XVI. 1. legimus: *Hominis est animam præparare*. Zach. 1. 3. *Convertimini ad me, & convertar ad vos*. Matth. XXV. 15. *Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem*. Lucæ XI. 13. *Dabit spiritum bonum petentibus se*. Joan. 1. 12. *Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Apost. ad Rom. VII. 18. *Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Et Apocal. III. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*. Nostrum est ergo disponi, converti, petere, uti naturali potestate ac virtute, velle, ostiumque aperire; & Dei est adjuvare, & gratiam tribuere quærentibus, volentibus, petentibus, & pulsantibus.

Repugnant præmissæ theses & Patribus, Græcis præsertim; Origeni, qui Hom. 29. super Num. ait: *Si offeramus Deo justitiam nostram, accipiemus ab ipso justitiam Dei*. Et Chrysostomus Hom. 45. in Genesim, aliisque in locis plurimis docet, homines se prius ad gratiæ beneficia disponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Ambrosius in primis, qui lib. 4. in Lucam scribit *non dormientibus divina beneficia servari, sed observantibus*. Hieronymus in 1. contra Pelagium Dialogo ait: *Constat ergo inter nos, in bonis operibus post propriam voluntatem, Dei nos niti auxilio*; & cap. 2. *Nostrum quidem est velle & currere, sed ut voluntas nostra compleatur & cursus, ad Dei misericordiam pertinet*. S. Augustinus in lib. XIX. de Civit. Dei cap. 13. scribit Deum dedisse hominibus quædam bona huic vitæ congrua; *eo pacto æquissimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accomodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam, &c.* Et in Opere contra Porph. cap. 9. *Deus*, inquit, *nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit*. Divus etiam Thomas de Verit. q. 14. art. XI. ad primum, docet quod si aliquis nutritus in sylvis *ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Pe-*

trum ad Cornelium. Habet autem consimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

Demum adversantur assertiones nostræ rationibus: quarum prima petitur ex anima rationali, cujus creationi non officit quod homo corporalem materiam præparet ac disponat: similiter nec gratiæ liberam largitionem tollit, si quis ad eam possit se naturaliter præparare. Altera desumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum sint sensibilia, & constent elementis ac verbis, iis tamen positis nectuntur institutione ac lege character & gratia. Tertia sit: Dummodo affirmetur gratiam non dari secundum merita, evitatur sufficienter Pelagianismus: Juxta Molinæ sententiam gratia non datur secundum merita, sed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc sententiam Pelagianismus sufficienter exploditur. Ita impugnantur superius statuta argumentationibus a Divina scriptura, à sententiis Patrum, atque a ratione depromptis.

His omnibus constat quid sit respondendum ex dictis. Sacræ enim literæ commendant liberum arbitrium, sed minime tollunt gratiam prævenientem; siquidem ex opposito docent *præparari voluntatem a Domino*, Prov. 14. vers. 70. Deum operari *in nobis velle & perficere*, ad Philip. II. 13. atque his similia superius producta: de quibus videndus Augustinus in II. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod objicitur ex cap. 16. Prov. solvitur his verbis a D. P. Aug. lib. II. ad Bonif. cap. 9. n. 19. *Sed nimirum quod scriptum est, Hominis est præparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor præparare, hoc est, Inchoare sine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligant filii promissionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nihil potestis facere, quasi convincant eum dicentes, Ecce sine te possumus cor præparare*: & num. 20. *Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis est præparare cor, & tamen ut hoc faciat homo adjuvat Deus, quia præparatur voluntas a Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo possit, nisi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies*. Plura ididem. Similiter virtus illa, secundum quam Deus unicuique talenta distribuit, non est absque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam necesse non est, ut in parabolis omnia prorsus rei significatæ respondeant. Sunt & qui hunc locum exponunt de gratiis gratis datis, & muneribus Ecclesiasticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad vers. 12. Joannis respondet S. Pater Enarrat. in Psal. 120. *Unde accepisti hanc potestatem? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipsi tibi potestas data est*. Vide & cap. 3. n. 6. libri I. contra duas Epist. Pelag. Verborum Apost. ad Rom. VII. sensus est, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut ad-

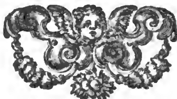
aderat Paulo vocato jam atque justificato, non sufficere ad perfectionem bonorum operum absque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut statim explicat dicens, *Non enim quod volo bonum, hoc facio*, possibilitatem perfectionis suæ ponens in Dei gratia; ut Augustinus scribit lib. III. num 73. Op. Imperf. Locus Apocaly. demonstrat oppositum, videlicet, Deum pulsare ad ostium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.

Idem est sensus Patrum: qui affirmant nos per liberum arbitrium divina gratia præmotum ad justificationem, & ad ampliora beneficia disponi. Ita Chrysostomus, & Ambrosius. De illo tamen, quoniam nonnulli ausi sunt illum Semipelagianis connumerare, instituam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem atque Aethiopem, poterunt eadem responsione explicare: nos enim de illo prolatum cap. I. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba significant quæstionem inter Catholicos & Pelagianos non fuisse, an detur in nobis liberum arbitrium, cujus est velle & currere, neque an detur gratia consequens, a qua est operis consummatio: unde Critobolus agens Pelagiani personam respondit: *Constat, & super hoc nulla contentio est*. Igitur erat controversia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: *Non sic donata est liberi arbitrii gratia, ut Dei per singula tollatur adminiculum*. Rectissime autem Augustinus in lib. XIX. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquissimo pacto rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, *magisterio divino cui certus obtemperet, & adjutorio ut libere obtemperet*, inquit S. Pater capite proximo. Mitto quæ Gregorio de Valentia textum hunc proferenti contigisse narrat Auctor Historiæ de Auxiliis pag. 302. postremæ editionis. Adverto etiam dici ab Augustino *pactum æquissimum*, ideoque non agi de benefica conventione Molinistarum. In memorato contra Porph. Opusculo ait S. Pater Deum non defuisse iis, qui digni fuerant, ita tamen ut ipse dignos fecerit sua vocatione & proposito, ut explicat in II. Retract. cap. 31. Quod attinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractasse sententiam: nos arbitramur ubique locutum absque præjudicio præmotionis divinæ, ut constat ex 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

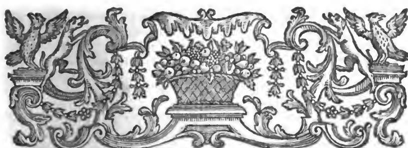
Nec perdifficile est oppositas argumentationes elidere: quarum prima in Adversarios retorquetur. Rationalis quippe anima, cum certas materiei dispositiones exigat, est naturalis corporum forma, iisque debetur: esset ergo & gratia naturalis quædam perfectio, si homo ad illam se nativa potestate disponeret. Pertinent enim cum dispositio, tum forma ad unum, eumdemque ordinem. In secunda latissima est disparitas,

ſparitas, quoniam Sacramenta, in quorum participatione dignoſcitur Eccleſia viſibilis, debent conſtare ſenſibilibus elementis: ſupernaturalis autem res pendere non debet a naturali, niſi huic divina virtus accedat. Ceterum hæc quoque argumentatio retorquetur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, ſi contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis diſpoſitio ad gratiam obtinendam non ſufficit. Ad Poſtremam reſpondeo, ipſum P. Molinam in Epiſtola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7, nec non Ripalda & Martinez citato loco, fateri neceſſarium non eſſe ut quis incurrat in Semipelagianorum errores, meritum concedere conatibus ſolius naturæ, cum ſufficiat iis ſubjungere gratiam pediſequam. Quare ſub finem laudatæ ſect. 2. inquit Martinez: *Satis conſtat illius ſententiæ auctores non effugere, quantum par eſſet, doctrinam Maſſilienſium*. Id vero demonſtratum eſt ſupra in tertia Propoſitione. In Cenſura etiam San-Germanenſi dicitur eamdem ſententiam *Semipelagianiſmum inſtaurare mutatis tantum vocibus*. De qua Cenſura Contenſonius, Juenin, Piette. Nihilotamen minus habeant iſta ſolam concluſionem, quæ de arte Dialecticorum deſcendit: hoc nobis aſſerentibus non eſſe in nobis, quid amet Deus, niſi ex illius liberaliſſima & munificentiſſima largitate, atque repetentibus cum Proſpero, quinto ac ſexageſimo Epigrammate:

Tales a Domino, quales formamur, amamur;
Non quales noſtris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet:
Et ſibi perpetuo, quod placeat, faciat.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUSQUINTUS

SIVE

DE HÆRESI SEMIPELAGIANA.

ELIQUIAS Pelagianorum, ſive ſparſos circa Chriſti Gratiam errores, poſtquam Auguſtinus Pelagii hæreſim profligaverat, proximo libro decrevimus inſectari. In his autem vellicandis occurrunt nobis monita quædam utilia ad doctrinam ſimul, atque ad mores ſpectantia: quorum primum eſt, perniciofas hæreſes, ubi ſemel radicem fixerint, non abſque magna difficultate, firmiſſimoque Apoſtolicæ auctoritatis judicio exſtirpari; & aliquando reciſas talia germina emittere, quæ ſolent ſurculis, niſi opportune evellantur, abundantioribus fruticari. Alterum eſt, viros quoque percelebres, quales fuerunt Vincentius, Caſſianus, Hilarius, erroribus fieri interdum obnoxios: unde debemus attendere quid habeamus ex nobis, quid ex munere Largitoris; ne aliquis noſtrum adverſus alterum glorietur, ſive ſcientiâ præditus ſit, ſive decore atque honeſtate virtutis. Poſtremo denique Cæleſtini, ac Proſperi exemplo docemur, quanto nobis ſtudio pro Chriſti Gratia, ampliſſimoque Auguſtini Nomine pugnandum ſit, aut audeant Adverſarii magnificare humanæ libertatis conatus, aut illam nitantur evertere, aut opponant ejuſ-

ejusdem cum divinis constitutionibus repugnantiam; quod cum Augustinensium præsertim discipulorum intersit, iis merito post Pelagianam hæresim trado Semipelagianam breviter Historicis, & Dogmaticis thesibus refutatam.

CAPUT I.

Quænam fuerit Semipelagiana hæresis, & qui illam intruserint, qui profligaverint.

Postremo Capite etiam Semipelagianam hæresim cœpimus oppugnare; illius enim decreta fuerunt bonam voluntatem, quæ fidem præcedit, ex nobis esse, in consequentibus non deesse divinæ Gratiæ adjutorium. Posteaquam S. P. Augustinus gratiæ operationem, ac divinæ voluntatis propositum tot, tantisque lucubrationibus confirmaverat; complures in Lugdunensi præsertim, & Arelatensi Provincia, arbitrantes ex Augustiniana Doctrina consequi fatalem necessitatem, in oppositam sententiam abierunt, tria dogmata ex adverso constituentes. Fuit primum, justitiæ aliquod initium, bonam scilicet voluntatem credendi esse ex nobis absque divinæ gratiæ auxilio; ex hujus autem fidei & voluntatis merito gratiam & justificationem conferri: unde hæc erat illorum vox, ut scribit Petrus Diaconus ad Fulgentium, *Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare*. Deinde asserebant Prædestinationem nullam esse, nisi ex meritorum præscientia, & parvulos etiam eligi ex prævisione operum, quæ facturi essent, si viverent: posse augeri, vel minui prædestinatum numerum electorum, & posita electione secundum gratiam, inutiles esse hortationes & correctiones. Ita scripserunt ad Augustinum Hilarius & Prosper, atque ita contendit Faustus de libero arbitrio lib. 1. cap. XI. & lib. 2. cap. 3. Tertio, quod consectarium hujus est, dixerunt perseverantiam non esse speciale Dei donum præparatum iis, qui sunt a massa perditionis prædestinatione discreti: ut constat ex Resp. Prosperi ad VII. objectionem Gallorum. Pertractabimus hoc libro de priori tantum dogmate, in quo revixit hæresis Pelagiana; quoniam de Prædestinatione disseruimus in prima Parte, & de Perseverantia disputabimus libro XVIII.

Non male dixeris hujus hæresis originem ad antiquiora tempora referendam. Ipsum Augustinum nondum Episcopum similiter erraste, ex ipsius confessione didicimus in cap. 3. de Prædest. SS. Similia tenuisse quosdam Monachos Adrumeti circa annum 424. sed statim ab Augustino correptos, alibi scriptum est. Erravit pariter Vitalis quidam Carthaginensis, quem ab errore revocavit idem Augustinus, quatuor circiter annis ante dissidia Adrumeti, ut liquet ex Epistola 107. vel 217. scri-

scripta vertente anno 420. Sed cœpit coalescere in Sectam Semipelagianismus anno 428. aut insequenti, cum delato in Gallias libro de Corrept. & grat. scripto ad eosdem Monachos Adrumetinos, cœperunt Lirinenses Monachi, inter quos aliqui scientia & sanctitate conspicui, insectari S.Patris doctrinam. Scripserunt ea occasione ad Augustinum Hilarius & Prosper, quorum acceptis Epistolis, ille edidit libros de Prædestinatione Sanctorum, & de bono perseverantiæ, referens etiam de reliquiis Hæresis Pelagianæ triumphum. Horum Semipelagianorum ducem fuisse Cassianum scribit Norisius lib. 2. cap. 1. & 5. ante Norisium Vossius lib. 1. cap. 7. Suarez Prolog. v. de Grat. cap. v. Petavius de Hist. Pelag. & Semip. cap. x. n. 11. Gonzales Controv. IV. art. 10. quibus accedunt Tournely q. 5. pag. 91. Isaac Habertus lib. 2. cap. VII. §. 3. cum Theologorum, & Historicorum maximo numero. Infeliciter eum purgare conati sunt, quos refellit Norisius in Appendice cap. 2, necnon Henricus Cuykins, Possevinus, Petrus Ciaconus, Thomas Pius, & ex Scholasticis novissime Antonius Boucat de Grat. Differt. Præambula art. VII. Fuit autem Cassianus primum Diaconus S. Joannis Chrysostomi, postea Presbyter Massiliensis, insignis, & facundus Scriptor, ut appellatur in Chronicis Prosperi ad an. 433, nisi elogium istud infartum sit, quomodo annotavit Pontacus. Scripsisse Cassianum novimus de Institutis Cœnobiorum libros XII. Collationum libros XXIV. & adversus Nestorium de Incarnatione opus singulare. Collationes scriptas constat anno 432. ex notis Conradi Abbatis Urspergensis apud Gerardum Vossium lib. 2. de Hist. Latinis cap. XVII. contra Nestorium scripsit *absolutis Collationum libellis*, ut ipse testatur in libri ingressu: de Institutis autem Cœnobiorum ante editas Collationes.

Post Jo. Cassianum fuisse Ducem & Coryphæum Semipelagianorum Faustum Rejensem probat Norisius lib. 2. cap. xv. & in Append. cap. 3. Et quidem juremerito. Quippe in eadem sententia fuere Theologi Lovanienses in Justificat. Censuræ, Baronius ad annum 490, Bellarminus de Script. Ecclef., Theologi fere omnes, atque illustriores Historici. Suos nihilominus, ut mali omnes, habuit Patronos, inter quos celebrioris famæ sunt Driedo, & Ruardus Tapperus laudati a Vossio lib. 1. H. P. cap. 10, & Sirmondus & Cellotius a Norisio in memorato loco Appendicis. Faustus Lirinensium Monachorum Abbas factus anno 433. eosdem rexit annos supra viginti, electus post Maximum Episcopus Rejensis. Scripsit de Spiritu Sancto, de Gratia & libero arbitrio, & libellos, atque Epistolas alias apud Gennadium.

Et hunc, idest, Gennadium adhæsisse Semipelagianis vera est, & communior sententia, quam tenent Lovanienses Theologi, Thomas Bradwardinus, Ferdinandus Mendoza apud Vossium loco nuper laudato. Accedunt Bellarminus de Script. Ecclef. Gonzales Controv. IV. art. 14. Norisius lib. 2. cap. 16. & Appendicis postremo, Baronius ad

an. 388, & posterioris ætatis Scriptores eruditissimi, quos recensere non vacat. Sed neque huic defuit Defensor illustris, quem eloquenti Apostrophe compellat Norisius, Franciscus Suarez Prolog. v. de Gratia cap. 5. Scripsit Gennadius librum de viris illustribus, & multorum opinione de Ecclesiasticis Dogmatibus rejectum in Appendicem Tom. VIII. Operum Augustini: & illum quidem circa annum 492. Porro si hi tres Cassianus, Faustus, Gennadius connumerentur a nobis inter Semipelagianos, neminem arbitror futurum, qui non fateatur nos aut meliorem caussam suscipere, aut consentire præcipuis, gravissimisque Scriptoribus.

Aliqui sunt autem sanctitate, atque eruditione percelebres, quos Semipelagianos dici ægre ferunt nonnulli; inter quos eminent Vincentius Lirinensis, & Hilarius Arelatensis. Scripsit Vincentius Commonitorium anno 434. & Semipelagianus probatur a Norisio lib. 2. cap. XI. Non aliter sentit Scriptor Eminentissimus de Hilario Episcopo Arelatensi eodem libro cap. 2. Plures utrumque defendere aggressi sunt: sed cumulatius, nec servata erga Norisium moderatione, Bruno Neusser in Apologia, quam ex Prodromo Velitari retulerunt Bollandistæ ad diem v. Maji, & Franciscus Macedo in libro, cui titulus *Commentationes duæ*, *&c.* Qui nec styli acrimonia, nec rationum vi potuerunt efficere, quin subscriberent Norisio viri literarum laude celebratissimi, uti dicam sequenti capite tertio. De Hilario tamen invaluit nuper opinio Semipelagianismum ejurasse; eaque unde muniatur, ostendam, de horum virorum celebritate dicturus, ut æquum est, non indigne. Gabriel Vasquez censet Semipelagianum etiam Joannem Chrysostomum: id vero prorsus immerito. E contra Theophilus Raynaudus operam perdidit in disputatione Theologica pro Defensione Valeriani Cenesensi, non ut ipse putat, Cemeliensi, qui vixit ætate Fausti Rejensis; cum Valerianus aperte Semipelagianum se prodat Homilia XI. XVII. & XVIII. Verum de ipso, quemadmodum & de aliis obscurioris nominis, necessarium non arbitror pertractare. Similiter nec de Arnobio juniore, pro quo decertavit Vossius lib. 1. H. Pelag. cap. XI. pag. 569. refutatus a Norisio lib. 2. cap. 15. Disceptandum ergo erit, ut habeamus etiam rationem temporum, de Joanne Chrysostomo, de Cassiano, de Fausto, de Vincentio, de Hilario, & de Gennadio.

Quod priusquam facere aggrediar, dicam pauca de infelici exitu Semipelagianismi, & de gloriosis ejusdem Oppugnatoribus. Post Augustinum, de quo satis de Hist. Pelag. cap. 4. steterunt adversus Semipelagianos Hilarius & Prosper: & S. Patrem adhuc viventem de Massiliensium erroribus certiorem fecerunt. Defuncto S. Parente, cum Semipelagiani redderentur audaciores, simul Romam ad Cælestinum profecti sunt, ut is novos Pelagianos reprimeret. Maxime autem enituit in horum extirpatione solicitudo beati Prosperi. Scripsit contra eosdem Epi-

Epistolam ad Rufinum anno 429. exagitavit Cassianum libro contra Collatorem circa annum 433. proximo anno 434. respondit ad Capitula calumniantium Gallorum, ad Objectiones Vincentianas, & ad Excerpta Genuensium: edidit ipsa occasione Epigrammata plurima, & celeberrimum carmen de Ingratis. Num scripserit libros de Vocatione Gentium, inter Eruditos dissensio est; laudant tanquam genuinum illius opus Scriptores plurimi: negant Henricus Noris, & Vossius: relinquit judicium disquisitioni Eruditorum Philippus Labbe. Eumdem Prosperum contra vulgarem opinionem non fuisse Episcopum Regii Lepidi probant haud obscure Labbe, & Norisius, ex quo Episcopum nunquam appellaverint aut Victorius Aquitanus, aut Gelasius Papa, aut Gennadius Massiliensis, aut Marcellinus Comes, aut aliquis veterum ante Honorium Augustodunensem, qui Gennadii verba transcripsit depravata Amanuensium errore. Episcopum tamen Regiensem, quamvis nullo certo argumento, agnoscunt post Honorium Scriptores Itali, Sixtus Senensis, Possevinus, Baronius, Ferrarius, Sigonius; nec non Thomas Braduardinus, Martinus Polonus, Trithemius, & Vossius. Is animadvertit cum Pontaco in vett. libb. vocari Prosperum aliquando Episcopum Rheginensem, & Regium Italiæ interdum dici Rheginum: affert etiam Inscriptionem extantem Regii in æde Carmelitarum, *Hic situs est Prosper, quo sancto Præsule Clerus*, *&c.* Consentiunt antiqua Breviaria Regiensis Ecclesiæ, & nostrum ad diem 24. Novembris. At hæc rigidioribus Criticis nequeunt plenissime satisfacere: ac nos dubitatione distrahimur. Nullatenus tamen assentiri possumus Bellarmino scribenti de Script. Eccl. Prosperum fuisse Episcopum Rhegiensem in Provincia Provinciæ, quia subscripsisse invenitur Synodis Vasensi & Carpentoractensi. Interfuit enim his Prosper Aurelianensis Episcopus successor Aniani; non Aquitanus, qui cum Augustino scripserit Epistolam circa annum 429. certe jam ætate grandævus, non potuit adesse memoratis Conciliis anno 527. & 529. celebratis.

Operâ Sanctorum Prosperi, & Hilarii Cælestinus Papa scripsit contra Pelagianos Epistolam ad Galliarum Episcopos anno 431. Capitula huic Epistolæ annexa Cælestini non esse dudum viri docti observarunt, Vossius, Norisius, Natalis Alexander, Presbyteri Ballerinii, & Auctor Adnot.in Estium dist. 26. lib.2. §.26. Nos tamen aliquando sub Cælestini nomine ea laudavimus exemplo Petri Diaconi, Cresconii, Dionysii Exigui, Vasquesii, aliorumque; quod jussu vel approbatione Cælestini fuerint a Prospero, vel ab alio defensore Augustini concinnata: atque ita sanctitati quorumdam Semipelagianorum, qui certo definitioni Pontificis non repugnassent, melius consulitur. Enimvero in illis Capitibus aperte damnantur, qui fidem, piumque animi desiderium, ac primum bonæ voluntatis motum negant esse donum Gratiæ. Commendat tamen Cælestinus Augustinianam doctrinam, illiusque oppu-

gnatores compescit. Idem præstitit Gelasius in Epistola ad Picenos Episcopos scripta Albino Consule, idest, anno 493: itemque Hormisda in Epist. ad Possessorem data sub annum 520. Eo vertente scripsit ad Africanos Episcopos exules in Sardinia Petrus Diaconus. Idem Episcopi in Synodali congressu anno 527. Semipelagianismum impugnarunt, & Augustini doctrinam Synodica Epistola probarunt & confirmarunt.

Tandem proscripta est Semipelagianorum hæresis in secunda Synodo Arauxicana. Hanc celebratam sub Leone primo anno 443. aut 444. fuit olim fere communis opinio, ut liquet ex Præfatione ad opera Prosperi editionis Duaci, & ex Tom. 2. Conciliorum Surii. Verum jam constat habitam fuisse sub Felice IV. Decio Juniore V. Consule, hoc est, anno 529. ut observarunt PP. Mauro-Benedictini in Append. Tom. x. Op. Aug. Garnerius dissert. 2. in Mercatorem, & erudita disputatione Gerardus Vossius lib. 1. H.P. cap. 53. Confirmavit Concilium Arauxicanum Bonifacius II. in Epistola ad Hilarium Arelatensem data anno 530, Lampadio, & Oreste Coss. tum Synodus Valentina Imperante Lothario anno 840, ac postremo Tridentinum Concilium Sessione vi. habita anno 1546. Atque hæc de ortu, fortuna, & interitu Semipelagianismi.

C A P U T II.

Vindicatur S. Joannes Chrysostomus a nota Semipelagianismi.

Quamplures Chrysostomi doctrinam ab omni Semipelagiano errore purgatam apertissime demonstrarunt, ut Ferdinandus Vellosillus Adv. in Tom. 1. q. 9. Sixtus Senensis lib. v. annot. 101. Alexander H. Ecc. Sæc. iv. c. 6: atque præter alios Scholasticos Ysambertus 1. part. q. 23. dist. 2. art. 4. L'Herminier Tom. 4. de Gratia pag. 151. & seqq. Isaac Habert. lib. 1. cap. 8. §. 3. & cap. 24. §. 5. Ant. Boucat. Differt. Præambula de Grat. art. 6. & recentiores ceteri. Etsi vero loci ambigui eorum Patrum, qui floruerunt ante exortam hæresim Pelagii, & præsertim illorum qui ad populum habebant conciones, nequeunt Semipelagianis afferre aliquid adjumenti ob validissimas rationes productas cap. 7. de Elect. Justorum, atque alibi repetitas; tanta nihilominus mihi est existimatio & auctoritas Joannis, ut aliorum nervosis doctisque vindicationibus aliquam & ego addam, per quam illata illi injuria veritatis vi, præsidioque propulsetur.

Propositio: Chrysostomus Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit.

Contexam ego S. Doctoris apologeticam argumentationem hoc pacto. In Semipelagianis quatuor sunt attendenda, aut primarium ipsorum dogma jam a Catholicis omnibus refutatum; aut principia & do-

doctrinæ capita, quibus illud firmare moliebantur; aut ex opposito argumenta, quibus oppugnatum est: aut Canones, quibus invenitur proscriptum. Quid enim aliud, ut dignoscantur Semipelagianismi notæ, necessum erit expendere? Sanctus autem Joannes Chrysostomus capitale Semipelagianorum assertum rejicit omnino, fontes, a quo profluit lutulentum illud dogma, illustrat & clarat: rationem primam, qua exploditur, ipse suppeditat: eadem verba Canonum, quibus damnatur, sunt ex illius verbis exscripta. Igitur Chrysostomus Semipelagianismum non intrusit, non fovit; sed compressit, & suffocavit. Singula sic demonstro. Primarius Semipelagianorum error est, initium fidei, aut bonæ voluntatis esse ex nobis. Error iste a Chrysostomo evertitur: ait enim Hom. 4. in cap. 2. ad Ephes. *Ne beneficiorum magnitudo extollat te, vide quomodo te reprimit. Gratia, inquit, per fidem. Deinde ne rursus liberum arbitrium perimeretur, nostra etiam adhibuit; atque iterum illud idem sustulit, dicens, & hoc non ex nobis. Non enim fides, inquit, ex nobis. Nisi enim venisset, nisi vocasset, quomodo credere potuissemus? Quare nec fidei nostræ est, sed Dei: illud ipsum donum Dei est, ne quis glorietur, ut nos erga Gratiam gratos reddat.* Quibus verbis fidelissime ad literam ex Græco translatis, ait eruditissimus Habertus, ubinam illa in Chrysostomum tanquam gratiæ ad fidem initiantis ignarum, aut inimicum, invidiosa criminatio? Certe tanquam spuma in scopulum illisa concidit, & evanescit. Homilia pariter XIX. in Epist. ad Roman. expendens ea verba, *Vide bonitatem Dei &c. Non dicit* (inquit Chrysostomus) *vide igitur virtutem tuam, aut labores tuos; sed Dei bonitatem, ostendens, quod universum ex superna gratia sit factum, instituensque credentem, ut tremat.* En Chrysostomum capitale Semipelagianorum assertum verbis expressissimis refellentem.

Momenta vero Semipelagianorum erant, cum hortationes scripturarum affirmantium Deum expectare voluntates hominum & extendere tota die manus suas ad non credentes & contradicentes, nec non hominum esse præparare animam suam: tum libertas arbitrii, quam autumabant everti, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates. His, ut in antecedentibus dictum est, respondent Catholici expectare Deum voluntatem deliberatam, divinæ vocationi obtemperantem, atque non coacte, non necessitate compulsam, & inhærentem mandatis; donari tamen illi misericorditer ut velit, ut faciat, ut veniat per gratiam prævenientem, & Spiritus sancti illuminationem, inspirationemque dilectionis: ita ut non tollatur gratia, non denegetur arbitrium: istud quidem, quia non necessitatur, nec cogitur; illa, quia non expectat merita, sed facit. Quid vero Chrysostomus? Hæc ante exortum Semipelagianismum diserte tradidit, docens Deum non prævenire voluntates humanas, uti dogmatizabant Manichæi, impellente ne-

necessitate ; quandoquidem dum meremur, aut demeremur, operamur cum deliberatione atque electione : totum autem opus, ideoque ipsam voluntatis primam in bonum inclinationem præsupponere gratiam moventem. Audi Joannem, vere Chrysostomum, idest aurei eloquii, Hom. 12. in Epist. ad Hebræos negantem auxilium præmovens, necessitatem inferens voluntati : *Non prævenit, ne perdat liberum arbitrium*. Verumtamen audi iterum hæc scribentem Hom. 12. in 2. ad Corinth. cap. 4. *Manifestum est sua quemque voluntate vel malitiam, vel virtutem eligere. Verum in nostra voluntate totum post gratiam Dei relictum est*. Est ergo apertissima sententia Chrysostomi, Deum expectare quidem voluntatis nostræ deliberationem & opus, ac nostrum esse manum aut ad ignem, aut ad aquam extendere, sed nihil, quod pertineat ad veram, & Christianam virtutem, a nobis fieri nisi post gratiam, licet hæc non ita nos præveniat, ut evertat liberum voluntatis arbitrium. Quamobrem uti Semipelagianismum non juvant ea loca Scripturarum sanctarum, quæ clamant nostra interesse, converti, velle, quærere, parare animam ; ita errorem illum non alunt, nec fovent sententiæ Joannis sæpe numero splendida oratione dicentis referre nostra credere, parere, & perfectioris sanctitatis ponere fundamenta.

Jam vero dicendum aliquid de ratione præcipua, qua Semipelagianus error subvertitur. Est ea deprompta ex verbis Apostoli in 1. ad Corinth. cap. 4. *Quid autem habes, quod non accepisti?* Iis testatur se fuisse convictum S. P. Augustinus, cum similiter erraret putans fidem, qua in Deum credimus non esse donum Dei, tertio de Predestinat. Sanctorum capite. Quanti ponderis hæc Apostolica verba sint ad revincendum Semipelagianismum dixi cap. xi. præcedentis dissertationis, repetam in hac quarto, & longe melius commonstrat Doctor Gratiæ in quinto libri, quem nunc laudavi. Nec sentit oppositum S.Chrysostomus. Expendens Apostolicum testimonium Hom. xii, *Sed esto sis laudandus*, inquit, *& revera habeas donum, & hominum judicium non corrumpatur : sed neque sic oportet superbia efferri, quippe qui non ex te habes, sed a Deo accepisti. Quid igitur te habere simulas quod non habes? Sed esto habeas, habent & alii tecum. Igitur quod accepisti habes, neque hoc tantum, & illud, sed quicquid habes : non enim merita hæc sunt, sed Dei gratia. Quamvis fidem adducas, a vocatione eam accepisti ; quamvis peccatorum veniam adducas, quamvis dona, quamvis virtutes, omnia inde tibi provenerunt. Quid igitur habes, quæso, quod non acceptum habes?* Argumentum primum ac singulare istud est: eodem convictus fuit Augustinus : eodem Semipelagianos ipse oppugnavit ; eodem usi sunt Canone 6. Patres Arauxicani.

Fluit nunc veluti sponte sua argumentationis nostræ pars quarta ; & apparet in Chrysostomi Orationibus reperiri ipsa Canonum adversus Se-

Semipelagianos editorum verba, atque vim, auctoritatemque verborum. Dixi modo de Canone sexto Arauxicano: hunc attuli non semel, & novissime cap. XI. & XII. de H. P. Facias, Lector, ejusdem Canonis cum recitatis verbis Chrysostomi collationem. Legas & Canonem alium Arauxicanæ Synodi numero tertium. Eccum: *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Esaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti. Inventus sum a non quærentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant*. Hoc ergo Canone demonstratur necessitas prævenientis auxilii ex cap. 65. v. 1. Esaiæ, & ex 10. Epistolæ ad Romanos 20. Inquiramus nunc interpretationem Chrysostomi Hom. 18. in Epistolam ad Romanos. En illam: *Non dicit, quod ipsi per se Deum attrahere potuerint; sed & eorum, qui ex gentibus credebant fastum dejiciens, ostendensque quod totum gratia sua perfecerit, dicit, Ego palam apparui iis, & ego inventus sum*. Vides in Chrysostomo vel ipsos Canones Arauxicanos? Ergo imperitus, aut ad audendum projectus esse debet, quisquis tanquam Semipelagianum rodit & vellicat præclarissimum Ecclesiæ Doctorem, qui prædamnavit Semipelagianismi capitale decretum; qui explosit fallacia Massiliensium interpretamenta, & elisit argumentationes, antequam proferrentur; qui rationem primam ac validissimam pro necessitate gratiæ ad initium fidei promovit: qui præformavit Arauxicanæ Synodi definitiones, & Canones. Hæc omnia præstitit Joannes Chrysostomus. Igitur Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit. Atque hæc erat propositio demonstranda.

CONTRARIA OBJECTIO REPELLITUR.

In eandem cum Semipelagianis conspirasse sententiam S. Joannem Chrysostomum nititur probare Gabriel Vasquez disput. 89. cap. 4. ex Hom. 42. in Genesim, ubi docet Deum voluntatem nostram attendere & ex Hom. 27. in qua ait aliquam ex nobis pœnitentiam esse, ac proinde dilectionem & spem, quæ tamen de se non sufficiat ad delendum peccatum, nisi accedat gratia Dei; quibus similia tradit Cassianus Collat. 20. cap. 8. Eamdem doctrinam habet Chrysostomus in Hom. de Daniele, & serm. 1. de Verbis Domini. Insuper addit Vasquez disp. 91. cap. 8. ex Hom. 17. in Joannem hæc verba Chrysostomi: *Hinc admoneri possumus Deum suis in nos beneficiis nostras non prævenire voluntates, sed a nobis incipiendum esse, &c.* Urget & Hom. 12. in Epist. ad Hebræos, ubi parum a principio hæc habet: *Oportet nos eligere primum quæ bona sunt, & tunc ipse quæ sua sunt introducit; non enim antecedit nostras voluntates, ne lædatur arbitrium*. Possumus addere quæ scripsit Hom. 26. in Genesim de Noe: *Quandoquidem quæ sua erant omnia contulit, eorum etiam quæ a Deo sunt abunde potitus est*. Et in Ps. 120, *A nobis principia*. Hom. etiam 8. in Epist ad Rom. tradit fidem

dem præcedere, & gratiam impetrare. Denique pluribus in locis affirmat gratiam iis conferri, qui reddunt se gratia dignos, ut Hom. 41. de Sancta Pelagia. Profecto quisquis docet a nobis esse virtutem, nos divinis beneficiis non præveniri, nostrum esse principium bonorum operum, ad nos pertinere ut velimus & præeligamus, & gratiam dari iis, qui præbent se dignos gratia, is per omnia Semipelagianis adhæret. Adhæret ergo Semipelagianis Chrysostomus.

Resp. dist. minorem: Semipelagianis consentit, qui docet virtutem esse a nobis deliberate operantibus & volentibus post gratiam prævenientem, & inspirantem nobis bonam voluntatem indeliberatam; qui docet nos prævenire divina beneficia, qualia sunt augmenta gratiarum, sanctitas & justitia, incrementa virtutum, aliaque hujusmodi; qui docet nos præeligere & velle, quatenus in voluntate nostra totum post præmoventem gratiam relictum est; qui docet denique Deum non antecedere voluntates nostras præmotione necessitante atque impellente; nego quod is Semipelagianis adhæreat. Qui hæc omnia docet excludendo gratiam præmoventem, ac prævenientem, concedo. At Joannes Chrysostomus gratiam hanc non excludit, ut supra demonstratum est. Ergo quamquam alicubi scribat, nos velle, nos prævenire beneficia Dei, nos præeligere, nos dignos reddi voluntate nostrâ gratiis uberioribus, inter Semipelagianos immerito cooptatur.

Quamquam vero hæc responsio ex argumentatione nostrâ redditur manifesta: singula objecta a Vasquesio, & etiam aliunde superaddita cursitans repulsabo. Itaque Hom. 42. in Gen. loquitur Chrysostomus de eleemosyna, in qua Deus respicit voluntatem nostram, non censum; quod probat exemplo mulieris, quæ in gazophylacium duo tantum minuta projecit, & Sareptanæ viduæ, quæ Prophetam pavit Eliam. Huic quidem voluntati rependit Deus remunerationes gratiarum: sed hanc voluntatem num sine gratia a nobis esse docet Chrysostomus? Imo animadvertit Sareptanam mulierem, ut Eliam pasceret, a Domino habuisse præceptum & gratiam, & recitatis verbis Scripturæ, *Præcipiam mulieri viduæ ut pascat te*, statim ait, *Vide spiritus gratiam, dilecte*. Quod si in hac ipsa Homilia ait nos a Deo adjuvari dum enitimur ad virtutum agones; loquitur de gratia cooperante: opponens virtutem gratiæ iis, qui spectant quidem, sed non adjuvant in ludis Olympicis decertantes. Hom. 27. demonstrat justificationis gratiam non conferri adultis, nisi eos pœniteat, nisi sperent, nisi diligant. Et hæc sunt Semipelagianismi argumenta? Essent, si ad pœnitentiam non requireret gratiam: sed hanc eodem loco commendat in servo, cui Dominus dimisit debitum, dicens: *Bonus Dominus non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem ausus fuit, dedit. Is enim ejus mos est, ut vincat, & præveniat petitiones nostras*. Hæc frustra requires in Collationibus Cassiani, unde errores scatent Semipelagianorum,

norum, ut dicam proximo capite. In Homilia de Daniele loquitur de augmento gratiarum; Daniel enim, puerique alii justi erant, & illos gratia prævenerat benedictionibus dulcedinis. Hanc tamen Homiliam non constat esse Chrysostomi, eruditis pluribus repugnantibus. De augmentis gratiarum loquitur etiam in Hom.26. de Noe, in 41. de Pelagia, & ubicunque de justis instituit orationem. Etenim cum Noe *perfectus* dicatur, non consideratur a Chrysostomo in principio, sed in progressu virtutis: atque Pelagiam laudat martyrium patientem, postquam Dominus illi donaverat, ut pateretur. Martyres quidem fortiter pugnantes gratiâ Dei confortari verum est: nec gratia cooperans tollit prævenientem, quemadmodum subsequens ac perficiens non tollit cooperantem. Decimâ septimâ Homiliâ in Joannem sermo est non de prima vocatione ad fidem, sed de beneficiis collatis Andreæ, quem sponte obtemperantem vocationi Dominus constituit Apostolum, & familiari consuetudine complexus est. Hunc tamen locum depravatum contendit Gonetus de Prædest. disp. 2. art. 5. §. 6. & legendum esse *præveniri*, non autem *non præveniri*, uti legitur in Veneta editione anno 1183. sed labitur manifeste, ut constat ex proxima antithesi, *sed a nobis incipiendum*, *&c.*, & ex Græcis codicibus, quos consulto perlegens vidi ita habere: ταῦτ' οὖν παιδευόμεθα ὅτι ὁ φθάνει τὰς κλήσεις ἡμῶν ὁ θεὸς ταῖς δωρεαῖς. ἀλλὰ, &c. In Hom.12. ad Hebræos liquet, ut observatum est supra, excludi præmotionem necessitantem; atque, ut adnotavit Habertus, fit sermo non de iis, qui sunt in privatione gratiæ, sed de iis, qui stant, currunt, & potestatem habent non dandi in commotionem pedem suum. Quod colligitur ex verbis sequentibus: *Etiamsi curras, etiamsi studium adhibeas, ne tuum existimes, si quid recte gestum est. Nisi enim cœlesti auxilio potiaris, omnia frustra sunt.* Denique in Epistolam ad Romanos Hom. VIII. dum ait fidem impetrare gratiam, loquitur Chrysostomus de Gratia sanctificante; siquidem & hæc habet eodem loco, *Accedit fides per gratiam attracta.* Quare ex his apparet argumenta omnia, quæ adversus doctrinam Chrysostomi proferuntur, vitrea esse, & ficulna: atque inter Cassianum, Hilarium, Vincentium, aliosque Semipelagianos, doctos alioqui, sanctosque viros, necnon inter complures nullius falsæ doctrinæ suspectos, & sapientiâ præclaros, extare & eminere Chrysostomum,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

CAPUT III.

De sanctis viris, quorum doctrinam fuligo Semipelagiani erroris aspersit.

PRÆMITTENDUM est nihil derogare sanctitati ac virtuti eorum, qui ante exploratam circa prævenientis gratiæ auxilium veterum tradi-

 tionem,

tionem, expressasque definitiones Romanorum Pontificum, aut Sanctorum Conciliorum, profundissimas gratiæ ac libertatis quæstiones aut ignorarunt, aut non exacte explicaverunt: aut proprio indulgentes ingenio fallaci sensu, quod cujusvis hominis est, quædam verba fuerunt interpretati. S. enim Prosper Semipelagianos Massilienses in Epistola ad Augustinum servos Dei, ac tales, qui vitæ meritis ceteros antecellerent, spiritualium studiorum viros, claros egregiosque in omnium virtutum studio, & in ceteris Augustinianæ admiratores, sectatoresque doctrinæ appellat. Hilarius etiam illos summa cum laude commemorat, & scribit illos, hoc excepto, quod pertinet ad initium fidei, in factis & dictis omnibus Augustini sanctitatem fuisse admiratos. Dum ergo illos Semipelagianos dixero, non illorum personam me accusaturum declaro, non mentis pervicaciam, non voluntarium errorem, sed solam falsitatem doctrinæ, qualem in suis quoque scriptis ante Episcopatum editis S. Augustinus deprehendit, & qualem Vasquesius absque ulla Sanctorum injuria suspicatus est in Chrysostomo, & in Marco Eremita. Quare si forte nobis vel excidit hactenus, vel in posterum defluet verbum aliquod contumeliosum, quod è pectore nostro utinam non erumpat; sancte profitemur dogmata nos adversari, non Auctores; quemadmodum ajebat Prosper in Pelagianæ pravitatis reliquiis *non mediocris virulentiæ fibram nutriri*, cum tamen, ut diximus, sanctitatem Massiliensium debitis laudibus celebraret. His vero præmissis sit

Propositio I. Cassianus non potest a Semipelagianismo excusari.

Probatur 1. Testimonio Isidori Pelusiotæ Cassiani condiscipuli, qui Epist. 309. loquacem & temerarium appellat, & doctrinæ S. Augustini impugnatorem: ex Adone Viennensi, qui in Chronicis ad annum 425. scribit: *Opera illius a Catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio & gratia*; addit errores illius non ad plenum purgare potuisse, cum vellet, Cassiodorum Senatorem Ravennatensem: ex Cassiodoro ipso scribente cap.29. Divinarum institutionum Cassianum purgatum ab erroribus etiam a Victore Martyritano: ex Thoma Braduardino, qui lib. 2. de caussa Dei cap. 4. Cassiani sententias appellat *Hæreticas, & Pelagiano veneno prægnantes*: ex parente Ecclesiasticorum Annalium, qui ad annum 433. scribit certo falli, qui Cassianum credunt *fuisse omni ex parte catholicum*. His consentiunt omnes fere Scriptores. Non ergo absque magna testimoniorum auctoritate Semipelagianismi Cassianus insimulatur. II. Probatur ex quo in S. Officio Generalis Inquisitionis Hispaniæ damnata fuit hæc propositio Thomæ de Ituren.: *Cassianus non fuit Semipelagianus*. Vide Gonzales controv. IV. art. 9. III. Probatur quoniam S. Prosper adversus Semipelagianos fidem catholicam egregie defendit. Illum his verbis commendat in Martyrologio Romana Ecclesia, *Eruditione & pietate insignis adversus Pelagianos*

gianos pro fide catholica strenue decertavit. Illius opera dicuntur a Gelasio in Concilio Romano *custodienda & recipienda*. Ex illius & Augustini scriptis fabricati sunt Canones Synodi II. Arauxicanæ. Ipse autem Prosper suum maxime studium contulit in refellendo Cassiano. Editum adversus hunc librum contra Collatorem, constat ex titulo, constat ex Cassiani verbis passim in hoc libro productis, constat ex cap. 2. ejusdem Operis, constat ex antiquissimo Corbejensi Codice præferente hunc titulum: *Liber S. Prosperi pro Prædicatoribus Gratiæ contra librum Cassiani Presbyteri, qui prænotatur De protectione Dei.* Hæc est Collatio 13. habita cum Abbate Chæremone. Quod autem Antonius Boucat respondet in hac Collatione non esse sensum Cassiani, ab eoque historice referri sententiam Chæremonis, refelletur infra ipsius Prosperi expressissimis verbis. IV. Probatur ex decreto Gelasii, qui statim post recepta Opuscula Prosperi ait, *Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum apocrypha*. Triplici autem sensu dicitur aliquis liber apocryphus, vel quod non sit auctoritatis divinæ & in Canone Scripturarum sanctarum, vel quod incertum habeat auctorem, vel quod doctrinam exhibeat non plane catholicam. Opuscula Cassiani nequeunt appellari apocrypha primo & secundo sensu; non primo, quoniam dicerentur apocrypha etiam opera Prosperi, aliorumque Sanctorum, quæ ibidem declarantur esse recipienda & custodienda: non secundo, propterea quod Auctoris, idest, ipsius Cassiani nomen apponitur. Sunt ergo Apocrypha eo quod doctrinam contineant non undequaque Catholicam. Hanc Gelasii Censuram impetere quidam volunt, non Collationes Cassiani, sed libros de Institutis Monachorum. Verum si id concedatur, quid inde? Profecto sequeretur hos quoque libros non esse immunes erroris, ut revera non esse demonstrat Norisius lib. 2. cap. 1. §. *Interim*. Neque est ulla ratione probabile Romanum Pontificem expungere reliquos Cassiani libros, non illum de Protectione refutatum a Prospero ibidem insignibus Gelasii laudibus celebrato. Ipsum vocabulum *Opuscula Cassiani* videtur appellare non omnia hujus Scriptoris Volumina, sed e grandioribus voluminibus ad refellendum excerpta. V. Probatur ipsius Cassiani verbis. Qui posteaquam collat. XIII. cap. 3. scripserat non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, quæ sane verba videntur esse catholica, sequenti cap. 9. venena spargens, *ut autem evidentius clareat* (inquit ille) *etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Domino dirigantur ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est dicens, Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. En manifeste Cassianus initium bonæ voluntatis a nobis esse autumat, exponens quæ dixerat tertio capite, intelligenda esse aut de gratia conditionis, qualis est facultas arbitrii, aut de eo quod accidit nonnunquam, & in portione,

tione, non in universitate bonorum. Ita animadvertit S. Prosper cap. 3. num. 8. atque ita nos demonstravimus cap. XI. praecedentis prop. 3. Etiam Apostolicum testimonium explicat Prosper cap. 4. n. 14. dicendo, *Vox ista (Velle adjacet mihi) vocati est, & jam sub gratia constituti*, scilicet, ut egomet explicavi in solutione objectionis. Legantur reliqua capita memoratae Collationis, nec non lib. XII. de Institutis Monach. cap. 14, ubi docet, naturaliter inesse cuique animae virtutum semina beneficio Creatoris inserta, conatus humanos gratiam praecedere, divinamque misericordiam conferri laborantibus ac desudantibus, aliaque plura puri puti Semipelagianismi argumenta.

Objicit Antonius Boucat. Cassianus Collat. 3. cap. 4. sic loquitur: *Ex Deo quidem est, quoties inspiratio quaedam immissa in cor nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium aeternae vitae, & salutis exuscitat*. Rursus Collat. XIII. cap. 3. *Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia bonae voluntatis inspirat, &c.* Addit Boucat in resp. ad objectiones, S. Prosperum damnare in Cassiani Collatione non sensum ipsius Cassiani, sed Abbatis Chaeremonis. Cum enim, inquit, sit liber Collationum Patrum, solummodo ad sensum auctoris Collationis, nusquam vero auctoris libri spectandus est.

Resp. Boucatum, ut in aliis pluribus, in defensione Cassiani nihil proferre, quam verba. Etenim verba deprompta ex cap. 4. Collationis tertiae demonstrant Cassianum fateri gratiam *in portione* (inquit S. Prosper) *quam negabat in universitate vocatorum*. Quid sibi vult adverbium illud *nonnunquam*? Neminem id puto ignorare. Nonnunquam ait Cassianus tam bene, quam bene alibi, *Nonnunquam etiam conatus bonae voluntatis vel exigit, vel expectat*. Quod profertur ex cap. 3. Collat. XIII. ita a Prospero retunditur cap. 2. num. 7. *Doctor Catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissima veritatis luce devolveris?* Etenim Cassianus cap. 9. ut supra ostendimus, definitionem praecedentis cap. 3. ita explicat, ut omne donum descendat a Patre luminum, quatenus naturae bonum beneficio Creatoris indultum est, & nonnunquam in portione vocatorum gratia etiam dormientes exuscitet. Haec ubi adnotavit Prosper, inquit num. 10. *Post haec concludit, quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus potest extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Et ubi est quod regulari definitione praemissum est, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quae bona sunt, & exequitur & consummat in nobis? Ecce hic etiamsi bonis coeptis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum, remota gratia Dei, nudae libertati adscribis arbitrii*. Quod postremo loco positum est hac ratione refellitur. Si Prosper non redarguit sensum Cassiani,

sed

sed Abbatis Chæremonis, si in Collationum libro nusquam sensum Scriptoris putas esse spectandum, cur Cassianum conaris defendere contorto textu verborum capitis tertii, quæ Chæremonis erunt, te judice, non Cassiani? Deinde ubinam Cassianus quod ponit in ore Chæremonis aut emollit, aut notat interjecta parenthesi, ne fallat lectorem? Rursus quomodo non loquitur Cassianus in proprio sensu, dum etiam libro de Institutis Monachorum duodecimo constantissime definit *perfectionem sine gratia Dei a nemine consummari,* sed primam gratiam præsto esse *occasione sibi tantummodo, a nobis bonæ voluntatis oblata?* Num Cassianus refert modo verba Chæremonis? At declarat se hoc dicere, & seniorum sententia plane & constantissime definire. An libros de Institutis Monachorum & tu abjudicas Cassiano? At librorum illorum Auctor promisit Castori lib. 2. cap. 9. se Patrum Collationes literis mandaturum, ne dubitares diversos esse Scriptores. Postremo audias Divum Prosperum hæc capite 2. scribentem: *Igitur in libro, cujus prænotatio est = De Protectione Dei, = vir quidam sacerdotalis, qui disputandi usu inter eos, quibuscum degit excellit, Abbatem quemdam introducit de Gratia Dei, & de libero arbitrio disserentem, cujus semper omnia probasse, ac suscepisse ostendit sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiæ Dei talem studuit proferre doctrinam.* En argumentationes recentioris hujus Theologi ab ipso Impugnatore Cassiani contritas. Sed Boucat contradicit sibi ipsi, cum supra art. 3. pag. 56. probet Semipelagianos non admisisse gratiam actualem ad initium fidei ex Collat. XIII. Cassiani, cap. 8. & 11.

Objicies 2. cum aliis Apologistis. I. Collationes Cassiani a summis, sanctisque viris summopere commendantur, a D. Benedicto capite 24. Regulæ, a Joanne Climaco Gradu 4. Scalæ, a Petro Damiani lib. 5. Epist. cap. 19. ab aliis. II. Cassianus in Monasterio S. Victoris prope Massiliam tanquam Sanctus colitur, recondito ejus corpore in Crypta loculo marmoreo quatuor columnis suffulto, & capite incluso in theca argentea gemmis ornata. Celebratur etiam Sancti Cassiani festiva dies 10. Kal. Augusti cum solemnitate octavarum. III. Nunquam expresse in damnatione Semipelagianorum Cassianum invenimus nominatum.

Resp. ad 1. In his quæ spectant ad Religiosorum institutionem in Collationibus Cassiani multa reperiri utilissima, ideoque merito laudantur a prædictis summis sanctisque viris, nec non a Gregorio, Fulgentio, Dominico, Thoma Aquinate, ceterisque præditis discretionis judicio, & a palea triticum secernentibus. Ad 2. respondeo nonnullos de sanctitate Cassiani dubitare, eo quod S. Prosper illum accusare videatur hypocrisis & superbiæ, & in Congregat. de Auxiliis Clemens VIII. auctore P. Lemos lib. 1. de Auxiliis div. Grat. cap. 22. & Gonzales Con-

Controv. IV. art. 10, prohibuerit ne Cassiani reliquiæ venerationi exhiberentur. At ego nolo Cassiani sanctitati detrahere, cum Gregorius Magnus lib. VI. Epist. 12. laudet Monasterium in honorem S. Cassiani consecratum, ut observat Pagius ad an. 433. n. XVIII. & quæ de illius sanctitate dicta sint, arbitror esse verissima. Respondeo itaque nihil derogare sanctitati notam Semipelagianismi, ut præmonui initio hujus dissertationis: quare si Prosper carpit Cassianum acerbiori sermone, quælibet verborum asperitas doctrinam spectat, non Auctorem; vel aliquos alios Semipelagianos superbos forte & hypocritas, factos sanctitate Monachorum, quibus cum sentiebant, audaciores, sectatoresque pravitatis doctrinæ, non probitatis atque virtutis. Clemens autem VIII. rejiecerit reliquias Cassiani vel quia non constabat de illarum, ut inquiunt, *identitate*, vel quia non est privati hominis cultum Sanctorum, quos tales non declaravit Ecclesia Romana, ubique promovere; vel quia opportunum non erat ebullientibus controversiis de Gratia promovere existimationem Cassiani. Ad tertium respondeo personam Cassiani merito non fuisse damnatam, quoniam non errabat pervicacia cordis, sed ignorantia, & existimabat errorem suum procul abesse ab hæresi Pelagiana: unde Prosper cap. 3. scribit Collatorem nec cum hæreticis, nec cum Catholicis plenam habere concordiam; & num. 61. de ipso ceterisque Semipelagianis ait, *Quoniam tamen, dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio*. Si Augustinus pepercit nomini, & personæ Pelagii antequam damnaretur, & reus fieret solemnis tergiversationis ac pertinaciæ; si nec Bajus a Pio V. in damnatione propositionum suarum, ut illius honori consuleretur, expresse nominatus est: quantomagis servandum id erat cum viris doctrina, & sanctitate conspicuis?

Objicies 3. Cassianus fuit discipulus S.Joannis Chrysostomi. Si ergo doctrina Chrysostomi in materia de Gratia Catholica est; erit & Catholica doctrina Cassiani: = Resp. Isaac Habert lib. 2. cap. 17, Cassianum a Joanne Chrysostomo expulsum fuisse ab Ecclesia Constantinopolitana, ubi Diaconi fungebatur officio. Nititur hæc opinio auctoritati Trithemii in Catalogo virorum illustrium, S. Antonini Florentinorum Archiepiscopi 2. p. Hist. tit. 10. cap. 10. §. 2. Sigeberti in Chronicis ad an. 425, & Vincentii Bellovacensis lib. 12. Speculi Hist. cap. 14. His non assentior, 1. quia Cardinalis Norisius principio lib. 2. Hist. Pelagianæ demonstrat ex lit. Innocentii ad Clerum C.P. Cassianum, & Germanum venisse Romam in caussa Chrysostomi ab eodem Clero legatos. 2. Quia ex Historia Sozomeni & Nicephori constat Cassianum non a Chrysostomo, sed cum Chrysostomo fuisse Constantinopoli expulsum. 3. Quia ad finem usque vitæ Cassianus præceptoris sui Chrysostomi fuit studiosissimus, ut liquet ex dignis, plenissimisque laudibus, quibus doctrinam ac sanctimoniam ejus exornat circa finem librorum de Incarnatione

tione adversus Nestorium, ubi etiam testatur se a Chrysostomo habuisse institutionem & disciplinam, & referendum totum ad honorem magistri, quicquid putatur esse discipuli. Melius itaque respondebis, Cassianum aliquas sententias Chrysostomi, quæ prima specie videntur Semipelagianæ, non plane fuisse assecutum.

Propositio II. Faustus Rejensis Episcopus fuit revera Semipelagianorum imbutus errore.

Certissima est hæc propositio, & probatur I. Ex cap. *Sancta Romana*, in quo Fausti Opuscula rejiciuntur ut apocrypha. II. Ex epistola Hormisdæ ad Possessorem, ubi Pontifex pariter declarat scripta Fausti non esse recipienda. III. Ex Joanne Maxentio, quem Faustum egregie refutasse, & pro Gratia Christi magno studio ac fervore decertasse testantur PP. Africani exules in Sardinia, & inter eos Fulgentius libro 1. de Veritate Prædestinat. Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiast. Baronius ad an. 490. Vasquez 1. 2. disp. 199. can. 3. & Suarez Prolog. 5. de Grat. cap. 5. IV. Ex eodem Fulgentio, quem conscripsisse septem libros adversus Faustum, ejusque placita circa liberum arbitrium & gratiam, affirmat S. Isidorus Hispalensis in Catalogo Virorum illust. cap. 14. Syncellus in vita Fulg. cap. 28. & PP. Africani in Epist. Synodica ad Monachos Scythas, quæ legitur inter Opera Fulg. Tom. VI. Biblioth. PP. V. Ex S. Cæsario Arelatensi, quem adversus Faustum propugnasse Augustinianam doctrinam constat ex Ennodio Ticinensi apud Baronium ad annum 508. VI. Ex Petro Diacono, qui Tract. de Incarnat. & Gratia demonstrat Fausti doctrinam Ecclesiæ plurimum esse nocivam. VII. Ex his, quæ scripsimus de H. Prædestinat. lib. 6. cap. 14. ubi demonstratum est a Semipelagianis Defensores Gratiæ & Augustini discipulos tanquam Prædestinatos fuisse traductos, atque in hoc maxime Faustum intendisse ingenii sui nisus & molitiones. VIII. Ex Synodo Arauxicana, quam præsertim contra Faustum fuisse celebratam constat ex Norisio lib. 2. cap. 23. IX. Ex libris Fausti de libero arbitrio: in quorum altero, cap. 6. docet in electione ad gratiam *observari merita*; Abelem divinis placuisse conspectibus *per insitum a Deo generaliter bonum*, atque *per propriæ voluntatis affectum*; dari aliquam fidem per legem inscriptam visceribus, ob quam *bonum credulitatis non novellum est privilegium, sed vetustum*; inter ipsa mundi coalescentis exordia datam hominibus virtutem fidei, quoniam inspiravit Deus *animæ notitiam suam*. Capite quoque x. exemplo Gentilium nititur ostendere, per legem naturæ indiscrete vigentem inter sensum cujusque hominis *inesse homini intellectum Dei pariter & cultum*; ante munera Redemptoris circa rationabilem creaturam semper *auctoris dona viguisse, a Conditore quidem summo præscripta per naturam, sed per gratiam confirmanda*; hoc nostrum esse, ut qui pro fragilitate idonei non sumus, *quærendi & pulsandi importunitate placeamus*, perfectissima providentia

tia *hominem conditum ad sanctæ imaginis dignitatem laboribus & conditionibus explorare*; vilescere gratiæ oblationem, *nisi fuerit obedientiæ præmissa devotio*; non esse in quo jucundetur benignitas largientis, *si non prius explorata fuerit inquirentis aviditas*. Hæc & alia permulta Faustus: ex quibus paret non admisisse gratiam Salvatoris nisi ad consummationem perfectionemque virtutis, ad initium vero sanctæ credulitatis tantummodo bona naturæ, & gratiam legis atque doctrinæ. Fuit ergo Semipelagianus, imo Semipelagianorum antesignanus & princeps, qualem haberi a plurimis liquet ex Notatione, & Indice expurgatorio Magistri S. Palatii præmissis Operibus Fausti Tom. VIII. Max. Biblioth. PP. pag. 523.

Revincitur ex dictis Sirmondus, qui in Hist. Prædestinatiana Apologiam pro Fausto concinnavit. In qua primum ait Faustum accusatum a Joanne Maxentio infecto Eutychiana labe: cum Maxentius Orthodoxus fuerit, ut ostendam in libris de Incarnatione; nec solus, sed alii viri sanctissimi, Romanique Pontifices Fausti scripta tanquam Semipelagianismum olentia rejecerint. Addit Afros Patres Faustum insectatos, quoniam illorum menti insederat error Prædestinatianorum. At Commentum de Hæresi Prædestinatiana rejectum est: & quam quam extitisset reapse; nequit tribui Africanis Patribus, maxime Fulgentio, qui & Faustum impugnavit, & circa libertatem & gratiam egregio volumine haud recta incedentem Monimum docuit, & emendavit. Denique negat Gelasium damnasse libros Fausti declarando esse apocryphos: quod repugnat literis Hormisdæ, ipsi decreto Gelasii, nec non testimoniis Sanctorum. Quare sapientissime monuit Baronius Faustum in pluribus declarari hæreticum, nec purgari posse qualibet Apologia.

Propositio III. Vincentius Lirinensis fuit & ipse Semipelagiano dogmate imbutus.

Demonstrant hanc propositionem Cardinalis Norisius lib. 2. Hist. Pelag. cap. XI. Nat. Alexand. Tom. 5. H. E. pag. 53. Pagius in sua Critica ad an. 434. num. XV, aliique viri eruditi pluribus argumentis. Quorum primum sit. Aliquis Vincentius fuit Semipelagianus, ut constat ex Opere Prosperi *contra objectiones Vincentianas*. Invenimus autem tres Vincentii nomine appellatos, Vincentium Lirinensem, Vincentium Victorem, & Vincentium Presbyterum, cujus meminit Gennadius cap. 80. de Viris illustribus. In ceteros posterorum ætatum de Vincentii nomine dictos nulla cadere potest suspicio. At objectionum Vincentianarum auctor non fuit Vincentius coævus Gennadio, & Cannato, quippe qui floruit plusquam sexaginta annis post excitatos in Galliis Semipelagianorum tumultus & post obitum Prosperi vita functi anno 457. vel ut contendit Philippus Labbè in notis ad Bell. 456. Etenim Vincentius iste, ut refert Gennadius eodem loco, legebat quasdam Expositiones suas sancto homini Dei Cannato, qui Episcopatum non

non obtinuit nisi exacto, aut vertente anno 480; ac Gennadius scribebat circa annum 490. Nec Semipelagianismus exortus fuit extremis diebus Prosperi, sed jam ab anno 429, ut illum eliminaret, scripsit Augustinus de Præd. SS. & de Dono Persev. Vincentius ergo Presbyter non est Auctor prædictarum objectionum, quomodo male disserunt Scriptor Præfat. ad Commonitorium Lirinensis, & Gonzales Controv. IV. pag. 233. Multo minus objectiones tribuendæ sunt Vincentio Victori, jam confutato libris Augustini anno 419. cui & Prosper, si rediisset ille ad ingenium, exprobrasset veterem contumaciam, ac superbiam. Accedit post mortem Augustini nullos in Africa extitisse Semipelagianos, exortos e contra complures in Galliis; ad quos coercendos Prosper vigilanter nervoseque stetit in acie *Apostolica auctoritate* munitus. Si ergo Semipelagianus objectorum auctor non fuit Vincentius Presbyter, nec Vincentius Afer; quisnam ille fuit, nisi Vincentius Monachus Lirinensis?

Alterum argumentum est. Proprium erat Semipelagianorum Pelagium, Cælestium, Julianum execrari; Augustinum autem hostem Pelagianorum infensissimum, quoniam & sibi adversabatur, insectari, ejusque doctrinam vel in quæstionem trahere, vel clam quasi cuniculis aggredi & oppugnare. Exempla sunt nobis libri Fausti, Cassiani, & Gennadii; testimonia autem literæ Cælestini, atque Opera Prosperi. Atqui Vincentius Lirinensis, uti redarguit Pelagianos cap. 3. 13. 34. & ultimo Commonitorii, ita Augustinum non curat omnino, neque vel semel commemorat, etiamsi in refellendis Pelagianis illum celebrandi frequens oblata fuerit occasio. Agit ergo Lirinensis ceterorum Semipelagianorum more & modo, eodemque colore tinctus est. Legite Pagium ad annum 434. num. XIX.

Tertium argumentum desumitur ex libro Commonitorii, quem tamen doctrinæ plenum, & alias perutilem judicamus. In eo libro Vincentius non uno indicio Semipelagianum se prodit. Primum Semipelagianorum erat decretum communem esse universis hominibus gratiam, dari illam quærentibus & pulsantibus, nec admittendam esse gratiam specialem, quam electis sacræ literæ pollicentur. Hoc docet Vincentius Commonitorii cap. 37. *Audent* (inquit) *docere quod in Ecclesia sua, idest in Communionis suæ conventiculo magna ac specialis, ac plane personalis quædam sit Dei gratia, adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec quærant, nec pulsent quicunque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensetur, ut angelicis evecti manibus, nunquam possint offendere ad lapidem pedem suum*. Alterum Semipelagianorum assertum erat, quemadmodum manifestum est ex Epist. Prosperi, Augustinum in exponendis divinæ Prædestinationis mysterio & dono perseverantiæ excessisse modum, ac melius esse in illius mysterii altitudine servare silentium. At-

qui hoc pariter docet Vincentius his verbis: *Sancti cujusdam viri memoriam tanquam sopitos jam cineres profana manu ventilant, & quæ silentio sepeliri oportebat rediviva opinione diffamant*. Addit hujus sancti viri erratum *nec approbandum esse, nec prodendum*. Hæc vero de quonam jam defuncto Patre dicta sunt, nisi forte de Augustino, quem Patrem Semipelagiani arbitrantur nec prodendum esse ob Augustiniani nominis celebritatem, nec approbandum ob novitatem doctrinæ? Cujus enim innovabatur memoria, atque, ut Vincentius scribit, cineres tunc temporis ventilabantur, nisi Augustini, quem Hilarius & Prosper acerrime propugnabant? *Fallor*, inquit Alexander, *nisi sit hæc vera mens, verusque sensus Vincentii Lirinensis*. Præterea Semipelagiani doctrinam Augustini excipiebant in iis tantum libris, in quibus cum antiquis Patribus putabant concordare, & rejiciebant quæ scripserat de necessitate Gratiæ *ad initium sanctæ credulitatis*. Ea propter affirmabant Cælestinum Papam postrema Augustini scripta nulla ratione probasse. Vincentius pariter Semipelagianis ceteris morem gerens: *Hic aliquis fortasse addubitet* (inquit) *quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem, vetustatis prædicatores, an novitatis inventores? Ipse* (Cælestinus) *dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat*. Quibus contendit Vincentius, non esse corripiendos Massilienses approbatores antiquæ doctrinæ, sed Hilarium potius ac Prosperum novæ & recentioris propugnatores. Sed de hoc argumento videndus Norisius lib. 2. H. P. cap. XI. §. *Verum quanta arte*.

Postremum argumentum sit istud. Cælestinus adversus Semipelagianos detrahentes Augustinianæ doctrinæ scripserat ad Episcopos Galliæ, *Desinat si ita res est, incessere novitas vetustatem*. Hæc verba Vincentius cap. 43. Commonitorii ita contra Hilarium & Prosperum detorquet. *Desinat*, inquit, *si ita res est, idest, si ita est, ut apud me quidam Urbes, & Provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis; desinat itaque*, *inquit, si ita res est, incessere novitas vetustatem. Ergo hæc fuit beati Cælestini beata sententia, non ut vetustas cessaret obruere novitatem; sed potius novitas desineret incessere vetustatem*. Juvat hic nonnulla animadvertere cum Norisio in scrupulis Anonymi evulsis, Natali Alexandro citato loco, Claudio Frassen tom. 1. Scoti Acad. Tract. 2. aliisque viris doctissimis. Primum est, hæc Vincentii verba ferire Prosperum & Hilarium: hi enim soli ex Galliis ad Cælestinum profecti erant illius contra Semipelagianos auctoritatem imploraturi; neque eo tempore alia dissidia suborta sunt, aut saltim non alia studuit Cælestinus compescere prædicta ad Antistites Galliarum Epistola. Deinde Vincentius carpit Hilarium & Prosperum tanquam criminatores, illos flocci faciundo his verbis, *ut quidam criminantur*; cum Cælestinus utriusque solicitudinem iisdem literis commendaverit. Præterea cum Hilarius ac Pro-

Prosper accusassent apud Cælestinum *nescio quos Presbyteros*, ut ibidem Summus Pontifex contestatur; Vincentius, quasi esset Semipelagianismus communis Gallorum fides, ait vocasse in crimen *Urbes*, *&* *Provincias*. Insuper trina repetitione illius parenthesis *si ita est*, suadere videtur aut illatam accusationem esse falsam, aut Cælestinum non habuisse delatoribus fidem. Denique ea conclusione, *Ergo hæc fuit Beati Cælestini beata sententia*, *&c.* satis ostendit Vincentius novitatem Augustinianæ doctrinæ non debere incessere perantiquam a Massiliensibus propugnatam; siquidem Semipelagiani Augustini discipulis objectabant istorum de Prædestinatione sententiam novam esse, & cum antiquorum Patrum doctrina pugnantem: quod manifestum est ex Epist. Beati Prosperi scribentis, *Contrarium putant Patrum opinioni & Ecclesiastico sensui quicquid de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti*.

Plura objiciunt contra Norisium Franciscus Macedo, & Bruno Neusser: sed omnia possunt ad quatuor capita revocari. Erit ergo primum pro Vincentio argumentum: Sententia quæ asserit Vincentium Lirinensem fuisse Semipelagianum nullum Auctorem habet, nisi Vossium, Norisium, & Lupum. = Resp. non esse postremos duos, & in iis quæ ad eruditionem spectant etiam Vossium, proletarios & populares, uti existimat personatus Neusserius; Macedo enim fatetur plures cum Norisio consentire circa Vincentii Semipelagianismum, quod tamen negat de Hilario Arelatensi, de quo proxima Propositione. At Norisius ad scrupulos Anonymi dissert. 3. §. 2. demonstrat suam de Vincentio sententiam probari Garnerio dissert. 1. cap. 6. Claudio Frassen Scoti Acad. Tract. 2. disp. 3. Altemio dissert. 9. de Scriptis SS. Leonis & Prosperi, PP. Mauro-Benedictinis in App. Tom. x. Op. S. Aug., Thomassino dissert. 13. in Synodos, Basilio Poncio in priori parte Relect. de Grat. cap. 4. Atque si hi perpauci videntur, addimus Natalem Alexandrum & Pagium supra cit. Graveson Tom. 2. H. E. pag. 161, ipsum quoque Francolinum in suo Th. Tyrocinio pag. 130. Est ne assertio nostra singularis, an inter Scriptores communior?

Secundum pro Vincentio argumentum est, illum non esse auctorem objectionum Vincentianarum 1. Quia Vincentius Lirinensis fuit Pelagianorum infensissimus hostis. 2. Quia Commonitorii cap. 43. laudat summopere Epistolam Cælestini contra Semipelagianos. 3. Quia objectiotiones illæ adeo absurdæ sunt, & insulsæ, ut moveant, inquit Macedo, vomam & camerinam; cum Lirinensis doctissimus fuerit, ac disertissimus. 4. Quia auctor illarum objectionum fuit Vincentius Presbyter, ut scribit Baronius, & Vasquez 1. p. disp. 91. cap. 8. n. 43. Respondetur Vincentii Semipelagianismum erumpere non solum ex objectionibus Vincentianis, verum etiam ex ejus Commonitorio. Illas autem objectiones non esse Lirinensis nullum ex his momentis evincit.

cit. Non primum, quia Semipelagiani omnes execrabantur Pelagianos, ut constat ex libro Prosperi contra collatorem, & ex ipso Fausto in libro 1. de lib. arbitrio: credebant enim Semipelagiani, *peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari*, inquit Augustinus cap. 1. de Præd. SS. Non secundum, quia Epistolam Cælestini, ut supra dictum est, Vincentius contra Hilarium & Prosperum miro artificio detorquet. Non tertium, quia in objectionibus, & in Commonitorio idem apparet ingenium. Non ultimum, quoniam Vincentius Presbyter floruit ætate Gennadii, & Prospero jam defuncto.

Tertium argumentum petitur ex egregio Opere Commonitorii. Istud enim mirifice commendatur, ut demonstrat Macedo cap. 3. prioris Commentationis. Deinde falsum est in hoc Opere Vincentium loqui contra discipulos Augustini, quos optime noverat a Cælestino singulari elogio condecoratos. Præterea verba illa Commonitorii *in conventiculo Ecclesiæ suæ* aperte significant aliquam Congregationem hæreticorum, non sectatores Augustinianæ doctrinæ. Rursus verba cap. 37. *Audent polliceri, & docere, &c.* explicari debent catholice, non in sensu Semipelagiano: quandoquidem in sententia quoque Augustiniana orandum & pulsandum est, ut specialem illam gratiam obtineamus. Resp. Commonitorium Vincentii utilissimum esse in iis, quæ pertinent ad doctrinam de Patrum traditionibus, & usu earumdem: uti Collationes Cassiani perutiles sunt in iis, quæ spectant Monachorum institutionem, unde utrumque Opus suas laudes promeretur, hoc excepto quod Semipelagianismum instaurat. Existimabant Semipelagiani Augustinianam doctrinam approbatam a Cælestino in superioribus libris, non vero in postremis, ubi Augustinus disputat de electione secundum propositum, & de necessitate gratiæ ad initium fidei: atque ita opinatus est Lirinensis. Habebantur ab iisdem Semipelagianis assertores doctrinæ Augustinianæ, ut sæpenumero dictum est, Prædestinatiani atque inimici libertatis. Non ergo mirum si Vincentius illorum palæstram dixerit *conventiculum*. Laudata verba ex cap. 37. Commonitorii nequeunt habere Augustinianum sensum; in quo specialis gratia confertur aliquando etiam non quærentibus, nec pulsantibus: imo ut quæramus & pulsemus, est necessaria.

Ultimum argumentum petitur ex sanctitate Vincentii. Nam Vincentius scripsit post Cælestini Epistolam, in qua Semipelagianismus aperte damnatus est. Id autem Vincentius vel ignorabat, vel non. Si non ignorabat, erat in eo hæresis pertinacia. Si ignorabat, jam erat hæc ignorantia vincibilis, ideoque a peccato non poterat eum excusare. Addit Macedo: Norisius negat Faustum, aliosque Semipelagianos potuisse excusari per ignorantiam invincibilem: quomodo ergo excusabitur Lirinensis? Insuper Semipelagiani appellantur a Norisio *calumniatores*,

tores, *lupi*, *& hypocritæ*: non ergo adorandi sunt; neque enim sumus in Aegypto, ubi colebantur Lupi cum Anubi, & Api. Tandem Semipelagianismus jam damnatus erat cum hæresi Pelagiana; ut colligitur ex Augustino cap. 2. de Prædest. SS. Omnes itaque Semipelagiani erant hæretici, qualem fuisse Vincentium Lirinensem nemo affirmabit. Hæc & alia plura hujus generis Macedo in Comment. 2. pro S. Hilario Arelatensi, quæ etiam valida sunt pro Vincentio. = Resp. & nos Lirinensium Monachorum defendere sanctitatem, ut diximus in Prænotatione hujus Capitis. Ad primum tamen respondemus Vincentium Hilarium, & Semipelagianos reliquos non ignorasse Epistolam Cælestini, sed existimasse non omnia, quæ scripserat Augustinus, præsertim in postremis Operibus fuisse a Pontifice comprobata, maxime quod Capitula annexa Epistolæ, in quibus Semipelagianismus aperte damnatur, non sunt Cælestini. Ignorantiam in Semipelagianis dicimus fuisse vincibilem, quoniam poterant viri illi docti illam exuere diligentiori studio atque labore: negamus tamen non posse excusari ab hæresi; quoniam nec ignorantia vincibilis est peccatum, si sit eorum, quæ quis scire non tenetur, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. Videatur Norisius dissert. 3. ad Scrupulos Anonymi §. 3. Responsione VI. & VII. Ad 2. Resp. recte Norisium scribere Faustum non excusari per ignorantiam invincibilem, quoniam non fuit in Semipelagianis hæc ignorantia, ut male scripsit Ariaga in 1. P. disp. 36. num. XI; quippe ignorantia invincibilis ea est, quam nulla ratione possumus superare: excusantur autem complures Semipelagiani ignorantia vincibili eorum, quæ scire non tenebantur. Ad tertium dico fuisse inter Semipelagianos, qui doctrinam Augustini reprehendebant *non intelligendo*, & alios, qui eam rodebant *intelligere nolendo*, ut inquit Prosper in Præf. ad objecta Gallorum: illi, inter quos connumeramus Vincentium & Hilarium, appellantur a Prospero *Fratres*, *dilectores*, *& sancti*; & similiter dicuntur a Norisio lib. 2. cap. 5. alii autem calumniatores & hypocritæ erant, saltem verbo tenus, atque in hoc Norisius loquitur cum eodem Prospero, cap. X. ejusdem libri. Legendus Scriptor Eminentissimus §. 2. cit. dissert. ad Scrupulos Anonymi Resp. 2. ubi consimilem objectionem exemplo Hieronymi, & Cyrilli, & eruditione plurimâ egregie refellit. Ad ultimum respondeo Semipelagianorum plures ignorasse sententiam suam fuisse in Pelagio damnatam, ignorantia tamen superius explicata. Enimvero S. P. Augustinus initio libri de Præd. SS. fatetur eos *plurimum a Pelagianorum errore discerni*; Prosper, ut dictum est Prop. 1. non denegat Cassianum esse Catholicum: quamquam implicite Semipelagianum dogma cohæret cum assertione Pelagii, *Gratia Dei datur secundum merita nostra*. Semipelagianismus expresse damnatus est sub Felice IV. a Synodo Arauxicana, atque, ut Norisius scribit lib. 2. cap. 23. ad hæc usque tempora *citra lesæ fidei crimen* propugnabatur. Quare nulla

nulla injuria irrogatur sanctis viris, qui ante celebrationem illius Synodi dicuntur Semipelagianorum asseruisse sententias: quemadmodum eo loco demonstrat doctissimus Cardinalis auctoritate & exemplo.

Propositio IV. Judicium Norisii de S. Hilario Arelatensi connumerando inter Semipelagianos grave est, libratum, & verum.

Duo Norisius de S. Hilario Arelatensi affirmavit; unum, Semipelagianorum opinionibus adhæsisse, lib. 2. H. P. cap. 2. alterum nescire se, an tandem aliquando errorem Hilarius abdicaverit, lib. 2. cap. 13. Quantum ad primum attinet, depugnarunt contra Norisium præ ceteris Bruno Neusser, & Macedo, sed viri eruditi Norisio subscripserunt fere omnes, ut affirmant Ballerinii lib. 2. observat. cap. 1. Quantum vero ad secundum Ballerinii ipsi eodem lib. cap. 8. post Tillemontium in vita S. Hilarii, & Pagium ad annum 445. putant certissimum esse, quod Hilarius errorem suum deposuerit. Itaque dico certum esse Hilarii Semipelagianismum, incertam abdicationem, & judicium Norisianum bene ponderatum atque gravissimum. Ac primum demonstratur ex Epistola S. Prosperi hæc ad Augustinum scribentis: *Nam unum eorum præcipuæ auctoritatis, & spiritualium studiorum virum, S. Hilarium Arelatensem Episcopum sciat Beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine sit facturus, incertum est, &c.* Hoc testimonium adeo clarum est (inquit Nat. Alex. Tom. 5. H. E. pag. 52. cui subscribunt Pagius ad annum 445. num. 18. Graveson Tom. 2. H. pag. 164. Tournely lib. 1. de Grat. pag. 92.) adeo clarum est, ut nemo diffiteri possit, Hilarium Semipelagianorum errorum tinctum fuisse fuligine. Et revera in Epistola Prosperi legendus non est pro Hilario *Honoratus*, ut quidam putabant, cum MSS. omnia, inquiunt PP. S. Mauri in notis ad Epist. Prosperi Tom. x. Op. S. Aug; Hilarium ferant. Neque Prosper intelligendus est de Hilario altero, qui una simul scripsit ad Augustinum; quoniam Hilarius iste laicum se nominat, & vicissim Augustinus cap. 1. de Prædest. SS. illum appellat Filium: ac præterea testatur se nihil de veritate ac doctrina S. Patris dubitare, ejusque præsentiæ deliciis aliquando fuisse potitum. Quæ nequeunt in Arelatensem Episcopum convenire, inquiunt in notis ad Epist. Hilarii doctissimi Mauro-Benedictini. Insulsæ autem, atque ineptæ sunt exclamationes Brunonis Neusser in sua pro S. Hilario Apologia scribentis, *Si est Hilarius admirator, & Sectator Augustini, quomodo Semipelagianus?* Digna sane risu argumentatio! quasi Prosper dicat Hilarium sectari in omnibus Augustinianam sententiam, nec in quæstionem trahere quæ S. Pater in libris posterioribus disputavit: quasi de ceteris quoque Semipelagianis non contestetur Augustini sanctitatem doctrinamque, hoc excepto quod spectat initium fidei, & electionem secundum

dum propositum, *in factis ac dictis omnibus admirari*: quasi demum Augustinus ipse de Dono Pers. cap. 21. suam non profiteatur Semipelagianis gratitudinem, quod in ceteris suamet placita amplecterentur. Cum itaque S. Prosper scribat Hilarium Episcopum Arelatensem accessisse Semipelagianis, neque substituendus sit Honoratus, neque Hilarius alter Augustini discipulus, & collega Prosperi, non Episcopus, sed Laicus; de Semipelagianismo Arelatensis addubitare non possumus.

Objiciunt Adversarii 1. Norisium nec unum pro sua sententia posse citare Auctorem. Sed nos jam aliquos, nec infimi ordinis, memoravimus. His addimus cum præclarissimo Auctore dissert.3. §.3. ad Scrup. Anonymi, Theophilum Raynaudum de bonis, ac malis libris n. 581. & Thomassinum superiori §. laudatum. Accedit Lucas Holstenius, & Sirmondus, de quibus ibidem Norisius in responsione ad Appendicem ejusdem Operis; qui addit in Adventoria Usserium, P.Gabrielem de Henao, Christianum Lupum, Gilbertum Maguinum, Sammarthanos fratres, & alios. Sed post apertissimum testimonium S. Prosperi, necesse est ceteros numerare.

Secundo objiciunt, Hilarium Arelatensem esse revera Auctorem Epistolæ ad Augustinum scriptæ adversus Massilienses. 1. Quia S. Prosper affirmat Hilarium Arelatensem velle cum Augustino sensum suum conferre per literas. 2. Quia Hilarius Arelatensis jam Augustino notus erat, illum audierat in Africa, & ad eum scripserat Siracusis Epistolam, quæ nunc est inter Augustinianas 156. alias 83. Hæc autem omnia conveniunt Auctori Epistolæ contra Semipelagianos. 3. Quia Augustinus respondens Prospero nullam fecit Hilarii mentionem, ideoque noverat optime ingenuam ipsius fidem. = Respond. hæc nullius esse momenti: liquet enim Auctorem prædictæ Epistolæ fuisse Laicum, & etiam egisse cum Prospero, ut suis literis Augustino dogmata Massiliensium intimaret, quemadmodum nec in quæstionem vocasse ullum Sancti Doctoris assertum: quæ omnia suis in literis profitetur. Quomodo ergo Prosper hunc appellat Episcopum? Quomodo scribit trahere in querelam Augustini nonnullas disputationes? Quomodo ignorare poterat num, vel quo animo esset ad Augustinum scripturus? Falluntur ergo impugnatores Norisii errore maximo, & falsitatem superaddunt falsitati. Enimvero Arelatensis admodum juvenis, ut scribit Eucherius, se recepit in Monasterium, nec invenitur fuisse unquam in Africa. Epistola etiam scripta ad Augustinum Syracusis non est Hilarii Arelatensis, imo fortassis nullius Hilarii, sed Hilari, ut ex vetustis Mss. observarunt Benedictini. Alterius tamen Hilarii esse minime denegamus. Arelatensis non meminit Augustinus, vel quia sanctum virum sui amatorem noluit aperte redarguere, vel quia ejus epistolas expectabat, quem scripturum, etsi dubitanter, præmonuit Beatus Prosper.

Opponunt 3. S. Hilarium anno 429. nondum fuisse Episcopum Arela-

Arelatensem; nam ex Paraenetica Eucherii ad Valerianum colligitur Hilarium induisse Monachum Lirinensem, quando S. Petronius electus est Antistes Bononiensium, idest, anno 430. *Hilarius*, inquit Eucherius, *nuper, & in Italia nunc Antistes Petronius, ambo ex illa plenissima, ut ajunt, mundanae potestatis sede unus in Religionis, alter in Sacerdotii nomen ascendit*. = Respondeo falsum esse, quod Hilarius electus non sit Episcopus Arelatensis an. 429. Manifestum quippe est Honoratum praedecessorem Hilarii subrogatum fuisse Patroclo anno 426., sedisse autem duobus annis, & in pace quievisse die 14. vel 15. aut 16. Januarii anno 429. ut constat ex Oratione funebri habita in laudem Honorati ab eodem Hilario. Statim vero, ac Hilarius interfuit morti ac parentalibus Honorati, infulas hujus obtinuit, ut constat ex vita Hilarii conscripta ab Honorato Massiliensi. Itaque verborum Eucherii sensus est, *Hilarius nuper Antistes Arelatensis, & Petronius nunc Episcopus in Italia, &c.* ita ut τὸ *nuper* non ad Monachatum Hilarii, sed ad dignitatem Episcopatus sit referendum. Quod animadverterat Norisius lib. 2. cap. 2. unde forte Macedo argumentum suffuratus est, dissimulata responsione. Ceterum Hilarius fuit in Monasterio Lirinensi longe ante annum 430. & Eucherius ipse in libro de Laudibus Eremi edito anno 428. meminit ipsius Hilarii jam Monachi Lirinensis, ut observat Pagius ad hunc an. num. 25.

Quarto loco objiciunt verba Augustini scribentis de Dono Persev. cap. 21. *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda suscepi*. At libros Retractat. juxta Norisium explevit S. Pater anno 427. ut docet cap. ultimo lib. 1. H. P. Ergo ante annum 428. quando certe Hilarius non erat Episcopus Arelatensis, Hilarius & Prosper contra Semipelagianos scripserant ad Augustinum = Resp. S. Patri consilium fuisse non solum libros retractare, sed & Opuscula, & Epistolas, & Tractatus omnes judiciaria severitate recensere, ut ipse scribit in Prologo Retractationum. Expleverat ergo anno 427. duos Retractationum libros, sed retractanda susceperat opuscula alia, quod non potuit perficere a Juliano, & a Semipelagianis provocatus ad nova certamina. Quare nihil mirum si de Dono Persev. ait, *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda suscepi*: ubi etiam consulto scripsit *opuscula*, designando Conciones, & Epistolas nondum redactas ad judicium censoriae severitatis. Reliqua Adversariorum argumenta aut soluta sunt Propositionibus praecedentibus, aut talia sunt, quae aliam non merentur responsionem.

Demonstrandum jam est, non esse certum quod Hilarius abdixerit dogmata Semipelagiana. Pagius, Tillemontius, & Ballerinii fratres id probant ex antiquissimo Auctore vitae S. Hilarii inter Opera S. Leonis pag. 913. ubi inducit Hilarium sic loquentem: *Cum ipsius mundi principibus, cum quibus Apostolus describit bellum juge esse*, con-

confliximus, quod nulli deerit, quicunque ad beatitudinem cælesti gratia præcedente, & industria subsequente voluerit pervenire. Quæ verba (inquit Pagius) longe clariora sunt, quam quæ afferuntur, ut probetur novam adversus Sanctum Augustinum doctrinam initio fuisse secutum. At non ita est. Primo his verbis asseritur tantum necessitas prævenientis gratiæ ad operis perfectionem, & consecutionem beatitudinis: imo Semipelagiani omnes, aut plerique saltem, ut scribit alter Hilarius, fatebantur *ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere*: non ergo sufficit ad Semipelagianismum vitandum confiteri gratiam præcedentem, quâ perveniat ad beatitudinem quicunque voluerit. Deinde, ut gratis detur, asseri prædictis verbis necessitatem prævenientis gratiæ etiam ad bonam voluntatem; neque hanc Semipelagiani negabant; ut constat ex verbis Prosperi in Epist. ad Augustinum, *Voluntates secundum suam phantasiam a gratia non negant esse præventas*: & ex ipso Augustino scribente de Prædest. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur*. Id vero quo sensu confiterentur Semipelagiani, dicam proximo capite v. Satis est nunc, prædicta Hilarii verba non esse adeo clara, ut eruditi viri judicarunt. Addo similia scripsisse aliquando Cassianum; non posse tamen a Semipelagianismo excusari, propterea quod licet fateretur non solum actuum, verum etiam cogitationum a Deo esse principium, agnoscebat tamen sine gratia ante perfectam voluntatem laudabiles quosdam motus, & appetitus virtutum; ut ostendi Prop. I. Et denique nullus Semipelagianorum ad initium quoque hujusmodi appetituum negavit gratiam aut naturalis conditionis, aut legis & doctrinæ, etiam interioris; sed denegavit solam gratiam voluntatis, & operis, quam prædicta verba Hilarii Arelatensis expresse non probant.

Attamen ob Hilarii sanctitatem firmissime teneo, quod si errorem suum novit, illum absque ulla hæsitatione deposuit. Quod ad credendum adducor primo ex Sancti viri emendatione, ubi cognovit quæ male gesserat in caussa Celidonii, acriter reprehensus a S. Leone Papa in Epistola ad Episcopos per Viennensem Provinciam constitutos. 2. Ex ipsa Epistola Prosperi exhibente nobis Hilarium, ut virum spiritualium studiorum, & cupidum conferendi cum Augustino per literas sensum suum; quod argumentum movit Gilbertum Maguinum, ut certo crederet Hilarium abdicasse Semipelagianos errores in Confut. Hist. Prædest. p. 2. cap. 2. Verum hæc probabilem fidem faciunt, non certam. Denique nullam pervicacis erroris suspicionem patitur S. Hilarii inculpata vita, & doctrina: ob quam in Epitaphio Templi Arelatensis merito dictus est

Gemma Sacerdotum, plebisque, orbisque Magister.

Propositio V. Gennadius ad Semipelagianos declinavit.

Ita communiter Historici contra Franciscum Suarez. Et probatur

quoniam Gennadius in lib. de viris illustribus Rufinum, quem Anastasius Papa in Epist. ad Joan. Jerosolym. declarat a suis partibus alienum, cap. 17. *Doctorum Ecclesiæ partem non minimam*, ejusque invectivas ad utilitatem Ecclesiæ, auxiliante Domino scriptas autumat, non veritus appellare Hieronymum obtrectatorem incitatum stimulo æmulationis, & vertentem stylum suum ad obloquium. De Prospero pariter cap. 84. scribit: *Legi & librum adversus Opuscula sub persona Cassiani, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociva*. Contra Sancti Cassiani Opera magnifice laudat tum hoc loco, tum cap. 63. agens de Eucherio. Libros Fausti Semipelagianorum antesignani cap. 85. appellat *Opus egregium*. Denique etiam de Augustino scribit cap. 38. *Error illius sermone multo, ut dixi, contractus, lucta hostium exaggeratus necdum hæresis quæstionem dedit*. Quæ tamen a Gennadio dicta sunt in Augustinum injuriosa, non reperiuntur in pervetusto Codice Corbejensi, ut adnotavit doctissimus Mabillonius Tom. 2. Analect. cap. 44. Legatur Cardinalis Norisius lib. 2. cap. 16. & Appendicis cap. 4. Joannes Gonzalez Controv. IV. art. 14. Vossius H. P. lib. 1. cap. XI. Censura Lovaniensium, & admonit. PP. BB. præfixa Operi de Ecclesiasticis Dogmatibus, Baronius, Spondanus, Pagius, & Bellarminus de Script. Eccles. ad annum 490, &c.

Objicies 1. Gennadius lib. de Viris illustribus laudat Severum Sulpitium, quod ab errore Semipelagianorum resipuerit = Resp. hæc habere Gennadium: *In senectute sua a Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit*. A Semipelagianis damnabantur plura errorum portenta, quæ asserebant Pelagiani, & magnum erat inter utrosque discrimen; ut constat ex dictis.

Ob. 2. In lib. de Eccl. dogmat. cap. 56. ait Gennadius: *Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante venire, nullum nisi Deo auxiliante operari*: & cap. 21. *Initium salutis nostræ Deo miserante, & inspirante habere nos credimus*. = Resp. 1. cum Norisio lib. 2. cap. 16. & Pagio ad annum 490. num. 21. librum de Ecclesiasticis dogmatibus utique catholicam continere doctrinam, sed scriptum a Gennadio multo tempore post librum de Viris illustribus, & jam recensitis a Gelasio inter apocrypha Opusculis Cassiani & Fausti, quæ Gennadius tam impense laudaverat = Resp. 2. in illo Opere fuisse a Catholico Scriptore interposita nonnulla verba ob latentem hæresim Pelagianam, ut observarunt ex pluribus collatis mss. PP. Mauro-Benedictini. = Resp. 3. posse prædicta Gennadii verba accipi de aliquo gratiarum genere nec denegato a Pelagianis: quibuscum Auctorem hujus Operis convenire probant Doctores Lovanienses ex quo nusquam meminerit peccati originalis, aut baptismatis infantium in remissionem peccatorum; cumque multos nominet hæreticos, nusquam meminerit Pelagii, aut prolati contra eum catholici dogmatis; idem confirmat Ecclesia Lugdunensis, cujus extat

extat judicium de hoc libro Tom. IX. Biblioth. PP. Demonstrant alii consperſa Semipelagianiſmi ſemina in capite primo ac viceſimo, ubi docet vigere in homine lapſo electionem ad quærendam ſalutem, cum aliis Semipelagianiſmi characteribus. Denique & reſpondetur addubitare plures, an Opus illud ſit genuinum, editumque a Gennadio. Scimus Voſſium cit. loco affirmare, quod in quibuſdam Belgii Bibliothecis inſcribitur aut Fulgentio, aut Iſidoro, aut Gregorio Papæ. Antiqui Scholaſtici cum Magiſtro lib. 2. diſt. 35. & lib. 4. diſt. 12. tribuerunt illud Auguſtino. Benedictini in Append. Tomo VIII. Auguſtinianæ Pariſ. edit. notant a Trithemio lib. de Script. Eccl., & a Joanne Baleo Cent. 2. Scriptorum Britanniæ adſcribi Alcuino: unde ſcite admodum, & caute eidem Operi huno fecere titulum, *Liber Gennadio tributus*.

Objiciunt 3. Gennadius cap. ult. de Viris ill. ait de ſeipſo: *Et opus de Fide mea miſi ad Beatum Gelaſium*. Quem textum ita legendum eſſe, non autem, *hoc opus*, *&c.*, adnotarunt Voſſius, Noriſius, & Pagius. Loquitur ergo Gennadius de alio Opere, ideſt, de Eccleſ. Dogmatibus: non eſt autem probabile Gennadium auſum mittere librum infectum Semipelagianiſmo ad Pontificem, qui jam Semipelagianos reprobaverat. Ad hanc objectionem tenet prima, & poſtrema reſponſio præcedens. Atque etiam reſp. optime emendatum ab eruditis viris textum Gennadii, cum certum ſit librum de Viris ill. non eſſe opus de fide. Sed neque certum eſt Opus de fide Gennadii eſſe librum de Eccl. Dogmatibus: & multo minus eſt certum probatam fuiſſe a Gelaſio fidem ipſius Gennadii. Is fertur ſcripſiſſe contra Pelagium libros, qui deperierunt. Hos miſit fortaſſe ad Gelaſium: atque, ſi divinare fas eſt, hos libros appellat Opus de fide ſua. Addo in pluribus Mſs. & editis libris de Viris illuſtribus deſiderari caput illud ultimum, in quo Gennadius loquitur de ſeipſo. Vide Tom. 1. Op. S. Hieronymi vet. editionum.

Objiciunt ultimo: Quæ Gennadius ſcripſit de Caſſiano & de Fauſto, dicta ab eo fuerunt per ignorantiam facti: unde ex illorum laudibus nulla erroris nota poteſt inferri quantum ſpectat ad dogma = Reſp. id minus eſſe credibile. Gennadius enim vixit paullo poſt Hilarium & Proſperum, qui ex Gallia Romam profecti Cæleſtini literas ad Galliarum Antiſtites impetrarunt. In his literis Proſper & Hilarius a Pontifice magnopere laudantur, & redarguuntur Auguſtinianæ doctrinæ calumniatores. Id profecto non potuit Gennadius ignorare, niſi addat ignorantiæ crimen mendacii. Cap. enim 84. ait ſe legiſſe Proſperi contra Collatorem Opuſcula: & ſi legiſſe verum eſt, viderit cap. 21. num 58. Cæleſtinum reprehendiſſe Caſſianum, ademiſſe Maſſilienſibus libertatem malæ loquentiæ, & Auguſtini Opera celebri elogio probaſſe. Quare aut mentitur, & iſta non legit; aut fuſus in criminationem Proſperi, & in laudes Maſſilienſium non laboravit facti ignorantiâ.

At sive ignarus hæc scripserit, sive malevolus; negari non potest plus æquo in Semipelagianos fuisse studiosum.

Appendix.

Quum ad salvandam rectam fidem & sanctitatem quorumdam Semipelagianorum, necesse sit affirmare interpretatos fuisse Epistolam S. Cælestini eo sensu, quod in ea approbata sit doctrina S. Augustini in Operibus scriptis adversus Pelagianos, non autem in postremis, quibus Semipelagianismus suffoditur; ne quis inferat minus valida esse argumenta, quæ pro nonnullis capitibus Augustinensis Scholæ petuntur ex libris de Correptione & Gratia, de Prædest. SS. & de Dono perseverantiæ, operæ pretium est refutare fallacem illam Semipelagianorum opinationem: quod præstat Augustini discipulus & defensor S. Prosper contra Collatorem cap. xxi. num. 59. *Maneat plane* (inquit) *maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem caussa ejusdem viri dissentit antiquitas: & aut inutile, aut incongruum judicetur quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans invenitur.* Atque enumeratis Augustini adversus Pelagianos scriptis, subjungit Prosper: *Et si in omnibus operibus, multisque aliis, quæ enumerare longum est, idem doctrinæ spiritus, eadem prædicationis forma præcessit; agnoscant calumniatores superfluo se objicere, quod his libris non speciale neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim Sedes quod a præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis probat; & quod judicio jungit, laude non dividit.* Ceterum quo loco habuerint doctrinam Sancti Patris una cum Cælestino posteriores Pontifices, demonstratum est Tomo 1. in præfatione ad librum de Electione Sanctorum.

CAPUT IV.

Demonstratur contra Semipelagianos prævenientis Gratiæ ad initium Fidei necessitas.

Etsi potest quisque dogma Catholicum ex disputatis postremo capite de H. P. atque ex præcedentibus quatuor plenissime percipere, & propugnare; ne videamur tamen aut de Scholasticis dissidiis, aut de quæstionibus Critico-Historicis, quam de Polemicis ad fidem pertinentibus magis esse soliciti: volumus de Gratiæ necessitate ad initium fidei hoc loco breviter pertractare. Ita Augustinus postquam Christi gratiam necessariam esse ad quodlibet opus salutare, & non dari secundum merita nostra plurimis operibus demonstraverat; Semipe-

mipelagianos fidem ab operibus distinguentes, singulari Opere de Prædestinatione Sanctorum refutavit, quasi in compendium redactis, & ad suscitatam a Massiliensibus quæstionem applicatis superiorum librorum argumentationibus. Ex eodem de Prædestinatione SS. libro, & ex Opere Prosperi adversus Collatorem, ubi occurrunt plura ad eliminandum Semipelagianismum perutilia, curabo præsertim totam dirimere controversiam. Pro qua sciendum est disputationem institui de Fide, prout ad salutem æternam ordinatur, per quam Christiani sumus, & ad justificationem disponimur: nam fidem humanam, quà ab impiis, & infidelibus nemo discernitur, consensu omnium nullam gratiæ opitulationem requirit, nisi illam, qua creati sumus cum participatione rationis.

Propositio. Gratia Christi ad initium fidei necessaria est.

Sacris literis, simulque Augustinianis argumentationibus primum evincitur, I. Apost. ad Rom. XI. v. 6. ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus*: quo testimonio probatur non dari gratiam secundum merita nostra: Atqui non receditur ab hac Pelagiana sententia, *si non pertinet ad Dei gratiam quod credere cœpimus*, ut Augustinus docet de Prædest. Sanct. cap. 2. n. 3. Igitur quod credere incipiamus pertinet ad gratiam Dei. II. Idem Apost. ad Rom. XI. v. 35. inquit: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Atqui si initium fidei nostræ ex nobis est, *Initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus*, ait eodem cap. n. 4. Augustinus. Non est ergo duntaxat ex nobis initium fidei nostræ. III. Idem Apostolus in I. ad Corinth. cap. 4. n. 7. habet: *Quis enim te discernit?* At si penes nativas arbitrii vires foret virtus credendi, uti S. Pater demonstrat eodem libro cap. 3. n. 7. usque ad cap. 5. num. 10, *posset dicere homo inflatus adversus alterum, discernit me fides mea, justitia mea.* Igitur credere penes naturales arbitrii vires non est. Vide etiam de lib. arb. cap. 7. num. 15. & quæ nos differuimus cap. præcedentis libri XII., Prop. prima. IV. Ita Apostolus loquitur ad Philip. I. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo*: Ad patiendum pro Christo requiritur gratia: Pariter ergo requiritur ad credendum in Christum; nam ut S. Pater ratiocinatur ibid. cap. 2. *Utrumque ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius, & perfectius credatis in eum, sed ut credatis*. V. Ad Corinth. I. cap. 7. 25. de seipso ait Paulus, *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis*: Sed, ut Augustinus differit eodem loco num. 5. non dixit Apostolus *seipsum misericordiam consecutum, ut fidelior, sed ut fidelis esset*. Sciebat ergo initium fidei suæ donum esse misericorditer sibi collatum. VI. *Quis non videt prius esse cogitare, quam credere?* Inquit eodem loco Augustinus: Atqui sancta cogitatio est donum gratiæ, per Apostolum 2. ad Corinth. cap. 3.

vers.

vers.5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*. Erit ergo donum gratiæ ipsum credere. Legite etiam de Grat. & lib. arb. citato cap. 7. num. 16. VII. Oramus Deum, *ut nobis adaperiat ostium verbi sui*, cum Apostolo ad Coloss. 4. v. 3. nec orando petitur nisi quod ab ipso tribuitur. Atqui *per ostii aperitionem initium fidei audientium significavit Apostolus*, inquit Augustinus cap. 20. num. 41. Est itaque oratio nostra *apertissima demonstratio, etiam ipsum initium fidei esse Donum Dei*. Hæc divinarum Scripturarum testimonia non esse accipienda de gratia ordinis naturalis demonstratum est citata prop. 1. cap. XII. præcedentis.

Probatur 2. ex Conciliis. Primum ex canone 6. Arauxicano non semel repetito. Deinde etiam ex Tridentino sess. 6. can. 3. & 5. de quibus eodem cap. XII.

Tertio loco demonstratnr ex Patribus. Plura ex his proferunt Bellarminus lib. 6. de Gratia & lib. arbit. cap. 4. & L'Herminier Tom. 4. pag. 130. & sequentib. sed omnia fere generalia sunt, probantque necessitatem gratiæ ad initium cujusque boni operis. Semipelagianos ergo fidem ab operibus distinguentes validius impugnant sequentia. Justinus Apolog. 2. ait: *Ipse persuadet, atque ad fidem nos adducit*. Clemens Alex. lib. 2. Stromat. *Fides non est electionis bonum opus, sed assensus valido alicui præstitus*. Irenæus lib. IV. adv. Hæres. cap. 9. *Impossibile sine Deo discere Deum*. Basilius in Ps. 115. *Fides multo superior rationalibus methodis animam ad assensum trahendo... sancti Spiritus operationibus in nobis efficitur*. Greg. Nazianz. orat 42. *Possibile non est terreni corporis, ac mentis captivæ crassitiem Deum concipere, nisi auxilio confortatam*. Hæc, aliaque plura cum græce, tum latine collecta invenies apud Cl. Isaacium Habertum lib. I. Theologiæ Græcorum Patrum cap. 8. De S. Joanne Chrysostomo satis disputavi cap. 2. Augustini mentem scrutatus sum nuper. Martyris Cypriani sententiam demonstrat idem Augustinus de Præd. SS. cap. 14. num. 28. de aliis Patribus præsertim Augustino posterioribus nemo dubius erit. Si veteres aliquando non tam aperte locuti sunt, non disputabant contra inimicos Ecclesiæ, securi loquebantur, & conciones habebant ad populum, ut persæpe monui cum ipsomet Augustino eodem cap. 14. num. 27.

Demonstratur præterea propositio rationibus Theologicis. Quarum sit prima: Fides est justificationis nostræ principium: Justificationis principium a gratia præveniente sumendum est: Ergo a gratia præveniente efficitur ipsa fides. Et minor quidem propositio est definita canone Tridentino. Majorem probat Augustinus eodem lib. de Præd. SS. cap. 7. n. 12. ex verbis Apostoli ad Galatas 2. 16. *Nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi*. Apostolus autem ideo dicit *ex fide justificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrantur cetera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus juste vivimus*. Probat eam-

eamdem majorem S. Pater ex Psal. 126. *Nisi Dominus ædificaverit domum, &c.* ex quo ita Semipelagianos comprimit: *Et dicitur a vobis, Fides est a nobis, cetera a Domino ad justitiam pertinentia: quasi ad ædificium non pertineat fides, quasi ad ædificium, inquam, non pertineat fundamentum*. Sit altera argumentatio: In fide nostra adimplentur promissiones factæ a Deo semini Abraham, ut docet Apostolus ad Rom. 4. 16. Si ergo initium fidei sit ex nobis, *ut Dei promissa compleantur non in Dei, sed in hominum est potestate, & quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abrahæ*. Ita S. Doctor cap. x. num. 19. Postrema ratio, ut ultima primis cohæreant, sit: Gratia non est merces operum naturalium; *Quis autem dicat eum, qui jam cæpit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri?* ait magnus Fidei athleta cap. 2. num. 4. Si ergo initium fidei sit ex nobis; erit gratia naturalium meritorum stipendium & merces.

Objectiones dissolvuntur.

Semipelagiani autem errorem suum sequentibus argumentis conabantur defendere. Objiciebant 1. apud Augustinum de Præd. SS. cap. 6. num. 11. Multi audiunt verbum veritatis; sed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi = Resp. S. Pater: *Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas a Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio*. Misericordia, quæ prævenit fidem, est in electione Dei, & præparatione divinorum auxiliorum: judicium in excæcatione & denegatione hujusmodi auxiliorum. Vide quæ scribit Apostolus ad Rom. cap. XI. 19. & 20. Quærentibus autem cur uni donetur, alteri non donetur efficax auxilium ad credendum, respondet eodem loco S. Pater, investigabiles esse vias Domini, & misericordiam quæ gratis liberat, & veritatem, quæ juste judicat. Atque id intelligendum est de hominibus sumptis comparative, ut explicavimus de H. P. cap. VIII.

Objiciebant 2. apud eumdem August. cap. 7. n. 12. Apostolus ad Eph. 2. v. 9. distinguit fidem ab operibus. Igitur ex quo gratia ad opera bona necessaria sit, non infertur illius ad initium fidei necessitas = Resp. distinguendo antecedens: Apostolus fidem secernit ab operibus, quatenus ipsa impetrat cetera, quæ proprie nuncupantur opera, in quibus juste vivimus; concedo: quatenus ipsa fides non est opus & donum Dei merita nostra præveniens, nego antecedens. Ita Augustinus eodem loco adducens in suæ responsionis confirmationem quod scribit ibidem Apostolus v. 8. *Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est*: & verba Joannis cap. 6. 29. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille*. Si ergo fides est donum, & opus Dei, non distinguitur ab operibus, nisi sensu explicato.

Ita-

Insuper objiciebant verba Apostoli ad Rom. x. 9. *Si confitearis ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, salvus eris*: & quæ ibidem, atque ad Hebræos xi. proferuntur in fidei commendationem. Resp. ad 1. Sanctus Pater memorati libri cap. xi. num. 22. sic dici, *Si credideris, salvus eris*, quemadmodum dicitur ad Romanos viii. 13. *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Utrobique enim unum exigitur, alterum offertur. Igitur ut facta carnis mortificare donum Dei est, ita donum est confiteri & credere Dominum Jesum. Ceterum credere, mortificare opera carnis, aliaque id genus nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur; quoniam ipse facit ut faciamus, ipse prior elegit nos, ipse operatur in nobis velle & perficere, ipse denique est electorum suorum virtus, fortitudo, ac præmium. Quod de laudibus fidei dictum est, solvitur a D. Prospero cap. 16. adversus Collatorem: *Apostolus enim laudat hominum fidem; sed pro hoc bono eorum agit gratias Deo*. Videatur idem Apostolus ad Rom. 1. 8.

Opponebant 4. Matthæi vii. 7. scriptum est: *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis*. Ergo petere, quærere, & pulsare nostrum est: cetera Deus supererogat. = Resp. nostrum quidem esse petere, quærere, pulsare, at non sine gratia præveniente atque excitante. Nihil peti a Deo, ut oportet, sine gratia demonstrat S. Pater de Dono Persev. cap. 23. ex orationibus Ecclesiæ, quibus Dominum obsecramus, ut faciat nos, quæ sibi sunt placita, postulare: *Quando enim*, inquit, *non oratum est in Ecclesia pro infidelibus, atque inimicis ejus ut crederent?* 2. Ex Apostolo ad Rom. viii. 15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater*: & v. 26. *Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, atque ex divinæ scripturæ locis consimilibus. Quibus recitatis, & expositis, *Attendant ergo*, inquit, *quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus: & hoc esse dicunt, quo gratia prædicetur, merito nostro ut sequatur illa, cum accipimus petentes, & invenimus quærentes, aperiturque pulsantibus. Nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quæramus, atque pulsemus*. Addit præclarum Ambrosii testimonium, aliaque plura. Atque dicta modo de petitionibus, de quolibet bonæ voluntatis motu, vel opere ad justificationem spectante constanter teneto.

Quinto objiciebant nonnulla Scripturarum sanctarum exempla. Primum est Davidis, cujus voluntas ædificandi templum bona erat, & commendatur 3. Regum cap. 8. 18. nec tamen erat a Domino, qui elegit filium ejus, ut illud ædificaret nomini Domini Dei Israel. Potest ergo similiter esse a nobis sine Deo bona voluntas credendi, quæ bona sit & benemerens. Alterum exemplum est Cornelii, cujus orationes & eleemosynæ

mosynæ promeruerunt, ut per Apostolum Petrum instrueretur in fide, quemadmodum fuse narratur in x. cap. Actuum Apostolorum. Tertium est Zachæi, qui dum quærebat videre Jesum, & ascenderat hac de caussa in arborem ficus, dictam Arabice *Giumum*, Syriace *ficum sylvestrem*, a Dioscoride *Sycaminum*, ab Evangelista Συκόμωρον, *sycomorum*; audire meruit Lucæ 19. 5. *Hodie in domo tua oportet me manere*. Quartum est Nathanaelis, quem Jesus vocavit ad fidem, quoniam verus erat Israelita, neque dolus erat in illo, ut habetur Joan. 1. 47. Ultimum est Latronis, qui conversus ad Jesum meruit audire, *Hodie mecum eris in paradiso*: Lucæ XXIII. 43.

Generalis responsio est hæc omnia *agere gratiam Salvatoris*, ut inquit S. Prosper contra Collat. cap. 8. n. 22. Deinde expendamus singula. Non sequitur voluntatem ædificandi templum in Davide minime fuisse a gratia, propterea quod Deus elegerat ad opus istud Salomonem. Patri enim dederat Deus bonam voluntatem, filio concessit etiam operis complementum: cumque ille operetur in nobis velle, & perficere pro suo beneplacito, uni gratiam inspirat ut velit, alteri etiam largitur ut faciat. S. Prosper citato libro cap. 12. n. 35. id duplici exemplo confirmat. Primum est Apostolorum, qui utique bonam voluntatem prædicandi Evangelium *ex Deo habebant*; & tamen cum tentarent ire in Bithyniam, Act. 16. 7. *non permisit Spiritus Jesu*. Alterum est quotidianum in Ecclesia, quæ orat pro inimicis suis, idest, infidelibus, etsi horum plures Deus nequaquam elegerit. Atque id, inquit Prosper, Ecclesia *numquid non ex spiritu Dei facit?* Paullo supra caussam reddiderat, cur Deus noluerit templum ædificari a Davide, cui bonam voluntatem fuerat elargitus: nempe ob typum ac significationem mysterii. Præfigurabat enim Salomon Christum Dominum, a quo Ecclesia, cujus templum figura est, fuerat construenda: atque ita sane, ut nullus alius poneret ædificii fundamentum, idest, initium fidei; sed esset Christus lapis angularis, & cælestis Jerusalem ædificator. Quantum ad Cornelium pertinet: respondet S. Pater de Præd. SS. cap. 7. ejus orationes & eleemosynas Deo fuisse utique acceptas, antequam credidisset in Christum: *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat; nam quomodo invocabat, in quem non crediderat?* Deerat itaque ei fides explicita in Christum; credebat tamen in Deum, nec sine gratia Reparatoris. De Zachæo ita S. Prosper cap. 7. num. 19. *Ne lateret caussa hujus salutis, adjecit, Venit enim filius hominis salvum facere, & quærere quod perierat: ut quem agnoscebamus salvum factum, sciremus a quærente præventum*. Sequitur eodem loco de conversione latronis: *In latronis quoque justificatione, etiamsi nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia; nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperemus adtractum, dicente Domino, Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, &, Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum? Inter omnia autem*

hunc vel traditum esse, vel tractum, etiam ipsius confessio docet. Qui cum aliquandiu blasphemasset in Jesum Christum, repente est mutatus, & dixit, Domine, &c. De Nathanaele legimus ibidem dixisse Christum v. 48. *Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, novi te. Quæ Domini visio*, inquit D. Bern. in Cantica, *nunquid gratiæ præparatio non fuit?* Itaque *manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum*. Ita Synodus II. Araux. Canone 25.

Si quæras quomodo Cornelius, & infideles alii antequam converterentur ad Christum aliquod bonum opus facere potuerint virtute gratiæ, cum primus gratiæ effectus sit ipsa fides; respondeo quod in ipsa fide primum considerari potest sancta cogitatio & collustratio mentis, deinde inspiratio sanctæ voluntatis audiendi Evangelium ex desiderio salutis æternæ; ulterius deliberatus assensus, sive actus ipse credendi. Fides ergo dicitur primus effectus gratiæ, non quantum ad assensum, sed quantum ad præcedentem illustrationem, atque inspirationem. Imo ante explicitam fidem in Christum, potest per gratiam excitari in nobis fides in Deum, & sancta cogitatio, quæ sufficiat ad referenda opera nostra in ipsum Deum, itaut plura infidelium opera bona sint, in illorum quoque sententia, qui ad omne opus bonum cum gratiam, tum relationem in Deum existimant necessariam.

Denique objiciebant Semipelagiani testimonia quædam Sanctorum ac in primis ipsius Augustini; qui Epist. 102. quæst. 2. num. 14. scripsit, *tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri*. Sed respondet S. Pater de Prædest. SS. cap. IX. num. 18. se hæc dixisse sine præjudicio latentis consilii Dei, aliarumque caussarum. *Quid enim est verius*, inquit, *quam præscisse Christum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo a seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, idest, utrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinaverit Deus, quærere ac disserere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerunt in ipso ante mundi constitutionem*. Hæc omnia Augustinus & Prosper adversus capitale dogma Semipelagianorum. De speciali dono perseverantiæ disputabitur libro XVIII.

CA-

CAPUT V.

Quæritur an Semipelagiani gratiam aliquam interiorem ad initium fidei agnoverint necessariam.

JANSENIUS lib. 8. de H. P. cap. 6. asserit Massilienses etiam ad initium fidei veram aliquam interiorem gratiam admisisse, & in hoc proprie illorum situm fuisse errorem, quoniam vellent usum & abusum ipsius gratiæ relinqui in liberi arbitrii potestate. Joan. Baptista Gonet eruditus Thomista disp. 2. de Grat. cap. 3. aliam a Jansenii sententia putat eorum, qui docent inter Semipelagianos aliquos omnem prorsus gratiam ab initio fidei, & meriti removisse, alios talem admisisse, quæ cum esset pure indifferens, & liberi arbitrii determinationem non efficeret, sed expectaret, locum aliquem naturali merito relinqueret: quod docet Franciscus Macedo in *mente divinitus inspirata*, art. 5. & defendit satis erudite ipse Gonet. Hæc sententia quatenus ponit discrimen inter Semipelagianos, nullatenus differt a sententia Jansenii; nam Jansenius lib. 7. cap. 2. idem tradit; imo profitetur se controversiam non movere de primis Semipelagianis, qui omnem gratiam ad initium fidei & bonæ voluntatis penitus respuebant, quibus accenset Faustum & Cassianum; sed de alia factione, eorum scilicet, quos contendit gratiam Christi non prædeterminantem admisisse, & in hoc illorum consistere errorem. Quare Gonet recurrendo ad duplicem sectam Semipelagianam non recte difficultatem assequitur, neque hac ratione videtur oppositis argumentis satisfacere. Et multo minus impugnari potest Jansenius testimoniis Cassiani, aut aliorum de prima Semipelagianorum factione, ut facit Antonius Boucat differt. Præamb. de Grat. artic. 3. Nam Jansenius ultro fatetur Cassianum ad initium fidei nullam veram gratiam reapse admisisse. Discrepat tamen alio ex capite Goneti sententia ab opinione Jansenii, quod is hæresim Semipelagianam constituit in indifferentia ac potestate liberi arbitrii utendi & abutendi gratiæ adjutorio pugnans pro necessitate gratiæ inferentis necessitatem. A quo pravo dogmate cum Gonetus & Macedo sint alieni, habent sibi consentientes ex Thomistis, atque Nostratibus satis multos, inter quos Auctor Scholæ Thomisticæ vindicatæ animad. 26. connumerat Salmanticenses, Contensonium, Piccinardum, alios. Fulgentius Bellelli parum ab his discrepat contendens Semipelagianos non denegasse ad initium fidei gratiam Conditoris, sive Adjutorium collatum Adæ, sed gratiam Redemptoris tantummodo. Ex adverso nullam veram gratiam prævenientem initia fidei admissam a Semipelagianis defendunt qui gratiam per se efficacem rejiciunt, ut faciunt Medistæ omnes. Item aliqui hujus gratiæ propugnatores, ut noster Basilius Poncius Relect. de Grat. necessitate

p. 1. c. 4, memoratus Boucat, & L'Herminier, Tom. iv. pag. 102. quidam alii, quorum circa efficaciam gratiæ sententia perplexa est, & ambigua, ut Honoratus Tournely lib. 1. de Gratia pag. 92. Videamus, quæ singulos moveant, tum inde judicium nostrum nec perverse, nec acerbe dicturi.

Semipelagianos gratiam aliquam indifferentem ad fidei initia non denegasse pluribus argumentis posset monstrari. I. S. Prosper in Epist. ad Augustinum num. 4. ita de quibusdam Semipelagianis scribit: *Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita cogantur, ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalis gratia Creatoris instituat; ut per discretionem boni & mali ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur pervenire per naturalem scilicet facultatem, petendo, quærendo, pulsando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ut ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire.* Ubi videtur Prosper hos Semipelagianos redarguere, quod nullam gratiam admiserint, præter gratiam Conditoris homini primo collatam. Neque enim dici potest per solam gratiam initialem intelligi hoc loco nudam facultatem arbitrii, quia hanc non denegabant nec rigidiores illi Semipelagiani num. 3. descripti. II. Prosper paucis interjectis omnem dirimit controversiam, scribens admisisse quidem gratiam aliquo sensu prævenientem, sed quæ subderetur hominum voluntati: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiam non negant esse præventas.* III. Sunt his etiam clariora verba Hilarii scribentis: *Cæterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt.* IV. Idem fatetur Augustinus de Prædest. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant.* V. Semipelagiani non solum negabant esse donum Dei initium fidei, sed etiam finalem perseverantiam: at ad finalem perseverantiam non denegabant necessitatem gratiæ indifferenter præmoventis. Ergo neque eam negabant ad initia sanctæ *credulitatis*. VI. Ut constat ex Epist. Hilarii num. 6. Semipelagiani moleste ferebant discrimen traditum ab Augustino inter gratiam collatam Adæ, sine qua per liberum arbitrium perseverare non poterat, & gratiam nunc prædestinatis præparatam, qua perseverantia ipsa donatur: & in hoc solo volebant a primo homine omnium distare naturam, *ut illum integris viribus voluntatis*

tatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat; hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes. Si ergo Massilienses non denegabant in Adam adjutorium *sine quo* ad omnia opera salutaria, neque illud negabant in hominibus lapsis ad fidem. VII. Auctore eodem Hilario num.4.afferebant Semipelagiani non valere de fide argumentum Augustini petitum ex verbis Apostoli, *Quid autem habes, quod non accepisti?* & rationem hanc afferebant, *cum in eadem natura remanserit, licet vitiata, qua prius sana ac perfecta donata sit*. Abominabantur tamen & damnabant, si quis existimaret, *quicquam virium in aliquo remansisse, quo ad sanitatem progredi possit*. Fatebantur ergo in homine lapso virtutem credendi, ut in homine primo potestatem qualecunque bonum opus perficiendi. Atqui in homine primo nequaquam denegabant ad perfectionem, & consummationem bonorum operum adjutorium sine quo, sive gratiam pedisequam, & versatilem. Ergo neque hujus adjutorii necessitatem inficiabantur ad fidem habendam. VIII. Illam prædestinationem & gratiam Semipelagiani negabant, ex qua putabant induci fatalem necessitatem, removeri virtutes, & lapsis curam adimi resipiscentiæ, afferri sanctis occasionem torporis: hæc autem non arbitrati sunt consequi aut ex prædestinatione, quæ pendeat a præscientia meritorum, aut ex gratia Molinisticc sufficiente, & quæ sit ad nutum voluntatis suspensa. Negabant ergo solam gratiam per se efficacem, & prædestinationem secundum propositum. IX. Nullibi legimus Augustinum adversus Semipelagianos argumentatum fuisse ab improportione, quæ intercedit inter gratiam ordinis naturalis, & actus supernaturales. Quod sane argumenti genus obvium erat, atque palmare, si ad initia supernaturalium operum nullam aliam Semipelagiani gratiam requirebant, quam naturalem. Igitur præter naturalem gratiam, dicendi sunt aliquam supernaturalem probasse. Hæc sunt pro una parte argumentationes præcipuæ.

Pro alia autem parte stant, quæ sequuntur. I. Initialis gratia, quam fatebantur Semipelagiani non alia est, quam naturalis facultas pertinens ad conditionem naturæ. Non ergo est gratia supernaturalis indifferens. Antecedens demonstratur ex verbis Prosperi n. 3. prolatis præcedenti paragrapho argumentatione 1. *Quidam vero, &c.* II. Affirmat idem Prosper, hanc fuisse Semipelagianorum assertionem, *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint*. Ita in eadem Epist. num.5. Constituebant ergo aliquod fidei meritum ante supernaturalis gratiæ auxilium. III. Ex eodem Prospero paullo infra volebant *obedientiam priorem esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvat: & voluntas hominis*

minis divinæ gratia sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem. Ergo initium salutis in naturali potestate, & obedientia arbitrii gratiam præcedente constituebant. IV. S. Pater Augustinus de Præd. Sanctorum cap.3. confitetur, se ante Episcopatum laborasse eodem cum Semipelagianis errore; putabat enim, *Fidem, qua in Deum credimus non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo*. En expresse Semipelagianum errorem in eo situm, quod fides dona supernaturalium gratiarum præcedat. V. Bonifacius secundus Papa in Epist. ad S. Cæsarium Arelatensem data ineunte anno 530. ita de Semipelagianis loquitur. *Indicas, quod aliqui Episcopi Galliarum, cum cetera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum, qua in Christum credimus, naturæ esse velint, non gratiæ*. VI. Impugnans Augustinus Semipelagianos a cap.2. de Prædest. SS. usque ad libri postremum probat eos non recedere a damnato dogmate Pelagiano: *Gratia secundum merita nostra datur*, quoniam aliquid præcederet ex hominibus propter quod gratiam consequantur, *Si non pertinet* (inquit) *ad Dei gratiam, quod credere cœpimus*. Igitur Semipelagiani catenus ad Pelagianismum declinabant, quatenus ante largitionem gratiarum locabant in nuda potestate arbitrii initia fidei. VII. Secunda Arauxicana Synodus canone 5. & 7. definit initium fidei non esse in nobis *naturaliter, & per naturæ vigorem*. Igitur Semipelagiani quos canones illi perstringunt, putabant primordia fidei ex vigore, & nativa facultate arbitrii prodire. VIII. Damnata est ab Innoc. X. & Alex. VII. quarta propositio Jansenii: *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei; Et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obsistere & obtemperare*. Quamquam vero hæc propositio in postrema parte aperte hæretica sit, collineatque scopo Jansenii propugnantis gratiam, qua evertitur libertas indifferentiæ; nihilotamen minus, cum simul declarata sit & hæretica & falsa, non solum videtur damnata quantum ad dogma expressum secunda parte, verum etiam quantum ad doctrinam Semipelagianam delineatam in prima. IX. Tandem, ut pares sint numero pro utraque parte rationes, ex quo nullibi Augustinus Semipelagianos revincat quod gratiam denegarent ad operum bonorum consummationem eamque illi palam faterentur, consequens est ut ad bene operandum admiserint veram gratiam, non tamen efficacem & adjutorium *quo*, manifeste ab illis repudiatum. Igitur ex quo Augustinus ubique Semipelagianos exagitaverit, quod ad initium fidei gratiam negarent, & hanc ipsi faterentur esse in nobis ex nobis, infertur ex opposito ad initium fidei non admisisse gratiam indifferentem, nec adjutorium sine *quo*, necessarium juxta Semipelagianos ad opera perficienda.

In

In tanta opinionum diversitate orta ex argumentis partim verosimilibus, partim non recte ponderatis; principio indubitatum est displicuisse Semipelagianis gratiam victricem, & prædestinationem, sive discretionem electorum secundum Dei propositum, & absque operum præscientia. Quod liquet primo ex Epistola Prosp. num. 3. ubi dicuntur Semipelagiani asperrimam putasse Augustini doctrinam, objicientes, *removeri omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem*. Confirmatur ex Hilario scribente, quod moleste ferebant *ita dividi gratiam, quæ vel primo homini data est, vel nunc omnibus detur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret, ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint*. Idem demonstratur, quod nollent gratiam sibi subjicere voluntatem, nec præviam esse humanorum meritorum, sed comitem, ut satis apparet ex dictis. Quare argumenta Prosperi, & Augustini non solum probant ad initium fidei necessitatem gratiæ sufficientis, sed etiam necessitatem gratiæ efficacis, quæ suum consummat opus, quæ nulla ancipiti causa suspenditur, quæ discernit unum ab altero, quæ facit ut faciamus: ut constat ex præcedenti capite, & IX. de H. Pelagiana.

Deinde affirmo, fallaciter Jansenium duas ex Epistola Prosperi distinguere Sectas Semipelagianorum, quorum alii nullam veram gratiam admitterent, reliqui prævenientem faterentur, sed pedisequam, atque a voluntatis nutu pendentem. Etenim Prosper num. 3. narrat Semipelagianos aliquos reprobasse Augustini dogmata circa prædestinationem & gratiam, & defendisse obstinationem suam vetustate, idest antiquorum Patrum subobscuris expositionibus: sed interpellati ut sua exponerent sensa, respondebant *se nihil invenisse quod placeret, & de his tacendum esse, quorum altitudinem nullus attigerit*. Addit eo pervenisse pervicaciæ, ut definirent fidem nostram ædificationi audientium esse contrariam, *ac sic etiamsi vera sit, non promendam*. En tibi primam Semipelagianorum factionem non ambiguis interpretamentis, sed verbis Prosperi delineatam. Alii etiam manifestius ad Pelagianas semitas declinantes, non occultabant sensa sua; sed fidem distinguentes ab operibus asserebant ad initium fidei sufficere naturalem facultatem, & initialem gratiam pertinentem ad conditionem rationalis creaturæ, quæ gratia est, quatenus Deus instituit hominem capacem discretionis boni & mali, nihil merentem, quia non existentem: autumantes initia fidei, & voluntatem credendi non excludere gratiam ad bona opera necessariam, propterea quod putabant adnumerandum non esse alicui operi cura-

curationis unumquemque ægrotum velle sanari. Atque ita secundum suam phantasiam constituebant gratiam subditam voluntati, etsi voluntatem a gratia illa initiali fatebantur esse præventam. Hæc iisdem fere verbis S. Prosper num. 4. ab ea Periodo, *Quidam vero*, recitata superius. Conveniebant itaque Semipelagiani omnes in rejicienda sententia S. Augustini: discrepabant, quod alii non declinabant a semitis Pelagianis circa fidei initia; alii nec gratiam prævenientem, quæ ad fidem requiritur expressis verbis admittebant, nec respuebant, rati ad fidelium ædificationem nec veritatem esse promendam. Ea propter Augustinus contra Semipelagianos duos edidit libros; unum de Prædestinatione Sanctorum ad probandam gratiæ necessitatem ad fidem: alterum de Dono perseverantiæ ad demonstrandum hanc esse donum Dei speciale, & a se traditam prædestinationem populis prædicandam. In una Semipelagianorum factione erat Cassianus; qui Collat. XIII. cap. II. nititur demonstrare nostrum non esse bonæ voluntatis principium exemplo Pauli & Matthæi, & statim docet oppositum exemplo Zachæi, & Latronis, inferens neutrum dicendum esse, neque nostrum esse principium fidei, neque semper Dei gratia nobis fidei principia inspirari. Quamobrem S. Prosper cap. V. contra Collatorem num. 13.: *Ponis plurima testimonia* (inquit) *quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstretur, quasi quidam sint qui propriis viribus impleant, quod alii facere nisi Deo adjuvante non possunt*. Ubi etiam advertendum est Semipelagianos sibi contradicere, & nunc videri Catholicos, nunc Pelagianos, ut observat ibidem beatus Prosper.

Præterea indubitatum est Semipelagianos omnes etiam ad initium fidei admisisse gratiam illuminationis, etiam interioris. Primo quia S. Prosper in Epist. ad August. ait, quod hæc ipsorum definitio, & professio est, *omnem hominem ad credendum & operandum divinis institutionibus admoneri*. Qui ergo Evangelium non audierunt, admoneri debent occulta alia revelatione. Ad hæc: etiam Augustinus, cum similiter ante Episcopatum erraret, profitetur etiam tunc existimasse neminem posse credere, *si non praecederet praeconium veritatis*. Insuper ut argumentatur Petavius de H. Pelag. cap. IX. num. 2.3. ac 12. si gratiam internæ illustrationis Semipelagiani denegassent, fuissent deteriores Pelagianis, qui tandem gratiam hanc agnoverunt. Tandem etiam Theophilus Raynaudus in Proloquio ad Valerianum ait quosdam affinxisse Semipelagianis, quod internæ revelationis ademerint auxilia. Legatur citato loco Petavius.

Asserendum postremo est, Semipelagianos ad initium fidei non admisisse gratiam, quæ ad illuminationem mentis addit inspirationem dilectionis per subministrationem Spiritus Sancti. Quod primum demonstro ex Epistola Hilarii n. 3. ubi ait, Semipelagianos probasse sententiam Augustini in Expositione quarumdam Propositionum ex Epist. ad Rom., retra-

retractatam tamen lib. 1. Retract. cap. 23. n. 3. Ea sententia est: *Sed quoniam Spiritus Sanctus non datur, nisi credentibus; non quidem Deus eligit opera, quæ ipse largitur, cum dat Spiritum Sanctum, ut per caritatem bona operemur: sed tamen eligit fidem, quia nisi quisque credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, idest, Spiritum Sanctum, per quem infusa caritate bonum possit operari. Non ergo eligit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse donaturus est: sed fidem eligit in præscientia, ut quem crediturum esse præsciverit, ipsum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, ut bona operando etiam vitam æternam consequeretur, &c.* Audis, ut arbitror, Semipelagianos negantes ad initium fidei illam gratiam, quæ datur per subministrationem Spiritus Sancti, sive gratiam inspirantem voluntatem bonam, & dilectionem, & illam eamdem gratiam, quam ad bona opera credentium, atque ad vitæ æternæ consecutionem fatebantur necessariam: de qua gratia disputatum est de H. P. cap. V. Prop. 3. & cap. VII. cumulatius. II. S. Pater in 3. cap. de Præd. Sanct. castigans quæ in memorata Expositione non satis exacte tradiderat, simulque commonstrans, quomodo fides sit donum Dei: *Proinde quod continuo dixi* (inquit) *Dicit enim Apostolus, Idem Deus qui operatur omnia in omnibus, nusquam autem dictum est, Deus credit omnia in omnibus, ac deinde subjunxi, Quod enim credimus nostrum est, quod autem operamur bonum, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum: profecto non dicerem, nisi jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum est per Spiritum fidei, & caritatis*: & paucis interjectis, *Quod paullo post dixi, Nostrum est enim credere & velle; illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus nostris: verum est quidem, sed eadem regula: & utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem; & utrumque nostrum est, quia non fit nisi volentibus nobis.* En ergo quod negabant Semipelagiani; ad initium fidei necessariam esse gratiam sanctæ delectationis, gratiam quæ est caritas, gratiam quæ præparat voluntatem. III. Si admisissent Semipelagiani internam gratiam sanctæ delectationis etiam non victricis & prædeterminantis, sed parvam, & ab arbitrio pendulam, qualem fatebantur necessariam ad bona opera, quibus vita apprehenditur sempiterna; non recte illos confutasset in Carmine de Ingratis S. Prosper. Is enim cap. XIX. Semipelagianos redarguit, quod admitterent tantummodo gratiam proponentem nobis objectum, nullum tamen motum animi excitantem, nisi metaphorice, quomodo consurgit amor vel odium, dum videmus, aut audimus res delectabiles, aut horribiles:

. . . . . veluti cum voce loquentis,

Aut rerum actarum specie, quas vidimus, aut quas
Legimus, exoritur secreta cordis in aula
Nunc amor, aut odium, nunc spes, motus, ira, dolorque;
Nec tamen hos motus scriptor, narrator, & actor
Insevere animo, (quamvis hoc quoque vellent:)
Sed de perceptis mens judex sponte movetur.

Si autem Semipelagiani admisissent gratiam physice excitantem in animo bonam voluntatem, & non solum illustrantem, verum etiam motus sanctæ delectationis inspirantem, quomodo Prosper hæc jure proferret? Rursus quomodo posset sequenti capite xx. illos reprehendere, quod denegarent gratiam pervadentem sensa animi, & faterentur solam verbi ministram, admonentem atque clamantem?

Nec quod solo potest, cura officioque ministri
Exequitur, famulisque vicem committit agendi:
Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis,
Pulsant, non intrant animas.

Insuper quomodo cap.xxix. assereret inter gratiam admissam a Semipelagianis ad initium fidei, & inter legem atque doctrinam nullum omnino esse discrimen?

Dicite plectentes apices, mortisque ministros
Hoc explesse operis, quod gratia vivificatrix.

Certe si Semipelagiani admisissent internam gratiam inspirationis; non denegassent gratiam inserentem animis motum, non denegassent gratiam intrantem animas, non denegassent gratiam a lege atque doctrina diversam: quod arbitror singulis manifestum. IV. Postremo tandem decreta Semipelagianorum sunt ea, quæ proscripsit Arauxicana secunda Synodus: Hæc declaravit repugnare Apostolicis dogmatibus initium fidei inesse nobis naturaliter, neque ad credendum prærequiri gratiam sanctæ inspirationis: Ergo Semipelagiani definiebant fidei initia esse naturaliter a nobis, neque ad volumtatem credendi talem gratiam requiri. *Si quis* (inquit canon v. Arauxic.) *sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum non per gratiæ donum, idest per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit; Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur*. Et can. 7. definit ad fidem necessariam esse *inspirationem Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati*.

Ex hac sententia nostra sequitur vera esse plura prioris partis argumenta. Verum est Semipelagianos repudiasse speciale donum finalis perseverantiæ, & discrimen inter adjutorium *quo*, & adjutorium *sine quo*: refutasse consequenter gratiam per se efficacem, & inspirationem bonæ voluntatis ad fidei initia. Verum quoque est admisisse voluntates nostras præveniri a gratia, quoniam asserebant præveniri in ordine ad omnia

omnia opera curationis, inter quæ opinabantur non esse adnumerandum velle ægrotum sanari. Ad hanc etiam voluntatem admittebant initialem aliquam gratiam, idest, facultatem discernendi inter bonum & malum, institutiones & illustrationes animorum, & in vocatorum portione, ut in Paulo & Matthæo, etiam bonæ voluntatis inspirationem. Inter Adamum autem, & lapsos homines hoc statuebant discrimen, quod ille integris viribus volebat, & volentem gratia juvabat; atque hi credunt tantum, & habent naturaliter credulitatis affectum, sed ob vires deperditas eorum voluntas ad recte ambulandum erigenda est per gratiam inspirationis. Proinde in homine primo nullam admittebant gratiam voluntatis neque ad fidem, neque ad perseverantiam, sed gratiam homini opitulantem, si vellet perseverare; in hominibus reliquis negabant gratiam voluntatis ut crederent, admittebant gratiam voluntatis, ut possent operari, & vitam consequi sempiternam. Neque Augustinus argumentari debebat ab improportione inter potentiam naturalem & actus supernaturales: nam si actum supernaturalem appellas fidem; negabant Semipelagiani supernaturalem esse, affirmantes nobis inesse naturaliter. Si actus supernaturales dixeris opera bona præter fidem; ad hæc fatebantur gratiam prævenire hominum voluntates. Sequebatur tamen ex pravo ipsorum dogmate gratiam dari secundum merita, quoniam prior in eorum sensu est fides, deinde gratia. Qua in re, ut diximus capite præcedenti, ab Augustino pluribus rationibus refelluntur. Argumenta autem secundæ sententiæ duntaxat efficiunt Semipelagianos ad initium fidei non admisisse veram gratiam Christi, *quæ per* nos est caritas actualis, & consistit in inspiratione sanctæ dilectionis. Merito ergo damnata est quarta Janseniana propositio & tanquam falsa, & tanquam hæretica: tanquam falsa, quia Semipelagiani ad initium fidei non admiserunt gratiæ interioris prævenientis necessitatem, si non admiserunt gratiam sanctæ dilectionis: tanquam hæretica, quia posse gratiæ prævenienti obsistere vel obtemperare dogma catholicum est, non hæresis Semipelagiana; de qua sit hujus dissertationis terminus, *ne offendat unius nimia longitudo*. His verbis Augustinus librum de Prædest. SS. contra Semipelagianos absolvit.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER SEXTUSDECIMUS

PERTRACTANS

De libero voluntatis arbitrio adversus Lutheranam, & Calvinianam hæresim.

BENE ac sapienter asseruit Augustinus difficiles esse motas circa Dei Gratiam & liberum voluntatis arbitrium quæstiones, eo quod cum horum unum defenditur, videatur alterum denegari. Et quidem Pelagius, Cælestius, & qui hæresim horum expressam nomine vel propugnarunt, vel damnatam jam a plenariis Africæ Synodis, & Rescriptis Pontificum Romanorum, saltim ex parte instaurare tentarunt, ideo divinorum decretorum, auxiliorumque prævenientium necessitatem oppugnarunt, quod putarent illis everti acceptam beneficio Conditoris libertatem. E contra gratiam, divinasque præfinitiones nonnulli tanto rigore & sacrilegio asserere non dubitarunt, ut aperte liberum arbitrium aut penitus extinctum Adæ peccato, aut indeclinabili necessitate ad bonum & malum impelli, autumaverint. Ausi sunt tantum facinus, post veteres Fati assertores, duo illa Novatorum Capita, Martinus Lutherus, &

Joan-

Joannes Calvinus, ac postremo parum ab his discrepans Cornelius Jansenius. Repulsis itaque Inimicis Gratiæ Dei, hostes libertatis divino implorato auxilio aggredimur oppugnandos.

CAPUT I.

Perversa Lutheranorum, & Calvinistarum dogmata circa gratiam, & libertatem.

DIxi superioribus libris de Oppugnatoribus Gratię Pelagianis, & Pelagianorum Reliquiis: nunc de Novatoribus, qui bellum intentarunt libero arbitrio, Luthero præsertim, & Calvino, habendus est sermo. Fuerunt quidem alii, atque ut opinor ab origine Idololatriæ, fatalis necessitatis assertores, tum Philosophi, cum Hæretici; & inter hos Manichæi, genus hominum perditissimum, qui ex duobus coæternis principiis uno bono, altero malo duas in homine statuebant naturas, substantialiter bonam neque liberam ad peccandum, & substantialiter malam, carnalia concupiscentem, & ex necessitate determinatam ad malum. Quorum & originem, & falsitatem doctrinæ variis in locis insectati sumus: nec aliud addendum modo est, nisi Manichæorum quoque damnabilem & nefandam impietatis errorem convenire cum Pelagianis in denegando originali peccato, & in asserenda hominum impeccantia; licet quod Pelagiani tribuebant arbitrio, Manichæi adscriberent determinationi naturæ. Pari jure ut hi arbitrii libertatem tollebant eam deprimentes, & subjicientes necessitati, ita Pelagiani liberum arbitrium destruebant quodammodo, eo malè abutentes adversus beneficium largitoris, uti scribit Hieronymus ad Ctesiphontem. Sano ergo consilio Augustinus utriusque hæresis debellator, impugnans Manichæos deprædicat libertatis indifferentiam; exagitans Pelagianos commendat gratiam trahentem hominum voluntates: nobisque sternit regiam viam, ne declinemus ad dexteram, neque ad sinistram.

Declinavit, atque in præcipitium ruit Apostata Augustinensis Congregationis Saxoniæ Martinus Luther natus Islebii in Comitatu Mansfeldensi anno 1483. die x. Novemb. Patre Joanne, Matre Margarita Lindemanna, infaustis auspiciis, ut narrat lib. 1. de Origine hæresum Floremundus. Deterritus fulmine Monachum induit in Cœnobio Erfordiensi anno 1504. ætatis suæ primo ac vicesimo. Profectus est studiorum caussa Wittembergam anno 1508. ibique post actus Academicos lauream Doctoratus obtinuit an. 1513. Sedente Leone X. ex Medicea Familia assumpto cœpit primum contra Indulgentias debacchari, quas Summus Pontifex concesserat prædicatione Crucis adversus Selimum Turcarum tyrannum. Aggressus est facinus anno 1517. renuente Staupitio

pitio Saxonicæ Congregationis Antistite. Hinc in alia errorum portenta prolapsus est, maxime circa justificationem, & efficaciam Sacramentorum, omnia locis suis refellenda. Anno 1518. audacter ad generale Concilium provocavit; & proximo anno 1519. famosam habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de Romanæ Ecclesiæ primatu. Damnatis a Leone an. 1520. Lutheranis articulis XLI. movit omnem lapidem ut Ecclesiam vastaret, editis voluminibus pluribus arrogantiâ & errore plenissimis. Ceteris missis, quæ ad præsens institutum non pertinent, docuit liberum arbitrium post Adæ peccatum fuisse in hominibus extinctum, vel amissum, itaut manserit res de solo titulo, vel titulus sine re. Ità in Assert. articulorum suorum ad Leonem X. art. 36, in libro de servo arbitrio, & Operatione in Psalmum 5. Addit nec per gratiam posse hominem lapsum divina servare præcepta, & Deum præcipere nobis impossibilia, ac si mandaret nobis, inquit Philippus Melanchthon ad cap. 13. Epist. ad Rom, transvolare Caucasum. Est blasphema illa assertio Lutheri in Responsione ad Dialogum Silvestri, & in Confutatione Rationis Latomianæ. Excusso religionis & fidei jugo anno 1525. uxorem duxit, eripuitque Christo, Catharinam de Borè nuncupatam. Decessit tandem Islebii anno 1546. compluribus accitis discipulis, qui variis Hæreticorum sectis formam nomenque dederunt.

Moleste ne ferant sodales me professionem Lutheri commemorasse, quam occultare non possumus undique Historicis conclamantibus. His accommodavi aures, illatas, non quidem ab illis, sed ab imperitorum plebe, sanctissimæ matri nostræ injurias vindicaturus. Primum enim ad hujus familiam Hæresiarcha ille non spectat; nam ut viro cuidam respondit Cardinalis Aegidius Viterbiensis verbis Joannis Apostoli 1. Epist. cap. 2. v. 19. *Si fuisset ex nobis, permansisset utique nobiscum*. Deinde quænam est in Christiano Orbe ampla & perantiqua Religiosorum familia, ex qua nulli prodierint Hæretici, & Apostatæ? Novimus, etsi ignorantibus nolumus id aperire, unde exierint hæretici alii, etiam Novatorum capita, & ipsius Lutheranæ factionis ministri. Nec tamen celeberrimis, sanctissimisque Ordinibus profugæ maculam intulere: & si visum aliter obtrectatoribus, eam eluere ac tergere studuerunt viri Ecclesiasticis honoribus, sanctitate, & sapientia clarissimi: qui neque erumpente Hæresi Lutherana in Augustiniano Ordine defuere. Floruit tunc Cardinalis Aegidius Leoni X. acceptissimus, eximius Theologus, nec Latini sermonis elegantiâ impar Erasmo, Bembo, Sadoleto, Longolio, qui cum Cicerone, Livio, & Terentio familiarissime versabantur. Testantur viri merita ejusdem Leonis Epistolæ conscriptæ aureâ Bembi latinitate. Præfuit Tridentino Concilio Hieronymus Seripandus Historicorum omnium laude celebratissimus. Vixit eodem tempore Sanctus Thomas Archiepiscopus Valentinus pater pauperum, Episcoporum exemplar ac Religionis zelantissimus propagator. Animadvertit in Lutherum,

therum, ut primum adversus Indulgentias disputavit, Capitulum Congregationis Saxonæ Heidelbergense; & primus omnium confutavit dogmata Lutherana Ambrosius Flandinus Neapolitanus. Pluribus annis adversus eadem scriptis, verbisque pugnavit Joannes Hoffmeisterus, Anti-Lutherus propterea dictus; quem pro fide Catholica strenue decertantem, & jam decem annorum glorioso certamine triumphos agentem, evectus ad Generalatum Seripandus his verbis per Epistolam est allocutus: *Induere ex alto fortitudine, & ut fecisti hactenus, præliare prælia Domini; ut te Auctore reviviscat apud Rhenum & omnem Sueviam Augustini nomen: cujus inimici, qui & iidem Christi sunt inimici, dissipentur.* At horum duntaxat meminisse satis est. Addo Congregationem illam Germaniæ, in qua Lutherus cucullum induit, jam ab anno 1497. fuisse a jurisdictione nostri Generalis exemptam: quamquam nec Schismatica erat, ut scribit Remundus; nec Luthero annuit Joannes Staupitz, ut narrat Pallavicinus. Vide quæ de illo profert, stylo licet duriusculo, in sua dissertatione Gandulphus. Si tamen Germana illa Congregatio nequaquam esset a Corpore Ordinis nostri sejuncta; quid nobis afferret ignominiæ ac dedecoris contaminatus Apostata? Hujus Corporis Caput, idest Augustinus, quasi futura prospiciens, & consulens filiorum suorum honori, hæc olim scripsit Epistola 137. nunc 78. num. 8. *Quantumlibet enim vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobus unus inventus est: aut melior sit quam domus Abrahæ, ubi dictum est, Ejice ancillam hanc, & filium ejus: aut melior sit, quam domus Isaac, cujus de duobus geminis dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit quam domus ipsius Jacob, ubi lectum patris filius incestavit: aut melior sit, quam domus David, cujus filius cum sorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit: aut melior, quam cohabitatio Pauli Apostoli, qui tamen si inter omnes bonos habitaret, non diceret, Foris pugnæ, intus timores; nec diceret cum de sanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui germane de vobis solicitus sit, omnes enim sua quærunt, non quæ Jesu Christi: aut melior quam cohabitatio ipsius Domini Christi, in qua undecim boni unum perfidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior sit postremo quam cœlum, unde Angeli ceciderunt.* Hactenus de Luthero ejusque Instituto.

Alter Novatorum antesignanus est Joannes Calvinus. Natus est Novioduni in Picardia parentibus Joanne Calvino & Anna Fronea die x. Julii anno 1509. Literis operam dedit apud Bituricenses sub disciplina Andreæ Alciati, & Melchioris Volmari. Excelluit ipse latine scribendi laude, vividâ autem dictione & nativâ eloquentiâ Lutherus: nam hujus latinitas inelaborata est, & incompta. Scripsit adhuc juvenis & annos

nos natus 26. Basileæ, quo se receperat proscriptis in Gallia Novatoribus, libros Institutionum congestis erroribus & argumentis ex Melanchthone, Hyperio, Sarcerio,& Oecolampadio. Profectus Pictavium cœpit audacius errores disseminare, execrari cultum sacrarum Imaginum, festos dies, tremendum Missæ Sacrificium, Romanæ & universalis Ecclesiæ dogmata & traditiones. Pictavio in Aquitaniam, ex Aquitania Genevam concessit, quæ paullo ante abdicata Religione ad Sacramentarios defecerat, anno 1535, ut constat ex tabula ænea ad Curiam Genevensem affixa. Inde, cum non probaret pseudoreligionis formam inductam a Farello, expulsus accessit Bernam: Bernâ, concitato in eum populo quod conviciis lacerasset Zuvinglium, fugit anno 1538. Argentoratum, ubi & uxorem duxit suadente Bucero. Interfuit anno 1541. Comitiis Ratisbonensibus, ubi incassum tentata est cum Lutheranis concordia circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia. Revocatus tandem est Genevam, ibique sine ullo diplomate, aut missione fecit se Genevensis Ecclesiæ Pastorem. In hac urbe infelici exitu e vivis excessit anno 1564. ætatis suæ quinto & quinquagesimo necdum expleto. Successit Calvino Theodorus Beza natus apud Vezelios anno 1529. & in Græcis, Latinisque literis haud mediocriter versatus. Is subduxerat se Parisiis, ne in judicium veniret accusatus de turpi libidine, cujus præbuerat indicium obscenum illius Epigramma, & receperat sese Genevam vivente adhuc Calvino. Legendus Floremundus lib. VIII. de Origine Hæresum, cap. 17.

Scita Calvini, quantum spectat ad Gratiam & libertatem, sunt humanam voluntatem nullam habere mali aut boni electionem, nec acceptâ gratiâ suæ optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. Institut. cap. 2. & de libero arbitrio lib. 5. cap. 304. Constituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, sed adeo impresso, ut spontanee tantum voluntas moveatur, sine aliqua libertate, & ad instar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, sive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur discrepare, quod Lutherus velit esse illud velut quoddam inanime, & mere passive se habere; Calvinus concedere videatur movere illud se, & vitaliter agere, & liberum esse; si libertas opponatur coactioni. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non semel Calvinus profitetur, affirmans sibi conflari invidiam, quasi hominem similem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipsum conari & agere pro acceptæ gratiæ mensura. At verba ista sunt: nam neque Lutherus asserebat hominem sub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, sed, ut loquitur in libro de servo arbitrio, agere necessitate immutabilitatis, sponte tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque hæreticus diversam quidem faciem, sed ut de consimilibus dictum est in cap. *Excommunicamus*. Extra. de Hæreticis, *caudam adinvicem colligatam*. Sacro-

crosancta Tridentina Synodus sess. VI. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definivit, & posse liberum arbitrium a Deo motum & excitatum dissentire si velit, & non esse inanime quoddam nihil omnino agens, & se habens mere passive. Atque hujus vestigiis insistentes nos hæc eadem decreta ab Hæreticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus Catholicum pariter, & definitum, Deum non esse prædefinitione sua & absoluto Decreto caussam effectricem peccatorum nostrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adscripserunt principio malo, his deterior & impudentior asseruit lib. I. Instit. cap. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliisque in locis, ductus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædeterminet, & necesse sit evenire quicquid ille statuit.

CAPUT II.

Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ posteros.

OPORTET ut ad hujus quæstionis solutionem memoriæ mandentur quæ de natura liberi arbitrii disserendo de homine primo ad cap. X. congesta sunt. Summatim ante conspectum ea proponendo, dico libertatem ex intellectu & voluntate conflari; aliam esse libertatem a necessitate, aliam a peccato, aliam a miseria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfectamque cognitionem summi boni; alteram per gratiam liberantem a servitute peccati: tertiam per gloriam, qua liberamur a corruptione corporis, animique prementibus cupiditatibus. Libertas a necessitate appellari etiam solet libertas naturæ, cujus definitionem eodem loco tradidimus, dicendo esse potestatem agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas a miseria & a peccato non ad naturam libertatis pertinet, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem; unde a pluribus nuncupari solet libertas contingentiæ. Quare stat vera libertas etiam sine potestate peccandi & absque miseriarum gravamine, dummodo consistat indifferentia judicii: atque hoc pacto liber est Deus amando res creatas, easque producendo & servando; & liberæ pariter sunt beatorum animæ respectu ipsarum creaturarum: quæ omnia fuerunt ibidem satis, ut arbitror, explicata.

Diximus quoque voluntatem posse accipi generatim, quatenus principium est cujusque motus animi volentis, sive velit libere, sive spontanee: & quatenus vult libere, electione sua, suoque arbitratu; unde emergit duplex libertas, a coactione una, & altera a necessitate.

Sola autem libertas a coactione vera libertas non est, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium sit quicquid fit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod fit ratione libera atque electiva. Hoc postremum est, ut cum Scholasticis loquar, principale libertatis *analogatum*. Enim vero non eodem modo adversatur voluntati coactio, atque necessitas: sed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire potest actus elicitos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare, interiorem autem animi motum coercere non possunt, & corpori, non animo inferunt violentiam: at necessitas intimam voluntatis potestatem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obstricta nequit pro suo libito contraniti. Ergo qui docent non esse de essentia libertatis posse agere & non agere, si libertas sumatur in genere; non satis castigate loquuntur, quoniam libertas comparate ad spontaneum & indifferens, non genus *univocum* est, sed, *analogum*: neque aliam ideam habeo veræ libertatis, quam voluntatis meæ, cujus optionis, jurisque sit agere, aut non agere, prout lubet. Quod si de genere *analogo* sermo est, nullum dubium potest oriri, quin ad libertatem potestas illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam sub genere illo comprehenditur etiam libertas a coactione. Animadvertunt autem Philologi genus *analogum* sumi ut plurimum pro eo, quod appellitant præcipuum *analogatum*. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non semel usurpatur pro libero, & nonnunquam dicitur liberum quod est tantummodo voluntarium. Hoc demonstrant testimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum esse voluntate Patris, & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod est cum spontaneitate & lubentia; & isti pro eo, quod fit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum XII. cap. X. ad 4. Ob. Wolzogenii. Constat ex præcedenti capite non denegare Lutherum, neque Calvinum dari libertatem a coactione, qua homo sponte & libenti voluntate operatur; ideoque instituitur cum Novatoribus disputatio de libertate indifferentiæ, sive a necessitate: quam nos veram, propriamque libertatem esse contendimus.

Propositio I. Persistit in homine lapso liberum voluntatis arbitrium.

Triplici argumentorum genere thesis demonstratur, Scripturarum ac definitionum Ecclesiæ auctoritate, Traditione Patrum, atque Theologica ratione. Quarto enim cap. Genes. v. 7. Caino a Domino dictum est: *Nonne si bene egeris, recipies, sin autem male statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus & tu dominaberis illius.* In statu ergo naturæ lapsæ est in homine dominium voluntatis, quo coercere potest motus concupiscentiæ & bene agere, aut male, ideoque libertas arbitrii indifferens ad utrumlibet. Respondent Calvinistæ hoc loco

loco significari tantummodo Caini supra Abelem titulo primogenituræ auctoritatem imperii. Quod probant primo ex hebraico textu, in quo tam חטאת *peccatum*, quam תְּשׁוּקָה *appetitus*, *concupiscentia*, feminina sunt; quæ autem sequuntur, וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ, *Et tu dominaberis illius*, suffixum habent masculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri. II. ex Versione LXX. quæ habet: *Ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius:* πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. III. ex Chrysostomo in hunc locum hæc verba interpretante, *Post peccatum hoc permitto, ut primogenituræ privilegiis gaudeas, illumque sub tua potestate & dominio esse jubeo*. At primum admissa quoque interpretatione Chrysostomi, quæ sua sponte ex Græco textu fluere videtur, dico idem argumentum adhuc persistere. Si enim Deus adversatus sacrificium Cain, poterat ab illo primogenituræ dignitatem auferre, reliquit tamen fratrem sub illius potestate, ea conditione, ut si bene ageret mercedem reciperet, sin autem male, punitionem, ac pœnam: habebat ergo Cain liberum arbitrium, quo poterat commereri aut supplicium, aut beneficia, & si fratrem odisset, etiam jure primogeniti privari, ut ipsi contigit post execrabile horrendumque homicidium. Nihil ergo adversus nos aut Græcus textus, aut interpretatio Chrysostomi. Deinde affirmamus longe melius ac proprius significari hoc loco dominium libertatis supra appetitum concupiscentiæ. I. quia תשוקה non subjectionem minorum fratrum significat, sed concupiscentiam, & appetentis animi motum a verbo שׁוּק *concupiscere*. II. Targum Jerosolymitanum hunc Geneseos locum ita reddit: *Verum in manu tua tradidi potestatem concupiscentiæ malæ, & tu dominaberis in eam, sive ad innocenter vivendum, sive ad peccandum*. Exponunt de concupiscentia peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Salomo apud Flacium, & Cartwrightum, & Gerundensis apud Munsterum. Mavult sensum esse de appetitu peccati etiam Mercerus: & Vatablus, *Omnes fere* (inquit) *referunt hæc ad peccatum*. Ex ipsis ergo Rabbinis, imo & Protestantibus suis Novatores refutantur. Quod de affixis masculinis opponit Salomon Glassius cap. 9. de Prosopopœja num. 6. nihil omnino probat. Primo sunt qui negant cum Hieronymo חטאת *peccatum*, generis esse feminini. Ita Hieronymus in Quæst. seu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem in septuaginta Interpretibus fecit errorem illud est, quia peccatum, idest* hatah חטאת, *in Hebræo generis masculini est, in Græco feminini*. Deinde concedo femininum esse, sed tamen pronomen & affixum postulat masculinum cum propter synonimum חֵטְא quod est proprium nomen peccati, tum propter sensum, eo quod non solum significet culpam, sed etiam pœnam, quæ hebræis nomen est masculinum *Honesc* עֹנֶשׁ. Præterea eodem versu ubi legimus: *peccatum aderit*, habet Codex Hebraicus חַטָּאת רֹבֵץ *peccatum cubans*.

Nomen feminini generis est, & participium masculini. Quænam hæc syntaxis? Optimam esse demonstrat idem Glassius de Participio canone X. quoniam aut ad sensum refertur, aut intervenit generum anallages. Quod ergo Saxogothanus iste docet de participio, nos valere dicimus de affixis; quoniam in potestate arbitrii nostri est evitare peccatum, & pœnam: atque hæc est masculini generis, & dicitur חטאת רבץ, *peccatum cubans*. At de uno tantum loco satis.

Sunt enim permulta alia idem comprobantia. Josue cap. ultimo, ut Israelitas in Religione cultuque unius Dei confirmaret, posteaquam ostendit quænam fuerant Majorum suorum in Mesopotamia & in terra Chanaan instituta, & quanta Altissimus operatus nuper fuerat in transitu Jordanis, & expugnatione urbis Jericho, ut se libere obsequio supremi numinis devoverent, & profana idolorum veneratione abdicarent; ita prudentissimus Imperator v. 15. singulas Tribus allocutus est: *Si malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis*. At quorsum hæc cum populo Israel stipulatio, atque talium apparatus verborum; nisi fuisset Israelitis potestas optionis, electionis, & plenissimæ libertatis serviendi Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum? Eccles. etiam xv. 14. legimus: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata servare conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi*. Ecclesiastici librum, quem Clemens, Alexandrinus, & Cassiodorus appellant Græco vocabulo πανάρετον, idest, *Penum omnis virtutis*, nos Canonicum esse supponimus. Quod vero Adversarii hæc de primo tantum homine dicta esse contendant, non indiget refutatione. Nam I. constat, *Si velis mandata servare*, ad homines singulos a Jesu filio Sirach directum esse. II. Occurrit eadem phrasis Deut. xxx. 19. & Josue xxiv. 15. III. In Græco, ubi legimus, *Reliquit illum in manu consilii sui*, extat aoristus ἀφῆκεν pro quovis tempore. IV. Per ignem & aquam, cum plurimum inter se distent, significantur carnis cupiditates, & gratiæ operationes, auctoribus Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in caput 41. Esaiæ, Luthero ipso apud Glassium lib. v. Philologiæ Sacræ Tract. I. cap. 10. Ergo ipsorum hæreticorum confessione homo positus inter aquam & ignem, inter bonum & malum, est homo noxiis cupidinibus subditus, qui adhuc pollet libera potestate porrigendi ad utrumlibet manum suam. Rursus Joan. xix. 10. ait ad Christum Pilatus, *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Quo sane in loco potestas non solum jus spectat cum istud ad rectum & iniquum nequeat extendi, sed facultatem & efficaciam ipso quoque jure utendi & abutendi. Insuper Paulus in 1. ad Corinth.

rinth. cap. VII. v. 37. loquens de virgine superadulta, ex qua timeri potest aliquid turpitudinis & dedecoris, docet, quod eam nuptui tradant; *si id fieri oporteat*, idest, si urgeat aliqua nuptiarum caussa ex corpore, animoque puellæ: at si hæc non obsistat, pater *quod vult faciat*, scilicet aut servet virginem suam, aut jungat illam marito, eo quod *non habeat necessitatem, potestatem autem habeat suæ voluntatis*. Vide complura alia Scripturarum sanctarum loca apud Estium lib. 2. dist. 24. §. 9. & Tournely de Divinis Attributis pag. 704.

Accedunt infallibilis Ecclesiæ definitiones. Tridentina Synodus sess. 6. can. 5.: *Si quis dixerit*, inquit, *liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana invectum in Ecclesiam, anathema sit*. Et can. 6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c.* Ubi cum Bellarmino notandum est, lib. 3. de Grat. cap. 5., damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calvinistarum; qui, ut supra vidimus, fatebantur hominem esse liberum *a coactione*: quapropter definitum est dari adhuc, tametsi vulneratum atque infirmum, liberum *a necessitate* arbitrium. Vide sequenti propositione proscriptos articulos Baji.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In Exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanasius, *Anima liberi arbitrii cum existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque adversari*. S. Basilius Homilia, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτ· κακ· ὁ Θεὸς, *Anima soluta est omni necessitate, & a Creatore accepit potestatem vitæ ex propria electione ducendæ. Sic Deo amicum puta non quod necessitate adigitur, sed quod ex virtute recte fit. Virtus autem ex electione est, non ex necessitate efficitur. Electio autem eorum est, quæ in nostra sunt potestate*. S. Epiphanius Hær. 64. *Quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis siquidem situm est credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis situm est; consequens est, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum nostri quoque sis juris*. Gregor. Niss. Orat. 5. *Rerum moderator omnium dominum sui, liberumque arbitrium ab omni necessitate liberum fecit, ut electione quadam quæ sui juris sit regeretur quicquid ratione pariter ac mente præstat*. Chrysostomus denique in Psalm. 9. *Non potest* (inquit) *quis fieri bonus necessitate*. Hæc Græcorum Patrum testimonia non solum libertatem arbitrii disertissime comprobant, sed etiam illam immunem ostendunt ab omni antecedenti necessitate.

At quoniam hæretici Augustini potissimum auctoritatem jactitant, ejusdem S. Patris doctrinam adversus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater & contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertractavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam suapte natura malam, a qua peccata non libera voluntate committantur, sed naturali necessitate, adeo perstringit, ut culpam voluntate patrari

patrari evincat; accepta propterea voluntate, non prout natura est, sed prout naturæ potestas & facultas quædam indifferens; nam a voluntate, quatenus est natura, sive principium agendi determinatum ac necessarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinabantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & consequenter gratiam operationis pravas vincentem cupidines, adigit ad confitendum libertatem illam robustam, quam in sua conditione acceperat primus homo, posteris non adesse, sed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis testimonia Augustini accipienda sunt, ut ubi disputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decertat pro Christi gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus censeatur labefactare. Atque hæc idem Augustinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum cap. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conscriptis libertatem indifferentiæ satis exposuisse.

Ex libris contra Manichæos occurrunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis ait: *Si natura vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.* Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod sit uterque proprius naturæ quæ movetur, iste scilicet lapidis, ille animi. *Veruntamen* (inquit) *in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius; animus vero dum non vult non ita movetur, ut superioribus desertis inferiora diligat: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius.* Quo in loco manifeste apparet, per Augustinum motum esse naturalem, non liberum, ubi in eo quod movetur non est potestas cohibendi motum; & voluntarium in disputationibus adversus Manichæos accipi non solum pro spontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædito potestate reluctandi, motumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio postularet institutæ disputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura est, sed prout est libera facultas deflectendi a bono incommutabili, & motus culpabilis caussa. Id vero magis liquet ex tertiodecimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis esse duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, *Cur non magis* (ait Augustinus) *hoc signum est unius animæ, quæ libera illa voluntate huc & huc ferri, hinc atque hinc referri potest?* Eo spectat definitio peccati tradita eodem libro cap. XI. num. 15. & contra Fortunatum disput. 2. num. 20. aliisque in locis plurimis, *Peccatum est voluntas retinendi, aut consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Quam definitionem de actua-

actualibus peccatis iterum probat in 1. Retract. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3, pariter recognitis lib. 2. Retract. cap. 8, ubi de libero arbitrio ita loquitur: *Veritas dicit omnia ista quæ videmus & quæ non videmus, quæ naturaliter subsistunt a Deo facta esse: in quibus rationalem creaturam etiam ipsam factam sive in angelis sive in hominibus accepisse liberum arbitrium, quo libero arbitrio, si Deo servire vellet, haberet apud eum æternam felicitatem: si autem legi ejus subdi noluisset, sed potestate sua usa contra ejus fecisset imperium, secundum ejus justitiam pœnæ debitæ subjaceret.* Et ne opineris congenitam arbitrii libertatem divinæ legi sive obtemperandi, sive reluctandi nunc emortuam esse, & oppressam; proximo capite 4, *Audi ergo* (S. Pater conclamat) *primo ipsum Dominum ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipse fecisti: audi dicentem, Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum. Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest: sed habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud ostendit esse in potestate quid facerent.* En absque ulla ambiguitate verborum Augustinus declarat se contra Manichæos differentem usurpare nomen voluntatis pro libera potestate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc potestatem in hoc quoque statu consistere.

Solvuntur ex his omnia prorsus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Calvinistæ & Janseniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inquiunt S. Patrem liberum appellare quod est voluntarium & opponitur coactioni, & excludere solam necessitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale est per Augustinum voluntarium ipsum spontaneum & non coactum, quod est sine potestate motum cohibendi, ut naturalis est motus lapidis tendentis deorsum. Quamobrem dictum a nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ comprobatum est, bonum in communi, & Deum visum in se amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura est; non ut voluntas, sive ut potestas eligendi, & flectendi se in partem utramlibet. Demonstratum est etiam nuper, loqui Augustinum de voluntate non movente se naturaliter, sed libere, indifferenter, & cum potestate ad oppositum; de ea nimirum voluntate, quæ potest cohibere motum, quæ potest huc & huc ferri, hinc atque hinc referri, quæ potest & eligere quæ bona sunt, & eligere quæ mala sunt. Talis autem voluntas nonne tam a coactione, quam a necessitate immunis est? Sed nec Manichæi adeo stolidi erant, & plumbei, ut assererent voluntatem ita abripi fato, ut non velit dum vult, non delectetur dum delectatur,

non

non optet dum optat. Quis enim homo hæc effutiat? In fati ergo necessitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, sed hanc necessariam & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & spontaneitatem & motum cupientis animi necessarium minime Manichæi denegabant; & Augustinus pertractans contra hæreticos istos de voluntate, eam a natura distinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitasset asserere. Quantum igitur spectat ad libertatem, concordi cæcitate eam infringunt & Manichæi, & Calvinistæ, & Janseniani; in hoc tantummodo discrepantes quod Manichæi caussam necessitatis malorum repetunt a principio malo & a mala natura, Calvinistæ a decreto & prædeterminatione Dei, Janseniani autem a dominatu comprimentis concupiscentiæ, fronte diversi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum instar invicem complicati.

Deveniamus jam ad Augustini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale afferebant Pelagiani, validum scilicet & robustum, quod nec peccato Adæ fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiscentiæ gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo necessitatis solutum, sufficiens ad malum se ipso, ad bonum vero si adjuvetur a Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppositum potestate. Postquam enim de Peccatorum meritis lib.2. cap.18. num.30. præmonuit ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rursus liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate judicemur ingrati: *Nisi obtineamus*, inquit, *non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus, & male uti malus potest, sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nescio quomodo defendamus quod dictum est, Quid enim habes quod non accepisti?* Viden Augustinum deprædicantem gratiam sanctæ inspirationis supponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod potest flecti huc atque illuc? II. Objectantibus præterea Pelagianis quod ipse Augustinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleret libertatem, lib.2. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. num.8. respondet, *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti: non est ita: multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium*; & paucis interjectis profitetur non esse Cælestianos, Pelagianosque qui liberum arbitrium defendunt, sed qui autumant valere ad bonum sine divinæ gratiæ auxilio, & non erui parvulos per lavacrum regenerationis a potestate tenebrarum. De hac ipsa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap.2. num.5. ait: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de*

de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene justeque vivendum. III. Cum falso rumore accepisset Monachos Adrumeti liberum arbitrium denegare: nonne pluribus divinæ Scripturæ testimoniis ipsius arbitrii libertatem demonstrat? Videte de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicet forte Jansenianus, aut Calvinista defendere Augustinum solam libertatem lubentiæ? At si legeris, audies in nobis esse libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quidquid vult non habenti necessitatem, potestatem autem habenti suæ voluntatis, audies bonum ex necessitate non esse, ut sacra eloquia etiam a nobis superius producta testantur. Ad hæc: num Prædestinatiani libertatem lubentiæ inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adversus Adrumetinos, quos tanquam Prædestinatianos accusaverant Cresconius & Felix, demonstrare libertatem spontaneitatis & lubentiæ, illam nempe, quam non denegassent, etiamsi fuissent Prædestinatiani reapse, imo & Stoici vel Manichæi? In Epistola etiam ad Valentinum nunc inter Augustinianas 215. num. 5. nonne profitetur agere se eodem in libro de libero arbitrio delineato a Salomone Prov. IV. 26. his verbis, *Dirige semitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Suis ergo Epistolis, suis argumentis commonstrat pertractare se de libero arbitrio, quod est potestas indifferens ad utrumlibet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. num. 76. probat auctoritate Jo. Chrysostomi peccatum de arbitrii potestate descendere, affirmans, non de illo se agere, *sed de gratia, qua sanatur per medicum Christum, & qua posse non peccare defenditur*. Proximo capite 65. num. 78. laudat, probatque quandam sententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est*. Et capite sequenti 67. confirmat quæ ipse scripserat de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcunque ista caussa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur*: quod & facit in priori libro Retract. cap. 9. Tantummodo ubique testatur se hæc, & similia scripsisse absque præjudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis *de gratia, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate justitiæ*. Disertissime ergo S. Augustinus impugnans Pelagianos liberum a necessitate arbitrium agnoscit, inferens memorato capite 67. conclusionem istam Catholicam: *Potest ergo ei caussæ, quæcunque illa est, resisti: potest plane. Nam in hoc adjutorium postulamus, dicentes, Ne nos inferas in tentationem; quod adjutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus*. V. Si liberum a necessitate arbitrium S. Augustinus sive premente concupiscentia, sive trahente caritate perimi exi-

stimasse; quomodo gratiæ & libertatis concordiam appellare potuisset quæstionem perdifficilem, & talem quæ vehementer angustat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Christi cap. 47.? Num operosum, & in labore multo positum est deprehendere cum in illicita, tum in licita delectatione motum animi cupientis, spontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laboriosum, atque impossibile fit bonam, sive malam cupiditatem absque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultatis & laboris habet gratiæ ac libertatis conciliatio, uti Augustinus affirmat; id profecto non de ea, quam Scholæ vacant spontaneitatis atque lubentiæ, sed de sola libertate accipiendum est, quam contradictionis, sive a necessitate consuetudo sermonis appellitat. VI. Postremo a testimonio Augustini expressissimo, planissimo, apertissimoque evicero S. Patrem discrimen ponere inter libertatem a coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentiæ, qua possit mutabili voluntate bene agere, atque demonstravero statui ab eo in homine lapso sub quacunque gratia, solà exceptà immortali beatitudine & glorià, cum qua nequit consistere indifferentia judicii, potestatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo postremum Augustini Opus contra Julianum lib. v. n. xi. ubi explicata libertate primi hominis a necessitate atque a peccato, per quam tamen poterat non peccare, si noluisset hæc habet: *Quandiu vero in eadem rectitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non accepit majus aliquid, hoc est non posse peccare, quia in eo quod habuit non usque ad finem remunerationis voluit manere. Quod enim accepturi sunt Sancti, qui in futuro sæculo in corpore futuri sunt spiritali, sine interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut adscendens ab eo quod posset non mori, ad id perveniret ubi non posset mori; & adscendens ab eo quod non peccare posset ad id perveniret ubi peccare non posset.* Atque post pauca: *Si ergo quæris, ubi, vel quando detur homini non posse peccare; præmia quære Sanctorum, quæ post hanc vitam illos oportet accipere.* Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus est, nunquam pollet ea libertate, quam habebit in corpore spiritali; ut non possit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non solum ad operandum indifferens, sed etiam ob conditionem vitiumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum potestas libertatis creaturarum est potius defectus, quam virtus, ut proxima thesi explicabitur. Demonstrat subinde Augustinus eodem loco in suis de Gratia Christi disputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cujusmodi est velle beatitudinem; sed de libertate, quæ immutabilis non est, neque *est ita homini congenita, sicut congenita est qua velit beatus*

esse,

esse, quod omnes volunt, & qui recte agere nolunt. Ideoque non de libertate lubentiæ, sed a necessitate differit Augustinus: quod videor mihi satis superque commonstrasse.

Consentiunt Augustino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Psalm. 2. *Unicuique nostrum* (inquit) *libertatem vitæ, sensusque permisit, non necessitate in alterutrum affigens, ut unumquemque ex natura bonum, malumve esse lex cogeret. Quid autem bonoris ac præmii bonitatis necessitas mereretur, cum malos non esse vis quædam nobis conserta non fineret?* Optatus Milevitanus libro adversus Parmen. VII. scribit: *Voluntas habet pœnam, necessitas habet veniam. Homicidæ scelus, dum nemo cogit, potest facere, & potest non facere: adulterium mœchus, dum foris nemo compellit, potest admittere, & non potest admittere; & cetera hujusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. Ideo probibita dum geruntur, judicio destinantur.* Hieronymi nonnulla superiori paragrapho producta sunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: *Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec judicium.* Et serm. v. in Quadrag. *Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare vel negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.*

Depromitur autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis a Domino insit sub quacunque aut prava, aut sancta delectatione indifferentia judicii, nunquam potest inde voluntas ad bonum, sive ad malum trahi fixâ & immutabili necessitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non potest cavere; eccur nobis justissima Dei lege mala opera prohibentur, si hæc vitare non possumus? Essent eamdem ob caussam frustra sancitæ leges, inutiles comminationes, irrisoria propositio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irrisor hominum, & fallax magnarum rerum promissor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectissime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

Non fit sponte bonus, cui non est prompta potestas
Velle aliud, flexosque animi convertere sensus.

Propositio II. Pertinet ad libertatis essentiam posse agere & non agere, non vero posse peccare; quod inest libertati creaturarum ob istarum imperfectionem.

Continet propositio duas partes: quas ex dictis non est operosum inferre. Partem ergo primam demonstrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Augustinus voluntatis potestatem, quæ sua deliberatione potest huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero hujusmodi potestatem in iis, quæ necessario fiunt, potest deprehendere? Electio quoque nonnisi respectu plurium locum habet,

 ideo-

ideoque minime in iis potest adesse, *quæ ad unum determinata sunt*, eodem Thoma Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6; & Augustinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc, quam illud*. Quod evincitur etiam manifesta ratione; nam electio non ultimi finis est, ad quem tendimus naturaliter & necessario, sed respicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non sint summum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur necessitate. Hæc pariter conformia sunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæst. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus est, non electio; quoniam ad unum secundum naturæ ordinem determinata sunt. Electio ergo non stat cum naturali determinatione. Est autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad summum bonum visum in se; quemadmodum dictum millies. In ceteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propositione boni, in quo potest apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur a magno Aquinate 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 1. & memorata q. XIII. 1. 2. art. 6, ut inquiunt, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in sui potestate non sunt. Tantummodo ad libertatis essentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus suspenditur, & anceps incertusque fluctuat; hæc enim ignorantiæ potius indicium est, quam libertatis. Ita Deus absque animi suspensione omnia perfecte lustrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem esse Deiparam, illos Adæ posteros fieri ex una massa perditionis vasa in honorem, propterea quod optime noverat quicquid fini, suæ videlicet gloriæ, misericordiæ, & justitiæ manifestationi congrueret. Nos e contra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæsitatione distrahimur, præceditque deliberationem nostram fluctuantis animi dubitatio. Quare in mediis eligendis eo major est libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferentia, quando voluntas pollens plenissima potestate nequit retardari difficultate aliqua, vel ignorantia. Atque hinc est, quod in homine lapso libertas quidem est, sed ob hujusmodi ignorantiæ & difficultatis impedimenta speciali gratia juvanda est: aderat in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adjutorio, quia nihil ei *concupiscentialiter* resistebat: viget libertas plenior in sanctis eo quod liberi ab omni miseria nequeunt a summa felicitate divelli, bona tamen creata servato ordine finis amant indifferenter: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur vicissitudo, reperitur libertas perfectissima & incomprehensibilis. Igitur indifferentia, electio, & deliberatio semper liberum arbitrium comitatur, suspensio animorum non item.

Idem

Idem evincitur ex quo voluntas operum suorum habeat dominium & potestatem. Nam ut Augustinus scribit de Sp. & lit. cap. 3. *hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit; si non vult non facit;* & S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. *dicendum*, inquit, *quod sumus domini nostrorum actuum secundum quod possumus hoc vel illud eligere. Electio autem non est de fine, sed de his quæ sunt ad finem, ut dicitur in 3. Eth. Unde appetitus ultimi finis non est de his, quorum domini sumus*. Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de *dominio*, quod nihil aliud sit quam motus voluntatis cum advertentia, ut reponunt quidam haud vulgares Theologi; quandoquidem appetitus ultimi finis, ipsaque hujus finis possessio non est absque motu voluntatis, & est nihilominus per D. Thomam absque dominio. Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis sine indifferentia agendi & non agendi; quis enim amorem beatitudinis a coactione non fateatur immunem? quis neget amorem Dei esse in Beatis suavissimum & voluntarium? Sed in his essentiam veræ libertatis salvari, id vero nego, & pernego.

Insuper Gregorius XIII., ac pridem S. Pius V. damnarunt Bajanas Propositiones: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*, & *Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit*. Igitur repugnat libertati naturali etiam necessitas. Respondent quidam recte has propositiones damnatas in sensu Baji asserentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiæ, & in eo etiam quod facit necessario; ut animadvertit Vasquesius 1. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem, ita etiam Jansenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego ex opposito dicam verum esse, quod motus quilibet concupiscentiæ peccatum est, & homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit; si verum sit quod sola libertas a coactione est vere & proprie libertas. Diximus enim cum Augustino, *peccatum esse voluntatem retinendi & consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere*. In omni motu concupiscentiæ si est per te talis voluntas, est vera & essentialis libertas. Quare ergo non est peccatum? Teneris respondere non esse peccatum, quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferentiæ, & non sufficit libertas a coactione: quod in damnatione tertiæ propositionis Jansenii est ab Ecclesia definitum. Libertas itaque a coactione, si ab indifferentia divellatur, non est illa vera & propria libertas, de qua ait Augustinus, *unde liberum est abstinere*. Deinde, ut præmonuimus, non inquiritur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati, ut natura est; quam nec Calvinus, nec Stoicus, nec Manichæus audet negare; sed inquirimus de essentia libertatis, ut est potestas arbitrii deliberans, eligens, & dominium habens actuum suorum, quam appellamus, ad distinctionem naturalis instinctus voluntatis, *liberum arbitrium*. Sit ergo libertas a coactione in voluntate, ut naturaliter vult & appetit; sit porro; non est hæc libertas arbitrii; sed voluntatis, quæ nequit cogi, na-

natura. Oportet enim distinguere inter voluntatem ut est natura, & voluntatem ut est facultas arbitrii. Voluntas *in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult & amat seipsum*; inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 41. art. 2. Sed *liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia vero non ex necessitate, respectu eorum, quæ non ex necessitate vult liberum habet arbitrium*: ait idem Doctor 1. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce æquivocatio omnis dispellitur, & liquet necessitatem evertere essentiam liberi arbitrii, quatenus liberum arbitrium est; tametsi dum nos naturali instinctu appetimus beatitudinem, aut Deus amat semetipsum, aut Beatorum animæ diligunt Deum, reluceat quædam libertas immutabilis voluntatis, ut supra dicebamus cum Augustino. Ad Jansenium vero quod attinet; & ipse tenetur asserere cum Bajo, omnem motum concupiscentiæ, & prava desideria, etiam necessaria, esse peccata; quoniam in his invenitur libertas a coactatione, quam arbitratur sufficere ad meritum vel demeritum. Unde declinare tentans errores Baji parum sibi constat, figitque in eodem luto vestigia. At de prima thesis parte jam satis.

Non spectare ad essentiam libertatis posse peccare ex dictis perspicuum est. I. Quoniam in Deo, in Angelis, & Beatorum animabus est vera libertas, cum sit respectu mediorum electio, dominium, & indifferentia, quæ liberi arbitrii constituunt naturam. II. Quoniam posse deficere non pertinet ad essentiam rerum, sed ad imperfectionem ipsarum. Hinc S. Pater de Civit. Dei cap. ultimo ait, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* III. Dæmones & damnati nequeunt bene agere, cum nec gratiam habeant, nec possint habere; & tamen consensu Theologorum peccant, eo quod habeant indifferentiam judicii, & libere eligant medium istud, aut illud, cum perverso fine tendentes in Dei odium, animarumque perniciem. Videatur Estius lib. 2. dist. 1. §. 5. ac lib. 4. dist. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex opposito Deus, Beatique Spiritus, qui peccare non possunt, nec summum bonum odisse, in iis, quæ rationem habent mediorum, liberrimi sunt, & mereri quoque possent, si essent beatitudinis expertes; quemadmodum promeruit Christus, qui peccare non poterat, hominum redemptionem. IV. Cum media non eligantur ratione sui, sed ratione finis, peccatum vero avertat a fine debito: si de ratione libertatis foret posse peccare, collatum esset singulare liberi arbitrii beneficium, ut possemus a recto fine deflectere. V. Ut ratiocinatur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8. ad

ad 3. *Ita se habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere possit secundum principia data.* Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad essentiam, sed ad imperfectionem libertatis. VI. Insuper omne bonum creatum, quod in se inspectum, atque ut opponitur bono incommutabili, potest suapte natura deficere; quantum ad bonum ipsum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem essendi, ideoque non destruitur, sed roboratur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod sane ut creatum est ad malum sufficit, & in peccata prolabitur, dum summo vero, summoque bono ita adhæret, ut illud sua culpa nequeat amittere, non diripitur, non evertitur, sed magis liberum est ac perfectum. VII. Postremo ne in re facillima nimium loquaces simus; liberi arbitrii objectum est bonum, nec in malum tendit, nisi quatenus illud induit speciem aliquam bonitatis. Electio quippe non est nisi boni, sive verum bonum sit, sive apparens. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut indeterminate se habeat ad bonum vel ad malum, sed tantum ut possit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas essentialiter illud respicit, quod non est per se illius facultatis objectum. Quod argumentum petitum pariter est ex Divo Thoma in 2. Sent. dist.25. q.1. art.2.

Propositio III. Libertas indifferentiæ superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum.

Vellicat hæc propositio Jansenianos; hoc tamen loco est ponenda, cum sit præcedentium certissimum Consectarium; iccirco enim Jansenistæ contendunt ad meritum & demeritum non prærequiri libertatem indifferentiæ, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falsum est, ut tanta argumentorum copia probatum est hactenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentia. Ducuntur Janseniani alio principio, nimirum quod sub dominatu concupiscentiæ, atque sub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi potestas. Atqui hæc potestas remanet, cum nulla propositio boni creati atque apparentis, nec etiam summi boni cogniti tantum abstractive, auferat indifferentiam judicii. Sunt ergo principia, & illationes Jansenianorum dogmatum fuco, verborumque laqueis fallacissime suta, præmissisque thesibus fracta, & discissa.

Refellitur ergo scitum Jansenianum primò Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tanquam potestatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque potestatem opponunt necessitati, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electivam

vam significantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis esse in potestate hominis vias suas malas facere, & dissentiri si velit gratiæ excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propositionem Jansenii, & recensitos Bajanos articulos constituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non possumus, & opponentes libertati solam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea plenissimis Patrum suffragiis, & præclarissimi præsertim Augustini nullam statuentis in peccato naturalem necessitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonstrantis autem contra Manichæos peccatum oriri a voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas movendi se, motumque suum cohibendi; & adversus Pelagianos necessitatem gratiæ, cui potest resisti, & quæ minime tribuit non posse peccare, nisi videntibus Deum in se in corpore spiritali. Janseniani insuper revincuntur ratione ipsa, quoniam ubi est necessitas, nec vitium est, nec virtus, nec vituperium, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, hortationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius supra contra Calvinianos demonstrata, nunc adversus Jansenistas illis affinitate erroris conjunctos in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta sunt.

Proferunt quidem illi testimonia plurima tam Patrum, quam veterum Scholasticorum affirmantium illud esse liberum, quod est a voluntate, nec patitur violentiam; sed hi aut liberum dicunt, accipiendo principale *analogatum* pro genere, ut explicavimus in hujus capitis præmonitionibus; aut voluntatem contradistinguunt ab inclinatione naturali, quomodo observatum est prop. 1. in Augustino disputante cum Manichæis, & prop. 2. animadversionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perspicua & expressa, quæ in explicanda arbitrii libertate tradiderunt Ecclesiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædictorum comparatione planissima. Neque a Patribus dissentiunt Scholastici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thoma. Huic autem ceteros omnes consentire demonstrant Jodocus Coccius Tom. 2. Thesauri lib. 1. art. 5. Boucat. Tom. 8. dissert. 5. art. 3. prob. 6. & conferto stylo Tom. 5. a pag. 298. Nicolaus L'Herminier: quorum proinde recensere nomina, sententiasque subjicere esset temporis, operisque dispendium. Fixum est ergo, exploratum, certissimumque omne meritum esse ex libero arbitrio, liberum arbitrium esse potestatem agendi vel non agendi non affixam necessitati, necessitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

Oportet tamen, ne usurpatis in Schola vocabulis obstrepant garruli, hæc etiam exponere. Si quærant a te, Est ne ad libertatis essentiam necessaria libertas *contrarietatis*? Respondebis, accepta libertate *contrarietatis* quatenus est potentia eligendi unum ex duobus positiva contrarietate oppositis, scilicet bonum & malum; potentiam hujusmodi

modi ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo in quantum creatum est, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc libertas contrarietatis est in homine viatore non in Beatis, non in Christo, non in Deo, in quibus vera est libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo media contraria sint, & neutrum dicat oppositionem ad ultimum finem, libertas contrarietatis est ad liberum arbitrium necessaria; quoniam electio mediorum servato ordine finis ad essentiam pertinet libertatis. Atque hæc libertas contrarietatis est in homine viatore qui eligere potest tam conjugalem statum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad finem ultimum: est in Angelis, qui possunt corporibus contrarios motus imprimere, & sibi etiam invicem obsistere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Persarum ait Daniel: est in Deo, qui pro suo arbitratu humiliat & sublevat, percutit & sanat, ducit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriam despiciendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, idest, libertatis *contradictionis*: Hæc ut a præcedenti distinguatur, non respicit positive contraria, sed agere & non agere, velle & nolle: & definitur libera potestas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri essentialiter, constat jam satis. Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum determinatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus ceteris, qui versantur circa objecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus est hominum redemptionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate. Consueverunt autem Theologi appellare eam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, libertatem *specificationis*: illam vero, quæ determinata est ad aliquam boni speciem, non ad hunc determinate actum, libertatem *exercitii*. Hanc postremam sufficere ad meritum ex eo constat, quod intercedat in actu istiusmodi liberi arbitrii potestas, indifferentia, & dominium.

Propositio III. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmine prostratos a Tridentino sess. vi. can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, me-*

neque passive se habere, anathema sit. Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: si enim persistit adhuc in nobis liberum arbitrium, & istud non est nisi facultas agendi & non agendi, motumque habet diversum a lapide, & ab iis, quæ sunt ad unum determinata; certo certius potentia passiva non est, sed activa. Addamus tamen specialem aliquam confirmationem. Inclinare cor suum, laborare, Deo cooperari, exercere seipsum ad pietatem, certare bonum certamen, sanctificare animam, est agere aliquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præstat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Ps. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas*. Apostoli in 1. ad Corinth. xv. v. 10. *Abundantius omnibus illis laboravi*, & in eadem Epistola cap. 3. v. 9. *Dei enim sumus adjutores*, Græce Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί, *cooperatores*: atque in 1. ad Timoth. 4. v. 7. *Exerce teipsum ad pietatem*, in græco, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Quis autem Gymnasii exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap. 4. v. 5. & 7. scribit idem Apostolus; Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, *Tu vero vigila in omnibus, labora*, tanquam strenuus & assiduus miles nullis malis deterritus, ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ, additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi*, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. At strenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. denique Joan. cap. III. v. 3. legitur, *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se*. Innumera sunt in scripturis loca istiusmodi.

Ex Augustino autem plura addi possunt præter ea, quæ produximus priori propositione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud esse in nostra potestate, *quod cum volumus, facimus*. Itaque si nihil facimus, periit potestas arbitrii, quod jam ostendimus esse falsum. Rursus de Perf. Justitiæ cap. 19. *Præcepta*, inquit, *divina ut fierent non juberentur, si nihil ibi nostra voluntas ageret*: & infra, *voluntas non implet, quod agit, nisi divinitus adjuvetur*. Sane cæmentarius præcipiens lapidi, ut ascenderet ad culmen ædificii, sive gerulo, ut adjuvaret progredientia sursum saxa, delirus esset ac stultus. Si ergo Deus præcipit, si nos adjuvat ad præcepta adimplenda; & nos certissime aliquid operamur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratiæ energiam verbis Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*, dicens, *facit ut faciamus, agit ut agamus, &c.* Operatio ergo Dei non tollit, sed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii nostri. Postremo movens Deus creaturas, in eis secundum modum naturæ ipsarum operatur. Sensus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agitque ut contraniti non valeant. Ergo rationales creaturas præditas vita, sensu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmovet, ut etiam a se ipsis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiant, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Cæteroqui saxum, truncus, aut stipes est

homo;

homo; aut eorum aliquid, quæ ad unum sunt naturaliter determinata; & si quandoque prodigioso eventu motibus feruntur adversis, quomodo imperanti Deo, virisque Thaumaturgis ad fidei argumentum obediunt mare, venti, elementa, omniaque virtuti Dei subjecta, sunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigere conscientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additisque præceptionibus opportuno in loco dispositis, nil ad expletionem quæstionis superest, quam argumentationes contrarias dispungere.

CAPUT III.

Dissolvuntur Hæreticorum objecta.

Veniunt primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calvinistæ, ut probent Scripturarum Sanctarum phrases ita esse accipiendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Ezech., inquiunt, XVIII. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum*. Nunquid arbitrii nostri significatur istic operatio? Minime. Solus enim Deus cor novum & spiritum novum operatur in homine, auctore eodem propheta XXXVI. 26. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum*. Ait Apostolus ad Philipp. II. 12. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini*. Num vires commendat arbitrii? At sequitur e vestigio: *Deus operatur in nobis velle, & perficere*. Scribit Joannes I. Epist. III. 3. *Qui habet hanc spem sanctificat seipsum*. Sed in Evangelio cap. XVII. 17. Christus Patrem exorat, *Sanctifica eos in veritate*. Ex hac igitur verborum antithesi evincitur eo tantum sensu arbitrium operari, quia Deus operatur in illo. Ita argumentatur Hunnius in lib. de lib. arb. contra Photinum.

Sunt hæreticorum aliqui tribuentes arbitrio actionem quamdam; per quam forinsecus se accomodat mediis, quibus Deus operatur hominis conversionem: at in ipsa conversione libera voluntas nihil penitus agit. Sunt enim, inquiunt, homines veluti organica instrumenta, quæ Deus pro suo libito tractat. Sit in exemplo: Exodi XIV. 16. Deus inquit ad Mosen: *Eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud*. Præcipitur Mosi ut findat aquas: nil ipse administrat præter organum illud externum, & aquarum divisio solius omnipotentiæ Dei actio est. Similiter præcipitur hominibus, *Convertimini ad me, vivite, mundi estote*. Quid autem homo? Exhibet Deo cor suum, tanquam mortuum, & inanime organum, & solus Deus illud innovat, vivificat, & convertit. Atque hoc pacto dicitur liberum ar-

bitrium operari, ut dicitur virga Mosis divisisse aquas maris. Tribuuntur enim sæpenumero effecta caussarum efficientium instrumentali, & organicæ.

Lutherus autem in lib. de servo arb. horribiliora evomit. Scribit proponi nobis observantiam divinorum mandatorum apposita conditione, *Si volueris*, ut constat ex cap. xv. Eccles. vers. 14. Ex illa autem conditione inquit non probari liberum arbitrium; quemadmodum si dicatur, *Si Diabolus Deus erit*, *adorabitur*, minime infertur posse Diabolum in Dei naturam transire. Demum saltem in moralibus liberum arbitrium esse titulum sine re nituntur Heterodoxi fallaciter demonstrare Apostolica sententia in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi*: *non ego autem*, *sed gratia Dei mecum*. Hoc primum est hæreticorum argumentum, vel potius nugacissima elusio.

Cui respondemus ex præmissa sacrorum testimoniorum collatione demonstrari necessitatem præmotionis divinæ, primaque bonorum operum principia ei tribuenda, a quibus non disjungitur nostræ libertatis cooperatio. Facit ergo Deus in nobis cor novum, operatur velle & perficere, & sanctificat in veritate, quoniam inspirat sanctam delectationem, adjuvat volentes, justificat operantes. Divinis enim oraculis unum a nobis exigitur, alterum nobis offertur: offertur Dei misericordia, exigitur nostra obedientia. Atque ut Augustinus scribit de Prædest. SS. cap. xi. quod exigitur in hominis, quod offertur in Dei est potestate. Hinc de verbis Ezechielis scribit S. Pater eodem capite: *Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur*, *& dona Dei esse monstrantur*, *ut intelligatur quod & nos eadem faciamus*, *& Deus facit ut illa faciamus*; *sicut per Prophetam Ezechielem apertissime dicitur*, *Ego faciam*, *ut faciatis*. *Locum ipsum Scripturæ fratres charissimi attendite*, *& videbitis illa Deum promittere se facturum ut faciant*, *quæ jubet ut fiant*. Eadem est ceterorum locorum ratio. Ut ergo ex illorum antithesi demonstratur principium bonorum operum esse a Deo, ita commonstratur liberum arbitrium a Deo motum bona opera efficere: atque inde ex æquo probatur Dei gratia, hominumque libertas.

Quod sequitur ineptissima argutatio est. Omnes quippe creaturæ sunt supremi Opificis instrumenta, omnesque ab eodem moventur; at unaquæque juxta modum naturæ suæ: si determinatæ sunt, determinate; si liberæ, libere. *Lapides rationabiles sumus*, *& viva materies*: *sic nos Auctoris nostri extruxit manus*, *ut cum opifice suo etiam is*, *qui reparatur*, *operetur*, inquit serm. 5. in Quadrag. Magnus Leo. Alio ergo motu divisum est ad Dei nutum mare rubrum; alio Moses extendit manum, & virgam levavit, Mare expers rationis stetit natura Auctori suo subjecta: Moses præditus libertate jussa fecit libero arbitrio mandatis Domini sui obtemperante. Ita Spiritus Sanctus in nobis loquitur; Ita Dominus dirigit gressus hominis: ita inclinat cor regis, nos mo-

movendo velut organum suum. *Verum id* (inquit Estius lib. 2. dist. 24. §. 15. ad 4.) *conditione instrumenti, quod est hominis rationalis*.

At cavillatio Lutheri videtur mihi hominis insanientis. Primo enim ea conditio *si volueris* non ad præceptum pertinet. sed ad mercedem. Deinde aliis in locis absolute asseritur liberi arbitrii potestas; ut Genes. 4. v. 7. & ipso Ecclesiastici loco: *Reliquit in manu consilii sui, & apposuit ignem & aquam*. Præterea nonne insaniret, qui diceret surdo, Narrabo tibi lepidam historiam si volueris audire? Neque ad rem facit productum Diaboli exemplum futile, leve, putiscens. Conditionatæ enunciationes ex duabus compactæ sunt, quorum postrema habet a priori aut necessitatem, aut contingentiam. Si dixeris, *si homo est, rationalis est*, necessariam profers propositionem: dum ais, *si avis fuero, volabo*, enuncias rem impossibilem: dum vero inquis, *si ero incolumis ambulabo*, aliquid narras contingens; quoniam necesse est hominem esse rationalem; impossibile hominem esse avem: contingens hominem frui valetudine. Cum ergo in conditionatis enunciationibus ipsa conditio spectanda sit; in illa *si diabolus Deus erit, adorabitur*, enunciatur res impossibilis, quia impossibile est Diabolum esse Deum: atque in ista, *si volueris, servabis præcepta*, affirmatur aliquid possibile, quoniam possibile est te velle. Apostolus autem in prima ad Corinth. cap. xv. dicens: *Non ego, sed gratia Dei mecum* non excludit proprii liberi arbitrii operationem atque laborem, premisit enim, *Abundantius omnibus illis laboravi*: sed tribuit divinæ gratiæ partes potissimas apposite usus particulà *mecum σὺν ἐμοὶ*, ne liberi arbitrii vires arbitrareris extrusas. Mitto sententias Patrum ac Theologorum affirmantium per gratiam trahi invitos & reluctantes, & prædeterminari actus nostros. Hæc quippe dicta esse, in quantum Deus per inspirationem sanctæ dilectionis ex nolentibus volentes facit, atque caritate sua præstat ut delectet quod antea non delectabat, & in quantum sancta delectatio vincit vividiori boni cupiditate adversantem mali concupiscentiam, nulla illata necessitate libero voluntatis arbitrio, quod naturali determinatione non fertur nisi in bonum in communi & in summum bonum in se inspectum, ideoque prædeterminatio gratiæ spectat infallibilitatem actus, non tollit indifferentiam arbitrii: hæc inquam mitto, cum fuerint explicata de H. Pelag. capite octavo, & sequentibus.

Deinde arguunt Hæretici, saltem peccatores servos esse peccati, atque agi a dæmone captivos ita ut ipsius voluntati nequeant reluctari. Quod diserte affirmat Joannes cap. VIII. v. 39. *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*, & Apost. 2. ad Tim. 2. v. 26. *Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem*. Est autem habere captivum quasi *vivum capere*. Hinc Lutherus titulum fecit libro *de servo arbitrio*, quoniam non remanet sub peccato sui juris, & Dominus suorum actuum. = Respond. pluribus titulis peccatores dici servos,

vos, 1. quia servus non manet semper in domo, ut ibidem notat Evangelista. 2. quia addictus est operibus peccati, ac Diabolo servit suæ tamen voluntatis libertate. 3. quia nisi liberetur gratia Christi, nequit bene agere, etiamsi eligendo ad pravum finem media quæ cadunt sub indifferentiam judicii, libere peccet, ac possit etiam peccatum omittere, imo auxilio divinæ gratiæ a via mala reverti & resipiscere. *Non solum potest homo habere caritatem qua sit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem qua sit arbor mala: sed cupiditas hominis, quæ vitium est, hominem habet auctorem vel hominis deceptorem, non hominis creatorem*; inquit Augustinus de Grat. Christi cap. 20. Insita igitur caritate, quæ est radix bonorum operum, est voluntas arbor faciens fructus bonos, & est serva justitiæ: prædominante cupidine, quæ est radix operum malorum, est arbor faciens fructus malos, & fit serva peccati. Hæc sunt a me posita, quoniam nonnulli ex nostris, ut similia solvant, ex hoc Augustini libro citant verba Pelagii cap. 18. *Habemus possibilitatem utriusque partis a Deo inditam, velut radicem quamdam fructiferam, & fecundam; quæ ex voluntate hominis diversa gignat & pariat; quæque possit ad proprii cultoris arbitrium vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum*. Videatur Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 1. q. 3. dub. 2. ad 1. ob. Revera autem hæc sunt verba Pelagii, & radix fructifera non est ex nobis, quia caritas ex Deo est. Si dicas: Non potest arbor mala fructus bonos facere, ut ex Evangelio ait ibidem Augustinus; respondemus malam arborem esse, in qua est sola radix cupiditatis; & ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex caritate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum sola cupiditate potest non producere fructus malos, & insita caritate potest producere fructus bonos. Quamobrem Augustinus in libero arbitrio destituto, ut autumabant Pelagiani, divina gratia non ponit necessitatem peccandi, sed adstruit necessitatem gratiæ, ut liberetur a servitute peccati. Peccatores vero obcæcati dicuntur captivi, non quod voluntate Diaboli impellantur in malum indeclinabili necessitate, sed quoniam gratiam Dei pessundantes continuo, aut quamfrequenter pravis suggestionibus assentiuntur: nec resipiscunt, nisi beneficentissima Dei voluntate conferatur eis gratia victrix, quam dura corda non respuunt. Ita in textu Apostoli 2. ad Timoth. cap. 2. ea verba *Ad ipsius voluntatem* significant peccatores hujusmodi pœnitentiam acturos, si Deus voluerit illis efficacem gratiam largiri: quod constat tum ex scopo Apostoli hortantis Timotheum ut resistentes veritati corripiat, quia forte Deus eis dabit pœnitentiam; tum ex græco textu, in quo demonstrat variatio pronominis Dei voluntatem significari, non Diaboli: ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Audiendi sunt modo Janseniani. Illud, inquiunt, est in potestate voluntatis, perfecte liberum, & sufficiens ad meritum, quod facimus cum

cum volumus: At dummodo operemur cum sola libertate a coactione, volumus operari. Sola ergo libertas a coactione sat est, ut opus sit perfecte liberum in nostra voluntate, atque patratum cum merito. Probant majorem 1. Auctoritate Sanctorum, 2. Doctrinis Theologorum. 3. ab exemplis: 4. Ratione ipsa. Sanctorum auctoritas sic se habet. Sanctus Pater Augustinus cap. 105. Ench. *Voluntas*, inquit, *aut voluntas non est, aut libera dicenda est*, In 3. de lib. arbitrio cap. 3. *Voluntas nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate*. De Civit. Dei lib. v. cap. 10. *Necesse est, ut quod volumus libero velimus arbitrio*. De natura & gratia cap. 46. *Perquam absurdum est non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus, quia id omnino nolle non possumus*. Quibus verbis rejicit eam sententiam Pelagii, *Voluntatis arbitrio, ac deliberatione privatur, quidquid naturali necessitate constringitur*. Igitur juxta Augustinum stat cum potestate ac deliberatione arbitrii illud etiam quod necessitate patratur, & sufficit ad rationem liberi quod sit voluntarium. Atque id vidit optime S. Thomas q. 22. de veritate art. 1. scribens: *Libertas secundum Augustinum opponitur necessitati coactionis, non autem naturalis inclinationis*. Hoc est ergo placitum Augustini. Nec repugnant PP. alii. Divus enim Prosper S. Augustini discipulus, & pro Christi gratia strenuus decertator cap. 18. adv. Collatorem definit liberum arbitrium *rei sibi placitæ spontaneum appetitum*. Damascenus lib. 3. de Fide Orthodoxa cap. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud est quam voluntas*. Sanctus quoque Bernardus cap. 1. 2. & 4. de lib. A. docet *ibi libertatem esse ubi est voluntas, & manere libertatem voluntatis etiam ubi est captivitas mentis*. Hæc & similia complura evincunt quænam sit Patrum de libertate arbitrii sententia.

Progreditur in præsentia novorum Dogmatistarum argumentatio ad Scholasticorum, alias magnopere floccifactum, adsciscendum sibi patrocinium. Nam S. Thomas q. 10. de Potent. art. 2. docet quod *naturalis necessitas secundum quam voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat*. In 3. Sent. dist. XVIII. art. 2. docet, *liberum arbitrium Christi etiamsi determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen in hoc non amisisse libertatem, aut rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte sed sponte tetendit, & ita fuit actus sui Dominus*. Etiam Scotus docet actum beatificæ visionis in Christo meritorium fuisse, & voluntatem semper habere modum sibi proprium causandi libere, a naturali operatione distinctum. Videatur Tom. 12. quæst. quodlibeto 16. Scholasticorum aliorum, qui liberum arbitrium describunt per solam libertatem a coactione, innumera loca Jansenius profert lib. VI. de Gratia Christi. Accedit ergo Patrum auctoritati etiam Scholæ pro dogmate Janseniano suffragium.

Exem-

Exempla idem confirmant. Deus enim seipsum necessario amat, & Pater & Filius naturaliter sunt unum Spiritus Sancti principium. In Deo tamen veram libertatem esse, Augustinus non semel scribit contra Julianum, & impium foret id denegare. De Christo nemo ambigit quin nobis promeruerit redemptionem, etiamsi peccare non posset. Nos libere amare felicitatem, quam odisse non possumus, est doctrina expressa Augustini in V. de Civit. Dei cap. 10. & D. Thomæ Q. 24. de Veritate art. 4. Angelos jam incommutabili bono adhærentes nativa libertate non fuisse privatos res loquitur ipsa: nam beatitudo naturam perficit, non interimit. Igitur nec desunt novis Dogmatistis documenta exemplorum.

Suppetiatur eis ipsa ratio. Quælibet divisio est universalis rei in *species*, sive inferiora, quibus inest essentialis illius generis ratio intima. Nemo non meminit libertatis a coactione, & libertatis indifferentiæ, tanquam duorum, in quæ scinditur amplum istud nomen *Libertas*. Utraque ergo, tam libertas indifferentiæ, quam libertas a coactione participat veræ libertatis naturam. Deinde libertas est proprietas rationalium, atque mentis perceptionem comitatur. Erit ergo libertas perfectior, ubi perfectior erit cognitio: Perfectiorem autem cognitionem illam esse, quæ immutabilis est, neque errori subjicitur, puto adeo esse compertum, ut nequaquam sit opus quæsito. Habent hujus generis argumenta in libris Jansenistarum innumerabilitatem. Itaque his quatuor, videlicet dictis Sanctorum, placitis Theologorum, comparatione exemplorum, pondere argumentorum evincitur in homine lapso veram propriissimamque libertatem consistere per solam immunitatem a coactione.

Hydram hanc sese tali ausu erigentem statutis præcedenti capite nihil negocii est concidere atque obtruncare. Principio expediamus Patrum pronunciationes. De Augustino diximus supra, disputantem cum Manichæis accepisse voluntatem, ut contradistinguitur a natura, sive ut est liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus, ut est potestas movendi se, & cohibendi motum suum, ut est facultas animi quæ deliberatione huc atque illuc fertur, quemadmodum inquit de lib. arbitrio lib. 3. cap. 3. & de duabus Animabus cap. 12. & 13. Adversus autem Pelagianos idem confirmat, ita tamen; ut simul necessitatem prævenientis gratiæ commonstret, refutando etiam decretum alterum Pelagianum, necessariam esse ad essentiam liberi arbitrii indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum; unde consequeretur Deum, qui peccare non potest, nullatenus esse liberum. Ad 1. ergo respondetur, verissimum esse quod voluntas nunquam vult nisi libere, si accipiatur ut contradistinguitur a natura, sive ut est electio mediorum; tametsi necessario velit ut natura est, sive ut naturali instinctu fertur in finem ultimum, & appetit propriam beatitudinem. Quod planum fecimus supra

supra verbis D. Thomæ: cui & consentit Aegidius noster in 2. dist. 25. art. 4. Idem tradit S. P. in 3. de lib. arb. cap. 3. nam ibidem potestatem voluntatis opponit necessitati, & voluntarium appellat, quod potest cohibere motum suum, affirmans, quod si necessitate iste motus existeret, nulla esset ratione culpabilis. Et quidem si quicquid alicui est voluntarium esset sub potestate & dominio illius, non scriberet Augustinus 1. Retract. cap. 22. *Cum potestas datur, non necessitas imponitur*: non affirmaret S. Thomas 1. p. q. 82. artic. 1. *electionem non esse de fine, sed de his quæ sunt ad finem; unde appetitus ultimi finis non est de his quorum domini sumus*: non damnasset Ecclesia 67. propositionem Baji; *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit*. Quid plura dispuro? Non esset vera Christiana fides de Spiritu Sancti divinitate, quoniam esset sub dominio & potestate Patris & Filii, a quorum voluntate sine ulla coactione procedit. At de Civit. Dei cap. 10. libri v. & de nat. & grat. cap. 46. S. Pater affirmat stare libertatem quoad exercitium, etiamsi voluntas sit necessitata quoad *specificationem*; idque contra eos, qui ad libertatis essentiam requirunt indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum. Ita, etiamsi appetimus beatitudinem necessitate, quoniam naturali instinctu non possumus nolle esse beati; nihilominus hoc, vel illud medium ad consecutionem beatitudinis cum indifferentia judicii eligimus: & Deus qui peccare non potest, habet tamen comparate ad creaturas plenissimam libertatem. Hoc pacto libertas voluntatis ut fertur ad finem ultimum opponitur duntaxat violentiæ; sed libertas arbitrii, quæ est circa electionem mediorum, repugnat etiam necessitati. Quod & vidimus supra ex D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & colligitur ex eodem Augustino cap. 47. de nat. & grat. ubi e vestigio sese explicat petita a sensibus comparatione; in quorum exercitio docet apparere voluntatis potestatem, in qua est non videndi possibilitas, quoniam in potestate nostra est non videndi necessitas. Atque hæc non videndi necessitas in potestate nostra est, *quia in potestate est cæcitas, qua idipsum videre posse nobis, si volumus, adimamus*. Quamobrem sicut non foret in potestate nostra possibilitas videndi, nisi possemus illam nobis adimere; ita non est in nostra potestate velle quoad *specificationem* felicitatem, quia non possumus naturalem illius instinctum penitus in nobis extinguere. Atque hoc pacto expediuntur alia complura, quæ ex Augustino nimia confidentia depromunt Janseniani.

Reliqui autem Patres, dum libertatem describunt per *spontaneitatem*, & motum animi immunem a coactione; vel tradunt definitionem libertatis inadæquatam, veluti cum dicimus hominem esse terrenum animal: vel coactionem accipiunt non solum pro violentia, quam ab extrinseca caussa interdum patimur, sed etiam pro necessitate, cui voluntas subjici potest interius: vel demum delineant nobis volunta-

tem quatenus naturali instinctu fertur in ultimum finem, non ut eligit pro suo arbitratu media ad finem assequendum. Quæ generalis responsio singulos elidit adversariorum cavillos. Sunt nihilosecius quædam specialiter observanda. Beati Prosperi contra Collatorem verba hæc sunt: *Liberum ergo arbitrium, idest, rei sibi placitæ spontaneus appetitus, ubi usum bonorum quæ acceperat fastidivit, & vilescentibus felicitatis suæ præsidiis insanam cupiditatem, & experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiæ suæ ebrietate madefecit*. Describitur nobis liberum arbitrium Adæ, quod pollebat, Jansenistarum assensu, plenissimâ indifferentiâ, nec sub dominatu concupiscentiæ captivus, nec sub victrici gratia addictus necessitati. Os ergo Jansenius, ejusque gregarii perfricuerunt, quando pinxerunt nobis ex Prospero liberum arbitrium in sola *spontaneitate* exclusâ penitus indifferentiâ. Eamdem rem esse liberum arbitrium, ac voluntatem scripsit rectissime Damascenus, accepta voluntate, ut est potestas agendi vel non agendi, non ut natura est, ut supra cum Augustino, & Scholæ luminibus explicavi. Enimvero de Fide Orthodoxa cap. 26. secundi libri ait Damascenus in nostra voluntate sita esse, *quorum liberam habemus potestatem, ut, aut ea faciamus, aut non faciamus*. Bernardus pariter cap. 1. de Lib. arbitrio, dum libertatem definit, *Habitus animi liber sui, siquidem non cogitur neque extorquetur*, usurpat *cogendi* verbum ut opponitur etiam necessitati, additque statim, *Est quippe voluntatis, non necessitatis*. Capite autem IV. Doctor Mellifluus describens libertatem Dei per solam exclusionem extrinsecæ necessitatis; illam profecto explicat, quatenus est motus animi volentis circa finem, non quatenus respicit media; ostendens in iis eligendis liberum Deum esse sine potestate peccandi, qua libertas premitur, non perimitur. Qua explicatione consimilia aliorum Patrum verba a nobis excipiuntur.

Auctoritatem D. Thomæ non est cur tam confidenter aucupentur Janseniani. Ille namque, ut vidimus, liberum arbitrium non agnoscit nisi in electione mediorum; & ubicumque affirmat opponi libertatem necessitati coactionis, non naturalis instinctus, demonstrat naturam voluntatis, ut fertur absque violentia caussæ exterioris in finem: quod fieri docet sine libero arbitrio. Quod scripsit in tertio Sententiarum dist. 18. Christum promeruisse, quoniam operatus est non coacte, sed sponte: accipiendum est hoc sensu; tametsi non poterat Christus peccare & deflectere a fine ultimo, in quem ferebatur sola libertate *spontaneitatis*, promeruit tamen, quoniam absque libertate *specificationis* stat libertas exercitii, & cum determinatione finis stat deliberatio, & electio erga media. Nam D. Thomas quadratis verbis seipsum explicat eadem distinctione, eodemque art. ad 5. *Dicendum quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum,*

merum, sed ad unum secundum genus; scilicet ad bonum, quia ad malum non potest. Nonnulla addere ex aliorum sententia, animadvertit Anton. Massoulié disp. I. q. 3. & longe antea Salmanticenses Tract. XXI. disp. XXVII. dub. 3. Dirimit quæstionem, omnemque ambiguitatem tollit 3. parte Summæ q. XVIII. art. 5. in Corpore. *Dicendum*, inquit, *quod sicut dictum est, in Christo fuit duplex actus voluntatis, unus quidem quo ejus voluntas ferebatur in aliquid sicut secundum se volitum, quod pertinet ad rationem finis: alius autem, secundum quem ejus voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud, quod pertinet ad rationem ejus, quod est ad finem. Differt, ut Phil. dicit in 3. Eth. electio a voluntate in hoc, quod voluntas per se loquendo est ipsius finis, electio autem eorum, quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas est idem, quod voluntas ut natura. Electio autem est idem, quod voluntas ut ratio, & est proprius actus liberi arbitrii, ut in 1. p. q. 83. art. 2. dictum est. Et ideo cum in Christo ponatur voluntas ut ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cujus actus est electio*. Quid quæritas manifestius, Janseniane? Convelluntur hinc exempla 3. loco producta: siquidem Deus diligendo seipsum, Pater & Filius spirando divinum Flamen, Beati summo bono adhærentes, & quilibet homo amando felicitatem nullam patiuntur necessitatem & liberi sunt libertate naturæ, qua voluntas fertur in finem; non libertate electionis, qua respicit media: hæc autem libertas, non illa, constituit essentiam liberi arbitrii. Scotus ideo existimavit Christum per actum beatificæ visionis promeruisse, quia opinatus est non fuisse illi omnimode necessarium: at ad liberum arbitrium existimasse necessariam indifferentiam, constat ex iis, quæ habet L. primo sent. dist. 39. & dist. 25. q. unica, nec non in 2. dist. 6. q. 2. Verum tamen est, quod Scotus distinguens *formaliter* a natura voluntatem docet nunquam voluntatem ipsam operari nisi libere, ac propterea Spiritum Sanctum libere procedere a Patre & a Filio, non naturaliter; propterea quod nequeat idem principium simul aliquid producere necessitate & libertate. Quod subtilis Doctor scripsit in 1. sent. dist. 10. in Reportatis, & XVI. Quodlib. At frustra hæc Jansenius interpretatur de libertate arbitrii sufficiente ad merendum, & quam voluntas in mediis eligendis exercet. Et longe probabilior est illorum Theologorum sententia, qui probant Spiritum Sanctum produci naturaliter, & non libere; & respondent Scoto, non repugnare voluntatem Dei esse liberam ac necessariam respectu diversorum connotatorum, formali illa distinctione sublata. Atque hoc pacto Deus necessario vult infinitam suam bonitatem, & libere vult creaturas; ut demonstrat adversus Scotum Gregorius Ariminensis in 1. dist. x. q. 1. art. 2. hujusque doctrinam, quantum spectat ad distinctiones, amplectimur. Ex quibus manifeste deprehenditur aut dolus, aut oscitantia Jansenistarum in captando sibi patrocinio veterum Scholasticorum.

Evanescunt ex dictis positæ ultimo loco ratiocinationes. Divisio namque libertatis in libertatem a coactione, & libertatem indifferentiæ, non est divisio libertatis arbitrii, sed voluntatis, ut fertur absque ulla violentia in debitum sibi finem, atque ut eligit sine necessitate conducentia ad illum media. In electione autem mediorum suammet libertatem exercet arbitrium; nam in finem trahitur naturæ instinctu, qui liber appellatur in quantum non est invitus, sed exoritur a voluntate; non propria & *univoca* participatione libertatis, sed *analogica*. Quod proxime sequitur, habet similiter facillimam solutionem. Ratio & perceptio voluntatem antecedit, quoniam, ut in proverbio positum est, *nihil est volitum quin præcognitum*: ideoque libertas est proprietas rationabilium. Quemadmodum vero voluntas naturaliter trahitur in summum bonum, si illud videatur intuitive, in bona autem reliqua fertur indifferenter; ita intellectus in bono illo summo, & per lumen gloriæ proposito nequit apprehendere speciem aliquam mali, quæ potest in bonis reliquis deprehendi. Ratio itaque universaliter accepta infert motum animi voluntarium, non liberum. Ut liber sit, debet a ratione prodire judicium indifferens. Alii distinguunt inter rationem ut *lux* est, ostendens objecti bonitatem; atque ut *dux* est, illam trahens indifferenter ad bonum complectendum. *Lucem* itaque rationis præcedere dicunt actum quemlibet voluntarium; *ductum* vero anteire actui libero & contingenti. Erit hæc distinctio, si lubeat illam probare, penes connotata, ita ut ratio sit *lux* comparate ad bonum in communi; sit *dux* liberi arbitrii respectu bonorum particularium. Cum perfectiori denique notitia stat perfectior libertas, in quantum ex mediis indifferentibus eliguntur absque periculo erroris quæ non deflectunt ab ordine finis. Igitur neque sententiæ Patrum, neque opiniones Scholæ, neque summi Dei, Sanctorumque impeccantia, neque rationum diluendarum exornatio affert Jansenianis decretis aliquid adjumenti.

Pergunt objectare Janseniani. Tradit in locis compluribus Augustinus culpa primi hominis arbitrii libertatem fuisse peremptam. Libertas autem primi hominis erat libertas indifferentiæ. Hæc ergo libertas post Adæ prævaricationem deperiit. Demonstratur major ex iis, quæ habet S. Doctor in Enchirid. ad Laurentium cap. xxx.. *Libero arbitrio male utens homo & se perdidit, & ipsum*: & in Epistola ad Vitalem, *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Idem repetit S. Pater in lib. de Perf. Justitiæ cap. 14. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 11. De corrept. & grat. cap. 12., in 1. Op. Imperf. contra Julianum num. 117. Quemadmodum Jansenius ex his Augustini locis dogmati suo auctoritatem emendicat; ita immoderatus Criticus, Pelagiique *Hyperaspistes*, uti a Lamindo Pritanio, idest, Ludovico Muratori, appellatur, Jo. Phereponus impingit Augustino enormem sublatæ libertatis sententiam Animadversionum pag. 579. & 618.

Respond.

Respond. dist. ma. Tradit sæpenumero S. Pater primi peccati granditate periisse libertatem a peccato, & a miseria, robustam scilicet potestatem habendi plenam cum immortalitate justitiam, & originariam arbitrii perfectionem, nulla carnis adversus spiritum pugna labefactatam, propter quam non fit homo liber justitiæ, nisi gratia opitulante, de qua gratia adversus Pelagianos idem S. Pater productis a Jansenio, & Pherepono locis strenue pugnavit; concedo. Docet Augustinus peccante Adamo deperditam libertatem ab antecedenti necessitate, & naturalem voluntatis facultatem agendi vel non agendi, qua potest seipsa mala quælibet deliberate patrare, & per gratiæ adjutorium etiam bona, suamet deliberatione atque electione, ideoque potestate, dominio, ac plenissima libertate; nego majorem propositionem. Atque hanc mentem esse Augustini præcedenti cap. demonstravi, plura proferens quibus magnus Gratiæ Defensor plane, perspicue, & absque ulla ambiguitate verborum profitetur se non habere quæstionem cum Cælestianis quod liberum arbitrium destruerent, sed quod originale peccatum, concupiscentiæ pœnam, divinarumque gratiarum tollerent necessitatem. Solam ergo libertatem periisse, quæ fuit in paradiso, a bellicosa cupiditate, ab ignorantia ceterisque animi vitiis, S. Pater in suis adversus Pelagianos velitationibus aperte declarat. Quare, ut dixi etiam in lucubratione de Arbitrio primi hominis lib. 3. cap. 10., labitur supino errore Arminianus Phereponus ubicumque scriptitat esse Augustinum hostem apertissimum libertatis. Et quamqnam de mente illius satis superque disserui; addam aliquid gratia explicationis. In unaquaque re distingui debet natura a recta, pravaque affectione. Aliud est enim hominem esse animal sensu ac ratione præditum; aliud vero esse sanum, aut infirmum. Ita non idem est voluntatem esse liberam, ac esse affectam bona vel mala cupiditate. Semper homo est rationale animal, at non semper fruitur integritate valetudinis. *Semper est in nobis voluntas libera*, *sed non semper est bona*; inquit Augustinus de Gratia & lib. arbitrio cap. 15. Sanitas corporis est talis habitudo & temperatio, per quam ea congruunt inter se, e quibus constamus. Bona voluntas est, quæ inter incommutabile, & fluxa bona tenet rectum ordinem, ut illi tantum adhæreat. Defectus illius temperamenti hominem reddit infirmum: & defectus hujus ordinis malam reddit voluntatem. Non habet homo infirmus potestatem ambulandi, qua sanus pollebat, egetque singulari medicamento: caret mala voluntas potestate diligendi summum bonum caste & inculpate, abitque post desideria carnis suæ, nisi illam sanet & retrahat gratia Christi medicinalis. Errant ergo in percipiendo liberum arbitrium quamplures, propterea quod inter libertatis naturam, ejusque integram valetudinem, atque infirmitatem distinguere ignorant, vel dissimulant; ut sapienter præmonuit Richardus Victorinus lib. de Erud. Inter. cap. 30. Hujusmodi sunt Pelagiani, & Armi-

Arminiani, inſulſe & imperite argutantes: Si periit ob Adæ peccatum poteſtas bene agendi, periit libertas; aut ſi hæc viget adhuc, habet quiſque in ſe bonorum operum poteſtatem. Quæ conſecutio non minus fallax eſt, quam iſta, Si deperdita eſt integritas valetudinis, interiit natura rationalis: nam ut ſanitas corpori, ita rectitudo libertati eſt quædam qualitas accidentaria. Itaque Auguſtinus Pelagianos exagitans ait, *Quis autem noſtrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, ſed illa quæ in Paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate juſtitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene juſteque vivendum*. Addit libero arbitrio tribuendam non eſſe bene vivendi poteſtatem; *cum hæc poteſtas non detur, niſi gratia Dei*. Hæc S. Pater lib. 1. contra 2. Epiſt. Pelag. cap. 2. & 3. Eamdem diſtinctionem libertatis, & poteſtatis expeditæ ad recte juſteque vivendum innuunt aperte ceteri Africani Patres in Epiſt. ad Innocentium nunc inter Auguſtin. 177. his verbis: *Satis apparet quod ad non peccandum, ideſt ad non male faciendum, quamvis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus poteſtas non ſufficiat, niſi adjuvetur infirmitas*. Quæ omnia ut uno verbo comprehendam, dico ſapientiſſimum Auguſtinum recte contra Gratiæ inimicos affirmaviſſe amiſſum liberum voluntatis arbitrium quantum ad vires in origine ſuæ creationis acceptas, non quantum ad libertatis naturam.

Inſuper Janſeniſtæ argutantur. Si perſiſteret adhuc indifferentia libertatis, locum haberet etiam in hoc infirmitatis ſtatu definitio illa peccati ab Auguſtino tradita: *Peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. Atqui hæc definitio in præſenti ſtatu non valet. Non ergo liberum eſt jam abſtinere a peccatis, ſed unuſquiſque dum peccata committit, neceſſario in illa abripitur noxiis ac pugnacibus cupiditatibus. Prob. min. 1. quoniam S. Auguſtinus lib. 1. Operis Imperf. n. 44. ait: *Hic peccatum definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati*. Et num. 47. *Ipſe eſt Adam, quem noſtra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur*. Quod repetit num. 104. & 1. Retract. cap. 15. Deinde D. Pater manifeſto neceſſitatem adſtruit peccandi ſcribens eodem lib. 1. Operis Imp. contra Julianum num. 105. *Multum erras, qui neceſſitatem nullam putas eſſe peccandi, vel eam non intelligis illius peccati eſſe pœnam, quod nulla neceſſitate commiſſum eſt. Si enim neceſſitas nulla peccandi eſt, (ut omittam vim mali ejus quod originaliter trahitur, hoc enim nullum eſſe vos vultis,) quid patiebatur, quæſo, qui ſecundum veſtrum ſenſum tanta mole pravæ conſuetudinis premebatur, ut diceret, Non quod volo facio bonum, ſed quod nolo malum hoc ago?* Et proximo num. 106. *Neceſſe eſt*, inquit, *ut peccet a quo ignoratur juſtitia*. *Nunquid*

quid ideo cum justitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiæ necessitate commisit? Præterea cum S. Pater peccatum dividat in illud quod peccatum est, ut fuit Adæ prævaricatio, in illud quod est pœna peccati, ut concupiscentia & ignorantia, & in illud quod utrumque est, scilicet peccatum simul & pœna peccati, ut originalis noxa parvulorum; etiam in secundo illo genere veram rationem peccati inesse fatetur, ita ut mala quæ fiunt premente cupiditate, vel obcæcante ignorantia, etiamsi iis voluntas nequeat reluctari, culpæ habeant imputationem. *Qui cogenti cupiditati* (ait S. Pater 1. Retract. cap. 15.) *bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta justitiæ, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.*

Resp. ad 1. traditam peccati definitionem etiam in hoc statu valere cum duplici tamen exceptione; una est, quod in ea non comprehenditur originale peccatum, a quo, cum contrahatur propagatione naturæ, liberum non est ex Adamo progenitis abstinere; altera autem exceptio est, quod etiam in peccatis actualibus non est illa libertas sana, pugnisque concupiscentiæ nullatenus lacessita, qua libertate cecidit primus homo. Hanc esse mentem Augustini liquet ex his, quæ habet eodem lib. 1. Operis Imperf. num. 47. *Multa quippe sunt, quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum est abstinere, sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus nullo prorsus vitio depravatus adstabat.* Quare retorquetur contra Jansenianos eorumdem argumentatio. Tametsi enim Augustinus percellens Julianum bene ac sapienter demonstrat dari peccatum, a quo liberum non est abstinere, nisi comparate ad illam voluntatem a qua primo descendit, idest peccatum originarium; atque in posteris Adæ agnoscit vitium luctamque concupiscentiæ, quæ illius peccati pœna, aliorum incitamentum est, ideoque ab Apostolo, a Tridentina Synodo, ab ipsomet Augustino appellatur peccatum; nihilo tamen minus docet S. Pater, multa, idest actualia quæque peccata, quæ nobis ad culpam suppliciumque imputantur, fieri ab hominibus, iisque ab hujusmodi peccatis liberum esse abstinere. Ergo Augustinus traditam olim peccati definitionem etiam in hoc infirmitatis statu, prænotatis contra Pelagianos exceptionibus, locum habere definit. Ad ea igitur quæ priori loco ad probationem minoris fuere producta, dico S. Patrem respondere Juliano objicienti nullum dari peccatum originale, cum illud parvuli vitare non possint suamet libertate, quod libertas necessaria quidem est ad peccata actualia, at ad originale satis est, quod fuerit liberum originaliter, hoc est voluntate primi hominis, in quo omnes præextiterunt. Quamobrem allatam peccati definitionem ita confirmat, ut in peccato quod est simul pœna peccati, quale est originarium, sufficiat fuisse liberum in voluntate primi parentis. *Proinde* (inquit memorato lib. 1. contra Jul. n.47.) *originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco posuimus, ubi est*

est voluntas malum operandi, unde liberum est abstinere, alioquin, non esset in parvulis, qui nondum voluntatis utuntur arbitrio: nec ad illud quod secundo commemoravimus, de peccato enim agimus, non de pœna quæ non est peccatum, quamvis peccati merito subsequatur: quam quidem patiuntur & parvuli, quia inest eis corpus mortuum propter peccatum; non tamen mors corporis ipsa peccatum est, vel corporalis quicunque cruciatus: sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit & pœna peccati. Origo tamen etiam hujus peccati descendit a voluntate peccatoris. Fuit enim Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo omnes perierunt, &c.

Quibus non solum priores minoris probationes solutæ sunt, sed etiam iisdem revincuntur dogmata Janseniana. Enim vero quemadmodum origo actualium peccatorum est uniuscujusque voluntas, ita origo peccati originalis est voluntas Adami. At si Adamo liberum non fuisset abstinere a peccato, non contraheretur a posteris peccatum originale. Ergo a nullo hominum committi poterunt actualia, nisi ab iis abstinere sit liberum unicuique. Hujus vero argumenti firmitas magis magisque paret ex 1. Retract. cap. 15. ubi recensitis verbis quæ scripserat cap. 12. de duabus Animabus, *Illæ animæ quidquid faciunt si natura, non voluntate faciunt, idest si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur, peccatum earum tenere non possumus*: his inquam recensitis ait S. Doctor istiusmodi sententiam nullatenus opponi originali parvulorum peccato, *Quia*, inquit, *ex illius origine rei tenentur, qui voluntate peccavit, quando libero & ad faciendum, & ad non faciendum motu animi non carebat, eique ab opere malo abstinendi summa potestas erat*. Quibus satis manifesto S. Pater in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoscit, qua non carebat primus homo, cujus origine reus quisque ante regenerationem tenetur. Propterea scripsi cap. præced. Augustinum in primo Retract. cap. 15. traditam alibi definitionem peccati minime reprobasse.

At quæ secundo loco proferebantur de necessitate peccati, solvuntur facile si animadvertas peccatum aliquando accipi pro macula quæ animam reatu obstringit, quo sensu appellatur *debitum* Matth. VI. 12. & Lucæ XI. 4. nonnunquam pro pœna peccati, ut Genes. XIX. 15. *Ne tu pereas in scelere civitatis*, & Ps. VII. 17. *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet*: interdum etiam pro vitio & mala animi habitudine, sive inclinatione ad peccandum, de qua Apostolus ad Rom. VII. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum*. Quod Augustinus explicat in tertio de lib. Arbitr. n. 54. sequenti comparatione, *Nam sicut linguam dicimus non solum membrum, quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod ejus membri motum consequitur,*

tur, ideſt formam tenoremque verborum, ſecundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: ſic non ſolum dicimus illud peccatum quod proprie vocatur peccatum, ſed etiam illud, quod jam de hujus ſupplicio conſequatur neceſſe eſt. Mitto aliam ſuppoſitionem peccati pro ſacrificiis & oblationibus, quo ſenſu legitur Oſeæ IV. 8. *Peccata populi mei comedent*; id enim ad præſens inſtitutum nihil confert. Itaque Auguſtinus ubi de originali peccato diſputat, affirmat peccatum vere ac proprie eſſe, debitumque damnationis afferre, etiamſi neceſſitate quadam trahatur; quoniam ad peccatum hujuſmodi, quod ſimul peccatum eſt & pœna peccati, ſat eſt liberum fuiſſe Adamo, a cujus voluntate deſcendit. Loquens vero de ignorantia & perverſa cupiditate, quæ nobis neceſſariæ ſunt, manentque etiam in regeneratis ad agonem, eatenus dicit eſſe peccata, quatenus & peccati pœna ſunt, & ad peccatum inclinant; non autem primordia naturæ, quomodo arbitrabantur hæretici Pelagiani. Atque hoc ſenſu lib. 1. contra Julianum num. 105. peccatum, quod nobis liberum non eſt, appellat Auguſtinus *vim mali*, *quod originaliter trahitur*, & inolitam, pravamque conſuetudinem. Comparate autem ad peccata, in quæ libere prolabimur, cogit nos cupiditas, ut Auguſtinus ait in 1. Retract. cap. 15., non proprie, ſed moraliter, in quantum ob vehementiam pravæ inclinationis, niſi gratia ſuccurrat, facile arbitrium ſuccumbit; & in quantum ob inſeminatum concupiſcentiæ vitium nequit omnia peccata abſque ſpeciali gratia vitare, quamquam in exercitio, ideſt, in deliberata admiſſione cujuſque peccati, nulla comprimatur ineluctabili neceſſitate. At quando ignoratur juſtitia, ſi poſſit debeatque hæc ignorantia diſpelli, peccatum utique eſt voluntarium: ſed cum ignorantia invincibili nemo peccat, niſi, ut eſt in conſuetudine ſermonis, *materialiter*. Qua reſponſione expeditur objectio ex lib. 1. Op. Imperf. num. 106. Ea enim quæ proxime ſequuntur de diviſione peccati, quicquid hactenus dictum eſt, perſpicue confirmant.

Porro hanc eſſe Auguſtini ſententiam ſingula ipſius ſcripta teſtantur. In lib. 3. de lib. arb. cap. 19. ait: *Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras*. Lib. 2. de Peccat. meritis cap. 4. de concupiſcentia ſcribit: *Ad agonem interim manet non ſibi ad illicita conſentientibus nihil omnino nocitura*: de peccato etiam Originali cap. 40. *Ipſa deſideria vitioſa, quibus ſi non conſentitur, nullus peccati reatus contrahitur, &c.* Similiter Enarrat. 3. in Pſalm. 118. num. 1. *Quid enim peccatum operatur nolentibus nobis, niſi ſola illicita deſideria? Quibus ſi voluntatis non adhibeatur aſſenſus, movetur quidem nonnullus affectus, ſed nullus ei relaxatur effectus*. Igitur quicquid mali facimus ignorantia invincibili, & quicquid inordinatum excitat in nobis non conſentientibus concupiſcentia, non eſt per Auguſtinum illud peccatum, cui reatus & punitionis meritum conjungi-

jungitur ; sed peccatum illud , quod est naturæ vitium , pœna peccati, & peccatorum incitamentum .

Objiciunt adhuc sectarii : Censet Augustinus comparari absque flexibili libertate laudem , justitiam , veramque virtutem . De summo enim Deo scribit de nat. & Gratia cap. 46. *Nec dicere audemus ideo Deum non voluntatem , sed necessitatem habere justitiæ , quia non potest velle peccare* . De Beatis vero in XII. de Civ. D. cap. 1. *Quam porro magna sit laus adhærere Deo , ut ei vivat , &c. quis cogitare digne possit , aut eloqui* . Atque in Opere Imperf. lib. 5. n. 61. *Neque enim tunc sine virtute vivemus , quando nobis concedetur , ne aliquando a Domino recedere possimus* .

Verum his quid sit respondendum liquet ex dictis . Ostendimus voluntatem diverso motu ferri in suum finem , diverso autem in media : in illum naturali instinctu & cum libertate a coactione , quam Augustinus eodem Op. Imperf. cap. 12. lib. VI. appellat libertatem immutabilis voluntatis : & in media dominio , electione & libertate indifferentiæ , quæ dicitur ab eodem Augustino in 1. Retract. cap. 15. alilsque in locis liber ad faciendum , & ad non faciendum animi motus . Quam duplicem libertatem , ad tollendam ancipitem amphibologiam , potestatemque verborum appellare placuit libertatem voluntatis , & libertatem arbitrii . Possumus eodem pacto duplex virtutis genus distinguere , unum quod versatur immediate circa felicitatem & beatitudinem, quam nemo potest odisse ; alterum , quod sistit in ordinata electione mediorum ad ipsam beatitudinem capessendam . His ergo respondetur ad 1. Augustinum in lib. de nat. & grat. cap. 46. evertere quod contexebat Pelagius , privari deliberatione quicquid naturali necessitate constringitur. Quod falsum esse demonstrat exemplo voluntatis nostræ, & divinæ. Nos quippe beati esse nolle non possumus , & tamen pertinet ad voluntatem nostram quod volumus esse beati , idest liberi sumus a coactione in appetenda beatitudine , & liberi a necessitate in seligendis mediis ad ipsam beatitudinem conducentibus . Similiter Deus non potest velle peccare , & nihilominus pertinet ad illius voluntatem habere justitiam , idest , liber est a coactione amando justitiam , qua ipse justus est , & liber a necessitate largiendo , aut subtrahendo gratiam , qua nos justos facit . Atque ideo consistit sine potestate deflectendi ab ultimo fine libera mediorum electio ; nec spectat ad essentiam libertatis posse peccare , ut commenti sunt Pelagiani . Adhærere in Patria immutabiliter Deo per caritatem , quæ nunquam excidit , laus est ; sed laus & virtus , quæ non est meritum : est autem virtutis , quæ habet meritum , merces & pensio . Et appellatur virtus ipsa quoque finis consecutio , quoniam in electione mediorum relucet splendor virtutis , dum ad finem ultimum ordinantur . Porro virtutem , cujus merito finem assequimur , flexibili libertate comparari scribit eodem num.61. lib.V. Op. Imperf. eximius Augu-

Augustinus, *Non ergo* (inquit) *aliter esset virtus in nobis, nisi voluntatem malam sic non haberemus, ut habere possemus: sed pro hujus minoris virtutis merito accedere nobis debuit virtus major in præmio, ut malam voluntatem sic non haberemus, ut nec habere possemus.*

Arguunt tandem: Definitio illa libertatis, quod sit agendi & non agendi potestas, propendet in Semipelagianorum & Pelagianorum errores; atque defendendo illam indifferentem libertatem Calvinum quidem subvertimus, sed Pelagiani erroris maculam non diluimus. Resp. hanc esse atrocem Jansenii calumniam Præf. in lib. VI. de Gratia Christi. Esto namque eamdem notionem libertatis admiserint Pelagiani: tamen, ut supra vidimus, in eo minime refelluntur ab Augustino, sed in hoc tantum, quod sine gratiæ adjutorio liberum esse unumquemque contenderent ad bonum agendum. *Liberum itaque in hominibus esse arbitrium utrique dicimus; non hinc estis Cælestiani & Pelagiani: liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei, & non erui parvulos a potestate tenebrarum & sic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis; hinc estis Cælestiani & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum est nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos?* Hæc Augustinus lib. 2. de Nuptiis & conc. cap. 3. Frustra autem commune dixisset dogma, nisi circa notionem libertatis cum hæreticis convenisset. Quibus & imaginariæ Pelagianismi notæ evanescunt, & Janseniani suismet argumentationibus refelluntur. Hactenus de libero voluntatis arbitrio, sine quo nullus hominum vituperatione suppliciоque dignus est: quemadmodum *cantant & in montibus pastores, & in theatris poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum*, auctore eodem Augustino de duabus Animab. cap. XI.

CAPUT IV.

Deum non esse caussam effectricem peccatorum.

Quodlibet ergo peccatum cum demerito conjunctum præcipuam caussam habet in voluntate, ejusque motu libero ad faciendum & non faciendum quicquid prohibet æquitas, probitasque justitiæ. Allicit vero ad peccandum inseminata vitio originariæ labis lex membrorum, & pugnans cum ratione cupiditas, quæ nonnisi consentientibus nocet: ut in Catholica Epistola scribit Jacobus Apostolus cap. I. v. 14. *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus.* Hanc etiam concupiscentiam a Deo non esse contra Manichæos & Pelagianos in l. XII. cap. 13. fuit argumentis locupletissimis demonstratum. Sunt præterea

terea peccatorum morales caussæ quamplurimæ, Diabolus præsertim; & mundus. Et Diabolus quidem haud immerito comparatur 1. Petri cap.5. v.8. leoni rugienti: ipse enim Evam seduxit, suaque invidentia mortem in humanum genus invexit, Circuit terram & perambulat inhians animarum perditioni, ut legimus 1. Jobi v. 7. Cum autem non possint dæmones voluntatem humanam immediate immutare, atque pro suo libito in malum flectere; adinstar latrantis canis terrent excitantque mentes hominum, ac sensibus illecebras ingerunt, delectati cultu simulacrorum, morum obscenitate, fallaci simulatione, immanique terrore; ut incautos pertrahant ad idololatriam, turpitudinem, errorem, atque abjectam animi diffidentiam. Quas dæmonum artes persequitur Augustini stylus in 2. de Civit. Dei cap. 25. & sequentibus, in libro de ipsorum dæmonum divinatione, atque aliis in locis. Mundus denique ad peccatum allicit perversorum hominum exemplo, colloquiis, moribus, consuetudinibus, aliisque innumeris sive personarum sive locorum depravatis institutionibus: ex quibus ad voluptatem, & vitæ commodum, impiorum quoque laudem captandam, vanus corporum ornatus, ambitio, intemperantia, libido, omniumque vitiorum erupit seminarium. Atque id quoque deplorat Magnus Augustinus in 3. de Doctrina Christ. cap.10. serm. 5. de Verbis Domini, & Auctor serm. ad Fr. in Eremo serm.31.

Deum caussam esse peccatorum scripsit Calvinus, ut dictum est capite hujus dissertationis primo: nam post Lutherum docuit Deum decreto antecedenti, absoluto, immutabili, & necessitatem inferenti tam ad primam, quam ad secundam mortem, idest ad peccatum, æternumque supplicium homines prædestinasse. Quod impius hæresiarcha asseruit in 1. Instit. cap. 16. de lib. arb. contra Pighium, in Antidoto Trident. Concilii, & in lib. de æterna Dei prædestinat. Ab hujus autem execrando errore omnes Catholicorum Scholæ recedunt. Thomistæ primum, qui licet prædefinitionem propugnent ad actum physicum sive ad materiale peccati, negant tamen illius prædeterminari malitiam: atque demonstrant stare cum efficaci præmotione indifferentiam liberi arbitrii; cui proinde imputandum est, quod physicus actus a recta ratione deflectat, habeatque privationem justitiæ, in qua sita est malitia peccati. Nos vero cum Theologis reliquis illam quoque prædefinitionem negamus; ita tamen, ut cujuscumque actus, etiam illius, qui ab humana voluntate sese a recto fine avertente peccati labe fœdatur, Deus auctor & prima caussa multiplici titulo dicendus sit, & quia ipse rationali creaturæ liberum arbitrium largitus est, & quia illam servat, & operantem præmovet universaliter, & quia prædeterminat quoque ad bonum in communi, unde se libere creata voluntas determinat ad bonum particulare: quia demum simultaneo concursu illam adjuvat & regit.

Hoc

Hoc sensu Deum esse caussam omnium etiam malarum actionum, si paucos excipias, Scholastici omnes cum Magistro in 2. dist. 35. consentiunt. Enim vero, ut eo loci argumentatur Magister, & in eadem dist. Gregorius Ariminensis, Estius etiam ad dist. 37, & post S. Thomam 1. 2. q. 79. art. 2. Theologi reliqui; omnia quæ sunt, in quantum sunt, sunt bona; ideoque Deum habere debent Auctorem. Quod memoratus Ariminensis pluribus, quam faciant alii, argumentis evincit. Inter quæ depromit ex Augustino quæ sequuntur. Primo S. Pater in libro de moribus Manich. cap. 1. ait Catholicam fidem esse: *Omnium naturarum atque substantiarum esse auctorem Deum*; ubi S. Pater affirmat se nomine naturæ illud significare, *quod intelligitur in suo genere esse aliquid*. Docet præterea S. P. 2. de lib. arb. cap. 20. *Nullum esse bonum quod vel sentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non sit ex Deo*: ubi pariter bonum dicit, quod est aliquid; nam sequitur: *Omnem quippe rem, ubi mensuram, & numerum, & ordinem videris, Deo artifici tribuere ne cuncteris: unde autem ista penitus detraxeris, nihil omnino remanebit*. Item Augustinus de vera Religione cap. 34. scribit nihil *utcunque unum esse posse, nisi ab eo quod summe unum est, id habeat*. Et tract. 1. in Joan. *Omnia*, inquit, *per ipsum, fratres, omnia omnino per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*. Cum ergo peccatum, quantum ad actum pertinet, sit aliquid, debet effici ab eo, quod est omne esse: quemadmodum in eo quod pertinet ad rationem peccati, cum nihil sit, manifestum est non esse factum per Verbum, ut docet S. Pater eodem loco. Similiter Anselmus in libro de Concordia Præd. ait, *Omnes actiones & omnes motus facit Deus, quia ipse facit res a quibus, & per quas, & in quibus fiunt. Et nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante. Ipsum quoque velle, quod aliquando justum est, aliquando non justum, a Deo est. Non esse vero bonum non est quid, nec a Deo est*. Et in libro de Casu Diaboli cap. 20. *Ipsum pravum motum voluntatis, & singulas pravas actiones, quæ fiunt a perversa voluntate, Deus facit*. Sane cum actus peccati connumeretur inter res existentes, si Deus Auctor est universorum quæ existunt, etiam hujusmodi actus est caussa effectrix. Quare minus probabile est quod ait Thomassinus citatus lib. 4. cap. VII. *Illud quod est, in quantum est, bonum est*, juxta Augustinum ad naturas rerum spectare, non ad actiones. Melius enim dicitur cum Divo Thoma citato art. ad 1. S. Patrem, ubicunque affirmat actum peccati, & voluntatem malam non esse a Deo, non loqui de actu & voluntate absolute, sed prout subest defectui & malitiæ, quæ nihil est. Ex quibus tamen non sequitur Deum prædefinire *materiale* peccati; quoniam satis est, ut eodem cap. explicavimus, si Deus concurrat ad singula opera creaturarum, ut caussa universalis absque physica prædeterminatione ad actus naturales, & ad eos maxime, qui cum malitia sunt conjuncti.

juncti. Nostra ergo contra hæreticos fides est, Deum optimum maximum non esse ullatenus sua prædestinatione, & immutabili decreto effectricem caussam peccatorum, sive prædefiniendo malitiam, sive impellendo necessitante præmotione ad actum cum malitia peccati suapte natura connexum.

Propositio. Deus non est efficiens caussa peccati.

Demonstratur 1. ex Scripturis: Psalm.V. v.4. habetur, *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*. Sap. XIV. 9. *Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus*. Habacuc 1. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris*. Jacobi cap. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat*. Huc spectant omnia loca, in quibus peccatum prohibetur, ut Deuteron. XI.16. *Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino*. Amos V. 15. *Odite malum, & diligite bonum*. Lucæ XII. 15. *Videte & cavete ab omni avaritia*. Ad Rom. VI. 12. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore*. 1. ad Corinth. 6. 18. *Fugite fornicationem, &c.* Idem comprobant loca, quæ divinam indignationem improbis minitantur; cujusmodi sunt, Exodi 32. v. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo*. Jud. 2. 12. *Ad iracundiam concitaverunt Dominum*. Oseæ XII. 14. *Ad iracundiam me provocavit Ephraim*. Ad Rom. 1. 18. *Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, & injustitiam, &c.* Evincunt idem testimonia, quibus asseritur repugnare iniquitatem divinæ sanctitati, ut Esaiæ 61. 8. *Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto*. Soph. III. 5. *Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem*. Oseæ XIV. 10. *Rectæ viæ Domini, & justi ambulabunt in eis*. Ex quibus habetur Deum nolle peccata, eadem prohibere, in ea pœnis animadvertere, ea tanquam bonitati suæ contraria summopere detestari. Atqui nemo sui compos, & præditus sapientia ac libertate illud efficit, quod odio habet, vetat, punit, & execratur. Ergo Deus peccata nequaquam sua efficientia operatur. Accedunt definitiones Conc., quas requiras in 1. Volumine lib. VI. cap. 17.

Eadem est doctrina Sanctorum Patrum, ut vidimus agentes de Reprobatione Calviniana loco nuper laudato. Quibus addimus Ambrosium scribentem lib. 1. Hexam. cap. VIII. *Eradicari hanc malitiam Deus vult de animis singulorum. Quomodo ipse eam generaret, cum clamet Propheta, Desinite a malitiis vestris, & præcipue S. David, Desine inquit, a malo, & fac bonum. Quomodo ergo ei initium a Domino damus? Sed hæc opinio feralis eorum, qui perturbandam Ecclesiam putaverunt.* S.Cyrillus in Joan.VIII. *Mussitant quidam inter se, quæ culpa fuerit Judæorum quod non crediderint, si necesse erat, ut sermo Esaiæ impleretur? Quibus respondemus Deum præscium futurorum prædixisse infidelitatem*

tatem Judæorum, non fecisse: non enim propterea Deus ad peccandum quemquam cogit, quia futura hominum peccata novit; ipsorum quippe præscivit peccata, non sua. S.P.Aug. in Ps. xc. *Non potes*, inquit, *facere Deum auctorem peccati*. De peccat. meritis lib. 2. cap. 17. *Nullius culpæ humanæ in Deum referas caussam. Vitiorum namque omnium humanorum caussa superbia est*. Vide de Lib. arb. cap. 3. lib. 3. De Spiritu & lit. cap. 31. De Gratia & lib. arb. cap. 23. Tract. in Joan. 1. & 53. Subscribit Augustino S. Prosper ad Ob. Vincent. cap. x. *Detestanda & abominanda opinio, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem*. Vide & cap. xi. xiii. & xiv. necnon ad cap. Gallorum i. vi. vii. xii. & xv. Fulgentius etiam lib. 1. ad Monimum ait: *Sicut ergo peccatum in eo non est, ita peccatum ex eo non est. Quod autem ex eo non est, opus ejus utique non est. Quod autem nunquam est in opere ejus, nunquam fuit in prædestinatione ejus*.

Proferrem plura, nisi revincerentur hæretici etiam Protestantium suorum confessione. Magdeburgensium, Gerardi Vossii, & Salomonis Glassii meminimus memorato capite xvii. de Impiorum Reprobatione. Philippus Melanchthon in cap. ix. ad Rom. *Manifestum est*, inquit, *quod repugnare verbo sit voluntatis humanæ, quia Deus non est caussa peccati*. Franciscus Junius de Peccato Adami cap. iv. *Deus autem decrevit peccatum ipsius, non efficacis decreti, sed permittentis, aut sinentis modo*. Confessio Augustana edita a Malanchthone, & exhibita Carolo V. anno 1530. in Comitiis habitis Augustæ Vindelicorum: *Caussa peccati* (inquit) *est voluntas malorum, videlicet Diaboli, & impiorum hominum, quæ avertit se a Deo contra mandata Dei. Ideo Christus inquit de Diabolo, Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur*. Confessio pariter Saxonica exarata ab eodem Melanchthone an. 1551, probata autem a Pastoribus Saxoniæ, Pomeraniæ, & Poloniæ cap. 1. habet: *Deus nec vult peccatum, nec approbat, nec adjuvat, sicut scriptum est, Cum mendacium loquitur Diabolus ex propriis loquitur, & pater est mendacii: & primæ Joan. 3. Qui facit peccatum ex Diabolo est, quia ab initio Diabolus peccat. Damnamus furores Marcionis, Manichæorum, & similes*. Idem haberi in Confessione Tzengerina, & in Gallicana demonstrat Hugo Grotius Tom. 4. op. Theolog. pag. 158. ubi & ipse ad Catholicorum sententiam plenissimis suffragiis accedit. Revincuntur itaque hæretici non solum Patrum irrefragabili auctoritate, verum etiam ingenua ac liberali Sectariorum suorum confessione.

Ratione etiam execrabilis hæresis impugnatur. Principio namque si Deus auctor est peccatorum, erit illorum aut moralis caussa, aut efficiens. Verum utrumque apertissime falsum est. Nam caussa moralis dicitur quisquis ad malum trahit aut consilio, aut exemplo, aut promissis, aut comminatione incussoque terrore. Quod tantum abest, ut Deus efficiat, quod potius peccantes increpat, invitat ad pœnitentiam, mul-

mulstat pervicaces supplicio gehennæ; atque ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobrie & juste & pie vivamus, misit Filium suum in similitudinem hominum factum evangelizare pauperes, implere legem, benefacere & sanare, peccata dimittere, & dare animam suam redemptionem pro multis. Non ergo moralis caussa peccatorum Deus est, sed virtutum, bonorumque operum duntaxat, quæ approbat, suadet, præcipit, singularique remuneratione compensat. Erit multo minus auctor peccatorum physica efficientia. Nam si hoc foret, vel quia efficeret malitiam peccati, vel quia caussaret physicum actum. Porro malitia, cum nihil sit quam privatio debitæ rectitudinis, caussam efficientem non habet; sed tantummodo deficientem, ut demonstratum est in nostra disputatione de malo contra Manichæos lib. I. cap. VIII. prop. 2. Quare Augustinus Tract. I. in Joan. ait: *Peccatum quidem non per ipsum factum est, & manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant*. Nonnulli autem e Schola Theologi, qui malitiam peccati sitam censent in actu aliquo positivo, nullum Dei concursum ad actum hujusmodi agnoscunt, nisi indifferentem, quo suamet determinatione abutitur humana voluntas. Atque hæc proinde unica est caussa peccati; cum in malum protendat non vi flexibilis illius præmotionis, quâ posset bene uti, sed propria deliberatione, ob quam perverse ipsa divina utitur præmotione. Nos vero hanc quidem solam universalem, flexibilem, atque indifferentem præmotionem ad actus peccatorum admittimus: sed malum omne constituimus in boni privatione, ita tamen ut sit aliquid *complexe* significabile, scilicet denominetur peccatum actus carens debita rectitudine, ut cum dicimus aerem tenebrosum, hominem malum, lineam obliquam, non designamus rem aliqnam significabilem *incomplexe*, idest entitatem ab aere, ab homine, & a linea diversam; sed aerem, ut luce privatus est: atque ita de reliquis. Quod in explicanda natura peccati iterum exponam. Interim ergo istud infero, peccatum cum nihil sit, Deum non habere caussam efficientem. Et dato etiam quod physice Deus determinaret ad actum peccati, ut propugnant Thomistæ: posset defendi nullum actum ut actus est, esse malum; sed tale esse duntaxat in quantum a causa secunda male fit: ideoque quod homo male operatur, potest Deus efficere secundum rectam rationem, quemadmodum hominem, quem adulter generat in utero mulieris fornicando, inculpate Deus producit per creationem. Ita etiam Thomistæ sese opponunt Calvinianis. Nec adversus Thomistas recte argumentantur, qui objectant Calvini verba in I. Instit. cap. 18. *Videmus ut Deus perfidiam nolendo, defectionem Tribuum Israel alio fine juste voluerit*. Unde inferunt nec per Calvinum determinari a Deo voluntatem, quatenus mala est. Etenim, ut vidimus supra, prædeterminatio Calviniana infert necessitatem inevitabilem, & liberum arbitrium tollit penitus, ideoque verbo tenus, non re tribuit

buit perfidiam humanæ voluntati, quæ nequit esse non perfida. Contra Thomistæ cum sua prædeterminatione talem libertatem fatentur, quæ in actu primo nulla coarctatur necessitate, & potest ab omni opere, quod cum malitia peragitur, abstinere. Quamobrem ubi opinionem Thomisticam refutavi, compressi simul obtrectatorum loquentiam. Nequit ergo Deus esse Auctor peccati, quia nec illius malitiam prædefinit, nec actum; tali saltem præfinitione, cui non possimus libere reluctari.

Postremo quis non videat quanta ex nefario Novatorum dogmate consequantur absurda? I. Necesse est, ut Deum auctorem malorum fateamur injustum: nam, ut scribit citato loco ad Monimum S. Fulgentius, *Nec justitia justa dicetur, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur. Major vero erit injustitia, si lapso Deus retribuit pœnam, quem stantem prædestinasse dicitur ad ruinam*. II. Si verum est, quod Calvinus scribit in 1. Inst. cap. 22. nullam esse peccatorum, & præparationis ad interitum caussam, præter divinam voluntatem; nonne Deus pejor erit Nerone, qui gladiatorum cædes, incendium Urbis, suorumque internecionem voluptarie decernebat, & sine horrore spectabat, cum omni arena, immanique spectaculo horribilior sit nequitia, & interitus impiorum? III. Eo detestabilius peccatum est, quo recta ratio inest perpetranti. Non enim peccant feræ; dum usu carentes rationis hominem discerpunt: minor est iniquitas in puero, quia minori pollet cognitione; gravius delinquit adultus, cujus est facilior inspectio, consiliique potestas: sapientum vero, majorumque virorum, quibus non deest auctoritas & prudentia, habetur culpa valde detestabilis & execranda. Deus ergo infinita sapientia, ac summa libertate præditus, si peccatorum auctor est, nequissimus erit, & incomparabilis malitiæ. IV. Cum peccata fiant Deo impulsore, ac motore, curnam ei imputari non debent? Num, ut Zuvinglius scribit serm. de Provid. cap. 5, quia Deus legibus non tenetur? At lex princeps, a qua singulæ jus æquitatis participant, est sempiterna rectitudinis ratio, quæ in divina mente consistit, & a qua deflectere Deus nequit, nisi adversus seipsum insurgat. An peccata selegit, ut finem suum consequatur? Sed hæc de omnipotente nefas est cogitare; ad media enim illicita confugiunt, qui non possunt honesta adhibere: & recte Ecclesiasticus cap. xv. 12. clamat: *Ne dicas: ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii*. V. Si verum est, quod scribit Heideggerus in Tumulo Conc. Trident. Deum Judithem Holoferni, non ut Estherem Assuero, Rebeccam Jacobo, & Abigaelem Davidi objecisse ut amores castos exequeretur, sed ut flagitiose amando rueret in perniciem; imitatores erunt Dei, non Diaboli administri, qui comptas formosasque mulieres ad labefactandam puritatem immittunt, easque impudice conspiciunt: eritque Dei institutio, non Satanæ, retia expandere turpitudinis. VI. Deus auctor bonorum bonus est. Qua-

lis ergo est Deus auctor malorum, nisi malus? Nam a malis fructibus arbor mala dignoscitur. Inducit ergo sententia Calvini Deum Manichæorum, ideft, Deum malum; & cum Deus malus sit nullus, viam consequenter sternit Atheismo. Imo ut melius est hominem non esse, quam peccata committere, ita melius est non esse Deum, quam hunc esse auctorem peccati.

CAPUT V.

Ad objecta Hæreticorum Responsio.

PRÆTERMITTIMUS plura hæreticorum argumenta aliis in locis soluta; Nam in 1. Tomo lib. II. cap. 7. satisfecimus iis, quæ urgentur ad probandum Deum auctorem esse mendacii, & erroris. In lib. etiam IV. cap. 7. declaravimus quomodo sit in Deo sine prædestinatione præscientia peccatorum; per comprehensionem nempe divinam, & per ideas omnium futurorum in sempiterna Dei mente existentium, ut docet S. Pater lib. III. de lib. arb. cap. 3. & 4. & Tractatu LIII. super Joannem. In lib. autem VI. cap. 17. explicavi qua ratione Deus dicatur corda impiorum obdurare subtrahendo gratiam, ut docet S. Pater eodem Tractatu, Epist. ad Sixtum, & de Gratia & lib. arbitrio cap. 23. Dictum est ibidem quo sensu inclinet Deus voluntates in malum *occasionaliter*, & permissive, quatenus exhibet objectum inclinans suapte natura ad bonum, sed ex illo impiorum malitia captat suæ perditionis motivum, ut contigit Holoferni, cujus exemplum imperite nobis objectat Heideggerus. Itaque hæc omnia memoratis in locis requiras.

Remanent nunc diluenda quæ sequuntur. Legitur 1. Regum cap. 2. v. 25. de Filiis Heli increpatis a Patre: *Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos*. Peccabant ergo absoluta Dei voluntate, quoniam Dominus illos interficere pro suo placito prædefinierat. = Respondent Nostrates dist. consequens: Peccabant, quia Deus prædefinierat illis subtrahere gratiam ob crimina, quibus retrahebant homines a sacrificio, eosque digna morte mulctare, conc. Peccabant, quia Deus decreverat illis impertiri malitiam, & eos ad peccatum impellere, volens ante peccatum illorum punitionem, nego. Quæ responsio bona est, traditisque ab Augustino interpretationibus comprobata. Verum ad frangendam Calvinianorum audaciam, dico particulam *quia* hoc loco reddendam esse pro *idcirco*, *igitur*, aut consimili, ut sensus sit, *Non audierunt vocem patris sui: & idcirco Dominus voluit occidere eos*. Particula enim hebraica כִּי, *Chi*, vim habet persæpe conjunctionis conclusivæ, ut Genes. XXII. v. 17. aliisque in locis. Atque hunc sensum exhibere laudatum textum, liquet ex vers. seq. 29. 30. & 31. ubi testatur Dominus velle se præcidere brachium domus Heli, quo-

quoniam filii comederant primitias omnis sacrificii. Quare ideo voluit Deus ipsos occidere, quia peccaverant. Hinc adversus alios Refractarios fatentur hoc loco declarari sententiam Domini de morte plectendis scelestissimis filiis Heli, & adverbium *quia* idem valere, ac *quapropter*, Buxtorffius in Lexico, & Vorstius & Alstedius apud Sixtinum Amama in Gramm. H. p.228. & Glassium lib.3. Tract. VII. de Conjunctione Can. XXI.

Ulterius objiciunt. Quod Deus praecipit, illud vult: Praecepit aliquando peccatum: Vult igitur. Minor probatur ex lib. 2. Regum cap. XVI. v. 10. ubi de Semei dictum est, *Dominus praecepit ei, ut malediceret David: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Resp. nego minorem: ad probat. dico, haec esse verba ipsius Davidis, qui scelerum suorum conscientia perculsus putavit Semei Deo auctore sibi imprecatum, quia vir sanguinum erat, & alieni thori contaminator, ob quae conviciis & maledictis merito proscinderetur. Probris autem vexare impium, ut impium, poterat Deus praecipere, cui *abominabile est cor pravum*, quemadmodum legitur in Proverbiis cap. XI. 20. Fuit ergo poenitentis & humilis perferre contumeliarum aculeos, & existimare praeceptum Domini quod erat procacitas maledicentis. At Deus minime Semei ad maledicendum impulerat: quin & ipse maledicus infra cap. XIX. 20. iniquitatem propriam agnovit, & venia a Davide impetrata, postmodum regnante Salomone praescripta transgressus pependit utriusque culpae supplicium. Ita Deus maledictionem illam permisit, non jussit, & inclinavit cor Semei subtrahendo gratiam, non impertiendo malitiam. *Nam si jubenti obtemperasset Deo, laudandus potius, quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus esse punitum;* ait Augustinus De Grat. & lib. arb. capite vicesimo. Adhibenda est eadem responsio consimilibus exemplis, de Joseph a fratribus vendito, de numeratis a Davide populis Israel & Judae, de proditore & crucifixoribus Christi Domini, & aliis similibus, quorum utilitatem Deus praedefiniit, iniquitatem vero sponte ab impiis patratam justo judicio permisit. Vide quae scripsimus 1. T. lib. 4. cap. 7.

Insuper arguunt: Amosi cap. III. v.6. legitur: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus*, & Esaiae XL. v.7. *Ego Dominus faciens pacem & creans malum.* = Resp. utrumque Prophetam loqui de malo poenae, non autem de malo culpae. Per Amos enim praedicit Deus eversurum se Israelem, templa, regumque domos, eo quod insanias paterentur, cultum scilicet idolorum in montanis Samariae. Et Esaias pariter exprobat Israelitis, quod in victoriis Cyri, & liberatione populi Dei non agnoscerent vertentem dorsa regum, & gentes subjicientem. Unde Augustinus contra Adimantum cap.26. de verbis Amosi ait: *Malum hoc loco non peccatum, sed poena accipienda est*; & de loco Esaiae, proximo capite 27. *Etiam hoc eodem regula solvitur*. Legite lib. 1. cap. 8. responsiones ad objecta Manichaeorum.

Præterea objiciunt S. P. Augustinum cap.101. Ench. scribentem: *Fieri potest, ut hæc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona*: & lib.5. contra Julianum cap. 3. ubi demonstrat, concupiscentiam & cæcitatem non esse rationalis creaturæ conditionem, sed pœnam peccati, & propterea a Deo justo judicio tradi impios in desideria cordis eorum, ut docet Paulus ad Rom. cap.1. v.24. Nec docet tantum tradi per gratiæ denegationem, sed etiam virtute potentiæ suæ, quod probat verbis ejusdem Apostoli seq.cap.1x. v.22. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, &c.* Si ergo Deus per potentiam tradit impios in desideria cordis eorum, dicendus est trahere illos efficienter in perditionem. - Resp. S.Patrem cap.101. Enchiridii voluntatem appellare *finem operationis*, & affirmare interdum homines ad malum finem ordinare, quæ Deus in bonum præordinat: *Velut* (inquit) *si malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus*. Alia affert exempla, idest Judæorum, qui mala voluntate occiderunt Dominum Jesum, quem Deus voluntate bona, ut occideretur, permisit: & Pauli, quem fideles nolebant pergere Jerosolymam ne pateretur mala prænuntiata ab Agabo, cum illuc adire Deus vellet ad Christi fidem prædicandam sese martyrem exercendo. In quinto autem contra Julianum docet tantummodo tradi impios a Deo in desideria cordis eorum, quatenus in pœnam præcedentis peccati divina efficaci gratia destituuntur, redarguens simul hæreticum, quod nollet concupiscentiam ad peccatum allicientem esse vitium labe originali inseminatum. *Si autem* (inquit) *non est pœna peccati, profecto iniqua pœna est, & injustum facis Deum, quo jubente vel sinente, aut infirmum, quo non avertente infligitur innocenti*. Ubi consulto ait, *quo jubente, vel sinente*, ut intelligas concupiscentiam ipsam, ut malum est, permitti; ut pœna est, justo judicio corpori mortis hujus adhærere. Nec alio sensu docet tradi divina potentia improbos in immunditiam, nisi quia deseruntur a Deo, ut ostendat potentiam judicii in reprobis, & virtutem misericordiæ in electis: *Cum ergo dicitur homo* (inquit eodem capite S.P.) *tradi desideriis suis, inde fit reus, quia desertus a Deo cedit eis, atque consentit, vincitur, capitur, traditur, possidetur*. Ita traduntur impii in desideria cordis eorum, Deo permittente, non impellente; quoniam, ut scribit idem S. Doctor de nat.& grat. cap. 22., *per cordis cæcitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ*, in plura & gravia peccata collabuntur.

Denique objicitur. Dictum est supra, Deum esse primam caussam cujusque actus: At homo ponendo actum malum peccat: Ergo & Deus; maxime cum concurrat ad aliquos actus inseparabiles a malitia, ut ad mendacium & odium. Nec valet respondere, esse caussam universalem, non prædeterminantem hujusmodi actuum. Etenim hoc sufficit, ut auctor dicatur omnium operum naturalium, & eorum quæ creatu-

ra

ra innocens perfecit. Igitur satis erit, ut sit efficiens caussa peccati, ad actum pravum concurrere universaliter. - Resp. hominem non ideo peccare quia actum ponit; sed quia ponit pravo animo, & deviando a recta ratione. Potest autem idem actus fieri ab homine intentione mala, & simul a Deo voluntate bona, ut supra diximus cum Augustino. Nec obstat quandoque ab actu inseparabilem esse malitiam; quoniam inseparabilis est ab actu, quatenus efficitur a caussa particulari, & praedeterminante actum ipsum: non prout est a caussa universali & indifferente; quomodo defectus soni, ambulationis, rudisque scripturae tribuitur cytharae, tibiae, & calamo, non caussae principi; ut diximus lib. IV. cap. VII. ad object. 2., propterea quod hujusmodi instrumenta sunt ad vitium determinata seipsis. Sane concursus universalis & indifferens sufficit, ut Deus sit auctor operum singulorum, quia quidquid est in aliquo genere, pendet a caussa, sine qua nihil est. At concursus hujusmodi non sufficit, ut Deus dicatur caussa peccati; quoniam istud, in quantum est malum, est nihil; ideoque caussam non habet nisi deficientem ab esse. Quod superius explicavi comparatione tenebrarum, atque in dissertationis exitu repetam sequenti Epigrammate divi Prosperi:

Per Verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,
A quo natura est nulla creata mali.
Nulla igitur vitiis substantia, nullaque vita est,
Quae vegetet corpus, materiamque suam.
Sed cum libertas discedit ab ordine recto,
Nec servant proprium quae bona sunt modulum;
In culpa & vitio est vagus in contraria motus,
Fitque malum veram deseruisse viam.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS SEPTIMUS

QUI INSCRIBITUR

DE HAERESI JANSENIANA.

ALDE affinem esse Calvinianæ hæresi Jansenistarum circa libertatem arbitrii doctrinam, nemo putet a me injuria, & falsa accusatione prolatum. Denegasse Jansenium libertatem indifferentiæ, sine qua diximus nullum voluntatis opus liberum esse, & cum potestate ac dominio peractum, annuunt Janseniani, norunt omnes, atque evincit proxima dissertatio. Theologi Portus Regii, & qui hoc abolito nomine ad partes Jansenianas accessere, indifferentiam a libero arbitrio indivulsam fatentur; sed passivam, qua vel cupiditatis, vel caritatis impulsu humana voluntas absque electione & dominio huc, aut illuc abripiatur: ideoque, si activam indifferentiam, qua liberum arbitrium a gratia excitatum possit motum suum cohibere, Theologi illi minime agnoscunt; ex libro superiori compertum est, eos nullo pacto a placitis Jansenianis recedere. Abhorrent illorum plurimi etiam a *necessitatis* vocabulo; affirmantes necessitatem, ac libertatem pugnare invicem: at necessitatem naturalem, & necessitatem inclinationis distinguunt, autumantes nihil esse naturali necessitati alligatum, si in illud voluntas propendeat: quod falsum esse jam vidimus, demonstrantes quomodo voluntas in bonum in commu-

communi, & in Deum clare viſum tendat naturaliter, etiamſi id eveniat maxima inclinatione ac lubentia. Jam illud quoque concedunt poſſe voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi poteſtatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiæ inſpiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiæ nequaquam actu conſiſtat ſub victrici delectatione. Verbis itaque, non re Theologi illi ſunt a damnatis erroribus alieni.

Propoſitiones quidem Janſenianas ab Eccleſia proſcriptas videntur rejicere: at priorem eo ſenſu damnatam autumant, quod juſti nequeant ſervare præcepta etiam efficaci gratia ſuffulti: contendunt tamen ipſis, dum tentationi ſuccumbunt, nullam gratiam adeſſe, qua ſtare poſſint; quoniam, inquiunt, gratia non dat poſſe, niſi ſit efficax. Alteram propoſitionem damnatam ajunt, in quantum enunciat gratia trahi voluntatem quaſi inſtrumentum quoddam inanime; non in quantum affirmat nullam dari gratiam, aut robuſtam, aut parvam, cui voluntas nunquam non obtemperet. Tertiam eatenus cenſent eſſe proſcriptam, quatenus ad merendum, vel demerendum tradit ſufficere libertatem a neceſſitate naturali, non quatenus adſtruit neceſſitatem indeclinabilis inclinationis. In quarta Janſenii poſitione hunc ſenſum rejiciunt, quod non poſſit voluntas reſiſtere, ſi velit; at inquiunt, dum vult, velle indeclinabili neceſſitate. Poſtremam & ipſi damnant, in quantum juſtificatio & fides non tribuuntur Chriſti merito ſolis prædeſtinatis; propugnant illam tamen, in quantum tenent ſolis prædeſtinatis conferri gratiam, qua æternam ſalutem conſequi valeant. Hæc præmonere oportebat, ne quis Theologorum iſtorum libros perlegens, verborum ſpecie deceptus Janſeniana dogmata incaute deglutiat. Sincere enim, & abſque ſermonis ambiguitate tenendum eſt, nuſquam juſtos deſeri a Deo, niſi Deum ipſi prius deſerant, nec deeſſe illis gratiam ſufficientem, dum præcepta ſervare volunt. Tenendum eſt dari in hoc ſtatu gratiam, cui voluntas libere, & culpabili renitentia reſiſtit: ſolam libertatem indifferentiæ in iis etiam, quæ cum inclinatione & voluptate fiunt, non ſufficere ad meritum, vel demeritum: libertatem arbitrii non conſiſtere abſque electione, poteſtate, ac dominio: omnes denique redemptos a Chriſto, dum vivunt, poſſe ſalvari, atque omnibus patere aditum ad ſalutem; quamvis ſalvi fiant ſoli prædeſtinati. Hac præmiſſa declaratione, aſſerta Janſeniſtarum diſpellam; & æquitatem cenſuræ adverſus articulos Baji, Quenellii, Janſenii, Apoſtolicæ denique Sedis in proferendo de illis judicio auctoritatem defendere, & propugnare conabor. Atque his expletis, errores omnes adverſus Chriſti Gratiam, & hominum libertatem a me refutati erunt, ac profligati.

CAP. L.

CAPUT I.

De Gestis Baji, Jansenii, & Quenellii.

PARUM itaque distare circa libertatem arbitrii sub gratia, & lege peccati a Calvinistarum hæresi molliorem illam, quam dicunt Jansenianam, & utramque plurimis, certisque momentis refelli, superior exercitatio nostra declarat. Et ex eo quidem fonte totum, ut animadvertimus, scaturit Jansenistici dogmatis systema. De quo cum dicta sint plura, nunc cetera, maxime quæ in controversiam vocantur, prosequar eodem filo, & genere disceptationis. Cumque sectarum Auctores in exordio orationis consueverim collocare, ab his modo præscriptæ lucubrationis initium est repetendum.

Michael Bajus Melini apud Belgas ortum habuit anno 1513. Doctor in Facultate Theologica Lovanii renunciatus anno 1550., sequenti a Carolo V. institutus est Regius Sacrarum literarum Professor loco Joannis Leonardi Hasselii, qui ad Synodum Tridentinam profectus ibidem proximo anno 1552. e vita demigravit. Cui substitutus Bajus sacras ad annos ferme quadraginta tradidit disciplinas. In quo docendi munere docti viri complures, Tapperus primum & Ravesteyn errores disseminari deprehenderunt, re etiam anno 1558. ad Belgii Consilium delata. Quidam etiam Fratres Minores XVIII. Baji articulos vertente anno 1560. exhibuere Sacræ Parisiensi Academiæ, quæ plerosque inustis hæreseos notis proscripsit. Accusatus fuit Bajus proximo anno 1561. apud Antistitem Mechliniensem Cardinalem Granvellanum: sed indictum statim jussu Pii IV. utrique parti silentium. Interfuit & ipse Bajus, quamquam non sine aliquorum repugnantia, Tridentino Concilio anno 1563. delegatus cum Hesselio Theologus Lovaniensis. Redux a Concilio typis mandavit opuscula *De libero arbitrio*, *De Caritate*, *De Justificatione*, *De virtutibus impiorum*, *De Sacramentis in genere*, & *De forma Baptismi*. Nova hinc dissidiorum seges. Collecta sunt ex prædictis Opusculis asserta 76., quæ anno 1567. damnavit Sanctissimus Pontifex Pius V. Edidit Bajus Apologiam, rogavitque Pontificem, ut Bullam tanquam subreptitiam rescinderet: quam è contra Pontifex matura deliberatione editam fuisse rescripto an. 1569. die 13. Maji declaravit. Damnationem confirmavit ineunte an. 1579. Gregorius XIII. qui etiam Lovanium misit Franciscum Toletum insignem Societatis Jesu Theologum, & postea S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem amplissimum; cujus opera Bajus propositiones prædictas scripto publico retractavit: efflavitque animam anno 1586. die 16. Septembris. Atque post Baji obitum, illius simul & Jansenianas propositiones damnarunt Urbanus VIII. Bulla *In Eminenti* emissa anno 1641. & Innoc. X., quo urgente Constitutio Ur-

Urbani anno 1648. fuit in Belgio ſolemniter promulgata & recepta. In his autem excitatis per Bajum diſſidiis nihil incommodi Auguſtinianæ Scholæ derivatum, ſed illi potius auctoritatem præſidiumque acceſſiſſe, demonſtratum eſt nono capite de Hæreſi Pelagianorum.

Sunt autem errores Baji, integritatem primæ conditionis, & exaltationem humanæ naturæ in conſortium divinæ debitam ac naturalem fuiſſe, & merita primi hominis & Angelorum nullatenus dicenda fuiſſe ſupernaturalia: concupiſcentiam etiam in renatis relapſis proprium eſſe peccatum; ſicut pravos ipſius motus, & deſideria, quæ homo patitur etiam invitus: ad peccatum non pertinere an ſit voluntarium, & hominem damnabiliter peccare in eo etiam quod facit neceſſario, propterea quod ſola violentia, non autem neceſſitas repugnet libertati hominis naturali. In quo ſane, ut diximus, prælusit Janſenio, ita, ut merito Urbanus VIII. definierit in libro Janſenii opiniones & ſententias jam reprobatas atque damnatas contineri, & renovari. Atque hæc omnia plurimis Bajanis articulis expreſſa fuerunt a nobis ſuis quæque locis refutata. Addidit plura circa Opera Infidelium, Juſtificationem, caritatem, & meritum libris ſequentibus diſcutienda. Omnes vero propoſitiones Baji, quamquam nonnullæ aliquo pacto poſſint ſuſtineri, in ſenſu auctoris eſſe reſpective *hæreticas*, *erroneas*, *ſuſpectas*, *temerarias ſcandaloſas*, *& in pias aures offenſionem immittentes*, definit Pius V. in Bulla ab Urbano confirmata: nec eſt, quo ſe vertant Baji, Janſeniique Gregales, niſi ad temere obloquendum, aut Conſtitutiones præfatas eſſe ſubreptitias, aut appoſito commate perverſe explanatas, aut Romanum Pontificem in dijudicandis Scriptorum opinionibus, factiſque dogmaticis non eſſe infallibilis Auctoritatis. Quæ omnia paullo infra explodere & exſibilare curabimus.

At dicendum primo de Janſenio, cujus doctrina & ſecta adeo celebris evaſit, ut vix Bajus ſoleat inter nos nominari. Cornelius Janſenius Leerdamenſis apud Batavos in lucem editus eſt Catholicis parentibus anno 1585. Dedit operam humanioribus literis Ultrajecti, Philoſophicis & Theologicis diſciplinis Lovanii. Vixit aliquandiu Pariſiis, & Bajonæ, ubi fertur per 12.annos conſilio & impulſu Abbatis San-Cyrani elaboraſſe novum circa Gratiam Syſtema. Doctorali laurea inſignitus eſt Lovanii an.1617. ibique ſacras literas profeſſus eſt anno 1630.Electus anno 1635. Yprenſis Epiſcopus, Opus, quod inſcribitur, *Auguſtinus* extrema manu perpolivit, ſcriptaque ſua, publicis quoque Tabulis, Romanæ Eccleſiæ & Pontificis maximi judicio ſubjiciens die 6. Maji anno 1638. in Eccleſiæ communione deceſſit. Hujus obedientiæ exemplum, quod tamen doctrinæ illius ſectatores imitari non curant, aliaque Chriſtianarum virtutum ſpecimina immodicis laudibus exornant Yprenſis Epiſcopi Apologiſtæ, & præſertim in Panegyri Janſeniana Paulus Aurelius, quaſi vitæ probitas ſit certiſſimum Catholicæ doctrinæ

argumentum. At erraſſe non ſemel in dogmate bene inſtitutos ſpectatoſque viros demonſtrant, ut omittam S. Martyrem Cyprianum, exempla Theodori Mopſueſteni, Ibæ, & Semipelagianorum Maſſilienſium, quos Proſper appellat *viros ſpiritualium ſtudiorum*, pluriumque ſimilium, de quibus vide diſſertationem Prodromam noſtri Philippi Van-Waure acerrimi Janſenianorum Oppugnatoris. Quamquam me latet, ſit ne prædictis comparandus Yprenſis Antiſtes. Nam quæ ipſe ſcripſit Epiſt. 113. ad San-Cyranum, *Doctrinam, quam in Sancto Auguſtino reſeravit, omnibus ſtuporem incuſſuram*, & Ep. 131. *ſe adduci non poſſe, ut credat Opus ſuum a judicibus approbandum umquam fore*: & quæ ſcribit Tom. 2. p. 27. de Scholaſticis, & de univerſa Eccleſia, carere intelligentia eorum, *quæ in precibus ſuis, ipſaque Oratione Dominica quotidiana proteſtatur*; hæc, inquam, neque inculpatæ conſcientiæ indicium præbent, nec religioſæ. Sed de Janſenii conſcientia nolumus juxta monitum Apoſtoli ante tempus judicare.

Liber vero Janſenii ut Lovanienſibus typis prodiit in lucem, præmiſſo exacto examine, memorata Conſtitutione Urbani ad tenebras damnatus eſt, quod adverſus præcedentia ſtatuta de Auxiliis divinæ gratiæ non obtenta facultate pertractaret, multaſque contineret Baji aſſertiones a Pio V. & Gregorio XIII. proſcriptas. Interea cum novum Opus cenſorum virorum manibus tereretur, Deputati a Sacra Facultate Pariſienſi quinque famoſas propoſitiones inde excerptas notarunt, eaſque 85. Gallicani Præſules an. 1650. exhibuerunt Innocentio X. nonnullis aliis numero tamen atque auctoritate paucioribus, repugnantibus. Inſtituta a Romano Pontifice pro Examine propoſitionum ſpeciali Congregatione, non defuere qui pro Janſenii Cauſſa ſedulam navarent operam, inter quos Ludovicus de S. Amour, Delalane, Angran, Deſmares, & Maneſſier: inſtantibus contra pro damnatione Halliero Syndico Pariſienſis Univerſitatis & viris aliis doctiſſimis. Diſcuſſa autem & ventilata per biennium controverſia, ita ut jure merito poſtea affirmaverit Alexander VII. majorem non potuiſſe deſiderari diligentiam, Innocentius X. facta prius in Congregatione coram ſe habita declaratione quod nullum omnino vellet Auguſtinenſi & Thomiſticæ Scholæ præjudicium afferre, quemadmodum declaraſſe præfatum Alexandrum Theologis Lovanienſibus dictum eſt ſupra, emiſit Conſtitutionem, quæ incipit, *Cum occaſione impreſſionis libri, &c.* per quam famoſæ propoſitiones tanquam falſæ & hæreticæ fuere damnatæ. Paſſis naufragium Janſeniſtis aperire portum viſa eſt celebris facti, juriſque diſtinctio; unde inclamare cœperunt ſe quoque rejicere propoſitiones Innocentiano Decreto proſtratas, at non ſenſum Janſenii, quem neceſſe foret ex amplo Auctoris volumine piſcari, atque in hujus ventilatione ad critices regulam exigenda eſſe Romanum quoque Pontificem errandi periculo obnoxium. Atque id impulit vigilantiſſimum Apoſtolicæ Cathedræ modera-

deratorem Alexandrum non solum ad confirmandam Constitutionem Innocentii die 16. Octobris anno 1656. verum etiam ad præscribendam formulam Juramenti ab Ecclesiasticis omnibus præstandi, excerptas fuisse propositiones ex libro Jansenii, & in sensu ab eodem auctore intento damnatas. Quod mandavit Pontifex Maximus die 15. Februarii anno 1664. Tum Janseniani alii veluti erectis vexillis abnuere se prædictæ formulæ subscripturos in Hollandiam profugæ & exules. Alii haud veriti solemniter mentiri, & dejerare, formulæ palam subscribere, autumantes religiosum servandum esse silentium: quam detestandam hypocrisim quidam uno, quidam altero titulo palliare studuerunt, etiam ab ipso Arnaldo Jansenianis partibus addictissimo digna vituperatione exagitati. Quid enim turpius quam dissimulatione, aut alienæ mentis sensu propositam sine ambiguitate a supremo Judice sententiam jurejurando firmare? Suborta posthac circa formularii descriptionem etiam per Belgium dissidia oportune compescuit Innoc. XII. die 6. Februarii anno 1694. Constitutione, qua declaravit Propositiones ex libro Jansenii excerptas a suis Prædecessoribus fuisse damnatas *in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præseferunt*; inhibendo ulterius ne quis invidioso nomine Jansenismi traduceretur, nisi legitime constiterit aliquam ex his propositionibus docuisse. Verba autem Pontificis a nobis relata sunt cap. VII. Thesi 4. De H. Pelagiana. Quare doctrinam de gratia efficaci majorum suorum exemplo Lovanienses ad hanc usque diem invictissime propugnarunt, pro ea stant imperterriti Augustiniani, & Thomistæ, eamque ætate nostra in conspectu totius Ecclesiæ tenuit Romanus Pontifex, elogioque præclarissimo consecravit: atque ingenue fatentur Thomistas a Jansenistis toto cœlo distare viri plures Theologi ex illorum quoque palæstris, qui efficacem ab intrinseco gratiam oppugnant, ut Deschamps, Martinonus, Annatus. Vide horum testimonia apud Franciscum Vanrast 2. volum. p. 75. Sed de vindiciis Scholarum nostrarum dictum supra.

Damnatæ ergo Propositiones Jansenii sunt istæ: I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.* II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* III. *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* V. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem fudisse.* Circa has autem propositiones, quoniam ut vidimus hactenus, Jansenistæ principio negabant fuisse a Jansenio prolatas, deinde rei eviden-

tia devicti affirmarunt non alio sensu ab Auctore conscriptas, quam eo, quem exigat Augustinianum de gratia systema; postea vero damnato ipsius auctoris sensu prostrati penitus & subacti non aliam evadendi viam invenerunt, quam in factis dogmaticis pontificium judicium aut pervicaci obstinatione, aut obsequioso, ut vocant, silentio eludere & parvipendere: operæ pretium nos facturos esse arbitramur, si posteaquam de Bajana damnatione instituta fuerit disputatio, vana hæc & exhausta Jansenistarum subterfugia in auram fumumque resolvere elaborabimus.

Priusquam autem id conemur attingere, proponendum est breviter qualem sensum præseferant præmissæ propositiones, & qualem intenderit idem Auctor; ne imperiti, aut malevoli nobis succenseant, quod gratiam constituamus in inspiratione sanctæ dilectionis & in explicanda ejus natura nonnihil a vulgari Thomistarum placito recedamus. Et quidem in re difficili explicanda non solum Augustini sententias, sed ipsa quoque verba nos exscripsisse viderit qui S. Patris contra Pelagianos disputationes diurna, & nocturna manu versaverit. Docet ergo Jansenius lib. 4. de Grat. Christi cap. 11. gratiam esse delectationem & suavitatem, qua anima in bonum appetendum delectabiliter trahitur; ac pariter delectationem concupiscentiæ esse desiderium illicitum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat. Eodem lib. cap. 9. docet utramque delectationem invicem pugnare, earumque conflictum sopiri non posse, nisi alteram altera delectando superaverit, & eo totum animæ pondus vergat, ita ut vigente delectatione carnali impossibile sit, quod virtutis & honestatis consideratio prævaleat. Addit lib. 7. cap. 5. delectationem esse vinculum, quo liberum arbitrium in justitia, vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quandiu isto constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit. Contendit lib. 4. cap. 7. naturali ordine ex delectatione dilectionem, ex dilectione operationem consequi: & lib. 2. cap. 25. gratiam & opus bonum ita reciprocari, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis consecutum esse infertur, ita vice versa ex defectu operis inferatur gratiam non esse datam. Demum lib. 3. cap. 21. scribit, omnibus illis, pro quibus Christus Sanguinem fudit, etiam sufficiens auxilium donari, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint & faciant id, quod ab eis volendum & faciendum esse decreverit. Hæc omnia verbis ipsis Jansenii a nobis narrata sunt.

Videt, ut arbitror, qui legerit superiores dissertationes nostras cum hæreticum sensum propositionum Jansenii, tum maximum Augustinensium a Jansenianis discrimen. Ait Jansenius impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum prævaleat desiderium & consideratio peccati, & e contra sub vividiori concupiscentia necessario

ſario liberum arbitrium ſuccumbere. Juſtis ergo conantibus & volentibus, dum deeſt victrix delectatio & gratia efficax, impoſſibile eſt divina obſervare præcepta. Nos contra, nullam delectationem contendimus injicere vinculum libertati, niſi ſummi boni per lumen gloriæ manifeſtati, aut boni, ut inquiunt, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis inſtinctus; propterea quod hæc duo tantum tollunt indifferentiam judicii: ideoque ſicut quacunque gratia præventus poteſt iniquus reluctari; ita quacumque premente cupiditate poteſt juſtus perſeverare. Ita priorem propoſitionem Janſenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus. Quod de reliquis eadem ratione dicendum eſt. Nam ſententia noſtra nec ſemper gratiæ dilectionem inſpiranti aſſentimur, neque neceſſe eſt ut ſequamur, quod magis delectat, neque poteſtas reluctandi gratiæ, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti Semipelagianiſmi eſt indicium; neque ſolis prædeſtinatis gratia operationis intuitu meritorum Chriſti confertur. Quod ſi ad opera ſalutaria actu perficienda neceſſarium defendimus auxilium ſuapte natura efficax; conſentientes habemus Theologos præclariſſimos nulla Janſenianæ labis caligine aſperſos. Satis quippe eſt, ad profliganda ſcita Janſenii, ſub parva delectatione veram poteſtatem agendi, atque ſub delectatione victrici poteſtatem agnoſcere reluctandi. Atque his ea omnia confirmantur, quæ de maxima Noſtratium a Janſeniſtis diſcrepantia diximus de H. P. cap. VII. Theſi 4. At, ſi quæ ſuperſunt, quæ ad invidiam, aut erroris ſuſpicionem adhuc noſtram videantur trahere ſententiam, eadem plana facere in hac ipſa diſquiſitione curabimus.

Etenim ſuſpicientes patrocinium æquitatis, nec Bajum extimeſcere poſſumus, nec Janſenium, nec, qui magnas contentiones iterum excitavit, Paſchaſium Quenellium. Is Lutetiæ Pariſiorum natus Quinctili menſe, anno 1633, Congregationi Presbyterorum Oratorii, non inſtitutæ a Philippo Nerio, Florentinæ, ac Romanæ Urbis ſingulari ornamento, ſed illi, quæ auctorem habet Berullum S. R. E. Cardinalem ampliſſimum, vertente anno 1657. nomen dedit. Elucubravit, ediditque anno 1676. diſſertationes ad Opera S. Leonis Magni: opus ſtatim Romæ proſcriptum, & ab Eximio Ordinis noſtri viro Chriſtiano Lupo confutatum in libro de Appellationibus. Damnationis decretum incredibili audacia *libellum famoſum* impoſturis, & diabolico odio plenum non dubitavit appellare. Congregationis ſuæ monita ac præcepta pertinaciſſime ſprevit, dimiſſo quoque habitu, ac nomine erro factus & profugus. Prodiit anno 1699. Pariſiis Quenellii opus inſcriptum, *Le noveu Teſtament en François, avec des Reflexions morales ſur chaque verſet*: in eo renovavit Baji, & Janſenii damnata dogmata, ampliavitque errores ad propoſitiones 101. a Clemente XI. in Bulla *Unigenitus* an. 1713. jure, meritoque proſcriptas. Etenim nullam gratiam niſi efficacem Quenellum admittere, ac talem, quam nihil

hil impedire possit & retardare, liquet a propositione nona ad vicesimam quartam. Absque tali gratia impossibilia esse divina præcepta asseritur primis quatuor, nec non tricesima octava & duabus sequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit propositio 34. 35. & 37. Ante fidem, & remissionem peccatorum nullam dari gratiam traditur propositione 26. 27. 28. Mitto plura alia, quæ pertinent ad caritatem, ad Ecclesiam, ad Sacrarum Scripturarum lectionem, aliaque dogmata. His enim evidentissime constat Quenellii cum Bajo, & Jansenio concordia.

Bulla *Unigenitus* annunciata Universitati Coloniensi die 8. Januarii anno 1715. concordi Doctorum approbatione recepta est, dum Theologicam Cathedram moderabatur Nicolaus Girken Scriptor Instituti nostri perceIebris. Idem præstiterat præcedenti anno die 3. Augusti Academia Duacensis. Probarunt unanimiter Pontificis maximi judicium Theologi Lovanienses die 8. Julii an. 1715., Regente Theologicæ Facultatis Jacobo Van-Bossuyt nostri pariter Ordinis viro eximio. Eamdem Constitutionem omnino servandam publicaverunt clarissimi Antistites Namurcensis, Ruræmundensis, Gandavensis, Antuerpiensis, Tornacensis, Audomarensis, aliique plurimi. Excepit, dignaque veneratione amplexata est die 19. Augusti anno 1716. universitas Salmanticensis. In Italia, Germania, Hispania, & Lusitania singuli, ut par erat, illi obtemperarunt. A Gallicanis Episcopis prodierunt pro acceptatione hujus Bullæ mandata cxxx. relata in libro, cui titulus, *Recueil des Mandemens, & Instructions Pastorales des Messeigneurs les Archevêques, Evêques de France pour l'acceptation de la Constitution de N. S. Pere le Pape Clement XI. du 8. Sept. 1713. &c.* Recepta tandem Clementina Constitutione ab omni Catholicorum Ordine, paucis Refractariis exceptis, ne iterum adversus efficacem gratiam insurgerent dialectici disputatores, præter Benedicti XIII. commemoratas approbationes, consuluit Scholarum tranquillitati etiam vigilantissimus Ecclesiæ universalis Pastor Clemens XII. Brevi - *Apostolicæ Providentiæ officio* - emanato die 2. Octob. anno 1733., ut liquet ex Bullario FF. Prædicatorum Tom.6.pag.738. In quo a regnante Pontifice redarguitur primò *intolerabilis eorum pertinacia, qui etiam nunc contendunt censuris latis in Constitutione* Unigenitus *doctrinam Sanctorum Augustini & Thomæ de divinæ gratiæ efficacia esse perstrictam*. Deinde præcipitur *in virtute sanctæ obedientiæ, & sub canonicis pœnis, ne disputantes, aut docentes, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ interdictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere possint*. Postremo, ut etiam a Paulo V. sancitum fuit, ad extinguendum fomitem dissensionum Interdicit, *ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam Theologicam Scholis diversa sentientibus inurere, aut earum*

sen-

sententias conviciis & contumeliis incessere aliquis audeat, donec de iisdem controversiis S. Sedes definiendum, ac pronunciandum censuerit. Igitur omnium Pontificum, ad hunc usque, quem pro Ecclesiæ suæ commodo diutissime regnare cupimus, approbatione atque auctoritate, censenda est S. P. Augustini doctrina tutissima atque inconcussa, & nullatenus petita Baji, Jansenii, & Quenellii condemnationibus.

CAPUT II.

Non esse Censuras, & Constitutiones adversus Bajum adulterinas, & subreptitias.

Jansentani, ne se prædamnatos in Bajo fateantur, facti malæ caussæ Patroni inquiunt illius doctrinam neque a Theologica Facultate Parisiensi fuisse censoriâ animadversione notatam, nec proscriptam Pii V., Gregorii XIII. & Urbani VIII. Constitutionibus. Atque id postremum triplici via evincere moliuntur. Quidam enim ajunt Bullas horum summorum Pontificum subreptitias esse: nonnulli contendunt his non perstringi propositiones in rigore, & proprio verborum sensu ab auctoribus intento: aliqui inverecunde asserunt errasse Romanos Pontifices, atque se Augustini auctoritate satis esse munitos. Hæc ergo perversorum hominum inventa subjectis thesibus repellam.

Propositio I. Extra omnem controversiam positum est, Universitatem Parisiensem anno 1560. xviii. assertiones Michaëlis Baji reprobasse.

Demonstratur primo Historicorum omnium consensione, qui hujus Censuræ meminerunt; ut constat ex Raynaldo ad annum 1561. num. 5. & 44. & Cardinali Pallavicino lib. xv. Hist. Concilii Tridentini capite 7. num. 7. Præterea comprobatur testimonio doctissimi Cardinalis Hieronymi Seripandi Ordinis nostri, qui floruit eodem tempore, atque in suis Commentariis recitat censuram ipsam Theologorum Parisiensium, ut liquet ex notis marginalibus laudatæ Historiæ Tridentini citato loco. Accedit insuper testimonium ipsius Baji, qui non solum de hac censura conscripsit Epistolam stomachi & querelarum plenam ad P. Antonium Sablonium, de qua vide Stephanum Deschamps lib. 2. de H. Jans. disp. 1, verum etiam illam notis Apologeticis dispunxit: easque notas pariter invenies inter opera Seripandi. Probatur etiam non uno momento ex ipsamet sacra Facultate Parisiensi. Nam primum extare in Archiviis ejusdem Facultatis memoratæ censuræ exemplar, fatetur cum Jansenistis reliquis Vincentius Lenis: incredibile est autem casu aliquo, aut fraude irrepsisse in celeberrimæ facultatis Tabularium. Deinde nisi censura a sacra Facultate prodiisset; cum cœpit suo ejus nomine

mine vulgari, proculdubio reclamasset, publicà fide contestans turbas erumpentium inde dissidiorum nequaquam ob illam fuisse excitatas. Ad hæc nemo denegat prædicto anno 1560. F. Petrum de Quercu, aliosque Fratres Minores articulos Baji Theologis Parisiensibus exhibuisse, eorumque judicium expostulasse. Ergo sacra illa Facultas, aut nulla censura perstringendos existimavit, aut judicavit oppositum, aut noluit responsum postulationibus reddere. Id vero nunquam facere doctissimi Theologi consuevere, ubi maxime de re gravi, & perniciosa novitate actum sit. Approbasse articulos Baji est prorsus incredibile; nam interdixit non semel, præsertim anno 1644. ne auderet quispiam illos defendere ac propugnare. Itaque sacra Parisiensium Facultas FF. Minorum precibus annuit, & Bajana afferta censoriis notis perstrinxit. Demum reis damnatisque hominibus, dum factum negant sine tabulis, sine testibus, sine contrariorum locorum confutatione nullam omnino fidem adhibere debemus; quomodo nemo censet auscultandum Melanchthonem, qui in Apologia pro Luthero simillimo temeritatis, & inconsiderantiæ exemplo, ait ab eadem Parisiensi Accademia articulos hæresiarchæ non fuisse proscriptos. Atque his demonstratum est, Parisiensium contra Michaelem Bajum censuram in dubium a Jansenistis perperam revocari.

Propositio II. Romanorum Pontificum adversus eumdem Bajum Constitutiones temere, audacter, & inverecunde subreptitiæ dicuntur.

De Bulla Pii V. demonstratur evidentissime. I. Quia cum Bajus exornasset propositionum suarum Apologiam, & S.Pontificem Pium V. supplex orasset, ut ea perlecta decerneret, an Bullam *Ex omnibus afflictionibus* jam Lovanii publicatam vellet haberi legitimam, an subreptitiam; rescripsit Pontifex die 13. Maji 1569. *Non sine matura deliberatione editam fuisse*; addidit *curavisse, ut libri, ipsæ propositiones & scripta Apologetica novo & maturo examine expenderentur*; priorremque damnationem iterum confirmavit, imponens Bajo, *& ceteris prædictarum propositionum assertoribus perpetuum silentium*. II. Quia Gregorius XIII. Constitutione *Provisionis nostræ* an. 1579. Bullam Pii V. confirmavit, districte præcipiens ut mandaretur executioni: Urbanus autem VIII.& Pii & Gregorii Bullas anno 1641. firmavit, probavit, consecravit: ideoque nisi hæc postrema subreptitia sit, neque tales erunt præcedentes. III. Constitutionem Urbani esse legitimam & autographam demonstrat in illius Apologia cap. IX. noster Paludanus iisdem argumentis, quæ ampliori stilo prosecutus est Stephanus Descamps disput. 1. superius laudata; atque ex hoc celebri, ornatissimoque Scriptore Honoratus Tournely, sive qui Magistri nomine nuper edidit perpolita & elaborata methodo prælectiones Theologicas Tom. 1. de Gratia dissert. IX. cap. III. art. 1. Probat autem Michael Paludanus Urbani Constitutionem non esse suppositititiam, ex Brevibus, quæ Urbanus anno

anno 1643. dedit ad Belgii Gubernatorem, ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, aliosque Antiſtites Belgas: necnon ex libello Lovanienſium Doctorum ad ipſum Urbanum directo; & quo per Synnichium accepto mandavit Pontifex die 24. Junii anno 1644. ut Bullæ, *In eminenti*, exemplar diligenter cum Originali in Romanis Archiviis aſſervato collatum ad Lovanienſes dirigeretur. Quæ Brevia, & reſcripta, quoniam in manibus multorum verſantur, *habet conſtitutio Urbani* (inquit Paludanus) *tot ſuæ veritatis publicos teſtes, quot Brevia iſta habent lineas, dictiones, ſyllabas, apices*. Hinc ab Alexandro VIII. an. 1690. rectiſſime damnata eſt hæc Propoſitio: *Bulla Urbani VIII.* In Eminenti *eſt ſubreptitia*.

Propositio III. In Bulla Pii V. ejuſque confirmationibus vere ac proprie aſſertiones Baji in ſenſu ab Aſſertoribus intento fuerunt proſcriptæ.

Enimvero, niſi Bajani articuli fuiſſent in proprio verborum ſenſu damnati, id foret, quoniam in Bulla S. Pii ubi legitur, *Quas quidem ſententias, ſtricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore ac proprio verborum ſenſu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpective damnamus, circumſcribimus, & abolemus*: in his, inquam, verbis contendunt Apologiſtæ apponendum eſſe comma poſt verba illa, *ſenſu ab auctoribus intento*; non poſt ea, *ſuſtineri poſſent*; atque hoc pacto in ſenſu rigoroſo ipſius Baji veras eſſe ac poſſe tuto defendi. At iſtud falſum omnino eſt: & gratis etiam ac liberaliter conceſſo comma poſt verbum, *poſſent*, affixum fuiſſe pro libito, hæc Apologiſtarum cavillandi ratio eſſet penitus futilis, arida, & extenuata. Nullum ergo habent, quo ſe recipiant, perfugium. Videamus principio an de affixione τοῦ κόμματος juſta ſit conquerentium Janſenianorum expoſtulatio. 1. Dum ajunt in Bulla Pii V. nullam fuiſſe interpunctionem; oſtendunt ſe ignorare conſuetudinem Romanæ Curiæ: in qua Bullarum duo Mſs. aſſervantur; primum, & autographum in Archivio ſupremæ Inquiſitionis notis periodos diſtinguentibus exaratum; alterum in *Regeſto*, ubi juxta antiquioris ſcripturæ formam minutiſſimis notis, punctiſque periodi cola non inciduntur. Quamquam ergo caruit commatibus exemplar Bullæ ad Belgas directæ anno 1567, nec inter ſe conveniunt omnia aut Mſs., aut impreſſa, & quæ ex *Regeſto* exſcripta facile potuerunt variantibus notis diſtingui: quamvis etiam primum exemplar typis Romanis cuſum an. 1642. non habet aut Amanuenſis aut Typographi incogitantia poſt verbum *poſſent* commatis notationem: his tamen omnibus conceſſis, extare comma illud in autographo exiſtente in Archivio SS. Inquiſitionis conſtat teſtimonio Cardinalis de Lugo, qui die 26. Octob. an. 1644. teſtatus eſt ſe illud inſpexiſſe, & virgulam illam obſervaſſe: conſtat ex

altero exemplari ad fidem archetypi excuso, & Lovanium delato per Franciscum Toletum an. 1580. in quo comma extitisse liquet ex Ripalda Tom. 3. de Ente sup. disp. 1. sect. 2. constat ex mandato Urbani; quo, ipsomet anno 1642, statim ac Romæ prodiit Bulla absque commate incogitantià Typographi, restitutum est in impressionibus Belgicis: constat denique ex edito jussu Pontificis, collationato, & declarato authentico anno 1644. & quod diximus per Synnichium ad Theologos Lovanienses fuisse directum. Atque ex his exploduntur omnes Apologistarum cavilli. Quotquot enim exemplaria proferunt aut Mss. aut cusa ante præfatum annum, negamus cum autographo concordare, ducti historicis monumentis, testimoniis eorum qui diligenter Romana Archivia versarunt, &, quod caput est, declaratione Romani Pontificis, ad quem spectat Constitutionum suarum authenticitatem, tenorem, potestatemque præscribere.

At dato nullum in archetypis extare comma, eoque etiam, ubicunque libuerit Bajanistis, affixo: ut recte docet Ludovicus Bail, *De beneficio Crucis* art. 3. & Michael Paludanus in Apologia Constitutionis Urbanianæ cap. XIV, quotiescunque reprobantur propositiones aliquæ cum ista, aut consimili clausula, *Quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*; definitur, quod, cum sub cortice literæ possit multiplex sensus latere, etiamsi veræ aut probabiles forent, acceptæ in sensu aliquo, tamen in proprio & obvio, & quem verba ipsa præseferunt, sunt rejiciendæ: atque id maxime si pronuncientur indefinite; tunc enim, ut tradunt Dialectici, universalibus æquipollent; atque ad earum falsitatem sat est, si in aliqua significatione nequeant probari. In exemplo sit hæc propositio Jansenii, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*; quæ licet vera sit de gratia efficaci, de qua ait S. Pater, quod a nullo duro corde respuitur; attamen cum indefinite prolata sit, in sensu obvio, & quem intendit auctor usus communi, & amplo vocabulo *Gratiæ*, pravum hæreticumque reddit sensum, quod nulla detur gratia ab effectu disjuncta, & cui liberum reluctetur arbitrium: & propterea jure meritoque est damnata. Et quod de una propositione dictum modo est, de ceteris omnibus, quibus complexu verborum inest sensus multiplex, valet assertio nostra. Imo fieri potest, ut planior & communior propositionis sensus sit verax; & nihilosecius quia constat a proferentibus pronunciari significatione non recta, provide, rectissimeque damnetur: ut olim proscriptas novimus istas: *Maria est Christipara*, *Unus de Trinitate passus est*; quoniam priori abutebantur Nestoriani affirmantes Mariam peperisse hominem personalitate diversum a Verbo; altera Eutychiani, asserentes divinam, & humanam naturam, in qua Redemptor apparuit, in unam coaluisse. Vertant se ergo quocunque volunt litigiosi Apologistæ. Indefinitæ sunt Baji, Jansenii, Quenelliique enunciationes. Harum ergo Assertores eas proferunt

ferunt in ea quoque significatione, quæ reprobatur: & licet possent aliquopiam sensu teneri; pronunciandæ non sunt, quoniam dum indefinite pronunciantur, etiam significationem reprobandam præseferunt.

Denique probatur thesis ex quo recte, & in sensu ab assertoribus intento damnatas fuisse prænunciatas propositiones definierit Facultas Lovaniensis anno 1701. & Duacensis in libro, qui inscribitur *Veritas, & æquitas Censuræ*, edito an. 1649. atque ipse Bajus, ut diximus, anno 1580. publico instrumento testatus sit multos ex damnatis articulis suis editis Opusculis contineri, eosque, & reliquos omnes a se pariter improbari, *secundum Bullæ intentionem, & sicut Bulla damnat*. De qua laudanda, & pervicacibus Apologistis ad exemplum, & confusionem objicienda Retractatione vide Operum Baji P. 2. pag. 188. & Fastos Academicos Lovanienses pag. 369.

Propositio IV. Damnationi articulorum Baji nefas est refragari.

Confugiunt, ut dictum est, quidam Apologistæ ad commentationem de fallibilitate Pontificis in condemnandis dogmatibus juxta sensum intentum ab assertoribus, sive in proferendo judicio de libri alicujus doctrina. Id vero perfugium esse miserrimum, arcemque diruptam, ostendam hac ipsa dissertatione post ventilatam doctrinam Jansenianam. Sunt alii, qui reponunt Bullam non fuisse ab universali Ecclesia acceptatam. Atque hi duplici errore tenentur, dogmatis simul & facti; neque enim Pontificia decreta facta suprema illa auctoritate, quæ a Christo descendit, & Petro, ejusque successoribus collata est, vim habet a populorum acceptatione: ac præterea, si paucos Refractarios excipias, quorum, ut infra demonstrabo, nullam habere debemus rationem, Bullas adversus Bajum, Jansenium, & Quesnellum maxima Catholicorum pars, celeberrimæ Universitates, & Episcoporum Conventus plurimi receperunt. Nonnulli tandem confugiunt ad tutissima dogmata Augustini, eadem, ut inquiunt, cum assertionibus Baji. At hi splendide mentiuntur. Nullus quippe Sectariis istis magis, quam Augustinus faciat, opponitur: quod & ex omnibus dissertationibus nostris apparet, & ex Romanorum Pontificum definitionibus, in quibus dum Bajus prosternitur, Augustini doctrina summis laudibus celebratur. Postremo intolerabilis est arrogantiæ, velle supremam auctoritatem excutere oppositione minoris. *Doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet: unde magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quam auctoritati vel Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque Doctoris;* inquit 2. 2. q. 10. art. 12. S. Thomas. Nec aliter sentit idem Augustinus: qui Serm. 132. alias 2. de Verbis Apost. cap. 10. de controversiis Pelagianis, ait: *De hac Caussa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam Rescripta venerunt. Caussa finita est*. Et in primo libro contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 1. ita Bonifacium alloquitur: *Hæc ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem, non tam discen-*

 da,

da, *quam examinanda*, *& ubi forsitan aliquid displicuerit*, *emendanda*, *constitui*. Discant ergo Janseniani Caussarum finitionem haberi ab Apostolicæ Sedis Rescripto, & a supremo Judice recipiant emendationem: & quamquam Augustini scita tutissime teneri possint, animadvertant nec ea se percepisse, nec eorum præsidio licitum esse Constitutionibus Romani Pontificis adversari. Quidquid ergo prætexunt, sive mutabilitatis judicii, sive oppugnationis Contrariorum, sive Augustinianæ doctrinæ, nullum affert Jansenistarum inobedientiæ præsidium.

Dispungitur contraria argumentatio.

Audiamus tandem ipsos Apologistas. Hi Bullam Urbani esse subreptitiam conantur demonstrare 1. ex nota Chronologica; quia data est Romæ die ante Nonas Martii anno 1641. & in ea fit mentio libri Jansenii, qui licet jam typis cusus, nondum Romam delatus fuerat: immo non legitur fuisse Bullam publicatam nisi XII. Kalendas Julias an. 1643. II. Ex attestatione Deputatorum Lovaniensium, qui juramento affirmarunt, cautum fuisse ab Urbano, ne aliquis *proprio nomine expresso sugillaretur*. At in Bulla, quæ circumfertur, expresse Jansenii liber, ac nomen apponitur. III. Ex ipsa Operis Janseniani condemnatione: si enim Urbanus intenderat duntaxat confirmare Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones; eccur Jansenii librum adhuc sub prælo sudantem in scenam producere?

Deinde non damnari Constitutione Urbaniana proprium & obvium sensum intentum a Bajo, student evincere I. Ex interpositione commatis, quo vetustiora exemplaria carebant. II. Ex Epistolis Morillonii, & Cardinalis Granvellani affirmantium nonnullas ex damnatis propositionibus aliquo sensu posse defendi. III. Ex decreto Facultatis Lovaniensis an. 1567. quo declaravit, *posse nonnullas aliquo pacto sustineri in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento*; quod etiam tenet in libro de Benef. Crucis art. 3. Ludovicus Bail.

Posse demum salva fide eidem Constitutioni aliquem adversari, I. Nituntur colligere ex quo Pius V. & Gregorius XIII. obscurissima decreta ediderint, philosophicæ eloquentiæ tecta velamine, quæque possint in varios sensus torqueri. II. Ex quo talia decreta eliminent doctrinam S. Augustini aliorum Romanorum Pontificum oraculis consecratam. III. Quoniam singulis propositionibus propriam notam minime inurunt, sed eas proscribunt vage, indeterminate, ac *respective*, ut nemo possit dignoscere, quænam sint hæreticæ, quænam suspectæ, quænam piarum aurium offensivæ.

His brevissime, & ex ordine respondentes dicimus ex nullo capite Conclusiones nostras divelli. Ad 1. enim reponimus librum Jansenii typis editum an. 1640., & Bullam Urbani an. 1641. pridie nonas Martii,

tii, *ab Incarnatione*, ideſt ſecundum vulgarem computandi rationem an. 1642. Quare nihil refert, ſi nonnullæ Belgii Editiones datam commonſtrant hoc poſtremo anno: ſicuti Bulla Confirmationis Tridentini Concilii edita a Pio IV. dicitur emanata die 26. Januarii an. 1563. cum tamen Concilium fuerit abſolutum an. 1564. Quod vero promulgatio fuit ad annum proximum prorogata, dandum indulgentiæ Pontificis, qui voluit, ut animus Janſeniſtarum exploraretur, num vellent ſponte præcedentibus mandatis obtemperare. Quod ſequitur ſolvitur a multis brevi hac & peremptoria reſponſione: a deputatis Lovanienſibus falſum eſſe narratum, quoniam Urbanus fatetur ſe proſcripſiſſe librum Janſenii in omnibus Brevibus datis an. 1643. ad Antiſtites Belgas, ubi ait, *Ipſum Janſenii librum omnino reprobavimus*. At nos nolumus doctis viris crimen mendacii objicere; interpretamur enim aſſertionem illorum, quod depoſuerint voluiſſe Pontificem damnari ſolam doctrinam, non perſonam Janſenii, aut Baji, qui ſe Eccleſiæ judicio ſubjecerunt. Ad tertium vero hæc ſit reſponſio: In confirmatione Conſtitutionum Pii V. & Greg. XIII. debuit reprobari etiam liber Janſenii, quia in iſto ut vidimus præced.cap. errores Baji inſiti deprehendebantur.

Exſufflantur eadem facilitate alterius claſſis argumenta. Ac primum de appoſitione commatis ſatis ſuperque Propoſitione 3. expunctum eſt. Secundum vero & tertium diluitur a multis, negando haberi quæ dicta ſunt in laudatis Epiſtolis, aut in decreto Lovanienſium, cui aperte opponitur alterum an. 1701. ſuperius commemoratum. At abſque hujuſmodi effugio, obſervatum ſupra in propoſitionibus indefinite prolatis, ſi verborum ſenſus multiplex ſit & ambiguus, obvium ac proprium eſſe falſum, etiamſi propoſitiones in aliquo ſenſu ſint veræ ac probabiles. Iſtud ergo ſignificare voluit Cardinalis Granvellanus: iſtud Marillonius: iſtud antiquius decretum Facultatis Lovanienſis: quæ proinde potuit abſque ulla contradictione in poſteriori decreto definire articulos Baji recte damnari in ſenſu proprio & rigoroſo verborum. Quare neceſſe non eſt reſpondere cum Tournely decretum anni 1567. non eſſe genuinum Facultatis Lovanienſis Opus, quia in Editione adornata a Gerberonio inſcribitur *Atteſtatio Cornelii Janſenii*; aut Sacram Facultatem a priori ſententia receſſiſſe, ut liquet ex declaratione anni 1585. & 1701. quando proteſtata eſt damnari articulos Baji in ſenſu ab aſſertoribus intento: quamquam hæc non ſine probabilitate ſint dicta. Longe tamen eſt probabilius Janſenium, quantumvis Baji ſtudioſum, noluiſſe tam ſolemniter mentiri nomine celeberrimæ Univerſitatis, a qua poterat apertæ falſitatis redargui: atque Univerſitatem ipſam nunquam unanimi ſenſu probaſſe, quæ poſthac judicaverit retractanda.

Ad ea, quæ tertia argumenti ſectione objiciuntur, hoc habeto reſponſum. Nullum eſt in memoratis Bullis ænigma, nulla obſcuritas, nul-

nullum verborum aut sententiarum involucrum. Plures enim articuli ipsis verbis exprimuntur, quibus a Michaele Bajo fuerunt prolati: in sensu horum verborum condemnantur; & damnatio continet perpetuam omnium abolitionem. Igitur absque ulla ambiguitate & referuntur & reprobantur. Damnatam cum positionibus Baji doctrinam S. P. N. Augustini est pura puta calumnia superiori capite, & ix. de H. P. satis explosa. Qualificatio demum propositionum non aptatur singillatim unicuique, ut nullam audeat quispiam pronunciare. Eadem omnino ratione a Martino V. articuli Witclefi, & a Leone X. Lutherani fuerunt, ut inquiunt, *in globo*, idest communi notatione damnati. Adverbium *respective* fuit scite ac prudenter appositum; ut scires, quosdam articulos, qui videntur, si solitarie & divulsi ab aliis inspiciantur, aliqua ratione probabiles, comparatos cum ceteris, & attenta connexione doctrinæ, esse pariter rejiciendos; etsi eadem qualificatio singulis non conveniat. Hactenus de Caussa Baji: stilus nunc ad Jansenianam est convertendus.

CAPUT III.

Sint ne revera quinque Propositiones in Libro Jansenii, & doctrinæ S. Patris Augustini cohæreant.

HABERT quinque famosas Propositiones in Janseniano libro, qui inscribitur *Augustinus*, constat ex Brevi Innoc. X. emanato die 29. Septembris an. 1654. ubi summus Pontifex declarat se damnavisse *in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus, Augustinus*. Evincitur etiam ex altero Brevi Alexandri VII. emisso anno 1656. die 16. Octobris: in quo appellat Filios iniquitatis, qui magno cum Christi fidelium scandalo non reformident asserere, *prædictas quinque propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse*. Confirmatur ex forma Juramenti præscripta ab eodem Alexandro an. 1664. *Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innoc. X. datæ die 31. Maji an. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris anno 1656. Summorum Pontificum me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout per illas prædictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, damno, & ita juro*. Comprobatur evidenti ratione; quoniam non poterant propositiones illæ in sensu auctoris condemnari, nisi Jansenii textus & doctrinæ capita maturo examine expenderentur. Evincitur demum facto, quia cum propositiones aliquas, ut jacent, nonnulli Consul-

ſultorum in prioribus Congregationibus non reprobaſſent, ut Vincentius Candidus Magiſter Sacri Palatii Apoſtolici, Commiſſarius S. Officii, noſter Generalis Viſconti, & eruditus Annalium FF. Minorum Scriptor Lucas Wadingus; eas quippe noverant juxta Auguſtinianam, & Thomiſticam Scholam poſſe ſenſum habere Catholicum, nam neque juſti efficaci deſtituti auxilio implent actu divina præcepta, neque auxilium illud reſpuitur, neque cum eo ſtat in ſenſu compoſito actualis inobedientia, neque tale auxilium confertur ſingulis pro quibus mortuus eſt Chriſtus, quæ omnia etiam poſt damnatum dogma Janſenii fas eſt propugnare: prædicti tamen Conſultores in poſterioribus Congregationibus ad ſenſum Janſenii diſpunxerunt Propoſitiones: unde perperam ex prioribus approbationibus Auctor Cauſæ Janſenianæ Paulus Irenæus pro falſo dogmate carpit Cenſorum ſuffragium. Atque ne multus ſim, Alex. VII. Brevi emanato an. 1661. Kal. Auguſti declarat *temeraria narratione proferri tempore Innoc. X. non aliud factum, quam inquiſitum, an propoſitiones illæ quinque de gratia vera ac Catholicæ, an potius falſæ & hæreticæ cenſendæ forent: cum eo plane tempore nedum de Propoſitionibus ipſis cognitio habita fuerit, verum quod e Janſenii libro Auguſtinus nuncupato extractæ eſſent, & ita in ſenſu ab eodem Janſenio intellecto damnatæ*. His ergo omnibus evidenter demonſtratur Propoſitiones in libro Janſenii contineri, ibique ſenſum præſeferre a doctrina Auguſtini disjunctiſſimum, maximeque diverſum. Inquiramus tamen de ſingulis.

Propositio I. Affirmavit Janſenius aliqua Dei præcepta hominibus juſtis, volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent vires, eſſe impoſſibilia: deeſſe quoque illis gratiam, qua poſſibilia fiant. Docet autem Auguſtinus oppoſitum.

Thesis Janseniana.

Janſenius lib. 3. de Grat. Chriſti cap. 13. duas ſibi objectiones pro gratia ſufficienti proponit. Una eſt, tam juſtis, quam obcæcatis imponitur præceptum, ergo habent gratiam ſufficientem. Altera autem: Si prævaricentur, peccant; habent ergo gratiam, qua poſſunt vitare peccatum. Reſpondet autem falſam eſſe conſequentiam, quia ſunt quædam homini præcepta, *Quæ ſecundum ſtatum, & vires, in quibus conſtitutus eſt, ſunt impoſſibilia nec ſemper adeſſe gratiam, qua poſſimus, hoc eſt, qua illa eadem præcepta implere ſufficiamus*. Addit *hanc impotentiam reperiri non ſolum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, ſed etiam in fidelibus & juſtis, qui & fidem Chriſti, & caritatem juſtitiæ ſuſceperunt*. Addit *hanc impoſſibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, ſed etiam quando volunt*. Sequitur, illos, *qui pro impetranda gratia deprecantur, ut va-*

valeant facere quod jubetur, jam habere præcepti implendi voluntatem, sed deesse potestatem. Tandem concludit: *Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in Sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus obcæcatis & obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus, conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia*. En prima propositio verbis expressissimis in libro Jansenii.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

S. P. Augustinus universaliter de divinis præceptis, prout singulis imponuntur, scribit lib. de Fide contra Manichæos cap. 10. *Quis non clamet stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est quod præcipitur facere: & iniquum esse eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere?* Serm. 191. de Temp. ait: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid a Deo esse præceptum, & mandata Dei a non singulis, sed ab omnibus in communi posse servari*. Lib. de nat. & grat. cap. 43.: *Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis*. Hæc verba Tridentino Canone consecrata sunt Sess. 6. de Justific. cap. XI. De justis vero docet S. Pater nunquam deseri a Deo, nisi Deum priores deserant: *Fortasse respondeat* (inquit eodem lib. de nat. & grat. cap. 23.) *Deum ad ista non cogere, sed dignos deseri tantum deserere. Si hoc dicit, verissime dicit*. In Psalm. 145. n. 9. *Non enim deseret opus suum, si ab opere suo non deseratur*. Et lib. 4. Confess. cap. 9. *Te nemo amittit, nisi qui dimittit*. Similiter fidelissimus Augustini discipulus S. Prosper lib. 2. ab Ob. VII. *Priusquam deseratur, neminem deserit*. At juxta Jansenium Deus subtrahendo gratiæ adjutorium Justos deserit, antequam ab eis deseratur. Repugnat ergo Janseniana propositio doctrinæ S. Augustini.

AEQUITAS CENSURÆ.

Constitutione Innocentiana declarata est prima illa Jansenii Propositio *Temeraria*, *impia*, *blasphema*, *anathemate damnata*, & *hæretica*. I. Est *temeraria*. Illa enim propositio temeraria est, quæ audacter profertur, & fabricatur verbis insolitis, prohibitis, & cum sensu Scripturarum, sanctorumque Patrum pugnantibus. Hujusmodi est prima propositio Jansenii. Ergo est temeraria. Minor probatur; nam præcepta divina non dicuntur *impossibilia* in sacris literis; sed *jugum suave*, & *onus leve*. Matth. XI. 30. & *mandatum quod non est supra* nos, Deut. XXX. 11. Item nec a Generalibus Conciliis, cum Tridentinum

tinum jamdudum Seff.6. cap.XI. definierit; *Nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Similiter nec a Romanis Pontificibus, qui proscripserunt 54. articulum Baji, *Definitiva hæc sententia Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.* Pariter nec similia proferuntur ab Augustino, ceterisque PP., ut dictum est supra. Tandem neque a Theologis; omnes quippe subscribunt Divo Thomæ, qui in 2. Sent. dist.28. q.1. art.3. laudat hanc Hieronymi sententiam, *Qui Deum dicit præcipere impossibilia, anathema sit.* II. Est *impia*. Siquidem propositio illa impia est, quæ divinam legem potest reddere exosam, & homines ab illius observantia amovere. Talis est prior Janseniana propositio. Igitur impia est. Minorem probo satis obvia comparatione; quis enim non execrabitur E. G. Pharaonis, aut Tyranni alterius mandata, dum ad impossibilia captivos, subditosque coarctant? III. Est *blasphema*. Illa quippe propositio blasphema est, quæ summo Deo probrum aliquod, conviciumque objectat. Istiusmodi est positio Janseniana. Blasphema est igitur. Demonstratur minor; quoniam assertum illud Jansenii redarguit Deum, tanquam infidelem & mendacem. Cum enim scribat Apostolus in 1. ad Corint. cap. X. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*: juxta decreta Jansenii, Deus non solum permittit Justos tentari supra id, quod possunt, sed etiam subtrahit illis gratiam, sine qua coacti necessitate succumbunt. Pari jure scitum Jansenii Deum facit iniquum; nam, ut paullo supra dicebamus cum Augustino, iniquum est eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere. Facit & immisericordem, quoniam deserit justum, antequam deseratur. IV. Est *anathemate damnata*, idest Seff. 6. cap. XI. Tridentini, & in Bajanis articulis, ut dictum est nuper. V. Denique est *hæretica*. Ea enim propositio hæretica censenda est, quæ adversatur aut Sacris literis, aut definitionibus Ecclesiæ, aut SS. Patrum Traditioni. Prima Thesis Janseniana, quemadmodum demonstratum est, adversatur Sacris literis, Ecclesiasticis decretis, & Traditionibus Patrum. Illa ergo thesis est hæretica; & rectissime numeratis censoriis notis dispuncta, rejecta, & proscripta.

Ad Jansenistarum objecta responsio.

Quæ objiciunt Janseniani, si omnia oporteret expendere, non possent hujus libri angustiis comprehendi. Reduci tamen possunt ad quatuor capita. Alia sunt enim argumenta, quibus rationes nostras tentant obruere: alia, quibus suadere nituntur Jansenium cum Augustino concordare: alia, quæ afferunt, ut Jansenii sensum tutentur; alia

demum, quibus censuram propositionis propulsant. Responsa vero iis capitibus adhibenda elidunt ceteras omnes Sectariorum cavillationes.

In primo itaque genere hæc locantur. I. Illum Apostoli locum, *Fidelis autem Deus est, &c.* nullo modo tam indiscrete debemus accipere, ut hoc in omnibus omnino fidelibus observetur; alioquin Deus non fineret justum aliquem tentari, & deficere. Igitur aliquando ob impotentiam fidelis homo ab observantia divinorum præceptorum descisit. II. Et illud Tridentini Concilii Seff. 6. cap. xi. excerptum ex Augustino, *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur*, ita accipiendum est, ut Deus neminem deserat subtractione justitiæ, nisi prius deseratur ab homine per inobedientiam. Non ergo inde infertur, non subtrahere quandoque justis auxilium actuale & sufficiens. III. Quod profertur ex Augustino, Deum non præcipere impossibilia, sed admonere, ut faciamus quod possumus, petamus vero quod non possumus, traditur etiam a Jansenio lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. his verbis: *Præcepta homini justificato ad observandum non sunt impossibilia, eo quod jubendo Deus moneat petere quod non possis, & si exaudiat, adjuvet ut possis.* At gratia orationis non omnibus datur; Ergo neque omnes possunt divina præcepta complere.

Resp. ad 1. Apostolum neminem excipere; & Deum erga omnes justos fidelissimum omnibus promissa servare, quia *priusquam deseratur, neminem deserit*. Quod si illos tentari, & interdum cadere sinit, facit ut bonus Figulus, qui postquam testam confecit ex luto, imponit fornaci: sed nunquam ignem superaccendit, ut illam infringi necesse sit; quamquam ob luti vitium aliquando percrepat, & discinditur. Ita postquam ex massa damnationis justum fecit, ut fiat vas in honorem, igni tentationis exponit: sed facit cum tentatione proventum, nec patitur tentari supra id quod potest. Proinde si frangitur; aut vitium superbiæ est, aut malitia voluntatis, quæ ad malum seipsa sufficit. Legito Augustinum super Psalmum centesimum ac vicesimum. Ad II. hæc sit responsio: Justificatis non solum confertur auxilium *ad remissionem peccatorum, sed etiam ut præcaveantur futura*, juxta tertium Canonem Synodi Milevitanæ. Atque ut Augustinus scribit de nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus*. Quod S. Pater explicat eodem loco afferendo discrimen, quod intercedit inter medicum curantem corporis vulnera, & Mediatorem Dei & hominum Christum Jesum, qui justificando impium spiritualiter sanat ægrotum. Ille enim *cum sanaverit hominem, jam de cetero sustentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat*, Deo dimittit. Iste autem *cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper, justeque vivatur*. Additque e vestigio hanc rationem: *Sicut enim oculus*

oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. En Augustinum aperte docentem semel justificatum non deseri a Deo subtractione auxilii, sine quo impossibile est ut recte vivat, nisi prius homo deserat ipsum Deum. Ad tertium dico Jansenium suis propriis verbis refelli. Ait enim, *Si exaudiat, adjuvat ut possis*. Ergo non habet potestatem ullam servandi mandata, qui destitutus est gratia efficaci orationis, qua & petat, & exaudiatur. At justus, etsi non oret, potest orare, & licet non habeat efficacem gratiam, habet sufficientem. Nam quid est bona illa voluntas, animique conatus, nisi gratia? An gratia orationis detur omnibus, eaque necessaria sit, ut imputetur peccatum, nolo disceptare in præsentia. De justis in damnata propositione Jansenii fit sermo: neque omnium hominum eamdem esse rationem etiam ex hoc loco colligitur, quod cum Jansenius infideles quoque, & obcæcatos complexus sit, tamen soli justi in Propositione damnata commemorantur: & Catholici plures denegant nonnullis auxilia sufficientia, quæ concordissime tenent justificatis adesse.

Ad secundum ordinem pertinent argumentationes proximæ. I. Ipsis Augustini verbis de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Ideo jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quod ab illo petere debeamus*, & ex productis superius ex cap. 43. de Natura & Gratia, demonstratur justos aliquando non habere gratiam, qua possint mandata adimplere. Non enim habent, quod orationibus debent petere: Debent petere, ut possint: Ergo non possunt. II. Innumera sunt in Augustino loca positioni Jansenianæ simillima, ut in 1. Retract. cap. 22. *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi a Deo detur*. Dari autem hanc potestatem a Deo demonstrat ex verbis Scripturæ, *Præparatur voluntas a Domino*, &, *Dedit potestatem filios Dei fieri*; quibus commendatur gratiæ efficacia. Ubi ergo non est gratia efficax, nulla erit boni potestas. Nec per Augustinum sufficit ut possimus parva illa voluntas, qua interdum justi excitantur; quia potius de habentibus parvam illam voluntatem scribit laudato cap. 16. de Grat. & lib. arbitrio, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit, & robustam*. Et Tract. 34. in Joannem, *Conaris*, inquit, *ambulare, & non potes*. III. De Petro Apostolo, qui Christum negando excidit a justitia scribit Augustinus serm. 124. de Temp. *Sed quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus cum negaret Christum, & nisi quod ait Propheta, Omnis caro fœnum?* Petrus ergo adhuc justus caruit gratia, sine qua nihil poterat, idest efficaci: sine qua nihil boni fieri posse innumeris argumentis nititur ostendere Antonius Arnaldus P. 1. Dissertationis Quadripartitæ.

Hoc Petri exemplo usus antea fuerat Jansenius cit. lib.III.de Gratia Chr. cap. 13.

Resp. ad 1. in lib. de Grat. & lib.arb. cap.16. Augustinum demonstrare adversus Pelagianos possibilitatem observandi divina præcepta non esse ex nobis: quod optime probat ex Orationibus, quibus a Deo petimus, *ut tantum velimus*, *quantum sufficit*, *ut volendo faciamus*. At justi gratiam frequenter inspirantem voluntatem bonam habent: igitur & potestatem, quæ non est ex nobis, ut existimabant Pelagiani. At dices: Hæc voluntas parva est, & invalida, de qua ait Augustinus, *Qui vult facere Dei mandatum*, *& non potest*, *&c*. Hæc est altera objectio, cui respondeo duplicem esse potestatem, unam ab actu separatam, aliam cum actu conjunctam: illa dat posse, idest, constituit potentiam in actu primo ut possit exire in actum, ut est in homine virtus & facultas videndi, aut ambulandi: ista facit ut potentia exeat in actum, E. G. ut videat, ut ambulet. Constat autem plura requiri ad actum ipsum, quam ad potentiam: unde ex ista nequit deduci usus, sive exercita potentiæ operatio. Hæc doctus Thomista Alvarez disp.79. n.2. & Cajetanus in 1. 2. q. 109. art. 10. Potentia autem separata ab actu alia est proxima, alia remota, alia remotissima. Proxima est, quæ ad operandum non eget nisi motione, qua determinetur ad actum, ut est potentia videndi in oculo sano & clara luce perfuso, etiamsi clausus teneatur aut aversus. Est autem potentia remota, quotiescumque expedite & immediate exercere actum non potest, aliquo remorante impedimento, ut oculus tenui luce illustratus, aut pes in via præcipiti & lubrica. Remotissima erit, si vix supersit naturalis facultas omni adjutamento expoliata, ut oculus in tenebris, pes cum podagra. Hanc remotissimam potentiam Augustinus in unoquoque peccatore agnoscit, quia potest quisque esse sine peccato, dummodo ipsa natura *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum*, *vel sanetur quia vitiata est*, *vel quia sibi non sufficit adjuvetur*, inquit de Nat. & Grat. cap.59. Potentia remota est in eo, qui habet, ut diximus, voluntatem parvam. Proxima in illo, qui magnam habet & robustam, cum qua faciente Deo ut faciamus per inspirationem victricis delectationis, habetur etiam potestas, quæ conjungitur cum actu. Hanc solam veram esse potestatem censuit Jansenius, qui scripsit esse extra potestatem arbitrii actum oppositum, quotiescunque prævalet carnalis delectatio, & sub ista nullam esse potestatem justitiæ, sed vinculum arbitrii, & necessitatem peccandi. Ex qua perversa doctrina quomodo fluant quinque famosæ propositiones vidimus priori capite. Itaque dicimus, in eo qui habet voluntatem parvam & invalidam, esse potentiam proxime sufficientem ad orandum, & sufficientem remote ad observantiam præceptorum, quæ poterit proxime implere, dum per orationem obtinuerit magnam, & robustam voluntatem: quod ex ipsis

ſis verbis Auguſtini perſpicuum eſt. At nego cum voluntate illa parva & invalida obſervandi præcepta ſtare horum impoſſibilitatem; quoniam contraria voluntas carnalis, quantumvis prævaleat, non obſtringit arbitrium vinculo neceſſitatis, ſed relinquit indifferentiam judicii, & potentiam ad oppoſitum, ut dixi ubicumque diſſerui de libertate: ubi etiam explicavi, quomodo dicatur ab Auguſtino aliquando impoſſibile, quod perarduum eſt, & difficile, ſive quod caret potentia proxime ſufficiente atque expedita, quam nunc declaravimus. Expediuntur dictis omnia, quæ Arnaldus memorata diſſertatione profert ad probandum, non eſſe poteſtatem bonorum operum ſine gratia per ſe efficaci: nam ea ſi accipiantur de potentia conjuncta cum actu, ſive de ipſamet operatione, vera ſunt: ſi de potentia indifferente ad agendum, aut de facultate operandi, falſa penitus. Exemplum tamen Petri inſcite nimis a Janſenio, & Arnaldo adhibetur, ut demonſtrent gratiam aliquando deeſſe juſto, & hunc deſeri a Deo ſubtractione auxilii actualis, antequam Deus ab eo deſeratur. Probatur enim lapſu, & exemplo Apoſtoli oppoſitum. Adeſt juſtis ſufficiens gratia ad orandum, cum habent notitiam præcepti, cupiunt illud implere, atque propriam agnoſcentes infirmitatem ex hujus conſideratione ad implorandum Omnipotentis Dei adjutorium moventur. Igitur ſi proprii arbitrii virtute elati exiſtiment poſſe ſe ipſis id implere, ponunt obicem gratiæ, unde habebant potentiam proximam ad orandum: quoniam, ut Auguſtinus ſcribit lib. 3. ad Bonifacium cap.7. *iſta implicati ſuperbia ad gratiam non convertuntur juvantem*. Videatur Noriſius hoc demonſtrans more ſuo, ſolide ſcilicet, & erudite in Janſeniani erroris calumnia ſublata cap.3. §.2. Atqui Petrus, juxta Auguſtinum, de propriis viribus præſumens poſuit obicem illum gratiæ tribuenti potentiam proximam ad orandum. Igitur non ipſum juſtificatum divina gratia deſeruit, ſed ipſe ſuperbia implicatus, & divini adjutorii neceſſitatem negando, illud ſibi abſtulit. Probatur minor ex eodem Serm. 124. de Tempore citato ab Arnaldo pag.32. Cauſſæ Arnaldinæ. Nam verbis ab Arnaldo productis hæc ſunt adjuncta: *Per ſolum enim liberum arbitrium, non addito etiam Dei adjutorio, promiſerat ſe pro Domino moriturum*. Item in Pſalmum 58. *Petrus præſumendo ignorabat, & negando didicit quales vires haberet*. Et de Grat. & lib. arb. cap. 17. *Putabat ſe poſſe, quod ſe velle ſentiebat*; ideſt, ut explicat noſter Deſirant in Theſibus Lovanienſibus anni 1687. & liquet ex allatis contextibus, *putabat ſe poſſe viribus naturæ, quod ſe velle ſentiebat viribus gratiæ*. Productus ab Arnaldo ſermo 124. de Tempore ſpurius eſt, & rejectus in Appendicem Tom.v. n. 79. Sed cum S. P. habeat conſimilia cap.17. de lib.arb. & Tract.92. in Joannem, præmiſſum dedi reſponſum.

Tenent tertium ordinem quæ ſequuntur. I. Senſus Janſenii eſt explodere, & juſtis denegare Gratiam Moliniſtice ſufficientem, illam ſcilicet,

licet, quæ cum actu conjuncta est sola accedente cooperatione voluntatis. At sensus hujusmodi rejicitur ab omnibus gratiæ per se effectricis propugnatoribus. Igitur perstringenda est horum omnium sententia, aut a censoriis notis etiam Janseniana est immunis. II. In omnium Thomistarum opinione necessaria est, ut actu impleantur præcepta, gratia physice prædeterminans. At hæc sæpenumero justis subtrahitur. Ergo etiam in Thomistica Schola deest aliquando justis gratia, sine qua observantia divinorum præceptorum est impossibilis. III. Validius poterunt Jansenistæ se defendere sententiæ nostræ præsidio. Quippe nos propugnamus gratiæ gradualitatem; & contendimus illam non esse efficacem, cui obsistit validior concupiscentia. Atqui hæc eadem est doctrina Jansenii, qui non ait absolute præcepta esse justis impossibilia, sed esse impossibilia *secundum præsentes, quas habent vires*, hoc est comparate ad majores gradus concupiscentiæ. Igitur aut sententia nostra Augustiniana non est, aut Augustiniana est sententia Jansenii.

Resp. ad 1. & a nobis, & a Thomistis rejici gratiam Molinistice sufficientem; sed non libra & animadversione Janseniana, quasi Pelagiana sit, quia tali gratiæ potest voluntas resistere, aut quasi nullam Christi gratiam habeat, qui non habet victricem delectationem, qua vigente carnalis cupiditas prævalere non possit. Sed dicimus Molinistas, imo & Catholicos omnes recte cum gratia defendere potestatem reluctandi; etsi per nos ad ponendum actum requiratur auxilium suapte natura efficax, cum quo persistit potentia ad oppositum: quod Jansenius negans damnatur merito a Theologis omnibus, sive Moliniani sint, sive Thomistæ, sive Augustinenses. Ad 2. respondeo Thomistas non defendere necessitatem gratiæ prædeterminantis ut voluntas constituatur proxime potens *in actu primo*, sive ut compleatur, ut inquiunt, *in linea potentiæ*; sed illam gratiam prædeterminantem requirunt ratione *actus secundi*, hoc est, ut voluntas reapse applicetur ad actum. Constat enim ex supradictis plus requiri ad actum, quam ad potentiam. Nego itaque deesse justis potentiam implendi præcepta, dum illis subtrahitur gratia efficax, per quam eadem præcepta actu adimplent. Ad tertium dico sententiam nostram toto cœlo distare a sententia Jansenii; primo quia in victrici delectatione non constituimus gratiam sufficientem, quæ dat posse, sed gratiam efficacem, quæ inspirat voluntatem magnam & robustam, & facit ut faciamus: gratiam autem illam sufficientem ab operatione sejunctam agnoscimus etiam in voluntate parva & invalida. Deinde negamus cum delectatione victrici non consistere indifferentiam judicii & potentiam ad oppositum, ideoque premente quacunque cupiditate, sive vigente quacunque sancta delectatione tam bonum quam malum est in nostra libera potestate. Quæ cum in pluribus locis sint demonstrata, habent etiam ex hoc volumine confirmationem,

tionem, de H. P. cap. VIII. Thesi 4. & cap. XI. ad 1. ob. Item de H. Calv. cap. 2. & 3. & hac etiam dissert. cap. 1.

Postremo loco non promereri Jansenianum assertum tam acerbam censuram, probant hoc argumento. Discutiunt Theologi, quomodo accipienda sit illa Tridentini definitio, ***Deus impossibilia non jubet***, neque omnes conveniunt. Molinistæ ita illam accipiunt, ut velint præcepta possibilia esse quoniam adest singulis gratia sufficiens, quam voluntas pro suo lubitu flectit ad actum. Thomistæ exponunt de illa possibilitate, quæ necessitatem non excludat uberioris auxilii. Sed auctore Bellarmino, Estio, aliisque viris gravissimis Concilium opponitur errori Lutheranorum & Calvinistarum, qui omnibus justis, etiam dum spiritu Dei aguntur, arbitrabantur impossibilia mandata Dei, quod concupiscentiæ labes singula justorum opera inficiat. Id profecto nunquam docuit Jansenius; nam si justis conferatur gratia concupiscentiæ debellatrix, & præcepta observant, & bona illorum opera concupiscentiæ vitio non corrumpuntur. Quomodo ergo propositio Jansenii hac notatione proscribitur, *anathemate damnata*?

Resp. 1. quod etiamsi positio Jansenii non fuisset *anathemate damnata* a Synodo Tridentina; fuisset tamen a Pio V. in articulo 54. Michaelis Baji. Deinde respondeo, utique sensum Jansenii non esse undequaque Calvinianum. Conveniunt tamen in hoc, quod liberum arbitrium sub dominatu concupiscentiæ non possit implere mandata, & motum atque excitatum a gratia non possit dissentiri, si velit. Hinc fluere quinque propositiones Jansenii liquet ex dictis: illa autem duo errorum principia, in quibus utrique conveniunt, damnata esse a Tridentino constat e sess. VI. can. 3. 6. & 18. itaque Tridentina Synodus in Luthero, & Calvino hæresim quoque Jansenianam confixit.

Propositio II. Jansenius etiam asseruit interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti: cum apertissime contrarium tradiderit Augustinus.

Thesis Janseniana.

Jansenius lib. II. cap. 4. postquam plura disseruit de discrimine inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*; & de illo scripsit, quod si daretur in hoc statu, *vel nihil omnino conferret, vel pro adjumento offerret perniciem*; hæc insuper de adjutorio *quo* scribit: *Secundi generis adjutorium facit influere facultatem suapte efficacia, nec facultas ipsius libero arbitratui subjacet: & Gratia sanæ voluntatis in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam si vellet desereret, aut si vellet uteretur: gratia vero lapsæ ægrotaque voluntatis nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deserat, & arripiat si voluerit*. Excludit igitur Jansenius a statu naturæ lapsæ omnem gratiam sufficientem, simulque

mulque docet medicinali nullo modo posse arbitrium obsistere. Atque id expressius tradit eodem libro cap. 24. scribens: *Gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere*. Proximo cap. 25. ait, *Nulla omnino medicinalis Christi gratia effectu suo caret*. Libro denique IV. cap. 7. *Naturali ordine*, inquit, *ex delectatione dilectio, ex dilectione operatio consequitur*. Ex quibus sequitur directe secunda positio Jansenii. Enim vero adjutorio *quo*, sive gratiæ per se efficaci nunquam resistitur. Atqui per Jansenium in statu naturæ lapsæ nulla datur interior gratia, nisi suapte natura efficax. Igitur per Jansenium interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

At Augustinus tradita in libro de Corrept. & Grat. cap. XI. celeberrima auxiliorum distinctione, inquit: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium* (idest, *sine quo*,) *jam pœna peccati est; quibus autem datur, secundùm gratiam datur, non secundum debitum: & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit; ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum, ac tale, ut velimus*. In priori parte, (inquit Cardinalis Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 1.) describi auxilium *sine quo non*, sive pure sufficiens, omnibus est manifestum. Atqui S. P. Augustinus asserit hoc adjutorium aliquibus in hoc statu misericorditer dari, aliquibus denegari in pœnam; ac præterea nunc homines adjuvari per amplius adjutorium, quod facit etiam *ut velimus*. Ergo Augustinus agnoscit in hoc statu non solum adjutorium *quo*, sed etiam adjutorium *sine quo non*, sive pure sufficiens. Præterea voluntas parva & invalida, sive motus inefficacis gratiæ, quibus non movemur tam valide ut exequamur præcepta, proculdubio non sunt adjutorium *quo*, idest, amplior illa & efficax gratia, qua, ut ibidem loquitur Augustinus fit *ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat*. At certissime S. Pater in hoc infirmitatis statu admittit hujusmodi voluntatem parvam, & invalidam, ac motus inefficacis gratiæ, quibus non ita movemur, ut ardore caritatis vincamus voluntatem carnis *concupiscentialiter resistentem*. Ergo S. Pater certo agnoscit in hoc statu auxilium aliquod distinctum ab adjutorio *quo*, & a gratia per se efficaci. Minorem vero probo, quoniam S. Pater parvam illam & invalidam voluntatem expertus est initio Conversionis suæ in seipso, ut evincunt testimonia allata superius de H. P. cap. VIII. thesi III. Agnovit & in Petro de quo cap. 17. de Gratia & lib. arb. ait: *Ipsam caritatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum*

minum ter negavit. Et tamen quamvis parva, & imperfecta non deerat, quando dicebat Domino, Animam meam pro te ponam. Atque ibidem voluntatem ipsam adhuc invalidam docet adesse singulis, qui volunt observare præcepta, sed nondum magna caritate inflammantur, scribens, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam.* Sed de his plura memorato capite VIII. sunt præterea in libris Augustini complura, quibus ait nos interiori gratiæ interdum resistere, ut in Psalm. 124. n. 2. *Cor eorum congelascit adversus Deum, & fit durum adversus imbrem gratiæ ipsius, ne fructum ferat.* De peccatorum meritis lib. I. cap. 39. dum de puero baptizato, & de concupiscentia quæ remanet ad agonem, ait: *Si post baptismum vixerit, & ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit.* Et ne plura exscribam, Hom. inter L. duodecima ita peccantem compellat: *Cum per Dei adjutorium in potestate tua sit utrum consentias diabolo; quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare deliberas?* Multi ergo adversus gratiæ imbrem durescunt, in vacuum gratiam recipiunt, & cum possint per gratiam servire Deo, Diabolo obediunt: ideoque interiori gratiæ resistunt.

AEQUITAS CENSURAE.

De hac secunda positione Jansenii pronunciavit summus Pontifex Innocentius: *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.* Et quidem jure optimo. Nam Matth. XI. v. 21. habemus, habitatores Corozaim & Betsaidæ Christi Domini miraculis & prædicationi non credidisse, & consequenter non obtemperasse vocanti. De quibus Augustinus de dono Persev. cap. 14. scribit *quod poterant credere*, unde non erant interiori gratia penitus destituti; at non credidisse, quia Deus *induratis cor lapideum noluit auferre*, idest, ob cordis obdurationem non habuerunt gratiam per se efficacem. Similiter Stephanus Act. VII. v. 51. obstinationem Judæorum redarguens, inquit: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*: quæ verba accipienda esse etiam de interno Spiritus Sancti adjumento definit Concilium Senonense celebratum adversus Lutheranos an. 1528. P. I. cap. 15. A Concilio pariter Tridentino definitum est, non solum quod liberum arbitrium divina gratia motum & excitatum possit dissentire, si velit; verum etiam quod justi possunt divina implere mandata, quæ tamen sæpe transgrediuntur, ut liquet ex præcedenti propositione. Sacris ergo literis, & Conciliorum decretis opponitur Thesis Janseniana; ideoque juste ac legitime de illa inquit Romanus Pontifex, *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

AD EA, QUÆ OBJICIUNT JANSENIANI.

Nullam in hoc statu dari gratiam sufficientem, cui liberum resistat arbitrium, student evincere adversarii argumentis ab auctoritate divinæ Scripturæ, ab Augustini contra Pelagianos disputationibus, & ab ipsa ratione depromptis. Ex Scripturis objiciunt I. Quod divinæ voluntatis proposito nullus resistit, ut habetur in Psalmo 113. v. 3. *Deus noster in cælo, omnia quæcunque voluit, fecit*; & in Epist. ad Rom. IX. 19. *Voluntati ejus quis resistit?* Igitur semper Deus per suam gratiam quicquid vult, operatur, eique nemo resistit. II. Ut cap. IX. de H. P. demonstratum est, Sacræ Scripturæ nobis gratiam describunt tantummodo efficacem, ut Ezech. cap. XXXVI. v. 26., ad Rom. IX., 16., in 1. ad Corinth. cap. 4. v. 7., atque in aliis locis, quæ ibidem expendimus.

Ex Augustino autem urgent 1. notissimum discrimen inter gratiam collatam Adamo, & illam qua indiget homo lapsus in lucta concupiscentiæ. De quarum prima docet S. Pater quod dabat *posse*, de altera quod etiam dat *velle*. Hæc pariter sunt laudato cap. IX. aliisque in locis comprobata ex libro de Corrept. & Grat. ad Valentinum. Igitur per Augustinum in hoc statu locum duntaxat habet adjutorium *quo*, sive gratia efficax, quæ nunquam ab effectu disjungitur. Præterea opponunt, quæ ad probandam gratiam efficacem ex D. Patre memorato cap. delibavimus, veluti cum scribit de Præd. SS. cap. 8. *A nullo duro corde respuitur*. Et de Gratia & lib. arb. cap. 16. *ille facit ut velimus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. Similia docent Prosper, Fulgentius, & ceteri Patres, maxime qui floruerunt post exortam hæresim Pelagianam, ut vidimus eodem capite.

Quæ ex ratione depromunt, omnia ad duo capita reducuntur. Primo: Si in hoc statu admittenda sit gratia sufficiens, & talis, cui voluntas resistat, id foret, quoniam hæc gratia dat *posse*. At hoc falsum est; quandoquidem ut voluntas possit exire in actum, necessaria est gratia ab intrinseco efficax. Igitur gratia sufficiens ab efficaci distincta in hoc infirmitatis statu non datur. Deinde alia est notio sufficientis gratiæ apud Molinianos, alia apud Thomistas. Illi propugnant gratiam sufficientem, versatilem & ab arbitrio pendulam, quæ redditur efficax a voluntatis consensu absque uberiori auxilio: & videtur hæc notio sufficientis gratiæ propria & vera; nam quisquis habet quod sufficit, nullo alio indiget adminiculo. Thomistæ defendunt gratiam sufficientem, quæ dat *posse*, sed nunquam exit in actum, nisi accedat efficacis gratiæ adjutorium: atque hæc notio gratiæ sufficientis videtur impropria, quoniam illud non est revera sufficiens, quod non complectitur quicquid requiritur, ut ponatur actus. Quid igitur? Jansenistæ negant gratiam sufficientem Molinistico sensu, nec possunt

poſſunt hac de cauſſa reprehendi, eo quod hanc gratiam negant omnes Thomiſtæ. Rurſus Janſeniſtæ admittunt gratiam quæ producit parvam & invalidam voluntatem, reſpectu cujus voluntatis eſt efficax, & negant illam gratiam ſufficere ad obſervanda præcepta, quia ad hoc neceſſaria eſt alia gratia tribuens voluntatem magnam, atque robuſtam, & conſentientes habent Mediſtas aſſerentes non eſſe illud auxilium ſufficiens, ſi aliud neceſſarium ſit ad operis complementum. Nihil ergo peccant Janſenii aſſeclæ, dum negant gratiam ſufficientem: ſed cum Mediſtis docent gratiam ſufficientem ſenſu Thomiſtico non eſſe revera ſufficientem; & cum Thomiſtis negant dari gratiam ſufficientem juxta notionem Mediſtarum. De qua argumentatione plura Blaſius Paſchalis in prioribus Epiſtolis Provincialibus editis ſub ficto nomine Ludovici Montalti.

Ad argumenta ex Scripturis, & ex Auguſtino petita, reſpondere poſſumus uno verbo, iis probari gratiam efficacem, ſed non excludi ſufficientem, aliis cum divinarum literarum, tum Auguſtini teſtimoniis evidentiſſime comprobatam. *Si enim dixiſſet Janſenius gratiæ interiori efficaci non reſiſti, nihil a fide, vel a caſtigatiori Theologia dixiſſet extraneum: totque haberet ſuæ aſſertionis patronos, quot SS. Auguſtini & Thomæ numerantur Sectatores*, inquit Franciſcus Vanraſt Tom. 2. *Veritatis in medio poſitæ* pag.59. Ad ſingula ſpecialiter reſpondent Thomiſtæ diſtinguendo in Deo duplicem voluntatem, antecedentem conditionatam omneſque homines reſpicientem generaliter; & voluntatem conſequentem, ſpecialem atque abſolutam. Juxta quam diſtinctionem, dicunt non reſiſti quidem huic voluntati, reſiſti tamen priori; & ſufficientem eſſe gratiam, quæ a prima illa voluntate deſcendit, efficacem vero, quæ confertur voluntate poſtrema. Explicavimus horum Theologorum Doctrinam cap.1. lib.v. Placuit nobis duplicem illam voluntatem explicare ratione effectuum, ſive connotatorum: & diximus ſemper voluntatem Dei eſſe efficacem reſpectu alicujus effectus, ut Deus voluit efficaciter ſalutem & Redemptionem omnium, quantum ad impoſitionem ordinis, ſive inſtitutionem ſtatus, in quo omnes poſſent ſalvari, oblato pro omnibus ac ſingulis pretio redemptionis, inſtitutis Sacramentis, ac præparatis, collatiſque non ponentibus obicem ampliſſimis gratiarum muneribus. At non ſemper voluntas Dei eſt efficax comparate ad effectum ulteriorem, ad quem neceſſarium eſt amplius adjutorium ob malitiam & infirmitatem humanam: atque hoc pacto Deum efficaciter nolle reproborum ſalutem, quantum ad executionem ordinis, ideſt, quantum ad actualem gloriæ conſecutionem. Ex quibus infertur, omnem Dei voluntatem ac ſimiliter omnem gratiam efficacem eſſe comparate ad aliquem effectum, at talem non eſſe reſpectu operationis, quam impedit noſtra prava voluntas. Neque id negant Thomiſtæ, qui docent omne auxi-

lium sufficiens comparatione alicujus actus esse efficax respectu alterius, ut vidimus de H. P. cap. VIII. ad 4. ob. Gratia ergo inspirans voluntatem parvam & invalidam respectu hujus voluntatis est efficax, quoniam actu hanc voluntatem inspirat; respectu operationis liberæ, V.G. Conversionis, & adimpletionis præcepti, est sufficiens tantummodo, & redditur efficax dum impetratur a Domino voluntas magna & robusta. In sententia quoque Congruistarum, aliorumque omnium constituentium naturam gratiæ in actu indeliberato intellectus & voluntatis (quem actum non valeo percipere quid sit, si non est sancta illuminatio & sancta inspiratio) omnis gratia comparate ad notitiam piamque affectionem illam indeliberatam efficax dicenda est; licet sæpe sæpius sit inefficax in ordine ad operationem, reluctante ac resistente libero arbitrio. Jam satis, ut arbitror, rem declaravi. Expedita est ergo responsio, omnem voluntatem Dei, & omnem gratiam esse efficacem in ordine ad effectum proximum & immediatum, V. G. ad inspirationem sanctæ dilectionis; non in ordine ad effectum, quem, dum inspiratur sancta delectatio, liberum arbitrium vult, sed non vult semper ea caritate, & voluntate robusta, quæ facit, ut faciamus. Atque ita verum est quicquid de divina voluntate tradunt Scripturæ; verum quicquid de Gratia aut parva, aut magna, scribit Augustinus: falsissimum autem quod tenet Jansenius affirmans naturali ordine consequi ex dilectione semper operationem aliquam cum libertate, quæ per Jansenium sufficit ad meritum, conjunctam, & nunquam interiori gratiæ resisti.

Exiguus restat scrupulus circa traditum ab Augustino auxiliorum discrimen. Jam diximus supra cum Norisio, S. Patrem Augustinum admittere quidem in hoc infirmitatis statu amplius adjutorium, sed non denegare adjutorium *sine quo non*. Addo adjutorium istud collatum Adæ & dari in hoc statu, & non dari. Datur, quia datur gratia sufficiens non conjuncta cum actu, & adjutorium *sine quo non* erat gratia sufficiens cum actu pariter non conjuncta. Non datur, quia non datur gratia sufficiens sensu Moliniano, cujus ope voluntas actu bene agat sine uberiori auxilio; & adjutorium illud Adami erat ipsa gratia sufficiens Molinistice, pensilis a flexu arbitrii, quemadmodum præmonui de H. P. cap. VIII.

Prima ratio Jansenistarum convellitur distinguendo minorem. Gratia sufficiens non dat *posse* conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat *posse* ab actu sejunctum & incompletum, nego. Vide quæ dixi ad 1. propositionem Jansenii in solutione argumentorum 2. classis. Addendum unum est, ne Thomistæ, qui docent per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum sensum respuant, me cum Norisio cap. 4. Calumniæ sublatæ & cum Theologis proba-

probatiſſimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quæ ut ponat actum, gratiam uberiorem non poſtulat: qualem habuit Adam cum adjutorio *ſine quo*, & habet homo infirmus cum adjutorio *quo*, ſive cum gratia efficaci etiam a Sanctis imploranda, juxta canonem X. Synodi Arauxicanæ. Quamobrem etiam renati ac Sancti, cum gratiam & adjutorium petere debeant, *ut in bono poſſint opere perdurare*; etſi gratiam habeant ſufficientem, non habent ſemper proximam perſeverandi potentiam. Atque hoc docet Auguſtinus dicens, *Qui vult facere mandatum, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam, poterit autem cum magnam habuerit, & robuſtam*. Igitur per Auguſtinum cum ſola gratia ſufficiente non poteſt mandata facere, qui caritatem non habet magnam atque vehementem: ideſt non poteſt proxime, complete, expedite; poterit vero cum impetraverit gratiam uberiorem, congruam, & efficacem. Invaluit in Scholis noſtris illa diſtinctio: potentia alia eſt expedita ab omni impedimento *impotentiæ*, alia eſt expedita ab omni impedimento *nolentiæ*; prima eſt cum gratia ſufficiente, altera cum efficaci. Utere, ſi Jubet, hac diſtinctione: non aliud dices barbarizans, quam plane, & latine Noriſius tuus.

Nunc venio ad argumentum Blaſii Paſchalis, qui belle confundit quæſtionem Grammaticalem cum Theologica exhibens in Epiſtola exercitationem quamdam ludricam, & jocularem. Aliud eſt verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Janſenii eſt ſub delectatione victrici tale vinculum injectum eſſe voluntati, ut neceſſitate flectatur, nec actus oppoſitus in ejus ſit poteſtate. Ergo per Janſenium ſub gratia parva, premente perverſa cupiditate, non eſt potentia recte operandi; & ſub gratia magna & robuſta non ſtat poteſtas peccandi, & neceſſitate alligati illud tantum facere poſſumus, quod magis delectat; ita, ut alternantibus delectationibus, nec una alteram ſuperante, neceſſario inefficacibus deſideriis hæreat animus. Agnoſcis, Janſeniane, ſermonem domeſticum. Dicas, te amabo, audis talia proferentem Mediſtam? Is adverſum te clamat, liberum arbitrium nunquam deperdere potentiam reluctandi, ſed per ſufficientem gratiam eſſe in æquilibrio virium, ut agere poſſit utrumlibet. Negat tale æquilibrium Thomiſta, & me quidem judice, optime, quia ad actum gratiam exigit efficacem; in ſola autem gratia ſufficiente docet conſiſtere veram, & in actu primo expeditam potentiam recte operandi, quemadmodum ſub gratia efficaci defendit cum determinatione actus perſiſtere indifferentiam potentiæ. Num in hac ſententia dici debeat humana voluntas ſine efficaci adjutorio potens completa potentia, an incompleta, verborum lis eſt: & completam illi dicunt *in actu primo, & in linea potentiæ*; incompletam *in linea operationis, & in actu ſecundo*. Mitte logomachiam. Sententiæ Moli-

Molinianorum ac Thomistarum conveniunt in admittenda gratia, cui voluntas resistit. Talis non est gratia parva Jansenii; quoniam hæc suum habet effectum non solum indeliberatum & necessarium, qualis est in nostra sententia mentis illustratio, & pia voluntatis affectio; sed etiam effectum perfecte liberum, quia in sensu Jansenii, ubi est voluntas, ibi est libertas. Merito ergo exploditur gratia parva Jansenii, & rejicitur illius dogma concordi Catholicorum omnium refutatione.

De quæstione Grammaticali, idest, an Gratia sufficiens Thomistico sensu, sit vere & proprie sufficiens, non opus est definite sententiam dicere. Ego sane mallem appellare *inefficacem*, eo quod non inspiret voluntatem illam robustam, quæ inspiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in consuetudine sermonis vocabulum istud, quam *sufficientis*: quod tamen in sensu Thomistico probo maxime, ut explicavi in cap.8. de H.P. At num inspecta significatione vocabuli, Gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis, Scholastici non consentiunt. Negant talem esse Medistæ omnes, & cum illis Honoratus Tournely P.2. de Grat. q.VII. art.4. Concl.3., quia ea gratia insufficiens censenda est, quæ non complectitur totum id, quod requiritur, ut actus ponatur, vel saltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum necessarium. Videtur consentire Norisius, qui, ut dictum est modo, negat dari sine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perseverandum in accepta justitia. Solam gratiam efficacem esse proxime sufficientem defendit Cumel Tom. 3. disp. 5. sect. 1. Cardinalis Brancatus de Laurea Opusc. 3. de Gratia cap. 4. Franc. Macedo in Scrinio cap.VIII. & in Cortina pag. 318. Ex nostris Basilius Poncius I. P. Relect. de Grat. cap.17. Joannes Schuveitzerus dissert. 3. de Præd. dub. 6. & Petrus Clenaerts de Grat. efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Consentiunt Theologi Lovanienses in Justific. cap. XII. n.177. Horum, aliorumque sensus est, Gratiam inefficacem non esse revera sufficientem, si gratia sufficiens accipiatur *grammaticaliter*, quatenus cum illa potest poni actus absque gratia validiori. Juxta hanc notionem esset sufficiens illa gratia, quam propugnant Molinistæ, si in præsenti statu daretur, & sufficeret naturæ infirmæ adjutorium collatum Adæ innocenti.

Alia ex parte non desunt Thomistis rationes atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam esse vere ac proprie sufficientem. Primo docent plura necessaria esse ad actum, quam ad potentiam; quod verissimum est, probatumque a nobis superiori propositione eodem exemplo apud Thomistas frequentissimo oculi, qui potest videre, etiam si ut actu videat, necessaria sit lux. Verum posse oculum cernere, nisi præbeatur luminis adjutorium, negat Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap.3. De natura & gratia cap. 26. De pecc. meritis cap. 5. libri 2. Epist.106. nunc 186. Sed Thomistæ reponent, loqui Augustinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent insuper, recte appellari sufficiens

in

in uno genere, quamquam alia in alio genere ſint neceſſaria. Quod commonſtrabunt facile in omni genere cauſarum, cum erudito Thomiſta Franciſco Sylvio in 1.2.q.3.art.3.& Aurelio noſtro Piette Lovanienſi Tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferent exemplum ex Angelico Præceptore 3. p. q.61. art.1. ubi pertractans de neceſſitate Sacramentorum, cum 3.loco objeciſſet: *Poſita cauſſa ſufficienti nihil aliud videtur neceſſarium ad effectum: Sed paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis: Non ergo requirantur Sacramenta ad ſalutem humanam*; ita difficultatem ſolvit: *Ad tertium dicendum, quod paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſſa humanæ ſalutis: nec propter hoc ſequitur, quod Sacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per Sacramenta*. Ita ſufficiens eſt gratia quælibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia prædeterminans, ut ad actum reapſe applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quæ completæ dicuntur ſingulæ in ſuo genere, quamquam actu non operentur, niſi prima cauſſa movente. Itaque pro libito gratiam, quæ opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut ſufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Janſenium interiorem aliquam gratiam, cui etiam in ſtatu naturæ lapſæ reſiſtitur.

Propositio III. Janſenius protulit & enunciationem illam hæreticam: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione*. In qua aſſertione opponitur Auguſtino.

Thesis Janseniana.

Enunciaſſe hæc Janſenium probatur I. quia in ſola immunitate a coactione contendit ſitam eſſe perfectiſſimam libertatem, ſcribens lib.vi. de Grat. Ch. cap. 6. *Duplex neceſſitas Auguſtino: coactionis; & ſimplex, ſeu voluntaria: illa, non hæc repugnat libertati*. Et lib.7.cap.19. *Nulla neceſſitas actibus voluntatis liberis formidanda eſt, ſed ſola vis, coactio, & neceſſitas violentiæ*. II. quia libertatem, per quam homines viatores aut ſub victrici delectatione merentur, aut ſub dominatu concupiſcentiæ delinquunt, lib. 6. de Grat. Ch. cap. 7. comparat libertati Dei, *qua peccare, injuſtus eſſe, & ſeipſum negare non poteſt*: & cap. proximo æquiparat voluntati Beatorum, qui Deum amant, *ſublata omni indifferentia & contrarietatis, & contradictionis*. Affert & 9.cap. exemplum arbitrii Chriſti, qui promeruit, etſi in eo *indifferentia ad non peccandum non remanſerit*: III. Fluit hæc tertia poſitio ſponte ſua ex Janſenii principiis. Nam, ut conſtat ex dictis, *nullum peccatum fit ab hominibus, quin voluntas, quadam delectatione prius titillante, & pruritante provocetur*, ac pariformiter recte non operatur voluntas, *niſi ſancta delectatio ſuperet pugnantem concupiſcen-*

scentiam. Conflictus est inter utramque delectationem, *qui sopiri non potest, nisi altera alteram superaverit*, adeo, ut *urgente delectatione carnali, impossibile sit, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat*: & similiter, *dominante sola suavitate spiritus ardentissime voluntas Deum ita immobiliter diligat, ut peccare non possit*. Hæc Jansenius lib. IV. de Grat. Ch. cap. 9. Ergo per Jansenium quisquis meretur, necessario abripitur a superiori sancta delectatione; qui vero peccat, necessitate succumbit sub premente cupiditate, & tam meritum quam demeritum nulla alia ratione dicitur liberum, nisi quia est voluntarium.

Antithesis Augustiniana.

At magnus Augustinus, quamquam fatetur, *tanto esse ad quæcumque mala perferenda quemque iniquorum duriorem, quanto in eo major est cupiditas mundi; & quemque justorum tanto esse ad quæcumque mala perferenda fortiorem, quanto in eo est major caritas Dei*, De Patient. cap. 17. Quamquam docet in hoc statu, in quo caro concupiscit adversus spiritum, in tali certamine laborantes ac periclitantes indigere gratia, *quæ carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat*, de corrept. & grat. cap. XI. Quamquam in voluntate, prout naturali instinctu fertur in finem, agnoscit, *congenitam libertatem immutabilis voluntatis*, lib. VI. Op. Imp. n. 11.; nihilo tamen minus liberum arbitrium, cujus proprietas est mediorum electio, negat liberum habere motum, *nisi potestatem habeat motum suum cohibendi*; lib. 3. de lib. arb. cap. 3: negat esse peccatum, *unde non est liberum abstinere*: negat hominem, quandiu corruptibili corpore rationalis anima detinetur, *non posse resistere gratiæ*; de nat. & grat. cap. 67. Ergo docet Augustinus non posse cum necessitate permanere libertatem arbitrii, non motum culpabilem, non proprie acceptum peccatum, non meritum spectans ad mediorum electionem, non demeritum, non opus aliquod dignum retributione, vel pœna. Sed de his plura cap. 2. & 3. præcedentis differt. de H. Luthero-Calviniana.

Æquitas Censuræ.

Tertia Jansenii propositio eadem cum precedenti censoria animadversione damnata est. Et quidem merito. Positio enim Jansenii cohæret articulis 39. & 56. Baji, & propositionibus Lutheri & Calvini anathemate damnatis a Tridentino sess. VI. canone 4. & 6.; ut constat ex citata dissertatione: in qua etiam Hæreticorum, Novatorumque quælibet argumenta diluimus.

Propositio IV. In hoc etiam absurdum Jansenius prolapsus est, ut scripserit, *Semipelagianos admisisse prævenientis gratiæ interioris necess-*

necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obsistere, vel obtemperare. Quod est plane falsum, & a doctrina S. P. Augustini alienum.

THESIS JANSENIANA.

Hanc propositionem esse Jansenii legitimam & genuinam puto nullum Jansenistarum negaturum, modo legerit quæ habentur lib. VIII. de H. P. cap. 6., ubi Jansenius inquit: *Massiliensium opinionibus, & Augustini doctrina quam diligentissime ponderata, certum & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædicationem atque naturam, veram etiam & internam & actualem gratiam ad ipsam etiam fidem, quam humanæ voluntatis ac libertatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur.* En primum quartæ propositionis membrum. Audias alterum: *In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primævæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet, neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus & abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate.* Et de grat. Chr. cap. 12. lib. 2. appellat Semipelagianos *gratiæ medicinalis destructores, liberi arbitrii præsumptores, meritaque censuræ severitate damnati*; quoniam admittebant libentissime adjutorium Dei, quo possent credere & orare, si vellent, ita ut & adjutorium, & ipsum velle & nolle in eorum libero, quemadmodum hominis primi, relinqueretur arbitrio. Atque hæc scribere, ut singula convenirent, necessum erat novo Dogmatistæ non admittenti gratiam medicinalem, nisi victricem, cui humana voluntas indeclinabili obtemperet necessitate.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

Gratia interior, quam adversus Pelagianos propugnavit Augustinus, & profitetur Ecclesia, non est solum liberum arbitrium, sive gratia legis & doctrinæ tantummodo mentem collustrantis, sed illuminatio tangens cor hominis, & faciens ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat. Hæc major propositio est Augustini lib. 2. de Peccat. meritis cap. 17. aliisque in locis productis de H. P. cap. VIII. Hanc Gratiam ad initium Fidei Semipelagiani minime necessariam esse putarunt, auctore ipso Augustino de Præd. SS. cap. 3. in Ep. 227. ad Vitalem num. 9. & alibi, prout ostendimus de H. Semip. cap. ultimo. Ergo juxta Augustinum Semipelagiani non admiserunt necessitatem interioris gratiæ ad singulos actus, etiam ad initium fidei

Quod vero Massiliensium error situs non fuerit in hoc, quod homo lapsus possit cum adjutorio gratiæ credere, esset tamen in potestate arbitrii non credere, tam falsum est, quam est falsum non pertinere ad liberum arbitrium potestatem agendi vel non agendi, & libertatem *a necessitate*. Istud vero per Augustinum est falsissimum, quomodo vidimus disputantes de libertate in præcedenti velitatione. Igitur per Augustinum falsum est in hoc errasse Massilienses, quod vellent initium fidei esse a gratia, cui posset liberum arbitrium vel obsistere, vel obtemperare.

Aequitas Censurae.

Damnata est hæc propositio tanquam falsa, & hæretica. Falsa est, si Semipelagiani ad fidei initia non admiserunt interiorem Gratiam adjuvantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti. Hæretica est autem, si reluctandi gratiæ agnoscere potestatem sit dogma fidei, non error Massiliensium. At demonstratum est, Semipelagianos illam interiorem gratiam non admisisse: posse vero liberum arbitrium dissentire gratiæ excitanti ac moventi, non error est, sed definitio fidei expressa IV. Canone Sess. VI. a Synodo Tridentina. Igitur quarta Jansenii positio summa æquitate declarata & damnata est tanquam falsa, & hæretica. Si autem moveris argumentationibus contrariis positis cap.V. de H. Semipelagianorum ad subscribendum illorum opinioni, qui tenent Semipelagianos ad initium fidei non denegasse auxilium indifferens & versatile; stat adhuc æquitas Pontificiæ Censuræ, sive dixeris cum Gonet, inter Semipelagianos fuisse aliquos, qui nullam gratiam, aliquos vero, qui gratiam pedisequam ad primordia fidei faterentur, atque ita propositionem Jansenii universaliter esse falsam: sive potius, complexam hanc esse; & censuræ notam inustam postremæ parti, scilicet, *Et in hoc erant hæretici &c.*, nulla notatione illata priori propositionis membro, in quo comprehenditur quæstio facti in utramque sententiam apud Theologos distracta; & in qua supervacuum foret stilo luxuriem disputationis ostentare.

Propositio V. Janseniana est, refutata ab Augustino, debitisque censuris compressa atque illisa insequens enunciatio: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Thesis Janseniana.

Scripsit Jansenius lib. III. de Grat. Chr. cap. 21. *Omnibus illis, pro quibus Christus Sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donari, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint, & faciant*

faciant id, quod ab iis volendum, & faciendum esse decrevit. Non ergo, si Jansenio fides habenda est, obtulit Salvator noster Jesus Christus divini sanguinis pretium pro iis, qui efficaci gratia privantur. II. Pergit Novator: *Nullo modo principiis ejus* (idest Augustini) *consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse sentiatur. Ex quo factum est, ut non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit*. At Christus diaboli nullo modo Redemptor est. Igitur nullo modo, juxta enormem Jansenii sensum, erit Redemptor non perseverantium. III. Hæc profert eodem capite Yprensis: *Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tanquam errorem a fide Catholica abhorrentem doceant esse respuendum*; & ibidem dogma de generali hominum Redemptione appellat *Machinam a Semipelagianis introductam*. Repudiavit ergo Jansenius Redemptionem pro omnibus tanquam Semipelagianismi purum, putumque commentum.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

Contra Augustinus Christum pro omnibus & singulis pretiosum sanguinem effudisse innumeris locis commonstravit. I. Docet demonstratque verbis Pauli 2. ad Corinth. 5. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, contrahi ab omnibus originale peccatum, quemadmodum pro omnibus mortuus est Christus: At originarium peccatum contrahitur ab omnibus ac singulis hominibus, nemine prorsus excepto: Igitur Christus pro omnibus singulisque mortem oppetiit. Est Augustini prima hæc argumentatio lib. xx. de Civ. Dei cap. 6. *De qua morte ait Apostolus, Ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est unus; ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto, sive originalibus, sive etiam ignorando additis: & pro omnibus mortuis vivus mortuus est unus*. Lib. VI. contra Julianum cap. 4. *Nega igitur Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, idest de contagio peccatorum. Qui fieri potest, inquis, ut res arbitrii conditioni seminum misceatur? Si fieri non potest, non esset unde parvulos nondum de corpore egressos mortuos diceremus. Quia si Christus & pro ipsis mortuus est, ergo & ipsi mortui sunt. Audis Juliane? Hæc Apostoli verba, non mea sunt*. Similiter lib. 2. Op. Imp. n. 175. *Quicquid argumenteris, quicquid Apostolicorum verborum coneris evertere sive pervertere, a morte quæ in peccato est parvulos non ostendis immunes, quia & pro eis Christum mortuum negare non audes*.

Præterea: Si pro solis prædestinatis mortuus est Christus, ergo nec pro parvulis qui ante baptismum emoriuntur, nec pro infidelibus qui veritatis verbum non audiunt, nec pro obduratis qui in scelerum turpitudine persistunt, nec pro justis, qui sanctitatis faciunt jacturam: quippe horum nemo sortis electorum est particeps. At Augustinus affirmat hos omnes pretio Sanguinis Christi fuisse redemptos. Igitur in redemptorum numero non comprehendit tantum electos. Et quidem Christum Redemptorem esse parvulorum demonstratum est nuper. De infidelibus ait S. P. in Psalmum 61. *Expandens manus suas ad populum incredulum in Cruce positus Sitio dixit, quamvis illi non hoc dederint quod sitiebat. Ipsos enim ille sitiebat, illi acetum dederunt*, & Tract. in Joannem IV. *Populi autem spernentes propter superbiam suam humilitatem Dei crucifixerunt Salvatorem suum, & fecerunt damnatorem suum*. De peccatoribus obduratis qui resipiscere nolunt, scribit Tract. in Joann. XXXVI. n.4. *Venit Christus, sed primo salvare, postea judicare, eos judicare in pœnam, qui salvari noluerunt, &c.* Quid vero de Judæ perditione? Enarrat. in Psalm. 68. inquit: *Projecit pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat: nec agnovit pretium quo ipse a Domino redemptus erat*. Et Tract.55. in Joannem, *Jam talis* (inquit) *venerat ad convivium explorator Pastoris, insidiator Salvatoris, proditor Redemptoris*. De his demum, qui a justitia decidentes damnantur, sæpe numero repetit illud Apostoli, *Peribit infirmus, propter quem Christus mortuus est*. Vide epist. 15. 137. & 180., nunc 73. 78. 228. Igitur pro iis qui pereunt, pro Juda ceterisque improbis, pro Judæis & incredulis omnibus, pro infantibus non regeneratis docuit Augustinus intemeratæ Virginis Filium crucis patibulum subiisse: & ingenue Julianum allocutus est sub initium quinti libri: *Sententia nostra Christum Salvatorem prædicat omnium hominum*.

Insuper, qua fronte scribere potuit Jansenius sanctissimum Parentem Augustinum existimasse nullo modo piissimum Salvatorem orasse pro reprobis, quemadmodum non oravit pro diabolo? Legimus Serm. 382. hæc Sancti Doctoris verba: *Quando in Cruce pendens orabat, videbat, & prævidebat omnes inimicos, sed multos ex illis futuros amicos prævidebat, & ideo omnibus veniam postulabat. Illi sæviebant, & ille orabat; illi dicebant Pilato, Crucifige; ille clamabat, Pater ignosce*. Et Tract. I. in Epist. Joan. *Sic dilige inimicos tuos, ut in societatem tuam vocentur. Sic enim dilexit ille, qui in Cruce pendens ait: Pater ignosce illis.... Mortem sempiternam ab illis expellebat prece misericordissima, & potentia præstantissima. Multi ex eis crediderunt, & dimissus est eis fusus Sanguis Christi*. Igitur per Augustinum licet non omnes Dei inimici, idest peccatores remissionem accipiant, nec omnes potentia præstantissima eripiantur a morte æterna, pro omnibus tamen oravit dicens, *Pater ignosce illis*; quod sane pro Diabolo

impium

impium aut stultum est credere humani generis Reparatorem præstitisse.

AEQUITAS CENSURAE.

Positio quinta Jansenii damnata est tanquam *falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica.* I. Dicitur *falsa*, quia opponitur veritati, sive veritas requiratur in sacris libris, sive in Patrum auctoritate, sive in definitionibus Conciliorum, sive in ipsa ratione, communique sensu Theologorum. Legimus enim in 2. ad Corinthios præcitato capite 5. *Unus pro omnibus mortuus est*. 1. ad Timoth. 2. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*, & cap. 4. v. 10. *Salvator est omnium hominum*. Trident. Synodus Seff. 6. cap. 2. *Hunc proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed & pro totius mundi*, & initio proximi cap. 3. *Ille pro omnibus mortuus est*. Consentiunt Patres tam Græci, quam Latini. Athanasius de Incarnat. Verbi, *Mortuus est* (inquit) *ad omnium redemptionem*, Ἀπέθανε διὰ τὸ ὑπὲρ πάντων λύτρον. Cyrillus Hierosolym. Catech. 3. *Orbis universi peccata suscipiens mortuus est*, τὰς οἰκουμενικὰς ἁμαρτίας ἀναλαβὼν, ἀπέθανε. Greg. Nazianz. Orat. 42. *Exiguæ sanguinis guttæ universum orbem instaurarunt*, Ῥανίδες αἵματος ὀλίγαι κόσμον ὅλον ἀναπλάττουσαι. Optatus Milevitanus libro contra Parmenianum tertio, *Constat sanguine Christi omnes redemptos*. Ambrosius de Paradiso cap. 8. *Omnes voluit liberare*. S. Prosper ad Ob. IX. Gallorum, *Rectissime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus*. Sanctus Leo Serm. I. de Nat. Dom., *Sicut nullum a reatu liberum invenit, ita pro liberandis omnibus venit*. Mitto brevitatis gratia omnes alios. Convenire in hac sententia Scholasticos, & recentiores scriptores fatetur Jansenius lib. 3. de Grat. Ch. cap. 21. nec opus est, ut singulos connumeremus. Theologicæ rationes, quæ Jansenianum scitum profligant, sunt prorsus innumeræ. Una infertur ex originali peccato, cujus chirographum Salvator affixit cruci, & hanc Paulus & Augustinus paullo supra abunde illustrarunt. Altera deducitur ex verbis Apostoli citato loco ad Timoth., ubi nos hortatur ad orandum pro omnibus exemplo Christi, qui pro omnibus seipsum dedit in redemptionem: & de hac plura diximus lib. V. cap. I. Alteram suppeditat locus productus ex cap. 4. ejusdem Epistolæ ad Timotheum: eo enim loco Apostolus loquitur de spe; ideoque sicut non est, qui sperare non debeat; ita non est qui non sit a Christo Redemptore salvatus. Petitur alia ratio a potestate tradita Christo judicandi orbem terrarum, quippe non alia ratione Dominus Jesus Christus, in quantum filius hominis est, *totum judi-*

judicare debet, *nisi quia pro toto pretium dedit*, ut S.P. docet in Psalmum 95. num. 15. Igitur Janseniana Thesis opponitur veritati, quæ ubique conclamat Christum universi humani generis Reparatorem ac Redemptorem, clamat ore Apostolico, clamat oraculis Conciliorum, clamat omnium Patrum sermone, clamat denique concordissimis Scholasticorum enunciationibus.

Nec *falsa* est duntaxat, verum etiam *temeraria*; quoniam Sacrosancta Ecclesia Apostolicis doctrinis, & Majorum suorum institutis edocta natum Salvatorem adorat dicens, *Jesu Redemptor omnium*, & redeuntem in cœlum, *Salutis humanæ Sator*, *Orbis redempti conditor*: Jansenius autem pusilli Electorum gregis Salvatorem tantummodo appellat, perversaque doctrina impulit audaces, superbos, & mendacissimos filios iniquitatis, ut Breviaria depravantes infantem Jesum carmine mutato compellent, *Jesu redemptor optime*. Audaces, inquam: *Legem enim credendi lex statuit supplicandi*, ut Cœlestinus scribit in Epist. ad Gallos. Præscribere itaque fidelibus publicam orandi formam spectat ad eos, qui proponere possunt firmissimam legem credendi. Hanc vero auctoritatem quo jure arrogant sibi quidam Janseniani? Dixi & *superbos*; quadrat enim iis quod scribit Augustinus in Psalmum 95. *Multum superbi sunt, qui dicunt illud* (pretium redemptionis) *tam parvum esse, ut solos Afros emerit, aut se tam magnos esse, pro quibus solis illud sit datum*. Addidi & *mendaces*; quandoquidem est revera Christus Redemptor optimus; sed quia *copiosa est apud eum redemptio*, ut regius cecinit Vates Psalm. 129. v. 7. Non est autem copiosa redemptio, quæ angusto limite coarctatur. *Temeraria* est igitur Thesis Janseniana talibus verbis sententiisque conflata, ac talem præbens assertoribus suis ansam temeritatis.

Est etiam V. illa propositio *scandalosa*, infirmisque occasionem tribuit spiritualis ruinæ. Videtur mihi sternere viam ad dubitandum de fide. Credimus resurrectionem mortuorum, sine qua ait Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 14. *inanis est fides nostra*. Probat eodem loco Paulus resurrectionem mortuorum, quia, *sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur*, v. 22. ut autem docet Augustinus Serm. 155. num. 15. omnes moriuntur in Adam, quia *Adam peccando damnavit in mortem corpora nostra*; omnesque vivificabuntur in Christo, *quia suum sanguinem dedit pro salute nostra*. Si ergo sunt aliqui, pro quorum salute sanguinem Jesus non fudit, hi non resurgent. Periclitatur in Janseniano dogmate etiam Christiana spes. Sperandum ab omnibus demonstrat S. Pater præclaro argumento in Psalmum 148. n. 8. scribens, *Promissionis Dei tales arrhas accepimus: tenemus mortem Christi: tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Unicus. Pro quibus mortuus est? Utinam pro bonis, utinam pro justis. Sed quid? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impiis*

impiis mortuus est: qui donavit impiis mortem suam, quid servat justis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non dicat, Non ero. Fundamentum itaque, cui innititur spes Christiana, est Sanguis Christi: nam animadvertentes illum pro omnibus impiis fusum esse, erigimur spe, quod nobis, quantumvis sceleſtiſſimis applicabitur, quia non pars, sed universum humanum genus redemptum est. Denique in hæresi Janseniana labefactatur etiam caritas. Nam scribit Apostolus in II. ad Corinth. v.14. *Caritas Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* Et ad Rom. cap. VIII. ad caritatem nos vehementer hortatur, quia Deus *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Vide & Augustinum lib. de Catechiz.rud. cap.4. lib.II. de nupt. cap.33. & Tract. VII. in Epist. Joannis.

Jam vero *impiam* esse prædictam propositionem, *contumeliosam, & derogantem divinæ pietati*, ex dictis manifesta consecutione deducitur: nam derogat divinæ misericordiæ, extenuat pretium Sanguinis Christi, magnum redemptionis opus imminuit, & Salvatoris meritum, cruciatus, obedientiam, orationem, & vulnera parvipendit. Hæc omnia magna sunt & eximia, quia *semel dedit, & pro omnibus dedit*, inquit S. Pater serm.34. alias 31. ex editis a Sirmondo. Et quidem non esset passio Christi infiniti valoris, nisi melioris testamenti sponsor factus, semel seipsum offerendo, & oblationem suam per Sacramenta applicando salvare in perpetuum non posset accedentes per semetipsum ad Deum. Pari ergo ratione non esset originalis peccati remedium, non esset mors mortis, neque communis chirographi abolitio, si non esset pro omnibus hominibus applicata. Ut enim intensione virtutis, ita extensione beneficii est una, magna, & copiosa Redemptio. Ubi ergo nimia illa caritas, si vix Deus pusillum electorum gregem dilexit? quomodo superabundans Reparationis gratia, si tam tenax & parca? Tandem *hæretica* servato omnis jure æquitatis declarata est postrema illa thesis Jansenii, utpote contraria divinis literis, repugnans doctrinis Patrum, & adversa Symbolo Constantinopolitano, quod recitamus quotidie dicentes, *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis*: Synodo Arelatensi, quæ anathema dixit asserenti *quod Christus non pro omnibus mortuus sit*; & Tridentinæ Oecumenicæ de Christo affirmanti, *Ille pro omnibus mortuus est.* Utinam oblatum pro omnibus pretium nobis proficuum fit etiam divinorum beneficiorum communione, justitiæ præsertim, & finalis perseverantiæ; quod petimus cum Auctore Commentariorum Salviani lib. 2. contra Avaritiam,

Participes fac nos meritorum, Christe, tuorum,
Ne careat fructu passio, morsque tua.

CA-

CAPUT IV.

Quibusdam prænotationibus positis, diluuntur ea, quæ adversus universorum redemptionem objiciuntur.

VERSAVI positiones Jansenii, quantum boni temperamenti Theologo sufficere videbatur. Reliquum est, ut diluantur quæ Novatores objectant adversus postremam: de qua, licet pertractantes de voluntate Dei satis plura, unde oppositiones quælibet eliduntur, studuerimus exornare, iterum differendum est, cum ob amplissimam hujus argumenti dignitatem, tum ob doctrinæ capita, quæ hinc juxta cujusque intelligentiam varia ac perplexa dimanant.

Prænotandum est autem, Christum licet pro omnibus mortuus sit, speciali tamen titulo mortuum esse pro aliquibus, quibus fidei, sanctitatis, & maxime finalis perseverantiæ conferuntur beneficia. Quod demonstratur apertissime primo testimoniis sacrarum Scripturarum. In his quippe legimus Joan. XVII. Christum specialiter pro electis orasse, *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi*: in 1. ad Timoth. *Salvator omnium maxime fidelium*: & ad Eph. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, &c.* Secundo ex Tridentino Concilio, quod sess. VI. cap. 3. ait: *Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt*: cui consonat Cathechismus Romanus, qui cap. 4. num. 24. secundæ partis declarat Christum non esse mortuum pro universis, in quantum *salutis fructum delectis solum attulit*. Tertio probatur ex Patribus: nam S.P. Augustinus in Psalmum 87. scribit: *Solis prædestinatis ad æternam salutem, non autem omnibus, ejus bona opera profuerunt*. Serm. de Natali S.Vinc. *Quando perit, qui sanguine Christi redemptus est?* & Tract. 45. in Joannem, ait Filium a Patre traditum pro *præscitis, prædestinatis, justificatis, glorificatis*. Divus etiam Prosper ad object. 9. Gallorum ait, *Cum itaque rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus; .... potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit*. Demum probatur manifesta ratione, propterea quod non omnes qui vocantur sunt electi, cum tamen electi simus in Christo ante mundi constitutionem. Quare rejicimus sententiam eorum, qui docent Christum æquali affectu pro omnibus mortem oppetiisse, ut singulis eadem gratia conferatur, sive ex præscientia operum naturalium, quæ est sententia Semipelagianorum; sive gratia congrua, & donum perseverantiæ ex præscientia operum, quæ unusquisque facturus esse prænoscitur cum gratia omnibus æqualiter distributa, ut tenent nonnulli Catholici. In quo-

quorum opinione peculiaris Chriſti erga electos benevolentia non tam aperte deprehenditur.

Si pulſet imbecillitatem mentis noſtræ gravis queſtio, cur Salvator omnium mortuus pro omnibus & ſingulis, quibuſdam tantum in genere paſſionis ſuæ beneficia applicare decreverit, & uni, non alteri impertiri gratiam aut converſionis, aut finalis perſeverantiæ; reddent fortaſſe rationem aliquam Theologi, quos nuper commemoravi: ſed ego hebes ingenio, & ſententiæ, quam palam feci, pro mea virili defenſor, non habeo quid reſpondeam, niſi cum Auguſtino de Corrept. & Grat. cap.XI. *Quibus deeſt, pœna peccati eſt; quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum.* Quærenti autem, cur naſcentibus omnibus cum demerito originalis peccati, ſi Chriſtus cumulate pro omnibus ſatisfecit, non omnibus æqualiter proſint merita Salvatoris; cum Auguſtino cap.XII. de Dono Perſev., *Iterum, atque iterum dicimus, nec nos piget, O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus. Et hoc adjicimus, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.* Atque ut hæc reſpondeamus, confortat nos B. Proſper ſcribens ad VII. ob.Gallorum, *Non eſt calumniandum Deo, quare iſtis non dederit, quod aliis dedit: ſed confitendum eſt, & miſericorditer eum dediſſe, & juſte non dediſſe quod non dedit.* Igitur firmiſſime tenemus Redemptionem ſpectare ad prædeſtinatos ſpecialiſſimo quodam titulo communicationis divinarum gratiarum: cujus rei nullam nos poſſumus cauſſam reddere, niſi inſcrutabile Dei judicium, & voluntatis ejus propoſitum.

Ad ſingulos autem, univerſoſque homines quomodo ſe extendat Redemptio, inveſtigandum modo eſt accuratius. Docent Moliniſtæ Chriſtum ita mortuum pro omnibus, ut ſingulis applicentur auxilia ſufficientia, quibus poteſt unuſquiſque ſine efficaci gratia bene operari,& ſi bene operaturus prævideatur, etiam congrua, & ad ſalutem conſequendam magis idonea. Hoc ſenſu Chriſtum pro omnibus eſſe mortuum defendant illi, prout lubet. Nos probare hanc ſententiam non poſſumus, primo quia gratiam hoc ſenſu ſufficientem in hoc ſtatu nullus Theologorum admittit ex iis, qui nobiſcum gratiam per ſe efficacem propugnant. Præterea dogma Fidei, quale eſt Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, non eſt ſuſtinendum incertis Scholarum opinionibus, ſed probatis ab omnibus, & communibus. Et forte Janſenius tam audacter negavit pretium redemptionis oblatum pro omnibus, callide occaſionem arripiens a catholicis quidem, ſed recentioribus Scholarum opinionibus, quas arbitrabatur a quibuſdam non ſatis valide propugnari. Quod innuit ipſe Janſenius lib. 3. de Grat. Chriſti cap.21. ſcribens: *Illa extenſio tam vaga modernorum Scriptorum non alio ex capite, quam ex generali, & indifferenti voluntate Dei erga*

salutem omnium, & ex illa sufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione, fluxit. In quo tamen labitur Jansenius errore maximo; quoniam extensio Redemptionis ad omnes non profluit ex incerto Molinistarum placito, sed ex purissimo veritatis fonte, ex Scripturis, Conciliis, ac Patribus. Si ergo ex hoc fonte nos liquido possumus fidem catholicam explicare; cur ad unam Scholasticorum interpretationem confugiemus, relictis aliis Catholicorum Doctorum opinionibus? Insuper hæc illatio, *Deus voluit dare Christum redemptionem pro omnibus, nullo excepto: Ergo omnibus præparavit sufficientia remedia per Christum*; negatur tanquam non dissimilis ab objectis Massiliensium a Theologis Lovaniensibus, & Duacensibus in Censura ad Assert.VII. Molinistarum, & in illorum Justificat. cap.XII. Constat autem utramque Universitatem loqui de Gratia sufficienti sensu Molinistico. Lovanienses itaque ad illam Assertionem hæc respondent, *Non dissimilis erat olim Massiliensium ratiocinatio, sed cui sic respondendum: Christus Redemptor est omnium, quoad pretii sufficientiam, quia merito Sanguinis ejus omnes a peccato liberari possent, si crederent: non est autem Redemptor omnium secundum efficaciam, quia non omnibus per eum datur ut credant. Ut enim infidelis credat, præter prædicationis beneficium, necessarium est gratiæ specialis donum, quo fiat ut prædicationi consentiat*. Duacenses similiter, *Huic argumento*, inquiunt, *quod idem & Fausti fuit, responsum jam olim a beato Prospero*, allatisque Prosperi verbis, de quibus infra, *Sufficientia ergo, quam postulat generalis redemptio, in pretio Sanguinis Christi est, non autem in auxilio omnibus collato, ut prætendit objectio*. Postremo Christum mortuum esse pro omnibus est dogma fidei: gratiam autem omnibus ac singulis conferri est quæstio adiaphora, quæ negative resolvitur ab Antiquorum plurimis, a nostratibus fere omnibus, &, si justos excipias, ad fidem non pertinere censent omnes, etiam recentiores; Tournely P. 2. de Gratia Quæst. VIII. art. 4. pag. vet. edit. 634. & P. Benitez. De Vera Christi Gratia Disp.2. dub.1. pag. 138. n. 3. Non ergo tenemur ex quo Christus pro omnibus mortuus sit, asserere omnibus gratiam esse collatam; neque ex universalitate gratiæ pensare universitatem redemptionis.

Quantum spectat ad sententiam Thomistarum, qui distinguentes in Deo duplicem voluntatem, antecedentem, & consequentem alio plane sensu a Medistis, in quorum Schola voluntas consequens supponit præscientiam operum futurorum; fatemur Christum mortuum pro omnibus attenta voluntate antecedenti, & mortuum pro solis prædestinatis voluntate consequente; explicata utraque voluntate, ut diximus P.1.lib.V.cap.1. & paullo supra in 2.Propos.Jansenii. Mortuus est itaque Salvator noster pro omnibus voluntate antecedenti, cujus effectus est institutio cujusdam ordinis complectentis caussam & remedia;

qui-

quibus possunt peccata quæque remitti: atque ita D.Thomas 3.p.q.49. art.1.ad 3. *Christus sua passione nos a peccatis liberavit caussaliter, idest, instituens caussam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si Medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari etiam in futurum*. Non est autem mortuus quantum ad voluntatem sequentem, cujus effectus est ordinis executio, sive applicatio remedii, quibus peccatum deletur, cum istud applicetur per fidem, per caritatem, & per Sacramenta; & reproborum pluribus non præparetur voluntas a Domino, ut credant, ut diligant, ut Sacramentis Ecclesiæ fanentur. Quod D.Thomas diserte tradit eodem loco, & sequenti art. 3. ad 1. *Passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei Sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non conjunguntur, effectum ejus percipere non possunt*. Ex qua præclara D.Thomæ doctrina tria consectaria inferuntur. Primum est, quod ad generalem illam voluntatem, secundum quam Christus pro omnibus est crucifixus, sat est quod Christi passio præcesserit ut caussa quædam universalis; sive instituerit remedia, quibus, si applicentur, deleri potest qualecunque peccatum; non est autem necesse, ut applicentur reapse; ideoque ex morte Christi pro omnibus non consequitur, aut gratiam, aut fidem, aut caritatem a singulis hominibus actu participari. Alterum est, quod ut aliquis dicatur redemptus debet esse in statu, in quo aut possit conjungi cum Christo, ut sunt Infideles & increduli, aut conjungatur reapse, ut sunt fideles, & recti. Tertium quod consequitur est, voluntate sequente, cujus effectus est applicatio fructuum passionis Christi, non omnes fuisse redemptos æqualiter, quia non omnibus indiscriminatim eodem modo passio Christi applicatur, sed aliquibus gratia sufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perseverantiæ confertur. Atque hinc est, quod adversus Pelagianos, & Semipelagianos negantes perseverantiam esse donum speciale S. P. Augustinus explicat dictum Apostoli, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, pro generibus singulorum, & aliquando affirmat Christum Dominum orasse tantum pro ovibus suis, & pro prædestinatis sanguinem fudisse; quod iis remedia applicentur, & soli plenissimum Redemptionis fructum percipiant. Consentit autem Augustino beatus Thomas 1.p. q.19.art.6. ad 1. & in 1. ad Tim. lect. prima.

Hanc veram esse cum de voluntate salvandi omnes, tum de omnium Redemptione doctrinam, paucis demonstro. Principio Apostolus ad Rom.III.v.25.ait de Christo: *Quem proposuit nobis propitiationem per fidem in sanguine ipsius*. Est igitur Christus propitiatio peccatorum omnibus proposita, & exhibita; sed quæ per fidem, quemadmodum per alia gratiarum munera, applicatur nobis ad percipiendum fructum

ipsius, ut recte observat D.Thomas cit. Q.49. art. 1. ad 5: ideoque non est idem spectare ad numerum redemptorum, & fructus Redemptionis actu participare. Accedit Concilium Tridentinum, cujus cap. 3. Sess.6. hæc sunt verba: *Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur*. Et Cathechismus Romanus P.2. cap.4. num.24. *Si ejus virtutem inspiciamus pro omnium salute sanguinem a Salvatore effusum fatendum erit: si vero fructum, quem homines ex eo perceperunt, ad multos tantum eam utilitatem pervenire facile intelligemus*. Eadem est perpetua S. P. Augustini contra Pelagianos Doctrina. Ubique enim docet Christum esse Redemptorem parvulorum, quoniam etiam in eis est peccatum, quod non *liberat nisi Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, non nisi medicus, qui venit non propter sanos, sed propter ægrotos*: ita de Peccat.meritis lib. 1.cap.23., & in III. contra Jul. cap. 2. *Ceterum rogo te, quomodo potest intelligi ista redemptio, nisi a malo redimente illo, qui redemit Israel ab omnibus iniquitatibus ejus? Ubi enim redemptio sonat, intelligitur & pretium*. In tantum ergo per Augustinum parvuli a Christo redempti sunt, in quantum non solum baptismo tinguntur, ut eis addatur nova gratia, & adoptio filiorum Dei, verum etiam ut eruantur de potestate tenebrarum, & remittatur eis originale peccatum per lavacrum regenerationis, in quo mundamur per ejus sanguinem. Quod tamen lavacrum inscrutabili Dei judicio non omnibus parvulis applicatur. Explicat Magistri doctrinam S. Prosper, qui objicientibus Semipelagianis Christum non esse mortuum pro omnibus, nisi omnibus conferatur gratia, per quam consequantur salutem, resp. ad ob. IX. Gallorum, *Nullus omnino est ex omnibus hominibus, cujus natura in Christo Domino suscepta non fuerit, quamvis ille natus sit in similitudinem carnis peccati, omnis autem homo nascatur in peccato. Deus ergo Dei filius mortalitatis humanæ particeps factus absque peccato, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui nativitatis ejus consortes fuissent, vinculum peccati & mortis evaderent. Sicut itaque non sufficit hominum renovationi natum esse hominem Jesum Christum, nisi in ipso eodem, de quo ipse ortus est, spiritu renascantur: sic non sufficit hominum Redemptioni crucifixum esse Dominum Christum, nisi commoriantur ei, & consepeliantur in baptismo. Cum itaque rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanæ naturæ susceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem: potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit*. Addit Prosper: *Qui dicit, quod non pro totius mundi Redemptione Salvator sit crucifixus, non ad sacramenti virtutem, sed ad infidelium respicit partem, cum sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius mundi sit: a quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate redimi*

dimi noluerunt, aut poſt redemptionem ad eandem ſunt ſervitutem reverſi. Videatur etiam Reſp. ad 1. Vincentianam. Tandem ut rationem Theologicam addam a Tridentino Concilio, ab Auguſtino, & a Proſpero iiſdem locis productam; hominibus, niſi ex ſemine Adæ propagati per ipſum concipiantur, non erit proprium originale peccatum; & ideo Adam omnem hominem, univerſamque naturam infecit, quia omnes ab eo generantur carnali propagatione: Ita hominibus non convenit Redemptionis proprietas, niſi ſpiritu regenerentur in Chriſto; a quo cum Sacramentis collata ſit virtus non ſolum delendi originale peccatum, ſed etiam omnia actualia, ubi abundavit delictum, ſuperabundat gratia; & plus nobis per Chriſtum reſtitutum eſt, quam ablatum fuerit per Adam.

Hæc cum ita ſint, indulgeant mihi viri docti, ſi cum Novatoribus diſputans, non dixero Chriſtum aut oraſſe, aut ſanguinem fudiſſe pro omnibus inefficaciter, efficaciter autem pro ſolis electis; aut mortuum pro reprobis affectu tantum humano, & pro prædeſtinatis voluntate Patri nolenti ſincere univerſorum ſalutem, per omnia concordi: quippe opinione, aut ſententia noſtra omnis oratio Chriſti pro omnibus ac ſingulis certiſſime impenſa, ſpectato ſaltem aliquo effectu, per quem viatores omnes poſſunt, ſi velint, ſalutem apprehendere, ſincera, & efficax fuit; & omnis Dei voluntas impletur quoad effectum ſuum immediatum ac proprium: voluit etiam & Chriſtus, & Pater redemptionem hominum ſingulorum, non prædeſtinatorum duntaxat. Quare miſſis nunc opinionibus diſcrepantibus Scholarum, uſurpans verba Conciliorum ac Patrum dico univerſos homines redemptos, quatenus propoſita eſt omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Chriſti, quatenus Chriſtus ſua paſſione inſtituit cauſſam noſtræ liberationis, quatenus obtulit pretium vi cujus omnia peccata delentur, quatenus demum humanam naturam ſuſcepit propter communem hominum perditionem. Atque hæc eſt voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis inſtitutionem. Pro generibus autem ſingulorum, non pro ſingulis generum Redemptor eſt crucifixus, in quantum applicatur paſſio Chriſti aut per fidem, aut per caritatem, aut per Sacramenta: in quantum non omnes mortis ejus beneficia recipiunt: in quantum ad multos tantum fructus redemptionis pervenit: in quantum denique mortis Chriſti fructus electi ante mundi conſtitutionem percipiunt. Hæc vero eſt voluntas conſequens, & connotans inſtituti remedii applicationem, non Sacramenti virtutem. Quanta vero facilitate hiſce præceptionibus diluantur omnia objecta Janſenianorum, nemo non videt.

Objiciunt I. Matthæi xxvi. 29. legitur: *Hic eſt Sanguis novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Joannes xvii. 9. refert hæc Domini verba: *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt*. Apoſtolus ad Hebræos

bræos IX.28. ait: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata*, *&c.* Igitur pro multis tantum, & præsertim pro prædestinatis Christus mortem oppetiit.

Resp. Laudatis testimoniis commendari nobis Christi redemptionem, quatenus ad fructum passionis attinet, cujusmodi est remittere & exhaurire peccata, & oves tam solicite custodire, ut nemo de manu Pastoris eas rapiat: quæ responsio & ipsis allatis testimoniis innuitur, & traditur a Catechismo Romano P.2. cap.4. num.24. *Cum igitur* pro vobis *dicitur*, *vel eos qui aderant*, *vel delectos ex Judæorum populo*, *quales erant discipuli*, *excepto Juda*, *quibuscum loquebatur significavit*. *Cum autem addidit* pro multis, *reliquos electos ex Judæis*, *aut Gentibus intelligi voluit*. *Recte ergo factum est*, *ut* pro universis *non diceretur*; *cum hoc loco tantummodo de fructibus passionis sermo esset*, *quæ salutis fructum delectis solum attulit*. *Atque hoc spectant verba illa Apostoli*, *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata*. *Et quod Dominus apud Joannem inquit*, *Ego pro eis rogo*: *non pro mundo rogo*, *sed pro his*, *quos dedisti mihi*, *quia tui sunt*. Hæc omnia Romanus Catechismus. Possumus etiam *multos* priori ac postremo loco accipere pro *omnibus*, cum Augustino lib.3. contra Julianum cap.3. lib.2. de Nupt. & Concup. cap.33. & de Peccat. meritis lib. 1. cap. 24. eo prorsus modo, quo alibi explicavimus verba Apostoli ad Rom.v.15. *Unius delicto multi mortui sunt*. In qua acceptione Christus est mortuus pro multis, quantum ad institutionem remedii, ad pretii oblationem, ad Sacramenti virtutem, & in quantum crucifixus est propter communem hominum redemptionem. Hac advertentia facile consimilia loca expediuntur, & cum productis contra Jansenium conciliantur.

Arguunt 2. auctoritate Augustini. Qui exponens verba Joannis, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*, *non pro nostris autem tantum*, *sed etiam pro totius mundi*; tract. 1. in Epist. Joannis, nomine totius mundi docet designari *Ecclesiam*. Et tract.100. in Joan. inquit: *Pro isto mundo non rogat*, *neque enim*, *qui sit prædestinatus ignorat*. Item de adulterinis Conjugiis cap.15. *Non omnis*, inquit, *qui homo est*, *sanguine Christi redemptus est*. Igitur opinatus est Augustinus Christum non esse propitiationem pro peccatis hominum universorum, nec pro singulis orasse, & crucis patibulum subjisse.

Resp. eodem modo, Christus non est propitiatio omnium peccatorum, quemadmodum nec Mediator, nec Redemptor omnium, quantum ad oblationem pretii, institutionem remedii, & Sacramenti virtutem, nego: quantum ad passionis fructum uberrimum, applicationem remedii, & redemptionis singularem proprietatem, concedo. Liquet responsio ex prænotatis, atque ex antithesi capitis præced. Prop.v.

Insurgunt: Si Christus noverat quinam essent prædestinati, & quinam reprobi, quomodo poterat pro omnibus fundere sanguinem & ora-

& orare? Perspicua sunt verba Sancti Doctoris lib. 21. de Civ. Dei cap. 24. n. 1. *Si de aliquibus* (Ecclesia) *ita certa esset, ut qui sint illi etiam nosset, qui licet in hac vita adhuc sint constituti, tamen prædestinati sunt in ignem æternum ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso*. Christus ergo, quem reproborum numerus & exitus non latebat, pro illis nequaquam oravit, quemadmodum non oravit pro diabolo.

Variæ a Theologis huic argumento adhibentur responsiones. Complures affirmant Ecclesiam non oraturam pro reprobo, quem talem esse certissime sciret, oratione absoluta & efficaci, sed tantum inefficaci & conditionata: atque hoc pacto Christum rogasse pro iisdem reprobis. Respondent alii Ecclesiam in hypothesi non oraturam, quoniam oratio conjunctam habet spem obtinendi: tunc vero non remaneret spes salutis reproborum, cum spes non versetur circa objectum *possibile*, sed probabiliter futurum. Dicunt alii non exoraturam, ne videretur velle mentiri Deum, & falsum esse quod ab illo est certissime manifestatum. Sunt qui reponunt per illam revelationem Ecclesiam moneri, ut a communibus orationum suffragiis reprobos manifestos excludat; quemadmodum tenetur pro singulis deprecari, eo quod nullius in particulari futuram noverit damnationem. Illud quoque solet a nonnullis responderi, Ecclesiam deprecaturam quidem esse pro illis reprobis humano affectu, sed statim sese divinæ voluntati addicturam; atque ratione consimili Christum humana voluntate se pro omnibus obtulisse, sed divinæ se accomodando ex universali erga omnes particularem erga prædestinatos effecisse: eo ferme pacto, quo in horto oravit dicens, *Transeat a me calix iste*, sed addidit, *Veruntamen fiat voluntas tua*. Ut ut hæc omnia probabiliter dicta sint.

Ego argumentum diluo eadem responsione. Christus & oravit & mortuus est, quantum ad communem caussam pertinet, ut institueret remedia, quibus omnium hominum possint deleri peccata, pretium Sanguinis sui pro omnibus offerens. Quomodo enim esset omnium Redemptor, Salvator, Animarum Medicus, & Mediator Dei & hominum; nisi pro omnibus pretium obtulisset, preces fudisset, remedia instituisset, nec non etiam inimicis, reprobis, obduratissimis parasset, atque exhibuisset? In hac præparatione atque exhibitione remedii omnes viatores aut habent, aut possunt habere partem, quia vel sunt uniti Christo, vel possunt uniri; licet aliqui viatores possint sola potentia quæ non reducetur ad actum: excluduntur omnino ab istiusmodi remediis dæmones & damnati, quia nec Christo uniuntur, nec sunt in potentia ut Christo uniantur. Ita docet iisdem fere verbis S. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. Vides, cur Jesus omnes & orando, & moriendo redemerit; etiam si nosceret plures esse prædestinatos ad mortem. *Ergo* (ait Augustinus Tract. xii. in Joan.) *quantum in Medico est*,

est, *sanare venit ægrotum*. *Ipse se interimit*, *qui præcepta medici observare non vult*. Ecclesia nunquid orat, ut exhibeatur Redemptionis pretium, & remedia instituantur salutis? Minime. Orat ut applicentur; ut qui stant, non cadant, ut iniqui revertantur ad Dominum, ut a corde infidelium auferatur velamen, ut peccatoribus remittatur quodcumque scelus, ut æternam salutem quilibet consequatur. Hæc speciatim, & absolute deprecari iis, qui a Domino sunt judicandi ut sempiterno igne cum diabolo puniantur, & habent cor impœnitens, & prævidentur certissime futuri in termino, ut pœnitere non possint amplius, neque ex inimicis converti in filios, de quibus disputat Augustinus: id quidem superfluum est, nec faceret Ecclesia si nosceret, nec fecit Salvator, qui novit.

Quod si quæras, quomodo hæc cohæreant cum iis, quæ scripsimus in postrema Antithesi, pro omnibus crucifixoribus orasse Dominum, clamando, *Sitio*, & dicendo, *Pater ignosce illis*? Respondeo optime cohærere omnia. Salvator enim offerens in ara crucis semetipsum hostiam & Redemptionem pro omnibus, in ea universali & misericordissima prece singulari affectu complexus est quos ex inimicis amicos, & ex crucifixoribus prævidebat futuros esse discipulos: atque ita cum oraret pro singulis solvens pretium, & instituens nostræ liberationis remedia, quantum ad horum applicationem oravit non pro omnibus Crucifixoribus, sed pro illis solum, qui erant prædestinati: atque his specialiter profuit sanguis Christi, & mors ipsius profuit; quemadmodum declarat iisdem locis S. Pater, Prosper ad ob. Gallorum, & S.Thomas 3.p. q.xx1. art. 4. ad 2., ubi etiam demonstrat omnem orationem Christi fuisse exauditam, omnemque voluntatem ipsius cum ratione conjunctam fuisse adimpletam.

Tandem objiciunt. Eatenus Christus pro omnibus mortuus est, quatenus voluntate rationis voluit una cum Patre omnes homines salvos fieri. At hæc voluntas non respicit omnes, ac singulos homines. Primo quoniam in Schola Augustini Apostolica sententia, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, accipienda est de generibus singulorum. Deinde quia hæc voluntas juxta Antiquorum placitum est in Deo duntaxat metaphorice. Rursus quia non conferuntur omnibus auxilia sufficientia ad salutem, quamquam id communiter docent illius voluntatis antecedentis propugnatores. Ulterius quoniam nequit intelligi quomodo Christus sit universorum Redemptor nisi vel quantum ad sufficientiam pretii, vel quantum ad applicationem. Primum non negat Jansenius: alterum vero juxta dicta hactenus, videtur a veritate alienum. Aut ergo subscribendum Jansenio; aut repudianda Augustiniana dogmata, probando placita Molinistarum de Redemptione æquali affectu pro hominibus universis peracta.

Resp. hæc omnia priori, eodemque responso dispelli. Ad primum fateor

fateor eamdem esse de voluntate antecedenti, & de morte Christi rationem; sed voluntas illa antecedens connotat sententia nostra institutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem: non distributionem & applicationem beneficiorum, & passionis Christi effecta, atque munera, quæ sint etiam extraneis communia. Verissimum est ergo Apostolicam sententiam accipiendam esse cum Augustino pro generibus singulorum, non pro singulis generum, si loquamur de largitione gratiarum, & præsertim de dono finalis perseverantiæ, quod Semipelagiani omnibus asserebant esse commune. At hæc largitio non spectat ad universalem Redemptionem, sed ad illius, ut inquit ad 1. Ob. Vincentianam beatus Prosper, *proprietatem*. Similis est ad id, quod sequitur, responsio: nam voluntas antecedens est in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & Redemptionis proprietatem: sincera est autem & vera, & etiam effectum suum consecuta, ut refertur ad unam caussam humani generis a Domino in veritate susceptam, ad effusionem Sanguinis, ad institutionem Ecclesiæ, ad virtutem pretii, ad præparationem remedii, ad vocationem Gentium, & ad efficaciam Sacramentorum. Proximum eamdem habet solutionem: siquidem conferre gratiam, aliaque Passionis Christi beneficia non spectat ad rationem universalem Redemptionis, quæ sita est in valore pretii, & institutione remedii, ideoque nec ad voluntatem Dei antecedentem: sed spectat ad applicationem, per quam qui Christo uniuntur poculo immortalitatis sanantur, aut alia a Capite spiritualis vitæ initia, vel incrementa recipiunt; in quo locum habet consequens Dei voluntas. Ad ultimum eamdem responsionem adhibeto. Christum pro omnibus mortuum quantum ad sufficientiam pretii, verissimum est, & constat hoc passim affirmari a Patribus, & Theologis: necesse est autem, ut præter sufficientiam pretii ad universalem Redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & institutio caussæ liberationis, qua possint peccata omnia remitti, & a qua sunt penitus alieni quicunque Christo non uniuntur, nec possunt uniri; quales sunt dæmones & damnati: ut supra diximus cum D. Thoma 3.p. q.8. art.3. Si enim ad redemptionem sufficeret sola pretii sufficientia, proculdubio etiam damnati & dæmones forent redempti. Eapropter non est eadem caussa reproborum viatorum, & diaboli, ut temere, impie, & inscite scripsit Jansenius lib.3. de Grat. Christi cap. 21. Illius ergo propositiones, absque præsidio Scholæ Molinistarum, imo & absque subsidio earum reliquarum opinionum, quæ licet probabiles, non sunt tamen ab omnibus communiter receptæ, ita a me refelluntur & profligantur.

CAPUT V.

Demonstratur Romani Pontificis circa Facta Dogmatica definitionem esse firmissimam.

EVERTENDA nunc est postrema Jansenistarum, circa Romani Pontificis in definiendis Factis Dogmaticis infallibilitatem, machinatio. Pontificem ipsum, eique tanquam supremo Pastori & Capiti conjunctam Ecclesiam proferre certissimum circa dogmata aut credenda aut rejicienda judicium, negare verbotenus non audent. Est autem Dogma, ut hoc loco accipitur, doctrina vera, vel falsa, fideique Catholicae conformis sive repugnans, V. G. Est in Deo cum unitate substantiae Trinitas Personarum, Verbum Patri consubstantiale est, & consimilia, quae credere ac profiteri tenemur: sive, In Deo est una duntaxat persona, Filius est creatura, & alia haereticorum asserta, a Catholicis singulis eliminanda & damnanda. Quaestiones autem circa istiusmodi dogmata appellari solent quaestiones juris: atque in his finiendis errare aut Pontificem aut Ecclesiam, nemo unus, nisi Ecclesiae refractarius, affirmat.

Versatur itaque controversia circa solas quaestiones Facti. Quaestiones hujusmodi sunt, quae non doctrinam in se, sed ut prolatam ab homine, vel scriptis expressam, attingunt. V. G. an Sabellius negaverit in Deo plures esse personas, an in Scriptis Arii Verbi consubstantialitas impugnetur. Facta istiusmodi alia personalia dicuntur, alia dogmatica. Prioris generis sunt, quae personam solummodo spectant, nulla facta dogmatis complexione; ut si quaeratur, num Sabellius revera blasphemiam illam protulerit, an Arius ipse scripta ediderit adversus Verbi divinitatem. Facta dogmatica appellantur, quae simul cum dogmate sunt conjuncta: Sit in exemplo, Verbum non est Patri Omousion in sensu verborum Sabellii, Filius non est Patri substantia similis juxta sensum Arianorum, aut Semiarianorum. Itaque in Caussa Janseniana possent tres excitari quaestiones. Una, an quinque Propositiones haeresim contineant, & merito damnatae sint: Altera, num Jansenius illarum sit auctor, & liber qui inscribitur *Augustinus* sit ab illo conscriptus. Tertia sint ne hae propositiones juremerito proscriptae in sensu, quem praeseferunt in ipso libro Jansenii. Prima est quaestio juris, sive de puro dogmate: altera quaestio facti personalis: postrema quaestio facti dogmatici.

Diximus circa primam quaestionem inter nos convenire. De secunda non agitur, nec Theologi consentire videntur. Complures in quaestionibus facti personalis censent Pontificem posse errare, quoniam hujusmodi quaestiones solent resolvi ex incertis principiis, rumore vulgi,

gi, hominum testimonio, & opinione Scriptorum. Hæc mea opinione non satis castigate dicuntur. De hujusmodi enim Factis prudentissimus Ecclesiæ Rector definitive pronunciare non solet. Non enim quicquam Ecclesiæ interest, an libri, cui titulus est *Augustinus*, sit vere Auctor Jansenius, an Sancyranus, an alius quispiam. Sunt facta plura etiam personalia, quæ certissimis argumentis possunt definiri, V. G. *Quinque propositiones excerptas esse ex libro Jansenii*. Id enim non definitur sola hominum relatione, sed examine libri ante omnium oculos positi, & non ignoto, sed notissimo charactere procusi. Sunt ergo facta etiam personalia, in quibus Ecclesiæ judicium est penitus irrefragabile; ut quando damnat hæreticum coram ac palam falsa dogmata profitentem, aut prohibet librum non sanæ, aut perniciosæ doctrinæ. Et si aliquando animadvertit in aliquem ob indicia non adeo certa; id facit caussa prudentissimæ œconomiæ. Quod si dixeris nullam aliam esse infallibilis judicii regulam, nisi Scripturam & Traditionem, quæ duo in facto personali atque individuo minime intersunt; respondeo, etiam Philosophum certam habere scientiam per ideas rerum & universalia principia, quæ singularia objecta non repræsentant; attamen dum hæc vivido sensu præsentia sunt, mens rationalis ideis illis, vel principiis instructa, absque erroris periculo judicat hunc esse hominem, illum lapidem. Ita Ecclesia universalibus fidei regulis percipit solius dogmatis veritatem; & nihilominus dum audit hæreticum, aut librum legit, vi indefectibilis luminis judicat illum esse damnandum, hunc prohibendum; nec tamen fallitur. Hæc est mea de *personalibus factis* sententia, brevi quidem exposita, sed non obscura, ut arbitror, comparatione. Ad facta dogmatica quod attinet; demonstrandum est, posse Romanum Pontificem absque periculo erroris de iis pronunciare, & definire non solum librum Jansenii continere quinque propositiones hæreticas, sed etiam illas hæreticas esse in sensu Jansenii, scilicet juxta doctrinam ab eo traditam in libro, qui inscribitur *Augustinus*. Et quod dixero de Jansenio, idem omnino tenendum est de Propositionibus Baji, & Quenellii.

1 Propositio. Judicium Romani Pontificis de Factis dogmaticis nuper expositis est omnino infallibile.

Demonstratur I. Ex Scripturis. Petro, ejusque successori Romani Pontifici, Jo. XXI. 17. a Christo dictum est, *Pasce oves meas*. Quoniam Pastori cura ovium commissa est; non tantum Pastor debet salutiferas a veneficis herbis secernere, verum etiam arcere gregem a pascuis, ubi germina veneno imbuta nascuntur. Ex quo Romanus Pontifex sit Pastor Ecclesiæ, consensu Jansenistarum, sine erroris periculo distinguit *inter herbam & herbam*, idest, inter dogma Catholicum & dogma hæreticum, ne oves fallaci, & venefica doctrina pascantur. Ergo debet certissimo judicio distinguere inter *pratum & pratum*, ubi her-

herbæ nascuntur, ideſt, inter libros & libros, in quibus dogmata continentur, & dignoſcere ubi ſalubria inveniantur, ubi autem venenata ac peſtifera. Itaque non tantum definiri poteſt propoſitionem aliquam in ſe eſſe hæreticam, verum etiam eſſe hæreticam, ut traditur in hoc libro. Imo quemadmodum magis dignoſcitur herbarum ſalubritas & venenum, ſi advertitur, quibus in paſcuis, ſylviſque naſcuntur: ita melius pateſcit falſitas aut veritas dogmatis, ſi attenditur doctrina libri, unde ſcatet, & germinat.

Similiter Petro, & Succeſſoribus ejus dictum eſt Mat. XVI. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, ſcilicet nec per falſa dogmata hæreticorum, nec per Tyrannorum perſecutionem. Ex quo portæ inferi non poſſint adverſus Eccleſiam prævalere falſis dogmatibus, conſequens eſt hujus Eccleſiæ Paſtorem in definitione dogmatum falli non poſſe. Igitur cum prævalere non valeat contra ſenſum & doctrinam univerſalis Eccleſiæ doctrina ac ſenſus privati Scriptoris, ſequitur ſummum Eccleſiæ Rectorem in pronunciando de ſenſu ejuſdem Scriptoris decipi atque errare non poſſe.

Rurſus: Quod olim præſcriptum eſt Iſraelitis Deut. XVII. 8. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſſam & cauſſam, lepram & lepram, & judicum inter portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem*. Illud inquam, præceptum nunc etiam viget: nam, ut perfectum ſit Eccleſiæ regimen, debet eſſe Judex unus, atque ſupremus. Fuit inter nos olim ambiguum judicium de quinque Janſenii Propoſitionibus. Diſputatum in Galliis, in Belgio, & ubique terrarum, & audivimus *inter portas verba Judicum variari*. Ventum eſt ad Apoſtolicam Sedem, & *ad locum, quem elegit Dominus, ad Judicem, qui fuit illo tempore*, ad Innocentium X., neque ad hunc tantum, etiam ad Alexandrum VII. Innoc. XII. & Clementem XI. Hi autem quinque Propoſitiones damnarunt, & damnatas eſſe in ſenſu Janſenii declaraverunt. Igitur *indicarunt judicii veritatem*.

Non eſt quid huic argumento reſpondeant, niſi Judicem ad hanc controverſiam dirimendam eſſe, non Romanum Pontificem, ſed univerſam Eccleſiam: ideoque non defuere qui in cauſſa Janſenii & Queſnellii a ſententia Pontificis appellarunt ad futurum Generale Concilium. Sed audacter nimium. Primo enim quorumdam ſententia de appellatione a ſententia Pontificum ad Concilia, & de infallibilitate Romanæ & Apoſtolicæ Sedis dependenter ab aliorum Epiſcoporum approbatione, licet tanta animoſitate tantoque argumentorum apparatu a nonnullis propugnetur, falſiſſima eſt, ut alio in loco probabitur. Nam in præ-

præſentia ſufficit aſſerere cum Auguſtino cap. ult. librorum ad Bonifacium, rariſſimas extitiſſe hæreſes, propter quas damnandas opus fuerit *congregatione Synodi*: quod confirmatur perantiqua Eccleſiæ conſuetudine, cum damnaverint Pelagianam hæreſim Innocentius & Zoſimus, errores Berengarii Leo IX., Gilbertum Porretanum Eugenius III., atque, ut alios mittam, articulos Baji Pius V., & Urbanus VIII.

Præterea dato, nunquam tamen conceſſo, licitam eſſe iſtiuſmodi appellationem, ea locum non habet in cauſſa Janſenii, aut Quenellii. Quando enim major Eccleſiaſticorum pars ſubſcribit decretis Pontificum, etiamſi nonnulli repugnent, etiam juxta recentiorum Gallorum doctrinam nobis, quod ad hanc materiam attinet, adverſantem, locus non eſt hujuſmodi appellationibus. Alias nullius hæreſis cauſſa finita eſſet, cum nulli hæreſi defuerint patroni & pervicaciſſimi defenſores: quorum tamen non obſtante repugnantia, quis non dixerit aut Arianorum, aut Donatiſtarum, aut Pelagianorum, aut aliorum hæreticorum dogmata fuiſſe proſcripta concordiſſima Eccleſiæ Catholicæ auctoritate? Atqui judicium Romani Pontificis de Baji, Janſenii, & Quenellii aſſertionibus, ſi paucos refractarios excipias, ab univerſa Eccleſia receptum eſt, ut diximus primo capite hujus Diſſertationis. Ergo dato etiam, & non conceſſo, quod fas eſſet a definitione Pontificis appellare ad Concilium, id nequaquam licitum eſt Janſeniſtis: atque, ut Auguſtinus ſcribit loco nuper laudato, audacter *iſtorum ſuperbia .... hanc gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur*.

Ut modo ad propoſitionem noſtram revertatur oratio, Pontificem, nec non Concilia ab ipſo approbata, in definiendis Factis dogmaticis nunquam falli, demonſtratur ſecundo ex praxi vetuſtiſſima, qua in damnatione hæreſum ſimul damnati ſunt illarum auctores, nunquam quæſtione facti a quæſtione juris diſtincta. Etenim in Concilio Epheſino Seſſ. 1. art. 4. legimus, *Anathematizamus omnes hæreſes Arii, Eunomii, & Neſtorii, & eorum qui dicunt carnem Chriſti fuiſſe è Cælo*. Concilium Conſtantinopolitanum primum præcepit Theodoreto non ſolum ut doctrinam Neſtorii, verum etiam ut Neſtorium ipſum damnaret, feriens eodem anathemate ejuſdem Neſtorii dogmata, epiſtolas, & perſonam. Martinus V. in Synodo Conſtantienſi ſeſſ. ultima præcepit, ut omnes non tantum profiteantur jure, ac rite damnatas fuiſſe hæreſes Joannis Us, Witclefi, & Hieronymi de Praga, ſed horum quoque perſonas, libros, & documenta. Sunt autem in Hiſtoria Eccleſiaſtica exempla id genus innumera. Igitur Eccleſia non ſolum propoſitiones, & dogmata, ſed etiam perſonas, libroſque condemnat.

Inſuper probatur theſis noſtra factis Dogmaticis Janſeniano, & Quenelliano ſimillimis. I. An *in tribus Capitulis*, ideſt in ſcriptis Theodori

dori Mopsuesteni, Theodoreti adversus Anathematismos Cyrilli, & in Epistola Ibæ ad Marim Persam contineatur Nestoriana hæresis, quæstio facti Dogmatici est, & tanta contentione agitata, ut non solum adversarios haberet Episcopos plurimos, verum etiam diu Vigilius Papa sententiam dicere detrectaverit, veritus ne fraude Origenistarum elevaretur Synodi Chalcedonensis auctoritas; & nihilominus tria illa Capitula damnata sunt a V.Synodo can.12. 13. & 14. ab ipso Vigilio in *Judicato* anni 548. & in Epistola ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, in qua etiam quintam Synodum approbavit, atque a Pelagio successore Vigilii,& Joanne III.ut in Differt.de V.Synodo demonstrat Eruditissimus Cardinalis Norisius. Neque trium Capitulorum damnatio personas auctorum directe spectat, (excipe Theodorum Mopsuestenum,) sed textum, doctrinamque eorundem, uti colligitur ex verbis prædictorum canonum, probatque in suo Documento Pastorali P.4. cap.x. Illustrissimus Archiepiscopus Cameracensis. Potest ergo ratione consimili tam Pontifex, quam Generale Concilium pronuntiare certum firmissimumque judicium de propositionibus Jansenianis, etiam ut in textu scriptorum Jansenii verbis aut expressis, aut æquivalentibus comprehenduntur.

Secundo, ut ex multis alterum producam exemplum; in Synodo Lateranensi celebrata anno 649. damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, aliique Monothelitæ, *ex temerariis ipsorum scriptis juxta Apostolicam sententiam, Ex ore tuo te judico, &, Ex verbis tuis Justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*: quemadmodum Maximus Aquilejensis exoraverat summum Pontificem Martinum I.Ibique canone XVIII. anathemate percussi sunt nefandissimi hæretici, *cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem*. Et si plura exempla desideras, vide citatum Documentum Ducis, & Præsulis Cameracensis, Honoratum Tournely de Ecclesia q. v. art.3., atque ut domesticum Scriptorem aliquem proponam, eximium virum Joannem Laurentium Czepanski in Controversiis de Ecclesiæ Regimine.

Ulterius demonstratur propositio rationibus Theologicis. Quarum sit I. Romanus Pontifex infallibilis est in Canonizatione Sanctorum. At sicuti quæstio Dogmatica est, propositionem aliquam esse hæreticam; factum vero dogmaticum, hæresim hujus propositionis contineri in hoc libro; ita dogma est viros eximiæ virtutis post mortem cultu & veneratione dignos esse, factum autem, eximiam virtutem in hoc uno splendescere. Si ergo in Canonizatione Sanctorum Pontificem credis esse infallibilem, quare titubas, eundem falli in definienda doctrina hujus libri? Quod si dixeris, nec in Sanctorum Canonizatione Pontificem infallibilem esse; aliorum, nostraque confutatione alibi revinceris. Si autem reponas in Sanctorum Apotheosi haberi testimonium miraculorum, quæ cum patrari non valeant nisi divina virtute, cer-

certissimum exhibent veritatis argumentum; valet adhuc nostra ratiocinatio. Nam si dogma est, opus divina virtute patratum esse veræ fidei, & virtutibus conjunctum etiam sanctitatis confirmationem: quod hoc individuum opus sit factum superna virtute, spectat ad *Factum*. At in Canonizatione Sanctorum Pontifex definit hoc individuum opus patratum esse sola virtute Dei. Ergo definit quod spectat ad *Factum*.

Sit ratiocinatio altera. Textus, qui continetur in Canone aliquo, E.G. in quarto sessionis sextæ Tridentini Concilii, est Dogmaticus, quoniam proponit doctrinam de Gratia & libertate. Igitur textus libri Jansenii pertractantis de libertate & de gratia erit consimili ratione Dogmaticus. Atqui impium, horrendumque est asserere posse Ecclesiam falli in consecranda doctrina quæ continetur textu illius Canonis: Ergo execrabilis pariter error est affirmare, quod Ecclesia possit errare in condemnanda doctrina, quam textus hujus libri complectitur. Futilis autem, & prorsus inepta est responsio Jansenianorum, quod ille textus sit brevior, iste longior & implexus. Nam primò hic quoque textus fusus ac perdifficilis de gratia & libertate pertractat: est ergo dogmaticus. Deinde librorum Augustini contra Pelagianos textus nonne est longior Janseniano, & tamen Jansenistæ fatentur illum fuisse ab Ecclesia jure, & rite probatum? Præterea sensus Janseniani operis sine ulla ambiguitate percipitur ex paucis verbis librorum de Grat. Christi, ubi statuit systema victricis delectationis tollentis libertatem, ut demonstravi cap. I. Scripsisset itaque Jansenius longe ampliora volumina; non possent quinque propositiones millenis aliis operiri.

Accedit tertia ratio. Ideo Janseniani nolunt fateri propositiones recte fuisse damnatas in sensu Auctoris, quoniam contendunt talem esse sensum Augustini, ideoque Constitutiones editas contra Jansenium & Quenellum contrarias esse definitionibus Pontificum, qui probarunt S.P. Augustini de Gratia doctrinam. Si revera contrariæ forent, quod vidimus esse a veritate alienum, versarentur circa eandem materiam, alioqui nulla esset hujusmodi contradictio. In rebus igitur ad eandem materiam spectantibus Jansenistæ volunt Ecclesiam fallibilem, atque infallibilem. Infallibilem in approbatione doctrinæ Augustini: fallibilem in condemnatione doctrinæ Jansenii. Quorsum hæc monstra, & pugnantium animorum levitas, atque inconstantia? Plura hujus generis argumenta vide apud nostrum Paludanum prima parte Apologiæ cap.x., & sequentibus.

Quarta ratio est hujusmodi. Librum a Spiritu Sancto veritatem inspirante dictatum esse divinæ auctoritatis, & recipiendum in Canone, est dogma fidei; hunc librum, E. G. Judith, aut Sapientiæ, aut alium similem afflante Spiritu Sancto fuisse conscriptum, est quæstio Facti dogmatici. Si in hujusmodi definienda quæstione Christi Ecclesia errori quandoque subjicitur; quomodo Galasius Papa in Cap. *Sancta Romana*,

na, quomodo Tridentini PP. Sess. iv. præfatos libros decernunt esse Canonicos, neque de hujusmodi definitione mussitat ullus Catholicorum? Respondebunt Jansenistæ decreta istiusmodi firmari Veterum Patrum traditione. Bene habet. Veteres autem unde hos libros acceperunt esse divinos? Profecto ab Apostolis. Hi vero unde? Certe Spiritu Sancti assistentia donati & libros veteris Testamenti a Synagoga receptos, & aliquos qui non sunt in canone Hæbreorum, & plures novi Testamenti tunc temporis editos, & hos quidem sine majorum traditione, tanquam divinæ auctoritatis receperunt. Insuper nego non esse Traditionem in Ecclesia, qua possit judicari de sensu libri Jansenii. Est perantiqua traditio, & divinarum quoque Scripturarum auctoritas, dari liberum arbitrium: hujusque traditionis intelligentiam certissimam habet Rector universalis Ecclesiæ. Vi autem hujus intelligentiæ, oblato sibi libro Jansenii, potest irrefragabili judicio pronunciare sparsam in ipso libro doctrinam esse libero arbitrio contrariam.

Sequitur quinta ratio. Ecclesia damnare potest aliquam propositionem eo quod ex verbis ipsius potest judicium ferre an obvius illius propositionis sensus sit falsus. Sed etiam judicare potest de doctrina alicujus libri ex verbis, ac textu ipsius. Igitur potest Ecclesia damnare etiam alicujus libri doctrinam.

Postrema ratio moralis est hujusmodi. Est necessaria disciplinæ, & regimini Ecclesiæ divini Spiritus assistentia tam in damnando novo aliquo dogmate, quam in expendendo, & qualificando scripto, ex quo illud derivamus. Nam occasio subversionis & scandali, quæ præberetur fidelibus, si Ecclesia propositionem falsam definiret ut veram, exhiberetur etiam, si hæreticum librum tanquam catholicum approbaret. Itaque si Janseniani fatentur irrefragabile esse pronunciatum Ecclesiæ circa aliquam propositionem veram aut falsam; & illud fateantur necesse est, non decipi Magisterium Ecclesiæ circa doctrinam librorum, ex quibus propositum dogma deducitur.

His argumentationibus ex Scripturis, ex Historia Ecclesiastica, & ex ratione depromptis duas alias extrinsecas superaddo, unam ex doctrina Cleri Gallicani, & alteram ex scriptis ipsorum Jansenistarum. Obortis enim in Sorbona circa Propositiones Jansenii dissidiis, Synodus Parisiensis anno 1650. Epistolam ad Innoc.X. subscriptam ab Episcopis LXXXV. dedit, in qua hæc leguntur: *Majores caussas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos, quem Fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat*. Infra: *Experta est nuper Beatitudo tua, quantum Apostolicæ Sedis in Gemini Ecclesiæ Capitis errore profligando valuerit auctoritas: continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem, & imperium venti, & mare obedierunt*. Item: *Flagitamus Beatissime Pater, ut clara firmaque de propositionum istarum sensu prolata sententia, caliginem omnem discutias, animos fluctuantes*

ctuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesiæ tranquillitatem, splendoremque restituas. Hæc est Cleri Gallicani ante damnationem propositionum Jansenii erga Apostolicam Sedem observantia.

Damnatis per Innocentium quinque Propositionibus, quanto plausu summi Pontificis constitutio in Galliis fuerit recepta, commonstrat Epistola xxx. Episcoporum ad eundem Innoc. data die 15. Junii an. 1653. In qua gratulantur accidisse, *ut quemadmodum ad Episcoporum Africæ relationem Innocentius I. Pelagianam hæresim damnavit olim, sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationem hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam Innocentius X. auctoritate sua proscripserit.*

Hactenus videri potest quæstionem in solo dogmate versari. Veruntamen ubi post Innocentii decretum Jansenistæ spargere cœperunt quinque propositiones in sensu Auctoris non fuisse proscriptas; Clerus Gallicanus die 28.Martii anno 1654. iterum hæc ad Pontificem conscripsit: *Nos in hac Urbe Parisiensi congregati censuimus, & per Epistolam Encyclicam his literis adjunctam declaravimus, Propositiones illas & opiniones esse Cornelii Jansenii a Sanctitate vestra damnatas disertis & manifestis verbis. Quam enim auctor ille usurpatione privata novam doctrinam sub specie veteris inducebat, necessum fuit ut Apostolica Sedes judicio lato ex publica & antiqua traditione refelleret.* Rursus tentantibus Jansenistis Innocentii Rescriptum eludere facta distinctione quæstionis juris & facti, Galliarum Antistites Synodali Epistola Alexandrum VII. Successorem Innocentii anno 1656. certiorem reddiderunt, declarantes se firmissime credere, *Doctrinam Jansenii, quam opere suo ille explicavit in propositionum confixarum materia, Pontificia Constitutione fuisse damnatam.* Id vero postquam Alexander absque ulla ambiguitate Kalendis Novembris ejusdem anni definivit, quanta reverentia Galliarum Præsules Pontificiam Constitutionem susceperint, constat ex iteratis Epistolis ad eundem Pontificem, atque ex Synodalibus Comitiis anni 1661. & 1675. Quæ omnia, cum legi possint eruditis notationibus illustrata in Controv. 17. memorati P. Joannis Laurentii Czepanski, nec non postrema Parte Documenti Pastoralis Archiepiscopi Cameracensis, nos brevissima narratione complectebamur.

Tandem confessione suorum Janseniani revincuntur. Ipse Jansenius extremis Tabulis de Opere suo hæc protulit: *Si Romana Sedes aliquid mutare voluerit, sum obediens filius*; atque cap.29. libri Proemialis scripserat; *Mihi constitutum erat, eandem quam ab infantia secutus sum, sensuum meorum ad extremum spiritum usque, ducem sequi Romanam Ecclesiam, & beatissimi Petri in Romana Sede Successorem. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque cum illo non colligit, spargit, apud quem solum incorrupta Patrum*

servatur hæreditas. Quidquid ab ista Petri cathedra, in cujus communione a teneris vixi, & porro vivere & mori fixum est, ab isto Christi Domini nostri Vicario, ab isto Ecclesiæ Christianæ universæ Capite, Moderatore, Pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo: quicquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. Sequantur ergo Jansenistæ Romanam Ecclesiam non solum dogmatum, sed etiam sensuum suorum judicium proferentem: atque ne dispergant, dum volunt colligere, quicquid ipsa improbat, improbent, & anathemate damnent quicquid damnat.

Antonius Arnaldus fatetur quædam esse *Facta, quæ spectant ad Traditionem, nullo pacto conjuncta cum illo pronunciato Theologorum, qui volunt Ecclesiam non esse in factis djiudicandis immunem ab erroris periculo.* Idem scribit Vallonius, & Defensor *Silentii obsequiosi*, aliique sectæ homines, apud Ill. Archiepiscopum Cameracensem P.1.& 3. Verum est, quod negant id de Facto Janseniano valere. At e suismet positionibus refutantur. Docent enim facta quædam absque erroris periculo dijudicari, quoniam *dici plane & omnino non potest hujusmodi facta non esse revelata*, cum habeant cum perpetua Traditione vinculum connexionis. Sed, ut paullo ante dicebam, est in Ecclesia derivata a Patribus traditio circa libertatem & gratiam, a qua Traditione num deflectat sensus Jansenii optime debet percipere Magistra veritatis Ecclesia. Igitur in djiudicando Facto Janseniano erit ab omni periculo Apostolica Sedes immunis.

CAPUT VI.

Ad ea, quæ objiciunt Jansenistæ, responsio.

STRUUNT nunc aciem, ut evertant superius dogma, Sectarii. Ac primo texunt catalogum Scriptorum, qui affirmarunt judicium Pontificis in dirimendis quæstionibus facti esse obnoxium periculo erroris. Quod tradunt Cardinalis Turrecremata lib.2. de Ecclesia cap.46. Bellarminus lib. 4. de Summo Pontifice cap. 12. Petavius lib. 1. de Pœnitentia publica cap. 1. & alii Scriptores innumeri. Verum respondendum est, opinionem istorum veram tantummodo esse in quæstionibus facti personalis; neque in omnibus, sed in iis duntaxat, in quibus crimen aut error alicui personæ tribuitur ex sola hominum relatione, quemadmodum in damnando latrone e sola depositione testium posset errare Judex. At plura sunt facta, etiam personalia, quæ cum certis indiciis dignoscantur, non solum infallibilitatem fidei habere possunt, sed etiam naturalem evidentiam, ut dum attente perlegens librum aliquem, in eo video propositionem expresse conscriptam, quemadmodum

dum habet judex evidentiam de homicidio latronis, si viderit perspicue illum infligere vulnera, & hominem interficere. Ita neque in hac quæstione facti, *An quinque propositiones sint in Jansenio*, dici potest Ecclesiam errasse, cum librum viderit, legerit, assiduoque examine cribraverit. Quamquam huic definitioni, *Propositiones istæ in sensu, quem habent, damnato, excerptæ sunt e libro Jansenii*, non assentimur assensu naturali, sed fidei, ob hæreticum sensum singulis hærentem; quem talem esse definit Ecclesia non ex verbis expressis, aut æquivalentibus, sed ex dogmate in talium verborum significatione contento: idest, quia ex libro illo derivatæ creduntur, non tantum quoad verba, sed etiam, & præcipue quoad sensum verbis singularum propositionum expressum. Ad summum ergo posset errare Ecclesia in facto tantum historico: quale foret, hunc librum E. G. revera fuisse a Cornelio Jansenio conscriptum; id vero prudentissime supponit ex nomine quod præfert Auctoris, ex hominum consensu, ex Jansenistarum ipsorum confessione.

Reponunt Jansenistæ. At Innocentius X. & Alexander VII. quinque propositiones damnarunt ex sola relatione quorundam Episcoporum Galliæ. Est ergo hæc quæstio facti, in qua potuit Ecclesia in errore versari. = Respondemus splendidissime Jansenianos mentiri; nam post consultationem Episcoporum Galliæ, adhibitam Romæ diligentiam, qua major desiderari non poterat, librosque Jansenii maturo examine fuisse lustratos, manifestum est ipsorum Romanorum Pontificum testimonio, & rerum gestarum narratione in priori capite hujus disquisitionis præmissa.

Inquiunt, longiorem esse librorum Jansenii textum, nec videri verisimile Pontifices hujus Scriptoris mentem penitus fuisse scrutatos. Verum hæc sunt triplici responsione jam confracta & illisa. I. quia non plura scripsit Jansenius magno Protoparente Augustino, cujus de gratia doctrinam Romana tenet Ecclesia. II. quia sensus Jansenii sua sponte ex iis, quæ docet de superiori delectatione injiciente vinculum libertati, evidentissime erumpit. III. quia per biennium selecti Theologi universum Jansenii Opus accurate versarunt: neque ad omnia illius Auctoris placita directe spectat animadversio Censuræ, sed ad quinque propositiones obvias, certisque capitibus coarctatas.

Contendunt insuper Jansenii gregales illius sensum non aliunde disquirendum, nisi ex rigidissimis regulis ac præceptionibus artis criticæ. Respondemus autem bellam hanc esse lusionem. Ars enim Critica tradit quasdam regulas ad dijudicandam germanitatem, ætatemque Scriptorum, quæ disciplinarum sunt instrumenta; & nihil valet ad pronunciandum de Scriptorum illorum veritate, doctrina, & orthodoxia. Sic regulis Critices, nempe ponderatione stili, notarum chronologicarum, contextuum, formæ disputationis, Synchronorum

rum Auctorum, inquiro num Pœmander sit genuinum opus Mercurii, an prodierit primis Christianis sæculis, an Dionysio Areopagitæ libri de Divinis Nominibus sint accensendi, num Augustinus aut Gennadius scripserit Opus de Ecclesiasticis Dogmatibus, an Inscriptio hujus Numismatis, aut lapidis his aut illis Consulibus quadret, & consimilia plurima. Id vero quid, ut judicium feras an in Opere Mercurii sit Catholica de Trinitate Doctrina, sive in libris Dionysii tradatur Verbi Divinitas, sive in eo, qui inscribitur de Theologicis Dogmatibus extent vestigia Pelagianismi, sive in hoc ære vel marmore sint aureæ latinitatis vocabula? Hoc te non Critica docet, sed vel dogmatum scientia, vel ars disputandi, vel grammatica, vel alia demum facultas, ad quam inquisitio illa pertineat. Ergo ex præceptionibus Criticis, v. g. ex collatione *Martis Gallici*, disquires num Jansenius scripserit librum, *Augustinus*: ex Epistolis agnosces an Bajonæ editus, an limatus Ypri. Doctrinam ab eruditione Theologorum, & Orthodoxiam a judicio Apostolicæ Sedis perquiras, necessum est.

Persistunt objectare Janseniani distinctionem duplicis Facti, quorum unum dicatur Personale, aliud Dogmaticum commentationem esse recentiorum Scholasticorum, atque antiquioribus Theologis incompertam. Respondemus ex adverso, primum hanc distinctionem non esse adeo novam, ut jactitant, cum in terminis tradatur etiam a Clero Gallicano in libro, cui titulus *Relations des Deliberations du Clerge de Françe*, ante plures annos conscripto. Dicimus præterea, quod etsi hæc distinctio sub iis verbis non inveniatur in Antiquiorum lucubrationibus, frequentissima est tamen, si rei significatio attendatur, eo quod non tantum dogmata, sed etiam hæreticorum libri, librorumque doctrina quovis Ecclesiæ sæculo proscripta fuerint. Addimus, omnes hæreses quasdam intulisse quæstiones, quibus diligentius Catholica Fides defenditur; ac talem esse quæstionem de Factis dogmaticis.

Affirmant Jansenistæ, Factum, de quo controvertitur esse factum quoddam decimiseptimi sæculi, nullatenus dirimendum pervetusta Ecclesiasticorum dogmatum traditione. = In promptu autem responsio est, novum quidem esse factum istud, si spectetur scriptio libri, & propositionum enunciatio, quo sensu nova fuit quælibet hæresis cum primum cœpit vulgari. Non est autem novum comparate ad doctrinam Fidei, cum repugnet dogmatibus perpetuo in Ecclesia explicite, aut saltem implicite creditis.

Producunt exemplum Vigilii Papæ, qui olim tria *Capitula* decretorio judicio probavit, quæ postea damnavit quinta Synodus: ideoque aut judicium Vigilii, aut Judicium quintæ Synodi circa Factum Dogmaticum falsum erit. = At istud argumentum contra Jansenistas retorquetur. Enim vero, ut diximus, judicium a V. Synodo, & a Romano Pontifice de tribus *Capitulis* prolatum est omnino irrefragabile

bile & firmiſſimum, & tamen verſatur circa Factum Dogmaticum. Igitur neque Synodus Oecumenica approbata a Pontifice, neque ipſe Pontifex errori unquam ſubjicitur in dirimendis Factis Dogmaticis. Jam vero quod aſſerunt Vigilium Papam tria *Capitula* approbaſſe, falſum eſt penitus. Concilium Chalcedonenſe in ſuas Sedes reſtituerat Theodoretum atque Ibam, poſteaquam impium Neſtorium damnaverant; neque in ea Synodo dogmatice tria *Capitula* diſcuſſa ſunt. Cum ergo de trium *Capitulorum* damnatione ageretur, Vigilius Papa veritus ne contra definitionem Chalcedonenſis Concilii e ſuis Sedibus Theodoretus exturbaretur, haud ignorans inimicorum ejus machinamenta, prudentiſſime obſtitit: & cum anno 548. ſcripſit *Judicatum*, & tria *Capitula* damnavit, adjecit clauſulam, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonenſis*. Ob eamdem cauſſam die 14. Maji anno 553. damnatis a V. Synodo Tribus *Capitulis*, timens aliquid fuiſſe innovatum in Cauſſa Theodoreti, & Ibæ, quos Synodus Chalcedonenſis priſtina decoraverat dignitate, edidit adverſus Quintam Synodum *Conſtitutum*. Ceterum ubi Vigilio compertum eſt, nullum a Sinodo V. anathema pronunciatum contra Perſonas Theodoreti & Ibæ, ſed tantum adverſus iſtorum ſcripta; ſolus enim Theodorus Mopſueſtenus duodecimo Synodi anathematiſmo cum ſuis ſcriptis damnatur: Vigilius Synodum, ſimulque trium *Capitulorum* condemnationem firmavit. Animadvertas hoc loco, magna fraude Apologiſtas Janſenii ſcribere eamdem cauſſam fuiſſe Theodori, & duorum aliorum Epiſcoporum, ut inferant Theodoretum & Ibam a Synodo Chalcedonenſi abſolutos, & a V. Synodo fuiſſe damnatos. Eſt enim una, eademque Cauſſa in quantum ſpectat ad doctrinam trium *Capitulorum*, non quantum attinet ad trium Epiſcoporum perſonas.

Rurſus opponunt Janſeniſtæ factum Honorii, quod poteſt hac, vel conſimili argumentationis forma proponi. Habemus judicium Eccleſiæ in quæſtione Facti Dogmatici Janſeniano ſimillimi fallax & erroneum in Cauſſa Honorii, quem Sexta Synodus tanquam Monothelitam damnavit, non ex aliquorum relatione, ſed ex Epiſtolis ejuſdem Honorii ad Sergium. Etenim quemadmodum olim inſtituta fuit quæſtio, an hæreſis aſſerentium unam in Chriſto voluntatem contineretur in Epiſtolis Honorii; ita nunc controvertitur an ſenſus hæreticus quinque propoſitionum contineatur in libro Janſenii. At in priori quæſtione falſum judicium protulit Synodus Oecumenica. Potuit ergo ſimiliter falli in hac de facto Janſeniano quæſtione Romanus Pontifex.

Reſpondeo quæſtionem de anathemate dicto adverſus Honorium perplexam eſſe, nullatenus tamen ſuffragari Janſenii Apologiſtis. Onuphrius Panvinius, Baronius, Severinus Binius, & alii permulti arbitrantur Acta Sextæ Synodi fuiſſe falſata, nec levi ducti ratione, ſed argumentationibus plurimis in libris de Incarnatione proponendis.

Dila-

Dilabitur, juxta horum sententiam, prædicta argumentatio: neque enim verum est Sextam Synodum dixisse anathema Honorio, quod narrare nequaquam prætermisissent Theophanes & Gregorius Monachus Græcus, qui ex autographis voluminibus gesta in hac Synodo literis consignantes Honorii damnationis non meminerunt. Censent alii damnatum a Sexta Synodo Honorium, non quod hæresim Monothelitarum in Epistolis ad Sergium docuerit, sed quod hæresi illi quodammodo indulserit, non satis prudens in fovenda familiaritate cum Sergio, neque in oppugnanda hæresi nimis solicitus. Atque in hac pariter sententia argumentatio illa exarescit. Potest enim probari ingenua fides Honorii, tametsi non probetur Oeconomia. Nonnulli cum Turrecremata lib. 2. de Eccl. cap. 93. putant Concilium revera errasse in quæstione facti: sed neque hæc responsio juvat Jansenistas; quoniam eo loco Turrecremata scribit, ideo Patres fuisse deceptos, quoniam de Honorio judicarunt, non ex ejus Epistolis (in quarum una de duplici in Christo voluntate altum habetur silentium, in altera Honorius Sergium tantummodo hortatur, ut devitet vocabuli novitatem; & consequenter neque una, neque altera Epistola poterat sensum Honorii demonstrare:) sed pronunciarunt judicium *ex falsa informatione, & ex falsis rumoribus*. Unde ad summum sequitur potuisse Ecclesiam errare in definienda Facti Jansenii quæstione, si rigidiori Censura judicium pronunciasset ex sola quorumdam Episcoporum relatione; quo in casu Factum diceretur historicum, non Dogmaticum. Petititdier scribit quæstionem Honorii ad hanc minime pertinere, quoniam Honorii Epistolæ non continent judicium Pontificis definientis ex Cathedra, & docentis universalem Ecclesiam; sed commonentis tantum Constantinopolitanos præsules. Judicium vero de propositionibus Jansenianis, definitivum esse, publicum, universale, & Apostolicis Censuris communitum, nullus ignorat. Noster demum Desirant in *Honorio Vindicato* probat judicium Sextæ Synodi ferire Epistolas Honorii male in Græcam linguam translatas, non latinum exemplar; sed de Honorio alibi.

Adhuc Jansenistæ argumentantur. Hæc enunciatio: *Quinque propositiones hæresim continentes damnatæ sunt in sensu Jansenii*, æquivalet his duabus, *Quinque propositiones hæresim continent*, &, *Quinque propositiones sunt in libro Jansenii*: quarum prima est purum dogma, altera purum factum. Igitur judicium de hac postrema ambiguum & incertum est, etiam prout primæ conjungitur; quicquid enim de se est dubium, ubicumque ponitur, dubium incertumque est = Resp. nego consequentiam; primo quia etiam de puro facto, quod non pendet a sola hominum consultatione & relatione, quale est in hoc libro, quem omnes videre ac legere possunt, contineri hæreticam aliquam propositionem, est meà sententià Pontificis judicium irrefragabile,

gabile & invictum, præſertim ſi Fidelibus proponatur credendum, & juramento confirmandum. Deinde licet hæc propoſitio, *Quinque illi articuli extant in libro Janſenii*, ſolitarie & diviſim accepta non eſſet objectum certæ & invariabilis definitionis; eſt tamen, ſi cum priori, ideſt, cum dogmate conjungitur. Nam ſi dixero, E.G. *Chriſtus non eſt Deus & homo juxta ſenſum Neſtorii*, hæc ſane enunciatio æquivalet duabus, *Chriſtus non eſt Deus & homo*, &, *Chriſtum eſſe Deum & hominem docuit Neſtorius*. At quoniam prima Propoſitio eſt dogma fidei ſecundum impiam doctrinam Neſtorii, non debet utraque accipi ſolitarie, ſed conjunctim; atque hoc pacto accepta redolet dogma firmiſſime Apoſtolica auctoritate damnatum. Atque ex dictis reliqua omnia Janſenianorum objecta in nihilum recidunt.

Conclusio.

Poſtrema hac diſſertatione univerſa Janſenianæ Hæreſeos machina evertitur. Prolatas a Janſenio quinque Propoſitiones, prædamnatas ab Auguſtino, digna Cenſura proſcriptas, ac ſuprema auctoritate anathematizatas, quantum patiebatur ingenium, otiumque noſtrum, demonſtrare curavimus. Neque eſt, cur moremur ſtudentium juvenum progreſſionem refellendo etiam defenſores *obſequioſi ſilentii*; eos ſcilicet, qui *Formulario* ſubſcribunt ſimulatione & hypocriſi, interiori animo a Janſenii ſenſu non alieni. Hi quippe errorem obtendunt ſola fallaci opinione, quod Eccleſia in quæſtione Facti Janſeniani dirimenda potuerit errare. Id verum non eſſe hactenus commonſtravimus. Sed, etiamſi hac in re Apoſtolica Sedes obnoxia eſſet errori, quod ab omnium mente avertat Spiritus veritatis, non eſt quomodo homines iſti excuſare ſe valeant. In *Formulario* exhibentur quinque propoſitiones, ut excerptæ ex libro, cui titulus *Auguſtinus*, & damnatæ in ſenſu ab Auctore intento, abſque ulla ambiguitate verborum; ita ut mendaciſſime profiteatur obedientiam Eccleſiæ quiſquis hoc idem jurejurando confirmare detrectat. Sed & ſeipſos obſtringunt graviſſimo perjurii crimine: quoniam Alexander VII. veram, ac totalem obedientiam ſe velle declaravit, nec aliquam in tam gravi negotio exceptionem ſeu reſtrictionem unquam admiſſurum: uti teſtatur in Bulla *Vinea Domini* data anno 1705. Clemens XI. Si autem hunc in exponenda Prædeceſſoris ſui mente, vel in damnanda hac nova jurandi methodo, ſimiliter erraſſe autumabunt; videant ſe Paſtori univerſalis Eccleſiæ hoc etiam denegare, quod definire valeat quale ſit licitum, & quale illicitum Juramentum. Si autem hoc non audeant aſſerere; abſtineant prorſus a Juramento, quod Pontifex perniciosum, & impium eſſe declarat. Nec Pontifex tantum, ſed & Theologi prorſus omnes; necnon e Secta Janſeniana quamplurimi, qui ceteris perjurii crimen objiciunt.

Neſcio

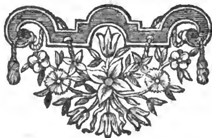
Nescio tamen, an istorum pervicacia illorum superet impietatem. Meminerint scriptum in lege Domini, Exodi xx. 7. *Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra*: quod & Gentes tanquam Deorum Oraculum apud Herodotum servaverunt:

Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστιν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,
Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, ϗ οἶκον ἅπαντα.

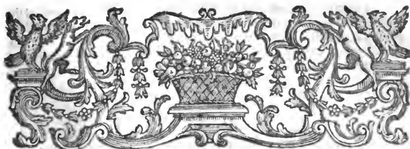
Idest,

At Juramento quædam est sine nomine proles;
Trunca manus, & trunca pedes; tamen impete magno
Advenit, atque omnem vastat stirpemque, domumque.

Legant & Zachariæ Prophetiam cap. v. vers. 3. & 4. Ego namque ut librum ad extrema perducam, & novissima conferam primis, hæc, aliaque scripta omnia Romanæ Ecclesiæ Pastori & Capiti omnino subjiciens Pelagianam, Semipelagianam, Lutheranam, Calvinianam, & Jansenianam hæresim, ceterasque omnes damno atque anathematizo, non *obsequioso* Jansenistarum silentio, sed manifesta confessione, sincero corde, ac simplicissimo, apertissimo, purissimoque jurejurando.

DE

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS OCTAVUS

Complectens Scholastica Commentaria in quædam Epigrammata divi Prosperi circa divinorum Auxiliorum ad singula bona Opera necessitatem.

HAERESIBUS adversus Christi Gratiam, & humani arbitrii libertatem, quantum instituti nostri ratio postulabat, hactenus refutatis, progredimur ad illas quæstiones resolvendas, in quibus exerceri solent disputantium Scholasticorum ingenia, & quæ præsertim spectant ad ejusdem Gratiæ necessitatem. Occurrunt quippe in his quæstionibus difficilia quædam, & scitu summopere necessaria, circa officia moralium virtutum, infidelium opera, observationem præceptorum & tentationum victoriam: quæ ita a nobis sunt propugnanda, ut continuo insectemur recensitos errores, neque ab Augustiniana doctrina ullatenus divellamur. Fuerunt enim Scriptores permulti, qui de his differentes tradiderunt liberum arbitrium posse absque Christi gratia facere quod non potest, aut ex adverso nequaquam posse quod potest: atque hoc in li-

bro, quantum illi recesserint a veritate, curabimus demonstrare. Disputatio præterea instituenda est de magno dono finalis perseverantiæ, necnon de sufficienti Gratia omnibus quidem a Deo Optimo, Maximo misericorditer exhibita, ac præparata; sed quam nonnulli pervicaces impiique temere pessundant & respuunt. Atque his explicandis præmittimus Epigrammata Prosperi, qui tam metricâ, quàm solutâ oratione doctrinam S. P. Augustini egregie illustravit.

CAPUT I.

Inquiritur an ad habendam notitiam legis necessaria sit Christi Gratia.

EPIGRAMMA.

Scrutari legem possunt utcumque quieti,
Si mundi a strepitu libera corda vacent.
Ut mens ergo piis studiis intenta juvetur,
Prælia divinis carnea vincat Amor.
Nam Templum Domini per sacra silentia crescit,
Et tacite struitur non ruitura Domus.

PROPOSITIO I. Potest utcumque rationalis creatura veritatem aliquam naturalem, non solum speculativam, sed etiam practicam absque supernaturali gratia scrutari, dummodo libera mente ab obstrepentibus sensuum fallaciis sese ad intimam rationis claritatem convertat.

Veritates naturales sunt, quæ humanis disciplinis traduntur, & nativam intellectus facultatem non superexcedunt, ut quæ assequimur per Phisices, aut Mathematices rudimenta. Quarum veritatum aliæ sunt speculativæ, aliæ practicæ. Illæ in veritatis contemplatione, istæ autem in praxi, sive operatione versantur. Atque si hæc operatio spectat ad officia virtutum; illius cognitio appellatur *moraliter practica*. Utrum virtus moralis sistens in ipso operis officio vera sit virtus nullo vitio permixta, nolumus hoc priori capite definire. Tantummodo asserimus posse unumquemque hominem veritatem naturalem etiam practicam, cujusmodi est pronunciatum illud naturalis legis, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*, assequi per lumen rationis cuique inditum. Id vero duplici apposita conditione, 1. ut mens retrahat se a strepitu sensibilium illecebrarum ad ideas ingenitas, & ad indefectibile lumen. 2. ut suæ infirmitatis conscia non audeat sperare, se posse ad omnia perfecte cognoscenda absque speciali dono pertingere. Hæc continentur priori distico Epigrammatis.

Quod aliquam veritatem naturalem absque gratia Salvatoris percipere valeamus; probatur I. Nulla est enim in serie veritatum naturalium

lium sublimior, quam unum esse Deum Conditorem rerum universarum, deinde spiritum hominis nulla materiei dissolutione interire. Id vero rerum visibilium contemplatione, atque intima conscientia, idearumque libramento animal ratione praeditum attingere, argumentationibus plurimis demonstravimus. II. Certissimum est, & confirmatum auctoritate Augustini lib. 1. ad Simplic. Q. 2. *non solum bonum ingenium, sed & honestas, & utiles disciplinas comparari ante gratiam salutarem*. III. Christus mortuus est ut justificaremur, quemadmodum S. P. demonstrat in celebri Epist. ad Sixtum, non autem ut Philosophi, & Mathematici efficeremur. Igitur ad Philosophicas, & Mathematicas disciplinas capessendas necessarium non est supernaturale Gratiae adjutorium. IV. Daemones nulla supernaturali gratia exornati sunt, & nihilominus quanta pollent naturalium scientiarum notitia! Ex miraculis Christi superna virtute patratis illius quoque divinitatem agnoverunt clamantes apud Math. cap.VIII. 29. *Quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei?* & Lucae IV. 41. *Tu es filius Dei*. V. Peccato Adami etsi homo ignorantiae & difficultatis vulnus contraxit, unde nascimur tardioris & hebetioris ingenii, non tamen rationis lumen penitus extinctum est. Potest ergo nativa facultate eniti, ut exercitatione & labore rerum naturalium cognitionem adipiscatur.

Deinde quod possit percipere etiam veritatem moralem practicam, idest, proponentem officia virtutum; missa interim quaestione illa, an opus in solo officio consistens bonum sit undequaque; probatur auctoritate, ratione, & experimento. Enimvero S. P. Augustinus in I. de Trinit. cap.13. scribit: *Quicquid prudenter, fortiter, temperanter, & juste agimus, non ad sapientiam, sed ad eam pertinet scientiam sive disciplinam, qua in evitandis malis, bonisque appetendis actio nostra versatur, & quicquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, & propter quarumcunque rerum, quae nostris accomodata sunt usibus necessaria documenta, historica cognitione collegimus*. Et Venerab. Beda in cap.2. ad Rom. *Anima rationalis etiam cupiditate caecata, tamen cum cogitat & ratiocinatur, quicquid in ea ratiocinatione verum est, non ei tribuendum est, sed lumini veritatis, a quo vel tenuiter pro sui capacitate illustratur, ut verum aliquod in ratiocinando sentiat. Manu Formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit, Quod tibi non vis, alteri ne feceris*. Accedit Theologica ratio; quoniam istud nuper commemoratum, aliaque universalia legis naturae principia nequeunt invincibiliter ignorari, ut alio in loco demonstrabitur. Praeterea quanta naturali legi conformia, atque ad humanam regendam Rempublicam perutilia tradiderunt Cato, Cicero, Seneca, Aristoteles, Plato, Licurgus?

At dixi ad Lumen rationis, inditamque veritatis imaginem, non ad sensuum fluctuantes illecebras esse attendendum: quod non eget de-

monstratione. Vidimus quippe Atheos sensuum fallaciis abreptos negare divini Numinis existentiam, Epicureos animorum immortalitatem; & Politicos omnia ad temporale commodum referentes etiam proximorum internecionem exitiumque curare. Recte ergo monet Prosper, quod ad naturalem legem scrutandam debent a rerum mundanarum strepitu libera corda vacare.

Prærerea dixi, naturalem hominis lapsi facultatem non posse singulas naturales veritates *collective* acceptas attingere. Sequitur ex dictis. Si etenim homo per peccatum contraxit vulnus ignorantiæ, luctamque experitur inter intellectum, & sensum, nequit disciplinis etiam naturalibus tam enixe navare operam, ut potuisset originali pace fruens, nutibusque rationis regens sensuum officium ac ministerium. Hinc Augustinus in 1. Retract. cap.9. scribit: *Ad miseriam justæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ*: quod repetit de Nat. & grat. cap.22. lib.XXII. de Civ. Dei cap. 22. atque in aliis locis compluribus. Confirmant sententiam nostram verba Eccles. cap.VIII. v. ult. *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quæ fiunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire*. In quem locum præclare Olympiodorus in Catena GG. PP. *Nullus itaque sapiens, sive sæcularis, sive in vera Sapientia initiatus perfecte potest Universi cognitionem assequi*.

PROPOSITIO II. Ut mens piis studiis intenta juvetur ad æternam vitam capessendam, requiritur Gratia, sive inspiratio sanctæ dilectionis vincens carnales cupiditates, ut docet Prosper in altera parte Epigrammatis.

Conveniunt in hac thesi Catholici omnes, eamque comprobant sequentia momenta. Primo quia quælibet scientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad salutariter operandum, repromissa est per merita Mediatoris, atque de illa viri pii Deo gratias rependunt cum Apostolo scribente ad Corinth. 1. cap. 1. v. 4. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu: quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia*. Deinde auctore eodem Apostolo 2. ad Corinth. cap. III. 5. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*: quæ verba Concilia & Patres acceperunt de sancta cogitatione cor nostrum ad recte operandum alliciente. Rursus oratio fidelium est divinæ gratiæ apertissimum testimonium, ut diximus de H.P. cap.VIII. Fidelis autem Deum orat cum regio Vate Psalmo CXVIII. v.34. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*. Præterea vidimus de H.P.cap.2. damnatam esse assertionem Pelagii, quod *Dei gratia ad singulos actus non detur*. Atque id accipiendum esse de Gratia actuali constat ex di-

sputatis

ſputatis in eadem differt. prop. 2. cap. VI. ſpectare autem ad omnia opera ſalutaria, demonſtratum eſt cap. XI. & de H. Semip. cap. IV. Similiter Milevitanum Conc. can. 4. *Donum Dei eſt ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus*. Et Arauxic. 2. can. 9. *Divini eſt muneris cum recte cogitamus*. Auguſtinus denique lib. VI. contra Jul. cap. 26. *Ignorantia minuitur veritate magis, magiſque lucente, concupiſcentia minuitur caritate magis, magiſque fervente: nihil boni horum duorum eſt a nobis, non enim ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt*. An vero hæc omnia probent etiam gratiæ neceſſitatem ad cognoſcendum, perficiendumque bonum opus morale, videbimus proximo capite III.

Argumenta quæ facere videntur adverſus primam propoſitionem confirmant ſecundam, & e contra quæ ſecundam comprobant videntur priorem labefactare, ſed omnia ad concordiam revocantur, ſi dixeris nullam Chriſti gratiam requiri ad cognitionem veri ſpeculativam, bene tamen ad practicam, & ſuſcitantem operum ſalutarium ſive parvam, ſive robuſtam cupiditatem.

Itaque adverſus priorem theſim opponunt. I. Si aliquis nativa intellectus facultate poſſet veritatem aliquam percipere, homines ſcientia præditi poſſent adverſus rudes & imperitos gloriari, contra monitum Apoſtoli in 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit? &c.* II. Falſum eſſet pariter quod idem Apoſtolus ſcribit, *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis*. III. Supervacaneum pariter eſſet cum Pſalmiſta notitiam veri orationibus poſtulare. IV. Falſa inſuper eſſet prælaudata Auguſtini ſententia, vulnus ignorantiæ nonniſi medicinali gratia ſanari. V. Item nec recte diceretur hominem ob Adæ prævaricationem naſci cæcum, quomodo affirmat Magnus Gregorius Hom. XI. in Evangelia; nam ut corporali lumine captus nihil poteſt videre, ita affectus cæcitate mentis nihil poteſt percipere. VI. Si ad aliquam veritatem comparandam non eſt neceſſaria gratia Salvatoris, neque neceſſaria erit ad cognoſcendas omnes eundem naturæ ordinem non excedentes.

Reſp. ad I. loqui Apoſtolum de Fide, & aliis gratiæ donis, in quibus nemo diſcernitur per dona naturalia bonis maliſque communia, ideoque recte hoc loco contra humanam ſuperbiam demonſtrari gratiæ neceſſitatem, ut vidimus de H. P. cap. IX. De ſcientiis autem ſpeculativis ideo gloriari non poſſumus, quoniam ſine gratia inflant, nec diſcernunt inter bonum, & malum; ac præterea non comparantur niſi naturalibus potentiis, & cauſſis præordinatis a Deo, & naturali illuſtratione, atque lumine ipſo divino ſingulis affulgente. Solvitur eadem ratione quod ſequitur. Etenim ſanctam cogitationem nos ad veras virtutes allicientem ac trahentem habere non poſſumus abſque auxilio ſupernaturali; ſpeculativam vero ſine naturali mentis colluſtratione.

tione. Apostolus autem cap.3. Epist. 2. ad Corinth. loquitur de sancta cogitatione quæ fideles attrahit, ipsumque reddidit idoneum novi testamenti ministrum: & consequenter demonstrat necessitatem auxilii supernaturalis ad fidei initium, ut dixi de H.Semin. cap.4. Sane orando non postulamus a Deo cognitionem sterilem & inflantem, sed quæ ad mandata divina facienda deserviat, & sit lucerna pedibus, & lumen semitis. Ab Augustino & Gregorio dicitur homo cæcus, in quantum sola cognitione naturali nequit ad veritatem Christianæ fidei pertingere; & humanis scientiis incumbens nequit sine gratia in viam salutis dirigere gressus suos: sed cum Jerichuntino Lucæ XVIII. 35. *sedet secus viam mendicans*. Postremi argumenti consecutio non minus inepta est, quam si dixeris, Potest infirmus deambulare, Ergo & cursum currere; aut lippiens oculis cernit propinquiora, igitur & corpora quæque longinqua. Nam quod nequeat homo rerum omnium sibi scientiam comparare, facit illius finitudo, virium imbecillitas, fastidium laboris, crassities corporis, rerumque amplitudo. Quare laudabilis est quisquis spartam, quæ sibi contigit, ornat, juxta vetus adagium,

Σπάρταν ἔλαχες· ταύταν κόσμει.

CAPUT II.

Quæritur quid asserendum sit de operibus eorum, qui gratia Fidei sunt destituti.

EPIGRAMMA.

Quamvis multa homini post vulnera prima supersint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus:
Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
Fons desit fidei subdita corda rigans;
Cunctarum frugum marcescit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falsus honor.
Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quæ vera ad summum provehit arte bonum,
Non sinit eniti regna ad cœlestia mentem,
Obstructam vanis, occiduisque gravem.
Perque omnes calles errat sapientia mundi,
Et tenebris addit, quæ sine luce gerit.

PROP. I. Multa fiunt etiam ab Infidelibus, & impiis, quæ si operum honestatem inspicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata.

Hæc

Hæc positio pertinet ad dogma Fidei. Et prob. 1. can. 7. Seff. vi. Conc. Trid. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vera esse peccata, &c.* Item Constantiens. seff. 15. ubi damnatur assertum Witclefi, *Omnia peccatoris opera sunt peccata*. Similiter damnatus est xxv. art. Baji, *Omnia infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*. Est tamen discrimen aliquod inter errores damnatos a Synodo Constant. ac Tridentina, & inter errorem Baji. Witclefus enim & Calvinus affirmarunt peccatum esse quicquid fit absque gratia habituali, & etiam quodlibet opus justorum ob concupiscentiæ labem omnia vitiantem; & Bajus asseruit quidem art. 35. *omne quod agit peccator esse peccatum*, sed justos recte operari non denegavit.

Secundo probatur sententiis Patrum. S. Basilius Hom. in 1. Prov. scribit: *Sunt & apud nos virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsa animæ, non ex doctrina hominum, sed ex ipsa natura inest.* Greg. Nazianz. orat. 31. *Alii naturæ indole ad virtutem tendunt*. S. Pater Augustinus de Spir. & lit. cap. 27. *Etiam impiorum, neque Deum verum veraciter pieque colentium quædam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem, defensionemve mereantur*. Et proximo cap. *Sine aliquibus bonis operibus difficile vita cujuslibet pessimi invenitur*. Cujus rei S. Pater optimam ibidem profert rationem, *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere*. Divus etiam Prosper contra Collatorem cap. 22. *Quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex naturæ a Deo conditæ superesse reliquiis? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura*. Et Auctor Hypognosticon non longe a principio lib. 3. *Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut peragere: sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico quæ de bonis naturæ oriuntur, idest velle quidquid boni ad præsentem pertinet vitam*.

Tertio probatur depromptis ex Augustino rationibus: quarum prima est. Gentilis, aut quilibet impius nullam veram & Christianam virtutem exercens, sed moralem duntaxat, honesto tamen fine, non improbo ac perverso, post hanc vitam non punietur propter morales virtutes, sed potius minori afficietur supplicio pœnas pendens tantum infidelitatis, vitiorumque suorum. *Minus enim Fabricius, quam Catilina*

tilina punietur, non quia iste bonus, sed quia ille magis malus, non veras virtutes habendo, sed a veris virtutibus non plurimum deviando, inquit S.Pater lib. IV. contra Jul. cap.3. At opus, quod exercentes minus deviamus a veris Christianisque virtutibus, mulctamque vitamus acerbiorem, nequit esse peccatum. Peccata ergo non sunt opera moralium virtutum, quæ interdum ab impiis, & a Gentilibus exercentur. Insuper quæ habent retributionem sempiternam, sunt virtutes, quatenus virtus ad hanc retributionem refertur, idest virtutes veræ, undequaque bonæ, & christianæ. Quæ ergo habent in præsenti vita mercedem, virtutes erunt, prout virtus ad præsentem vitam spectat, nimirum virtutes humanæ, seipsis a naturali ordine non deflectentes, ac bonæ moraliter. Sed Gentilium virtutes quandoque temporalem mercedem obtinuerunt, & si ad veram pietatem, verumque Dei cultum fuissent relatæ, fuisset iis æternum quoque præmium retributum. Igitur virtutes erant humanæ, bonæ moraliter, ac seipsis a naturalis ordinis institutione non deflectentes. Probatur minor ex his, quæ S. Pater narrat lib. V. de Civ. Dei cap. 12. de Virtutibus Romanorum, quibus voluit Deus regnum impertiri, *quod tempore esset posterius, sed imperii latitudine, & magnitudine illustrius: idque talibus hominibus potissimum concessit ad domanda gravia mala multarum gentium, qui caussa honoris laudis & gloriæ consulerent patriæ, in qua ipsam gloriam requirebant, salutemque ejus saluti suæ præponere non dubitarent, pro uno isto vitio, idest amore laudis, pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes*. Gesta itaque a Romanis pro incolumitate patriæ, secundum se bona erant, utpote publicum bonum illis sibimet præferentibus, ideoque meruerunt grandiorem, ampliorémque rempublicam: quanquam & opera ista bona superbo fine vitiarunt, omnia gerentes ob laudis cupiditatem, ut ibidem explicat S.Pater. Verum hoc non operis vitium fuit, sed ipsorum ambitio: cujus etiam ambitionis pravitatem poterant lumine naturali deprehendere, id enim nec fugit Horatium, qui ad reprimendam dominandi libidinem, ut Augustinus animadvertit proximo cap.13., scripsit in Carmine Lyrico lib.2. ad Salust.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Præclara pariter sunt, quæ de iisdem Romanis scribit S. Pater Epist.V. ad Marcellinum prope finem: *Rempublicam primi Romani constituerunt, auxeruntque virtutibus; etsi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem, quæ posset terrenæ civitati constituendæ, augendæ, conservandæque suffi-*

sufficere. Deus enim sic ostendit in opulentissimo, & praeclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam sine vera religione virtutes, ut intelligeretur hac addita fieri homines alterius civitatis, cujus rex veritas, cujus lex caritas, cujus modus aeternitas. Huc spectant exempla e sacris literis petita. Obstetrices enim Ægypti Exodi 1. v.20. laudantur, & mercedem consecutae sunt, quoniam Hebraeorum masculos non praefocarunt. Et Nabuchodonosor cap.29. Ezech. accepit boni operis mercedem, possessionem terrae Ægypti. In quem locum affirmat Hieronymus, *etiam Ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei judicio reperiri*. Quod & repetit in cap. vicesimum secundum Matthaei.

Postrema ratio est, quoniam S.Pater in iv. contra Julianum cap.3. admittit virtutis definitionem traditam ab Ethnicis Philosophis, *Virtus est animi habitus naturae modo, atque rationi consentaneus*: quamquam S.Pater ibidem commonet, quod ii ignari supernaturalium bonorum, & originariae infectionis, *verum dixerunt, sed quid sit consentaneum liberandae ac beatificandae naturae mortalium nescierunt*. Igitur honorare parentes, erogare stipem pauperi, & alia quae propter honestatem operum etiam a Gentibus gratia destitutis perficiuntur, tametsi ad liberandam & beatificandam naturam mortalium non valeant, naturae modo, & rectae rationi sunt consentanea; & virtutes, non quidem Christianae, & ad veram pietatem pertinentes, sed moraliter bonae, non vitia, aut peccata, sunt appellanda.

PROPOS. II. Virtutes infidelium, ut plurimum, sunt germen inutile & marcescens, quemadmodum scribit Prosper, nimirum, cum sit in illorum corde radix cupiditatis, solent bona opera aut ad inanem gloriam, aut ad voluptatem referri. In eo autem casu nullus negat hujusmodi virtutes vitio aut philautiae, aut inhonestatis labefactari.

Demonstratur primo ex sacris literis. Matth.vi.23. habetur: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit*. Quae verba explicans S.Pater lib.4. contra Jul. cap.3.num.33. ait: *Hunc oculum agnosce intentionem, qua facit quisque quod facit*. Intentio autem infidelium, & impiorum, ut plurimum, vitiosa est, ergo etiam omnia opera erunt ut plurimum germina inutilia & infecta. Probatur minor, nam infidelium intentio, ut mox demonstrabo, vel ad cultum inanium Deorum, vel ad superbiae typhum protendit, omnesque improbi solent intentionem dirigere ad commutabile illud bonum, cujus cupiditate detinentur. Praeterea Evangelista proximo cap vii. v. 18. *Non potest* (inquit) *arbor mala bonos fructus facere*. Est autem homo infidelis, aut impius arbor mala, non quatenus homo est, sed quatenus in se malam voluntatem habet, a qua peccata veluti a radice nascuntur. Idque apposite explicat S.P. eodem loco num.30. dicens: *Non itaque in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum malae*

voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest. Vigente ergo voluntate mala, cui obtemperare solent increduli & *habitualiter* improbi, necesse est, ut marcescant germina virtutum inde erumpentia. Rursus impii *fornicantur* a Domino, ut legimus Ps.72. v.23. & Jerem. V. 7. scilicet errant in *adinventionibus* suis, atque oblectantur illicitis. In animo itaque fornicante ac turpia oblectamenta appetente, pudicitia & virtus quælibet in sola mente habitans, etiamsi corpore exerceatur, permanere non potest.

Deinde probatur thesis experimento simulque auctoritate Augustini. Nam Romanos, qui amore laudis vehementissime tangebantur, *pro isto uno vitio pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes*, nunquam vera virtute claruisse demonstrat S. P. citato cap. 12. lib.v. de Civ.Dei, propterea quod non sit vera virtus, *nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est*. Quod si aliqui gloriæ contemptores fuerunt, ut exemplis commonstrat S.P.cap.19. ejusdem libri, ob dominationis cupiditatem bestias superarunt, *sive crudelitate vitæ, sive fluxu luxuriæ*. Eapropter Julianum deprædicantem Romanorum virtutes, ut everteret gratiæ necessitatem S. Doctor lib.4. cap.3. num.26. his verbis alloquitur: *An forte & istis, qui exhibuerunt terrenæ Patriæ Babylonicam dilectionem, & virtute civili, non vera, sed verisimili, dæmonibus, vel humanæ gloriæ servierunt, Fabriciis, videlicet, & Regulis, & Fabiis, & Scipionibus & Camillis, ceterisque talibus, sicut infantibus, qui sine baptismate moriuntur, provisuri estis aliquem locum, inter damnationem, regnumque cœlorum?*

Ultimo probatur ratione, quam affert ibidem Augustinus num. 19. Ad cognoscendum utrum virtus aliqua vera sit, non solum intueri debemus quod agitur, sed etiam caussa quærenda est, cur agatur. Non enim officiis, sed finibus virtutes discernuntur a vitiis. Alioqui veras virtutes dicendum erit esse in avaris, *cum lucrorum vias prudenter excogitant, cum pro acquirenda pecunia sæva, atque aspera multa fortiter tolerant, cum varias cupiditates quibus sumptuose vivitur temperanter sobrieque castigant, cum abstinent ab alieno, & de suo sæpe amisso contemnunt, quod videtur ad justitiam pertinere, ne jurgiis & judiciis plura consumant*. Hæ quidem virtutes tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ & veræ censendæ sunt. Consimili ergo ratione quicquid a Gentilibus agitur voluntate infideli, atque elata, appellari germana virtus non debet.

Propositio III. Alio quoque ex capite, quæ sine Christi gratia ab infidelibus peraguntur nequeunt inter virtutes connumerari, scilicet, quia nihil conferunt ad veram & Christianam pietatem: sive, ut inquit Prosper in altera parte Epigrammatis, hujusmodi virtutibus mens ad cælestem beatitudinem non enititur.

Hæc

Hæc propositio demonstratur omnibus argumentis, quibus de H. Pelag. cap. ultimo probatum est, morales virtutes nullatenus *positive* disponere ad gratiam. Probat autem S. Pater contra Pelagianos hanc veritatem argumentis innumeris. Memorato lib. IV. contra Jul. cap. 3. oppugnans data opera hæreticum negantem Dei donum esse virtutem, eamque tribuentem naturali hominum voluntati; num. 15. evincit Dei gratiam necessariam esse non solum ad capessendam perfectionem, sed etiam ut talis gratiæ opitulationem mereamur; alias si homo posset sine gratia *ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari*, posset gloriari in libero arbitrio, *ac sic priorem dare, ut retribuatur illi, eoque modo gratia jam non sit gratia, quia non est gratuita*. Appellat prox. num. 16. *acerbissimos gratiæ inimicos*, qui dicunt *alienos a fide abundare virtutibus, in quibus sine adjutorio gratiæ solum est naturæ bonum, licet superstitionibus mancipatum*. Pergit num. 17. demonstrare non esse in infidelibus veram justitiam, nec veram sapientiam, tum quia inde superbia recedunt quo appropinquant intelligentia; tum etiam quia si per naturam voluntatemque vera haberetur justitia, Christus gratis mortuus esset, nec non per naturam compararetur Dei regnum, cum ipsum justitia sit, & retribuatur justitiæ. Demonstrat num. 18. eos qui in agone decertant, & ab omnibus sunt continentes, contendere ut corruptibilem coronam accipiant, ideoque cum ab hujus cupiditate non se contineant, veram continentiam nequaquam habent. Numero 18. definit virtutem per ordinem ad salutem, veramque felicitatem, ideoque quicquid sine gratia peragitur, nonnisi virtutem Stoicam & a recto fine deviantem appellat. Urget in sequentibus Apostolicam sententiam, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, accipiens *fidei* nomen, non ut quidam exponunt pro solo naturalis conscientiæ dictamine; id enim ad refellendum Julianum fuisset prorsus ineptum, sed pro superna inspiratione illius gratiæ, quam hæreticus evacuare nitebatur. Tandem post longam disputationem, *Scito* (inquit num. 33.) *nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per Unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perduci*. Indubitatum est igitur, virtutes infidelium veras non esse, in quantum virtus ad capessendam beatitudinem viam sternit.

Propositio IV. Cum erret sapientia mundi per omnes calles, ut postrema parte Epigrammatis docet Prosper, quicquid boni infideles patraverunt, dicendi sunt non sine superna illustratione ut plurimum patrasse: non tamen eis necessaria fuit, aut est, ad non peccandum Fides *habitualis*, nec gratia remissionis peccatorum.

Prima propositionis pars est Augustini; altera & Augustini, & omnium Catholicorum. Prima ergo pars demonstratur iis argumentis,

quibus proximo capite comprobabitur necessitas divinæ gratiæ ad opus morale bonum undequaque. Deinde probatur testimonio Augustini, qui eodem cap.3. contra Julianum num. 32. ait: *Ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui bene utitur malis*. Epist. etiam 130. nunc 144. laudata Polemonis continentia, per quam liberatus fuit a dominatu luxuriæ, inquit, *Tamen ne idipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino*. Neque hoc loco, ut quidam putant, donum continentiæ tribuitur ab Augustino divino operi naturali; nam licet ibidem commemoret formam, vires, salutem, & alia bona corporis, quæ non sunt nisi a Deo Creatore, & perfectore naturæ: ea nihilominus memorat, ut argumentum faciat a fortiori; nam ait: *Quanto magis animi bona donare nullus alius potest?* Et mox sensum suum aperiens addit: *Polemo ergo si ex luxurioso continens factus ita sciret cujus esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus Gentium pie coleret, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens, & salubriter religiosus existeret, quod ei non tantum ad præsentis vitæ honestatem, verum & ad futuræ immortalitatem valeret*. Ubi ex verbis Sap. VIII. *Nemo esse potest continens, nisi Deus det*, probat Augustinus continentiam Polemonis fuisse ex Gratia, quod facit etiam eodem textu, eodemque argumento lib. IV. contra Julianum cap.3. num. 18. ubi certissime de Gratia supernaturali instituit disputationem. Neque naturale donum est, quod addita Fidei sapientia ad immortalem vitam perducit. Quamobrem haud recte exponitur de Gratia ordinis naturalis quod scribit S. Doctor de castitate Polemonis.

Altera propositionis pars demonstratur I. ex Scripturis commendantibus Lucæ XVIII. Publicani humilitatem, & Act. X. eleemosynas Cornelii Centurionis; ubique autem peccatores ad conversionem & pœnitentiam hortantibus. II. ex definitionibus Conciliorum, Romanorumque Pontificum allatis priori probatione primæ Propositionis. III. Ex Augustino, qui de Præd. SS. cap. 7. ait memoratum Cornelium bene fuisse operatum, *antequam in Christum crederet*: De Sp. & lit. cap. 28. affirmat sine aliquibus bonis operibus *difficillime vitam cujuslibet pessimi hominis inveniri*: in Epist. ad Sixtum docet *Fidem impetrare remissionem peccatorum*. Tractatu 44. in Joannem scribit, peccatores *confessione mereri justificationem, quomodo cæcus illuminationem*. IV. Tandem demonstratur ratione: nam quisquis nititur redire ad gratiam, Deum orat, & confitetur peccata; recte operatur, quærit salutem animæ, & Deo obtemperat: & tamen contingit sæpenumero ut nondum adeptus sit peccatorum suorum remissionem. Fiunt ergo sine gratia *habituali*, sive nondum remisso peccato, bona opera plurima, quibus ad justificationem obtinendam disponimur.

AD

Ad Objecta in contrarium responsio.

Dispoſita præcedenti ordine diſputatione de Operibus Infidelium, nihil penitus negocii faceſſunt argumenta hæreticorum. Qui primo loco objiciunt: Apoſtolus ad Rom. xiv. verſu ultimo ait, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. Infideles fide deſtituti ſunt. Ergo quicquid infideles operantur, peccatum eſt. = Reſp. diſt., & explico Apoſtolicam ſententiam, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ſcilicet, opera quæ eliciuntur ab homine veri Dei cognitione privato, infideli voluntate ad cupiditatem & jactantiam referuntur, & philautiæ vitio ut plurimum corrumpuntur, concedo majorem: & hujus propoſitionis veritas theſi 2. demonſtrata eſt. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ita ut nullus Gentilium antequam Chriſto ſe devoveat, & *habituali* fide exornetur, poſſit recta voluntate operari, ſive per gratiam actualem, ſive, ut aliis Theologis placet, per lumen honeſtatis ingenitum, nego: & veritas hujus propoſitionis liquet ex theſi quarta. Diſtinguo etiam minorem. Infideles deſtituti ſunt fide *habituali*, & cum gratia ſanctificante conjuncta, quam ſolam veram gratiam eſſe Bajus & Quenellus exiſtimarunt, concedo. Deſtituti ſunt, dum recte & cum divina acceptatione operantur, omni gratia fidei *actualis*, & ingenito rationis lumine, in quo idea honeſtatis veritatiſque refulget, nego minorem. Etenim in infidelibus imaginem Dei non eſſe omnino detritam vidimus in 1. Propoſit. Adeſſe etiam illis quandoque cognitionem aliquam veri Dei gratia quoque inſpiratam, oſtendimus De H. Semipelagiana cap. iv. præclaro teſtimonio Auguſtini ſcribentis de Cornelio cap. 7. de Prædeſt. SS. *Nec tamen ſine aliqua fide donabat, & orabat*. Reſp. 2. eo ſenſu omne quod non eſt ex fide peccatum eſſe, quatenus ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, neque operibus ſine gratia factis, qualia fuerunt antiquorum Romanorum, poteſt ineſſe vera ratio virtutis, per quam ad æternum Dei regnum perduci poſſimus. Quod in tertia propoſitione fuit explicatum.

Objiciunt 2. Matth. vii. v. 18. habetur, *Non poteſt arbor mala fructus bonos facere*: Quilibet infidelis eſt arbor mala: Ergo non poteſt fructus bonos facere. = Reſp. Diſt. minorem: Quilibet infidelis eſt *arbor mala*, in quantum habet in ſe malam voluntatem, quæ eſt radix malorum operum, & qua de bono opere in ſe non in Domino gloriatur, concedo. Eſt *arbor mala*, dum malam voluntatem honeſta cognitione, & Dei gratia repellit, nego. Vide quæ diximus 2. propoſitione. Solvitur eadem ratione quod opponunt ex cap. vi. v. 23. *Si oculus tuus fuerit nequam, &c.* Exponitur enim nomine oculi animorum intentio.

Arguunt 3. in Epiſt. ad Titum cap. 1. v. 15. legitur, *Omnia munda mundis, immundis autem nihil eſt mundum*. = Reſp. eodem pacto, non

non esse immundam voluntatem, quæ honesta cogitatione dirigitur; nec, opitulante gratia, agit ob illecebras prementis cupiditatis. Retorquentur etiam istiusmodi argutationes. Enimvero justus, qui est *arbor bona*, & ob gratiam sanctificantem cordis habet munditiam, fideique *oculum* lucidum ac supernis flammulis irradiatum, non omnia agit inculpate & ex motivo sanctæ dilectionis, cum frequenter in peccata venialia prolabatur, atque ad instar fructiferæ arboris, bona adhuc persistente radice, aut sterilis sit, aut fructus proferat immaturos. Ita infidelis & impius, cui inest radix culpæ, ac pravæ cupiditatis, interdum inspiratione divina virtuose operatur; quemadmodum arbor sterilis ac sylvestris flores ac frondes emittit, atque si ramusculus aliquis inseratur, nonnullos etiam salubres fructus producit.

Objiciunt 4. Quicquid sine caritate fit, juxta Augustinum perversum & inordinatum est: Quicquid agunt infideles & impii, fit absque caritate: Ergo perversum, & inordinatum est. Ma. prob. nam S. Pater de Grat. & lib. arb. cap. 18. ait: *Præcepta caritatis tanta & talia sunt, ut quicquid se putaverit homo facere, si fiat sine caritate, nullo modo fiat bene.* Et lib. de Grat. Ch. cap. 26. *Ubi non est dilectio, nullum bonum imputatur, nec recte opus bonum vocatur.*

Resp. dist. ma. Quicquid fit absque caritate *habituali*, idest sine illa gratia, cujus primus effectus est remissio peccatorum, qualem gratiam tantummodo Bajus & Quenellus propugnarunt, non recte opus bonum vocatur, nego majorem. Quicquid fit absque caritate *actuali*, & gratia quæ justificationem præcedit, non est opus rectum ac bonum undequaque, & ad ultimum finem, æternamque vitam perducens, concedo. Item concedo non esse bonum honestum, si corrumpatur vitio philautiæ, atque ad creaturam ultimo referatur. An vero ut honestum sit omnique vitio careat, necessaria sit gratia supernaturalis, quæstio est scholastica nullo modo pertinens ad dogma nunc propugnatum; & de hac quæstione mox dicam. Porro Augustinus præter gratiam *habitualem* agnoscit *actualem*, eamque in Epistola ad Sixtum distinguit a remissione peccatorem, & in locis plurimis appellat inchoatam justitiam. Eamdem fatetur præcessisse in Centurione, reperiri in Catechumenis, & non semel in infidelibus: atque disputans adversus Pelagianos ubicunque gratiam commendat, loquitur de omni serie auxiliorum, quibus ad vitam æternam proxime, aut remote disponimur. Quare sententia Augustini evertit opinationem Novatorum illorum, a quibus nulla gratia admittitur præter *habitualem*, neque opus aliquod in peccatore, nisi perversum atque damnabile.

CA-

CAPUT III.

Disputatur an ad peragendum opus moraliter bonum, quod nec in se, neque in intentione operantis vitiosum sit, requiratur divinæ gratiæ adjutorium.

EPIGRAMMA.

Ut quædam tenues maculæ in splendore piorum,
Major virtutum quas vacuat numerus,
Æternæ donis nequeunt obsistere vitæ,
Nec merita obscurat grandia culpa levis;
Sic aliquid plerumque boni pars impia gestat,
Magni mole mali quod facile obruitur.
Nec prodest quiddam recte sapuisse malignis,
Si verum & summum non coluere Deum.
Una Fides igitur, spes una est, atque amor unus,
Quo fiat justus, sitque beatus homo;
Nam bona, quæ pravis naturæ ex dote supersunt;
Augent peccati pondera, non minuunt.

PRÆNOTATIO.

In quæstione, quam nunc propono, celeberrima est omnium fere Nostratium sententia, posse quidem hominem absque speciali gratia bonum agere *ex objecto*, sive spectato virtutis officio, ut prima parte Cap. præcedentis demonstratum est; at si inspiciatur finis, negant hujusmodi opus bonum esse, cum in summum bonum minime referatur. Hanc enim conditionem operi, quod nulla ex parte vitiatum sit, necessariam esse propugnant. Ita ex nostris defendunt Gaspar Casalius de Quadripartita Justitia lib. 1. cap. 32. Gregorius Ariminensis in 2. dist. 26. Cardinalis Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 4. & cap. 4. §. 5. Petrus Manso in Opere de Virt. Infidel. & in Vindiciis Norisianis, Leonardus Vanroy de Act. Humanis cap. 1. Q. 2. Antonius Guerrero Theologiæ moralis Tract. v. §. 2. aliique communiter. His subscribunt Franciscus Macedo in libro, cui titulus, *Mens vera Augustini* pag. 211. & sequentibus, & in Cortina Thesi 61. & 63. Atque de relatione Operum omnium in Deum idem tenent Cardinalis Bona de Vita Christiana 1. P. §. 29. Natalis Alexander Tom. 2. Th. Moralis lib. 3. Reg. 57. Ubigant Tract. 3. q. 4. Exam. 3. Lacroix lib. v. de Peccatis dub. 1. q. 34., atque Doctores alii bene multi.

Præscindendo ab hac quæstione de necessitate referendi omnia opera

ra nostra in Deum saltem *virtualiter*, necessitatem gratiæ ad omne opus bonum morale & honestum nullo infectum vitio superbiæ defendunt Gabriel Vasquez 1.2. disp.190. Ripalda disp.20. sect.6. num.25. & noster Basilius Poncius Relect. de necessit. Grat. cap.5. 7. & 15. Itaque hæc sententia imperite a nonnullis tanquam accedens ad errores Quenelli, & Baji refellitur, non solum ob viros eximios nuper commemoratos; verum & ob maximam hos inter, ac Novatores, sententiarum discrepantiam. Primo enim Nostratium singuli absque ullo vitio esse fatentur in unoquoque, quantumvis improbo homine appetitum beatitudinis, quem *natura in malis suis non potuit amittere*: deinde negant motus indeliberatos ad damnationem imputari, contra impiam Novatorum istorum doctrinam. Admittunt insuper actualem gratiam sine remissione peccatorum cum Catholicis omnibus, quum illam denegent Theologicorum Dogmatum inversores. Ac præterea concedunt a paganis, ac scelestissimis aliquid boni interdum fieri per gratiæ adjutorium, adversus Bajum, ejusque gregarios. Non ergo uno tantum, sed titulis pluribus nostri Ordinis Theologi a Sectariis discriminantur.

Ad Vasquesium quod attinet; docet is ad opera bona moralia speciale gratiæ auxilium requiri; sed gratiam hanc naturalem esse contendit, indebitam tamen, & ex meritis Christi provenientem. Qua in re Vasquesium reprehendunt cum Francisco Suarez docti viri complures. Si enim, inquiunt, gratia naturalis dici possit, & sancta cogitatio congrua excitans voluntatem ad opera honesta ad ordinem naturæ pertineat, & tamen ex meritis Christi conferatur; defendi poterit hæresis Pelagiana gratiam in ipsa natura constituens. Addunt non sufficere ad gratiam, quod indebitum donum sit, & possit a Deo sine ulla injuria denegari; cum etiam majus ingenium, melior complexio, atque optima educatio non omnibus concedantur, & nihilominus *Gratiæ Salvatoris* appellari non valeant. Verum, etsi in explicanda Gratiæ congruæ natura ego plurimum a Vasquesio dissideo, quoniam ille congruam vocationem putat, quæ in tali temporis, vel loci circumstantia Deo largitore subministratur; in hac tamen parte arbitror immerito fuisse reprehensum. Dum enim honestam cogitationem inspirari ob Christi merita tam diserte pronunciat; profecto quantum ad gratiæ substantiam pertinet, supernaturalem fatetur, & a Pelagio discordat. Naturalem itaque appellat, in quantum cogitatio congrua præveniens opera moraliter bona, V. G. honorem Parentibus exhibendum, aut eleemosynam dandam pauperi, non proponit objectum supernaturale, sed intra naturæ ordinem, amandum, aut fugiendum honesto fine, qui ab homine concupiscentia jactato nequit haberi absque gratia. Hoc sensu celebriores Scholasticos propugnasse veram Christi Gratiam ordinis naturalis commonstrat eximius Theologus Basilius Poncius citato cap. v. Dissolvit etiam præmissum Suaresii argumentum; primo quia inge-

ingenium & complexio non sunt per Suaresium effectus prædestinationis divinæ, quemadmodum est bonus usus ingenii, & complexionis, & bonum opus virtutis factum ex honesta cogitatione: quod Suarez docet lib. 1. de Grat. cap. 15. num. 4. & 6. Cum itaque prædestinatio sit præparatio gratiæ; ipsi gratiæ deputandus est bonus usus ingenii, non ingenium ipsum, membrorumque complexio. Deinde hæc duo, ingenium, & complexio originem habent ex caussis secundis naturaliter operantibus: at non ita honesta illa cogitatio. Quamquam enim naturale sit, quod mihi objectum occurrat, V.G. pauper petens eleemosynam, animumque meum ad pietatem commoveat; tamen cum is vehementius trahatur amore sui, quam exterioris objecti, & magis corpore quam spiritu, nisi gratia frenetur: nequit ea motio esse efficax & congrua, nisi superet contrariam animi affectionem, ac dominantem cupiditatem; quod divini muneris est, non vis nativa objecti. At de sententia Vasquesii tantum.

Est enim altera in Scholis communior, honestam cogitationem moralem excitantem quoque voluntatem ad opus faciendum non alium exigere Dei operantis concursum, præter illum, qui naturali communique lege providentiæ presto est unicuique. Ita censent Soto, Bellarminus, Suaresius, & alii plurimi laudati a Francisco Macedo pag. 210: & hanc esse communem sententiam Thomistarum liquet ex Goneto Q. 1. de necessitate Gratiæ art. 3. §. v. Tenent enim hi Theologi & vigere adhuc potestatem naturalis arbitrii ad peragenda opera moralium virtutum, & hæc seipsis in Deum ultimum finem referri per relationem sibi intrinsecam, atque, ut verba ipsa Goneti usurpentur, *in ipsa entitate actus imbibitam*. Quare ut sint bona necesse non est, ut referantur voluntate operantis, & gratia dirigente. Perpauci tamen hujus sententiæ Assertores largiuntur arbitrio potestatem omnia opera moralia etiam ardua adimplendi; ad hæc enim multi gratiam necessariam esse propugnant: quæ videtur esse sententia D. Thomæ in 2. 2. q. 109. art. 2. & defenditur ab Eruditissimo Viro Isaaco Haberto lib. 1. cap. x. num. 4.

In tanta opinionum discrepantia, quoniam pugnare cum omnibus fere Theologis temeritatis nota est, deserere autem signa Majorum rebellionis, atque dedecoris, utriusque partis argumentationes producam, meam opinationem, ut spero, lectoribus non injucundam infimo loco subjiciens. Quod priusquam facio; oportet, ut ad physiologiam sublimiorem Aristotelica, quam prædicti omnes Auctores secuti sunt, animum revocemus, & nonnulla de vitiorum origine præmittamus. Demonstravi in prima librorum meorum parte legem incommutabilis veritatis, qua unusquisque judicat de objectis menti obversantibus, non esse speciem aliquam creatam haustam a sensibus, sed Deum ipsum, ut docet S. Pater de Vera Religione cap. xxx. scribens, *Hæc lex, cum sit omnino incommutabilis, mens vero humana, cui talem le-*

gem videre concessum est, mutabilitatem pati possit erroris, satis apparet supra mentem nostram esse legem, quæ veritas dicitur. Nec jam illud ambigendum est, incommutabilem naturam, quæ supra rationalem animam sit, Deum esse. Vitiosum ergo est omne opus, quod ab illa incommutabili lege veritatis proponentis quid honestum sit, quid inhonestum, deflectit; unde S.Pater eodem libro cap.20. ita vitium definit: *Est autem vitium animæ rationalis volantas ea faciendi, quæ vetat summa & intima veritas.* Sane si rationalis anima hanc veritatem in se, & absque ullo velamine conspiceret, quomodo contingit in patria, nunquam fieret vitiosa, quoniam nulla apparenti mutabilium bonorum deciperetur imagine. *Malum non erit* (inquit ibidem S. Doctor) *cum oculi fuerint recreati, & lucem suam congruenter aspexerint.*

Est itaque juxta Augustini principia vitium, quando rationalis anima diligens bonum, quod infra illam ordinatum est, defluit a bono æterno ad bonum temporale, a bono intelligibili ad bonum sensibile, a bono summo ad bonum infimum; &, dum ordinem suum peragit mutabilitas temporum, *putat esse primam speciem, quæ omnium infima est natura, quam per lubricos sensus caro male docta nunciaverat: & etiam dum arbitrans se tenere divinæ providentiæ disciplinam usque ad invisibilium rerum imagines pervenit, sed nesciens oculorum concupiscentiam se trahere, falsa cogitatione distenditur.* Id vero in statu corruptæ naturæ quam facile eveniat, explicat proximo capite 21. Augustinus hæc scribens: *Temporalium enim specierum multiformitas ab unitate Dei hominem lapsum per carnales sensus diverberavit, & mutabili varietate multiplicavit ejus affectum. Ita facta est abundantia laboriosa, & si dici potest copiosa egestas, dum aliud & aliud sequitur, & nihil cum eo permanet*; paucisque interjectis, *Nunc vero corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, quia rapitur in ordine successionis extrema corporum pulchritudo.* Habes explicatam a magno Augustino originem vitiorum. Erit ergo ex opposito virtus, cum humanum opus intimæ ac summæ veritati erit consentaneum, non rationi quæ inferius trahatur a multiformi temporalium specierum imagine. Nam in Augustiniana Schola *non est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est,* inquit S. Pater de Civit. Dei lib.v. cap.12. Et revera, si virtus in eo non apparet, qui ab alio deprimitur ac superatur; neque in animo virtus erit, dum ab æquali vel inferiori flectitur ac dejicitur. Hæc sententiam meam proponendam, cum aliis primum honorem dedero, facile expedient.

Propositio. Plerumque, ut loquitur Prosper, impii aliquid boni gerunt, quod facile majori vitio obruitur, & dehonestatur. Sine cultu veri Dei hoc non prodesse ad salutem, & sine gratia ad beatitudinem non conferre, sententia Prosperi est superius comprobata. An vero bonum

bonum illud opus sine gratia patratum vitio careat, disputant in utramque partem Scholastici.

Et priores quidem hujus thesis partes cap. præcedenti sunt demonstratæ. Nunc præcipua Theologorum momenta discutiam. Itaque Augustinenses nostri necessitatem gratiæ ad omne opus morale etiam ordinis naturalis, quod sit bonum undequaque, hisce argumentis propugnant. Primo Joannis 15. habetur: *Sine me nihil potestis facere.* Concilium Arauxicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.* Quicquid igitur boni facit homo, est a Deo.

Respondent Adversarii sensum Scripturarum, & Conciliorum esse, quod nemo potest aliquid facere spectans ad veram pietatem & justitiam, nisi per gratiæ adjutorium. Id enim insinuat S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. scribens: *Gratiam Dei sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* PP. Conc. Carthagin. in Epist. ad Zosimum pariter affirmant, *sine gratia nihil fieri veræ sanctæque pietatis.* Concilium etiam Arauxicanum II. can. 7. explicat verba Joan. 15. *Sine me, &c., quod per naturæ vigorem nihil fieri potest, quod ad salutem pertineat vitæ æternæ.* Idem docet S. Prosper ad Capitula Gallorum cap. VIII. Eodem sensu inquiunt definiri ab Augustino & a Synodo Arauxicana, quod nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum, quoniam liberum arbitrium ob originariam noxam attenuatum magnam habet ad peccandum pronitatem, & nihil boni ad justitiam veram spectantis elicere potest sine Dei munere. Tandem nec bona opera moralia sine Deo peraguntur, cum requiratur ad ea concursus supremæ Caussæ, in ordine tamen naturalis providentiæ.

His non acquiescunt primæ sententiæ Auctores. Enim vero inter veram justitiam, & vitium, nullum per Augustinum datur medium, quomodo medium non est aliquod inter æternum, & incommutabile bonum, in quod ultimo tendit virtus, & inter bonum commutabile ac temporale, in quod vitiosum opus refertur: Quam esse sententiam Augustini constat ex lib. IV. contra Jul. cap. 3. & V. de Civit. Dei cap. 12. Si ergo concedas non posse hominem sine gratia facere aliquid pertinens ad veram pietatem, atque justitiam; etiam fatearis oportet, non posse peragere aliquod bonum, quod tale sit undequaque, neque ab intima virtutis lege deflectat. Deinde Augustinus, & Concilium Milevitanum & Arauxicanum, docent hominem non habere de suo nisi mendacium & peccatum. At opus moraliter bonum nequit esse peccatum, aut mendacium; igitur a solo homine tale opus prodire absque gratia non potest. Insuper laudatus canon 22. Arauxicanus desumptus est ex Augustino Tract. V. in Joannem. Ubi S. Pater ait: *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur. Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum. Si quid autem homo habet veritatis, atque justitiæ, ab illo fonte est,*

 quem

quem debemus sitire in hac Eremo, ut ex quasi guttis quibusdam irrorati, & in hac peregrinatione interim consolati, ne deficiamus in via, venire ad ejus requiem, satietatemque possimus. Si ergo qui loquitur mendacium de suo loquitur; qui loquitur veritatem de Deo loquitur. Accipit ergo Augustinus mendacium prout opponitur veritati, & peccatum prout adversatur justitiæ. At quod veritati ac justitiæ opponitur, morale bonum a nullo hominum appellabitur. Nemo igitur habet de suo bonum aliquod etiam morale, idest, a veritatis regula non deflectens. Postremo quod responsum est de concursu naturali, facile retunditur; quoniam Concilia & PP. urgent ea verba, *Sine me nihil potestis facere* adversus Pelagianos negantes supernaturalis gratiæ adjutorium; eosque etiam perstringit Synodus Arauxicana. Ac præterea concursus ordinis naturalis non deest homini mentienti & peccanti; nec tamen recte dicitur hominem sine Deo peccare, & mentiri non posse; sed cum eodem Evangelista dicendum est, *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur*: & cum Augustino, *Liberum arbitrium ad malum seipso sufficit*. Iccirco his verbis, *Sine me nihil potestis facere*, demonstratur concursus supernaturalis ordinis.

Secundo loco probant primi Auctores sententiam suam testimoniis Augustini propemodum innumeris. Perpauca eligamus: cetera invenies apud Gregorium de Arimino dist.26. 2. lib. sent. quæst.1. & 2. Primo in Epist. ad Hilarium Syracusanum 89. nunc 53. hæc habet S. Pater: *Valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, si divinitus adjuvetur: desertum vero divino adjutorio, quantalibet scientia legis excellat, nullo modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem*. Similiter Serm.12. de Verbis Apost. *Prorsus si adjutorium Dei defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem illo non adjuvante libera voluntate; sed male adhuc idonea est voluntas tua, quæ vocatur libera, & male agendo fit damnabilis ancilla. Cum dico tibi, sine adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico.*

Occurrunt eadem responsione Adversarii, dicendo S. Patrem asserere liberum arbitrium sine gratia nihil posse in ordine ad justificationem & vitam æternam. At hæc interpretatio videtur Nostratibus violenta. Nam primo tam diserte Augustinus ad omne opus bonum gratiam requirit, ut nihil boni sine gratia dari absolute pronuntiet. Deinde quodcunque opus sine gratia patratum non solum per Augustinum nullo modo habet soliditatem justitiæ, sed etiam habet inflationem superbiæ, exitiosumque tumorem. Quis autem opus inflatum ac tumidum dixerit undequaque bonum, nullaque ex parte vitiatum? Tandem si possumus absque gratia bonum ordinis naturalis inculpate peragere; possumus pariter & servare legem naturæ, & Deum diligere, atque ita consequi vitam æternam; cum in Evangelio scriptum sit Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Id vero si dicatur, necessum erit

erit statuere vitam æternam diversam a regno cœlorum, ut idem Augustinus demonstrat contra Julianum, ut vidimus lib.XIII. cap.1.

Tertio probant Nostrates positionem suam Theologica ratione: Non est enim opus undequaque bonum, quod in Deum tanquam in ultimum finem non refertur. Referri autem hoc pacto nequit sine gratiæ adjutorio, quoniam ad hujusmodi relationem requiritur ut diligatur Deus amore benevolo & efficaci super omnia. Tunc enim objectum super omnia amatur, cum ad illud actus singuli referuntur. Deum vero non posse tali amore naturaliter diligi & Augustiniani omnes defendunt, & plures etiam ex Adversariis. Opus ergo morale sine gratia factum non erit bonum undequaque. Majorem vero facile demonstrant. I. Nam Augustinus lib. 19. de Civit. Dei cap.25. inquit: *Licet a quibusdam tunc veræ & honestæ putentur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, & superbæ sunt, & ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt*. II. Juliano objicienti virtutes Romanorum, ut Christi gratiam evacuaret, negat S. Pater has veras fuisse virtutes, argumentis a nobis supra productis prop. 2. & 3. ex quo nimirum fuerint a fide & caritate disjunctæ, & vitio philautiæ corruptæ. III. Ut ibidem demonstratum est, virtutes a vitiis non officio discernuntur, sed fine. Finis vero creaturæ rationalis nullus alius constitui potest præter Deum, quoniam solus Deus ipsa creatura rationali melior est.

His respondent ad opus bonum morale satis esse, si referatur in ultimum finem *negative*, idest, non tendat ad finem inhonestum; cum ipsa moralis virtus intrinseca sui bonitate in Deum ultimum finem referatur. Quæ doctrina potest admitti, inquit Norisius, *quia S. Doctor inde virtutes Gentilium vitiari docuit, quod iidem de illis vel apud se, vel apud alios gloriam quærerent*. Verum admitti quidem potest: at non esse doctrinam Augustini Theologi nostri non sine magna probabilitate demonstrant. Principio enim virtus, si referatur ad seipsam, & non propter aliud expetatur, dicitur ab Augustino inflata, & superba. Quo ergo jure appellabitur bona undequaque? Insuper S. Pater lib. v. de Civit. Dei cap. 20. non solum redarguit Epicureos, qui finem constituunt in voluptate, cui virtutes tanquam ancillas subjiciunt; verum etiam philosophos illos, qui *ad ingerendum pudorem iis, qui virtutem quidem probant, sed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, illam propter seipsam putant appetendam*. Præterea virtus seipsa, quatenus opus est creaturæ, non est humana mente nobilior; ideoque nec vera virtus, juxta virtutis ideam a nobis superius traditam. Ulterius non satis est ad opus bonum morale si referatur in finem ultimum per rectitudinem sibi intrinsecam. 1. quoniam hæc bonitas physica & naturalis est, non moralis; morale enim dicitur opus, in quantum fit deliberatione ac libertate. 2. quia etiam opus bonum ex officio, perversum autem

ex

ex fine, quale foret sublevatio pauperum ob gloriam inanem, habet illam bonitatem operis & officii, nec tamen appellari potest bonum opus morale; quoniam *bonum*, ut est in proloquio, *ex integra caussa*, & in opere illo invenitur perversitas intentionis. 3. quia virtus qualibet, etiamsi externo opere & per corporis ministerium exerceatur, habitat tamen in animo; ideoque ex animo, non ex opere suam potissimum contrahit bonitatem. Inquiunt in hoc differre actus naturales ab actibus moralium virtutum, quod illi boni nequaquam sunt, nisi in finem ultimum referantur, ut sunt comedere, ambulare, ædificare domum, plantare vineas; actus vero morales, ut eleemosyna, honor parentum, castitas, & alia hujusmodi dicuntur boni seipsis. Verum facile est respondere actus istos morales bonos utique esse comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem sunt referendi: sive ut loquitur Magister Gavardi Q.2. de Grat. art.4. bonos secundum rationem inferiorem, non secundum rationem superiorem, ita, ut nisi referantur in Deum, secundum substantiam sint recti, sed attenta finis circumstantia sint male facti. Atque his prior sententia magna probabilitate defenditur.

Non desunt tamen oppositæ argumentorum præsidia; eaque ordine eodem ad tria capita revocabo. Sunt eadem plane quæ Prop. 1. cap. præcedentis prolata sunt ad probandum omnia infidelium opera non esse peccata. Itaque 1. afferunt Scripturarum sanctarum, & definitionum Ecclesiæ venerabilem auctoritatem. Etenim Apost. ad Rom.2. ait, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*. Damnata est etiam 22. propositio Baji, *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apost. ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, &c., intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus*. Similiter damnata est prop. 27. *Liberum arbitrium sine adjutorio Dei nonnisi ad peccandum valet*: & 25. *Omnia Infidelium opera sunt peccata*.

Respondent Assertores primæ sententiæ, testimonium Apostoli fuisse olim objectum a Juliano, ut inde evinceret virtutes Romanorum fuisse moraliter bonas. At Augustinus lib.iv. cap.3. nec non de Spir. & lit. cap. 27. respondet Juliano Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis; ita ut τὸ *naturaliter* accipiendum sit per oppositionem ad legem Mosaicam, non per oppositionem ad Gratiam. Quam responsionem nos quidem reprobare non possumus. At de ea rursus cap. proximo. Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam nisi *habitualem*, & nullum in peccatore, vel infideli opus, quod peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam, hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant. Persistunt tamen alii in sententia, propterea quod S. Pater citato cap.7. de Sp. & lit. Et Prosper contra Collatorem cap.22. aliique PP. commemorati cap. præcedenti admittunt hanc quoque interpretationem, quod Gentes naturaliter

raliter plura faciunt secundum justitiæ regulam laudabilia, quia detrita in eis omnino non est Dei imago, neque rationis lumen extinctum. Articulus autem Baji 27. simplex est, ideoque neque damnatus est propter censuræ acerbitatem, ut forte vicesimus secundus: nec relative ad alios errores Baji, sed propter falsitatem, obviumque sensum verborum; & consequenter possumus nativa arbitrii facultate plura efficere, quæ nulla peccati labe inquinentur. Hæc illi.

Secundo loco probant posse hominem lapsum elicere aliquod opus bonum morale auctoritate Patrum. Origenes lib. 2. in Epist. ad Rom. cap. 2. Chrysostomus Hom. 67. ad Populum Antiochenum, Hieronymus in Epist. ad Demetriadem, & Gregorius hom. 25. in Evang. docent Gentiles, philosophos, omnesque homines posse ex viribus naturæ esse castos, liberales, & cognatorum amatores. S. Pater Augustinus, præter ea, quæ habet cap. 27. & 28. de Spir. & lit. serm. 385. alias 38. inter Hom. 50. primo explicat amorem perfectum ad æternam salutem adducentem, deinde perversum ac detestabilem divina humanaque lege damnatum, cujusmodi est immundus amor adulterorum, postremo enumerat honestos amores licitos, & naturæ consentaneos, qui a conjuge ad filios, a filiis ad propinquos, a propinquis ad extraneos, ab extraneis ad inimicos perveniunt. Itaque datur per Augustinum honestus amor, qui nec flagitiosus est, nec perfectus. Denique S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. docet posse hominem *etiam in statu naturæ corruptæ aliquod bonum particulare agere*.

Hæc omnia facile diluunt prioris sententiæ Propugnatores, reponentes fieri plura sine gratia, quæ bona sunt quantum *ad substantiam*, non quantum *ad modum*, scilicet in ordine ad finem ultimum. Atque hanc mentem esse Augustini liquet ex dictis. In ipso quoque Serm. 385. quem pro communiori sententia erudite versat Cajetanus Benitez Dissert. 3. dub. 2. n. 21. Augustinus distinguit in honestis amoribus amicitiam consuetudinis, & rationis. Et illa quidem, quæ coalescit inter homines per consuetudinem cohabitandi, & colloquendi, moralis dicenda non est, cum habeant illam & pecora: ut exemplo duorum equorum simul manducantium comprobat S. Pater. Amicitia autem rationis est cum diligimus hominem propter fidem, & mutuam benevolentiam. At quemadmodum maritum, uxorem, filios, & amicos, quos hac ratione diligimus, volumus esse incolumes; ita qui intelligit quænam sit vera salus, debet illam amare in se, & ipsam amare in amico. Enim vero si hanc veram salutem deseramus, amando creaturam fieri adulteros ibid. num. 6. probat singulari ratiocinio Augustinus. Igitur non video, quomodo in hoc sermone vulgaris sententia tradatur.

S. Thomas loco citato expresse docet non posse hominem lapsum agere *totum bonum sibi connaturale, itaut in nullo deficiat*; quod perinde est, ac si diceret posse etiam servare præcepta & bene moraliter operari

ex fine, quale foret sublevatio pauperum ob gloriam inanem, habet illam bonitatem operis & officii, nec tamen appellari potest bonum opus morale; quoniam *bonum*, ut est in proloquio, *ex integra caussa*, & in opere illo invenitur perversitas intentionis. 3. quia virtus quælibet, etiamsi externo opere & per corporis ministerium exerceatur, habitat tamen in animo; ideoque ex animo, non ex opere suam potissimum contrahit bonitatem. Inquiunt in hoc differre actus naturales ab actibus moralium virtutum, quod illi boni nequaquam sunt, nisi in finem ultimum referantur, ut sunt comedere, ambulare, ædificare domum, plantare vineas; actus vero morales, ut eleemosyna, honor parentum, castitas, & alia hujusmodi dicuntur boni seipsis. Verum facile est respondere actus istos morales bonos utique esse comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem sunt referendi: sive ut loquitur Magister Gavardi Q.2. de Grat. art.4. bonos secundum rationem inferiorem, non secundum rationem superiorem, ita, ut nisi referantur in Deum, secundum substantiam sint recti, sed attenta finis circumstantia sint male facti. Atque his prior sententia magna probabilitate defenditur.

Non desunt tamen oppositæ argumentorum præsidia; eaque ordine eodem ad tria capita revocabo. Sunt eadem plane quæ Prop. 1. cap. præcedentis prolata sunt ad probandum omnia infidelium opera non esse peccata. Itaque 1. afferunt Scripturarum sanctarum, & definitionum Ecclesiæ venerabilem auctoritatem. Etenim Apost. ad Rom.2. ait, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*. Damnata est etiam 22. propositio Baji, *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apost. ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, &c., intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus*. Similiter damnata est prop. 27. *Liberum arbitrium sine adjutorio Dei nonnisi ad peccandum valet*: & 25. *Omnia Infidelium opera sunt peccata*.

Respondent Assertores primæ sententiæ, testimonium Apostoli fuisse olim objectum a Juliano, ut inde evinceret virtutes Romanorum fuisse moraliter bonas. At Augustinus lib.IV. cap.3. necnon de Spir. & lit. cap. 27. respondet Juliano Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis; ita ut τὸ *naturaliter* accipiendum sit per oppositionem ad legem Mosaicam, non per oppositionem ad Gratiam. Quam responsionem nos quidem reprobare non possumus. At de ea rursus cap. proximo. Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam nisi *habitualem*, & nullum in peccatore, vel infideli opus, quod peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam, hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant. Persistunt tamen alii in sententia, propterea quod S. Pater citato cap.7. de Sp. & lit. Et Prosper contra Collatorem cap.22. aliique PP. commemorati cap. præcedenti admittunt hanc quoque interpretationem, quod Gentes naturaliter

raliter plura faciunt secundum justitiæ regulam laudabilia, quia detrita in eis omnino non est Dei imago, neque rationis lumen extinctum. Articulus autem Baji 27. simplex est, ideoque neque damnatus est propter censuræ acerbitatem, ut forte vicesimus secundus: nec relative ad alios errores Baji, sed propter falsitatem, obviumque sensum verborum; & consequenter possumus nativa arbitrii facultate plura efficere, quæ nulla peccati labe inquinentur. Hæc illi.

Secundo loco probant posse hominem lapsum elicere aliquod opus bonum morale auctoritate Patrum. Origenes lib. 2. in Epist. ad Rom. cap.2. Chrysostomus Hom. 67. ad Populum Antiochenum, Hieronymus in Epist. ad Demetriadem, & Gregorius hom.25. in Evang. docent Gentiles, philosophos, omnesque homines posse ex viribus naturæ esse castos, liberales, & cognatorum amatores. S. Pater Augustinus, præter ea, quæ habet cap.27. & 28. de Spir. & lit. serm. 385. alias 38. inter Hom.50. primo explicat amorem perfectum ad æternam salutem adducentem, deinde perversum ac detestabilem divina humanaque lege damnatum, cujusmodi est immundus amor adulterorum, postremo enumerat honestos amores licitos, & naturæ consentaneos, qui a conjuge ad filios, a filiis ad propinquos, a propinquis ad extraneos, ab extraneis ad inimicos perveniunt. Itaque datur per Augustinum honestus amor, qui nec flagitiosus est, nec perfectus. Denique S. Thomas 1. 2. q.109. art.2. docet posse hominem *etiam in statu naturæ corruptæ aliquod bonum particulare agere*.

Hæc omnia facile diluunt prioris sententiæ Propugnatores, reponentes fieri plura sine gratia, quæ bona sunt quantum *ad substantiam*, non quantum *ad modum*, scilicet in ordine ad finem ultimum. Atque hanc mentem esse Augustini liquet ex dictis. In ipso quoque Serm. 385. quem pro communiori sententia erudite versat Cajetanus Benitez Dissert. 3. dub. 2. n. 21. Augustinus distinguit in honestis amoribus amicitiam consuetudinis, & rationis. Et illa quidem, quæ coalescit inter homines per consuetudinem cohabitandi, & colloquendi, moralis dicenda non est, cum habeant illam & pecora: ut exemplo duorum equorum simul manducantium comprobat S. Pater. Amicitia autem rationis est cum diligimus hominem propter fidem, & mutuam benevolentiam. At quemadmodum maritum, uxorem, filios, & amicos, quos hac ratione diligimus, volumus esse incolumes; ita qui intelligit quænam sit vera salus, debet illam amare in se, & ipsam amare in amico. Enim vero si hanc veram salutem deseramus, amando creaturam fieri adulteros ibid. num.6. probat singulari ratiocinio Augustinus. Igitur non video, quomodo in hoc sermone vulgaris sententia tradatur.

S. Thomas loco citato expresse docet non posse hominem lapsum agere *totum bonum sibi connaturale, itaut in nullo deficiat*; quod perinde est, ac si diceret posse etiam servare præcepta & bene moraliter operari

rari *quoad substantiam*, non *quoad modum*: ut loquitur de Verit. q.24. art.14. ad 1. & 2. Ex hoc loco opponit Fortunatus Venerius Q. 3. de Grat. art.4. n.60. Angelicum Doctorem asserere posse hominem lapsum per liberum arbitrium complere opus bonum quod est humanæ naturæ proportionatum, eo quod proferat exemplum eleemosynæ spectantis ad opus bonum morale. At eodem in loco distinguit S. Thomas *substantiam* operis a *modo* agendi, negatque actum eleemosynæ esse homini connaturalem, *in quantum inducitur ex caritate*, *quæ mentem hominis Deo unit*. Qui ergo hanc unitionem ad bonum opus, quod tale sit undequaque, & secundum substantiam, & secundum modum, existimant necessariam; affirmabunt se beato Thomæ penitus consentire. Accedit quod S. Doctor eodem articulo affirmat, se de gratia *habituali*, non de actuali instituere disputationem hoc insigni testimonio haud ignave ponderando: *Omnes exteriores motus a divina providentia moderantur, secundum quod ipsa judicat aliquem esse excitandum ad bonum his, vel illis actionibus: unde si gratiam Dei velimus dicere non aliquod habituale donum, sed misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, sic nec ullum bonum homo poterit facere sine gratia Dei. Sed communiter loquentes utuntur nomine gratiæ pro aliquo dono habituali justificante*. His omnibus occurrent Thomistæ dicendo D. Thomam exigere gratiam actualem ad bonum opus ordinatum ad salutem hominum. Ita est. At opus ad salutem non ordinatum bonum esse undequaque negant adversarii, reditque disputatio ab extremis ad capita.

Veniunt tertio jam loco momenta rationum. Prima est, quod Deus obstetricibus Aegyptiis, Cyro, Nabuchodonosori, Romanisque idololatris ob morales virtutes mercedem reddidit temporalem, ut supra vidimus. Altera, quod specialis gratia non requiritur ex parte intellectus, cum adhuc vigeat lumen rationis; neque ex parte voluntatis, quia liberum arbitrium extinctum non est, nec valet tantum ad malum, ut commentus est Bajus. Tertia, quia Augustinus in Epistola ad Evodium nobis ad exemplum proponit Gentilium parsimoniam atque sobrietatem: ad easque virtutes omnes homines exhortamur; quod profecto non fieret si bona non essent. Quarta: Nec gratia ad opera moralium virtutum necessaria est ob luctam inter rationem ac sensum; tum quia sensus non semper rationi adversatur, ut dum nobis exhibet parentes, filios, pauperes honorandos, sublevandos, educandos: tum etiam, quia opus honestum aliquando est sensui simul & rationi conforme, ut amicum redamare, & debitum reddere uxori. Postrema: Ad opus morale bonum non requiritur ut referatur in Deum, & sat est si non referatur in finem pravum. At quicquid agitur motivo honestatis, non refertur in finem pravum. Ergo est bonum morale.

Respondent ad primum, bona opera quibus Deus mercedem rependit

pendit aut non fuisse facta absque gratia, quod præsertim de Obstetricibus Aegyptiis, de Cyro, & Nabuchodonosore aliquando inter Judæos versatis dici potest: vel iccirco mercedem illam fuisse temporalem, quod essent bona ex objecto & officio. Etenim si bona opera fuissent undequaque, Deus justus iisdem reddidisset mercedem etiam æternam; quoniam illud bonum est in Augustiniana Theologia, quo homo ad æternum Dei donum dirigitur. Secundum dissolvunt dicendo utrumque ad gratiam pertinere, & honestam cogitationem, & pium voluntatis affectum, ut vidimus cap. 1. prop. 2. ideoque viget adhuc lumen rationis ut speculative veritatem apprehendat, non ut piis studiis inhæreat; & validum est sine gratia liberum arbitrium quantum ad officia virtutum, non quantum ad finem, in quem sunt dirigendæ, ne habeant inflationem superbiæ, & exitiosum tumorem. Tertium eadem facilitate expeditur; nam parsimonia & sobrietas Gentilium nobis in exemplum proponitur, considerato duntaxat virtutum officio, non fine: alioqui fas esset operari ob fastum inanem humanæ gloriæ, quomodo gentiles operabantur; quod in eadem Epistola 99. ad Evodium S. P. jure meritoque refellit. Hortamur vero ad morales virtutes bene ac sapienter, cum non sint intrinsece & secundum substantiam malæ, licet non sint defectu intentionis omnino bonæ: eamque intentionis deficientiam nemo prudens hortatorio sermone suadet. Ad quartum eadem est adhibenda responsio; nam sensus quandoque consentaneus est rationi inferiori, & comparate ad objectum operum honestorum, at non rationi superiori, & relate ad finem hujusmodi operum sensibilia, immo & creata omnia excedentem. Quippe multa cogitantem deprimit terrena inhabitatio, ut habetur Sap. IX. v. 15., idest, aggravat ne sursum mens ascendat terrenis cupiditatibus implicata. Illud, quod postremo loco positum est, probat opus non ordinatum ad pravum finem non esse intrinsece, positive, & quantum ad substantiam attinet vitiatum, & a radice malæ cupiditatis erumpens, ut falso opinatus est Bajus. Ceterum non probat esse bonum undequaque, etiam extrinsece, & considerata omissione finis debiti. Atque ex his constat quibus argumentis utraque sententia communita est.

Versatur inter utramque opinio nostra. Adhæremus priori, quatenus nullam virtutem veram propriamque agnoscit, quæ sistat in re creata, quoniam virtus tendit in bonum melius; ut docet Augustinus, & idea virtutis commonstrat: nulla autem creatura melior est, quam sit mens rationalis. Negamus tamen hominem, qui operatur ob intimam, naturalem, & ingenitam ideam honestatis, non agere bonum moraliter, sed opus vitio labefactatum: quoniam vitium non est, nisi a voluntate faciendi quod vetat summa illa & incommutabilis lex veritatis. Dicimus hanc veritatis ideam, & legem incommutabilem non esse in homine lapso penitus detritam, ideoque interdum exhibere ho-

minum menti opus peragendum licitum atque honestum, neque ad hoc necessariam esse gratiam Fidei, sive quod Deus se manifestet tanquam auctorem supernaturalium donorum. Concedimus virtutes esse superbas & inflatas, si referantur ad seipsas, scilicet, si appetantur, ut conferatur animo decor continentiæ ac probitatis, quoniam tunc humanæ gloriæ deserviunt, & multum habent inanitatis: sed nego referri ad seipsas, si fiant propter ingenitam rationem honestatis; quoniam hæc ratio, cum sit una, summa, & immutabilis, ipse Deus est, intime nobis præsens, non quidem ut speciale objectum, sed ut universalis regula veritatis. Dico opera hujusmodi regulæ consentanea, etsi in Deum non referantur explicite, quod necessarium est ut ad æternam vitam perducant, referri implicite; non quod intrinseca bonitas honestorum operum seipsa referatur in summum bonum, id enim necessarium & naturale est, non liberum, & morale; sed quia intentione animi opera illa fiunt ob intimam legem honestatis, quæ implicite est ipse Deus. Atque hoc arbitror sufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis; quia ne sit vitii labes, sufficit uniformitas legi naturaliter nobis inditæ.

Hæc tamen cum speculative vera sint, præmissisque Augustinianæ doctrinæ præceptionibus perspicua satis: *practice* loquendo affirmo nunquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia. Quod probat S. Pater Augustinus lib. IV. contra Julianum cap. 3. scribens: *Nihil est in creaturis, quod attinet ad institutarum divinitus merita naturarum rationali mente præstantius. Unde fit consequens ut mens bona magis sibi placeat, magisque seipsa delectet, quam qualibet alia creatura. Quam vero periculose, imo perniciose sibi placeat, cum per hoc tumescit typho, & morbo inflationis extollitur quandiu non videt, sicut videbit in fine summum illud & immutabile bonum, in cujus comparatione se spernat, sibique illius caritate vilescat, &c.* Igitur ut in praxi opus aliquod honestum sit, non debet a summa, & intima lege deflecti. At homo lapsus magis se delectat seipso, quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur; quoniam sine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiscentia: cujus desideriis non obedire, ut S. D. cap. 62. de Nat. & Gratia, & ubique commonet, absque gratia Salvatoris non possumus. Igitur inhærere legi honesta præcipienti ita ut amore sui animus non tumescat, Gratiæ beneficium est, per quam motus concupiscentiæ reprimitur. Eodem pacto de turpi delectatione excitata a multiformi temporalium specierum imagine est differendum. Habitans enim lex in corpore nostro mortali, & mutabilis varietas hominem lapsum per carnales sensus diverberans, nisi succurrat gratia medicinalis, rapit voluntatem ac deprimit. Est ergo virtus animi *habitus* naturæ modo, atque

atque rationi consentaneus. Ratio non est per peccatum extincta, & voluntas etiam velle & agere potest, quæ ad præsentem pertinent vitam. Verumtamen quod vis affectuum insit naturaliter rationabili animo, & pro judicio voluntatis, cujus nutui serviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigantur, est sententia Juliani, quem ita S. Pater alloquitur: *Hæc ubi didiceris, nescio*. Speculative itaque postrema sententia probabilis est, *practice* verissima est altera; quamquam nec ista videtur tanto rigore tenenda, ut vitiosum sit opus, quod non refertur explicite in Deum. Quæ si minus placeant, consulto præposui & exornavi Doctorum scita, ut illud hac mea lucubratione facem præferente tuearis, quod rationi magis videbitur consentaneum.

CAPUT IV.

Ostendit Gratiæ actualis necessitatem ad observanda præcepta Decalogi.

EPIGRAMMA.

Non servit jussis Legis prudentia carnis,
Peccati stimulos nec superare potest.
Sed qua mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poscatur gratia Christi,
Ardua qua Legis jussa queant fieri;
Nec jam non valeant carnales vincere sensus,
Quos justæ legis Conditor ipse juvat.

PROPOS. I. Ad observanda divina præcepta, ut oportet, ob anceps judicium mentis, animique corpore gravati ægritudinem, cogimur divinum quærere auxilium.

Dixi, *ut oportet*, idest sine ullo pravo aut inanis gloriæ, aut voluptatis fine, sive, ut est in usu sermonis, *quoad modum*. Quod enim præcepta saltem faciliora, & nulla gravi tentatione pulsante, quale est honorare parentes, impleri queant sine gratia, quantum attinet ad substantiam & officium ipsorum, producta Romanorum exempla & præcedens disputatio commonstrant. Hæc autem propositio pariter ex dictis infertur. Nam servare quodlibet mandatum, *ut oportet*, debet esse sine transgressione legis præcipientis ut opus rectæ rationi sit consentaneum, nec virtus sit ancilla voluptatis, aut deserviat exitioso tumori. At istud sine auxilio gratiæ haberi, saltem in praxi, non potest. Igitur absque gratia legis præcepta, ut oportet, impleri non possunt.

Probatur 2. auctoritate Conciliorum & PP. Milevitana Synodus

can. 4. ait: *Quisquis dixerit, eandem gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam etiam præstari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit*. PP. Concilii Carthaginensis in Epist. ad Innocentium inter Augustin. 90. nunc 175. perstringunt Pelagianos, quoniam persuadebant hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt spiritus Dei, *ad operandam, perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda solam sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est, Spiritus adjuvat infirmitatem nostram*. Idque paucis interjectis comprobant argumento satis in Schola nostra trito & communi, petito ex orationibus, quibus intellectum & caritatem postulamus ad legem scrutandam, & faciendam. Quod repetitur, & magis inculcatur proxima Epistola 95. nunc 177. S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. postquam ostendit dilectionem, qua divina mandata complemus, donum esse Dei miserantis, qui prior dilexit nos, antequam illum nos dilexerimus, inquit: *Etsi enim Dei mandatum videtur aliquando, non a diligentibus, sed a timentibus fieri, tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur, quia omne quod non est ex fide peccatum est*, scilicet cupiditatis vitio, aut inanis gloriæ tumore corruptum, ut supra explicavi. Hujus autem generis si omnia vellem proferre, infinitus forem, ac verba profunderem.

Falsum est autem quod aliqui reponunt Conc. Milevitanum, & Carthaginense, Innocentium Romanum Pontificem, Augustinum, & alios Pelagianæ hæresis impugnatores gratiam asseruisse necessariam, non ad *simpliciter*, sed *ad facilius* præcepta implenda Decalogi, aut saltem ad ea servanda in ordine ad vitam æternam, unde & PP. & Concilia apposite adhibuerint ea verba, *ut oportet*. Prior enim responsio quomodo ab errore Pelagii differat, ego quidem non video: quoniam & ille in altero sui erroris statu gratiam *ad facilius* implenda mandata increpatus a fratribus non denegavit. Exploditur etiam ea responsio sequenti Canone v. Milevitano: *Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiamsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit*. Sive ergo *facilius*, sive *simpliciter* Dei mandata nequeunt sine gratia adimpleri.

Altera autem responsio in primis refutatur ex dictis; quippe non observantur inculpate mandata, nisi cupiditas & inanis gloria procul abscedant; quod diximus munus esse gratiæ medicinalis. Deinde memorati PP. Carthaginenses citata Epistola probant non posse institutam hominis naturam per propriam voluntatem sine gratia implere Dei legem,

gem, five naturalem in corde conscriptam, sive in literis datam, eo quod condelectari legi Dei secundum interiorem hominem, & vincere legem sitam in membris, & captivantem in lege peccati, munus est gratiæ; de qua ad Rom. VIII. ait Apostolus: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram*. Atque hoc pariter argumentum est in Augustino frequentissimum. Igitur Spiritus nos adjuvare debet non solum ut in vitam æternam nitamur, verum etiam ne opus legis pravo fine inquinetur, & lex membrorum interiori legi prævaleat. Nec illud insuper percipere possumus, quomodo æternam vitam minime consequeretur quisquis absque ullo vitio obtemperaret divinæ legi; cum in Evangelio Matthæi cap. XIX. v. 17. legatur. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; & apud Augustinum de Nat. & Grat. cap. 2. *Natura humani generis ex illius unius prævaricatoris carne procreata, si potest sibi sufficere ad implendam legem, perficiendamque justitiam, de præmio debet esse secura, hoc est de vita æterna; etiam si in aliqua gente, aut in aliquo superiore tempore fides eam latuit sanguinis Christi*. Præterea si fatentur Adversarii necessitatem gratiæ ad implenda præcepta, *ut oportet*, necessum est, ut fateantur hoc idem de observantia præceptorum, quæ nulla intentione vitietur. Fit enim *ut oportet*; quod fit ut præcipitur, fruendo Deo, non creaturis, & bono incommutabili, non occiduis hærendo: id vero, quemadmodum dictum est capite præcedenti, & propositione, quam nunc subjicio, dilucide planeque explanabitur, postulat divini muneris largitatem.

Propos. II. Non possumus absque Gratia carnales vincere sensus, atque super omnem creaturam diligere Deum; quod est in lege maximum, & primum mandatum.

Explicatur ac simul probatur hæc propositio. Dum quærimus an possimus sine speciali gratia servare primum legis mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum*, non instituitur disputatio de Amore Dei, ut comprehenditur sub communi ratione boni, sive ut animus noster fertur naturali instinctu in beatitudinem, quæ nulla esse potest præter ipsum Deum; ipse enim solus rationali creatura melior est, eamque potest satiare, atque perficere. Talis quippe amor inditus est, necessarius, naturalis, neque est materia præcepti. Similiter non disputatur, num sine gratia amare possimus Deum, ut auctor est supernaturalium donorum, fidei, justificationis, beatitudinis credentibus ac diligentibus repromissæ, atque ut est in se Trinus in Personis; quæ omnia extra dubitationem est longe antecellere viribus mentis, ac voluntatis nostræ nativis. Non est pariter quæstio an homo Auctorem suum diligere possit absque gratia amore concupiscentiæ, non propter seipsum, sed unice propter proprium commodum, atque utilitatem: quo pacto si ametur, eo utimur, & delectamur nobis ipsis, constituentes ultimum finem in creatura. Inquiritur, utrum

Deus

Deus amari possit super omnia, ita ut impleatur primum naturalis legis præceptum quantum ad substantiam, & quantum ad modum, scilicet ametur Deus amore benevolo ac propter seipsum, nec sit amoris medium, sed finis. Enim vero si Deus diligatur propter aliud, nullo modo diligitur super omnia; quoniam, ut inquit D.Bernardus de Diligendo Deo, *Quicquid propter aliud amare videaris, id plane amas, quo amoris finis protendit, non per quod tendit*. At non possumus Deum amare gratis, & propter se absque dono gratiæ ipsius. Igitur sine gratia implere non possumus primum legis naturalis præceptum.

Minorem probo SS. Doctorum auctoritate, & ratione. S.P. Augustinus in IV. contra Julianum cap. 3. *Amor Dei*, inquit, *quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu sancto. Per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis: sine hoc amore creatoris nullus quisquam bene utitur creaturis*. Et de Grat. & lib. arb. cap.18: *Lex autem sine gratia litera est occidens, in gratia vero Spiritus vivificans: unde est nobis caritas Dei & proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani. Si autem ex Deo, vicimus Pelagianos*. D. Bernardus in libro nuper laudato, *Difficile, imo impossibile est suis quempiam, liberive arbitrii viribus semel accepta a Deo libertate ad Deum ex toto convertere voluntatem, & non magis ad propositum retorquere, sicut scriptum est, Omnes quæ sua sunt quærunt*. D. Anselmus de Concordia libert. cap. antepenultimo docet, *voluntatem post desertam justitiam factam ancillam suæ affectionis, quæ ad commodum est*. Et S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 3. ait: *Unde homo in statu naturæ integræ dilectionem suipsius referebat ad amorem Dei sicut ad finem, & similiter dilectionem omnium aliarum rerum: & ita Deum diligebat plusquam seipsum, & super omnia. Sed in statu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ per corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei*. Ratio autem ex dictis est manifesta. Deus enim tunc diligitur propter semetipsum, quando recte utimur creaturis, & omnia ad ipsum, non ad privata bona referuntur: ut modo dicebamus cum D. Thoma, & didicimus ab Augustino disputante contra Julianum, & lib. 1. de Doctr. Christiana cap. 4. & 22. Atqui sine gratia recte non utimur creaturis, quemadmodum constat ex dictis. Non ergo sine gratia Deum propter semetipsum diligimus.

Eadem positio argumentationibus aliis apud Nostrates communibus corroboratur. Veniunt primo loco divinæ literæ, quæ caritatem inter præcipua dona Spiritus sancti commemorant. Ad Rom. v. 5. scribit Apostolus: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Et prima Joannis cap. IV. *Caritas ex Deo est*: unde gratiam inspirantem dilectionem frequentissime probat

bat

bat S. Pater. Legito de H. P. cap. 5. & 6. Accedunt Canones Conciliorum. Milevitani can. 4. *Vtrumque Dei donum est, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus*. Araux. 2. can. 25. *Prorsus donum Dei est diligere Deum*. Et Trident. Sess. VI. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, sicut oportet, anathema sit*. Præclara est sententia S.P. Augustini in Epist. 107. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Quam sententiam ita esse accipiendam, ut propter originale peccatum homo contraxerit vulnus concupiscentiæ, atque opus habeat gratia Liberatoris, demonstravi de H. Calviniana cap. 3. Postremo suffragatur sententiæ nostræ ipsamet ratio. Etenim rationalis creatura diligens Deum ut auctorem naturæ super omnia, habet bonam voluntatem, qua illi caste adhæret, & melior fit, quam non habens bonam voluntatem. Atqui sine caritate, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum non potest rationalis creatura habere bonam illam voluntatem, ut disertissime demonstrat S.Pater in Duodecimo de Civit. Dei cap. 9. Igitur sine caritate, quæ in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffunditur, Deum auctorem naturæ diligere non possumus super omnia.

Sunt hoc loco breviter elidenda responsa Adversariorum: qui ad omnia hactenus producta respondent his probari duntaxat non posse hominem lapsum diligere Deum auctorem supernaturalium donorum viribus propriis, posse tamen illum diligere ut Auctorem naturæ. Atque de ipso Deo Auctore supernaturali accipienda esse verba Augustini, Conciliorum, divinæque Scripturæ inde conjiciunt, quod Augustinus funem disputationis duxerit cum Pelagianis supernaturalium gratiarum oppugnatoribus; Concilia vero loquantur de illa caritate, quæ ad justificationem viam sternit. Ac propterea inquiunt consulto addidisse verba illa, *Vt oportet*.

Haud difficile est hanc responsionem pluribus titulis falsam convellere. Principio nullum in Augustino offendes vestigium, unde suadere possis, institui ab illo disputationem de Amore Dei, ut supernaturalium donorum Auctor est. Imo superat intelligentiam nostram, quod Pelagiani non plane rudes, sed acutissimi Dialectici gratiam negaverint necessariam ut animus in Auctorem supernaturalem trahatur: sed uti rationalem creaturam naturaliter rectam nullaque originaria labe inquinatam, & legem vel singulorum insculptam cordibus, vel prædicatione manifestatam putabant; ita cohærenter loquendo ad servandam legem naturalem sufficere autumabant possibilitatem naturæ, ad amplectendam servandamque legem Evangelicam donum supernæ illustrationis, quod non deesset ipsam naturalem legem servantibus. Atque hæc esse dogmata Pelagiana nemo unus in historia hujus hæresis paullulum versatus inficiabitur. Quapropter dicendum est, sanctum Docto-

Doctorem dum gratiam propugnat ad diligendum Deum, atque ad implenda mandata, loqui de lege etiam naturali singulis hominibus amorem Creatoris præcipiente. Atque id eo maxime; quod nullibi inveneris prædicari ab Augustino necessitatem divinæ gratiæ medicinalis, nisi ob vulnus pugnacis concupiscentiæ, & corruptionem naturæ per Christum sanandæ; non quod objectum dilectionis naturæ universæ transcendat constitutionem. Consentit autem Augustino etiam beatus Thomas. Deinde amor Dei, ut est naturæ Auctor, etsi non est supernaturalis quantum *ad substantiam*; est sententiâ Nostrorum supernaturalis *quoad modum*; propterea quod voluntas infirma magis ad bona sensibilia, quam ad summum protendat. Postremo S. Pater in lib. IV. contra Julianum cap. 3. diserte loquitur de Amore Creatoris. In libro etiam de Civit. Dei XII. disputat de Bona voluntate, *quæ non ad ipsam rationalem creaturam, quæ minus est, sed ad illum qui summe est, convertitur*. At hæc duo, Creatorem esse, & summe esse, Deo, ut est Auctor naturæ, conveniunt. Igitur si a gratia est amor Creatoris, & bona voluntas quæ non convertitur ad creaturas; a gratia est quilibet amor Dei super omnia. In Epistola autem ad Vitalem caussam e vestigio afferens, cur perdidimus liberum arbitrium ad diligendum Deum, ait, *Et lex Dei atque doctrina, quamvis sancta & justa & bona, tamen occidit, si non vivificet Spiritus, per quem fit, non ut audiendo, sed ut obediendo, neque ut lectione, sed ut dilectione teneatur*. Igitur sine subministratione Spiritus sancti nullum legis præceptum ita dilectione tenetur; ut subrepente tumore superbiæ, aut exitiosa cupiditate lex non occidat.

Idem dicendum omnino de allatis textibus Scripturarum, & Conciliorum definitionibus. Primo quia absolute & nulla adhibita distinctione affirmant caritatem esse donum Dei. Deinde Joannes in Epistola prima cap. 4. demonstrat esse ex Deo caritatem, qua diligimus nos invicem: hanc vero quantum ad objectum naturalem esse, nemo est qui non videat. Est autem Amor proximi ex Deo, quando non ad aliquam creaturam, sed ad Creatorem ipsum refertur, ut infra in solutione oppositionum demonstrabo. Præterea si diligatur Deus, *ut oportet*, omnium consensione, est donum Gratiæ, idque Concilia definiunt. Sed amor Dei ut Auctoris naturæ super omnia est amor, quo diligitur Deus, *ut oportet*; Ergo hujusmodi amor donum est gratiæ. Minor in Augustiniana Theologia nequit in dubium revocari. Enim vero amor, ut vidimus, rectus est, atque, *ut oportet*, quotiescunque bene utitur creaturis, quotiescunque voluntas convertitur ad illud quod summe est, quotiescunque bono aliquo creato non fruitur. Porro si diligamus Deum tanquam Creatorem universorum super omnia, utimur, non fruimur creaturis, neque ad istas quæ minus sunt, sed ad illud quod summe est voluntate convertimur. Igitur erit hæc dilectio, *ut oportet*.

Ad

Ad hæc: dilectione ista amatur Deus gratis & propter se. Quisquis autem negat dilectionem, qua Deus amatur gratis, non esse, *ut oportet*, aperte Augustino contradicit; ut liquet ex lib.1.de Doctrina Chr.cap.22, de Civit. Dei lib.XI. cap.25. & Ench. cap.121. nam si Deus ametur gratis, & per seipsum delectet; amore inhæremus bono incommutabili, neque caritatem nostram privatum fluxumque aliquod bonum relaxat. Insuper canon 3.Sess.VI. Tridentini addidit particulam *ut oportet*, ex Canone 6. & 25. secundi Arauxicani, atque istud ex nuper laudato cap.121. Enchiridii, ut constat ex collatione verborum. Augustinus verò eo loco Enchiridii affirmat quæcunque Deus mandat, fieri *ut oportet*, cum *referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum*. Dummodo ergo diligatur Deus propter Deum; amabitur *ut oportet*. Denium diligitur, *ut oportet*, quotiescumque diligitur ut ipse præcipit: Si diligatur gratis, propter se, & super omnia, diligitur, ut ipse præcipit: Ergo diligitur, *ut oportet*. Perperam itaque detorquent nonnulli has particulas ad solam dilectionem Dei donorum supernaturalium largitoris.

Quod addunt sacrosancta Concilia loqui de caritate prout ad justificationem æternamque vitam perducit, verissimum est: sed magis sententiam nostram confirmat. Amor quippe quo bene utimur creaturis, amor quo summo bono inhæremus, amor quo Deum diligimus *ut oportet*, amor gratuitus, castus, benevolus justificationis principium est, & ad vitam perducit; ut diximus præcedenti propositione. Talem vero esse amorem Dei Auctoris naturæ, hactenus probatum est. Insuper necesse non est ad reconciliationem obtinendam detestari peccatum, tanquam offensam Dei auctoris gratiarum supernaturalium, sed ex præscripto Conciliorum ac Patrum, imo ex Contritionis formulis probatis usu universorum fidelium, perfecta est contritio si detestemur peccatum tanquam offensam Dei summe boni atque amabilis super omnia. Possumus autem ita peccatum detestari per amorem Dei ut Auctoris naturæ; quia sub hac potissimum ratione Deus est summum bonum, infinitum ac perfectissimum. Insuper in Schola Augustini sicut peccat quisquis avertitur a summo bono, & convertitur ad creaturas; ita ad justificationem disponitur quisquis se avertit a creaturis, & convertitur ad summum bonum. At per amorem Dei auctoris naturæ, dummodo sit gratuitus & super omnia, a creaturis ad summum bonum convertimur. Igitur per hujusmodi amorem disponimur ad justificationem. Atque his Adversariorum nostrorum responsa apertissime revincuntur.

Video ex Recentioribus aliquos mediam sententiam tenere, affirmantes posse hominem lapsum sine speciali auxilio diligere Deum Auctorem naturæ amore imperfecto & inchoato, non autem perfecto & super omnia. Quæ opinio, si amorem imperfectum dixeris illum, per

quem Deus rebus creatis postponitur, neque amor Dei dicendus est, ut præmonui præclarissimâ sententiâ Bernardi, neque rectus est, sed ordinem naturæ pervertens, utpote rebus temporalibus fruens, & fluxis bonis inhærens, quemadmodum de avaris Deum propter nummum colentibus cap.25. lib. XII. de C. D. docet Augustinus. Si vero amorem imperfectum dicas illum, qui positive nullam creaturam Deo præfert, sed ab his abstrahit; juxta præcedentem disputationem nostram de Operibus bonis moraliter, dicendum est hujusmodi amorem saltem in praxi non dari, cum magis animum nostrum trahat appetitus rerum sensibilium, aut humanæ gloriæ, quam bonum incommutabile, ut supra ex Augustino & Thoma probatum est.

Honoratus Tournely, qui de Grat. Ch. lib.2. q.4. art.3. mediam hanc sententiam amplectitur, suis argumentationibus refutatur. In prima enim conclusione pag. 421. Ven. edit. recte scribit vitiosum ac perversum esse amorem, per quem positive aliquid Deo præfertur. Sequenti Conclus. probat hominem lapsum sine gratia non posse diligere Deum super omnia amore affectivo, auctoritate D. Thomæ superius producta ex 1. 2. q.109. art. 3. Atqui expresse ibidem docet S. Thomas hominem propter corruptionem naturæ, nisi gratia sanetur, magis sequi bonum privatum, quam Deum. Igitur sine speciali Gratiæ auxilio homo lapsus bonum privatum Deo præfert; & consequenter diligit Deum amore, si non *quoad substantiam*, saltem quoad *modum* vitioso ac perverso. Probat ibidem Tournely assertionem suam ex canone 25. Synodi Arauxicanæ definientis neminem per liberum arbitrium peccato primi hominis attenuatum posse diligere Deum, sicut oportet: & veritate cogente fatetur adversus Suaresium hunc Canonem esse accipiendum de Amore Dei etiam ut Auctoris naturæ, quoniam Synodus Arauxicana repetit impotentiam hominis lapsi ad diligendum Deum super omnia, etiam ex infirmitate per arbitrium contracta. At Canon præfatus non distinguit inter amorem Dei inchoatum & perfectum, sed absolute pronunciat, *Prorsus donum Dei est diligere Deum*, & *nemo habet quicquam boni, nisi illud illi datum fuerit desuper*. Igitur quilibet amor Dei super omnia, etiam inchoatus & imperfectus, ex Deo est. Et quidem Semipelagiani ab eadem Synodo condemnati, uti pium aliquem affectum, ita fidei initium volebant ex nobis esse; ideoque declaravit hæc Synodus citato canone neminem posse, nisi gratia prævenerit, *aut diligere Deum*, *sicut oportet*, *aut credere in Deum*, *aut operari propter Deum*. Atqui ex dono gratiæ est fides non solum perfecta, verum etiam inchoata, ut cum Augustino cap. 9. de Prædestinat. Sanctorum declarat eadem Synodus canone 5. & 6. Igitur ex dono gratiæ est caritas, & amor Dei non solum perfectus, sed etiam inchoatus. Videatur S. Pater etiam de Gratia & lib. arb. cap.19. ubi deplorat tenebras, & ineptias Pelagianorum, qui cum scientiam legis ex

ex Deo esse faterentur, volebant caritatem, quæ facit ut scientia inflare non possit, esse ex nobis ipsis. Atque ne plura persequar; illius operis, cujus incrementum est a Gratia, a gratia debet esse principium, ut Deo totum tribuatur, & nemo credat se priorem dedisse inchoatam dilectionem, ut ei retribuatur perfecta. Quæ tamen omnia disputationis caussa, & absque ulla in oppositam opinionem censura, dicta sint.

Quæret fortasse aliquis, an in statu puræ naturæ Deum super omnia posset homo diligere. Si statum illum arbitraris possibilem, respondebis affirmative, eo quod tam Synodus Arauxicana, quam Augustinus & Doctor Angelicus videntur repetere dilectionem Dei ex gratiæ adjutorio propterea quod liberum arbitrium granditate primi peccati attenuatum sit, & voluntas ob naturæ corruptionem magis in bona commutabilia protendat. Si vero in oppositam sententiam declines, respondebis iccirco a te statum puræ naturæ denegari, quoniam in eo statu teneretur homo ad amandum Deum super omnia, atque si hoc faceret, bonam voluntatem haberet, & ad vitam perveniret æternam. Quod dubio procul divinæ gratiæ postulat adjutorium. In hac autem hominum conditione dicendum est ob vitium naturæ pravamque inclinationem arbitrii necessariam esse gratiam medicinalem sanantem vulnus concupiscentiæ; cum in statu naturæ integræ sufficeret auxilium Dei moventis. Atque hæc, doctrinæ S. Thomæ videntur consentanea. Non est igitur necesse cum hac præsenti quæstione illam etiam de possibilitate puræ naturæ implicare: & huic cum Thomistis fere omnibus subscribunt Bellarminus, Vasquez, Suarez, & alii, qui alteram quæstionem oppugnant. De illa disserui in Supplemento lib. XII: eamque in præsentia, ut me pede & modulo meo dimetiar, censeo prætereundam.

CONTRARIA ARGUMENTA EXPEDIUNTUR.

Objicies primo. Deuteronomii cap. XXX. v. II. legitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, non supra te est, nec procul positum:* & v. 14. *Juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud*. Esaiæ 44. versu ult. de Cyro legitur: *Omnem voluntatem meam complebis*. Marc. X. 19. quidam audiens commemorari a Christo præcepta legis ait: *Magister hæc omnia servavi a juventute mea*. Et v. 21. *Jesus intuitus dilexit eum*. Paulus etiam ad Philipp. III. v. 6. testatur se ante conversionem suam, justitiam, quæ in lege est, servasse sine querela. Possunt ergo etiam ab homine lapso præcepta legis sine speciali gratia adimpleri.

Resp. falsam esse consequentiam. Nam in Deuteronomio dicitur mandatum prope & in corde, quoniam in cordibus nostris diffunditur caritas, atque *ibi est fides, quæ per dilectionem operatur*, inquit Augustinus

gustinus q. in Deuteronomium quarta & quinquagesima. Atque hunc esse verborum Deuteronomii sensum constat ex Epist. ad Rom. cap. 10. v.8. 9. & 10. *Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei quod prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Est etiam mandatum legis prope nos, in quantum præscribit opera rationali naturæ consentanea, & quæ possunt impleri, si vitium, quod contra naturam est, sanetur per gratiam. Dicitur Cyrus omnem Dei voluntatem complesse, quoniam per eum Populo Judæorum a captivitate revertendi, & ædificandi templum facultas data est. Fuisse enim Cyrum idololatram antequam Astyagem oppugnaret, liquet ex proximo capite, versu 4. & 5. Aut si mavis Cyro specialem gratiam fuisse collatam, est id quoque probabile ex insequenti versu 13. *Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam.* In eo autem, cujus meminit Evangelista Marcus, dilexit Dominus pium percipiendi vitam æternam studium, & fidem in Christum versu 17. expressam; potuitque cum esset Judæus genere, in ipso præcedere fides aliqua Mediatoris implicita, & gratia qua præcepta legis impleverit: licet ob immoderatum divitiarum amorem, quem ex versu 22. & 23. deprehendimus, videatur mihi legem a juventute servasse quantum *ad substantiam* operum, sed fine perverso rem pecuniariam Deo præferens. Ac propterea inseminatum divinitus desiderium æternæ vitæ statim vetustate cupiditatis in illo emarcuit. Apostolus ad Philippenses scribens se conversatum sine querela secundum justitiam quæ in lege est, aut significat duntaxat se observasse instituta Majorum, & officia a lege Mosis præscripta: aut legem accipit pro illis præceptis, secundum quæ exercebantur judicia, affirmans se nunquam fuisse delatum ad judices supplicio aut verberibus afficiendum. Quem postremum sensum maxime mihi probant ea verba, γενόμενος ἄμεμπτος, *conversatus sine querela*; est enim ἄμεμπτος idem, ac sine *expostulatione judicii*. Nam quod *ad modum* attinet, legem fuisse transgressum serviendo ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, *desideriis & voluptatibus variis*, scribit ad Titum cap. 111. vers. 3.

Secundo objicies verba Apostoli ad Rom. 11. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* = Resp. 1. juxta sententiam Augustini Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis: quod sane scopo & verbis Apostoli undequaque cohæret. Redarguuntur enim eo loco Judæi, qui ex data sibi lege Gentes ad Christum venientes aspernabantur, & in circumcisione carnis gloriantes legem frangebant. Atque adversus istos Paulus clamat versu 13. non justos esse apud Deum auditores legis, sed factores tantum justificari, caussam subinde afferens, quoniam etiam Gentes, quæ legem non habent,

bent, præcepta possunt implere, & licet carne circumcisi non sint, habere possunt circumcisionem cordis in spiritu, & Judæos esse in abscondito. Tales fuerunt, inquiunt Chrysostomus, & Hieronymus in hunc locum, qui verum Deum in lege naturæ coluerunt, ut Melchisedech, Job, Ninivitæ, Cornelius, & alii gratia Salvatoris præventi. Cum ergo Apostolus tam aperte sermonem instituat de observantia legis, per quam justificamur apud Deum, & in qua preputium justitias custodiens, legemque consummans judicabit eos, qui per literam & circumcisionem sunt prævaricatores legis; eo quod hi carne, illi autem corde circumcisi sint; manifestum est per illud *naturaliter* legem Mosaicam excludere, non gratiam, sine qua nequit haberi justificatio, & circumcisio cordis in spiritu. Rectissime itaque Augustinus Juliano hunc eumdem Apostoli textum objicienti respondet lib. IV. cap. 3. n. 25. *Ideo dicuntur naturaliter quæ legis sunt facere, quia ex gentibus venerunt ad Evangelium, non ex circumcisione, cui lex data est; & propterea naturaliter, quia ut crederent ipsa in eis est per Dei gratiam correpta natura.* Et de Sp. & lit. cap. 27. num. 47. *Nec te moveat, quod naturaliter eos dixit quæ legis sunt facere. Hoc enim agit Spiritus gratiæ, ut imaginem Dei in qua naturaliter facti sumus instauret in nobis. Vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia.*

Resp. 2. Dato quod Apostolus de infidelibus orationem instituat; hi *naturaliter* ea quæ sunt legis exequuntur, in quantum per originale peccatum non ita est in mente hominum detrita Dei imago, ut nulla in ea veluti lineamenta remanserint, unde merito dici possit in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere. Ita S. P. Augustinus prox. capite 28. num. 48. Ex his autem non sequitur hujusmodi infideles præcepta legis complere quantum *ad modum*; sed quantum *ad substantiam*, & officia virtutum, quæ sint in seipsis inspecta rectæ rationis conformia: nec posse omnia, sed aliqua tantum faciliora, ut honorare parentes, nec aliis facere quod nemo perpeti vellet. At hæc quantum *ad modum* pertinet, non impleri sine gratia, commonstrat eo loci Augustinus, dicens quod si discutiatur quo fine virtutes Gentilium factæ sint, *vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemve mereantur.* Nec te moveat particula illa *vix*, ut dicas aliqua saltim a Gentilibus opera rectissimo fine & inculpate juxta naturalis legis præscripta patrari. Quamquam enim nolo ego inter Scholasticos arbiter sedere, & opinionem meam præcedenti capite declaravi; obvia est responsio etiam Gentilibus aliquando gratiam adesse ad refringendos inanis gloriæ, & cupiditatis stimulos; ut demonstravi cap. 2. Prop. IV. Certe Augustinus memorato cap. 28. de Sp. & litera ab iis, qui secundum justitiæ regulam opera exercent laudabilia non dehonestata perverso fine, gratiam nequaquam excludit: sed tantummodo probat stare testamenti novi discrepantiam a veteri, quod per illud lex olim scripta in

in tabulis instauretur in corde Fidelium, sive testimonium Apostoli accipiatur de Gentibus, quæ venerunt ad Evangelium, sive de Infidelibus: propterea quod manet quidem adhuc in istis lex naturæ, per quam nonnunquam executioni mandant virtutum officia, sed tamen ut lex instauretur in corde, ita ut hæ virtutes bonæ sint undequaque, nec in praxi animus superbia, aut vitiosa cupiditate vincatur, ipsa lex debet in corde per novum testamentum, & per gratiam Christi imprimi iterum, & instaurari. Absolvit ergo Apostolici textus explicationem S.Pater num.49. his verbis: *Quodlibet horum accipiatur, constat gratiam Dei promissam esse testamento novo etiam per Prophetam: eamdemque gratiam in eo definitam, ut scribantur leges Dei in cordibus hominum*. Quapropter ex memorato cap.28. recte infertur Gentiles quandoque agere secundum justitiæ regulam, & merito laudari, interdum quoque operari fine non malo: quod nos cap. 2. distinctis thesibus explicavimus. Verum in his Christi gratiam, & aliquam fidem non præcedere, perperam ex hoc loco quidam deducere moliuntur. Imo si animadvertas sedulo, demonstratur oppositum: primo, quia bene undequaque operantes vincunt naturæ vitium, quod utique sanat gratia. Deinde quia legem habent non solum in mente, sed etiam inscriptam cordi, videlicet cum bona voluntate conjunctam. Rursus quia S. P. lib. IV. contra Julianum cap.3.num.32. hæc Gentilium opera Gratiæ deputat. Postremo quia eodem cap. num. 25. docet opera quæque infidelium sine Christi gratia, etsi officio sint bona, ac minus punienda iis, quæ naturalem legem transgrediuntur, habere tamen peccatum sibi conjunctum non ratione sui, sed ob intentionem operantium, qui aut terrenæ patriæ exhibent Babylonicam dilectionem, aut dæmonibus, vel humanæ gloriæ deserviunt. Num vero hæ duæ responsiones veræ sint & legitimæ, videbit qui Augustini testimonia non divulsa & mutilata, sed ut jacent laudatis capitibus numerisque explanata, attente perleget. Hac secunda responsione solvuntur aliorum Patrum sententiæ primo aspectu contrariæ. Quotquot enim textum Apostoli de infidelibus exposuere, aut laudarunt in iis virtutum officia duntaxat, aut gratiam penitus non excluserunt, aut de vitio naturæ instaurandæ & sanandæ eo loci non pertractarunt. Nam & infideles exhibere honorem parentibus, reddere suum unicuique, non pejerare, aliqua hujusmodi facere nulla vituperatione, sed laude in se digna, & merito Patres scripserunt, & nullus negat Catholicorum.

Si dixeris damnatam esse Propositionem 22. Baji: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus;*

Respondetur primo cum Vasquez 1. 2. disp. 190. q. 109. cap. 18. num. 178. damnatam esse ob acerbitatem Censuræ: *Quis dicat*, ait do-

doctissimus Jesuita, *damnari sententiam hujus Doctoris in eo quod ait, illud testimonium de Gentibus fidelibus intelligendum esse, cum sit sententia S. Augustini, & omnium Patrum?* Et infra, *Sensum hujus damnationis, prout a me explicatus est, contuli cum Illustrissimo Domini Cardinali Toleto, cum Sacri Palatii Concionator, & Theologus esset, anno* 1586., *eumque probavit, & germanum esse dixit, propriaque manu subscripsit, cujus subscriptionis exemplum apud me adhuc est.* Quis autem poterat damnationis sensum melius percipere, quam Toletus missus a Gregorio XIII. Lovanium in Caussa Baji, & ab ipso Pontifice circa Bullam a Lovaniensibus recipiendam plenissime instructus? Revera cum S. P. Augustinus doceat, quod etiam si Apostolicum testimonium accipiatur de infidelibus, stat adhuc discrimen inter legem, & gratiam, neque hæc interpretatio adjuvat Pelagianos conantes ex hoc loco probare in infidelibus veras esse virtutes; constat propositionem Baji insimulantis eamdem interpretationem Pelagianismi esse falsissimam, atque acerbissimam. Quod tamen addit Vasquez omnes Patres explicare locum Apostoli de Gentibus fidelibus, arbitror esse falsum: & propterea articulus Baji est etiam Patribus injuriosus. At Patrum sensa non repugnare Augustino verum est, ut supra dicebamus. Resp. 2. in sensu ab Auctore intento articulum Baji non solum falsum esse, sed etiam hæreticum. Significat enim infideles sine gratia *habituali*, quam tantum Bajus admisit, & sine qua omnia opera infidelium asseruit esse peccata, non posse observare legem naturalem; cum possint optime *quoad substantiam* absque ulla gratia speciali, *quoad modum* vero cum inspiratione Spiritus sancti moventis, & nondum inhabitantis.

Ob.3. Si nemo sine gratia posset diligere Deum tanquam auctorem naturæ, immerito damnata esset tricesima quarta propositio Baji: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris literis, ac plurimis veterum testimoniis excogitata.* Idem asserendum est de propositione 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia cum elatione præsumptionis humanæ cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.*

Respondetur hujusmodi propositiones rectissime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere: atque hic amor non est a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quenellus, & Jansenius commenti sunt, refutati de H. Calviniana cap. 2., sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est Auctor naturæ, neque amor iste *secundum substantiam* malus est, sed bo-

bonus & rectæ rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei Auctoris naturæ & bonus undequaque sine gratia Spiritus sancti inhabitantis, quam duntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62., in quo rejicit tanquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiæ, *alterius quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quæ fit per inspirationem Spiritus sancti nondum cor inhabitantis & in eo caritatem diffundentis*. Ex qua prava doctrina sequeretur quæcunque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35., ut cap. 2. dictum est. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc perniciosam hæreticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesiæ animadversionem.

Illud quoque respondere possumus prædictos articulos Baji fuisse damnatos, non ob id, quod spectat ad duplicem amorem, sed quod attinet ad nimis austeri, severique judicii libertatem. Ita Gabr. Vasquez 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 28. Suarez etiam Prologom. 6. de Grat. cap. 2. num. 14. fatetur plures Bajanos articulos fuisse damnatos non propter doctrinam, *sed propter acerbitatem & audaciam*. Quod declarasse ipsum summum Pontificem Pium V. colligitur ex iis, quæ supra diximus de Cardinali Toleto, & contestatur Vincentius Contensonius Tom. 1. lib. VIII. disp. 1. cap. 1. §. 1. In serie harum propositionum esse præsertim tricesimam quartam, ex eo constat, quod Eminentissimus Bellarminus lib. 6. de Grat. & lib. arb. cap. 7. tam intrepide sententiam nostram defendit, ut scribat: *Existimamus non posse Deum, nisi ope ejus, diligi neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecte, neque imperfecte, ullo modo; atque hanc non dubitamus sententiam S. Augustini, imo & Scripturarum, & Conciliorum, quicquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint*. Quis autem dixerit tantum virum damnatam in Bajo opinionem aut ignorasse, aut propugnasse?

Objicies 4. quædam argumenta a ratione, quorum solutio ex dictis facillima est, ideoque ea breviter proponuntur. Est autem primum: Præcepta Decalogi sunt proportionata naturalibus viribus creaturæ rationalis; possunt ergo naturaliter adimpleri. Alterum est: Potest mens humana citra specialem gratiam Deum cognoscere, & incommutabilis justitiæ legem percipere: igitur potest voluntas Deum amare, & secundum justitiæ regulam operari. Sequitur tertium: Connaturale est homini diligere summum bonum, si illud mente percipiat. At per ideam naturaliter inditam percipimus summum bonum esse Deum. Ergo Deum diligere connaturale nobis est. Accedit quartum: Possumus naturaliter diligere creaturas; quare non Deum rebus omnibus creatis amabiliorem? Quintum est hujusmodi: Potest homo sine gratia Deum

Deum glorificare; Apostolus enim ad Rom. 1. v. 21. reprehendit Gentiles Philosophos, *quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt*. Cultus autem Dei nihil aliud est, quam caritas per Augustinum Epist. 167. alias 29. Igitur si potest Deus sine gratia glorificari, potest etiam amari. Postremum esto: Potest dari amor inchoatus & imperfectus, qui nec ordinetur ad supernalem beatitudinem, nec positive Deum præferat bono alicui creato. Ad hunc amorem non requiritur gratiæ auxilium; Igitur, &c.

Respondetur ad primum, præcepta Decalogi esse naturæ rationali proportionata quantum spectat ad objecta, & ad officia præceptorum, non autem quantum attinet ad modum, & finem; idque ob ipsius naturæ corruptionem, cui appetitus laudis, aut noxia cupiditas subrepit: hoc tamen pacto etiam esse proportionata, si vitium naturæ sanetur, & Dei imago, in qua naturaliter conditi sumus instauretur per gratiam; ut de Spir. & lit. cap. 21. docuit nos Augustinus: Qui etiam de natura & Grat. cap. 48. exemplum affert lucis, quam sani oculi vident, non ægri; & cap. 49. possibilitatis ambulandi, quæ est in sanis pedibus, non in confractis; quibus exemplis demonstrat adversus Pelagium neminem posse absque adjutorio Salvatoris ita legem servare, ut vitet peccatum, quoniam corpus aggravat animam, terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & vitiata natura, de qua loquimur, medicum implorat, & clamat, *Sana animam meam*.

Ad secundum facilior est responsio, si dicamus nullam cognitionem sive naturalis, sive practicæ veritatis, si ab inspiratione gratiæ disjuncta est, posse animum nostrum ad pia studia inflammare. Vel enim scientia cum interiori suavitate & caritate conjungitur, vel tantummodo veritatem ostendit non impertiendo caritatem. Si sit cognitio prioris generis, est Gratia Christi, qua agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus, auctore Augustino de Gratia Ch. cap. XII. Si vero sit cognitio sine inspiratione dilectionis, inflat, non ædificat; neque ad servandam legem sufficiens est, quemadmodum commonstrat S. Pater capite præcedenti, Pauli Apostoli auctoritate & exemplo. Neque id scientiæ vitium est, sed animi, qui pressus corpore ab idea universali vertitur ad imagines temporalium specierum, easque particulari & practico judicio præfert bono summo, atque incommutabili, ut possit dicere cum Apostolo, *Quod odi malum, hoc ago*: aut cum altero, *Video meliora proboque, deteriora sequor*. Sed vide quæ cap. 3. disserui de vitiorum origine, nec non Doctorem præclarissimum de Nat. & Gratia cap. 50. Potest tamen responderi, non esse de mente humana, & de voluntate eodem modo ratiocinandum. Nam, ut docet S.Thomas 1.2. q.109. art.2. ad 3. *Magis est natura humana corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*. Cujus rei facile est caussam assignare:

signare : eo quod a voluntate peccatum proxime procedit ; & in voluntate commoratur. Non enim peccat homo malum cognoscendo, sed bonum male appetendo : neque ipsa ignorantia sine libera voluntate potest esse culpabilis. Quare recta cognitio suapte natura non infert voluntatem rectam ; & fides ipsa omni cognitione naturali præstantior sine caritate nihil prodest.

De tertio argumento plura non dicam. Etenim percipimus Deum esse summum bonum notitia universali & speculatrice, non singulari & practica, ut explicatum est modo : & licet sit nobis connaturalis dilectio, non est tamen saltem naturæ corruptæ connaturalis ordo debitus dilectionis, qui est uti rebus creatis, & incommutabili bono inhærere ; *cum appetitus voluntatis rationalis sequatur in hoc statu bonum privatum, nisi sanetur per gratiam*. Quod si dicas voluntatem rationalem naturali inclinatione ferri in summum bonum ; respondeo & hanc inclinationem a contraria & vehementiori retardari : & hanc esse perfectionem rationalis naturæ, ut sit ordinata ad finem per gratiam obtinendum ; & demum non repugnare inclinationem naturalem in objectum cui adhærere non potest, nisi divinitus adjuvetur, ut anima separata appetit corporis unitionem, infirmus valetudinem, & quilibet homo perpetuam felicitatem.

Ad quartum hanc responsionem habeto. Vel sermo est de amore rerum creatarum propter seipsas, vel propter Deum. Si res creatæ amentur propter seipsas, fruimur creaturis, & amor castus non est, sed exoritur a voluntate infirma, depravata, ac proniori ad privata bona, quam ad summum & immutabile. Proinde qui ita amat non proficit, sed deficit, & exhibendo Babylonicam dilectionem aut inflatur superbia, aut cupiditate deprimitur. Quod si creaturæ amentur propter Deum, dilectio ex Deo est, neque sine gratia potest haberi ; ut affirmat Joannes Evangelista, & demonstrat Augustinus de Grat. & lib. arb. cap. 18.

In quinto falsa est interpretatio eorum, qui verba Apostoli de aliquali dilectione, quæ non sit dilectio Dei super omnia, solent accipere; non enim glorificant Deum, sicut Deum, qui illum singulis creaturis non præferunt. Errant etiam qui Dei cultum in illa aliquali dilectione nituntur commonstrare ex Epistola 29. Augustini. Nam S. Doctor scribens eo loco : *Quid est pietas, nisi Dei cultus ? Et unde ille colitur nisi caritate ?* loquitur de servis Christi piis ac fidelibus habentibus pietatem appellatam a Græcis εὐσέβεια, vel expressius θεοσέβεια ; & de caritate, quæ est de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, & quæ est legis totius plenitudo. Quamobrem non video, cur Tournely, qui in ea est sententia, neminem sine speciali auxilio gratiæ posse diligere Deum super omnia, probet ex verbis Apostoli & Augustini esse ex nobis amorem aliquem inchoatum ; cum tam aperte cultum, & dilectionem

nem ſuper omnia uterque commendet. Eſt ergo veriſſima interpretatio, & Apoſtolico teſtimonio conformis, Gentiles philoſophos Dei notitiam habentes, illum non glorificaſſe ſicut Deum, quoniam evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, ideſt magis allecti ſenſibilibus bonis tranſmutarunt veritatem Dei in mendacium, & creaturæ potius ſervierunt quam Creatori. Digniſſimi reprehenſione, quia vel habebant gratiam ſufficientem ad reſiſtendum ſenſuum illecebris, vel hac gratia juſto judicio privati libere traditi ſunt in deſideria cordis eorum. Sed legito cap. 1. Epiſtolæ ad Rom., & viceſimum ſecundum Auguſtini de Nat. & Grat. contra Pelagium.

Ad poſtremum, quoniam nolo eſſe longus in ſingulis explicandis, reſpondeo breviter, amorem illum inchoatum, ſi bono mutabili nequaquam hæreat, eſſe ex Chriſti gratia: *Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo: ſed ſi caritas eſt, tota nobis ex Deo eſt*; inquit lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. Augustinus.

CAPUT V.

Requiri gratiam Salvatoris ad vitandum peccatum, & tentationes vincendas.

Epigramma.

Nulla anima eſt, quæ non mortali carne gravetur,
Nec quæ corporea conditione gemat.
Sed confirmare invalidam, & frenare rebellem
Legitimum & proprium eſt mentis opus dominæ.
Quæ vis naturæ ut moderamine temperet æquo,
Et ſubdat ſceptris noxia quæque ſuis,
Auxilium a Domino & vires petat, ut valeat ſe
Vincere, nec ſenſus incitet illa ſuos.
Nam nullos famulæ poterit compeſcere motus,
Ni fuerit Chriſti ſemper amore potens.

Prop. Non poſſumus aut peccatum vitare, aut tentationem aliquam ſine gratia vincere undequaque, ideſt, æquo moderamine, ita ut motus ſenſuum compeſcantur, & frenetur appetitus rebellis.

Sequitur hæc propoſitio ex dictis; nam aliquomodo nos abſque gratia recte operari, & tentationem ſaltim levem ſuperare, inſpecta ſubſtantia operum & officio virtutum, tam verum eſt, quam poſſe impleri ſine gratia aliqua præcepta, & multa opera ab infidelibus fieri, quæ ſecundum ſe nequeunt vituperari. At undequaque ſine ſpeciali gratia nullum peccatum, & nulla tentatio quamvis minima vincitur; quoniam,

niam, ut sæpenumero dictum est, si non adjuvat gratia medicinalis oritur ex bono opere & tentationis victoria tumor superbiæ, & vitio pellitur vitium. Quod afferit hoc Epigrammate Prosper, & Augustinus lib.xxi. de Civ. Dei cap.16. & in iv. contra Julianum cap.3.

Breviter tamen confirmatur propositio. 1. Divinis literis: Sap. enim viii. legimus: *Nemo potest esse continens, nisi Deus det*. Apostolus ad Romanos viii. 37. ait: *In his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos*. Est in Græco, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς, propositio cum genitivo, significans, *cum viribus a Deo datis gratuito amore*, cum ex regulis Grammatices, tum ex versu 1. & 2. capitis quinti, ubi dicitur, nos habere pacem ad Deum, & accessum per fidem ad gratiam, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Per Dominum nostrum Jesum Christum*. Matth. etiam vi. 13. jubemur orare, *Et ne nos inducas in tentationem*. II. Probatur ex definitionibus Ecclesiæ; nam Innocentius in Rescripto ad Concilium Carthag. *Nisi magnis precibus* (inquit) *gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrenæ labis, & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium*. Et ad Patres Milevitanos: *Ecce homines, qui non posuerunt Deum adjutorem sibi. Negantes auxilium Dei inquiunt hominem sibi posse sufficere, nec gratia nunc egere divina: qua privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat*. Synodus 2. Araux. canone 9. *Divini muneris est, cum & recte cogitamus, & pedes nostros a falsitate, & injustitia continemus*. Et canone 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum*. III. Probatur ex Augustino; qui in Epist. 106. nunc 186. cap. 9. ait, *ex adjutorio Dei nostram provenire victoriam*; & cap. 10, *Sine gratia dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere*. In Psalm. 18. *Deo desistente ab adjutorio laborare potes, vincere non potes*; & Serm. ix. de div. cap. 9. *Sine dubio vinceris, si illum adjutorem non habueris*. IV. Probatur ratione: Aut vitatur peccatum Dei amore, aut fine honesto, aut perverso & vitioso. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honestus finis fine gratia, saltem in praxi, non datur. Item nec Dei amor, ut in superioribus demonstravi. Ergo sine gratia abstinere prorsus a peccato, & tentationes superare non possumus. *Tunc itaque* (ait S.Pater de Civit. Dei libro xxi. cap. 16.) *victa vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat, nec aliter, nisi per Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum*.

Ad hæc vero sunt qui respondent, valere hæc omnia de victoria tentationum ad veram justitiam pietatemque spectante. Quibus propositione prima capitis præcedentis, & in tertio quoque capite plenissime est satisfactum. Liquet etiam ex dictis hactenus, requiri gratiam non solum ut vincamus, sed ne ipsi vincamur, ne quis succumbat diabolicis

bolicis laqueis irretitus, ne in falsitatem atque injustitiam labamur, ne apertissima vitia pellantur aliis occultis, quæ putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia, & quædam sibi placendi altitudo ruinosa, ut Augustinus ait eodem cap. 16. de Civ. D. libro XXI. Nullam itaque, quantumvis minimam tentationem possumus superare, si gratia destituamur, nisi forte more Romanorum, in quibus *Vicit amor patriæ, laudumque immensa cupido*. Id autem quod nonnulli scripsere gratiam præstare ut facilius tentationes & peccata vincantur, pariter refutatum est supra: atque ulterius rejicitur Epistolis nuper laudatis Innocentii, & Augustini, locisque aliis innumeris non semel in aspectum productis.

Contra hanc propositionem urgent Adversarii plures propositiones Baji, & Quenellii, præsertim ex Bajanis 27. *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet*: & 29. *Fures ii sunt & latrones, qui dicunt tentationi ulli sine gratiæ adjutorio resistere hominem posse, sic, ut in eam non inducatur, aut ab ea superetur*. Et ex Quenellianis 38. *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*: & 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*.

Verum facilem ista habent intelligentiam ex Responsione ad ob. 3. præcedentis dissertationis. Liberum enim arbitrium sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde post lapsum non solum tenebræ & malitia manent, sed etiam imago Dei non omnino detrita, idea honestatis, & lumen rationis, & in bonum universale congenita & antiqua propensio. Potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus & Quenellus impie dixerunt. Potest exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere *quoad substantiam*, operatione secundum se laudabili & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque. Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali sine habitu fidei & remissione peccatorum, qualem Gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quenellus apertissime oppugnarunt. Omni ergo jure istorum assertiones anathemate confixæ sunt; & quamquam aliquæ sensum catholicum habere queant, & videantur speciem veritatis præferre; sunt in sensu ab auctoribus intento respective falsæ, scandalosæ, & hæreticæ. Quæ cum ita sint, miramur justissima harum propositionum damnatione, nonnullos abuti ad criminationem Augustinianæ doctrinæ: quasi nullam tentationem etiam minimam sine gratia superari non posse, non propugnent etiam Bellarminus, Franciscus Toletus, & Vasquez, quem vide P. 2. disp. 190. cap. 107. aut quasi in condemnatione Baji & Quenellii proscripserit Ecclesia, quæ olim definivit adversus hæreticos Pelagianos.

Secundo objiciunt testimonia Augustini scribentis in primo De peccat.

cat. meritis cap.22. *Unde enim fit, ut homo ab ineunte pueritia, modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras provectior, aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia christiana non possit?* Idem Augustinus lib.1. de Civ. Dei cap.23. Marci Reguli virtutem commendat, & lib.v. cap.12. virtutes inclytas Romanorum.

Respondetur hæc nullius esse momenti. Sanctus enim Augustinus in primo De peccatorum meritis probat eo argumento gratiam fidei Christianæ non rependi virtutibus moralibus & humanis, nec pro antegesta vita rationales animas pestibus corporeis affligi. Addidit prætere consulto, *Ex magna parte*; ne opineris, victoriam libidinum, ceterasque virtutes bonas esse in illo homine undequaque. In primo de Civitate Dei Regulum præfert Catoni, quoniam is victus Cæsari dedignatus est subjici; Regulus autem maluit Romanos ferre serviendo, quam eis se auferre moriendo: utrumqe autem ait peccatum peccato declinasse. Aliorum Romanorum virtutes bonas extitisse quantum ad officium, non quantum ad finem attinet, & propterea fuisse illis redditam mercedem temporalem, satis arbitror repetitum. Oppositiones aliæ, si quæ sunt, facillimam habent ex dictis solutionem.

Quæri loco isto solet, num justus gratia sanctificante exornatus opus habeat etiam actuali, ut peccata declinet. De ea pertractavi de H. Pelagiana cap.vi. Prop.2. Cum Synodus Arauxicana can.x. definiat etiam justis ac sanctis divinum adjutorium semper esse implorandum; videtur affirmativa sententia firmissima, atque tutissima.

CAPUT VI.

Omnia peccata venialia devitare est divinæ gratiæ singularissimum privilegium.

EPIGRAMMA.

Magna quidem in multis est excellentia Sanctis,
Quorum animos superi gratia roris alit.
Sed dum mens quædam patitur mala corporis ægri,
Et pugnam internis exteriora movent,
Nunquam ita perfecto capitur victoria bello,
Vera ut securus pace fruatur homo.
Inter discordes motus contagia serpunt,
Ipsaque virtutum gaudia vulnus habent;

Ut

Ut faciat notum longa experientia cunctis,
Non esse hoc plenam tempore justitiam:
Ni Dominus miserando lavet delicta suorum,
Et dans virtutum munera det veniam.

Propositio. Toto vitæ tempore nequit justus pugnam, quam internis movent exteriora, perfecta victoria superare, ita ut discordibus motibus rationis ac sensuum non excitetur levis quædam noxia delectatio deliberata, & servetur in excellentia sanctitatis plena justitia. Quare nemo vitare potest peccata quæque venialia in tota vita, nisi ex speciali Dei privilegio.

Hanc propositionem communiter a Theologis probatam confirmant omnium plane genera argumentorum. Traditur primo in sacris literis. Paralip.II. cap.6. v.36. *Non est homo qui non peccet* Eccles. 7. v. 21. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Jacobi 3. v.2. *In multis offendimus omnes.* Joan. Epist.1. cap.1. v.8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Quæ omnia ad omnes homines etiam sublimioris sanctitatis pertinere, liquet ex universali verborum pronunciatione, ex Can.6. Synodi Milevitanæ, ex Augustino de Nat. & grat. cap.36.& 2.de Peccatorum meritis cap.7. & 13. Demonstratur 2. ex Oratione Dominica, qua etiam eximiæ probitatis viri quotidie orant dicentes, *Dimitte nobis debita nostra*: quod argumentum repetitur ab Augustino loco nuper laudato, & de Nat. & grat. cap.35. & de Dono Persev. cap.v. Quæ oratio non solum est humilis, sed etiam vera, ut Tridentinum inquit Sess.6. cap.XI. & si quis *sic accipiendam putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia vere ita est*, noverit hanc interpretationem esse Pelagianam memorato Canone VI. Milevitano proscriptam. Tertio communitur testimoniis Sanctorum Doctorum. Inter quos S. P. Augustinus de Peccat. meritis lib.2. cap.7. ait: *Credo Scripturæ dicenti, Non intres in judicio cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Et ideo misericordia Dei opus est, quæ superexaltat judicio, quæ illi non erit qui non facit misericordiam. Et Propheta cum diceret, Dixi pronunciabo adversus me delictum meum Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei, continuo subjunxit, Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore oportuno. Non ergo omnis peccator, sed omnis Sanctus: vox enim Sanctorum est, Si diximus quia peccatum non habemus nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est, &c.* Et de Nat. & grat. cap.36. *Hac ergo Virgine* (Beatissima Dei Genitrice) *excepta, si omnes illos sanctos & sanctas cum hic viverent congregare possemus, & interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus, utrum hoc quod iste dicit, an quod Joannes Apostolus? Rogo vos quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent una, voce clamassent, Si dixerimus,*

mulierum major Joanne Baptista, & in Hymno Ecclesiæ dicitur illum petiisse sub teneris annis deserta, *Ne levi posset maculare vitam Crimine linguæ*. Sed primis verbis ostenditur tantum prærogativa Joannis super ceteros antiquæ legis Prophetas, postremis singulare illius studium in custodia linguæ, & cultu solitudinis celebratur. Et observatum a multis non male, *ἐγήγερθαι*, *surgere*, quod usurpatur citato loco Matthæi, significare sermonis proprietate adventum Prophetarum, ut colligitur ex Lucæ VII. 16. *προφήτης μέγας ἐγήγερται*, & Joan. VII. 52. *ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται*. Verum si mavis Joannem ab omni culpa levissima fuisse immunem, imo si id concesseris cum Panegyristis hujus ævi eximio cuilibet Divo, ne amplificatio Rhetorica candori Theologiæ quid tenebrarum offundat, dicam tantam sine vulnere victoriam singulari gratiæ miraculo tribuendam.

Jam vero contraria argumenta solvenda sunt. Opponebant Pelagiani plura Scripturarum testimonia, quibus ostenditur permultos in hac vita fuisse perfectos. Hujusmodi sunt: de Job legitur cap. I. *Non est illi homo similis super terram, sine querela, justus, verus Dei cultor, abstinens se ab omni opere malo*. De Zacharia, & Elisabetha Lucæ I. *Erant autem justi ambo, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela*. Joannes cap. 3. ait: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ejus in ipso manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*. Apostolus ad Philipp. 3. *Quicunque perfecti sumus, hoc sentiamus*. Sunt alia hujus generis plurima.

Generalis responsio est, duplicem dari perfectionem: unam secundum vitæ istius modum, cui hoc quoque imputatur, si se quisque noverit imperfectum; & licet sine aliquo conscientiæ vulnere esse non possimus, remediis spiritualibus vulnera nostra curamus. Altera perfectio est patriæ, ubi maximum lucrum est sæcularibus laqueis non teneri, nullis peccatis ac vitiis carnis obnoxium fieri, neque ulla emendandis purgandisque peccatis adhibenda est medicina. Delineat nobis Augustinus hanc duplicem perfectionem in lib. IV. ad Bonifacium cap. 10. In ipsa enim perfectionis linea sunt gradus distinguendi, quorum summus est non posse jam esse imperfectum. Sed & in hac vita unus altero perfectior est: nam, ut S. Doctor scribit in 2. de Peccatorum meritis cap. XV., *Potest fieri, ut jam sit aliquis sapientiæ perfectus auditor, cujus nondum sit perfectus doctor: potest perfectus esse justitiæ cognitor, nondum perfectus effector*. Plures itaque in hac vita priorem habuere perfectionem, in qua justus accusator est sui, & quotidie orat, *Dimitte nobis debita nostra*. Singula tamen, quæ opponuntur, versat singulatim S. Doctor citato libro de Peccatorum meritis a cap. 6. ad vicesimum octavum. Demonstrat Jobum laudari comparatione aliorum, qui erant in terra: Zachariam Sacerdotii officio perfungentem etiam pro suis delictis hostias obtulisse, servasse cum uxore legem sine querela,

rela, ita ut de illorum vita nemo quereretur, neque recte fuisse operatum cum simulatione, & hypocrisi. Demonstrat hominem natum ex Deo non peccare, & peccare non posse, quoniam peccatum oritur ex vetusta nativitate, per quam quandiu vivimus in corpore corruptibili, ipso Joanne Auctore, si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus: nemo autem peccat, in quantum gratia spiritali regeneratur, & est in Christo nova creatura, novumque figmentum, non adhuc tamen, ut in novitatem perfectam transierint totius vetustatis reliquiæ. Animadvertit fieri non posse, ut pugnent invicem Apostolica testimonia. Observat Apostolum Paulum scribentem, *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus*, demonstrare se in alia re perfectum esse, in alia non esse; sicut in doctrina legis dici potest quisquam perfectus, etiamsi eum aliquid adhuc lateat. Sed non pigeat capita citata perlegere.

Rursus objiciunt: si non possumus ordinariis gratiæ auxiliis omnia venialia peccata devitare, cur nobis præcipitur a Deo, qui non jubet impossibilia, *divina mandata custodiri nimis*, nulla scilicet transgressione etiam parva? Cur oramus quotidie, ut Dominus dirigat *sensus, sermones, & actus nostros, ut ad nullum declinemus peccatum?*

Respondetur utique posse in hac vita hominem esse sine peccato per Dei gratiam, & liberum ejus arbitrium: sed non potest potentia proxima & conjuncta cum actu, nisi gratia illa sit specialis: quemadmodum potest quisque per auxilia sufficientia observare mandata, non tamen observabit actu, nisi auxilium si efficax. Sufficit autem etiam potentia ab actu sejuncta, ut Deus impossibilia non dicatur jubere, sitque transgressio libera, voluntaria, & culpabilis. Hæc est responsio Augustini lib. 2. de Peccat. mer. c. 6. & 16. Quare autem ut vitentur actu peccata omnia etiam minima, singularis gratia sit necessaria, ratio est, quia simul præceptis omnibus negativis, & positivis nonnullis tenemur obstricti, simul internis, externisque pugnis impetimur, simul ratio ac sensus suas pingunt imagines, simulque plura vitanda sunt, cupiditas, ambitio, suggestio, negligentia, & motus quilibet inordinatus. Adjuti ergo divina gratia possumus quodlibet in individuo peccatum depellere, tentatorem fugare, surgentem motum comprimere; at id non consequemur plena victoria, & sine vulnere, ita ut nulla minima culpa in diuturno certamine maculemur. Neque nos desides magnum hoc periculum debet reddere; sed ad orationem impellit magis, ut Domino auxiliante omne declinemus peccatum, etiam minimum, si fieri potest, sin autem, ea saltem quæ advertentia patrantur, & mortalibus viam sternunt: hæc autem maxime. Juxta hanc explicationem, admitto distinctionem vulgatam, *collective* omnia peccata venialia non possunt vitari, possunt bene *distributive*. Quæ tamen distinctio, ut traditur a nonnullis affirmantibus singula peccata distributive, & unum post

aliud occurrere, non simul, non dari præceptum omnia *collective* vitandi, neque justum habere ad hoc liberum arbitrium, videtur falsa. Nam controversia inter Cælestium & Augustinum erat, num in corpore mortis hujus, ubi caro concupiscit adversus spiritum, possit homo vivere absque ullo peccato, & collective vitare omnia, ita ut nullum omnino committat contra manifestum præceptum omnia simul vitandi. Legitote librum Augustini de Perf. Justitiæ capite VIII., & sequentibus.

CAPUT VII.

Num donum Perseverantiæ Gratia sit specialis.

EPIGRAMMA.

Sæpe quidem Dominus sic cuncta adversa repellit,
Ut nullo attingi vulnere possit homo.
Sed mirabilior tunc est manus Omnipotentis,
Illata afflictum cum mala non superant.
Laudetur Custos virtutem dans toleranti,
Intima corrumpat ne furor exterior.
Nam non certanti nulla est speranda corona:
Palmam, qua capitur gloria, finis habet.

PRÆNOTATIO.

Disputaturus Augustinus de magno dono Perseverantiæ præmonet cap. I. instituí dissertationem de perseverantia illa, qua usque ad finem vitæ perseveratur in Christo, ut nullum sit ulterius cadendi periculum, & de qua legimus in x. cap. Mat. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Ad perseverantiam enim, qua justus continens est aliquandiu, sed esse desistit, & quam si perseverantiam placet appellare, nolumus de verbo contendere, jam ostendimus præter gratiam *habitualem* a justis *actuale* auxilium esse implorandum, atque istud efficax esse natura sua. De priori ergo, ac propria *Perseverantia* dicturi duplex munus gratiæ in illa distinguimus, exteriorem scilicet dispositionem providentiæ, & internam sanctæ dilectionis inspirationem. Et illa quidem specialis erga electos providentia in hoc maxime vigilat, ut instante animæ transitu, extremoque damnationis periculo valida tentationum removeantur obstacula, ne justificatus succumbat, & varii vitæ casus ita dirigantur, ut mors corpus animumque dividat, dum gratia Justificationis hunc ornat, ita ut in osculo pacis rever-

revertatur ad Dominum, qui dedit illum. Quamquam enim mors corporalis est secundum se post deperditam originalem justitiam, caussis quibusdam naturalibus, idest, corporis temperamento, insalubritate aeris, morborumque vi accelerata & inducta; tamen ut conjuncta est cum æterna prædestinatorum salute, idest, in quantum advenit dum justo sanctitas adest, & antequam de bono convertatur in malum, nectens extrema corruptibilis vitæ atque perpetuæ felicitatis, addit ad naturalium caussarum seriem beneficium supernaturalis & vigilantissimæ providentiæ. Quicquid namque divina præscientia & voluntate disponitur caussa conferendæ beatitudinis, habet sub naturali rerum mundanarum devolutione ocultissimum Glorificatoris consilium, ac beneplacitum. Interna autem sanctæ delectationis inspiratio, gratiæ *habituali* superaddita, & adeo valida atque robusta, ut concupiscentiæ motus, omniumque tentationum, quarum in morte impetus solet esse vehementior, propulset oppugnationem, iis maxime necessaria est, qui nec immatura, nec repentina morte abripiuntur, sed cum hoste luctari debent, & caritate flagrantissima pugnantem vincere cupiditatem. Tales sunt qui ægritudine anxia atque acerba agunt animam, & dum terrena inhabitatio dissolvitur, mundi commoda, necessarios, & omnia temporalia bona, quorum cupiditate non tangi nequeunt, sentiunt a se deperdi: atque majori illustratione & inspiratione superna opus habent, si communibus hisce malis ob anteactæ vitæ teterrimam imaginem, vel insidias Satanæ accedant deteriora; majorem etiam postulant, dum truce Martyrium subeunt, vel mortem aliam violentam hominum æstimatione turpissimam. Quapropter habet donum Perseverantiæ, quemadmodum de gratia in universum disputavi, gradus plures, ita ut magis in uno, quam in altero juxta periculi magnitudinem splendeat; quamvis sit in prædestinatis omnibus magnum & singulare beneficium.

Duo hæc, externam providentiæ directionem, & internam specialis gratiæ inspirationem complecti donum perseverantiæ, ex Scripturis S. P. Augustinus evidenter demonstrat. Primum quidem in lib. de Præd. SS. cap. 14. ex verbis Sapientiæ, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Quæ verba, cum Semipelagiani assererent prædestinationem ex præscientia, ita explicat S. Pater, *Dictum est enim secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat, idest, qui ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto*. Idem docet de Corrept. & Gr. c. VIII. & de Dono Perf. c. 17. Alterum vero de interiori gratia, per quam Deus operatur nostras cogitationes & voluntates, demonstratur a D.P. permultis textibus Scripturarum paullo infra, ne eadem pluries repetantur, producendis: ex quibus liquet perseverantibus etiam internæ gratiæ inspirari virtutem. Cur autem

autem *aliis concedatur*, *ut ex hujus vitæ periculis dum justi sunt auferantur*, *alii vero justi donec a justitia cadant*, *in eisdem periculis*, *vita productiore teneantur*, *quis cognovit sensum Domini?* ait Augustinus citato cap. 14. de Prædest. SS. Ac statim demonstrans ex divino pariter beneplacito repetendam esse adultorum perseverantiam, addit: *Hinc intelligi datur*, *etiam illis justis*, *qui bonos*, *piosque mores usque ad senectutis maturitatem*, *& diem vitæ hujus ultimum servant*, *non in suis meritis*, *sed in Domino esse gloriandum*: *quoniam qui vitæ brevitate rapuit justum*, *ne malitia mutaret intellectum ejus*, *ipse in quantacunque vitæ longitudine custodit justum*, *ne malitia mutet intellectum ejus*. Illam ergo divinarum gratiarum distributionem justissimis, sed inscrutabilibus judiciis Dei relinquendam certum est in Perseverantibus eminentia quadam præcellere.

Fuit ergo Pelagianorum error posse hominem perseverare usque in finem absque gratia Redemptoris per liberum arbitrium: quem errorem de H. Pelagiana pluribus refutavimus. Suborti Semipelagiani, qui electionem secundum propositum, quasi libertatem everteret, traditam ab Augustino ægre ferebant, docuerunt a nobis esse initium fidei, ex cujus præscientia Deus sufficientem gratiam impertiretur, & si huic liberum cooperaretur arbitrium, adderet dona ampliora, quibus posset perseverare si vellet. Nunquam tamen adduci potuerunt, ut ad perseverandum necessarium faterentur adjutorium, *quo* perseverantia ipsa donatur, neque ut probarent divisionem gratiæ in eam quæ dat posse perseverare, qualis fuit gratia primi hominis, & gratia sufficiens hujus status, & in eam, quæ donat ipsam perseverantiam, ut prædestinati in regnum nonnisi perseverantes sint. Quam esse Semipelagianorum dogmatum complexionem liquet ex Epistolis Prosperi, & Hilarii, nec non ex nostris de hoc argumento dissertationibus. Postquam ergo cetera capita Semipelagianismi contrivi, & istud nunc oppositum dono Perseverantiæ contundam. Paucis enim exceptis, qui cum Duvallio tenent Perseverantiæ adjutorium in iis tantum, qui post justificationem diu in terris vivunt specialem gratiam esse, non autem in iis, qui justificatione accepta protrahunt vitam ad breve tempus, fert communis Theologorum Augustinensium maxime, & Thomistarum sententia, finalem justorum perseverantiam esse speciale donum ab ipsa gratia sanctificante, & ordinariis auxiliis eam comitantibus disjunctum; non repugnantibus Scholasticis aliis, tametsi in hac singulari gratia explicanda ab invicem distrahantur, juxta statutam a se supernorum auxiliorum œconomiam. At plus forte, quam prænotatio postulabat, traduxi temporis.

Propositio. Mirabilis manus Omnipotentis sæpe cuncta adversa repellens, beneficium specialissimum impertitur, cum hominem lapsum illata mala non superant, & finem certaminis consequitur palma, & co-

& corona non speranda aut non certantibus, aut in pugna prostratis.

Hanc positionem ex verbis beati Prosperi expromptam sacris primum literis confirmat S.P. Augustinus. Profert cap. 2. de Dono Persev. num. 2. verba Apostoli ad Philipp. 1. v. 29. *Vobis donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Fides ad initium salutis pertinet, passio spectat ad finem. Atqui fides donum est specialis gratiæ. Ergo & finis. Addit verba Jeremiæ XXXII. 40. *Timorem Domini dabo in cor eorum, ut a me non recedant.* Non recedere a Domino nihil est aliud, quam ei perseveranter adhærere. Perseveranter ergo adhærere Domino, illius datum est. Laudat cap. 7. verba Psalmistæ: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis, quem confirmasti, & non discedimus a te.* Iste homo certe non est Adam, in quo discessimus a Deo, sed Christus, cujus meritis membra corporis ejus uniuntur ac permanent. Cum ergo confirmamur in gratia, ut in Deo simus permanentes per Christum, ad nos utique pervenit opus dexteræ Domini.

Demonstrat S. Pater a capite 3. ad 6. eamdem veritatem ex Ecclesiæ orationibus. A Deo enim forte perseverantia nostra non poscitur? An vero quisquam credit habere a se ipso, quod petit a Domino? Id quidem absurdum est cogitare: irrisoria quippe esset petitio, si id ab eo peteretur quod ipso non donante est in hominis potestate. Peti autem a Domino perseverantiam ipsa Dominica oratio demonstrat. Cum enim dicimus: *Sanctificetur nomen tuum*, non petimus, ut Deus sanctificetur orationibus nostris, sed ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Atque ut sanctificatur in susceptione baptismatis, in quo de gratia Dei sumitur vivificatio, ita sanctificatur perseverantiâ, per quam vivificatio illa perficitur, ut quod esse cœpimus, nunquam desinat. Et cum dicimus, *Adveniat regnum tuum*; quid aliud poscimus, nisi ut veniat nobis quod confertur Sanctis perseverantibus usque in finem? Tertia petitio, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra*, quid aliud poscit nisi ut terra imitetur cœlum, homo angelum, viator comprehensorem, & sit quod nondum est mortalis homo, non ut perseveret quod est? In proxima orantes *Panem nostrum quotidianum*, sive hic panis intelligatur quotidiana gratiæ subministratio, sive Eucharistia, pro Perseverantia illum petimus; nam ut corporalem cibum accipimus, ne anima separetur a corporis membris, ita petimus panem ἐπιούσιον, ut hic habet Græcus, ne separemur a Christi Corpore. Quinto orationis loco dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*; quibus verbis, etsi videmur tantum petere remissionem præteritorum peccatorum, instruimur & docemur nos peccare quotidie, & indulgentiam a Deo petimus, qua permaneamus in Ecclesia non habente rugam, neque maculam. Jam vero cum dicimus, *Et ne nos inferas in tentationem*, quid aliud precamur, nisi ut accepta gratia perseverantiæ sanctitatem servemus?

Si

Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad caussam gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret. Hæc fusiori stilo Augustinus, qui hæc omnia corroborat auctoritate beatissimi Martyris Cypriani.

Probant eandem thesim definitiones Conciliorum. Arauxicanum secundum canone x. *Adjutorium Dei*, inquit, *etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare*. Tridentinum can.xvi. sessionis vi. donum Perseverantiæ *Magnum* appellat; & canone 22. *Si quis dixerit*, inquit, *justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit*. Legatur & cap. 13. ubi ait donum perseverantiæ haberi non posse, *nisi ab eo, qui potens est eum qui stat statuere, ut perseveranter stet, & eum qui cadit restituere, &c.*

Traditio Patrum satis est hoc in puncto explorata. Ex Augustino plura hactenus fuerunt producta. Optamus tamen ut legantur præclarissima ipsius scripta de Dono Perseverantiæ, de Prædest.SS. cap.14. de Corrept. & Grat.cap.8.9.10.11.& 12. De nat. & grat. cap.26. Epist.59. ad Paulinum q.6. Videatur etiam Prosper lib.2. de Vocat. Gent. cap.23. in Resp.6. ad Capitula Gallorum, & 14. ad Objectiones Vincentianas. Gregorius Magnus lib. 23. Moralium cap. 28., atque ne percenseam omnes, Divus Thomas 2.2. q.137. art.4. & 1.2. q.109. art.10.

Rationes Theologicæ, doctrinæ Augustini in hoc nostro Opere expositæ undequaque conformes, petuntur primo ex prædestinatione *secundum propositum*. Etenim iis, qui prædestinati sunt conformes fieri imaginis Filii sui, paravit Deus misericorditer tale donum, per quod perseverantes usque in finem salvi fiant: quale donum iis, qui non pertinent ad illam prædestinationem secundum propositum, inscrutabili judicio Dei denegatur. *Unde*, (inquit S.Pater citata ad Paulinum Epistola) *nisi quia non pertinent ad illam prædestinationem secundum propositum, ac sine pœnitentia vocationem? Cur autem ad eam alii pertineant, alii non pertineant, occulta caussa esse potest, injusta non potest*. Perseverantia ergo solis Electis divina prædestinatione præparata est: & hanc prædestinationem sine operum præscientia fieri probat hoc etiam loco Augustinus. Atque frustra hunc aliquis niteretur exponere de gratuita prædestinatione ad gratiam, & vocatione ad fidem; cum dubitationem omnem penitus tollant, quæ istic habentur: *Non sunt in ista vocatione, qui in fide, quæ per dilectionem operatur, etiam si aliquantum ambulant, non perseverant usque in finem*. Et de Dono Perseverantiæ cap.viii. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei*. Porro donum illud, cujus largitio pro inscrutabili divino beneplacito uni confertur, non alteri, beneficium est, non commune, sed speciale. Si igitur perseverantia justis, piisque hominibus tali occul-

occultissimo judicio vel confertur, vel denegatur, gratiæ munus est maximum & eximium, in hoc fidei, ceterisque gratiarum donis æquale, quod divina liberalitate conceditur; longe tamen præstantius, in quantum confertur solis Electis in Christo ante mundi constitutionem, eosque ad salutem certo perducit. Huc spectat, quod cum Christus pro omnibus mortuus sit & sanguinem fuderit, quantum attinet ad oblationem pretii, institutionem remedii, & assumptam a se caussam humani generis; oravit tamen pro ovibus suis, & crucem subiit, ne quis eas raperet de manu ejus, quantum ad singularem passionis proprietatem, fructuumque ejus participationem uberrimam. Quorum fructuum præcipuum esse finalem perseverantiam puto neminem contradicturum.

Altera Augustiniana ratio petitur ex divina dispositione, per quam ita ordinavit Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium, deinde quid suæ gratiæ beneficium. Quapropter primo homini in bonis posito Conditoris dedit perseverantiæ potestatem, lapsis vero perseverantiam ipsam largitur, quoniam virtus in infirmitate perficitur, ne quis in Domino glorietur: ac per hoc nec de ipsa perseverantia voluit Deus gloriari Sanctos suos nisi in ipso; qui in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, animadvertens hominem inter tot, ac varias tentationes infirmitate succumbere, & seipso perseverare non posse, si fortissimo dimiserat facere quod vellet, infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissime nollent. Atque hoc postremum est donum perseverantiæ misericorditer præparatum prædestinatis in regnum Dei. Quapropter sententia nostra donum quidem gratiæ, sed non speciale, fuit prædestinatio ac perseverantia Angelorum. Atque hoc idem sentire arbitramur D. Thomam, docentem in 2. 2. quæst. & artic. sup. citato, *quod primo homini datum est non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ difficultatem perseverandi præberet*. Et in 1. 2. patiter ait hominem lapsum indigere ad perseverandum *divino auxilio ipsum dirigente & protegente contra tentationum impulsus*. Ex quibus apparet D.Thomam, ubi ait memorata quæst. secundæ partis gratiam necessariam esse ad perseverandum, *quia arbitrium de se est vertibile*; vertibilitatem appellare inclinationem appetitus rationalis in bonum privatum, ob quam in statu naturæ corruptæ necessaria est homini gratia medicinalis, ut dictum est Proposit. 2. capite quarto, verbis ex ipso D. Thoma productis.

Postrema ratio est, quoniam vel inquiritur de dono perseverantiæ parvulorum, vel eorum qui post justificationem acceptam, priusquam occurrant graves tentationes & salutis pericula, mortem obeunt, vel eorum denique, qui veniunt ad acerrimum, turbulen-

tumque discrimen. In his autem omnibus perseverantia est munus Dei optimi & beneficentissimi. In parvulis apparet singularis providentiae dispositio paullo supra delineata verbis Sapientiae cap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. De quibus verbis, etsi plura diximus, placeat iterum audire Augustinum Paulino scribentem: *Nequisquam praesumptor ita de occultis judicet alienis: quid dicturus est de infantulis parvulis, quorum plerique accepto in illa aetate Christianae gratiae Sacramento, cum sine dubio pertinerent ad vitam aeternam, si continuo ex hac vita emigrarent, finuntur crescere, & nonnulli etiam apostatae fiunt. Unde? nisi quia non pertinent ad illam praedestinationem, &c.* Et de Corrept. & Gratia cap. 8. *Respondeant, qui nos irrident quando in rebus talibus exclamamus, Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viae ejus! Neque enim Deus hoc non donat quibus voluerit, aut vera Scriptura illa mentitur, quae de morte velut immatura hominis justi ait, Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum; & in cujus potestate est quandiu quisque in hac vita maneat, quae tentatio dicta est super terram? Sicut ergo fateri coguntur donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum.* Atque haec Augustini ratiocinatio valet in iis etiam, qui post acceptam justificationem diu vitam non protrahunt, & in osculo Domini moriuntur. De quibus cap. 17. de Dono Persev. ait S. Pater: *Videte jam a veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vitae, cum vitae hujus quando voluerit ipse det finem, quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem.* In illis ergo, qui post acceptam justificationem cito rapiuntur, perseverantia finalis donum speciale est, quoniam speciali Dei providentia ante imminentem lapsum animam efflant. In illis vero, quos postremo loco memoravi, quoniam ulterius egent *divino auxilio ipsos dirigente & protegente contra tentationum impulsus*, perseverantia censenda est amplius gratiae Dei beneficium. *Multo quippe difficilius perseveratur* (ait S. Pater capite ejusdem libri secundo) *ubi hoc agit qui persequitur ne perseveretur, & propterea usque ad mortem sustinetur ut perseveretur. Illam proinde difficilius perseverantiam, istam facilius est habere; sed cui nihil difficile est, facile est utramque donare.* Atque his argumentationes nostras absolvimus, & ornavimus.

So-

SOLUTIO ARGUMENTORUM CUM HAC CONCLUSIONE PUGNANTIUM.

Sed objices: Per gratiam *habitualem* Deus sanat animam. Auctore autem Augustino de Nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus, non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut praestet etiam ne peccemus.* Quisquis ergo ad justitiam perductus est, habet in ea perseverandi adjutorium. Insuper, ut ibidem docet S.Pater, & definit etiam Tridentina Synodus sess. 6. cap. XI. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius deseratur.* Etsi autem nonnulli hæc verba explicant de subtractione gratiæ sanctificantis, quam interpretationem nec improbare videtur Nicolaus L'Herminier Tom. IV. pag. 230, sunt tamen etiam accipienda de gratia actuali, ut demonstravimus in velitatione adversus primam thesim Jansenianam. At si justificatus per gratiam *habitualem*, & ordinaria auxilia perseverare non posset, desereretur a Deo, antequam Deum ipse desereret. Ergo potest perseverare.

Resp. ad I. concedo Deum sanare præstando etiam, ut non peccemus. *Sed hoc*, ut ibidem addit Augustinus, *agit judicio suo, nec ordinem sanandi accipit ab ægroto*. Itaque quos firmissimos vult efficere, non solum sanat ne ulterius peccent, si velint; sed præparat etiam in eis voluntatem ut velint non peccare, & sint perseverantes usque in finem. Ad secundum concessa majori, nego minorem. Qui enim non perseverat usque in finem, prior deserit Deum; quoniam libere & voluntarie ponit obicem, ne actualis gratia conjuncta cum *habituali* impertiatur ei potentiam proxime expeditam, connexam cum ipsa actuali perseverantia. Atque ita subtrahitur ei gratia efficax, quæ desinit esse talis superveniente superbo tumore, aut pugnaci cupiditate. Explicavi rem totam exagitando citatam thesim Jansenii. Atque Augustinus proximo cap. de Nat. & Gratia, *Per voluntatem nostram* (inquit) *sine qua bene non possumus operari, cito potest subrepere animo humano, ut quod bene operatur suum tantummodo existimet, & dicat in abundantia sua, Non movebor in æternum*. Et de Correpت. & Grat. cap. 13. *Hi ergo qui non pertinent ad istum* (Prædestinatorum) *certissimum & felicissimum numerum, pro meritis justissime judicantur. Aut enim jacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum: aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt: aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt; nec perseverant: deserunt & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto.*

Ob. 2. Caussa, cur permulti non perseverent, ex solo libero arbitrio petenda est. = Resp. propositionem universaliter prolatam esse falsam: infantibus enim, qui rapiuntur ante baptismum nondum capaces

usus rationis, non perseverantia pœna est peccati, quod originaliter traxerunt; & ex adverso in iis, qui decedunt accepto regenerationis Sacramento, finalis perseverantia est absque libertatis usu; ut demonstratum est supra. Deinde respondeo verbis Augustini de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, & facere cum facimus: sed præparatur voluntas a Domino, & ille facit ut faciamus, &c.* Nobis itaque imputatur non perseverantia, quia libere Dei præcepta transgredimur; Deo autem perseverantia, quoniam ne transgrediamur ipse præparat voluntatem, viresque nobis præbet efficacissimas.

Ob. 3. Justus, cum sit filius Dei adoptivus, habet jus ad gloriam. Ergo & ad finalem perseverantiam; per quam Gratia cum gloriæ corona conjungitur. = Resp. dist. ant. Habet jus *remotum*, & si usque ad mortem in gratia perseveret, concedo: habet jus *proximum*, eique gloria conceditur, nisi perseveret reipsa, nego. Nam Matthæi x. v. 22. legimus: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Si dixeris non denegari media necessaria ad consecutionem salutis jus ad illam habentibus; constat ex dictis respondendum esse, quod utique non denegantur media sufficientia, sed ponentibus obicem justo Dei judicio denegatur auxilium efficax, sine quo nequit homo lapsus proxime perseverare. Si reponas, nullum Patrem, nullumque amicum negare suis debitam mediorum subministrationem; pariter respondeo, nec Deum necessariam gratiarum dispensationem denegare justis, sed tantum extraordinariam ac specialem paratam iis justis duntaxat, qui filii sunt & hæredes, & qui perseverantes in caritate in Deo permanent. Si addas justis simul cum caritate *habituali* Deum ceteras virtutes largiri; liquet respondendum esse, præter *habitum* supernaturalium virtutum, indigere hominem *gratuito auxilio Dei conservantis ipsum in bono usque ad finem vitæ*, atque istud in hoc statu esse adjutorium, *quo* dirigamur & protegamur *contra tentationum impulsus*: ut dictum supra, & de H. P. capite sexto.

Opp. ultimo. Homo justus potest ad breve tempus sine speciali gratia vitare peccatum mortale. Si ergo in eo statu moriatur, dicendus erit perseverasse usque in finem. At possunt illi caussæ naturales mortem inferre ab universali Dei providentia ordinatæ ac directæ. Igitur in eo casu non erit perseverantia donum gratiæ peculiaris. = Resp. falsam esse consequentiam. Quod enim homini justo mors superveniat, antequam procellæ tentationum insurgant, eumque rapiat priusquam malitia mutet intellectum ejus, non caussis naturalibus tribuendum est, sed latenti in caussis hujusmodi altissimæ, & erga Electos beneficentissimæ Providentiæ. Verum hæc in Prænotatione, & in postremo pro sententia nostra argumento satis enodata fuerunt.

Habes ex dictis veram intelligentiam verborum Apostoli ad Rom. v. v. 17.

v. 17. *Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum*. Ut enim S.Pater ait de Corrept. & Grat. cap. 12. *Primo homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint*. Et similiter D.Thomas 1.2.q.109. art.10. ad 3. *Homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare posset, non autem accepit ut perseveraret: nunc autem per gratiam Christi multi accipiunt & donum gratiæ quo perseverare possunt, & ulterius eis datur quod perseverent. Et sic donum Christi est majus, quam delictum Adæ*. At satis in hac quæstione nostra immorabatur oratio.

CAPUT VIII.

De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia pro omnibus instituta.

EPIGRAMMA.

OMnibus in rebus geminum est opus Omnipotentis:
Totum justitia est quod gerit, aut pietas:
Quæ simul in terris descendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti desit utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miserantis egemus,
Præcedit semper gratia justitiam
Damnantem elatos, salvantem justificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.

PRÆNOTATIO.

Amplissimam, ac perdifficilem disputationem aggredior: in qua cum nec latum unguem velim ab Augustino discedere, necessum sit autem cum Adversariis plurimis congredi, oportet, me veritatis præsidio, Doctorum suffragiis, rectaque methodi partitione præmuniam. Principio quibusdam etiam infidelibus, atque pervicacissimis peccatoribus interdum conferri divinas inspirationes, imo & efficacem gratiam per quam ante fidem & justificationem aliquando bene operantur, satis in

in superioribus demonstravi. Instituitur itaque disputatio de omnibus ac singulis hominibus in universum. Justis etiam sufficientem gratiam adesse, & neminem deseri a Deo, nisi ipse Deum deserat, cum omnibus Catholicis profitemur. Exteriores gratias, videlicet exemplum Christi omnibus ad imitationem propositum, prædicationem Evangelii saltem exhibitam, nec non oblatam pro omnibus Redemptionem, instituta pro omnibus Sacramenta, paratam omnibus medicinam, promptissimum ex parte Dei auxilium conferendum, nisi in hominibus reperiatur propriæ voluntatis repugnantia, aut caussa alia justissimæ indignationis, penes nos extra omnem controversiam positum est. De ullo, quantumvis maximo peccatore, donec vitam agit corpoream desperandum non esse, & quandiu est in Corpore Christi, aut illi potest adnecti, cum vel recipere actu, vel posse recipere salutares ejus influxus, & vitam quoque cum suo Capite sempiternam, & fides Christiana, & ratio ipsa demonstrat; quoniam, nemo est in hac vita, qui gratiam non habeat, aut habere divina liberalitate largiente non possit. Haberi veram gratiam sufficientem, etiamsi non inspiretur a Domino sancta victrix delectatio, quemadmodum adversus secundam positionem Jansenii propugnavimus, repetimus in præsentia. Illud itaque tantum in quæstione versatur, num reapse auxilia sufficientia singulis omnino hominibus non solum parata sint, & exhibita, verum etiam pro qualibet temporis circumstantia,& præsertim urgente præcepto collata.

Est ergo valde probabilis, & in Scholis recepta sententia omnibus indiscriminatim dari sufficientis gratiæ adjutorium. Istam propugnant celeberrimi Theologi Societatis Jesu, Molina, Vasquesius, Suarez, Valentia, Deschamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentissimus Bellarminus. Is tamen lib.2. de Grat. & lib. arb. scite animadvertit obduratis non omni momento gratiam adesse, sed quando opportunum Deo videtur gratiarum suarum munera distribuere. His consentiunt Thomistarum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magister Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. XI. disp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q.1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Christi infideles & obcæcatos adjuvante disp. 1. & 2. & Salmanticenses Tom.V.Tract.CXI. q.14.dub.3. Non recedunt ab his, opinione nostra, Recentiores alii, qui putant adesse omnibus gratiam orationis, qua possint petere auxilium proxime sufficiens ad implenda mandata; nam & præclarissimi illi Thomistæ non *proxime*, *sed remote sufficientem* gratiam omnibus indiscriminatim concedunt, qua si bene utantur, præsto sit uberior, fidem infidelibus, & conversionis potestatem fidelibus impiis subministrans. Quam sententiam de orationis gratia præsente singulis erudite propugnant in sua Instruct. Pastorali Antistites Lucionensis, & Rupellensis, Doctissimus Magister Bellelli in postremo Opere de Mente Augustini vol. 1. cap. VII: & per hanc communem ac sufficientem gratiam

tiam orationis sine adjutorio efficaci aliquando hominem reipsa orare, docuit olim Alphonsus Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p.2. quæst.7. concl.5. Laudari solet pro hac sententia Eminentissimus Norisius: sed hujus assertum est, Gratiam orationis, quæ adest omnibus justis, non adesse infidelibus; ut docet clarissimus Auctor in Janseniani erroris calumnia sublata cap.3: in justis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutorium sufficiens ad implenda mandata, sed hominem libera suppositione judicii practici erronei interdum obicem ponere prædictæ potentiæ ad orandum proximæ. Falsum est igitur gratiam orationis juxta Norisium vel dari omnibus, vel semper tribuere justo potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia sufficienti singulis distributa ad fidem pertinere, scriptitarunt postrema hac ætate nonnulli. Jam quid intelligunt per gratiam sufficientem Medistæ, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomistæ repudiant auxilium sufficiens Molinistico sensu, non semel libro superiori significatum est.

Sententiam præcedenti oppositam tradi ab Augustino, Fulgentio, ac Prospero, nec non a D. Thoma, ejusque discipulis celebrioribus, etsi nollent aliqui talia præsidia abjicere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunensi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vasquez 1.p. disput.97. cap.3. & 2.p. disp.193. cap.4. Liquet confessione Salmanticensium, acerrime defendi a Ledesma quæst. unica de Auxiliis art.16. Godoy Tract.8. de Prædest. disp.73. §.4. Gonzalez ibidem, Dom. Bannesio 1.p. q.23. art.3. Goneto de Reprob. disp.5. art.5. Et licet aliqui distinguant inter auxilium quod immediate datur ad credendum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quodcunque morale, & mediate ad fidem, & affirment non quidem primum, sed hoc postremum singulis dari, ut Didacus Alvarez lib.11. de Auxiliis disp.112. cujus sententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obcæcatis quibusdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum sufficiens auxilium dari, nisi dari accipiatur prout idem est, ac præparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomistis negant auxilium sufficiens recipi ab omnibus: sed alii plures, qui de Gratia stilo fusiori scripserunt: quos inter principem locum obtinet clarissimus Lemos lib.4. Panopliæ P. 2. Tract.3., post illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomæ Regens, & Controversarium de Auxiliis scriptor doctissimus, Controv. v. art.8. Mitto Auctorem Historiæ de Auxiliis eamdem doctrinam propugnantem duobus postremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque instituto multorum attuli, sed singulos legere non prætermisi, animadvertens male Alvaresium, & Zumel a Goneto pro hac sententia citari, male a nonnullis pro priori partem Thomistarum nobiliorem. Quod attinet ad.

ad parvulos præfocatos in utero matrum, non reperies antiquum Thomistam, qui teneat iis sufficiens auxilium applicari, si fides habenda est, habenda est autem plurima, Thomæ de Lemos cap. xv. ejusdem Tract. num. 215., & Bannesio citato art. Conclus. 5. Imo Deum nolle salutem parvulorum illorum existimavit Gabriel Vasquez 1.p. disp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo prædest. 1.p. sect.1. n.4., quamvis id nos minime probare possimus. Negant denique auxilium sufficiens omnibus indiscriminatim conferri, præter Augustinianæ Scholæ Doctores, Theologi Lovanienses in Censura ad Assert. 7. & in Justificat. cap. xii. & Duacenses ad eamdem 7. Assert. Abulensis ad caput 4. Exodi q.2. Nicolaus L'Herminier Tom.4. pag. 406. & seqq. Atque hos laudavisse sufficiat.

Huic sententiæ acerrimi quidam Propugnatores prioris vulgo dictitant accedere Jansenistas, ut hoc forsitan terriculamento novitas dogmatum vetustatem oppugnet. Sed quamquam Jansenius infideles & obduratos carere interdum gratia docuerit lib.3. cap.10. de Grat. Christi; cœlo tamen toto distat a Catholicorum opinione decretum Jansenianum. Ut enim stilum in hanc hæresim exercendo demonstravi, Jansenius nec gratiam sufficientem ab efficaci distinctam, nec indifferentiæ libertatem admisit; & consequenter nullam in infidelibus, nullam in obduratis gratiam statuit effectu carentem, & tamen utrosque peccare credidit in eo, quod vitare non possunt. E contra quicunque ex Catholicis negant gratiam conferri promiscue omnibus, nullum peccatum dari existimat sine indifferentia liberi arbitrii, & fatetur frequentes esse sanctas inspirationes, quibus resistitur. Quapropter non abs re futurum fore crediderim, si placita Scholæ vindicavero, & rigidiora emollire, falsaque revincere adoriar; uti agam, quoniam hisce de Gratia velitationibus diem dixi satis laxam, contractis disjunctisque pronunciationibus.

Prop. I. Deus pro omnibus, ac singulis remedia salutis instituit, paravitque, exhibuit, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium denegat supernas illustrationes, aliarumque gratiarum beneficentissimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap.12. v.1. habetur. *Ob quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus!* Cap. xviii. Ezech.23. *Nunquid voluntas mea est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis suis, & vivat?* Joannes 1. v.9. *Illuminat omnem hominem.* 1. ad Timoth.2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri.* In Epist.1. Joannis 2. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Innumera sunt hujus generis loca ab unoquoque Theologorum collecta. Confirmatur ex Conciliis: ex Senonensi in decretis Fidei cap.15. *Gratia semper est in promptu, nec momentum quidem præterit, in quo non stet ad ostium, & pulset.* Ex Trident. Sess.6. cap.xi. *Deus impossibilia non jubet, sed jubens*

jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis. Commonstratur ex Patribus; nam scribit Innoc. ad PP. Carthaginenses: *Deus quotidiana præstat remedia*. Serm. 16. de Passione S. Leo: *Juste instat præcepto, qui præcurrit auxilio*. August. Tract. in Joannem 12. *Quantum in medico est, sanare venit ægrotum*. Stabilitur postremo ratione, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri, & pro omnium salute tradidit Unigenitum Filium suum. Igitur, quantum in se est, Deus optimus, ac beneficentissimus omnes complectitur, omnium miseretur, omnibus opitulatur.

Propositio II. Non est de fide, quod auxilium gratiæ omnibus misericorditer exhibitum ac præparatum omnes reapse recipiant.

Probatur I. testimonio, & confessione Adversariorum. Salmanticenses de sententia illorum, qui negant sufficientem gratiam recipi a singulis Tom. 5. Tract. cx1. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Prædicta opinio*, inquiunt, *probabilissima est, & satis communis inter graves Theologos*. Antoninus Massouliè differt. 4. de Gratia Adami q. 3. art. 2. *Compertissimum est, minimè ad errorem Jansenii pertinere, si quis obduratis & excæcatis denegari a Deo gratiam contenderet, qua præcepta impleant: Cum enim in eodem Jansenii loco universalissima hæc propositio referatur, Infidelibus, excæcatis, obduratis, justisque etiam interdum deesse gratiam, qua possibilia fiant, ultimam de justis partem sanctus Pontifex duntaxat proscripsit; alteram vero intactam reliquit*. Expende Thesim Jansenianam Cap. 3. Prop. 1. Eminentissimus Gotti citato loco docet, *Catholicos Doctores loquendo de hominibus justis convenire: At si de aliis hominibus loquamur, non ita consentire*. Benitez adversus Paulum Lugdunensem positionem hanc nostram non solum probat, sed magna præterea argumentorum copia collustrat. Vasquesii ingenuam confessionem, ac magnum simul animum videas, quæso, humanissime Lector, cap. 3. disp. 97. in 1. partem. Tournely de Grat. pag. edit. Ven. 634. *Unum* (ait) *hic diligenter observate de mera Scholæ quæstione hic, non de fide moveri quæstionem. Hoc enim unum hic fides statuit justis non deesse gratiam, qua possibilia ipsis sint Dei mandata. De solis justis loquitur Conc. Trid. Sess. 6. cap. 11. & Can. 18. De solis etiam justis actum est in prima ex quinque famosis Jansenii propositionibus*. Profert posthac prædictam P. Antonini Massouliè contestationem.

II. Probatur: quis enim, nisi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adversam traduxerit sententiam clarissimorum virorum, Lemosii, Bannesii, Ledesmæ, Goneti, Duacensis, ac Lovaniensis Academiæ, Driedonis, Gregorii, Norisii, Abulensis, aliorumque multorum, quorum nomen nulla erroris tetigit, hac saltem in parte, suspicio; scripta autem præclara studiosorum manibus teruntur, habentur in pretio, laudibusque frequentissimis exornantur?

III. Unde poterunt evincere viri docti quæstionem, in qua ver-

famur, spectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiæ lumen undequaque diffundere; sed non pauca occurrunt loca minitantia perversis ablaturum Dominum sepem vineæ producenti labruscas, derelicturum Babylonem, excæcaturum subtractione luminis oculos improborum, nec solam misericordiam & pacem, sed justitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas est de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia instituti remedii, multa de auxiliorum præparatione. Neque rem conficient traditione, eo quod hoc ipso responso Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa sententia contendunt Theologi inclyti stare Augustinum, Prosperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque præcipuam. Atque id num verum sit, postmodum est inquirendum: ad hanc enim thesim comprobandam sufficit, id sentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adversarios. Sed nec suadere poterunt sententiam suam voluntate divina generali salvandi omnes. Enim vero voluntas ista antecedens est; quam enim appellant sequentem, non est in Deo nisi comparate ad genera singulorum, & quatenus nemo salvus fit nisi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in singulos actualis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris signi, non beneplaciti: sive illam explicaveris comparate ad universum humanum genus, at non ad hujus generis individua in certis circumstantiis constituta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur, præcedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam sat est, si remedia sint instituta, & auxilia parata. Quod etiam sufficere ad generalem Redemptionem, cujus certissimum dogma ad sensa Patrum sacrorumque Conciliorum, non ad discrepantes opinationes Scholasticorum exigendum est, demonstravi quarto capite in hæresim Jansenianam. Atque hæc cum ita sint, verbis Prosperi Adversarios alloquimur:

Jam quia summatim, ut potui, sententia vestra
Decursa est: dic unde probes, quod Gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitamque beatam
Impertire velit?

Propos. III. Non est necessaria ad imputationem peccati præsens & actualis divinæ gratiæ inspiratio.

Prob. I. Sufficit ad merendum vel demerendum libertas indifferentiæ *quoad exercitium*, nec requiritur *quoad specificationem*, sive satis est, si adsit libera potestas agendi vel non agendi quod opere ipso exercetur. At hæc libera potestas reperitur in iis etiam, qui sufficienti gratia sunt

sunt destituti. Igitur demereri possunt, & revera peccare. Minorem propositionem sequentibus momentis demonstro. Sit primum. Liberum habemus arbitrium ad malum sine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxium, ac prohibitum opus voluntas est naturaliter determinata, sed omne particulare bonum sive honestum sit, sive apparens semper amandum proponitur cum indifferentia judicii, quoniam nisi bonum sit summum ac perfectissimum, & in se inspectum sine ulla specie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali. Atqui peccando prosequitur voluntas bonum apparens, sine naturali determinatione & cum indifferentia judicii. Igitur peccat libere. Præterea Jansenio objicienti Christum promeruisse absque libertate indifferentiæ, quia peccare non poterat, optime respondetur, *Quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium*. Est enim hæc responsio D. Thomæ 3.p. q.18. art.4. ad 3. Possumus ergo objicientibus hominem derelictum a gratia non peccare, quoniam est determinatus *quoad specificationem* ad malum, respondere, quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo. Rursus: Asserebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hæreticum refellit doctissimus Bellarminus lib.v. de Grat. & lib. arb. cap.14. ad tertium his verbis: *Respondeo tam angelos sanctos, quam malos dæmones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a necessitate: tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam a necessitate habere, quia multa faciunt quæ possunt non facere, & e contra: & in hujusmodi dæmones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium essentiale crescere possit, cum utrique sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ sempiternæ pertineant*. Videte etiam Estium in lib.2.Sent. dist.VII. §.5. & dist. ultima lib.4. D. Thomam 1. 2. q.89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati ac dæmones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnent: Etiamsi nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi necessitas. Et sane, me judice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janseniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa. Neque enim, nisi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Jansenistas eorumque tela contrivi concordissimis Scholasticorum decretis, quam alii præstiterint propriis ac singula-

gularibus, licet istorum disputationes longe superent meas eruditionis copia atque ornatu. Saltem ne ambitiose hæc videar effundere, protegit me stilus & eloquentia Petavii ita Jansenistas vellicantis lib. IV. de Opif. sex dierum cap. IX. num. 3. *Mihi quidem profecto insulsum, & absurdum videtur, iis hominibus, qui alieni sunt a Christi gratia, liberum inesse voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nihil suscipere possunt, vel ejus saltem boni, quod naturæ superat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui sic alligatam, voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Quid enim? non saltem eo ipso habet ancipitem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum quidem optare potest e pluribus: vel cum istis naturalia bona, & honesta comparare? quod ad electionis, arbitriique suspensionem, hoc est libertatem sufficit.* Igitur alieni etiam a gratia, cum habeant liberum malorum ipsorum delectum, & plures species, in quibus possunt vim & facultatem suam experiri, peccant plenissima libertate.

Confirmatur præterea thesis Patrum auctoritate, & primum Augustini. Ipse enim objicientibus Pelagianis excusaturos se homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus non accepimus, nunquid respondet, non esse inexcusabiles, quia adest unicuique sufficiens auxilium? Nullibi responsionem istam invenies. Respondet in Epist. ad Sixtum, verbis Apostoli, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Respondet de Corrept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primam esse caussam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum...... Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio.* Respondet lib. I. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, eo quod *homo & peccare & non peccare potest; sed alterum horum non facit, nisi adjutus a Deo.* Respondet q. 50. in Deuteron. *Si adjutorium Dei desit, non ideo excusabile est hominis vitium: quoniam judicia Dei quamvis occulta, tamen justa sunt.* Quæ omnia sine interitu libertatis humanæ accipienda esse, ostendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Augustini intelligi de Gratia *habituali*, sed debent accipi de illa gratia, quæ ad conversionem, & observantiam divinorum præceptorum est necessaria, idest, *de actuali*; alioquin inepta esset ad objecta Pelagianorum, & Massiliensium querelas S. Patris responsio; ut animadvertit Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. XII. Similiter Prosper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra

Pec-

Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus.

Consentiunt Fulgentius de Veritate Prædest. cap. 20. libri 2. & S. Thomas pluribus in locis productis & vindicatis a Lemosio cap. 14. prænarratæ lucubrationis.

Munitur insuper assertio nostra argumentatione sequenti. *Ut homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur, sed satis est, si habere illam & obtinere possit. Quomodo dicitur homo posse manducare panem, etiam cum panem non habet, neque etiam quicquam unde sibi panem comparet: ut etiam dicitur videre potest, qui non habet lucem, sed in tenebrosum carcerem injectus est, quamvis sine luce visurus sit nunquam.* Hæc est doctrina Lovaniensium in Justificat. cap. XII. Revera semper est in natura posse recipere gratiam, ideoque semper est in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum seipsa, & in bonum adminiculis suffulta divinis. Atque hæc est potentia, ut dici consuevit, *remota*. Hinc Thomas Aquinas docet illud non esse impossibile, quod possumus cum auxilio divino, quoniam, ut Philosophus ait in 3. Ethicæ, *Quæ per Amicos possumus, aliqualiter per nos possumus*. Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art. 4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas illusorie hoc dici, si auxilium quoque divinum nobis desit. Deest quippe nobis volentibus, & libere ponentibus impedimentum, cum simus etiam sine gratia liberi ad malum, quod optione nostra eligentes Domino vocanti & extendenti manus suas dorsa vertimus.

Postremo, vel de infidelibus loquimur, vel de credentibus. Si de illis, aut *negative* infideles sunt, & non audierunt Evangelium, nec potuerunt audire, aut non sunt tales. Si sunt *negative* infideles, impossibile illis est credere in Christum, laborantque fidei Catholicæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem non imputari in peccatum, certissimum est; cum ignorantia invincibilis tollat libertatem, & excuset a culpa. Hujusmodi ergo infideles tenentur ad solam legem naturalem servandam, & ad bene moraliter operandum. Ad hoc vero opus ne habent gratia, aut non habent? Si opus non habent; eccur requiritur gratia, ut imputetur peccatum? Si gratia indigent: non ponant impedimentum aliquod libero judicio practico repugnantes inscriptæ naturaliter legi; atque gratia non deerit. Si infideles sunt *positive*: vocati sunt, & renuerunt: id perditionis ipsorum caussa est. Denique si credunt; certe non possunt dicere, *Non accepimus*. Ut ergo sive fidelis, sive infidelis inexcusabilis sit, non requiritur actualis gratiæ participatio; sed sufficit si vel collata fuerit aliquando, vel caussa cur non detur, ex ipso sit repetenda, habeatque in opere ad culpam imputabile libertatem indifferentiæ.

PROPOS. IV. Cuilibet fideli, nisi libere ponat obicem, adest gratia.

tia orationis, qua impetrare potest auxilium immediate sufficiens ad implenda mandata: hac tamen gratia destitutus est infidelis.

Probatur. Fidelis enim credit sibi mandata a Domino esse præscripta: novit scriptum in Evangelio, *Petite & dabitur vobis*: & nisi superbe de se præsumat, propriam infirmitatem agnoscit, & retrahentem a bono concupiscentiam experitur. Atqui si credit, nec superbe præsumit, habet gratiam sufficientem ad orandum. Ut enim Augustinus scribit de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipsa est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat*, Et Epistola ad Asselicum, *Utilitas legis est, ut homines de sua infirmitate convincat, & gratiæ medicinam, quæ in Christo est, implorare compellat*. Igitur, nisi fidelis præsumptionis obicem ponat, gratiam habet orandi, eaque nisi in pœnam liberæ elationis non caret. Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44. ait: *Deus impossibilia non jubet: sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*. Quæ verba Tridentinis decretis sunt consecrata. Et eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15. *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata*.

Ex quibus colligitur 1. non habere infideles gratiam ad orandum, eo quod non credant sibi a Deo mandata proponi, imo neque Deum esse legislatorem cognoscant: unde Paulus ad Rom. x. ait: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Colligitur 2. fideles non semper habere potentiam proximam ad orandum; quoniam non semper propriam imbecillitatem animadvertunt, *& ista implicati superbia, ad gratiam non convertuntur juvantem*: inquit Augustinus contra duas Epist. Pelagianorum lib. 3. cap. 7. Vide quæ scripsimus contra primam Propositionem Jansenianam.

Propos. V. Nullus absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quisquis enim implicatur superbia, nec vincit legem sitam in membris suis, & repugnantem legi mentis suæ, ponit obicem orationi faciendæ, nec est in potentia proxima ad orandum, ut erudite demonstrat Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui sine adjutorio *quo*, sive gratia per se efficaci non possumus præsumptionem vitare, & carnem reprimere concupiscentem adversus spiritum, scribente Augustino de Corrept. & Grat. cap. xi. quod *in tali certamine laborantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt*; & cap. proximo: *In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat*. Igitur sine gratia per se efficaci sedante rixam carnis & spiritus, & comprimente superbiæ tumorem, hebescit vis orationis & languet.

Deinde aut nihil probant argumentationes Augustinensium ac Thomistarum pro necessitate gratiæ efficacis productæ de H.P.c. ix. aut pro-

probant gratiam per se efficacem necessariam pariter esse ad orandum. Enim vero Scripturis eo loco productis æquiparantur istæ: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. VIII. 26. &, *Misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba, Pater*, ad Galatas IV. 6. Nam ut Augustinus inquit in Epistola ad Sixtum, *Interpellat, quia interpellare nos facit; nobisque interpellandi, & gemendi inspirat affectum*. Et infra: *Non hic ait, In quo clamamus; sed ipsum Spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamemus*. Ecclesia pariter orat: *Fac ea, quæ tibi sunt placita postulare: Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen sanctum tuum: Cuncta nostra oratio & operatio a te semper incipiat, & per te cœpta finiatur, &c.* Quibus non solum petimus potestatem orandi, sed etiam affectum, actum, initium, exercitium, & complementum. Patres quoque eodem prorsus modo de oratione loquuntur, ac de operibus reliquis. Et Augustinus quidem laudata ad Sixtum Epistola etiam de oratione ait: *Adjutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faceremus facit*. Probat enim eo loco ipsam orationem inter gratiæ munera reperiri, explanatque verba Pauli superius ex Epistola ad Romanos producta. De Corrept. & Grat. cap. I. demonstrat, neminem confugere ad gratiam, nisi cum a Domino gressus hominis diriguntur. Atque libro II. de peccat. meritis cap. 19. docet necessariam esse ad orandum *certam scientiam*, & *victricem delectationem*, caussam afferens, quod præcedit in voluntate hominis appetitus quidam propriæ potestatis, ut fiat inobediens per superbiam: quod vitium nisi adjuvante gratia superetur, nemo ad justitiam convertitur. Fulgentius in lib. 2. de Verit. Prædest. cap. 4. *Admonemur* (inquit) *ut a quo nobis datur præceptum, ab ipso petamus auxilium: quod tamen non possumus petere, nisi Deus in nobis operetur & velle*. Habet consimilia Prosper capite contra Collatorem tertio ac vicesimo.

Si præterea orare possimus absque gratia efficaci potentia ab omni impedimento expedita, non absurdum erit asserere quod unum distinguit ab altero oratio sua: quod præparatio uberiorum auxiliorum non est ex prædestinatione inscrutabili, sed ex præscientia orationis: quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto judicio; sed quia non orant. Quæ si affirmentur, corruit systema Augustinianæ doctrinæ, & frustra adversus Molinistas pugnamus. Cum itaque systema illud concuti nequeat: gratia per se efficax necessaria est ad orandum: quamquam voluntas, quæ est adhuc parva comparate ad observantiam præceptorum, potest esse valida & robusta respectu orationis: obex enim, ne quis oret, est superbia arbitrii, per quam non convertimur ad gratiam juvantem; quo obice ablato alia restant superanda obstacula, per quæ ab

ab observantia legis retrahimur. Iccirco ajebat S.Pater, *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, &c.*

Prop. VI. Est probabilior sententia auxilia, quæ omnibus divina munificentia paravit, quibusdam aliquando deesse ob impedimenta, quæ objicit humanum demeritum.

Probatur. Quamquam misericordissimus Deus ex massa perditionis tum puerulos in sinu immundissimarum feminarum procreatos, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquissimos ac sceleſtissimos, ut ostendat divitias misericordiæ suæ, non solum perducat ad baptismum, alliciat ad fidem, moveatque ad resipiscentiam, verum etiam quos vasa honoris elegit, faciat perseverantes, & coronet in misericordia & miserationibus; sunt tamen ex his nonnulli, quibus ad ostensionem justitiæ nec ampliora beneficia largitur, nec renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces, sed occulto, at justo judicio deserit auxilia etiam communia subtrahendo. Hi autem sufficientem gratiam non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas si Deus illam singulis denegaret; alioquin non foret gratia, sed debitum. *Dando enim* (inquit Augustinus de Dono Perſ. cap.12.) *quibusdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur ostendit.* Et D.Thomas 1. 2. q.106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humanum genus propter peccatum primi parentis meruit privari auxilio gratiæ, & ideò quibuscunque non datur, hoc est ex justitia, quibuscunque autem datur, hoc est ex gratia.* Et licet Augustinus de perseverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum sanctorum argumentatio de gratia quoque sufficiente: propterea quod etiam ista donum gratuitum est, & post peccatum primi hominis indebitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat esse gratiam sufficientem supposito legis præcepto, ut imputetur ad culpam transgressio illius. At satis de hac re dictum supra in tertia positione. Occurrit autem mihi satis opportune præclara ratio Norisii cap.3.Vind. §.VI. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab observantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipse omne jus ad gratiam admisit. Præterea S.Pater de Corrept. & Grat. cap. XI. ait: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur.* Deest ergo nunc nonnullis adjutorium *sine quo*. De tali enim adjutorio loqui Augustinum, non autem de efficaci, nec de sola gratia *habituali*, puto esse manifestissimum. Nam primo homini efficax gratia collata nequaquam fuit, sed accepit bonam voluntatem & gratiam sanctificantem, simul cum adjutorio, *sine quo* permanere in accepta justitia non posset: quod proinde adjutorium est gratia actualis, cum sit super-

superaddita *habituali*, & sufficiens tantummodo, cum sit contradistincta ab adjutorio *quo*, donante etiam perseverantiam. Et proculdubio de Gratia actuali necessaria infidelibus ut credere possint, & impiis ut convertantur, disputat S.Doctor adversus Adrumetinos. Gratia ergo sufficiens non datur juxta Augustinum unicuique. Sed progrediundum jam est ad particularia thesim articulatim probando.

De Parvulis.

Puerulis vita functis in utero matrum denegari adjutorium sufficiens inde evincitur, quod cum nondum sint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, nisi exterior, idest, ministratio baptismatis. Atqui hujusmodi pueris baptisma non ministratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

Tam plano argumento responderi solet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate consequente, sed antecedente, qua profecto vult illorum salutem. Cur autem non applicetur reipsa, non voluntas Dei est, sed vel culpa parentum, vel series caussarum secundarum immaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis ista responsio. Primo quia ad voluntatem antecendentem spectat Sacramenti institutio, & præparatio remedii; ad voluntatem sequentem sacramenti ministratio, & remedii applicatio: ideoque concedendum est tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & institutam; quod extra omnem controversiam positum est. Deinde caussa, cur iis puerulis non conferatur sacramentalis ablutio, non est semper culpa parentum. *Aliquando* (inquit Augustinus Epist. 107. ad Vitalem) *cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente* (baptisma) *non datur, cum repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebatur. Unde manifestum est eos, qui huic resistunt tam perspicuæ veritati, non intelligere omnino qua locutione sit dictum, quod omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis*. Et de Dono Persev. cap. 12. *Plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptismate subveniri?* Accipe & hæc verba ex libro contra Julianum VI. cap. 14. *Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero immundissimæ feminæ; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filiæ suæ*. Igitur his parvulis denegatur gratia baptismatis ob originale peccatum, non ob præscientiam futurorum ope-

operum perperam jactatam a Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac festinantium, quemadmodum cum Augustino commonstrat rerum experientia.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Provisorem ad perturbandum ordinem caussarum secundarum, unde infertur mors peracerba; id quidem verissimum est. Sed meminisse oportet, mortem peccato primi hominis in orbem terrarum fuisse inductam. Praevaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immaturæ mortis, ita non applicationis baptismatis, caussa est. *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum sit utrisque caussa communis: aut res humanas in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnandæ, vel liberandæ sint animæ; quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate patris nostri, qui in cœlis est.* Ita Augustinus citato cap. XII. de Dono Perseverantiæ. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi ostendimus justo judicio Dei privari infantes istos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

De Infidelibus.

Quibusdam infidelibus non conferri actu gratiam sufficientem ut credant, haud obscure demonstratur ex Scripturis. Gratia enim fidei prædicationi comes esse solet, scribente Apostolo ad Rom. X. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Interdum tamen inspirari fidem divinitus absque exteriori prædicatione, fatemur: sed beneficium hoc est extra communem ordinem, neque est temere supponendum in singulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatio, etiam gratia necessaria ad credendum communiter subtrahitur. At prædicationem non extendi ad universos singulatim, ostendit cap. XVI. Act. Apost. ubi vers. 6. & 7. legimus Apostolos aliquando prohibitos a Spiritu sancto, ne loquerentur verbum Dei in Asia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permisisse Spiritum Jesu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permulti absque ulla fidei supernæ collustratione. Successivis quoque temporibus post Apostolos innumeras reperiri Gentes, quibus nondum prædicatum est Evangelium, colligitur ex Augustino de Nat. & Grat. cap. IX. Epistola LXXX. ad Hesychium, & ex Prospero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. sent. 4. & Resp. 4. ad capit. Gallorum. Patefacient & illustrabunt vim hujus argumenti quæ scribunt in Epistola Synodica PP. in Sardinia Exules, & Augustinus de Dono Persev. cap. 19.

Probatur insuper ipsorum Sanctorum testimoniis. Horum primus, idest,

ideſt, Auguſtinus eodem libro de Dono Perſ. cap. 9. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iſte ita vocetur ut vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem ſequatur, inſerutabilia ſunt judicia Dei*. Apertiſſime diſtincto orationis membro docet hîc Sanctus Doctor negari aliquibus non ſolum vocationem efficacem & congruam, ſed etiam inefficacem, atque ſufficientem. Quid enim ſibi vult disjunctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: Gratia ſufficiens ad credendum nequit aliud eſſe, quam ſancta de amplectenda fide cogitatio & affectio, quam Auguſtinus contra Semipelagianos diſputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmat cap. IX. de Prædeſt. SS. *Fides*, inquit, *& incoata & perfecta donum Dei eſt: & hoc donum quibuſdam dari, quibuſdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifeſtiſſimis ſacris literis repugnare*. Sunt ergo aliqui ſine gratia ſufficiente ad credendum. S. Proſper laudata ſent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiam, ſi de iis loquitur quibus Chriſtus annunciatus non eſt, reprehendi non debet, quia ſcimus quidem in omnes fines terræ Evangelium deſtinatum, ſed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec poſſumus dicere quod ibi ſit gratiæ vocatio, ubi Matris Eccleſiæ adhuc nulla eſt regeneratio*. Accedit teſtimonium S. Thomæ ſcribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod ſi in poteſtate hominis dicatur aliquid excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia reparante, ſicut ad diligendum Deum & proximum: & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen hoc poteſt cum auxilio Gratiæ; quod quidem auxilium quibuſcunque divinitus datur, miſericorditer datur, quibus autem non datur ex juſtitia non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, ut Auguſtinus dicit in lib. de Correptione & gratia*. Ergo per Divum Thomam non datur omnibus ſufficiens adjutorium, ut credant.

Accedunt rationes Theologicæ. Prima: quia fides eſt juſtificationis initium, ut definit Tridentinum Seſſ. 6. cap. 8. Quibus ergo deeſt Fides, deeſt gratia. Nec valet, ſi reſpondeas, præter fidem explicitam in Chriſtum, quæ eſt radix juſtificationis, & diſpoſitio proximior, dari fidem aliquam inchoatam, qualem habuit Cornelius: nam & hæc fides *quibuſdam non datur*, inquit Auguſtinus. Præterea: Infidelitas pure *negativa* peccatum non eſt, ut fatentur omnes contra articulum Baji ſexageſimum quintum. Si autem omnes infideles haberent gratiam, ut crederent, poſſent ſuperare ignorantiam, nec forent infideles *negative*: aut e contra, ſi ſuperare ignorantiam poſſent, infidelitas *negativa* peccatum eſſet. De quo argumento legendus omnino eſt ſapientiſſimus Thomas Lemos præfato loco cap. XII. Tandem: Cum infideles ſint filii iræ, filii vindictæ, eccur Deus his omnibus gratiarum ſuarum munera nequit denegare? An quia Deum cognoſcere poſſunt, &

legem naturæ quantum ad officia virtutum implere? Nulla naturalis actio habet supernaturalium Donorum meritum condignum, aut congruum. Quia viget in illis lex, urgetque præceptum? At jam Charybdim istam prætervecta est disputatio. Num hoc postulat lex æquitatis? De gratia, non de pensione differitur.

His occurrunt vulgari responsione, destitutos esse infideles sufficienti gratia ad immediate credendum, non vero remota, & quæ immediate sufficiat ad diligendum Deum, & bonum aliquod faciendum, per quod possint sese ad fidem obtinendam disponere: ideoque posse infideles omnes, quibus nunquam annuntiatus est Christus, habere fidem quantum ad actum remotum, & mediatum, licet non possint quantum ad immediatum & proximum. Si auxilium remote sufficiens hi constituerent in collustrationibus nonnullis cito evolantibus, & leviter excitantibus voluntatem, interdum unicuique a Deo inspiratis, sive in ipsa præsentia Dei, qui multimodis per creaturam sibi servientem vocat aversum, docet credentem, adjuvat conantem: quale adjutorium admittit Norisius in Vindiciis, cap.3. §.6. singulis hanc gratiam dari concederem. Certissime enim persuasum mihi est, divinam misericordiam nemini defuturam, si nemo negligeret credere quod ignorat.

Verum quia contendunt adesse singulis infidelibus gratiam proxime sufficientem ad actum mediatum, sive disponentem ad fidem, & adesse singulis momentis, præsertim dum urget legis præceptum, non videtur vulgaris illa responsio admittenda. Primo quia de gratia remota ad credendum, sive de primo fidei initio disputat Augustinus adversus Semipelagianos, ubi ait donum Dei esse, & quibusdam dari, quibusdam non dari. Deinde quia de Corrept. & grat. a cap.6. ad XI. solvens objectionem, quod nullus esset corrigendus, nunquam eo confugit, ut responderet, præsto esse unicuique gratiam sufficientem ad servandam legem naturæ, quam gratiam si non peffundarent infideles, adesset & donum Christianæ fidei: sed mittens responsum istud, ait in infidelibus caussam cur sint objurgandi, esse quia fecit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Addit adjutorium *sine quo* omnibus in hoc statu non dari; & alia plura, quæ produximus supra. Sunt ergo per Augustinum aliqui destituti omni gratia proxime sufficienti ad qualecunque opus bonum sive fide patratum, sive ad fidem disponens. Ulterius S. Thomas, uti observarunt Lemosius, & Gonzales, productis verbis ex 2. 2. q.2. art.5. affirmat in pœnam præcedentis peccati saltem originalis aliquibus denegari gratiam, & ad credendum, & ad diligendum Deum & proximum, idest ad actum fidei tam immediatum, quam mediatum; & loquitur apertissime de Gratia, non efficaci, sed sufficiente, per quam dicitur aut fides, aut amor esse *in hominis potestate*. Illustriora sunt, quæ habet in 3. contra Gentes cap.159. & 160. quæ legenda sunt cum animad-

ver-

versionibus P. Lemos Cap.14. n.202. Prolixa enim sunt, ac piget referre omnia adamussim. Perspicua etiam sunt verba superius allata ex 1.2. q.106. art.3. Denique si in potestate hominis est aut dilectio Dei, aut temperantia, aut alia virtus, per quam disponatur ad fidem; nulla erit mysteriorum fidei ignorantia invincibilis; quoniam si poneret medium illud remotum, daretur proximum; ideoque non datur, ex illatione sententiæ oppositæ, illius culpâ liberâ, & voluntariâ.

De Obduratis.

Aliquibus in scelera damnabili obstinatione ruentibus subtrahi aliquando sufficientis gratiæ auxilium, videtur conforme Scripturis, Patribus, & rationi. Nam Dominus per Esaiam cap.v. v.5. & 6. ait: *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus & erit in direptionem, diruam maceriam ejus & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres & spinæ; & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.* Hæc non tantum de populo Israel, quantum de anima multiplicante peccata exponunt Ecclesiæ Patres. Est ergo aliqua anima prævaricatrix a Deo derelicta & deserta in conculcationem & direptionem. Repetit Dominus per Jeremiam LI. 9. *Curavimus Babylonem & non est sanata, derelinquamus eam.* Quæ verba interpretatur Hieronymus Comment. in hunc locum de subtractione auxiliorum sufficientium, proferens exemplum medici, qui videns infirmitatem resistentem remediis adhibitis ægroto nulla alia medicamenta ministrat. Item de Judæis Joannis 12. v.40. repetuntur verba Isaiæ: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde.* In quem locum ait S. Pater Tract. 53. *Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deserendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest.* Apostolus etiam ad Rom.1. 24. ait traditos impios a Deo *in desideria cordis eorum*, deserendo eos, & subtrahendo lucem sapientiæ, ut diximus de H. Calviniana cap.v. Hæc ex Scripturis.

S. P. Augustinus his verbis describit obcæcati miserrimam conditionem de Nat. & Grat. cap. 22. *Nec cogitat prævaricatorem legis quam digne lux deserat veritatis. Qua desertus utique fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, quò admonetur implorare gratiam Salvatoris.* Paucis interpositis: *Utique ista obscuratio vindicta & pœna jam fuit: & tamen per hanc pœnam, idest per cordis cæcitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collapsi sunt.* Et de Perf. Justitiæ cap.19. obcæcatum appellat *desertum omni lumine veritatis*. Porro qui tantum audit vocem legis, & interiori inspira-

spiratione dilectionis penitus destitutus est, nullam habet gratiam sufficientem, quæ proprie ac vere sit talis. Deinde animadvertens S.Pater obviam quorumdam objectionem, non peccaturos excæcatos, si gratia sint destituti, occurrit, ut diximus supra Prop.3. dicens justissime corripi, quoniam in malam vitam sunt propria voluntate relapsi, & acceptam gratiam amiserunt suo libero in malum arbitrio. Atque de perf. Justitiæ cap. 6. *Peccatum* (inquit) *est*, *cum vel non est caritas*, *quæ esse debet*: *vel minor est*, *quam debet*; *sive hoc voluntate vitari possit*, *sive non possit*: *quia si potest*, *præsens voluntas hoc facit*. *Si autem non potest*, *præterita voluntas hoc fecit*. *Et tamen vitari potest*, *non quando voluntas superba laudatur*, *sed quando humilis adjuvatur*. Similia habet Prosper ad sextum Objectum Gallorum: *Priusquam a dominatione diaboli per Gratiam Dei ipsius liberetur*, *in illo profundo jacet*, *in quod se sua libertate demersit*, *amans interim languores suos*, *& pro sanitate habens quod ægrotare se nescit*, *donec prima hæc medela conferatur ægroto*, *ut incipiat nosse quod langueat*, *& possit opem medici desiderare qua surgat*. Vides adeo impium aliquando demergi, ut infirmitatem suam nec videat, nec velit sanari, destitutum proinde omni sancta dilectione & cognitione, & peccare tamen, quia libere se mersit in pelagus iniquitatum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 160. disputans de auxilio, non efficaci, non congruo, non proxime sufficienti, sed de illo, *sine quo nullus habere potest ea*, *quæ sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem*, hæc de obstinatis habet: *Quamquam autem illi*, *qui in peccato sunt*, *vitare non possint per propriam potestatem*, *quin impedimentum gratiæ præstent vel ponant*, *nisi auxilio gratiæ præveniantur*; *nihilominus tamen hoc eis imputatur*, *quia hic defectus ex culpa præcedenti in eis relinquitur*. Licet ergo possit quilibet prævaricator converti potentia remota, quatenus potest recipere beneficia gratiarum omnibus præparata: licet possit plura legis præcepta implere quantum ad substantiam operis & officia virtutum, & minora impedimenta objicere gratiæ vocanti: licet peccet mala sua voluntate, & libero arbitrio ad malum istud, aut illud nunquam naturaliter determinato; attamen potest in pœnam peccati deseri a Deo, ut nullo excitetur stimulo conversionis, undequaque noxiarum cupiditatum repagulis præpeditus. Atque hæc ex Patribus.

Ad ratiocinationes quod attinet; si gratiam constituas in misericordia Dei substantialiter ubique præsentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obcæcati. Si illam constituas in qualitate transeunte nobis incomperta, insanus ero, si quod ignoro, aut propugnare ausim, aut refellere. At si concedis gratiam actualem esse mentis illustrationem, aut inspirationem caritatis, aut utrumque; numquam persuadere mihi poteris, scelestissimum quempiam omni momento, etiam cum instat præceptum, cogitatione, aut delectatione

sancta

ſancta quomodolibet excitari. Fallor enim, aut impudentiſſima mulier captans meretricios quæſtus, amplexuſque impudicos, avarus reſtrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabeſcens invidia, veteri ſimultate, & ulciſcendi cupidine, aliique hujus generis homines traditi in deſideria cordis eorum, & evaneſcentes in cogitationibus ſuis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus ſcribit lib.2. de Grat. & lib. arb. cap.6. *Cum vocatio, pulſus, tractus, excitatio illa Dei ſit actio noſtra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque deſiderium repente ac divinitus immiſſum, quomodo fieri poteſt, ut non ſentiatur in nobis, ſi ſit non ſolum in nobis, ſed etiam a nobis?* Conſtat igitur experientia gratiam obduratis non ſemper adeſſe, eo ſaltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum ſerm.81. in Cantica.

Prop. VII. Quiſquis non adjuvatur a Deo per gratiæ ſubminiſtrationem, queri debet de prava ſua voluntate, non de ipſo Deo beneficentiſſimo gratiarum ſuarum largitore.

Probatur I. Quia Deus quantum eſt ex ſe gratiam largitur omnibus, ut vidimus Theſi prima. II. S. P. Auguſtinus de Peccat. meritis lib.2. cap.17. ait: *Nolunt homines facere quod juſtum eſt, ſive quia latet an juſtum ſit, ſive quia non delectat. Ut autem innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt, quæ hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipſis itidem cauſſa eſt, non in Deo.* III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratiæ ponere impedimentum: & 1. 2. q.112. art.3. ad 2. *Defectus gratiæ prima cauſſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſſa eſt ex Deo, ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.* IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem ſequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flectit ad voluptates noxias, ut quæſtionibus præcedentibus demonſtravi: atque ita obcæcatur deferente luce ſapientiæ ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratiæ impedimenta non ponere nemo poſſit ſine gratia. Hæc eſt objectio Pelagianorum, quam Auguſtinus ſolvit lib.1. ad Bonifacium cap.2. ſcribens: *Liberum arbitrium uſque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Unde & Apoſtolus, Cum eſſetis, inquit, ſervi peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ. Ecce oſtenduntur etiam peccato minime potuiſſe niſi alia libertate ſervire. Liberi ergo a juſtitia non ſunt, niſi arbitrio voluntatis; liberi autem a peccato non fiunt*

fiunt nisi gratia Salvatoris. Igitur sine gratia habetur liberum arbitrium sufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipsi gratiæ, licet sine gratia non sit liberum arbitrium sufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam justitiam. Et ratio est, quia homo alienus a gratia habet circa actus singulos peccati liberam, & indifferentem optionem, ut docet S. Thomas 1.2.q.109. art.8. ad 1., & demonstratum est Thesi 3. Hac methodo his pertractatis, constat omne opus Omnipotentis esse aut justitiam, aut pietatem, & utrumque bonum in terras descendere, deseri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum ajebat Prosper in Epigrammate. Constat præterea Majores nostros non immanem ac ferream, sed æquissimam, & ad coercendos impios aptissimam tradidisse doctrinam: quamquam pia est etiam, probabilis, & Catholica sententia contraria plurimorum Doctorum suffragio probata.

Objectiones referuntur et refutantur.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facillime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc subjicimus diluenda. Aliqua depromunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Ecclesiæ, quædam ex Patribus, alia ex Theologicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte sequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, *ut ad illum convertantur*, uti Ezech. 33. v.11. *clamitare in capite turbarum, & in foribus portarum urbis proferre verba sua*, ut Prov.1. v.20. *stare ad ostium, & pulsare*, ut Apocalypseos tertio, v.20. Rursus *Deum velle omnes homines salvos fieri*, ad Timoth.1. cap.2. v.4. *nolle aliquos perire* 2. Petri 3. v.9. *pro omnibus filium suum tradidisse* 2. ad Corinth.5. v.14. Rursus *illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum*, apud Joann. 1. v. 9. *neminem se abscondere a calore ejus* in Psalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Esaiam 5. v.4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ?* Et Matth.23. *Quoties volui congregare filios tuos?* At si non daret singulis vires sufficientes, quo jure assereret se velle conversionem peccatorum? quid clamitaret, & pulsaret ad ostium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem suum undequaque diffunderet? quomodo vineæ omnem culturam adhibuisset? Cunctis ergo & singulis gratiarum sufficientium dona largitur.

Generalis responsio est principio Deum quantum in se est gratiam singulis paravisse, illam exhibere universis, conferre etiam volentibus & petentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei existentiam, & naturalem legem honestatis ac veritatis, ita, ut sint inexcusabiles, si Deum non glorificent,

tent, turpesque voluptates sectentur: nam si præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis potestas; habetur plenissima libertas ad malum, licet ad bonum necessaria sit gratia. Insuper etiam speciale adjutorium elargiri omnibus, secundum distributionem quam vocant *accomodam*. Hæc responsio ex ipsis Scripturis infertur. Vidimus enim supra quibusdam non prædicari Evangelium Spiritu sancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri sepem vineæ & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Est etiam familiare divinis eloquiis, ut *omnes* nonnunquam dicant, nec tamen singulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex consimilibus Scripturæ locis. *In novissimis diebus effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri: Omnes gentes, quascunque fecisti, venient, & adorabunt coram te, Domine: Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, &c.* Quis enim dixerit singulos homines prophetasse, singulos venisse ad fidem, singulos consecutos fuisse misericordiam? Vult ergo Deus omnium conversionem, clamat, pulsat, illuminat, vineæ culturam adhibet, si consideras universitatem humani generis, institutione, ac præparatione gratiarum; si autem homines singulos in individuo, largitate & distributione inæquali, adeo ut *illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum isto, istum illo modo secundum æquitatis secretæ rationem, & excellentiam suæ potestatis*, ut Augustinus docet lib.2. de Peccat. mer. cap.5.

Est præterea quid ad omnia singillatim possimus respondere. Nam Ezechielis XXXIII. domui Israel scelera objiciuntur, nec dominus Judæos per se, sed per Prophetam alloquitur: *Tu ergo, fili hominis, dic ad Domum Israel*: ideoque & de solis credentibus, & de solis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapsu, & subministratione Spiritus sui, nec objurgat & invitat tantummodo, sed etiam inspirat suavitatem ac dilectionem. In Proverbiorum I. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio, in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis sapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypsis non dicitur Deus pulsare ad ostium singulorum, nec semper: & satis superque verbis Bellarmini nuper productis exploditur hæc objectio. Attamen si omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulsari, necesse non est, ut id fiat singulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, sed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem institui de prædilectis, & ovibus, quarum Christus est Pastor, ut constat versu præcedenti, & expressione verborum. De voluntate salvandi omnes, & generali humani generis redemptione, satis dixi in primo volumine cap.1.libri v. ad 2. & 5. Propositionem Jansenii, ac prop.2. hujus Capitis.

In Evangelio Joannis dicitur Verbum *lux vera*, *quæ illuminat omnem hominem*, primo per lumen rationis & legem omni creaturæ rationali impressam immutabilis veritatis, juxta illud Psalmi iv. *Signatum est super nos lumen vultus tui*, *Domine*, ut explicat S. Thomas in hunc locum. 2. *non quia nullus est hominum*, *qui non illuminetur*, *sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur*, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moses, & Prophetæ, sed ad prædicandum Evangelium omni creaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonstratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor universorum, ad differentiam Joannis, de quo cum esset illuminatus a Deo, & venisset vox, & testimonium Reparatoris, dicitur versu proximo, *Non erat ille lux*, *sed ut testimonium perhiberet de lumine*. Ceterum confirmat locus iste sententiam nostram. *Si enim ipse est lumen*, *si ab ipso recesseris*, *nec in lumine eris*: *& quid de te sequetur*? *Quod dixit de impiis*: *Fiat via illorum tenebræ*, *& lubricum*: ait Augustinus Conc.v. in Psalm.103. Idem Evangelista cap.3. v.19. *Lux*, inquit, *venit in mundum*: *& dilexerunt homines magis tenebras*, *quam lucem*. Prætermittenda non est insignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q.79. art.3. petita a Sole, *qui licet quantum est de se omnia corpora illuminet*, *si quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore*, *relinquit illud tenebrosum*, *sicut patet de domo*, *cujus fenestræ sunt clausæ*: *sed tamen illius obscurationis nullo modo caussa est sol*, *sed caussa ejus est solum ille*, *qui claudit fenestram*. Ita *Deus lumen gratiæ interius non immittit illis*, *in quibus obstaculum invenit*, *&c.* Notat tamen ibidem S. Doctor Deum hoc agere proprio judicio, ideoque esse caussam excæcationis, non prout est illa motus animi humani inhærentis malo, sed prout est subtractio gratiæ, unde sequitur quod mens divinitus non illuminetur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Esaias & Evangelista Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea sententiæ nostræ vim addunt consequentibus verbis. Nam ille ait, *Auferam sepem ejus*, *& erit in direptionem*: iste autem, *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*.

Ex definitionibus Ecclesiæ hæc promunt. In cap. *Firmiter* definitum est hominem lapsum *per veram posse semper pœnitentiam reparari*. Statutum a Tridentina Synodo Sess.6. cap.xi., quod *Deus sua gratia semel justificatos non deserit*. Senonensis in decreto 15.de lib. arbitrio hæc est perspicua sententia: *Nec tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio*, *cum illa semper sit in promptu*, *nec momentum quidem prætereat*, *in quo Deus non stet ad ostium*, *& pulset*. Consimilia protulit Coloniensis in Enchiridio de Sacramento Pœnitentiæ; *Nullus est peccator tam scelestus*, *cui Deus*, *quoad in hac vita superstes fuerit*, *hanc gratiam penitus subtrahat*.

Facile est hæc discutere. In Cap. *Firmiter* rectissime dicitur posse homi-

hominem lapſum per pœnitentiam reparari, quoniam poteſt Deus illum gratia prævenire. Appoſite Auguſtinus de Nat. & Grat. cap.23. *Nemo dicit ſic hominem factum, ut de juſtitia quidem poſſit in peccatum ire, & de peccato ad juſtitiam redire non poſſit: ſed ut in peccatum iret, ſufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad juſtitiam opus habet medico, quia ſanus non eſt, opus habet vivificatore, quia mortuus eſt*. Et tamen hunc medicum aliquando deſerere impium, tradit paullo infra Auguſtinus. Addo laudati Canonis ſenſum eſſe quod poſſint per pœnitentiam deleri peccata poſt baptiſmum patrata, nec relapſorum crimina ſint irremiſſibilia. Ait enim: *Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmatis quiſquam prolapſus fuerit; peccatum per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari*. Tridentinum de Juſtificatis aperte loquitur: noſtramque ſententiam confirmat. Nam ſi non deſerit Deus, niſi deſeratur; ergo ſi deſeratur, deſerit. Ita S. Pater citato lib. cap.22. 23. 26. 29. & aliis locis ſupra citatis prop. 6. Vide & Adverſariorum noſtrorum Confeſſionem theſi 2. Senonenſe, & Colonienſe Concilium Provincialia ſunt. Præterea illud ait adeſſe ſemper gratiam, quatenus eſt *in promptu*, ſcilicet ſingulis præparata; & omni momento Deum ſtare ad oſtium, & pulſare, non tamen ſingulos homines interius ſentire pulſantem aliò ſenſuum ſtrepitu, & ſpecierum varietate diſtractos. At ſi non habent interiorem ſenſum, nempe piam cogitationem, & bonum deſiderium, gratia exterior eſt, non interna. Colonienſis Synodus conſulto addidit particulam *penitus*, ut intelligas cuilibet ſceleſtiſſimo peccatori, quandiu eſt in via, non ſubtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illuſtrationes, aut ſaltem jus habet ad Sacramenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adverſarios noſtros aſſerere, Deum ſemper, omni momento, & inceſſanter ſanctas cogitationes, & pia deſideria excitare in ſingulorum animo. Rurſus ſententiâ noſtrâ, etiamſi quocunque momento adeſſet mentis cogitatio; ſi nullam inſpiraret delectationem cordi immerſo pravis cupiditatibus, non eſſet hæc gratia vere ſufficiens. Nam Gratia Chriſti eſt inſpiratio ſanctæ dilectionis, ut probatum eſt de H. Pelagiana. Denique oportet diſtinguere inter gratiam increatam, quæ eſt divina miſericordia præveniens actus noſtros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ eſt ab actibus indeliberatis indiſtincta; quemadmodum aliud eſt lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipſa mentis perceptio. Miſericordia, & veritas ſingulis adeſt, ideoque gratia increata, ſcilicet ipſe Deus. Verum is libere, non aliqua neceſſitate colluſtrat mentem, & excitat delectationem. Igitur ſicut ſemper, & omni momento eſt in mente noſtra æterna lex veritatis illam irradians & colluſtrans, nec tamen ſemper eſt rectum judicium mentis noſtræ, eo quod ſeſe convertat non ad illam æternam legem, ſed ad fluxas ſenſuum imagines: ita ſemper adeſt miſericordia Dei, & gratia increa-

increata, nec tamen semper est sancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortalium hominum, quia non ad misericordiam juvantem se convertit humiliter, sed ad amorem sui, & ad sensuum illecebras. Iccirco non semper adest gratia, quæ sita est in sancta inspiratione, & motu vitali: de qua præsens fervet disceptatio.

Accedit ad Canones Conciliorum propositio damnata ab Alex.VIII. anno 1690. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente*. Sed merito proscripta est; primo quoniam profertur *indefinite*; atque sunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Christianos, aut audierunt ab iis Evangelium, cujus prædicatio non solum est beneficium Christi notitiam suppeditans, ne sit inexcusabilis infidelitas ipsorum, sed etiam solet conjungi cum internis gratiæ illustrationibus, quæ tamen a nimium addictis cultui idolorum, sive consuetudini abrogatorum legalium cito evolant, atque extinguuntur. Est etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decursum experiri, sed tenuem admodum, & veluti semen sparsum secus viam, vel inter spinas conculcatum & suffocatum. Singulis denique patet semper aditus ad misericordiam, ad Ecclesiam, ad Sacramenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem e latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ sequuntur. S. Augustinus de lib. arb. cap.18., & de Natura & Grat. cap.67. adversus eos, qui de ignorantiæ, & difficultatis pœna ex Adam transfusa queruntur, scribit: *Recte enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret: cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Lemos respondent Augustinum asserere, quod nullus juste afferre potest in sui excusationem ignorantiam, quia Deus aut per legem scriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes instruit & vocat: & recte, nam qui negat unum esse Deum, superare potest ignorantiam intimâ conscientiâ sui ipsius, rerumque aspectabilium contemplatione: & qui ignorat mysteria fidei, potest ea audire ab Evangelizantibus; & si non potest, non ei imputatur ad culpam. Animadvertunt scite Augustinum dixisse, *Per creaturam sibi Domino servientem*; ne inde inferas semper vocare seipso, & per internam subministrationem Spiritus sancti. Proximo cap.68. ipse Augustinus hanc responsionem insinuat, docens,

cens, quomodo infideles ad fidem excitentur Christianis exhortationibus, Christiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus erigantur. Hæc gratia fat est, ut fiat inexcusabiles, & possint remota potentia quærere quod ignorant. Insuper animadverto, aliud esse Deum vocare, aliud esse præsentem ut vocet. Illud actualem gratiæ subministrationem, istud vero præparationem significat, & increatam gratiam interdum ab animorum nostrorum motione sejunctam, ut jam explicavi. Et Augustinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, sed esse *præsentem ut vocet*. Si velis etiam cunctis immitti quasdam bonas cogitationes certis temporibus, sed quæ leviter excitent, ut intellectus alio statim evolet, & evanescat in cogitationibus suis; est sententia Norisii, cui non repugno.

Addunt Adversarii S. P. Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut cureris; & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se venire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus præveniet me*. In Psalm. 102. *Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis*.

Verum quid hæc? Constat in Psalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus susceptor factus est, ut in omnibus eorum operibus singularem exerceat providentiam. Atque si hoc testimonium aliquid evinceret; adesset singulis non solum gratia sufficiens, sed & congrua, victrix, efficax, & quodammodo *compellens & attrahens*. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuntiare ad aliquem, sed *Opus est*, inquit, *ut curari velis, opus est, ut manus ejus non refugias*. Quod si refugias, *odit repellentem manus suas*, ait Enarrat. in Ps. 102. unde altera objectio depromitur. Hæc propterea eadem responsione revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ, interioris, communis, specialis, quas omnes singulis impendi neminem puto dicturum. Profert nonnulla alia Augustini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3, quæ apertissime sunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indito, eodem Auctore non reluctante: unde merito prætermittuntur.

Habetur in expositione quarumdam Prop. ex Epistola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur*. Hunc locum avide quidam arripiunt, objicientes non imputandum esse peccatum, si gratia non adsit, quemadmodum nec imputatum est Pharaoni.

Ast.

Ast si totum argumentum concedatur, nonne sequitur Pharaoni, & obduratis huic similibus gratiam sufficientem fuisse sublatam? Si ulterius reponamus editum opus istud ab Augustino adhuc Presbytero, cum nondum divinæ gratiæ percepisset arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractationum? Sed confirmat hæc Augustini sententia, quod alibi tradidit de Obduratis, scilicet hos peccare, quia licet deserti a gratia necesse sit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deseruit veritatis. Sensus quippe est Pharaonem non ideo peccasse, quia obdurato corde obtemperare non poterat, si enim cæcitas omnino esset involuntaria, nullum foret peccatum: sed ideo peccasse, qui dignum se præbuit, cui cor obduraretur. Hunc sensum demonstrant quæ sequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides incboat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas & impietas incboat pœnæ meritum, ut per ipsam pœnam etiam male operentur.* Igitur per ipsam quoque obdurationem peccant improbi, in quantum ipsa obduratio est pœna præcedentis peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac vicesimo Retractationum.

Mutuantur ex Prospero quæ sequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adhibita semper est Universis hominibus quædam superna mensura doctrinæ, quæ etsi paucioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quæ alienatæ a conversione Israel spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantiæ tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.* III. Cap. 29. ait: *Universitati hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari.* IV. De parvulis sine baptismate morientibus hæc est præclara & manifesta sententia Prosperi cap. 23: *Non irreligiose arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* V. Addunt Stephanus Descamps, & Hon. Tournely illustre testimonium Pauli Orosii in libro de Arbitrii libertate: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adjutorium suum non solum in Corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiæ suæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimem sui, æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum discipulo tuo Cælestio, cui jam apud Africanam Synodum*

dum occulta illa impiorum dogmatum natura confusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam; sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & singulis ministrare. Et infra, *Evidentissime declaratum est nemini hominum deesse Dei adjutorium, præsertim cum & seductor instet, & insit infirmitas.*

Possum cum Eruditis viris respondere libros de Vocatione Gentium non esse Prosperi: quod probari potest his testimoniis directè pugnantibus cum aliis, quæ habentur in responsionibus ad Objecta Massiliensium, & in Carmine de Ingratis; ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per institutionem & efficaciam remedii, non per actualem gratiæ largitionem, ut ostendimus de H. Janseniana cap. 4. & hoc in quo versamur th. 2. 3. & 6. Vide & Norisium lib. 2. H. P. cap. XIV. Brevi itaque responderi potest, hunc Auctorem, & etiam Orosium, medium quid sapere inter Semipelagianos, & Augustinum.

Horum tamen admissa auctoritate, nil conficit pro Scholasticis omnia adversus nos pugnaciter conjicientibus. Auctor enim priorum librorum conatur ostendere etiam Gentiles, hominesque universos à fide alienos habuisse gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in dispositione elementorum mundi, per quam possent optime percipere unius supremi Numinis existentiam, ita ut essent in cultu Deorum inexcusabiles; etiam si minime recepissent internas & invisibiles illustrationes, quæ sunt dona gratiarum specialia. Sat esset titulum capitis 5. libri 1. perlegere: *Omnes in elementis accepisse præcepta legalia, ut sint inexcusabiles in idololatria.* Sed quoniam titulis carent Mss. vetustiora, verba Auctoris exscribamus. *Quamvis ergo hæc*, inquit, *& multa similia veritatis Scriptura pronuntiet, secundum ipsam tamen credimus & piissime confitemur, quod nunquam universitati hominum divinæ providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis suæ dona subtraxit, ut & propheticas voces, & præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac testimoniis accepisse: unde & inexcusabiles facti sunt, quia Deos sibi dona fecerunt, & quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.* Internam autem inspirationem gratiæ communem non esse, scribit diserte cap. 3. *Incognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium per plurimas domos & familias novimus fieri, &c.* De notitia igitur legis, non de gratia speciali loquitur iste Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non solum perperam adversus nos usurpari, sed etiam Adversarios nostros revincere. Gratia enim, de qua disputamus, non solum sufficit ad testimonium, sed etiam

etiam ad remedium, neque est sola notitia veritatis distributa in elementis, & reddens inexcusabilem idololatrarum perfidiam, sed interior illuminatio, & inspiratio caritatis, sine qua plurimi sub ignorantiæ tenebris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocat. Gent. ait impensam omnibus gratiam sufficientem ad testimonium, & notitiam in elementorum obsequiis, per quam nulli pereuntium suppetat excusatio; & quibusdam tantum gratiam sufficientem ad remedium, & specialem ac supernaturalem inspirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua disputatur, pluribus denegari.

De parvulis cap. 21. præcedenti definite pronuntiat, *super eos illam manere sententiam, quam humanum genus prævaricatione primi parentis excepit. De immaturitate vero mortis non esse rationem conquerendi, cum semel in naturam nostram per peccatum ingressa mortalitas obnoxium sibi omnis vitæ nostræ fecerit diem*. Hæc est ergo caussa cur plurimi rapiantur sine baptismo, & non semper neglectus parentum. Dum ergo seq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvulorum parentes potuerunt accipere ab obsequiis & testimoniis elementorum, & negligentes non studuerunt sibi ac posteris consulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. sequenti docet gratiam, quam universis generationibus Deus indifferenter impendit, esse testimonium elementorum, per quod ad quærendum verum Deum possunt homines adjuvari. Gabriel Vasquez disp. 96. cap. 2. interpretatur postremum locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit subvenire, eo quod appellentur *paucorum dierum homines*. Est autem interpretatio, ut arbitror, falsa, & duobus hisce vocabulis male afficta.

Orosius autem contra Pelagianos asserentes posse unumquemque per naturam & liberum arbitrium salutem quærere & ingemiscere, licet adjutorio Dei tandem tribuerent consecutionem salutis, & objicientibus exemplum Zachæi, qui desiderabat Deum videre, & ideo salus domui ejus facta est, ait: *Nunquid si unus credidit, statim universa domus sine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium salutis fuit?* En aperte scribit Orosius, familiam Zachæi, antequam ipse crederet, non habuisse initium illud salutis, idest posse quærere & ingemiscere, quale initium statuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habemus ergo Orosium nobiscum consentientem. Ex illa vero responsione Orosii emergit statim objectio altera Pelagianorum: Quomodo ergo peccant, qui destituti sunt gratia, & non habent ex se posse quærere & ingemiscere? Huic objectioni occurrit Orosius dicens Gratiam quæ necessaria est ad libertatem peccandi non esse illam specialem, quam Cælestius & Pelagius putant in solo bono natu-

naturæ singulis contributam; sed notitiam veritatis & lumen ipsum rationis adjutum testimonio, & distributione elementorum, atque id per atomos & per momenta singulis ministrari, & necessarium esse ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia specialis a natura & a libero arbitrio diversa. Sequitur enim post verba, quæ producta sunt, hæc immediata periodus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit solem suum oriri super bonos & malos. At tu forte respondes: Ordinem suum composita bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa sententiæ parte, quæ sequitur, opinaris? Dat pluviam super justos, & injustos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel dispensando dispositam constitutionem, vel effundendo proprium largitatem.*

Quæ ex D. Thoma objiciuntur, hæc sunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: *Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* II. In cap. 12. ad Hebræos ait: *Gratia nulli deest, sed omnibus quantum in se est se communicat, sicut nec sol deest oculis cæcis.* III. 1. p. q. 49. art. 2. *Deus*, inquit, *non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem.* IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: *Lex nova quantum est ex se auxilium dat ad non peccandum.*

Respondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomistæ alii, utique id eventurum, sed puer ille non posset sequi ductum rationis sine gratia, quæ per D. Thomam quibusdam datur, quibusdam non datur. Ut enim demonstratum est quæstionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis sequitur propter corruptionem naturæ bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei.* Quod in puero illo contingeret ex carnis concupiscentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puero baptizato: quem certe gratiâ sanctificante exornatum Deus non desereret, nisi ille se a Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi puero supernam aliquam illustrationem non defuturam, quam tamen pœnalis cæcitas dispelleret, & voluntas ad malum proclivis pessundaret. Testimonia reliqua demonstrant tantummodo Deum quantum in se est auxilia omnibus præparasse, eaque subministrare nullum ponentibus impedimentum: quamquam istud non ponere, aut removere munus sit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in 111. contra gentes cap. 160. & ipsa lect. 3. in cap. 12. ad Hebræos.

Denique momentum gravissimum putant, quod prop. 3. expunximus, de libertate necessaria ad peccatum. Omnino quippe tenendum

est, nullum esse peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & pœnitere, & mandata servare non possit. Scribit id post D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. universa Schola Thomistarum, ut demonstrat Tournely de Grat. p. 637. & seq. At sine gratia homo in peccatum necessitate prolabitur, nec pœnitere potest, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia sufficiens adest cuilibet etiam obcæcatissimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomistarum a sententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei sint possibilia, si denegetur auxilium, quo opitulante possunt impleri. Si respondeas cum D. Thoma, non esse impossibilia, quoniam possumus gratiam a divina liberalitate accipere, nec reputatur impossibile quod possumus per amicos; id verum esse fatentur, si amici præbeant auxilium: at si amici, ut hodierni solent, miseros nos derelinquant, quomodo possumus spem locare in præsidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium est autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credat æquissimum rectissimumque Judicem plectere reum, cui non est amplius ad bene agendum libertas? Hæc & consimilia plura Theologi non vulgares.

Huic præcipuæ argumentationi obvia est ex 3. thesi responsio. Non esse peccatum, ubi non est libertas, & omnia præcepta esse impiissimis etiam & obcæcatis possibilia potentia saltem remota, est prorsus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadvertentes tantum percelebres Thomistas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam singulis dare, in quantum *dare* idem est ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo *accipere*; ut testatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Dissentiri aliquos fatemur: sed eruditus Lemosius ait id se vehementer mirari, & Doctores istos S. Thomæ doctrinam deserere, & contrariæ assentiri. Legatur caput 20. de Gratia sufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panopliæ. Ad minorem dico nullam esse in peccando necessitatem, sed libertatem indifferentiæ quantum *ad exercitium*, idest in optione malorum. Imo S. Thomas docet absolute, quod, *potest contingere quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod si sit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, omissio imputatur ad culpam propter caussam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria*. Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in III. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda sunt, ut imputetur peccatum, quando est *in exercitio* libera mediorum electio, aut quando dum ponitur caussa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus consequens. Respectu autem bonorum operum, sentio carentem auxilio sufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum omissione, quoniam ejus

ejus *impotentia* est libere volita; nam ideo non potest, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentiæ *proximæ* impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum seipsâ libera sit libertate indifferentiæ, quæ sufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem inducta non excusat a culpa.

Ceterum potentia *remota* semper in hac vita superest cuilibet peccatori, quoniam adjuvari potest a Deo, & *quæ per Amicos possumus, aliqualiter per nos possumus*, ait S. Thomas 1. 2. q.109. art. 4. ad 2. At dicis, quid si amicus nolit opem ferre? Respondeo Deum non defuturum, nisi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit discrimen, quod possunt a nobis sine amicorum auxilio aliqua fieri, ut ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil sit nostrum, quin a Dei gratia misericorditer præveniatur: ut in illum Thomæ locum observat illustris Thomista Franciscus Sylvius. Atque ita verum est, quod sæpe diximus cum Augustino, malum nullam habere caussam nisi ab hominum voluntate; bonum vero a voluntate divina, a qua denegatur quidem gratia justo judicio reluctantibus & nolentibus, sed misericorditer impenditur cuicunque datur, sive minus sit iniquus, sive iniquissimus, ut unusquisque cantet Domino misericordiam, & judicium, & nemo, nisi in ipso Domino glorietur.

Magnum etiam inter damnatos & viatores a gratia alienos discrimen interest. Quandiu enim vivunt iniqui, converti possunt a Domino gratiæ beneficentissimo largitore. Orat etiam pro ipsis Ecclesia Sponsa Agni, cisque patet semper accessus ad Sacramenta, & ad largiflua piissimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine desperandum est; imo spes debet esse vividior, quandoquidem indigni quidem sunt plurimi, sed mediatorem habent dignissimum apud Patrem, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Hoc bono expertes sunt dæmones, & spiritus damnatorum, tametsi peccent libere, consensione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non est ex deficientia libertatis, sed quia sunt in termino, & omnia mala opera exercent cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine aversione. Eamdem ergo sortem esse damnatorum, reproborumque viventium, & utrosque peccare in eo, quod vitare non possunt, magnum est Calvinistarum, & Jansenianorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihilosecius nonnulli, quos adeo tenebræ comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, & in passiones ignominiæ, ut ad sextam objectionem Vincentii scripserit S. Prosper: *Multorum hominum malitia talis est, qualis est dæmonum: sed hoc inter malos homines distat & dæmones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio; dæmonibus autem nulla est in æternum servata conversio.* Ar-

bitror autem istiusmodi responsiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis esse conformes, ad intelligendam Augustini contra Pelagianos sententiam perutiles, & ad revincendos Jansenii gregarios aptissimas. De qua re alibi dictum satis.

Sed jam ad extrema libri propitio Numine perventum est. Elaboratum cum in isto, tum in præcedentibus, ne in difficillimis circa Gratiam & libertatem quæstionibus, quod ad historiam, quod ad dogmata, quod ad Scholæ placita pertinet prætermissum esse videatur. Quod an assecutus fuerim, prorsus ignoro. Id fortassis non perfeci, at conatus sum equidem. Si Augustinianæ Scholæ commodum aliquod attuli, quod optime sentio vel nullum esse, vel perexiguum; fruere, Lector, æquo animo dissertatiunculis, & quas exhibui hactenus, & quas subinde producam. Nunc, quoniam initium fecit libro Doctor Aquitanus, finem statuat ejusdem Doctoris

EPIGRAMMA.

Cælestem ad Patriam tendens cognosce Vocantem,
Cujus proveheris, si bene curris, ope.
Nam si te virtute tua ad cælestia credis
Scandere, de superis pulsus ad ima cades.

DB

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS NONUS

In quo disseritur de Justificatione, bonorumque operum meritis.

RATIAE actualis, cui humanum arbitrium obtemperet, præcipuus effectus est divinam in nobis imaginem instaurare, atque diligentes Deum, eique tanquam palmites viti adhærentes exornare copioso meritorum fructu, & justæ retributionis corona. Posteaquam igitur de ipsa actuali Gratia in præcedentibus disseruimus, pertractandum nobis est de Sanctitatis ornatu, sive de Gratia, quam dicimus *habitualem*; per quam in nobis Spiritus sanctus inhabitans abstergit peccatorum maculas, digna reddit pietatis opera, tribuitque diligentibus Deum æternæ hæreditatis pignus & arrham. De hac *habituali* Gratia perpauca tradiderunt antiquiores Scholastici, satis multa qui data opera postremas hæreses profligarunt. Constitutum nobis est hanc servare rationem, ut devitemus Veterum brevitatem, & prolixitatem simul Recentiorum, nec tamen necessarium aliquid prætermittamus; quod si minime fuerimus assecuti; legi poterunt qui de hoc argumento stilo ampliori scripserunt, Vega, Bellarminus, Turrianus, Stapletonus, Hadrianus & Petrus Valemburgenses, Casalius noster, & alii. At priusquam, Lector benevole, pervolutes grandiora volumina, quid pagellæ nostræ contineant inspicere non dedigneris.

CA-

C A P U T I.

Quid ſit Gratia Sanctificans, quam Scholæ recte habitualem *appellant?*

IN Tridentina Generali Synodo, ut refert qui illius Hiſtoriam literis mandavit, Cardinalis Pallavicinus lib.VIII. cap.2. & ſeqq. cum Patres animadverterent veteres Scholaſticos de Juſtificatione, ſeu *habituali* gratia jejune admodum diſſeruiſſe, plurimum tamen lucis huic quæſtioni affuſum a Scriptoribus Catholicis, qui poſtremas hæreſes, Lutheranam præſertim, & Calvinianam oppugnarunt; ex horum libris docuerunt veritatem mirifice colluſtrari. Affirmarunt inſuper in hac diſputatione, poſteaquam aſſiduis precibus divinum lumen fuerit impetratum, talem methodum eſſe tenendam, ut primo inquiratur quid ſit Juſtificatio; deinde quid Deus efficiat, quidve ex parte hominum ut juſtificentur, ſit neceſſarium: poſtmodum quo pacto intelligenda ſit Apoſtolica ſententia quod homines juſtificentur per fidem: inſuper quale meritum inſit operibus, quæ juſtificationem aut præcedunt, aut ſubſequuntur; ac tandem quænam ſint juſtificationis proprietates & effectus. Hanc vero methodum, cum recta ſit, atque a Patribus Tridentinis probata, in hoc libro Operis noſtri Theologici XIX., atque hujus Voluminis ultimo, tenere jure, meritoque curabimus.

Primum itaque dicturi quid ſit Juſtificatio, præmittimus vocabulum iſtud apud Latinos Scriptores minime occurrere, & ideo nugari hæreticos quoſdam a Grammaticis juſtificationis naturam quærentes: quamvis ſi Tullius quoque, Terentius, Livius, aut aureæ Scriptor alius ætatis dictionem hanc uſurpaſſet, ratio nobis habenda foret ſignificationis Theologicæ, non vero Grammaticalis. Ceterum quantum ad Sacras literas attinet, in his juſtificatio accipitur I. pro juſtitiæ declaratione, quo ſenſu ait Eſaias V.23. *Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo.* II. pro divina lege, qua proponuntur juſtitiæ præcepta, ut Pſ. CXVIII. 5. *Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas.* III. pro interna animi rectitudine, qua ſanctitate perfundimur, ut ad Rom. IV. 5. *Credenti eum, qui juſtificat impium.* IV. pro ipſius juſtitiæ incremento, ut Apocalypſ. ult. *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc.* De juſtificatione præſertim in tertio accepta ſenſu Catholici diſſentiunt a Novatoribus, qui nullam propriam veramque juſtitiam admittunt, ſed *forenſem* tantum, ideſt ſitam in ſola ſempiterni Judicis declaratione, ſive in remiſſione peccati per ſolam imputationem juſtitiæ Chriſti; non vero per gratiam & caritatem animæ inhærentem, atque diffuſam in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum inhabitantem. Dixi, Novatores nullam aliam admittere veram pro-

propriamque justitiam; nam virtutum *habitus* etiam animæ inhærentes minime negant; sed his virtutibus vim justificandi non tribuunt: quare Petrus Martyr de Locis comm. Classf.III. cap.3. inquit: *Exponitur deinde quod duplicem justitiam habere dicamur: unam a Deo nobis imputatam, qua revera justificamur, & eam ex operibus minime obtinemus, verum fide apprehendimus: altera vero justitia est, quæ nobis inhæret, constatque fide, spe, caritate, omnibusque bonis operibus.* Catholici itaque adversus Hæreticos propugnant dari justitiam inhærentem, quæ sit justificationis nostræ *formalis caussa*: de qua Tridentina Synodus Sess.vi. c.7. ait: *Unica formalis caussa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ, & non modo reputamur, sed vere justi nominamur & sumus.*

Investigandum est modo quid sit hæc inhærens justitia. Quidam Theologi, inter quos Dominicus Soto lib.2. de Nat. & Grat. cap.17. & Bartholomæus Medina 1. 2. q.100. art.2., tradunt definitum hoc unum a Tridentina Synodo, quod justificatio non in sola remissione, aut non imputatione peccatorum constituenda sit, sed in interna renovatione; quæ num fiat per qualitatem inhærentem, num per actualem motionem minime constet. Et quamquam Vega in citatum Trid. locum, asserit spectare ad fidem, quod justificatio fiat per *habitualem*, non per solam actualem gratiam, negant viri docti cum Estio in dist.xxvi. lib.2. esse id a Synodo definitum, cum potius a nomine *habitus* consulto Patres Tridentini abstinuerint, ne opinionibus Scholæ aliquod afferrent præjudicium. Verum etsi opinio, in quam protendit Medina, non sit a Concilio proscripta; falsum omnino est fieri justificationem duntaxat per motionem actualem; quoniam hæc perperam fingitur in parvulis nondum ad percipiendam sanctam excitationem idoneis, qui tamen dum abluuntur baptismo, sancti & justi efficiuntur; ac præterea justitia dicitur animæ stola, & quasi spirituale indumentum, nec non exprimitur certis characteribus, quibus ab actuali ac transeunte gratia secernitur; ideoque firmissime tenemus fieri justificationem per gratiam non solum interius inspiratam, sed permanentem, sive, ut appellant, *habitualem*.

Jam vero cum certum nobis sit eam gratiam, per quam *formaliter* justificamur, permanentem esse, atque inhærentem, in quo autem sita sit natura illius Theologi nequaquam conveniant; poterit quisque ex his, quæ de actuali Gratia disputavimus, inferre quid de *habituali* tenendum sit. Actualem ergo quidam Deum, divinamque potentiam atque misericordiam nobis intime præsentem dixerunt, alii qualitatem physicam, sive actuosam, ut inquiunt, *entitatem*, complures divinam motionem, permulti illustrationem mentis, & caritatis inspirationem. Inter istas autem sententias nos medium iter arripientes diximus.

ximus actualem gratiam, si consideretur ex parte Dei, esse Deum ipsum inspirantem nobis bonam voluntatem; si ex parte nostri, esse *pium* animi motum. Hoc sane pacto Gratiam *habitualem* plures Theologi esse putant Deum ac Spiritum sanctum nobis inhabitantem, multi *qualitatem* inhærentem realiter distinctam ab anima, nonnulli *habitum* adhuc incompertum, & ab anima nequaquam distinctum, plurimi denique ipsum *habitum* caritatis. Itaque medium in hac etiam quæstione tenentes, dicimus Gratiam *habitualem* consideratam ex parte Dei esse Spiritum sanctum in nobis inhabitantem, & Deum ipsum in nobis communicatione Spiritus sui permanentem; & si consideretur ex parte nostri, esse caritatem per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffusam; non caritatem illam, quæ est a Spiritu Sancto solum movente: & quæ est sanctæ dilectionis inspiratio, sed caritatem, quæ est a Spiritu Sancto inhabitante, & quæ est animæ *habitudo*, & quasi impressa divinitatis imago, renovatio spiritus, & pulchritudo justitiæ; & per quam Deo cari, & Dei amici vere nominamur & sumus. Atque hac ratione dicimus cum Tridentino sessione VI. cap. 7. quod *Misericors Deus, qui gratuito abluit & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ*, est caussa justificationis efficiens: ipsa autem caritas, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem est gratia *habitualis*, per quam *formaliter* justificamur; nam citato loco Tridentini Patres, posteaquam declararunt caussam justificationis *formalem* esse justitiam, qua renovamur spiritu mentis nostræ, affirmant id fieri, *dum per Spiritum sanctum caritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret*. Inhærentem ergo justitiam nos quidem caritatem appellamus, quam etiam *habitum* recte dicimus, in quantum est permanens in anima decor, spiritalis vita, & justitiæ indumentum, consulto abstinentes ab ea quæstione mere philosophica an *habitus* sit res quædam naturæ superaddita; an, quod probabilius censemus, ipsa natura tali *habitudine* affecta, & quasi materies signata impressione sigilli, signaculo sancti Spiritus condecorata. Fuit enim mens Concilii, ut inquit Pallavicinus lib. VIII. Hist. cap. 14. *Statuere speciatim habitum infusum justitiæ, & non generatim meram interiorem justitiam, nihil definiendo, ea ne sit actus, an habitus, uti placuit Gabrieli Vasquez*.

Priusquam adversus hæreticos stilum moveamus, hæc paullulum collustrare non pigeat. Dicimus Deum, qui justificationis nostræ caussa efficiens est, abluere & sanctificare animam, dum illam signat, & ungit Spiritu promissionis: ideoque crasso detinentur errore, qui putant justis non communicari personam Spiritus Sancti. Oppositum sane demonstrant sacræ literæ; nam Paulus ad Rom. V. 5. ait: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*; ubi aperte donum caritatis, sive charisma, a Spiritu sancto tanquam

quam

quam effectum a caussa distinguit. Idem Apostolus frequentissime prædicat Spiritum sanctum in nobis habitare, in eadem ad Rom. Epistola cap. 8. 9. 11. in prima ad Corinth. cap.6. in 2. ad Timotheum cap. 1. & aliis in locis. Atque hinc est, quod justus dicitur Templum Spiritus sancti, & idem Spiritus sanctus unctio, pignus, & arrhabo, ut lib. VII. cap. 14. declaravimus. Idem docent Patres, Cyrillus lib. XXXIV. Thesauri, Epiphanius hæresi 74., Basilius in V. contra Eunomium, Athanasius in Epistola ad Serapionem, S. Pater Augustinus lib. XV. de Trinit. cap. 26. aliique apud Petavium lib. de Trinit. cap. 4. & 5.

Facile est ex hac nostra assertione percipere, cur justi dicantur *signati Spiritu promissionis sancto*, cur habeant in corde spiritum clamantem *Abba*, Pater, cur effecti sint Templum Dei, cur in eis Deus permaneat, cur habeant pignus hæreditatis, cur in regnum dilectionis translati sint. Liquet etiam, quo sensu per gratiam sanctificantem efficiamur consortes divinæ naturæ; quod fortassis nimium ingeniose Theologi quidam exponunt, dum gratiam constituunt in superinducta *entitate*, quæ radix sit singularium attributorum, & fons supernaturalium operationum: quemadmodum divina natura metaphysice accepta principium est proprietatum divinarum. At Petrum, dum Epist. II. cap. 1. ait nos fugientes concupiscentiæ corruptionem, fieri *divinæ consortes naturæ*, minime arbitror animum convertisse ad metaphysicas perceptiones. Quare, absque tanta ingenii tortura, dico *habitualem* gratiam esse divinæ naturæ participationem, quatenus communicatione facta Spiritus sancti Deus justum diligit, apud illum mansionem facit, illum Spiritu promissionis signat & ungit, illi tribuit charisma justitiæ, quo anima quasi in divinam conditionem assumpta fruitur Dei consortio, & sempiternam beatitudinem promeretur.

Non est tamen charisma istud justitiæ sola Spiritus sancti persona, sed, ut præmonui, caritas per Spiritum sanctum diffusa. Me non latet Theologos quamplurimos gratiam *habitualem* a caritate distinguere his argumentis adductos. I. Quia Apostolus in 2. ad Corinth. XIII. ait: *Gratia Domini nostri Jesu Christi, & caritas Dei, &c.* & Trident. sess. 6. can. 11. *Exclusa gratia, & caritate*. Quæ autem sumuntur conjunctim distinguuntur realiter, ut Pater a Filio, & a Spiritu sancto. II. Quoniam ex Augustino de Grat. Christi cap. 26. Gratia prævenit caritatem. III. Quia gratia & caritas in subjectis realiter distinctis existunt, illa nimirum in anima, hæc autem in voluntate. IV. Quia principium operandi a principio essendi distinguitur. Quatuor hæc argumenta sunt inter Thomistas communia, illaque urget etiam Gavardi Quæst. III. de Grat. *Habituali* Articulo 2.

Ceterum longe probabilior est eorum sententia, qui eumdem *habitum* esse contendunt caritatis & gratiæ, ut censent præter Scotistas Estius in laudatam dist. XVI, Juenin P. VI. Instit. diss. 11. q. 1. atque ex

ex nostratibus Nicolaus Girken Tract. v. Tom. 2. q. 7, Leonardus Vanroy q. 2. de Caritate, Fulgentius Bellelli lib. 1. M. Aug. cap. 5. & seqq. aliique complures. In hujus asserti præsidium afferuntur 1. Scripturæ, quæ easdem caritati, & gratiæ tribuunt proprietates: nam caritas hominem reddit adoptivum Dei filium, ut liquet ex 1. Joannis cap. III. 1. *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus*. Caritas reddit hominem Dei amicum, juxta illud Joan. XIV. 21. *Siquis diligit me, diligetur a Patre meo*. Caritas est, per quam Deus in nobis permanet, ut scriptum est 1. Joan. IV. 16. *Qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo*: atque, ut dictum supra, per caritatem accipimus æternæ hæreditatis pignus, & arrham; ideoque caritas omnia ea præstat, quæ gratiæ sanctificanti solent tribui. II. Cum Tridentina Synodus *de formali* caussa justificationis loqueretur, aperte inhærentem justitiam declaravit esse caritatem, quæ in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffunditur, ut constat ex verbis supra productis; in quibus nullam aliam, præter Caritatem, *formalem* caussam justificationis assignat; cum tamen, ut animadvertit Estius, caussas omnes singillatim exponat, & præcipue *de formali* pertractet adversus hæreticos, qui negant inhærentem justitiam. III. Apertissima est Augustini sententia sub finem libri de Nat. & Gratia: *Caritas ergo incboata, incboata justitia est: caritas provecta, provecta justitia est: caritas magna, magna justitia est: caritas perfecta, perfecta justitia est*. IV. Valde infirma est ratio, ob quam ponunt alii inter gratiam, caritatemque discrimen, nimirum, quod gratia naturæ gerat vicem, debeatque ceteris donis virtutibusque substerni: quod falsum est, cum absque gratia permaneant fidei, & spei *babitus*, licet informes; ablata autem caritate, etiam *babitualis* gratia discedat, sitque ipsa caritas quæ virtutibus ceteris tribuit decorem omnem, ac meritum; ut erudite explicat in Conc. de S. Maria Magdalena S. Thomas de Villanova.

Ad argumenta autem opposita facilis est responsio. Nam Tridentina Synodus sess. VI. cap. 7. *formalem* caussam justificationis, ideoque gratiam *babitualem* videtur locasse in ipsa caritate, quæ *diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inbæret*. Perperam vero ex ipsa Synodo, aut ex Apostolo opponitur particula *Et*, quasi realis distinctionis invictum sit argumentum; quum vel nullam discriminis rationem importet, vel solam distinctionem connotatorum. Eadem quippe gratia, quæ dicitur justitia quatenus exornat animam, appellatur caritas, in quantum illam reddit Deo caram. Exemplo autem, quod affert Gavardi ex invocatione Trinitatis, in qua particula *Et* demonstrat realem distinctionem Personarum, fas sit respondere recitando verba ex Ep. 2. ad Corinth. cap. 1. 3. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolatio-*

solationis; imo eadem, quæ nobis opponuntur ex cap. XIII. 13. *Gratia, & caritas Dei*, quibus additur, *& communicatio sancti Spiritus*. Enimvero neminem puto ex particula *Et* probaturum esse, quod Deus non sit Pater Domini nostri Jesu Christi, quod Pater misericordiarum non sit Deus totius consolationis, quod gratia & caritas non sit communicatio Spiritus sancti. Ubi vero Augustinus ait, quod gratia prævenit caritatem, docet neminem posse diligere Deum sine inspiratione dilectionis, & caritatem, qua Deus dilexit nos, esse principium efficiens caritatis qua nos diligimus Deum, ut diximus lib. XIV. cap. 6. explicantes actualis gratiæ naturam. Voluntatem denique realiter esse distinctam ab anima, & principium operandi distingui realiter a principio essendi, præsertim si loquamur de principio essendi *accidentaliter*, eadem facilitate a nobis negatur, qua asseritur a nonnullis. Nullo itaque labore propugnamus Gratiam *habitualem* esse indistinctam a caritate; quum oppositum minime evincant contraria argumenta superius producta, & quædam alia ejusdem generis deprompta ex Viennensi Concilio, & ex Clem. *de summa Trinitate*, quæ demonstrant tantum justificationem fieri per gratiam inhærentem; quod nullus Catholicorum negat.

Ut a quæstione scholastica ad investigandam sanctificantis gratiæ naturam revertatur oratio; dixi caritatem non esse Spiritus sancti personam, sed ipsius donum ac munus, ut adversus Magistrum sententiarum dist. XVII. lib. I. omnes fere propugnant. Nam caritas, ut Apostolus scribit, per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffunditur; ideoque ab illo tanquam effectus a caussa distinguitur. Caritas etiam minuitur, & recipit incrementum, quod de immutabili spiritu nefas est affirmare. At quoniam Magister hæc prævidens respondit, caritatem esse a Spiritu sancto, in quantum Spiritus dat seipsum, & augeri vel minui, non quatenus in se est, sed prout nobis communicatur, quo pacto Deus in nobis dicitur magnificari atque exaltari; videtur nobis ita caritatem a Spiritu sancto distinguere, ut non sit creata quædam *forma* habens *entitatem* realiter distinctam ab anima, sed ejusdem animæ habitudo, mutabilis quidem, & capax incrementi, sed ab ipso Spiritu sancto inhabitante producta: quod supra explicavi exemplo impressionis sigilli. Atque ita conciliare facile possumus discrepantes veterum Theologorum sententias.

Hoc ne gratis a me dictum prodeuntes e Schola Peripatetica conquerantur; profiteor primum velle me in gravissimis fidei quæstionibus non Aristotelicis documentis, sed Scripturarum sanctarum ac Patrum doctrinis accommodare auditum, nihil de placitis Philosophorum definiendo. At Scripturæ justificantem gratiam signaculo cuidam æquiparant, atque illud a Spiritu sancto effici docent, scribente Paulo ad Ephesios I. 13. *Signati estis Spiritu promissionis sancto*: quæ verba de Justi-

ficatione accipi a Tridentino constat ex dictis. Similiter Patres ad hunc plane modum loquuntur: Athanasius in Epist. ad Serapionem: *Spiritus sigillum est, quo signati divinæ naturæ participes efficimur*. Cyrillus in VII. cum Hermia Dialogo: *Hoc igitur quod divinam nobis imaginem insculpit, & instar sigilli præstantiorem mundo pulchritudinem ingenerat, nonne Spiritus est?* Hieronymus in caput IV. Ep. ad Ephes. *Signati sumus Spiritu Dei sancto, ut & spiritus noster, & anima imprimantur signaculo Dei, & illam recipiamus imaginem & similitudinem, ad quam in exordio conditi sumus. Hoc signaculum sancti Spiritus, juxta eloquium Salvatoris, Deo imprimente signatur*. Accedit, quod *habitus*, qui sint *entitas* quædam realiter a subjecto, cui inhærent, diversa, non probant omnes Philosophi: neque debent ad physiologiæ contentiones Ecclesiastica dogmata expendi. Merito itaque diximus, *habitualem* gratiam esse habitudinem animæ, ipsi a Spiritu sancto inhabitante, tanquam sigillo quodam impressam: eamque non alia definitione arbitramur describendam, quàm ex divina Scriptura ac sanctis Patribus depromptâ: *Habitualis gratia est Caritas per Spiritum sanctum inhabitantem diffusa in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhærens, per quam signati Spiritu promissionis sancto efficiuntur divinæ naturæ consortes*. Hanc vero definitionem ex dictis manifestam planissimamque esse arbitramur.

CAPUT II.

Deum nequaquam justificare impios illis remittendo tantum peccata, aut imputando justitiam Christi, sed illos interius renovando per inhærentem caritatem & gratiam.

Quasi in prospectu posita nostra circa *habitualem* gratiam sententia, aperte consequitur, recte a Tridentina Synodo dictum anathema sess. VI. can. II. hæreticis, quorum alii in sola imputatione justitiæ Christi, alii in sola peccatorum remissione, aut externo Dei favore gratiam, qua justificamur, constituerunt, exclusa gratia & caritate, quæ per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffundantur, nobisque inhæreant. Ac prima hæretica opinio quod justitia statuenda sit in sola remissione peccatorum est inter Lutheranos fere communis; quod statui debeat in imputatione justitiæ Christi, est error Calvinistarum. Martinus Becanus lib. I. de Justific. ait Calvinum pugnantia docere, & quasi jugulare seipsum, eo quod in libro de verat. reform. Eccl. meminerit inhærentis justitiæ, atque aliis in locis inhærentis etiam caritatis: sed ostendi supra verbis Petri Martyris duplicem.

plicem ab hæreticis tradi justitiam, neque denegari *habitus* inhærentes virtutum: discrepare autem illorum sententiam a nostra, quod illi negent virtutum habitus ad veram justitiam spectare, & nolint hanc per formam inhærentem constitui; atque nihil aliud esse contendant, quam extrinsecam & *quasi forensem* condonationem. Spectare hanc condonationem & externum favorem Dei ad caussam justificationis *formalem* etiam nonnulli Catholici cum Alberto Pighio propugnarunt, at non exclusa caritate, & gratia inhærente; de qua tantum cum hæreticis disputamus. Pighius videtur efficientem caussam confundere cum *formali*; quam *unicam* esse declarat Tridentinum Concilium eadem sess. vi. cap. 7.

Propositio: Justificantur impii per Gratiam, & caritatem, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffunditur, atque illis inhæret.

Thesim istam iisdem plane verbis Synodus Tridentina definit: *Si quis dixerit hominem justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & caritate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundantur, atque illis inhæreant, aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.* Eamdem vero thesim hæc scripturarum loca commonstrant. In veteri testamento Sanctus David justificationis gratiam expostulans, *Asperges me* (inquit Ps. L. 11. 12.) *hyssopo & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor ... Omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Atque Ezechiel spiritum sanctificationis promittens cap. 36. versu 25, ait: *Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, &c.* In novo pariter testamento Apostolus justificatos adloquens scribit ad Rom. v. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ipse Dominus ita Apostolos paullo ante mortem consolatus est Joan. xiv. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Illis itaque qui justificantur mundities, & spiritalis candor infunditur, & in eis veluti hyssopo purgatricem vim habente purificabatur infectus lepra, peccati macula virtute supernaturali abstergitur. In illis cor immutatur, sordes abscedunt, innovatur spiritus, & nova interior habitudo producitur. Apud illos diffusa caritate Deus inhabitat, scilicet peculiari munere præsens adest, nec sola inspiratione actualis gratiæ pertransit, sed ornatu justitiæ animam induens in ea consistit ac permanet. Neque majori vocabulorum expressione designari poterat Spiritus sanctus inhabitans, justitia inhærens, & *formaliter* justificans Gratia.

De-

Deinde expendamus, quæso, effectus gratiæ superius recensitos; atque ex iisdem Scripturis depromptos. Redduntur justi *Dei filii*, per adoptionem quidem, at non legalem & declaratoriam, sed sublimioris generis, quæ novam in nobis generationem, nativitatem, vitam, salutem, ac spiritum efficit. Ait de justificandis Joan. III. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est.* Inquit Apostolus ad Titum III. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde, per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.* Addit ad Rom. VIII. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Ut ergo naturaliter nobis inhæret natura hominis, per quam nascimur carne, per quam generamur filii Adæ, per quam filiorum voces emittimus: ita per gratiam justificationis inhæret nobis supernaturaliter naturæ divinæ participatio, qua renascimur spiritu, qua regeneramur in filios Dei, qua voce Spiritus vivificantis clamamus, *Abba*, Pater.

Idem evincunt charismata, quæ Spiritus sanctus dicitur impertiri. Per ipsum justi, tanquam sigillo, *signati sunt spiritu promissionis sancto*, ad Ephes. I. 13. *acceperunt pignus Spiritus*, 2. ad Corinth. I. 22. fiunt *templum Spiritus sancti*, 1. ad Corint. VI. 19. Hæc quidem inhærentem sanctitatem significant. *Signari* enim non est in sola imputatione, aut favore externo haberi acceptum, sed signaculo quodam, & quasi charactere ab improbis separari. *Arrha* quoque, vel *pignus*, non sola promissio est, aut sola legis præscriptio; sed quædam portio ejusdem rei, quæ promittitur, auctore Augustino serm. de verbis Apostoli XIII. Inhabitatio denique & permanentia Spiritus sancti, non est sola divina substantia, aut immensitas; alias non in justificatis tantummodo, verum etiam in impiis ac damnatis Deus tanquam *in templo* maneret: sed est etiam energia, effectus, charisma, quo anima afficitur, inungitur, exornatur. Ex scripturis itaque constat impium per gratiam inhærentem justificari.

Demonstratur Catholica veritas etiam auctoritate Sanctorum: Veniunt primo loco antiqui Patres, qui ea verba Genesis, *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, non de sola rationalis animæ creatione sed de justitia ac sanctitate præsertim interpretantur, ut Cyrillus Dialogo V. de Trinit. Nazianzenus Orat. 36. Severianus de Opificio mundi, & alii. Hi sanctitatem nihil aliud esse definiunt, quam effigiem quamdam & similitudinem Dei communicatione Spiritus sancti, quasi impressione formatam, ita ut Adam per creationem revera factus fuerit in animam viventem; per inspirationem caritatis evaserit spiritalis, & gratia Spiritus sancti vivificatus. In quam opinionem olim inclinasse Augu-

Auguſtinum, liquet ex ejus libro 2. de Geneſi contra Manichæos cap.8. Et quamquam dicendum eſt Adamum ab initio gratiam ſanctificantem accepiſſe, ut demonſtravi libro XII. cap. 7., attamen qui in hac gratia Dei ſimilitudinem cum laudatis Patribus ſtatuunt, ſupponunt illam intrinſecam, atque inhærentem. Deinde S. P. Auguſtinus cujus verba exſcripſiſſe videtur Synodus Tridentina, de Spiritu & litera cap.9. n.15. ait: *Sicut fides Chriſti dicta eſt, non qua credit Chriſtus; ſic juſtitia Dei, non qua Deus juſtus eſt, ſed qua induit hominem dum juſtificat impium*. Vide Trident. Seſſ.VI. cap.7. & can.10. *Formalis* ergo juſtificationis cauſſa, non eſt juſtitia, qua Deus juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit: ideoque non eſt juſtitia Chriſti nobis imputata, ſed intrinſecus inhærens; ſive caritas ſit, ſive *habitus* alius a caritate ſejunctus: quod poſtremum ad fidem nequaquam ſpectat. Denique Chryſoſtomus Hom.1. in Epiſt. ad Epheſios comparatione iſta gratiam ſanctificantem declarat: *Si quis acceptum quemdam ſcabioſum, & peſte ac morbo, ſenioque, paupertate ac fame confectum & perditum, ſtatim formoſum fecerit juvenem omnes homines pulchritudine vincentem .... deinde eum conſtituerit in ipſo flore ætatis, & poſtea eum purpura induerit, & diadema impoſuerit, & omni ornatu ornaverit: ita noſtram inunxit, & ornavit animam, pulchramque fecit, deſiderabilem, & amabilem*. Quis non videt his verbis juſtificationem ita deſcribi, ut ſit interior animæ renovatio, ſuperadditum ornamentum, atque inhærens pulchritudo? Vide hujus voluminis pag.24. quo pacto idem Chryſoſtomus deſcribit gratiam per lavacrum regenerationis collatam.

Accedunt argumentationes a ratione petitæ, & Auguſtini verbis corroboratæ. Negari non poteſt, quod ſicut per Adam naſcimur filii iræ, ita per Chriſtum juſtificemur; cum hoc diſcrimine, quod per Adam contrahimus propagatione naturæ ſolum originale peccatum, & per Chriſtum delentur etiam illa, quæ propria voluntate patravimus. Legatur in quinto ad Romanos Capite Paulus Apoſtolus. At Adam, in quo omnes moriuntur, præter quod eis, qui divina tranſgrediuntur præcepta, imitationis exemplum eſt, occulta etiam concupiſcentiæ ſue tabificavit omnes per ſeminalem originem de ſtirpe ſua venientes. Igitur & Chriſtus, præter quod ſe ad juſtitiam imitantibus præbuit exemplum, dat etiam iis, quos juſtificat, occultiſſimam Spiritus ſui gratiam, quam latenter infundit: quare ait S. Pater lib.1. de Peccat. meritis cap.10. *Legimus juſtificari in Chriſto, qui credunt in eum propter occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ ſpiritalis, qua quiſquis hæret Domino unus ſpiritus eſt*. Similia docet S. Pater proximo capite XV. Præterea quemadmodum impius exhibet ſe immundi ſpiritus hoſpitium, quando reatu nectitur concupiſcentiæ; ita juſtus fit Dei templum, dum in corde ejus caritas per Spiritum ſanctum diffunditur. Itaque, ut ratiocinatur S. Pater in celebri Epiſtola ad Sixtum,

niſi

nisi mundatam domum habitet Spiritus sanctus, nonne cum aliis septem redit spiritus immundus, & erunt novissima hominis illius pejora, quam erant prima? Ut autem habitet Spiritus sanctus, nonne ubi vult spirat, & caritas Dei, sine qua nemo bene vivit, diffunditur in cordibus nostris, non a nobis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis? Insuper Domino tam salus, quam justitia tribuitur; sed non dicitur homo salvatus, nisi Deus illi impertiendo æternam vitam ipsum vera propriaque salute donaverit: non ergo dicendus erit justificatus, nisi Deus vere iniquitatem delendo, ei veram justitiam, qua interius exornatus sit, impertiatur: unde inquit Augustinus de Spiritu, & lit. cap. 11. *Ideo justitia Dei dicitur, quod impertiendo eam justos facit, sicut Domini est salus, qua salvos facit.* Denique nisi justificatio fiat per justitiam inhærentem, fiet profecto aut per favorem extrinsecum, aut per justitiam qua Deus justus est, aut per solam remissionem peccatorum, aut per imputationem justitiæ Christi. At justificatio, si fit Spiritu sancto inhabitante, & caritate in cordibus nostris diffusa, intrinsecus hæret, ideoque non consistit in solo favore extrinseco; ut S. Pater demonstrat citato libro de Spiritu & litera cap. 17. Justitia autem, qua Deus justus est, quonam pacto nos justificare potest, nisi *efficienter*, scilicet impertiendo interioris hominis pulchritudinem, qua Deo cohærentes ipsius habitaculum efficiamur? Ita quidem docet S. P. Epistola 85. ad Consentium, nunc 120. Illis vero, quos Deus justificat, non solum remittit peccata, verum etiam inspirando virtutem, & diffundendo caritatem, sanat animi languores, non solum ut deleat quod peccaverunt, sed ut præstet etiam ne peccent, auctore ipsomet Augustino de Nat. & Grat. cap. 26. Ac tandem per Christum utique nobis justitia donatur; sed justitia, qua induti non nudi inveniamur, qua nobis confertur pignus spiritus, qua efficimur per renovationem filii Dei, & induentes novum hominem recipimus quod perdidit primus homo; ut docet S. Doctor de Spirit. & lit. cap. 18. de Trinit. lib. x. c. 7. & de Civit. Dei lib. XXII. cap. 28. Hæc argumenta tanti sunt ponderis, ut etiam aliqui Protestantium partibus addicti justificationem constare dixerint remissione peccatorum, & regeneratione, sanctificatione, ac donatione Spiritus sancti, ut Joannes Aepinus, Andreas Fricius, Bucerus, & Ratisbonensis hæreticorum Conventus; de quibus Cassander in Consultatione de Controversiis inter Catholicos & Protestantes ad IV. Art. Confess. Augustanæ, Grotius in Annotatis ad Cassandrum, & Bossuet in Hist. Variat. lib. III. num. 35. lib. XIV. num. 43. & lib. XV. n. 142.

Objectiones solvuntur.

Hæretici opponunt primo verba Apostoli ad Rom. IV. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*: & versu 5. *Ei vero, qui*

qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam. Versu etiam 7. afferuntur verba Davidis, *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. His, inquiunt, constat justificari impium per imputationem justitiæ Christi, & per non imputationem peccati.

Resp. sensum verborum Apostoli esse, quod ideo Abraham reputatus est justus, quoniam in tentatione fidelis inventus est; & justificatio non ex operibus legis, sed ex fide & gratia suum habet initium. Redarguit enim illos, qui autumabant non ex fide in Deum, sed ex observatione legis, & absque fide haberi justificationem. Explicant Apostoli verba textus Scripturæ, quibus propriam sententiam expressit. Etenim Gen. xv. 6. facta Abrahæ a Deo promissione nasciturі Isaac, & numerosæ posteritatis, legimus: *Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad justitiam*. Macchab. 1. cap. 2. vers. 52. *Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est illi ad justitiam?* Præterea Apostolus utitur eadem sententia ad Galatas III. 6. ut demonstret ex fide in Christum, non ex operibus legis datum esse Spiritum sanctum, retundens illorum opinionem, qui jactabant homines per carnis circumcisionem justificari. Itaque justitiæ originem, fontem divinarum gratiarum, aliarumque virtutum fidem altricem esse, Paulus demonstrat; sed inhærentem justitiam nobis conferri non denegat, & ibidem inquit: *Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?* Nec opera ad justificationem pertinere negat Apostolus, sed docet fidem cooperari operibus, & ex operibus consummari, ita ut qui operatur, & qui occasione & viribus destitutus operari non potest, ex fide justificetur. Habemus fidelissimum Pauli interpretem alium Apostolum, Jacobum nempe cap. II. 21. Idem tradit Clemens Romanus in Epist. ad Corinth., S. P. Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 14., & etiam in libro de Abraham Philo Judæus. Verum de Operibus postea. In versu 5. ait Apostolus, quod *credenti reputatur fides ejus ad justitiam*: non fides Christi, sed *fides ejus*, qui credit in Christum, ἡ πίστις αὐτοῦ, ostendens fidem plurimum prodesse, atque propter illam opera magni æstimari. In Psalmo denique 31. non *imputari peccatum*, idem est, ac non inveniri in impio, cui justificationem Deus impertitur, maculam culpæ. Hanc significationem habet verbum hebraicum חשב. Si velis *non imputari*, idem esse, ac non exigi ab homine justificato pœnam peccati, neque id diffiteor. Allata modo Apostolicorum verborum explicatione, respondeo Scholastica methodo. Laudatis verbis docet Paulus fidem esse justificationis initium, per eam opera hominum reputari & æstimari, atque Abraham fuisse Deo acceptum, quia in tentatione fidelis inventus est; concedo. Docet aut impium justificari per solam fidem, aut per solam justitiam Dei, aut per solam non imputationem peccati; nego.

Opp. 2. Idem Apostolus ad Rom. v. 19. inquit: *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obeditionem justi constituuntur multi.* Est igitur justificatio obedientia Christi nobis imputata.

Resp. retorquendo argumentum. Qui constituuntur peccatores per obedientiam Adæ, propagatione naturæ contrahunt peccatum, quod non est imputatio prædictæ inobedientiæ, sed reatus & macula, per quam nascuntur filii iræ, filii gehennæ, filii vindictæ; ut diximus pag. 43. Igitur qui constituuntur justi per obeditionem Christi recipiunt regeneratione spiritali occultissimam gratiam, quæ non est imputatio hujus obeditionis, sed inhærens justitia, & caritas a Spiritu sancto inhabitante diffusa, per quam efficimur filii Dei, filii promissionis, filii adoptivi; ut demonstratum est paullo supra. Deinde respondeo distinguendo ant. Per inobedientiam Adæ constituimur peccatores, & per obeditionem Christi constituimur justi, tanquam per caussam *efficientem ac meritoriam*, concedo: tanquam per caussam *formalem*, nego antecedens.

Opp. 3. Justificari impium per solam imputationem justitiæ Christi, doctrina est Apostolica Sanctorum Patrum auctoritatibus confirmata. Enimvero Paulus in 1. ad Corinth. de Christo ait cap. 1. 30. *Qui factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio.* Et 1. ad Eph. 6. *Gratificavit nos in dilecto Filio suo.* Hæc verba exponens Bernardus in Epist. ad Innoc. ait, *Christum factum nobis esse justitiam a Deo Patre.*

Resp. Christum factum nobis esse sapientiam, justitiam, sanctificationem, redemptionem, atque in ipso nos Deo Patri esse gratificatos, quatenus est caussa *efficiens*, per quam sapiamus, per quam a peccatis purgemur, per quam donemur gratia Spiritus sancti; ea scilicet figura metonymiæ, qua Deus in Psalmis dicitur fortitudo nostra, virtus, spes, salus, protectio; qua Joannis XII. 50. mandatum ejus dicitur vita æterna; qua ad Rom. VIII. 6. prudentia carnis mors dicitur, prudentia autem spiritus vita, & pax; qua Mich. 1. 5. Samaria dicitur prævaricatio Jacobi, &c. Et quidem in 1. ad Corinth. hortatur Apostolus, ne gloriemur in nobis, quoniam *Christus factus nobis est sapientia a Deo, justitia, sanctificatio, & redemptio*: quorum verborum liquet hunc sensum esse, non propriis viribus, sed beneficio mortis Christi, in quo sumus nova creatura, novumque figmentum, & in quo signati sumus Spiritu promissionis sancto, accepisse nos doctrinam fidei, justitiam, aliaque gratiarum munera. Præterea ex quo Christus factus sit nobis sapientia a Deo, sequitur ne fidelibus minime inhærere scientiam Christi, fideique virtutem? Minime. Itaque ex quo Christus dicatur nostra justitia, nostraque justificatio, non consequitur nobis justificationis gratiam nequaquam infundi. Pari jure Bern. in eadem Epistola

stola asserit Christum factum nobis justitiam a Deo Patre, quoniam illius meritis nobis justitia donatur, neque hæc nobis *innata est*, *sed indulta*; ibique etiam ipse affert exemplum culpæ, quæ in nos per Adam traducitur. Explicatur eodem pacto locus ex Epistola ad Ephesios depromptus, cujus supra attulimus insignem Chrysostomi expositionem. Addimus hic & gratiæ fieri mentionem; nam habetur, *In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo*: extat in antiquis Mss. ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς, *qua gratia nos affecit*. Demum propositio *In*, sæpe ponitur ab Apostolo pro *Per*, hoc eodem capite versu 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. v. 10. *instaurare omnia in Christo*; vers. 11. *in quo & nos sorte vocati sumus*, versu 13. *in quo credentes signati estis*, &c. Fatetur id Glassius Lutheranus, probatque quindecim aliis exemplis De Præposit. Canone VI. num. 5. Itaque brevi argumentum diluentes negamus antecedens; quoniam appellatur Christus justitia, & sanctificatio nostra *efficienter*, non autem *formaliter*.

Opp. 4. In eadem ad Ephes. Epist. IV. 24. ait Apostolus: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis*. At indumentum extrinsecum est. Igitur & justitia.

Resp. Argumentum in hæreticos retorquendo; primo, quia indumentum revera adjacet corpori; itaque justitia revera adhæret animæ. Deinde, quia ita hortamur ut induamus novum hominem, quemadmodum ut deponamus hominem veterem, hoc eodem loco versu 22. & ad Coloss. cap. III. 9. Atqui veterem hominem induimus contrahendo peccatum, & obsequendo desideriis carnis, iræ, indignationi, malitiæ, ceterisque malæ concupiscentiæ affectionibus. Ergo induimus novum hominem, gratiam recipientes, atque virtutes, quarum Christus exemplum nobis est, exercentes. Præterea, quia Apostolus ad Ephes. IV. docet nos induere novum hominem, dum renovamur spiritu mentis nostræ, & ad Coloss., dum reformamur secundum divinam imaginem. Renovatio autem spiritus, divinæque imaginis reformatio important interiorem animæ pulchritudinem. Insuper distinguo minorem: Indumentum extrinsecum est; indumentum corporis, transeat; indumentum animi, nego. Usitata enim Scripturarum phrasi virtutum *habitus* indumentis æquiparantur. Occurrit exemplum Sap. v. 18. Esaiæ XLI. 10., 2. ad Corinth. x. 4., 1. ad Thessalon. v. 8. & citato cap. III. ad Coloss. versu 12. Vide Augustinum lib. 1. de moribus Eccles. cap. XIX. num. 36., & Serm. CLXVI. alias 25. de diversis num. 4.

Opp. ultimo. In 2. ad Corinth. v. 21. inquit Apostolus: *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*. At Christus peccatum fecit solum imputatione; Nos ergo sola imputatione justitia efficimur. Confirmatur hoc argumentum ex Augustino scribente cap. XLI. Enchir. num. 13. *Ipse ergo peccatum, ut nos justitia: nec nostra, sed Dei, nec in nobis, sed in ip-*

 so:

ſo : ſicut ipſe peccatum non ſuum , ſed noſtrum , nec in ſe , ſed in nobis conſtitutum , ſimilitudine carnis peccati , in qua crucifixus eſt , demonſtravit .

Reſp. peccatum non dici hoc loco ab Apoſtolo ipſam peccati maculam , ſed ſacrificium , quod in ara crucis Chriſtus obtulit , ut nos Patri reconciliaret , & moriens in carne , in qua erat ſimilitudo peccati , nobis ſpiritalem vitam elargiretur . Id liquet ex verbis Apoſtoli , & ex citato cap.XLI. Ench. Non enim ait Paulus , *Is , qui non noverat peccatum , pro nobis peccatum fecit* , tanquam pro nobis Chriſtus ipſe peccaverit ; ſed , *Eum , qui non noverat peccatum* , ideſt , Chriſtum , *pro nobis peccatum fecit* . Quid eſt autem , *Fecit Deus Chriſtum pro nobis peccatum* , niſi , Fecit pro nobis ſacrificium pro peccatis ? Hinc S. P. *Propter ſimilitudinem carnis peccati* (inquit) *in qua venerat , dictus eſt & ipſe peccatum , ſacrificandus ad diluenda peccata . In vetere quippe lege peccata vocabantur ſacrificia pro peccatis : quod vere iſte factus eſt , cujus umbra erant illa* . Senſus ergo apertiſſimus verborum Apoſtoli , & Auguſtini eſt , quod ſicuti cauſſa efficiens , ac meritoria paſſionis Chriſti , qua mortuus eſt in ſimilitudine carnis peccati , non eſt peccatum quod ei inerat , quia nunquam vixerat ſecundum vetuſtatem peccati , ſed peccatum in nobis conſtitutum ac noſtrum ; ita cauſſa efficiens ac meritoria , per quam mundati lavacro baptiſmatis renaſcimur , non eſt juſtitia noſtra, ſed Dei , nec in nobis , ſed in ipſo ; eo quod mortui peccato morte Chriſti reviviſcentem gratiam adepti ſumus . Ceterum ut Chriſtus ob peccatum , quod nobis inerat , vere mortuus eſt , & vere factus eſt ſacrificium pro peccatis : ita ob juſtitiam , quæ eſt in illo , vere nos peccato morimur , vere acquirimus ſpiritalem vitam , ac ſpiritus novitatem : ideoque argumentum iſtud , quod prima fronte videtur difficile , confirmat Catholicorum ſententiam . Quare in forma , ut inquiunt , diſtinguo majorem : Efficimur juſti juſtitia Dei in Chriſto , *efficienter* , ac meritorie , concedo : *formaliter* , nego . Atque hac diſtinctione cetera omnia , ſi tamen alia ſunt , diſpelluntur .

C A P U T III.

An Deus hominem impium juſtificans vere illi remittat peccata ?

CONSEQUITUR hoc fidei Catholicæ dogma ex præcedenti : ſi enim impio , dum gratia divina juſtificatur , revera infunditur Caritas ipſum Deo gratum reddens , atque illi cor novum , & ſpiritum novum impertiens , eique ſanctitas inhæret intrinſecus ; profecto non tegitur peccati nequitia hoc tantum ſenſu , quod *imputatione* juſtitiæ Chriſti

non

non censeatur ad pœnam: ac, veluti Jacob hædina pelle contectus, peccator iniquus permanens, & indutus veste Agni, qui tollit peccata mundi, divinam benedictionem, æternamque hæreditatem accipiat; sed reapse justus redditur, sanctus, atque interiori pulchritudine, animique decore exornatus. Versemur nihilosecius in hac quæstione paulisper, ne videamur necessarium aliquid prætermisisse.

Propositio. In justificatione impii a Deo vere remittuntur peccata.

Demonstratur primo Scripturis supra productis. Sanctus enim David Ps.l. sic Deum precatur: *Dele iniquitates meas: Cor mundum crea in me, Deus*: & per Ezechielem Dominus sanctificationis spiritum promittens cap.36. *Mundabimini* (inquit) *ab omnibus inquinamentis vestris*. Hæc, aliaque loca, si in proprio, obvioque sensu accipiantur, (accipi autem debent, quum nulla sequatur repugnantia,) veram animi munditiem, innovationem, rectitudinem, pulchritudinemque significant.

Præterea nisi affirmemus vere justificatis remitti peccati maculam; consequuntur gravissima absurda eisdem sacris literis adversantia. Sequitur primo Ecclesiam Sanctorum, ad quam pertinent justi perseverantes in gratia, habere rugam & maculam, atque in cælesti Jerusalem habitare aliquos coinquinatos; neque mundos corde duntaxat, sed immundos etiam fœdosque frui purissimæ, divinæque lucis splendore. Deinde sequitur Deum non judicaturum esse homines secundum veritatem, neque secundum opera singulis retributurum esse mercedem: quum illos, quorum, Auctoribus hæreticis, anima inquinata est & immunda, & quorum opera perversa sunt & abominatione, odioque dignissima, sit Judex universorum laudibus & coronis cumulaturus. Tertio sequitur, ut animadvertit Martinus Becanus libro 1. Man. cap. 16. q. 3, justum comparandum esse, in Protestantium sententia, sepulcris dealbatis, in quibus fœtida cadavera latent: ac propterea justitiam, quam magnopere jactitant Calviniani, illam esse, quam in Pharisæis Christus Dominus execrabatur.

Addam ratiocinationem testimonio Augustini confirmatam. Originale peccatum per lavacrum baptismatis, quantum ad reatum, & maculam penitus tollitur. Pariter ergo deletur peccatum actuale in renatis per gratiam Sacramento pœnitentiæ collatam. Antecedens negatur ab Hæreticis; sed probatur Scripturis, in quibus baptizari dicuntur homines *in remissionem peccatorum*, Act. II. 38. baptizati vocantur *abluti*, *sanctificati*, *vocati*, I. ad Corinth. VI. 11, ipsumque baptismum Paulus appellat *lavacrum regenerationis*, *& renovationis Spiritus sancti*, ad Titum III. 5. Et confirmatur auctoritate Patrum, præsertim S. P. Augustini scribentis lib. I. ad Bonif. cap. 12. *Dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre cri-*

crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur. Quis hoc adversus Pelagianos, nisi infidelis affirmet? Dicimus enim baptisma dare omnem indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, &c. Vide & Ench. ad Laurent. cap. LXIV. Jure itaque, meritoque Tridentina Synodus sess. v. can. 5. sic definit: *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.* Argumenta autem petita a concupiscentia, quæ remanet in renatis, soluta sunt lib. XIII. cap. 5. neque enim concupiscentia ad luctam permanens peccatum est, ut ibidem declaravimus.

AD OBJECTA RESPONSIO.

Verum objiciunt hæretici. I. In Psalm. XXXI. legimus: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Teguntur itaque scelera, non delentur.

Resp. Ita tegi peccata, ut deleantur, quemadmodum cooperiuntur cicatrices cataplasmate; nam contecta simul dicuntur peccata, & *iniquitates remissæ*, sive, ut legit Syrus, necnon Hieronymus, *dimissa est iniquitas*. Et quidem tali pacto remissa est iniquitas, ut peccati labes nequaquam permaneat; quum habeat Hebraicus Codex, אשרי נשוי פשעם: Græcus etiam, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι. Est autem נשא, sive, αἴρειν, *auferre*; & נשרי־פשע, *Quorum scelus ablatum est*. S. P. Augustinus Enarat. 2. in hunc Psalm. num. 9. docet ideo peccata tegi, quoniam Deus non amplius illa intuetur, ut puniat. *Cooperta sunt* (inquit) *peccata, abolita sunt, tecta sunt. Si texit peccata, Deus noluit advertere; si noluit advertere, noluit animadvertere; si noluit animadvertere, noluit punire; si noluit punire, noluit agnoscere, maluit ignoscere. Non sic intelligatis quod dixit peccata cooperta sunt, quasi ibi sint & vivant. Tecta ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid enim erat Dei videre peccata, nisi punire peccata? Ut noveris, quia hoc est Dei videre peccata quod punire peccata, quid ei dicitur? Averte faciem tuam a peccatis meis.* Distinguo itaque consequens; teguntur scelera, ut sanentur, nec puniantur, quemadmodum vulnera conteguntur emplastro, concedo: ut latitent & vivant, ut corpus cooperitur veste; nego consequentiam.

Opp. 2. Impius post justificationem coram Deo remanet turpis & inquinatus; Non ergo illius macula deleta est. Aut. probatur verbis Isaiæ LXIV. 6. *Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ.* Et Psalm. 142. 2. *Et non intres in judicio cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

Resp.

Resp. nego antecedens. Ad Esaiæ locum respondeo, abjici post promulgationem Evangelii, tanquam immundas, purificationes legales, quas appellat *justificationes* etiam Paulus ad Hebræos IX. 1. atque post Christi adventum Judæos in lege sua merito haberi tanquam reos, & contaminatos: atque id ab Esaia prænuntiatum est. Hanc interpretationem confirmat A-lapide ex Versione Arabica, ex Comment. Hieronymi, atque ex confessione Musculi Lutherani. Addimus expositionem Forerii Tom. III. Sac. Critic. P. 2. pag. 723. Theologi Tridentini apud Pallav. lib. VIII. his Esaiæ verbis docuerunt demonstrari, non quod cuncta Judæorum opera forent contaminata & criminosa, sed quod multorum, quamvis viderentur honesta, quamplurimis noxarum maculis aspergebantur: atque hanc pariter expositionem probamus. Demum ipse Calvinus in hunc locum inquit: *Hic se nonnulli torquent, quod Propheta de sceleris inquinamentis loquens sine exceptione Judæos omnes exprimat; in quibus tamen nonnulli restabant puri Dei cultores: sed frustra quia non loquitur de singulis, sed de universo corpore, quod cum infra omnes abjectum, atque extrema clade affectum esset, panno sordido comparatur*. Vide I. B. Du-Hamel Tom. 3. pag. 767. Psalmista vero hoc unum demonstrat, justos in aliqua venialia peccata prolabi, ut etiam ipsi debeant divinam implorare clementiam, non autem de sua justitia præsumere: quamobrem ait etiam Job IV. 17. *Numquid homo Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir?* Recte Augustinus in citatum Psalmum: *Noli ergo mecum intrare in judicium. Quantumlibet rectus mihi videar, producis tu de thesauro tuo regulam, coaptas me ad eam, & pravus inveniar*. Ceterum idem David, nisi justis innocentiam & rectitudinem existimasset inhærere, minime Psalmo XVII. 21. dixisset: *Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam*; & versu 24. *Et ero immaculatus cum eo*.

Opp. 3. Hieronymus lib. III. in Hierem. vers. 13. allatis verbis Davidis, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, ait hæc verba referenda, *non ad comparationem Dei, ut veteres, & novi hæretici volunt, & patroni hæreticorum, sed ad scientiam ejus*; caussam proferens, quoniam, *Homo videt in facie, & Deus, in corde*; & *quod vitiis, atque peccatis omnis impletur humana conditio*. Etiam Gregorius libro XXXV. Moralium in fine omnia in homine *pura mala* esse declarat. Solet opponi etiam Ambrosius explicans libro 2. de Jacob justificationem exemplo ejusdem Jacob sese vestimentis Esau, ac pelle hædina occultantis. Ex his inferunt Heterodoxi hominem semper esse contaminatum & impium, atque justitiâ Christi contegi tantum extrinsece.

Resp. cum Vellosillo Adv. in V. Tom. Hieronymi q. 4. Sanctum Doctorem respexisse ad humanam conditionem Dei gratia destitutam, nec non ad venialia crimina, in quæ cadit etiam justus in corpore corruptibili ingemiscens. Novos ergo, ac veteres hæreticos appellat Hieronymus

ronymus Origenistas, & Pelagianos; quorum dogma erat posse hominem vivere absque peccato; ut diximus libro XIV. cap. 2. Gregorius loquitur de bonis operibus, quæ nos approbamus & commendamus; in quibus appetitus laudis, typhusque superbiæ inficit honestatem. Ita respondet ad articulum 35. Lutheri Roffensis. In comparatione Jacob cum homine justificato deprompta ex Ambrosio (nisi tamen supposita sit,) sicut in aliis quibuslibet, necessum non est ut res rebus amussim respondeant. Dicimus præterea justitiam Christi, qua cooperimur, meritoriam justificationis caussam esse, non *formalem*. Ac demum in hoc sitam esse comparationem illam putamus, quod sicut Jacob aliena veste indutus incessit, ita Christus factus in similitudinem carnis peccati vere languores nostros tulit, & attritus est propter scelera nostra. Quamobrem in libro contra Mendacium cap. 10. scribit Augustinus: *Per hædinas pelles peccata, per eum vero, qui eis se operuit, ille significatus est, qui non sua, sed aliena peccata portavit.*

Prætermisi hæreticorum argumenta petita ex comparatione debiti quod sola Chirographi abolitione remittitur. Enimvero in peccato præter reatum pœnæ reperitur quoque reatus culpæ, sive macula, id-est, inhærens animæ turpitudo, aversio a Deo, rectique ordinis carentia. Differam de hac peccati macula lib. XXI. cap. 8. Quamquam ergo debitum pœnæ quodammodo deleri intelligatur per Dei condonationem; tolli nequit animæ deformitas & nequitia nisi per infusam sanctificationis gratiam. Fieri quippe non potest, ut per solam denominationem extrinsecam justitiæ auferatur privatio, sicuti tenebræ dispelli non possunt nisi per lucem; aut saltem hac providentiæ lege ita impius justificatur, ut ejus macula per inhærentem gratiam abstergatur, ac deleatur.

APPENDIX.

Subnectunt hoc loco Scholastici quæstiones duas, unam an de potentia saltim absoluta possit Deus absque gratia inhærente peccata dimittere, alteram num *habitualis* gratia & peccatum consistere simul valeant, tenentibus in utraque quæstione affirmativam partem discipulis Scoti, negativam cum Thomistica schola nostratibus. His omnino subscribendum censeo. Quomodo enim mors tolli potest, nisi per vitam? Quomodo animæ vulnus, nisi per sanitatis instaurationem? Quomodo hominis carnalis vetustas, nisi per innovationem spiritus? Quomodo cor lapideum, nisi per carneum? Præterea quum reatus culpæ sit privatio justitiæ, privationes autem per solam *formam* abscedant; tam repugnat hominem impium absque gratia justificari, quam cæcum absque facultate visus illuminationem recipere, curvamque lineam sine rectitudine fieri directam. Defendi quidem posset Scotistarum opinio, si in peccato esset sola ratio debiti, sive reatus pœnæ;
sed

sed cum existat in illo etiam maculæ turpitudo, non video qua valida argumentatione possint iidem Scotistæ oppositam sententiam evertere.

Idem de altera quæstione dicendum est. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate, lucisque cum tenebris? Quomodo erit idem homo simul ac semel ad Deum conversus, & aversus ab illo; natus ex Deo, atque peccato mortuus; templum Spiritus sancti, ac Diaboli membrum, Dei filius, & filius Belial; Amicus, & hostis ejusdem Dei? Deinde cum gratia sanctificans sit a caritate indivulsa, si peccatum & sanctitas simul existant; cur non poterit *habitualis* caritas stare cum reatu damnationis æternæ, ut commentus est prop. XXXI. & XXXII. Michael Bajus? Planior ergo, probabilior, ac vera est sententia Nostratium. Nam quod movet Mastrium, aliosque Scotistas, in Gratia rationem qualitatis physicæ *formaliter* differre ab eo, quod est esse animæ sanctitatem atque munditiem; aut deletionem peccati esse gratiæ effectum *secundarium*, quod potest divinitus impediri; aut posse justitiam & culpam eo pacto simul manere, quo fuit in Christo cum beatitudine tristitia; id me nihil penitus movet. Principio *formalem* illam distinctionem non probo; neque, si detur, gratia erit gratia spectatâ ratione *qualitatis*, sed ratione propria, quam dicunt *specificam*; quemadmodum albedo non est albedo, quoniam *qualitas* est, sed quoniam inter qualitates propriam habet naturam, & subjectum afficit peculiari ratione; quam si auferas, perperam autumabis albedinem permanere. Atque ita nego in gratia distingui esse *qualitatem*, & esse munditiem animæ; & præterea, ut figmentum istud admittam, nego gratiam esse gratiam in quantum est *qualitas*, cum gratia sit, quatenus sanctificat animam, & illam Deo gratam reddit. Peccatum vero deletur quidem per gratiam, sed tanquam privatio per formam; nec fieri potest, ut forma ac privatio simul existant; sit in exemplo, vita & mors, lux & tenebræ, curvitas & rectitudo: unde affirmamus in Schola, quod potest Deus aliquam producens formam impedire effectum illius *positivum*, at non *privativum*. Beatitudo denique, ac tristitia fuerunt in Christo comparate ad diversas affectiones animæ, diversumque objectum. Beatus enim erat secundum superiorem rationem, quatenus mens divinitati adhærebat, & tristis quatenus corporali sensu suscipiebat illatam sibi passionem; ut exponam lib. XXVI. At quomodo eadem animæ voluntas potest esse a Deo aversa, & ad Deum conversa? Itaque non videntur ratiocinationes Scotistarum nimis validæ: & quamvis illorum opinio sit Catholica; nostra tamen majorem vim habet ad refellendos hæreticos oppugnantes inhærentem justitiam, ac simul statuentes justificationem & culpam.

CAPUT IV.

Quomodo adulti ad justificationem disponantur.

TRIDENTINA Synodus sess. VI. cap. 5. & 6. adversus hæreticos, qui autumant fieri justificatianem per solam fidem absque ulla prævia dispositione, motuque liberi arbitrii, declarat quid ex parte nostri necessarium sit, ut justificationis gratiam consequamur. Ac primo definit ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, damnans Pelagianos ac Semipelagianos errores, quod salutis initium sit ex nobis, atque ex humanæ voluntatis conatu. Neque enim putandum est, Catholicos, qui negant homines sola fide justificari, ad Pelagiana dogmata declinantes opinari, quod operibus sine præveniente gratia patratis insit ratio aliqua meriti. Nam si hoc sensu Protestantes contenderent, non ex operibus homines justificari, sed per fidem, quatenus fides est prima gratia, & opera legis absque fide sterilia sunt, facile posset inter nos illosque ratio concordiæ inveniri. Nullus quippe Scholasticorum unquam reclamavit adversus Paulum, qui redarguens Judæos sese inflantes, propterea quod onus legis tulerant, & cæremonias servaverant, scribit ad Romanos cap. IV. Abraham non ex operibus fuisse justificatum, statuens initium salutis fidem Christi. Nec reclamavit, dum similiter Ambrosius, Hilarius, aliique protulerunt gratiam non esse ex operibus, ne quis glorietur. Nihil enim verius, quam humanam naturam nulla fide passionis Christi & resurrectionis imbutam, nihil naturaliter posse, quod pertineat ad sanctitatem veramque justitiam, ut docet S. Pater Augustinus de Nat. & Grat. cap. 2. de Prædest. SS. cap. 15. aliisque in locis compluribus. Egimus de hoc satis in libro de Hæresi Pelag. cap. 12. Merito ergo Tridentinum Concilium hæreticis calumniandi Catholicos tanquam Pelagianos occasionem omnem eripiens repetit justificationis exordium a gratia præveniente: atque ea cautione præmissa tradit quomodo adultus ad gratiam sanctificantem disponi debeat adversus Lutheri & Calvini asseclas negantes necessariam esse ex parte peccatoris aliquam præparationem.

Monstrum hoc hæreticorum assertum videri potest: nam Lutherus in Visitatione Saxonica, *Multi* (inquit) *dum audiunt, ut solummodo credatur omnia ipsis remitti peccata, fingunt sibi fidem, & putant se mundos esse, per quod fiunt temerarii & securi*. Brentius in Lucam ait *fidem justificare, quæ sit per caritatem efficax, & absolvatur per pœnitentiam*; & Hieronymus Zanchius in Miscellaneis: *Nemo adultus potest salvari sine caritate in Deum, & proximum*. In Colloquio etiam Altenburgensi an. 1568. inter alia traditum est, *Bona opera necessaria esse*

esse ad salutem; quod & Philippus Melanchthon assentitur in Diatriba de Justif., Witembergenses, & Protestantes alii in Misena Urbe congregati an. 1548. ita ut conquerantur a Canisio, & Bellarmino pleraque paradoxa ex libris ipsorum congeri quæ ibidem non extent. Sed redarguuntur jure, meritoque: nam Flacciani, idest, Jenenses, sic a Flaccio Illyrico dicti, omnia opera perniciosa esse contendunt. Melanchthon, ut animadvertit ad art. IV. Confes. Augustanæ noster Joannes Hoffmeisterus, in Locis scribit propter solam Christi misericordiam, non propter dignitatem operum remitti peccata. Zanchium proterere studet in examine Calvinianæ *ματαιολογίας* Hinkelmannus. Verum hanc inter partes hæreticas velitationem censemus esse logomachiam; siquidem qui necessitatem operum ad salutem concedunt, minime loquuntur de necessitate *efficientiæ*, quasi ad salutem per se gignendam, & justificationem promerendam aliquid valeant, sed de necessitate, quam Witembergenses vocant *præsentiæ*, absque concursu ad actum justificationis, quam haberi putant per solam in Christum fiduciam. Quamobrem Synodus Tridentina opportune non solum actus justificationem præcedentes commemoravit, sed etiam docuit, quod impii divina gratia excitati *ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ libere assentiendo & operando disponantur*. Verbo dicam: Opera hæretici nequaquam negant; bona esse, habere meritum, & ad justificationem disponere, id negant.

Consulto etiam Tridentini Patres de solis adultis loquuntur. Pueri enim ad gratiam baptismatis per actus liberi arbitrii disponi non possunt: & frustra quidam hæreticorum in illis præcedere putant firmam in Christum fiduciam; præveniente usu rationis ætatem. Unde somnium istud, atque portentum? Opponentibus autem ad tollendam necessitatem dispositionis puerorum exemplum respondet S. P. Augustinus libro 1. de peccat. merit. cap. 19. *Si propterea pœnitentes dicendi non sunt, quia sensum pœnitendi nondum habent; nec fideles dicendi sunt, quia similiter sensum credendi nondum habent. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur; cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorumdem verba gestantium diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur? Totum hoc in spe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Ecclesiæ. Ceterum quis ignorat, quod baptizatus parvulus si ad rationales annos veniens non crediderit, nec se ab illicitis concupiscentiis abstinuerit, nihil ei proderit quod parvus accepit?* Exemplum itaque parvulorum si non demonstrat quod in adultis ad justificationem necessaria non sit fides; neque demonstrat quod in eisdem necessariæ non sint reliquæ dispositiones.

Est itaque harum dispositionum prima, Fides. Hanc minime Catholici excludunt, fatentes homines justificari *ex fide, & sine fide ne-*

minem posse placere Deo, ut ad Rom.v. & ad Heb.xi. docet Apostolus: nec ignorantes etiam Apostolis fuisse præscriptum, ut priusquam gentes baptismate tingerent, illas Evangelicis imbuerent veritatibus. Ab ipsa fide initium esse salutis, illamque donum Dei esse, ne quis glorietur, postremo Capite de H. Semipelagiana ostendi collectis ex Augustino argumentis. Putant Hæretici fidem, qua justificamur, esse fiduciam, & certitudinem, qua absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis certe credamus remitti nobis peccata. At recte Concilium cap.6. fidem, a qua sumitur justificationis exordium, illam esse declarat, qua credimus *vera esse, quæ divinitus revelata sunt, atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu*. Eam autem Hæreticorum fiduciam expungit seq. cap.9. & Canone 13. Enim vero licet ad justificationem etiam spes, humilisque sine jactantia fiducia necessaria sit, quum & nobis dicatur quod olim Paralytico Mat.ix. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*; tamen fiducia ista in fide fundata est, quia ideo in aliquo fiduciam collocamus, quoniam credimus illum fidelem esse, ac veracem. Fiducia itaque nequit esse fundamentum salutis, neque prima ad justificationem dispositio.

Ad fidem ergo, qua in Deum credimus, timor & spes consequantur necesse est: timor, quo peccatorum nostrorum consideratione utiliter concutiamur; spes vero, per quam ad considerandam Dei misericordiam animum convertentes speremus nobis Deum propter Christum propitium fore. Ac de timore legimus Prov. xiv. *Timor Domini fons vitæ*: de spe ad Rom. viii. *Spe salvi facti sumus*. Ubi ergo per fidem intelligit homo se legem transgressum & damnationis sempiternæ reum esse, Deum autem misericordem ac justum, haud ignorans non posse impium, nisi resipiscat, vitare gehennæ supplicium, concutitur divinæ justitiæ timore; sed propriam infirmitatem, atque demeritum perpendens, ad Deum confugiens, quem scit nolle mortem peccatoris, & neminem in se sperantem deserere, cum regio Propheta, *Domine* (inquit) *ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum*. Ita fides timorem, timor spem, spes orationem gemitumque præcedit.

Enumerat deinde sacrosancta Synodus dilectionem, qua Deum *tanquam justitiæ fontem* diligere incipiamus, nec non odium, & detestationem peccatorum, denique propositum suscipiendi Sacramentum, inchoandi novam vitam, & divina mandata servandi. De his, ubi disputabimus de Sacramento pœnitentiæ, erit singillatim pertractandum. Sat est modo animadvertere, quod sicuti a Deo per pravam cupiditatem aversi fuimus, ita ad ipsum debemus per sanctam dilectionem converti; nam scriptum est Ezech.xviii. 30. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; & non erit vobis in ruinam*

nam iniquitas: quibus exhortationibus plena ſunt divinarum Scripturarum eloquia. Quoniam vero propoſitum novæ vitæ operibus comprobatur, nequaquam putandum eſt excludi a Tridentinis Patribus, præſertim in peccatoribus vetuſta conſuetudine gravatis, opera quædam præparatoria, quæ debeant aliquando juſtificationem præcedere. Etenim hortatur Dominus improbos per Joelem II. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu*; & per Evangelicas Inſtitutiones Lucæ III. ut faciant *fructus dignos pœnitentiæ*: & Petrus Iſraelitis compunctis corde Act. 2. verſu 38. inquit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum*. Hinc haud vulgares Theologi docent quibuſdam peccatoribus abſolutionem non eſſe impendendam, niſi etiam externis operibus ſtuduerint ſe præparare; quod probant auctoritate Cypriani in libro de Lapſis, ex antiqua Eccleſiæ diſciplina, juxta quam peccatores laborioſis operibus ante reconciliationem addicebantur, aliiſque argumentationibus plurimis. Verum de his alibi. Nunc, quod inſtitutum erat, expoſuimus Catholicorum ſententiam circa diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſarias, commonſtrantes ſimul requiri ad illam actus liberi arbitrii.

CAPUT V.

Quo ſenſu affirmet Apoſtolus hominem gratis & per fidem juſtificari.

OMNEM modo hæreticorum molem ſubvertemus, Paulinæ, cui nimium fidunt, ſententiæ ſenſum ac ſcopum inquirentes. Tertio, & quarto capite Epiſtolæ ad Rom. ſcribit Apoſtolus, haberi juſtitiam per fidem Jeſu Chriſti, juſtificari impium gratis per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, & juſtificari per fidem ſine operibus legis, Abraham non ex operibus juſtificatum, ſed per fidem. His Apoſtolicis ducti momentis Sectarii nihil in impio, ſi fidem excipias, ad juſtificationem obtinendam requirunt. Ipſam quoque fidem pro ſuo arbitratu explanant & circumſcribunt. Quum enim fide una Chriſti credamus Incarnationem & quidquid nobis aut Scriptura, aut Traditio proponit, nec non virtutem ſigna & prodigia patrandi, propoſitumque bonis præmium, atque remunerationem, ſicuti eadem ſpe remiſſionem peccatorum, æternamque vitam expectamus, atque eadem virtute caritatis diligimus Deum, & proximum: diſpeſcunt in triplicem illi fidem; *Hiſtoricam*, qua traditis myſteriis aſſentimur, *Miraculorum*, qua res mirandæ efficiuntur, fidemque *Promiſſionum*, qua firmiſſime tenemus imputari nobis juſtitiam Chri[illegible]. Ac fidem, per quam juſtifi-

justificamur, non fidem *historicam*, non fidem *miraculorum*, sed esse solam fidem *promissionum* divinarum, temere pugnaciterque contendunt. Dabo itaque operam, ut primum Pauli mentem percipiamus, commonstrans ab ipso nequaquam in justificationis negocio actus liberi arbitrii, aut supra enumeratas dispositiones expungi; evertam deinde Hæreticorum de sola fide *promissionis* commentum.

Propositio I. Paulus Apostolus non eo sensu docet homines justificari per fidem sine operibus legis, ut solâ in Christum fiduciâ gratiam justificationis obtineant, neque ad hanc disponantur etiam spe, dilectione, ceterisque virtutibus.

Demonstratur 1. Hoc unum intendit Apostolus, ne Judæi ad fidem Christi conversi glorientur quod fuerint semen Abrahæ, quod divinas acceperint promissiones, quod ob circumcisionem & reliqua legis opera, non per gratiam divinumque propositum, non per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, vocati fuerint ad Evangelium, dirigens in hunc scopum Epistolæ ad Romanos duo præcitata capita; in quibus docet quod lex, exclusa fidei gratia, minime ad justitiam conducit, quod tam Gentium, quam Judæorum opera, per circumcisionem atque præputium expressa, ex fide, & per fidem, scilicet præveniente gratia, cujus primus effectus fides est, accepta sunt illi, qui est Deus non Judæorum tantum, sed & Gentium; quod Abraham non habet gloriam, nisi apud Deum, propterea quod non per carnis circumcisionem, sed per fidem Mediatoris factus est Pater multarum gentium. Hæc sola Epistolæ Paulinæ lectione comperta sunt. At qui talia, & ad hunc finem pronuntiat, a Justificatione excludit duntaxat opera, quæ fidem præcedunt, ac fiunt absque gratia præveniente; sive opera legis, aut Mosaicæ sint, aut naturalis, absque ulla Reparatoris fide patrata; non autem excludit opera fide directa, & facta divinæ gratiæ adjutorio. Paulus ergo, dum inquit hominem justificari per fidem, non ex operibus legis, minime excludit opera gratiæ, timorem, spem, caritatem, pœnitentiam, & novæ vitæ propositum.

Præterea. Si Paulus quæcunque bona opera excludit, de nuda ac sola fide sermonem instituet, non de fide operante per dilectionem. Id vero quis sibi poterit persuadere? Principio idem Apostolus ad Galatas v.6. ait: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per caritatem operatur*. Et in priori ad Corinth. XIII. 2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum*. Quo pacto putat solam fidem justificare, qui tam aperte docet fidem absque caritate nihil prodesse? Deinde ad Hebræos XI. 17. inquit: *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones*. Fidem itaque in Abraham commendat non sterilem, & otiosam, sed cum obedientia & opere conjunctam. Recte Augustinus De Fide, & Ope-

Operibus cap. 14. *Paulus non quamlibet fidem , qua in Deum creditur , sed eam salubrem , planeque Evangelicam definivit , cujus opera ex dilectione procedunt : Et Fides , inquit , quæ per dilectionem operatur . Unde illam fidem , quæ sufficere ad salutem quibusdam videtur , ita nihil prodesse asseverat , ut dicat , Si habeam omnem fidem , ita ut montes transferam , caritatem autem non habeam , nihil sum , &c.* Et de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. *Homines autem non intelligentes quod ait ipse Apostolus , Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis , putaverunt eum dicere sufficere homini fidem , etiamsi male vivat , & bona opera non habeat . Quod absit, ut sentiret Vas electionis, qui cum dixisset quodam loco , In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet , neque præputium , mox addidit , sed fides , quæ per dilectionem operatur . Ipsa est fides , quæ fideles Dei separat ab immundis dæmonibus ; nam & ipsi , sicut dicit Apostolus Jacobus , credunt & contremiscunt , sed non bene operantur .*

Insuper cum Paulus Apostolus scribens ad Romanos affirmasset justificari hominem per fidem sine operibus , nonnulli id ita acceperunt quasi credentes in Christum , etiamsi facinorose viverent , salvi esse possent per fidem : atque ad illorum retundendum errorem Epistola Judæ , prima Joannis , & secunda Petri scriptæ dicuntur . Id quidem censet Augustinus citato cap. XIV. de Fide & Op., & lib. LXXXIII. QQ. q. 76. , consentiunt veterum multi , & potest ex eo demonstrari , quod Petrus ibidem cap. 3. versu 16. ait in Epistolis Pauli esse quædam *difficilia intellectu , quæ indocti & instabiles depravant* , ipsum tamen Paulum scripsisse , ut omnes satagerent inveniri immaculati & inviolati , *secundum datam sibi sapientiam* . Ac Jacobus cap. 2. versu 21. utitur eodem exemplo Abrahami , quo indocti illi , atque instabiles abutebantur . De Paulina ergo sententia juxta Jacobi , Joannis , ac Petri doctrinam æquum est judicare . At Petrus cap. III. hortatur nos , ut simus *in sanctis conversationibus & pietatibus expectantes , & properantes in adventum diei Domini* . Joannes de caritate & observantia mandatorum specialiter tractat ; Jacobus vero sic de Abraham loquitur : *Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est , offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius : & ex operibus fides consummata est ?* Certe absque impietate suspicari non possumus Paulum & Jacobum pugnantia conscribere , cum uterque fuerit divino Numine afflatus , atque unus alterius mentem expresserit . Deinceps , ut ratiocinatur Augustinus eadem q. 76. , *Qui putant istam Jacobi Apostoli sententiam contrariam esse illi Pauli Apostoli sententiæ , possunt arbitrari etiam ipsum Paulum sibi esse contrarium , quia dicit alio loco , Non enim auditores legis justi sunt apud Deum , sed factores legis justificabuntur . Et alio loco , sed fides , quæ per dilectionem operatur . Et iterum , si enim secundum carnem vixeritis , moriemini ,*

riemini, &c. Consequens ergo est, ut Paulus redarguerit Judæos se Gentibus in Christum credentibus præferentes, quasi meritis bonorum operum, quæ in lege sunt, ad gratiam Evangelicam pervenissent. At legite citatis in locis Augustinum, nec non in Psalm.31.& 67. prope finem, ac de Civ. Dei lib.xvi. cap.23.

Rursus demonstratur Catholica veritas testimoniis Patrum, ad justificationem etiam spem, timorem, caritatemque necessariam esse affirmantium. Clemens Alex. lib.2. Stromatum docet, *fidem præcedere, timorem ædificare, dilectionem perficere*. Basilius in Ps. 33. ait: *Timor salutaris ad pœnitentiam ducit*. Ambros. initio librorum de Pœnit. inquit: *Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam*. Hieronymus in cap.3. Epist. ad Rom. *Non peccatorem dixit* (Paulus) *justificari per fidem, sed impium, idest non credentem*. Docent consimilia Patres alii apud Bellarminum lib. 1. De Justificat. cap. XIII. Neque audiendi sunt hæretici reponentes opera quidem comitari fidem, sed hanc solam salutem apprehendere; non enim alia vis justificandi inest fidei, nisi quam illi caritas impertitur; quum Apostolus fidem commendet, quæ per dilectionem operatur, neque fides ipsa sit forma virtutum, sed caritas fidei ac virtutibus reliquis conferat perfectionem. Caritas quippe legis plenitudo est: qui non diligit, manet in morte: & si quis tantam habeat fidem, ut montes transferat, non tamen diligat, nihil ei prodest; quod ex dictis, atque ex iis, quæ de virtutibus alibi disputamus, arbitror manifestum.

Ut revertar ad Paulinam Epistolam, ita postremo loco ratiocinabor. Judæis observationem legis, & circumcisionem jactantibus; cur Apostolus opponit exemplum Abrahæ, repetitque verba Geneseos XV. 6. *Credidit Abram Deo: & reputatum est illi ad justitiam?* Hæc de Abrahamo prolata sunt annis XV. priusquam circumcideretur. *Priusquam enim est circumcisus, sic de eo promulgatum est, credidit Abraham Deo, &c.* inquit cum Tryphone disputans Justinus. At jam eo tempore Abraham Deo mandante exierant de terra sua, divinasque acceperat promissiones, atque, ut scribit Hom. VIII. in Epist. ad Hebr. Joan. Chrysost. *meritis, & recte factis eminebat*. Declarat itaque Apostolus Christianæ fidei vim ac robur, ut non ex circumcisione Judæi ad hanc eligi promeruerint, quandoquidem ex fide Abraham justificatus sit nondum circumcisus, sed ut fides ipsa circumcisioni, ceterisque bonis operibus intelligatur præcessisse. Forte dices: si longe ante circumcisionem ea verba prolata sunt; cur Jacobus scribit referenda esse ad Isaac immolationem? Id recte scribit. Divinæ promissiones factæ sunt Abraham Gen.XII. 3. quando de domo Patris suæ egressus est: & confirmatæ Gen. XXII. 18. quando Isaac immolaturus montem conscenderat, in præmium utrobique singularis obedientiæ. Demonstraturus itaque Jacobus fidem Abrahami non fuisse inertem ac solam, illam in singu-

ſingulari Abrahæ obedientia proponit, non repugnans Geneſi, quoniam etiam poſt filii immolationem Abraham divinas promeruit benedictiones; neque Apoſtolo, quoniam & ille idem affirmat in Epiſtola ad Hebræos. Atque hæc magis, magiſque commonſtrant loqui Apoſtolum de fide operante, & obedientiæ adjuncta: ut dictum hactenus.

Propos. II. Fides, quæ eſt juſtificationis exordium, non eſt ſola fides divinarum promiſſionum.

Apertiſſimis Scripturæ locis oſtenditur. Ac primo: Fides illa Deo pergrata eſt, divinamque uberiorem gratiam promeretur, qua credimus divina myſteria, Trinitatem præſertim, ac Verbi Incarnationem. Fides autem iſta non eſt fides ſola promiſſionum, ut liquet. Igitur fides promiſſionum ea non eſt, unde ſumitur juſtificationis exordium. Prob. ma. nam Matth.xvi. 16. Petrus ob illam fidei confeſſionem, *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, audire meruit, *Beatus es, Simon Bar-Jona, &c.* Marci ultimo 15. ait Dominus diſcipulis: *Prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Joan. vi. 69. Petrus ita Dominum allocutus eſt: *Verba vitæ æternæ habes. Et nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus filius Dei*. Joannis xx. 31. *Hæc ſcripta ſunt ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus*. Act. viii. Philippus Spadoni baptiſmum petenti, poſteaquam illi Jeſum evangelizaverat exponens Iſaiæ prophetiam, ait: *Si credis ex toto corde, licet*. Apoſtolus ad Rom. x. 9. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris*. Fides, qua Petrus confeſſus eſt Chriſti divinitatem, quam evangelizando Apoſtoli diſſeminarunt, ob quam Chriſti verba & opera literis mandata ſunt, per quam credimus eumdem Chriſtum a mortuis reſurrexiſſe, de qua vaticinati ſunt Prophetæ, eſt fides divinorum myſteriorum. Itaque hæc fides ad conſequendam ſalutem diſponit. Ad hæc, ut præcedenti capite diximus, qualem fiduciam in Chriſti Redemptione habere poſſumus, niſi fides præcedat, qua credamus illum eſſe filium Dei, & pro hominum ſalute incarnatum & paſſum? Hæc ergo fides omnium gratiarum fundamentum eſt, nec aliud ponere poſſumus, ut inquit Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap.3. & Auguſtinus de Fide, & Op.cap.xv.

Objectiones contrariae refutantur.

Multa quidem adverſus primam propoſitionem objiciunt hæretici, ſed poſſunt omnia ad tria capita reduci. Primum eſt, quod Apoſtolus ad Rom.iii. 28. docet *juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis*; de quo loco plura in prima propoſitione: & quod præſertim objectant, ſcopus Apoſtoli eſt demonſtrare juſtificationem gratis haberi, quoniam ſi quis ex operibus juſtificatur, *habet gloriam, ſed non apud Deum*.

Hinc est, quod etiam Tridentinum Concilium Seff. VI. cap. 8. definit, *nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fidem, sive opera, ipsam justificationis gratiam promereri*. Et Augustinus de Fide, & Operib. cap. XIV. num. 21. inquit: *Sciat quisque per fidem se posse justificari, etiam si legis opera non præcesserint. Sequuntur enim justificatum, non præcedunt justificandum*. Alterum caput est, quod plura Scripturæ loca fidei justificationem, atque salutem tribuunt, ut ad Rom. 1. 17. *Justus ex fide vivit*. X. 10. *Corde creditur ad justitiam*. Matth. IX. 22. *Fides tua te salvam fecit*. Et si dixeris hæc accipienda esse de fide, quæ operatur per dilectionem, extat Lucæ VIII. 50. apertus textus solam fidem commemorans, nempe: *Crede tantum, & salva erit*. Quare Augustinus lib. 1. ad Bonif. cap. 21. de Sanctis veteris testamenti ait: *Quantælibet fuisse virtutis antiquos prædices justos, non eos salvos fecit, nisi fides Mediatoris*. Tertium caput est, quod Patres a sola fide salutem agnoscunt. Legatur Chrysostomus Orat. de Fide & lege, Tertullianus de Baptismo, Augustinus ipse quæst. 76. ex LXXXIII. Ex his talis objectatio consurgit. Si justificationem præcederet aliqua liberi arbitrii dispositio, non esset gratia, sed merces; neque recte Scripturæ ac Patres fidei tantùm ipsam justificationem tribuerent. Id omni procul dubio falsum est. Nulla ergo liberi arbitrii dispositio justificationem præcedit.

Resp. juxta Apostolum justificari quidem hominem per fidem, sed per illam fidem, quæ per dilectionem operatur; atque eo tantum sensu excludi opera, quatenus in se inspecta nullatenus ad justitiam perducunt, omnemque vim ac robur a præveniente gratia recipiunt. Explicatum id paullo supra ejusdem Apostoli, & S.P. Augustini expressissimis verbis. Affirmamus propterea hominem justificari gratis per fidem, etiamsi justificationem præcedat timor, spes, dilectio, & contritio, *Quia ipsa fides, unde incipiunt bona, quæcunque sunt, merita, gratuitum donum Dei est*: inquit Epistola ad Sixtum 150. nunc 194. num. 9. Gratiæ prædicator Augustinus. Et *quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides, ac per hoc ab illo sunt nobis opera justitiæ, a quo est fides, de qua dictum est, Justus ex fide vivit*, inquit idem Augustinus de Grat. & libro cap. VII. num. 18. Atque recte monet Apostolus, *ne quis glorietur*; quoniam cum ipsa fides sit donum Dei, non possunt homines dicere: *Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo*, inquit eo loco Sanctus Pater: quemadmodum inaniter quidam Judæorum jactabant se ad fidem Christi ob circumcisionem fuisse vocatos.

Eadem profecto mens est Tridentinorum Patrum; nam sacrosancta Synodus paullo ante ea verba, *Nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promerentur*, dispositiones, quas justificatio consequitur, enumerat. Deinde

de per omnia Augustino cohærens inquit: *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ sensus tenuit, & expressit, ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium.* Illam quoque rationem addit, quam affert Apostolus, *Quoniam si justificatio gratia est, jam non ex operibus, ut idem Apostolus inquit, alioquin gratia jam non est gratia.* Cum itaque dictum illud Apostolicum non sit accipiendum de operibus a gratia Christi profectis, quibus inesse rationem meriti Synodus ipsa definit, sed tantum de iis, quæ fiunt absque prævenientis gratiæ adjutorio, a quo justificationis exordium sumendum est; sequitur apertissime Concilium, ubi ait neque fidem, neque opera justificationis gratiam promereri, aut loqui de fide prorsus informi & mortua, quæ ad justitiam nihil magis, quam donum linguarum, aut prophetiæ, aut scientiæ, si nihil adsit Christianæ dilectionis, potest conferre; aut saltim de merito *de condigno*, quo carent opera ante justificationis gratiam patrata. Legite Estium in III. & IV. caput Paulinæ ad Romanos Epistolæ.

Habent sensum eumdem verba Augustini scribentis de Fide & Op. cap. XIV. num. 21. quod opera non præcedunt, sed sequuntur justificatum: opera nempe, quibus æterna vita tanquam merces rependitur. Enimvero ibidem inquit Apostolum tribuentem justificationem fidei, definire, *non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salubrem planeque Evangelicam, cujus opera ex dilectione procedunt.* Deinde supra cap. VIII. num. 8. ostenderat in baptizandis requiri pœnitentiam ex verbis Act. II. 38. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum, &c.* Requirit etiam cap. IX. & seq. servandi mandata propositum. Ait præterea citato num. 21. se de hac quæstione prolixius in libro de Spiritu & litera disputasse. Quid autem hoc in loco Augustinus? Cap. IX. num. 15. ait: *Justificati gratis per gratiam. Non itaque justificati per legem, non justificati per propriam voluntatem; sed justificati gratis per gratiam ipsius, non quod sine voluntate nostra fiat; sed voluntas nostra ostenditur infirma per legem, &c.* Apertissime itaque docet Augustinus hominem gratis justificari, & opera justificationem non præcedere, quoniam prior est gratia, quàm meritum; ac bona voluntas, & quidquid justificationem præcedit præsupponunt gratiam prævenientem.

Solvuntur ex dictis, quæ secundo loco objiciuntur. Dum enim Scripturæ ac Patres fidei justificandi vim tribuunt, accipiendi sunt de fide, quæ per dilectionem operatur, & in quantum fides est primum gratiæ donum, per quod cetera impetrantur. Superiori capite consimiles Scripturæ textus protulimus, etiam timorem Domini, spem, caritatem, & conversionem cordis præcipientes. Fidem ergo justificare fatemur, solam atque informem negamus ad justificationem suffi-

cere. Oppositum sane non evincunt ea verba apud Lucam VIII. 50. *Crede tantum, & salva erit*. De salute filiæ principis synagogæ, ejusque a mortuis excitatione, non de sanctificationis gratia, ista prolata sunt: ac possunt etiam operarii iniquitatis, ut colligitur ex Matth. VII. 22. virtutes multas in Christi nomine operari; ideoque alia fides ad patranda miracula, alia ad sanctificandas animas est necessaria. Sanctus autem Augustinus dum I. libro ad Bonif. cap. XXI. ait antiquos justos nonnisi fide Mediatoris salutem consecutos, redarguit Pelagianos autumantes, quod veteres Patriarchæ salvi facti fuerint absque Christi gratia: quare per τὸ, *nisi fides*, excludit opera solius naturæ viribus facta, non auxilio gratiæ, ac per fidem in futurum Reparatorem perfecta: quod commonstrant hæc verba paullo post apposita: *Per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus nos salvos fieri, quemadmodum & illi: hoc vos non vultis inimici gratiæ Christi, ut eadem gratia Jesu Christi salvi facti credantur antiqui; sed distribuitis tempora secundum Pelagium, in cujus libris hoc legitur; & ante legem dicitis salvos factos esse per naturam, deinde per legem, postremo per Christum, quasi hominibus duorum superiorum temporum, ante legem scilicet, & in lege, sanguis Christi non fuerit necessarius, &c.*

Eadem plane significatione affirmarunt Patres hominem sola fide justificari exclusis operibus factis absque gratia; aut si mors, vel impedimentum aliquod superveniat, sola fide ab operum consummatione, sed non a bona voluntate, ac mandata servandi proposito sejuncta: idest, fide illa, quam Hieronymus in Dialogo Orthodoxi & Luciferiani appellat *devotam in Deum animam*, & per quam dicimur in sacris literis credere, non mente tantum, sed etiam *corde*; ut Act. VIII. 37. & ad Rom. X. 10. *In Evangelio enim voluntas quæritur, quæ etiamsi effectum non habuerit, præmium non amittit*: inquit idem Hieronymus in caput XII. Matthæi. Hanc esse Augustini mentem in libro LXXXIII. quæst. Q. 76. præter ea, quæ supra ex eodem loco produximus, hæc verba confirmant: *Quod si cum crediderit, mox de hac vita decesserit, justificatio fidei manet cum illo: nec præcedentibus ejus operibus, quia non merito ad illam, sed gratia pervenit; nec consequentibus, quia in hac vita esse non sinitur*. Idem docet Chrysostomus pertractans eo loci de Latrone, qui tempus recte operandi non habuit; propriam tamen iniquitatem confessus est, & regnum Christi speravit & petiit, ut narrat Evangelica Historia, & in eloquentissima de ipso Latrone Homilia idem Chrysostomus. Inquit de hoc Latrone Cyrillus Hierosolym. Catech. XIII. *Vellet juste agere latro, sed venit mors*. Tertullianus denique loquitur de fide per caritatem formata, quam *integram* vocat. Tribus ergo hæreticarum objectionum capitibus hæc tria Orthodoxæ doctrinæ opponuntur; quibus præmissæ argumentationis explicatur major propositio, minor autem apertissime refutatur.

Argu-

Argumenta, quæ urgentur ab hæreticis adversus secundam propositionem, possunt pariter ad tria capita revocari, ad exemplum Paralytici ex Evangelio depromptum, ad Apostolicam Divi Pauli doctrinam, atque ad fidei definitionem & firmitudinem. I. De Paralytico legimus Matth. IX. 2. dictum illi a Domino: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Fides itaque, per quam delentur peccata, nihil est aliud, quam firma in Christum fiducia. II. Apostolus in prælaudata ad Romanos Epistola de fide, qua justificatus est Abraham, cap. IV. 16. ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio*: his verbis commendat Paulus fidem duntaxat promissionis divinæ. Addit versu 18. *Qui contra spem in spem credidit*; atque hic pariter spes firmissima designatur. Sequitur versu 20. 21. 22. *In repromissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcunque promisit potens est facere. Ideo & reputatum est illi ad justitiam*. En majori verborum expressione declaratur, quod Abraham justificatus sit ob fidem plenissimam, & certam sine animi fluctuatione fidentiam. III. Fidem ita nobis describit idem Apostolus in Epistola ad Hebræos cap. XI. 1. *Est autem fides sperandarum substantia rerum*; ubi Græcum vocabulum *ὑπόστασις*, *substantia*, commonstrat fiduciæ constantiam, ac firmitatem: de qua etiam Jacobus cap. 1. 6. inquit: *Postulet autem in fide nihil hæsitans*; ubi ostendit fidentiæ firmitudinem a Deo omnium gratiarum dona impetrare. Exemplum itaque Evangelium, doctrina Apostolica, ipsaque Fidei natura ac potestas demonstrant, quod justificationis exordium a sola fide divinarum promissionum sit repetendum.

Resp. ad 1. nos pariter, ut diximus cap. præcedenti, spem & fidentiam exigere ad justificationem obtinendam; cum Tridentina Synodus iisdem verbis Matth. IX. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, doceat sess. VI. cap. 6. disponi ad justificationem impios, dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore. *De hac dispositione scriptum est* (inquit ibidem sacrosancta Synodus) *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Negamus tamen probari exemplo Paralytici, quod initium justificationis sit fides *promissionum*, & quod hæc debeat in nobis excludere omnem formidinem. Cur enim tanta in Paralytico, & in iis, qui eum ad Christum adduxerant, spes & fiducia, ut una cum grabato submitterent illum e tecto; nisi quia Redemptoris fama longe, lateque diffusa, & accedente fidei illustratione, credebant revera ipsum esse Christum, & omnipotentia esse præditum? Hæc ergo spes, hæc fiducia non fuit collati beneficii prior caussa, quia jam fidem Christi ex auditu

ditu conceperant. Quod si potuit paralyticus omnem exuere dubitationem, quoniam sine verborum ambiguitate Dominus illi impendebat remissionem peccatorum; non est idem affirmandum de nobis, quibus non tribuit absolutionem ipse Christus videns, ut in paralytico, fidem nostram, spem, animique dolorem: sed absolutionem nobis impendunt Sacerdotes, quos latet interior cordis nostri contritio; ideoque non expellunt a nobis omnem prorsus formidinem. Ergo paralytici exemplum perperam opponitur ab hæreticis.

Idem asserendum est de verbis Apostoli, quorum sensus liquet ex præcedentibus responsionibus. Ait enim Paulus firmam esse promissionem *ex fide*: quia ad Christi hæreditatem non solum vocantur Judæi, quorum Abraham est Pater secundum carnem; sed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in semine; ideoque promissio facta Abrahæ etiam super nos confirmatur, quia non per circumcisionem, sed per fidem dictus est *Pater multarum gentium*. Quid hæc, quæso, ad inanem fiduciam hæreticorum, quum Apostolus in genere tantum affirmet factam promissionem *omni semini*, non autem singulos in individuo posse firmiter credere, se nactos esse gratiam Abrahæ semini repromissam? Quod addidit, *Contra spem in spem credidit*, significat tantum Abraham præter *spem naturæ* credidisse se consecuturum a Domino sobolem, tametsi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum esset annorum, & emortua pariter esset vulva Saræ, ut ipse Apostolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ supra dixerat, nonnisi per gratiam, & per fidem constitui Abrahami posteros, adversus Judæos carnalem propagationem, & carnis circumcisionem jactantibus. Ea autem, quæ sequuntur versu 20. & sequentibus, retorquentur in Adversarios. Primo, quia per Apostolum, Abraham *non hæsitavit diffidentia*, sed credidit nasciturum sibi filium, cum fere centum esset annorum, quoniam plenissime sciebat posse Deum facere quæcunque promisit; non fuit ergo fidentia Abrahami initium justificationis ipsius, sed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebat. Deinde huic fidentiæ accesserat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognatione sua: quomodo ergo hæc sola fiducia Abrahamum justificavit? Præterea si Abraham non hæsitavit diffidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nonagenaria pareret filium; quo pacto seclusa revelatione divina potest haberi firmissima sine ullo timore fiducia? Demum si Apostolus de fide, qua Abraham credidit Deo prænuntianti partum Saræ, Gen. XVII. cum esset annorum 99. ait: *Ideo reputatum est illi ad justitiam*; ergo idem Apostolus non loquitur de prima Abrahami justificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipso Abraham dictum est, *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, Genes. XV. 6. cum ageret annum ætatis

suæ

ſuæ 84. Sed de juſtitiæ certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Poſtremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si conſulamus Græcos Patres, fides dicitur ὑπόστασις ἐλπιζομένων, *ſperandarum rerum ſubſtantia*, metonymice, in quantum præſtat ut menti firmiter hæreant quæ non videntur, & nondum ſubſiſtunt, ut eſt reſurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chryſoſtomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput XI. Epiſt. ad Heb. nec repugnat Auguſtinus Tract. LXXIX. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides ſit ſpei noſtræ baſis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non ſit hæſitans, nihil diſceptans de fide, &, quemadmodum habet Græcus, διακρινόμενος, dijudicans, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promiſſionem. Profecto nequit ex his inferri aut ſolam fiduciam juſtificare, aut orantes Deum non poſſe de propria conſcientia titubare ac timere.

CAPUT VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

HÆRETICORUM circa bona opera hæc eſt ſententia: Omnia hominum opera, ſi in ſua dignitate cenſeantur, nihil eſſe aliud, quam ſordes & inquinamenta. Ita ſcribit libro III. Inſtit. Calvinus. Et Lutherus pariter art. 33. aſſerit, juſtum in omni opere bono peccare. Moventur illi ex quo nemo poſſit in hac vita perfecte legem implere, ut divina Scriptura, & Patres omnes teſtantur. *In multis labimur omnes*, inquit cap. III. Jacobus; & Salom. VIII. primi Regum, *Non eſt homo, qui non peccet*. Juſtitias noſtras panno menſtruatæ æquiparari a Propheta, diximus ſupra cap. 3. Etiam juſtis orandum eſſe, *Dimitte nobis debita noſtra*, demonſtratum eſt cap. 6. præcedentis libri. Ex Græcis Patribus, non eſſe aliquem inter homines qui non delinquat, docet in XI. caput ad Rom., in XIII. Epiſt. I. ad Corinth. Chryſoſtomus. Ex Latinis Cyprianus in Expoſit. orat. Dominic. Auguſt. de Peccat. merit. lib. 2. cap. 7. Greg. lib. IX. moral. cap. 26. Horum autem, aliorumque teſtimonia tam aperta ſunt, ut nequeant in dubium revocari.

Catholici e contra plura dari opera, quæ nullatenus peccata ſunt longe meliori ſenſu propugnant, ac talia eſſe cenſent illa omnia, quæ a nobis fiunt ſecundum legis præſcripta, neque a malæ cupiditatis radice proficiſcuntur. Id probant literarum ſanctarum, ac Patrum auctoritate ſuffulti. *Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera ejus*, ut legitur cap. IV. Gen. ideſt, *grata hæc habuit, ac laudavit*; quemadmodum exponit Hom. 18. Chryſoſtomus. Dicitur Noe cap. 6. *inveniſſe gra-*

gratiam coram Domino: ac deinceps alii Patriarchæ dignis laudibus celebrantur. Job appellatur cap. 1. *homo simplex & rectus, timens Deum, ac recedens a malo*. Ait de seipso David Ps. 118. *Ab omni via mala prohibui pedes meos*. Magdalena Christi pedes inungens dicitur Matth. 26. *bonum opus operata*. Paulus ad Titum III. dicit fidelium opera *bona & utilia hominibus*. Jacobus cap. 2. repetit justificationem ab ipsis operibus. Patres quidem omnes ad bene operandum nos vehementer hortantur; Justinus disputans cum Tryphone, Irenæus lib. IV. H. 71. Chrysostomus Hom. 30. in Joan. Augustinus toto libro de Fide & Operibus. Fieri istiusmodi hortationes ut magis sceleribus inquinemur, superat rationem ac fidem nostram.

Momenta sane hæreticorum difficile non est refutare; si advertas aliud esse, hominem quamvis justum aut negligentia, aut alia caussa, dum etiam sanctis operibus incumbit, plura venialia peccata committere; aliud sancta opera vel a mala radice procedere, vel esse legis, præceptorumque transgressiones, vel esse inspecta dignitate sua damnabilia. Hoc postremum jure negamus; quoniam quisquis recte operatur, ducitur spiritu Dei, servat mandata, redditque se dignum remuneratione & corona. At primum non diffitemur; nam a radice alia, a qua minime exoriuntur opera bona, idest ab infirmitate atque ab inhærente concupiscentia, facile oritur defectus aliquis, pro quo nobis divina misericordia est continuo imploranda. Hac ratione in multis omnes labimur, & oramus quotidie, *Dimitte nobis debita nostra*: sed vide præcedentis libri caput 2, ac 6. Porro quod inquiunt Heterodoxi, quolibet peccato, quantumvis minimo, penitus justitiam labefactari, diluetur libro XXI. cap. 8. ubi demonstrabimus dari peccata naturà suâ venialia. Locus Isaiæ LXIV. expositus est paullo supra cap. 3. Ibidem præterea propheta commendat justorum opera, dum ait versu proximo: *Occurristi lætanti, & facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui*. Prior itaque hæreticorum assertio, quod omnia opera hominum inquinata sint, merito a Tridentina Synodo fuit proscripta sess. VI. can. 25, meritoque a nobis refellitur.

Altera hæreticorum propositio est, bona opera non esse ad salutem necessaria: quod Novatores solent diversa ratione explicare. Nam quidam autumant justum non adstringi ad præceptorum observationem; quod scriptum sit ab Apostolo 2. ad Corinth. V. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*: & 1. ad Timot. 1. *Justo non est lex posita*. Verum hæc, & consimilia ita sunt accipienda, ut justi non coacte, sed lubenter impleant mandata, ut exponam cap. 2. libri proximi. Hanc ergo hæreticorum assertionem nunc ommitto. Flacci, Jenensium, & Hinkelmanni opinatio, quod bona opera ad salutem nullo pacto sint necessaria, ut vidimus cap. IV, rejicitur a ceteris Protestantibus. Hinc necessitatem bonorum operum confessi sunt in Confess. Saxonica, de qua

qua legendus Du-Hamel Tom. 3. pag. 796. Videtur mihi Gerardus Vossius in Thesibus habitis in Academia Leidensi omnem suorum fraudem detegere. Is inquit bona opera esse homini Christiano triplici nomine necessaria, primo ut Christum glorificet; deinde ne ob bonorum operum neglectum amittat bonam conscientiam, tandem ut proximum caritatis officiis studeat lucrifacere. Negant igitur necessitatem bonorum operum, quasi his apprehendatur vita æterna, quam nulla ratione bonis operibus hominem justum promereri opinantur.

Ergo doctrinam illorum, qui bona opera prorsus rejiciunt, sensu unanimi Catholici omnes repellunt. Ducuntur invictissimis argumentis. Primum est, quod nobis ut bene operemur præcipitur, Is. 58. Matth. 5. Marc. 8. Joan. 15. ad Colos. 3. atque in omni fere Scripturarum sanctarum pagina. Sufficit animadvertere, quod non sit amicus Christi, qui ejus mandata non servat, dicente eodem humani generis Reparatore apud Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea servate*. Quare sapienter unumquemque commonet beatus Jacobus cap. 1. *Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos*. Alterum argumentum est, quod fides sola ad salutem non sufficit, dicente eodem Apostolo in fine sequentis capitis, *Fides sine operibus mortua est*. Plura huc spectantia fuerunt in articulo superiori producta. Tertium argumentum est, quod vita æterna nonnisi bonis operibus rependitur; summus enim Judex Matth. 25. dicturus est electis: *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.* De iniquis vero S. Petrus in altera Epistola cap. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato*. De quo, aliisque Scripturarum locis, legendus est Augustinus capite de Fide & Operibus quarto ac vicesimo. Postremum argumentum peti potest ex Patrum traditione. Nam Chrysostomus orat. v. adv. Anomœos ait: *Dogmatum salubritati addamus illam, quæ in vita & operibus est, puritatem, ne dimidiata tantum habeamus ea, quæ ad salutem perducunt*. In Epistolam ad Romanos cap. VIII. *Fieri non potest, ut salvetur, qui post fidem torpescit*, Et libro IV. de Sacerd. *Nihil lucri ex sana fide, si vita sit corrupta*. Ambros. in cap. IV. Epist. ad Hebræos; *Non sufficit fides, sed debet addi vita fidei condigna*. Augustinus cap. VII. de Grat. & lib. arb. eos reprehendit, qui putant asserere Apostolum scribentem ad Romanos: *Sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, quod absit, ut sentiret Vas electionis*. Magnus Gregorius in Epist. ad Francorum Reges Theodoricum, & Theobertum: *Si vita deest, fides meritum non habet, beato Jacobo attestante, qui dicit, Fides sine operibus mortua est*. Atque huc spectant omnia, quæ dicta sunt capite præcedenti. Quum hæc satis aperta sint, & consentientem habeamus magnam Adversariorum partem, minime negantium bonorum ope-

rum necessitatem; totum, ni fallor, dissidium in hoc situm est, quod hæretici denegent homines per bona opera posse aliquid promereri, & ad æternam vitam illa tantum requirant, vel quatenus sunt signa fidei, vel ob triplicem rationem superius a Vossio explicatam; Catholici autem firmiter teneant ipsam æternam vitam bonis operibus ut caussæ meritoriæ a Deo promitti, atque rependi. Quamobrem puto hæc perpauca tali methodo atque ordine de necessitate operum a me exposita sufficere ad dirimendam omnem in hac materia controversiam, si accurate attendantur quæ de operum merito nunc proponam.

De merito.

Ut a ratione nominis exordiar; Calvinus in III. Instit. cap. 15. nomen meriti ait fastuosissimum esse, a Scripturis extraneum, & ab aliquo *Sophista rabula* inductum. Nimium profecto in Scholasticos homo iste excandescit, rabula ipse, ravusque latrator. Ajebat Hugo Grotius in Animadversiones Riveti Artic. 6. de hoc vocabulo meriti, *Voces ab omni antiquitate usurpatas commode interpretari, non autem morose rejicere, pia est modestia*. Jam unde Meriti nomen derivatum sit, Calvino demonstretur. Illud accepimus ex sacris literis: ex Ecclesi. XVI. *Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum*: ex innumeris aliis locis, quæ commemorant justorum *mercedem*, capite proximo proferendis. Unde enim præmium, quod datur pro labore, *merces* dicitur, nisi *a merendo*? Eadem voce usi sunt fere omnes Ecclesiæ Patres. Cyprianus de Præceptis Eccles. inquit: *Præceptis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem*. Ambros. I. de Officiis cap. 15. *Meritorum præmia remanent post mortem*. Augustinus Epist. ad Sixtum: *Vita æterna meritis præcedentibus redditur*. Meriti ergo nomen nobis Dei verbum ac Patrum sententiæ tradiderunt.

At quoniam Calvinus parum sibi constans postea inquit vetustos Ecclesiæ Scriptores hujus voculæ abusu materiam erroris posteris tribuisse; vindicato *Meriti* nomine, de ipsa jam re disseramus. Nos meritum hac definitione describimus: *Meritum est bonorum operum, quæ sunt ex gratia, quædam dignitas aut præstantia, ob quam illis sive ex decentia, sive ex justitia rependitur aliquod præmium pertinens ad vitam æternam*. Diximus *ad vitam æternam*, nam bona temporalia, cum bonis æque ac malis communia sint, nequeunt esse bonorum operum retributio, nisi sub ea tantum ratione, quod ad salutem æternam possunt auxiliante gratia ordinari, veluti dum quis utitur divitiis eleemosynam largiendo, corporis animique valetudine, orando, atque exercendo pietatis, aliarumque virtutum officia. Diximus etiam, quæ

quæ sunt ex gratia; quoniam, ut constat ex disputationibus adversus Pelagianam ac Semipelagianam hæresim, nullum sine gratia opus aut fidem, aut justificationem, aut æternam vitam promeretur. Diximus præterea, sive, *ex decentia, sive ex justitia*; quippe non omne meritum talem habet dignitatem, ut illi merces ac præmium servatâ æquitate debeatur, sed complura sunt imperfecta & exigua, quibus præcedentibus dona largitoris ob profusam ejus liberalitatem solent rependi; ut dum bonæ voluntatis conatibus retribuitur gratia operationis, huic vero justificatio.

Duplex propterea *meriti* genus distinguimus; quorum unum appellatur *meritum de condigno*; alterum *meritum de congruo*. Meritum *de condigno* est illud, cui ex justitia retribuitur æterna vita; atque locum habet in solis justificatis, & *habitualem* gratiam supponit. De hoc merito ait Apostolus ad Tim. IV. *Reposita est mihi corona justitiæ*. At meritum *de congruo* illud est, cui ex sola decentia remuneratio confertur: & tale meritum habetur etiam in peccatoribus, dum gratia præveniente excitati, fide, spe, & dilectione ad justificationem disponuntur. De hoc merito loquuntur Concilia & Patres, dum definiunt contra Pelagianos: *Gratiam non dari secundum merita nostra*; ut demonstravimus supra libro XIV. de H. Pelag. cap. 12. Non sunt hæc nomina, *Meritum de congruo*, & *Meritum de condigno*, alicujus recentioris Scholastici commentatio; cum iisdem utatur etiam Guilelmus Arvernus apud Isacium Habertum in Theologia Græcorum Patrum pag. 445. Floruit autem Guilelmus circa annum 1240. duobus integris sæculis, antequam Lutherus & Calvinus ad Religionis, & Christiani nominis dedecus nascerentur. Ac meritum *de condigno*, quod proprium meritum est, etiam ex sacris literis nomen accepit, ubi dicitur operarius *dignus mercede sua*, Matth. X. & qui non sunt inquinati, appellantur *digni* ut cum Agno ambulent *in Albis*, Apoc. III. Meritum vero *de congruo* necessum fuit, ut a priori distingueretur, & Pelagiana præsertim dogmata secernerentur a Catholicis, hoc ipso vocabulo, aut alio consimili designare. Id nos, dum pronuntiamus vocem *meriti*, volumus insinuare auditoribus.

Hæretici merendi vocabulum prorsus damnare non audent, eoque utuntur in Confessionibus suis, ut liquet ex Harmonia Confess. sect. 9. Respuunt tamen illud, tanquam ambiguum, & superbiæ nomine periculosum. Atque ad rem quod attinet, statuunt falso, & impie sentire, quotquot bonis operibus censent æternam vitam retribui justitiæ debito. Hoc est præcipuum inter nos, illosque dissidium, in quo an nostra, an illorum melior sit caussa, nequit definiri, nisi attendantur necessariæ ad meritum conditiones.

OPERIS MERITORII CONDITIONES
JUXTA DOCTRINAM HAERETICAM.

Quatuor sunt conditiones, quas requirunt hæretici, ut bona opera possint mereri vitam æternam; illasque præ ceteris enumerant, atque exponunt Forbesius de Justificat. lib. v. cap. 3, & Vossius disput. IV. Leidensi. Prima conditio est, inquiunt, quod opera sint undequaque perfecta, tam graduum, quam partium ratione. Videtur hæc conditio consentanea rationi, eo quod justitia postulet inter datum atque acceptum æqualitatem. Præterea si opera bona non merentur *ex condigno* justificationem, quia sunt imperfecta, neque habent eamdem dignitatem; multo minus promereri poterunt vitam æternam, quum hæc sit ipsa justificatione longe perfectior. Victoriam canit Vossius ob quamdam Joannis Feri sententiam in Act. cap. xv. *Apostoli concludunt, quod fides justificat, non opera, neque lex. Cur fides? Quia innititur gratiæ, & misericordiæ Dei, promissis Dei, meritis Christi. Cur non justificat lex? Quia nemo eam servavit. Cur non opera? Quia imperfecta sunt. Hæc quidem summa totius Concilii Apostolici.*

Hanc priorem conditionem perperam statuere nituntur. Quamquam enim opera in se spectata, atque, ut Scholastici loquuntur, *materialiter*, imperfecta sint, & justus sæpenumero in venialia crimina prolabatur; ut per bona opera vitam consequatur æternam, sat est, quod justus operans habeat per gratiam *habitualem* tantam dignitatem ac perfectionem, ut per istam opera possint cum promissa mercede æquiparari, ac sint æternæ vitæ quasi radix & semen. Nam etiam Christi passio, si tantum attendas patibulum Crucis, sanguinisque effusionem, finita est, nec omnium Martyrum excedit cruciatus; at inspecta tamen dignitate personæ, omnem exaltationem promeruit, & magis efficax fuit, quam passiones Martyrum universorum. Ergo non opera justorum quantum ad solam officiorum exhibitionem spectanda erunt, sed quantum ad excellentiam virtutis illis dignitatem tribuentis. Minimum quidem est semen quercus, at producit proceram arborem; & aqua suapte natura per meatus terræ dilabitur, sed in canali compressa adscendit ad altitudinem scaturiginis. Reperitur in justo Spiritus sancti charisma, atque *semen Dei manet in eo*, 1. Joan. 3. in eo pariter est *fons aquæ salientis in vitam æternam*, Joan. 4. Igitur ad hæreticorum argumentum petitum ex definitione justitiæ, etsi responderi posset cum D. Thoma in 2. dist. 27. art. 3. non reperiri inter Deum & creaturam justitiam *commutativam*, quæ exigit inter datum, & acceptum æqualitatem, sed solam justitiam *distributivam*, quæ postulat solam condignitatem proportionis servandæ in distributione præmiorum, ita, ut majori merito major compensatio, minori minor retribuatur; respondeo dari inter bona opera, & vitam æternam, æqua-

æqualitatem, non *entitatis*, sed virtutis. Id non valet de operibus, quæ præcedunt justificationem; quoniam in iis deest principalis conditio ad meritum *de condigno*, ideft, status gratiæ sanctificantis. Joannis Feri doctrinam ab Hispanis Censoribus in Complutensi editione pluribus in locis castigatam non tenemur amplecti. Locus tamen, quem Vossius tantâ confidentiâ objectat, accipiendus est de operibus sine gratia patratis, quæ *gratiæ & meritis Christi* non innituntur, quemadmodum commonstrat verborum ac sententiarum antithesis.

II.

Altera ad meritum conditio juxta hæreticos est, quod opus meritorium sit prorsus indebitum, quia sub meritum non cadunt ea, ad quæ obstringimur. Conditionem istam requiri putant, quoniam Christus Lucæ XVII. 10. inquit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus*. Deinde Theophylactus in hunc locum ait: *Servus si non operabitur, dignus est multis plagis: cum autem operatus fuerit, contentus sit quod plagas effugerit*. Præterea Bernardus in libro de quadruplici debito docet sic opera nostra deberi Deo, ut posset illa citra præmii spem exigere a nobis. Addunt exemplum, quoniam subditus non meretur, si præstet principi obedientiam; nec filius, si parentibus debitum exhibeat obsequium.

Verum & hæc conditio male constituta est. Si enim admittatur; nec opera Christi fuerunt meritoria, propterea quod debebat ipse quoque præcepta Patris implere. Oportet ergo in bonis operibus distinguere ipsorum debitum a merito bonæ voluntatis: cum enim Deus hominem condiderit liberi arbitrii, ac dominum suorum actuum, neque ad bene operandum quemquam impellat necessitate; habetur ratio meriti non a conditione servili, sed a dominio liberæ voluntatis. Ac ideo in his, quæ necessitate fiunt, nihil esse meriti non solum fatemur, verum etiam contra Jansenianos tanquam dogma fidei argumentis pluribus demonstravimus. Itaque allatum servorum, filiorumque exemplum in hæreticos retorquetur. Negamus enim illos nihil promereri dum jussa dominorum, atque parentum libera voluntate exequuntur. Merentur plane; & magis filius, quam servus; quia licet plus debeat patri, majori amore & alacritate mandatis ejus obtemperat. Caussa itaque meriti non est opus quod debetur; sed operis quod debetur libera & non coacta executio. At ad textum Lucæ respondendum est modo. Ipsum duplici ratione adversus Heterodoxos urgere possumus. Ait Evangelista: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis*; igitur omnia præcepta servari possunt. Addit: *Quod debuimus facere, fecimus*; igitur qui servat præcepta non peccat, sed facit quod debet. Debemus autem dicere etiam post præceptorum observationem, *Servi inutiles fuimus*; primum quia ex opere nostro nihil Deo accessit utilitatis

tis & lucri: deinde quia nullum bonum opus propriis viribus sine gratia auxiliante potuissemus efficere; insuper quia cavendum nobis est, ne consurgat ex bonorum operum æstimatione tumor superbiæ: ulterius quia poterat nobis Deus mandata proponere, nulla repromissa mercede: quo sensu loquuntur Theophylactus ac Bernardus. Vulgatis his responsionibus addo, Christum apud Lucam exemplo servi, qui tantum imperata domini facit, hortari Apostolos cupientes fidei virtutisque augmentum ad solicitudinem ac vigilantiam, ne ad instar servorum nutum ac præceptum attenderent; cum sit inutile operari invito animo, voluntatis autem bonæ indicium sit studiosa solicitudo. Sic & Petrus hortatur Pastores Ecclesiæ Ep. 1. cap. v. 2. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie.* Consimilem habet sententiam Chrysostomus in 1. ad Corinth. ix. 16. ac Plautus Sticho:

Qui manet ut moneatur semper servos homo officium suum,
Non voluntate id facere meminit, servos is habitus haud probu' est.

Denique hortatur Dominus etiam ad perseverantiam; nam servus *inutilis* hic, & Matth. xxv. 30. idem est ac *cessator*, vertente Syro apud Grotium בטילא. Qui ergo mandata servaverit, non coacte, sed voluntarie, ac perseveraverit usque in finem, non erit servus inutilis, sed audiet a Domino: *Euge serve bone, & fidelis, &c.* Matthæi xxv. 21.

III.

Tertiam Bonorum operum merita, juxta hæreticos, conditionem habere debent, ut illa plane vel imprimis sint nostra, non ejus, a quo expectamus mercedem. Bona autem opera, licet sint a nobis tanquam a voluntario instrumento, sunt principaliter Dei: quod ostendit testimonium illud Apostoli 1. ad Corinth. xv. 10. *Amplius quam omnes illi laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum.* Hinc vita æterna dicitur *Gratia* ab eodem Apostolo ad Rom. 6. atque ab Augustino in Epist. ad Sixtum, de Grat. & lib. arbitrio cap. 8. in Enchirid. cap. 107. in Psalm. 70. Enarrat. 2. & aliis in locis. Gloriantur propterea Novatores, quod sibi consentiant Paulus Apostolus, & magnus Hipponensis Antistes.

In hac quoque conditione assignanda labuntur errore maximo: Opus patratum a gratia nostrum esse negant immerito. Est quidem rationalis creatura instrumentum Dei, sed animatum, liberum, se movens, propria præditum potestate, & potens dissentire gratiæ illum moventi atque excitanti. Opus ergo meritorium debet etiam nostrum reputari. Demonstratur id apertissime Evangelicis verbis, apud Joannem xv. 5. ubi Salvator ait: *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil*

hil potestis facere. Arescentem palmitem, atque a vite recisum non germinare uvas, atque impium non manentem in Christo æternam vitam non promereri, certissimum quidem est, dicente Domino, *Sine me nihil potestis facere*: sed uvas non produci a palmite, licet nequeat *ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite*; a justo nimirum non ferri fructum bonorum operum, repugnat dominicæ sententiæ, *Hic fert fructum multum*. Hac eadem vitis & palmitis similitudine usi sunt Tridentini Concilii Patres apud Pallavic. lib. VIII. cap. 4. addito experimento, quo si uvæ nigræ palmes inseratur viti uvæ candidæ, uvam inde prognatam nigram esse conspicimus: ideoque trahit uva certam qualitatem etiam a palmite. Attulerunt ibidem Jurisconsulti legem, quæ incipit, *Servi electione*, tit. de Legat. & Fideicommiss. & alteram, cujus initium est, *In re communi*, tit. de Servit. Urb. præd. pronuntiantes, *Id quod non est tantummodo meum, sed mihi cum alio commune, meum absolute dici potest*. Allata ibidem fuerunt & verba Cælestini Papæ in Epist. ad Episcopos Galliæ, Augustini in Psalm. 145. Basilii in Summa Moralium cap. 4. diserte afferentium bona opera a nobis fieri, licet non sine gratiæ supernaturalis inspiratione. Ne repetamus omnia, arbitramur satis esse, si cum magno Augustino de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. dixerimus: *Certum est nos mandata servare, si volumus: certum est nos velle cum volumus: certum est nos facere cum facimus*. Itaque præparari voluntatem nostram a Domino, ipsumque per gratiam prævenientem facere ut faciamus, bonorum quoque operum caussam principem Deum esse, absque ulla repugnantia concedimus: eadem autem opera nostra non esse, utilia non esse, meritoria non esse, jure meritoque negamus.

Ne glorientur hæretici tam audacter Pauli Apostoli, & Hipponensis Episcopi patrocinio; observandum est vitam æternam recte dici mercedem simul & gratiam. *Gratia* est, si ad divinam prædestinationem referatur, qua Deus statuit electis conferre gratiam, sine qua recte agere & perseverare non possent; *merces*, si referatur ad justitiam, qua recte agentes & perseverantes coronat. *Gratia*, si attendatur quod opera bona præcedit; *merces*, si quod illa consequitur, inspiciatur. Apostolus ad Rom. VI. postquam demonstravit quomodo fuimus servi peccati, cujus stipendium est mors, inquit: *Gratia autem Dei vita æterna*; sed ad Timoth. IV. postquam ait se cursum suum consummasse, addidit, *Reposita est mihi corona justitiæ*. Itaque Gloria, si spectetur quod fuimus ante electionem secundum propositum, *gratia* est; si attendatur consummatio bonorum operum, *corona justitiæ*. Nam in electione ac præparatione gratiæ nihil quod nostrum sit possumus invenire; at servata lege, inveniemus aliquid nostrum, nimirum obedientiam. Atque hæc est Doctrina Augustini in locis, quæ objectant hæretici, probantis contra Pelagianos gratiæ prævenientis necessita-

tem.

tem. *Ipsa vita æterna* (inquit citata Epistola ad Sixtum) *meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non a nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur*. Plura ibidem S. Doctor, quæ repetit de Gratia & libero arbitrio capite IX. & de Corrept. & Gratia cap. XIII. demonstrans vitam æternam esse mercedem, quia redditur bonis operibus; licet sit gratia, in quantum Deus bona opera in bonis operatur. Neque asserere possumus solam gratiam operari, non liberum arbitrium, propterea quod scribat Apostolus, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. Quomodo enim hanc hæreticam interpretationem patiuntur proxima verba, *Amplius, quam omnes illi, laboravi*? Quomodo ait Paulus, *Gratia Dei mecum*, nisi & ipse sit operatus? Hoc unum ergo demonstrat, nihil se fecisse absque divinæ gratiæ auxilio; quo sensu Matth. X. 20. legitur: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*; non quod Apostoli minime loquerentur, sed quia loquebantur, *prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis*. Act. II. 4.

IV.

Quartam operis meritorii conditionem parum a prima dissimilem hæretici hanc esse ajunt, ut opus non tantum sit dignum atque perfectum, sed etiam habeat cum mercede proportionem æqualitatis: quod probare nituntur ex idea justitiæ, atque ex Apostolica sententia ad Rom. VIII. 18. *Non sunt condignæ passiones hujus sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Verum hæc ex supradictis refelluntur; sive dixeris mercedem bonorum operum non spectare ad justitiam *commutativam*, sed ad *distributivam*; sive distinctionem feceris inter id quod spectat ad officium operis, & quod attinet ad principium, & dignitatem ortam ex gratia *habituali*, quæ est propter inhabitantem Spiritum sanctum participatio divinitatis, constituitque hominem justum filium Dei & hæredem, ei tribuens æternæ vitæ arrham, & pignus. Atque hoc postremum assertum nos probamus, non denegantes inter Deum & hominem etiam justitiam *commutativam*, dummodo non sit sermo de illa justitia, quæ mutuæ utilitati, qualis inter homines intercedit, conjuncta est, & de qua accipiendum esse Divum Thomam contendunt haud vulgares Theologi. Eadem responsione sententiam Apostolicam explicamus. Non sunt utique passiones hujus sæculi spectatæ in seipsis condignæ, ut æquiparentur futuræ gloriæ; illæ quippe leves sunt & finem habent, & merces est bonorum omnium aggregatio nunquam fini, aut vicissitudini subjecta. Digna tamen est hujus sempiternæ mercedis retributio, si attendamus illum, qui patitur, esse filium Dei, & hæredem, eique repromissam esse conglorificationem cum Christo, dummodo cum Christo compatiatur. Quare ait Apostolus

ſtolus eodem loco: *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti; ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Vide ſis 2. Epiſtolam ad Corinth. IV. 17. Verbo dicam: non eſt æquiparatio inter opus atque mercedem, ſpectata operis ſubſtantia; concedo, inſpecta ſanctificantis gratiæ, unde meritum proficiſcitur, dignitate; id nego.

Addunt nonnulli hæreticorum conditionem quintam, ut ille cujus gratia opus præſtatur, recipiat emolumentum aliquod vel honorem. Si afferant nullum operibus noſtris Deo accedere commodum, atque intrinſecum emolumentum, verum dicunt; nam Job. cap. XXXV. 7. inquit: *Porro ſi juſte egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* At conditione hac poſita quomodo invenient meritum in operibus Chriſti? aut quomodo invenient debitum in operibus malis, dicente Jobo ibidem: *Si peccaveris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Quod ſi affirment bonis operibus homines non præſtare Deo honorem, gloriam & laudem, mentiuntur plane; atque refutantur verbis Chriſti Matth. v. 16. *Luceat lux veſtra coram hominibus; ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt;* & Joan. XV. 8. *In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis*: necnon Apoſtoli 1. ad Corinth. VI. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.*

CONDITIONES OPERIS MERITORII
JUXTA DOCTRINAN CATHOLICAM.

Expunctis conditionibus, quas ad meritum requirunt Hæretici, de his agendum modo eſt, quas conſtanter admittunt Catholici, & ſeptem connumerantur. Sunt autem, ut Opus meritorium ſit bonum, ſit liberum, ſit ſupernaturale, ſit elicitum in ſtatu viæ, ſit ex caritate profectum, ſit cum divina promiſſione conjunctum, ſit hominis juſti, atque gratia *habituali* exornati; etſi, ut dicam infra, non omnes hæ conditiones requirantur ad meritum *de congruo*. Ajunt Calviniani nos in aſſegnandis hiſce conditionibus certare more Andabatarum, neque inter nos convenire, quoniam Robertus Holkot negat requiri libertatem, Michael Bajus neceſſarium non putat ſtatum gratiæ, nec promiſſionem divinam; hanc propugnare Scotum, Marſilium, & Vegam, negare Cajetanum, & pleroſque Thomæ Aquinatis Sectatores: denique non opus eſſe, ut a caritate proficiſcatur, quæ fuit opinio Guilelmi Antiſiodorenſis, & quorumdam Recentiorum. Sed fruſtra obganniunt Sectarii. Etenim, quod ad rem attinet, fatentur omnes Orthodoxi meritum bonorum operum: conditiones etiam præcipuas ex recenſitis admittunt ſinguli, quod ſit liberum, quod ſupernaturale,

quod ex gratia sanctificante: atque his conditionibus positis aliæ, me judice, sequuntur suapte natura; quoniam opus bonum liberum in ultimum finem est referendum, ideoque fieri debet ex caritate. De statu viæ nulla oriri potest dubitatio, quum in termino sit bravium & corona, non cursus & labor. Roberti Holkot nulla a nobis habetur ratio, & nulla pariter Baji. Divinam promissionem in sacris literis haberi, neque Scotus, nec Thomistæ negant, certantque de formali meritorum ratione, ut dicam infra. Sed missis iis, quæ parum necessaria videntur, de ipsis conditionibus agendum est singillatim.

Prima igitur conditio est, ut opus meritorium sit *bonum*. Neminem fore puto, qui conditionem istam explodat. Ait enim Dominus ad Cain Gen.IV. 7. *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit?* Et Apostolus ad Rom. II. 9. *Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum*: & infra cap. VI. 23. *Stipendia enim peccati mors*. A citandis aliis textibus supersedeo; quid enim frequentius legimus, quam impios thesaurizare sibi iram, habere odio animam suam, arcendos esse a regno Dei, atque sempiternis gehennæ suppliciis damnandos? Ratio etiam hoc demonstrat, quoniam accepta sunt Deo duntaxat opera sua, quæ illum laudant, & æternæ legi conveniunt: at mala opera Deus nec prædefinit, nec præcipit, nec approbat, eaque tantum permittit ad ostensionem justitiæ, profectumque bonorum. Qui ergo rejicit priorem hanc meriti conditionem, is neque Christianam fidem habet, neque rectam conscientiam, neque communem rationem. Sciscitanti autem quodnam sit opus bonum, lib.XXI. satisfacere curabimus. Nunc sat est, si reponamus illud bonum opus censeri, quod ab æquitatis regula non deflectit, quo fruimur Deo & utimur creaturis, cujus non solum officium commendatur, sed etiam finis recte dirigitur. Qui enim justitiam faciunt ut videantur ab hominibus, *mercedem non habent apud Patrem, qui in cœlis est*; & qui gloriam suam quærunt, & laudem captant, *receperunt mercedem suam*. Matth.VI. I. 5.

II.

Præterea necesse est, ut opus meritorium sit *liberum*, non sola libertate voluntatis immunis a coactione, sed etiam voluntate arbitrii non obstricti necessitate: ea nempe libertate, qua homo suorum actuum habet potestatem atque dominium, & de qua pluribus in locis, sed præsertim libro XVI. cap. 2. ac 3. instituimus disputationem. Hanc libertatem requiri ad meritum constat ex verbis Eccles. XXXI. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino*: constat ex Augustino, qui de Grat. & lib. arb. cap.2. postquam demonstravit exigi in divinis monitis ad aliquid faciendum, vel non faciendum opus voluntatis, concludit; *Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda*

randa

randa est boni operis merces ab eo, de quo dictum est. Qui reddet unicuique secundum opera sua: constat ex damnatione tertiæ propositionis Jansenii, & articulorum Michaelis Baji, & ex canone 4. Sess. VI. Concilii Tridentini, quæ non semel sunt repetita: constat ex ratione, quoniam nequit ad meritum imputari quidquid non est sub potestate hominis operantis: constat denique ex Gentilium Philosophorum consensu, inter quos ajebat Euryphamus Pythagoricus hominem promereri vituperationes ac laudes, honores & ignominias, in quantum *pro jure suo potest aut virtuti studere, aut vitium sectari*. Certissimum est itaque quod recte hæc secunda meriti conditio sit constituta, cum quisque mereatur aut demereatur, quoniam libertas, ut inquit in primo contra Symmachum libro Prudentius,

Concessa est homini, formam cui flectere vitæ,
Atque voluntatis licitum est; seu tramite dextro
Scandere, seu lævo malit decurrere campo.

At hæc omnia juxta doctrinam libro XVI. propugnatam dicta sunto.

III.

Tertia operis meritorii conditio est, ut sit *supernaturale*, idest factum prævenientis gratiæ auxilio. Probant hujus conditionis necessitatem præmissæ adversus Pelagianos & Semipelagianos disputationes, atque libri proxime præcedentis priora capitula. Recte Arauxicana 2. Synodus canone 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, hæretico fallitur spiritu*. Et Tridentina Sess. VI. canone 2. *Si quis dixerit ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægre tamen, & difficulter possit; anathema sit*. Plura sunt argumenta Augustini; sed modo sufficiat repetere illud, quod urget contra Julianum lib. IV. cap. 3., gratis esse mortuum Christum, si possimus absque ipsius gratia ad regnum pervenire. Neque prætereundum est quod tradit D. Thomas 1. 2. q.104. art.3., opus meritorium, in quantum ex libero arbitrio procedit, maximam habere cum vita æterna inæqualitatem; ideoque requiritur, ut valorem suum accipiat a virtute Spiritus sancti moventis. Postremum argumentum est, quod homo gratia destitutus, ut inquit Prosper adversus Collat. cap. XXII., *Bonis suis male utitur*;

Et licet eximias studeat pollere per artes,
Ingeniumque bonum generosis moribus ornet;
Cæca tamen finem ad mortis per devia currit,
Nec vitæ æternæ veros acquirere fructus
De falsa virtute potest:

inquit de humana voluntate idem Prosper in Carm. de Ingratis.

IV.

Quarta conditio est *status viæ*. De hac Ecclesiastes cap. XI, 3. ait: *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit*. Et Christus Dominus apud Joannem IX. 4. *Venit nox quando nemo potest operari*. In hunc locum apposite Joannis Commentator illustris Augustinus Tract. XLIV. *Aliud est tempus operationis, aliud receptionis: reddet enim Dominus unicuique secundum opera sua. Cum vivis fac, si facturus es: erit enim tunc nox valida, quæ involvat impios. Sed & modo omnis infidelis quando moritur, illa nocte suscipitur, & non est ut illic aliquid operetur*. Lege & Augustinianam Ad Hesychium Epistolam, & ex Græcis Olympiodorum super Ecclesiasten. Hujus conditionis caussam esse præordinationem divinam, est communis sententia Theologorum. Ac illius præordinatioins possumus hanc afferre rationem, quod cum Deus temporalem hominum vitam militiæ & laboribus destinarit, statuit in altera vita coronam atque mercedem. Quamobrem dissoluta hujus habitationis domo, quibus nihil restat diluendum, ad perpetuam & non manufactam transeundum est; ac vicissim qui induuntur purpura & bysso, epulantur splendide, atque voluptuosa fruuntur vita, impingunt in illius calamitatem, de quo Lucæ XVI. 22. *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*. Defectu hujus conditionis neque Sancti majorem gloriam, neque damnati gravius supplicium promerentur. Sancti quidem pro nobis intercedunt; sed illorum oratio obtinet nobis beneficia potius per modum impetrationis, quam meriti: quamquam fuit aliqui negantes hanc Sanctorum impetrationem recte non dici meritum, ob illorum dignitatem intimamque cum Deo unitionem. Verum hæc dignitas ac præstantia ex meritis, quæ consummarint in via, non ex iis, quæ in patria superaddiderint, ortum habet. Etiam Christus sempiternum habens Sacerdotium, semel seipsum offerendo, vi hujus sacrificii, operisque jam peracti salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, *semper vivens* (inquit Apostolus ad Hebræos VII. 25.) *ad interpellandum pro nobis*. Omnium ergo meritorum cumulus virtute comparatur, ut inquit Juvencus Presbyter,

Dum rapidæ tecum graditur per compita vitæ.

V.

Præterea nos ad meritum *de condigno* necessarium putamus, quod proficiscatur *ex caritate*. Et caritatem quidem *habitualem*, cum sit vel a gratia sanctificante indistincta, vel saltim ab illa indivulsa, puto a Theologis universis requiri. Illa etiam caritas, quæ est inspiratio bonæ voluntatis præveniens omne opus salutare, cum sit ipsamet actualis gratia, debet opera meritoria, nullo Theologo dissentiente, præcedere. Ego necessariam puto illam quoque caritatem, quæ virtus specialis est, nimirum dilectionem, saltem *virtualiter* existentem. Cer-

Certe Apostolus necessitatem caritatis insinuat locis productis cap. v. prop. I. Eamdem commendat, eique æternam vitam repromissam affirmat Christus apud Joannem xiv. 21. dicens: *Qui diligit me diligetur a Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Et Jacobus cap. 1. 12. de viro, qui in tentatione probatur, ait: *Accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Hanc esse mentem Divi Patris Augustini demonstrabo libro xxi. cap. 4. Illud tantum nunc dico esse apertissimam ejus sententiam, *Amorem, quo pervenitur ad Deum non esse nisi a Deo, & sine hoc amore Creatoris nullum bene uti creaturis*; lib. iv. contra Jul. cap. 3. *Per legem adduci hominem ad fidem, per fidem impetrare spiritum largiorem, per spiritum diffundi caritatem, per caritatem impleri legem*; Epist. 144. ad Anastasium: *Bonum non esse fructum, qui de caritatis radice non surgit*; de Spirit. & lit. cap. 14. Vide quæ supra diximus de H. Pelag. cap. 7. S. Thomæ sententia liquet ex 1. 2. q. 114. act. 4. ubi ait: *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad caritatem: ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus a caritate imperantur.* Ratione demum hæc veritas comprobatur. Primo quoniam gloria magis dilectioni, quam operibus rependitur; alioqui non foret Beata Virgo sublimior Apostolis, qui pro nomine Christi contumelias ac mortem perpessi Evangelium ubique prædicaverunt. Deinde quia caritas, cum sit plenitudo legis, non solum præcepta omnia comprehendit, atque ad illa servanda voluntatem inflammat; verum etiam finem dirigit, unde in moralibus pullulat decus, pretiumque virtutis. Postremo quia merces omnium amplissima & præstantissima actibus virtutis omnium maximæ debet rependi. Atque ex his colligitur actus ceterarum virtutum, quidquid sentiant e Schola aliqui, non promereri *de condigno* vitam æternam, nisi a caritate sint *eliciti*, vel *imperati*.

VI.

Sextam conditionem statuimus divinam promissionem. Illam necessariam putant Scotus, Bellarminus, Suaresius, alii; cum aliquo tamen discrimine, quod velit Scotus hanc esse meriti rationem *formalem*, alii autem solummodo *conditionem*. Illam minime necessariam putat cum paucis aliis Vasquesius. Thomistæ complures distinguunt inter ordinationem Dei, & extrinsecam promissionem, illam quidem, non istam prærequirentes ad meritum. Quoniam non vacat momenta expendere singulorum; dico divinam promissionem ad meritum *de condigno* recte exigi. Videtur primo id conforme Tridentino decreto sess. vi. cap. 16. *Bene operantibus usque in finem & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.* Videtur etiam huc spectare articulus Baji ab Apostolica Sede proscriptus: *Sicut opus malum est sua natu-*

natura mortis æternæ meritoriam : sic bonum opus ex sua natura est vitæ æternæ meritorium. In multis locis deberi æternam mercedem ex divina promissione, scribit Magnus Augustinus. Enarrat. in Psalm. 109. ait : *Fidelis Dominus, qui se nobis debitorem fecit, non aliquid a nobis accipiendo, sed omnia promittendo*. Et serm. 16. de verbis Apostoli, nunc 158. *Debitor factus est Deus non a nobis aliquid accipiendo, sed aliquid quod ei placuit promittendo*. Idem scribit Fulgentius in prologo lib. ad Monimum : *Seipsum sua largitate dignatus est facere debitorem*. Idem Cyprianus in Epistola de Opere & eleemosyna : idem scribens ad Victricium Paulinus. Atque istorum auctoritati accedit ratio. 1. Quia sumus naturâ Dei servi, a quibus potest ille omnia opera servato æquitatis jure sine remuneratione aliqua exigere. 2. Quia nullo alio pacto potest Deus constitui hominum debitor, nisi quatenus rationi & veritati maxime convenit, ut sit fidelis, ac stet promissis. 3. Quia bona opera dignitatem quidem, & proportionem habent cum æterna mercede ob gratiam sanctificantem ; sed nulli operanti, tametsi portaverit pondus diei & æstus, debetur ex justitia merces, nisi fuerit conductus, nisi pactum cum Domino intercesserit, nisi conventione facta persolvendi denarium diurnum. Legite Evangelicam parabolam Matth. cap. xx. 4. Quia ideo peccator absque ullo pacto per opera iniquitatis fit debitor justitiæ, quoniam ad contrahendum debitum sufficit, si creatura Domini sui legibus teneatur ; sed per opera bona, nisi adsit liberalis promissio, nequit Deus fieri debitor creaturarum, quoniam universorum Dominus nullius obligationis capax est, nisi ex liberali conventione, ac promisso.

Lubenter his positis omnium Scholasticorum, quamvis invicem pugnare videantur, subscribo sententiis. Ac probo doctrinam Scoti, in quantum promissio *formaliter* necessaria est, ut merces ex justitia sit persolvenda. Verum quoque docent Thomistæ, quatenus hæc promissio extrinseca est, nec tribuit operibus illam pretii, ac valoris dignitatem, quam habent ab inhærente justitia. Assentior Bellarmino ac Suaresio, quatenus conventio aut promissio inducunt inter Dominum ac famulum obligationem. Neque dicas promissionem istam etiam ab hæreticis agnosci ; hi enim eo modo asserunt reddi æternam vitam ex promissione divina, *quo levanti festucam deberetur regnum, si illi promitteretur*. Hac similitudine utitur Vossius disp. iv. Thesi 1. num 6. abusus verbis quorumdam veterum Scholasticorum, negantium bonorum operum & vitæ æternæ condignitatem, sed spectata ut dictum supra, ipsorum operum *substantia*, non operantis in Dei filium adoptione, atque inhabitatione Spiritus sancti. At nos ita divinam promissionem statuimus, ut etiam fateamur bonorum operum dignitatem, atque de præmio vitæ æternæ asseramus cum Bernardo extremo libro de Grat. & libero arbitrio, *Promissum quidem ex misericordia, sed jam ex justitia persolvendum*.

VII.

VII.

Tandem ad meritum de condigno requiritur *habitualis gratia*. Ita Tridentina Synodus sess. 6. cap. 16, idque probat ex quo nullum meritum haberi possit, nisi Christus *tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos justificatos virtutem influat*. Proferri potest hujus veritatis multiplex ratio: ac prima quoniam hæreditas non ad servos pertinet, sed ad filios; & constituimur filii Dei adoptivi per gratiam. Sequitur alia ratio, propterea quod iniquitas dividat inter Deum, & hominem, atque impiorum munera reprobet Altissimus. Accedit tertia, eo quod gratanter nihil recipitur, nisi exhibitum sit ab amico. Additur ratio quarta; nam nulla est inter gloriam, & opera nostra æqualitatis proportio, nisi ob inhærentem justitiam. Postrema ratio sit, quod nec nummi valorem habent, nisi impressa Principis imagine, aut insculpto aliquo charactere, ac præsertim si fuerint ex viliori materia conflati. Quæ omnia cum ex hactenus dictis perspicua sint; consequitur septem has conditiones ad meritum *de condigno* fuisse a nobis rectissime constitutas.

Ad meritum autem *de congruo* sufficit, si opus bonum sit, liberum, atque ex gratia actuali, & aliquo Dei amore procedens. Gratia autem *habitualis* non est ad hoc meritum necessaria, quia non ex operis dignitate, sed ex sola decentia divina beneficia hoc meritum consequuntur. Quare impii, dum fide, spe & caritate ad justificationem disponuntur, hanc promerentur tantum *de congruo*. Neque meritis istiusmodi redditur divina gratia semper, atque infallibiliter, sed pro Dei beneplacito, atque si ex parte recipientis nullum ponatur impedimentum. Stat autem meritum *de congruo* etiam cum gratia sanctificante, dum justus aut aliis gratiam promeretur, aut sibi donum finalis perseverantiæ, quæ non ex justitia conferuntur, sed ex liberalitate divina. Promissionem denique meritum *de congruo* neque requirit necessario, neque excludit: ad tale enim meritum sufficit si opus habeat aliquam rectitudinem, cujus intuitu Deus beneficium aliquod impertiatur.

CAPUT VII.

De merito bonorum operum, quæ justificationem præcedunt, & subsequuntur.

EXPOSITA Hæreticorum, & Catholicorum doctrina circa meritum bonorum operum, atque explicatis conditionibus singulis, erroribusque Protestantium refutatis, haud operosum est omnem controversiam dirimere. Quum vero operibus absque gratia patratis, etiamsi

etiamsi honesta censeantur, & bona sint ex *objecto* atque officio, nullum inesse meritum doceat Catholica Fides, & præmissa Pelagianorum dogmatum confutatio; coarctatur quæstio ad opera, quæ fiunt præveniente Spiritus sancti adjutorio; & quorum aliqua præcedunt justificationem, ut salutaris timor, oratio, actus Theologalium virtutum, contritio, & peccatorum confessio; aliqua subsequuntur, ut justorum pœnitentia, eleemosyna, divinorumque omnium præceptorum observatio.

Propositio I. Opera, quæ præcedunt justificationem, habent meritum *de congruo*, non *de condigno*.

Hujus theseos, cui omnes, etsi aliqui excipiunt Sotum, subscribunt, veritas primo demonstratur; quoniam opera, quæ justificationem præcedunt, ex definitione Tridentini sess.vi. cap. 6. atque ex Scripturis allatis superiori cap. iv, ad ipsam justificationem disponunt, & Deus convertitur ad impium se, dum gratia excitatur, convertentem ad Deum. Atqui istiusmodi dispositionibus inest ratio meriti *de congruo*; quia, ut ostendimus lib. xiv. auctoritate & ratione, non est reputanda nullius meriti petentis fides, quærentis pietas, & pulsantis instantia, præcipue si quærendo, petendo, & pulsando invenire, accipere, & intrare dicatur. Igitur opera, quæ fiunt ante justificationem cum auxilio prævenientis gratiæ, promerentur justificationem ipsam *de congruo*. Atque hoc argumentum corroboratur sequenti. Si præveniens gratia conatus bonæ voluntatis exigeret aut expectaret, ut Pelagiani primum, deinde Semipelagiani affirmarunt, gratia daretur secundum merita nostra; nam iccirco hoc Pelagianum assertum damnatum est, quia tollitur gratia, si a libero præveniatur arbitrio. Itaque si Deus ut hominem justificet, exigit atque expectat motus liberi arbitrii per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam se disponentis; nequeunt istiusmodi motus omnino expoliari ratione meriti. Accedit expressa S. P. Augustini auctoritas. Ait enim Epistola non semel laudata ad Sixtum: *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neque enim nullum est meritum fidei, qua ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori, & descendit justificatus merito fidelis humilitatis, quoniam qui se humiliat exaltatur*. Et de Prædest. Sanctorum cap. 2. *Quis autem dicat eum, qui jam cœpit credere, ab illo in quem credidit nihil mereri?*

Quod vero eadem opera, quæ justificationem præcedunt, habere nequeant meritum *de condigno*, constat ex capite præcedenti. Deest quippe illis princeps conditio, scilicet status gratiæ, & filii adoptivi dignitas, ac divinæ naturæ participatio. Quare citata Epistola ait S. Pater: *Possunt quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores?* Hanc tantum assertionis nostræ partem confirmant

mant argumenta, quæ pro sententia Soto attributa possunt afferri. Ubicunque enim Patres, Theologi, ac præsertim laudatus Augustinus, & D. Thomas docent hominem impium nihil mereri, ita accipiendi sunt, ut nihil mereri dicatur tali merito, quod innitatur justitiæ; habeatque cum remuneratione æquiparandam dignitatem. Etenim hoc meritum, quod verum propriumque meritum est, comitatur duntaxat bona opera hominis justificati. Aut certe ita accipiendi sunt, ut gratia non dicatur conferri operibus naturalibus, *nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcunque sunt merita*; inquit eodem loco Augustinus. Vide quæ scripsimus supra cap. v. ad Hæreticorum objectiones.

Propositio II. Hominis justificati bona opera vere promerentur vitam æternam, non tantum *de congruo*, sed etiam *de condigno*.

Quod bona opera justi æternam vitam promereantur probatur I. ex divinis Scripturis. Sap. v. 16. legitur: *Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum*. Matth. v. 12. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis*; & xxv. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, &c.* Lucæ vi. 23. *Ecce enim merces vestra multa est in cælo*. Ad Rom. 11. 64. *Reddet unicuique secundum opera ejus*. II. ad Timoth. 1. 12. *Potens est depositum meum servare in illum diem justus Judex*. Apocalyp. ultimo 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua*. Apparet ex his æternam vitam esse bonorum operum mercedem. Merces autem meritis rependitur; ideoque bona opera a merito non sunt disjuncta.

Eadem est perpetua & constans Sanctorum Patrum Traditio. Etenim ut aliquorum sententias proferam, Martyr Ignatius in Ep. ad Romanos, *Sinite* (inquit) *ut bestiarum esca sim, per quam possim Deum promereri*. Basilius in Psalm. 33. *Omnis actio justi digna est, quam Deus respiciat*. Et de Sp. S. cap. 24. *Homo ex operibus justitiæ salvatur*. Greg. Nazian. Orat. 31. & 40. nos ad *bona opera* hortatur, *ut non solum habeamus gratiæ donum, sed etiam præmium consequamur*. Chrysostomus Hom. 2. in Epist. 2. ad Timoth. *Vitæ ratione, & bonorum operum Deum habemus debitorem*. Cyrillus in Thes. 26. docet *præmium gloriæ certantium laboribus respondere*. Idem docent Latini Patres. Cypriani, Ambrosii, & Augustini testimonia produximus capite præcedenti. Prosper ad 6. ob. Gallorum inquit: *Justificatus homo, idest, ex impio pius factus nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum*. Bern. denique serm. 81. in Cant. *Omne quod feceris bonum, malumve, quod quidem non facere liberum sit, merito ad meritum deputatur*. Cum ergo tam Scriptura, quam Patres bonorum operum merita contestentur; jure optimo Tridentina Synodus in Spiritu sancto congregata propositionem nostram sess. vi. can. 32. dicto hæreticis anathemate definivit.

Quamquam autem laudata Synodus expresse meritum *de condigno* non commemoret, in gratiam, uti arbitramur, quorumdam antiquiorum Scholasticorum, qui affirmarunt nullum dari in creatura condignum meritum, propterea quod nequeat Deus ejusdem creaturæ constitui debitor; nihilo tamen minus nos etiam meritum ipsum *de condigno* majori pobabilitate defendimus. Cum vero bona justorum opera mereri vitam æternam sit dogma Catholicum, atque præmissis argumentis valide propugnatum; addam aliqua, quæ demonstrant in bonis operibus hominis justificati non meritum qualecunque, sed habens cum repromissa mercede condignitatem. Ac primum sit, quod citato Canone Tridentini statutum est justorum opera *verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, &c.* quæ sane verba *verum meritum* commonstrant, non solam congruitatem, atque decentiam. Deinde Hæretici meritum *de congruo* nequaquam negant. Etenim Bucerus in disput. Ratisponæ an. 1546. inquit: *Si sancti Patres aut alii intelligant per mereri facere ex fide gratiæ bona opera, quibus Deus mercedem promisit, hoc sensu usurpare illud verbum minime damnabimus*. Vossius etiam, ut supra diximus, testatur aliquod meritum agnosci etiam a Confessione Wittembergensi, & Augustana, & Ecclesias Reformatas tantum negare, quod bona opera vere proprieque, non ex promissione solum, sed etiam justitiæ debito propter æqualitatem operis & mercedis censenda sint vitæ æternæ meritoria. Atque id, ni fallor, sequitur directe ex hæretico de justificatione dogmate superius impugnato: nam ideo negant Sectarii æqualitatem operis & mercedis, quoniam non admittunt justitiam inhærentem, quæ tribuat bonis operibus dignitatem. Nisi ergo meritum *de condigno* necessum sit propugnare, cur hac in parte cum Novatoribus tam acerba contentio? Præterea Theologi Tridentini, Auctore Pallavicino lib. VIII. cap. IV, *Operibus post acceptam justitiam peractis, adeoque divina gratia informatis, redditisque ob merita Christi potentioribus, cujus vivum membrum effectus est is, qui ea peragit, omnes concedebant rationem meriti condigni, ad conservandam, augendamque eamdem gratiam, æternamque felicitatem consequendam*. Idem docuerunt Theologi posteriores: quorum profecto doctrina, cum scripserint post exortam hæresim Lutheranam & Calvinianam, placitis Durandi, aliorumque paucorum est præferenda. Insuper nec veterum quorumdam placitum re ipsa discrepat a communi recentiorum Theologorum sententia. Si qui enim justorum opera mereri *de condigno* negarunt, & vitam æternam gratiam tantum, non justam retributionem esse dixerunt, loquuti sunt verbis a Scriptura non penitus alienis, & præcisa ordinatione ac promissione divina. His quippe argumentationibus ducebantur; quod non repugnet Deum conservare justos in hac mortali vita, & nunquam illos ad cælestem hæreditatem adsumere; quod possit illos absoluta potentia reducere in nihilum; quod plenis-

sima

sima libertate creaturas producat, & pro suo beneplacito prædestinatorum numero accenseat; quod supremus Dominus nihil debeat servulis, nihilque ab his capere possit emolumenti; quod denique æterna vita dicatur ab Apostolo *gratia*, neque sine beneficio Creatoris possit obtineri. Urget hæc argumenta peracutus Theologus Ariminensis in 1. sent. dist. XVII. q. 1. art. 2. At hæc non valere ordinatione divina, ac promissione supposita, liquet ex dictis; neque id negat Gregorius noster ibidem in solutione primæ argumentationis Aureoli. Ex quibus infertur Scholasticos verbotenus, non re invicem dissentire, eorumque discrepantiam frustra nobis ab heterodoxis opponi; recte demum Tridentinos Theologos monuisse, ut principio hujus libri dictum est, in his quæstionibus veritatem majori in luce a Scriptoribus collocatam, qui serpentes hæreses subsecuti ex instituto illas exagitarunt.

His permoveor ut non solum bonis justorum operibus verum meritum cum universis Catholicis tribuam, sed etiam meritum condignum: etsi ad evitandam inanem gloriam nonnulli cum Thoma Valdensi & Paulo Burgensi putent ab hujusmodi vocabulo esse abstinendum. Confirmant assertum nostrum quæ hactenus dicta sunt. Sacræ enim literæ æternam vitam appellant coronam justitiæ, depositum, bravium, mercedem, & denarium diurnum: quibus sane verbis significatur retributio; qua, servata æquitate, non debet operarius defraudari. Appellatur præterea justus filius Dei, regni hæres, palmes adhærens viti, & obsignatus spiritu promissionis, qui est arrha & pignus hæreditatis. Atque his justorum dignitas, & jus ad gloriam, qua nequeant, si permaneant in gratia, expoliari, satis aperte declaratur. Patres etiam tradunt Deum se justis debitorem fecisse, licet non accipiendo aliquid, sed quod ipsi placuit promittendo: unde sequitur Dominum, qui est largitor gratiarum, esse debitorem coronæ; ut Enarrat. in Psalm. LXXXIII. ait Augustinus. Denique in bonis operibus hominis justificati reperiuntur omnes conditiones, quas requiri ad meritum *de condigno* paullo supra fuit demonstratum. His itaque nunc in Epitomen redactis, sed jam stilo fusiori explanatis, positum theorema valide propugnatur.

Ad Objecta hæreticorum responsio.

Sequitur ut respondeamus hæreticis brevi, nec prolixo sermone, cum fuerint præcedenti capite soluta omnia fere illorum sophismata. Opponunt nobis priori loco sacras literas, in quibus vita æterna appellatur *Gratia & misericordia*, ut Psalm. CII. *Coronat te in misericordia, & miserationibus*. Is. LV. 1. *Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac*. Ad Rom. VI. 23. *Stipendia enim peccati, mors: Gratia autem Dei vita æterna*. Et ad Ephes. II. 8. *Gra-*

8. *Gratia enim salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ut ne quis glorietur.*

Hæc soluta sunt in refutatione 11. Conditionis ab Hæreticis pro opere meritorio statutæ: ubi ostendimus quomodo æterna vita sit misericordia simul, & merces; misericordia ob gratiam prævenientem: merces propter liberam hominis obedientiam. Ita Augustinus in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 9. exponit verba Psalmistæ. *Nunquid non corona* (inquit) *bonis operibus redditur? Sed quia ipsa bona opera ille in bonis operatur, de quo dictum est, Deus est enim qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona voluntate, ideo dixit Psalmus: Coronat te in miseratione & misericordia; quia ejus miseratione bona opera operamur, quibus corona reddetur.* Esaiæ textus literaliter de terra promissionis, mystice de fide in Christum, & vocatione ad Ecclesiam est accipiendus: & utrumque beneficium est. Si velis illum de gloria exponere; nota verborum proprietatem. *Emite*, inquit Propheta; pretium itaque est exhibendum. Addit *sine argento*, quoniam regnum cœlorum comparatur, non bonis fortunæ, sed libertatis. Ait *sine commutatione*, quoniam Deus nihil a nobis accipit emolumenti. Quod habetur ad Romanos 6. *Gratia autem Dei vita æterna*, eamdem postulat interpretationem. Ut enim S. Pater scribit eodem loco, & in Epist. ad Sixtum, *Cum posset* (Apostolus) *dicere, & recte dicere, Stipendium autem justitiæ vita æterna; maluit dicere, Gratia autem Dei vita æterna.* Cur autem? *Quia ejus miseratione bona operamur, quibus corona reddetur*, inquit Augustinus priori loco: *Deinde ne justitia de humano se extolleret bono merito*; addit S. Pater Epistola nuper laudata. Verbis depromptis ex cap. 2. ad Ephesios eadem est adhibenda responsio. Nisi enim gratia foret ad actus singulos necessaria; *possent* homines *dicere: Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo: propter hoc Apostolus cum dixisset, Per fidem, & hoc, inquit, non ex vobis, sed Dei donum est. Rursus ne dicerent se suis operibus donum tale meruisse; continuo subjecit, Non ex operibus, ne forte quis extollatur: non quia negavit, aut evacuavit opera bona, cum dicat Deum unicuique reddere secundum opera ejus; sed quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides.* Ita S. Pater eodem libro de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. Itaque in nobis gloriari non possumus, quia licet vitam æternam promereamur; omne meritum a divina gratia procedit, neque coronam redderet justus Judex, nisi gratiam largitus esset misericors Pater.

Deinde Heterodoxi objiciunt quædam testimonia Sanctorum scribentium divina miseratione nobis æternam gloriam conferri; beatitudinem nihil aliud esse, quam munificentissimam Dei gratiam; Deum non merita nostra coronare, sed dona sua: ipsum Deum nulli facturum injuriam, etiamsi justis nollet cœlestem gloriam largiri. Ita scri-

bit Hilarius in Psalm. LI. Basilius in Psalm. XIV. August. Conc. 2. in Psalm. LXX. & Bern. Serm. I. de Annunt.

Quoniam hæc conformia sunt productis supra Scripturis, eamdem quoque postulant responsionem. Confertur ergo nobis beatitudo miseratione divina, quia Deus elegit nos ante mundi constitutionem in Christo, ut essemus sancti & immaculati; quia misericordia ejus prævenit nos; quia nemo venit ad fidem, nemo ad gratiam, nemo ad coronam, nisi Pater traxerit illum. Dicitur beatitudo munificentissima Dei gratia, propterea quod prædestinatio Sanctorum, non hominis volentis neque currentis, sed miserentis est Dei; neque sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, tanquam ex nobis, sed misericordia Dei prævenit nos in benedictionibus dulcedinis, excitat dormientes, adjuvat operantes, & reddit coronam justitiæ perseverantibus. Coronat Deus dona sua, non merita nostra, quia ipse operatur in nobis velle & perficere; & ejus adjutorio operamur bona, quibus merces sempiterna rependitur. Nulli utique faceret Deus injuriam, si gloriam, cujus absolutus Dominus est, nec justis concederet; si vel opera tantum spectemus, vel solam Domini auctoritatem: at si operibus accedat divinæ prærodinatio, & liberalis promissio, fidelis est, nec aliquem fraudat mercede; justus est, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Objiciunt denique hæretici: Pontificiorum dogma secum pugnat, ac sese evertit; est Christo injuriosum & impium, sacrilegum demum, & superbiæ atque arrogantiæ plenissimum. Repugnans est, & seipsum evertit, quia si bona opera habent meritum ex gratia, & ex divina promissione, quomodo coronam promerentur suamet dignitate? Est præterea injuriosum Christo, quoniam imminuit vim & efficaciam passionis ipsius: & cum solius Redemptoris nostri obedientiæ, mortisque merito tum gratia, tum gloria sit tribuenda; Pontificiorum scitum hanc saltim concedit summæ operum efficaciæ. Item impium est, atque sacrilegum; evacuat enim divinam misericordiam, & Dominum universorum facit debitorem creaturarum. Viam tandem aperit ad humani spiritus fastum; cum fas sit, hoc statuto dogmate, in operibus nostris, meritisque confidere.

Verum & hæc parum urgent, atque ex dictis facile refelluntur. Non repugnat Catholicum dogma, eo quod divina promissio, (quam tamen ut diximus, non omnes Communionis nostræ Theologi ad meritum *de condigno* requirunt,) non est necessaria ut bonis operibus conferat dignitatem, sed ut Deus æternam vitam justis tanquam coronam justitiæ rependat; eo pacto, quo paterfamilias non tenetur ad solvendum operariis denarium diurnum, nisi facta cum illis conventione. Cum gratia autem stat meritum, quia etiam liberum arbitrium operatur, licet operari recte non valeat sine ipsa gratia: quemadmodum

dum palmes viti insitus producit fructum; etiamsi fructum ferre, nisi manserit in vite, non possit. Constat hoc exemplo nullam a nobis irrogari injuriam passioni & meritis Christi; qui semetipsum *viti*, & justum *palmiti* comparavit. A vite enim provenit, si palmites fructum ferant: a gratia Christi, si justificatorum opera vitam sempiternam promereantur. Ob hanc eamdem rationem non evacuatur a nobis gratia; quia licet asseramus vitam æternam conferri meritis, dicimus tamen hæc merita absque gratia non comparari. Sed neque nos Deum facimus debitorem, qui ex nobis aliquid capiet utilitatis & commodi: illum dicimus se facere debitorem nostrum, non aliquid a nobis accipiendo, sed promittendo, ita ut possint justi consummato cursu proferre verba Augustini serm. XVI. de Verbis Apostoli, nunc CLVIII. c. 2. *Redde quod promisisti, quia fecimus quod jussisti*. At hæc omnia ex præcedenti capite sunt manifesta: iterum, si hæc videantur summatim dicta, illud perlegas.

Restat ut aliquid dicamus de iis, qui in bonis operibus habent spem ac fiduciam. Principio nefas est spem locare in operibus, quasi a sola liberi arbitrii facultate procedant, cum ad malum quisque se ipso sufficiat, ad bonum vero nihil sit, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Deinde non debemus peracta opera, quamvis bona videantur, ita æstimare, ut nullo concutiamur timore; cum nesciat homo utrum amore, vel odio sit dignus, atque etiam justis quotidie divina misericordia sit imploranda. Præterea cum Deus operetur in nobis velle & perficere, ac facillimum sit justitiam deperdere, maxime si relinquatur sibi ipsi humana infirmitas, sic vero deseratur qui nimium præsumit; æquum est, ut cum timore, & tremore operemur salutem nostram. Ad hæc, quia divina auxiliante gratia factum est, si quid boni peregimus; debemus exercere humilitatem, vitantes superbiam illius qui dicebat, *Non sum sicuti ceteri hominum*; & imitantes Apostolum dicentem, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. His servatis, dicimus in bonis operibus locandam esse spem divinæ retributionis, uti collocarunt Nehemias, David, Paulus, aliique viri sanctissimi. Ad excitandum fervorem, torporemque expellendum debet quisque firmissime credere, quod non ibunt in vitam æternam, nisi qui bona egerunt; atque si ipse bene agere studuit, & bonam conscientiam gerit, repetat cum Davide Psalm. XVII. *Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam*. Ne appetitus laudis subrepat, indigere se divina misericordia, & meritis passionis Christi sedulo animadvertat. Demum ne præsumat, meminerit non cuilibet justo, sed ei, qui perseveraverit usque in finem paratam esse æternæ salutis retributionem. Videntur mihi Tridentini Patres hæc omnia comprehendisse Canone XXVI. Sess. 6. *Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericor-*

sericordiam, & Jesu Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint; *anathema sit.*

CAPUT VIII.

Explicatur quid possimus de congruo, *& quid* de condigno *apud Deum promereri.*

IN serie auxiliorum omnium, atque gratiarum, quæ nobis ad consequendam beatitudinem conferuntur, connumeratur primo divina prædestinatio, deinde gratia fidem præveniens; atque hæc duo cum sint absque præscientia meritorum, fide Catholica certum est bonis operibus non rependi. Loquor autem de prædestinatione ad Gratiam, quoniam de electione ad gloriam non est una Scholasticorum opinio; nostraque priori volumine fuit sufficienter exposita. Consequuntur vocationem ad fidem liber voluntatis assensus, timor, spes, caritas, & peccatorum detestatio, quibus cap. IV. ostendimus homines ad justificationem disponi, & in præcedenti demonstratum est, quomodo hæc justificationem ipsam promereantur *de congruo*, idest, moveant divinam misericordiam ad remittendum peccatum, & ad impertiendam caritatem, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem: idque Deus semper præstat, dummodo humana voluntas se recte disponat, neque divinarum gratiarum virtuti aut malitia, aut pervicacia opponat obicem.

Spectare possumus in ipsa justificationis gratia primùm ipsius in animam ingressum, deinde justitiæ augmentum, postea diuturnam in sanctitate persistentiam, insuper reparationem post lapsum, & denique finalem perseverantiam. Ac primam sanctificationis gratiæ collationem nemo meretur *de condigno*; quoniam hoc meritum, ut liquet ex dictis, non reperitur in peccatore. Augmentum vero justitiæ potest homo justificatus etiam *de condigno* promereri, ut declarat Tridentina Synodus Sess. 6. can. 32., dummodo ire satagat de virtute in virtutem, & ascensiones in corde suo disponat; nam qui Deo accepti sunt, si magis diligant, magis in virtute meritoque proficiunt; atque *liberati a peccato, servi autem facti Deo*, habent *fructum in sanctificationem, finem vero vitam æternam*; inquit Epistola ad Rom. VI. 22. Paulus Apostolus. Ut justus in gratia sanctificante persistat, nedum diuturno tempore, sed exiguo etiam ac minimo, potest solum mereri *de congruo*, instans orationibus, & juxta monitum Apostolicum videns ne cadat: at id mereri *de condigno* non potest. Enim vero ut justitiam servet, & tentationibus non succumbat, indiget auxilio gratiæ efficacis; istud vero cur uni detur, non alteri, inscrutabilia sunt judicia

cia Dei : & quamvis Deus justum non deserat, nisi prius ab eo deseratur ; nemo se continet ab injustitia sine adjutorio, quod cui datur misericorditer datur, cui non datur justo judicio non datur. Reparationem post lapsum nemo potest *de condigno* mereri, dicente Domino per Ezechielem cap. XVIII. 24. *Si averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*. Ergo qui sanctitatis jacturam fecerit, si misericorditer trahatur ad pœnitentiam, gratiam iterum consequetur, non merito *condigno* præcedentis justitiæ, quæ deperiit; sed merito *de congruo* præsentis contritionis & gemitus. Istius quippe desiderium, & oratio *non innititur justitiæ, sed tantum misericordiæ*, ut asseruit 1. 2. q. 104. art. 6. Doctor Angelicus; & rationem tradidit Epistola VII. Cyprianus, *quoniam recedente disciplina Dominica recessit & gratia*.

Quod dixi de persistentia in gratia ad aliquod tempus, multo magis affirmandum est de perseverantia finali. Hanc itaque non potest justus *condigne* mereri, cum sit specialissimum donum divino beneplacito præparatum electis, ut demonstravi præcedentis libri capite VII. Potest enim Deus recto judicio homini justo efficacem gratiam subtrahere, atque convertentem se ad desideria cordis sui absque injustitia deserere: & quemadmodum rapit parvulum, ne malitia mutet intellectum ejus, ita aliquando permittit justificatum delinquere in senectutis maturitate, & absque justitia, a qua mala voluntate recessit, in æternum perire. Habet enim figulus potestatem alia vasa in honorem, & alia in contumeliam efformandi: & Deus elegit vasa misericordiæ, in quæ effundit divitias gratiæ, & sustinet vasa iræ ad ostensionem justitiæ. Hinc de electis, reprobisque naturæ concedentibus scripsit Honorius Fortunatus,

Quale placet figulo, vas fictile tale paratur;
Quando placet figulo, vasa soluta ruunt.

Si nunc petas quare justus possit mereri *de condigno* vitam æternam, & non finalem perseverantiam; respondeo quod utique vita æterna debetur bonis operibus, dummodo accedat ipsa perseverantia, cui repromissa est salus, & corona justitiæ. Attamen placuit Deo promittere vitam æternam tanquam bravium bonis justorum operibus, ut omnes sic currerent ut comprehenderent; non placuit promittere perseverantiam ipsam, ut nemo præsumeret, sed unusquisque propriam salutem operaretur cum timore & tremore. Denique non est consequens, ut si merces sit finis, merces etiam debeat esse medium ad ipsum finem perducens; sed pro sua liberalitate Dominus talenta dispensat, & pro libito vocat operarios; at pro justitia servum fidelem de reportato lucro remunerat, & pro conventione solvit statutum denarium. Non est ergo de perseverantia, & de gloria eodem pacto ratiocinandum; quoniam hæc finis est

est, illa medium. At citato capite septimo plura huc spectantia.

Verum *de congruo* hoc magnum perseverantiæ donum justi mereri possunt; reprehendit quippe Augustinus in libro, quem de hoc argumento conscripsit, cap.6. eos, qui volunt *ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit*; Neque aliud petimus, dum verbis Davidicis Deum deprecamur, *Ne des in commotionem pedes meos*; aut in quotidiana oratione, *Et ne nos inducas in tentationem*. Hæc oratio demonstrat perseverantiam esse gratiæ divinæ beneficium, neque ulli mortalium deberi ex justitia; impetrari tamen orando, ideoque cadere sub merito, quod appellamus *de congruo*. Quod si dixeris peti a nobis etiam vitam æternam, dum oramus, *Adveniat regnum tuum*, & nihilominus illam nos promereri *de condigno*; respondemus cum Augustino citato loco Sanctos hac petitione nihil aliud orare, *nisi ut in ea sanctitate, quæ illis data est, perseverent: neque enim aliter veniet regnum Dei, quod non aliis, sed iis, qui perseverant usque in finem, certum est esse venturum*. Præterea sic orantes nescimus an odio, vel amore simus digni, ideoque regnum petimus titulo potius beneficii, quam depositi atque coronæ; ut si forte inquinati sumus occulta aliqua culpa, illam Deus misericorditer abstergat, & ita inveniamur idonei ipsi regno, in quod non intrat aliquid inquinatum vel immundum.

Qui perseveraverit usque in finem, juxta Evangelicam sententiam Matth. x. 22., *hic salvus erit*. Itaque justus, si in gratia decesserit, *vere* promeretur vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum. Sunt e Schola aliqui, qui negant primum gloriæ gradum cadere sub merito *de condigno*, eo quod titulo hæreditatis debeatur homini exornato gratia sanctificante, cujus primus pariter gradus *condignum* meritum antecedit: at non repugnat gloriam esse simul hæreditatem atque mercedem; quia dum efficimur filii Dei per gratiam *habitualem*, constituimur quidem cohæredes Christi, sed hoc titulo, ut cum Christo crucem tollamus, & abnegemus nosmetipsos. Recte dirimit Scholasticorum illorum oppositionem divinus Apostolus ad Romanos VIII. 17. *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Quamobrem non solum gloriæ augmentum, sed etiam consecutio cadit sub meritum, ut aperte declarat Synodus Tridentina canone 32. non semel laudato.

Regnantes in gloria electi, & etiam peregrinantes a Domino possunt *de congruo* promereri aliis primam gratiam; ut illam promeruit Stephanus Apostolo Paulo: quia caritatis virtute subnixus orans pro lapidantibus vicit Saulum crudeliter sævientem; & ita *quem habuit in terra persecutorem, in cœlis meruit habere consortem*; inquit Serm. de S. Stephano Fulgentius. De bonis temporalibus, quæ ne cupidius ap-

petantur tam justis, quam impiis Deus voluit esse communia, dixi supra cadere sub meritum, quatenus præordinantur ad vitam æternam; sub qua ratione pertinent quoque ad effectus prædestinationis divinæ: atque ideo nefas est illa aut nobis, aut aliis expetere, ubi a summo Bono animum nostrum avertant, aut nos a proximi caritate divellant. *Hæc* enim *merces summa est, ut ipso Deo perfruamur, & omnes qui eo fruimur, nobis etiam invicem in ipso perfruamur*. His verbis Augustini lib. 1. De Doctrina Christiana cap. 32. nostra de merito bonorum operum dissertatio concluditur.

CAPUT ULTIMUM.

Probatur quod possint justi excidere a gratia, quod non habeant de illa certitudinem fidei, & quod non sint omnes in justitia ac merito prorsus æquales.

DOCUERUNT Tridentini Theologi postremo loco inquirendum esse de proprietatibus Justificationis, quas tres enumerant Heterodoxi, indemutabilem persistentiam, firmissimam certitudinem, & æque magnam in singulis dignitatem; omnesque profluunt ex reprobato dogmate quod sola fiducia justificet, eaque sit immobilis atque inextinguibilis, nec debeat statui inhærens justitia capax augmenti. Igitur post antiquos errores Joviniani, & Pelagii, quorum damnatum dogma fuit amitti non posse gratiam per Baptismum susceptam, docuit Calvinus lib. III. Institut. cap. 2. in electis omnibus, quantumvis exigua sit fides, certam haberi arrham salutis, & tenui illi fidei æqualem tribui justitiam; propterea quod, ut explicat Vindelinus lib. 4. Theolog. cap. 24. justitia Christi per fidem apprehensa æqualiter imputetur. Nonnulli, præsertim Lutherani, excipiunt peccatum Apostasiæ; in quod si quis animo prorsus libero, nec perterritus metu impendentis mali, neque spe allectus melioris fortunæ labatur, dicatur peccare in Spiritum sanctum, neque habere remissionem in hoc sæculo, neque in futuro, permixta cum aliarum hæresum colluvione etiam Novatiana.

Sed quoniam inquiunt hæretici complures, immerito a Catholicis accusari, quod afferant semel justificatos nunquam peccare; dicam in quo conveniant, & in quo discrepent, brevi injustas querimonias repulsando. Quidam gravissima scelera justos patrare fatentur, sed tamen negant illos amittere Spiritum sanctum, atque excidere a gratia, eo ferme pacto, quo peccant amentes, atque destituti exercitio libertatis. Sentit id citato loco Calvinus, Theodorus Beza in Colloquio, quod

quod habuit cum Jacobo Andrea Lutherano, Dordrectana Synodus contra Arminianos coacta anno 1619. canone 4. 5. & 6. Zanchius in Miscel. Chamierius Tom. 3. lib. VI. cap. 12. Rivetus in Apologetico, & alii. At nonnulli cum Pareo & Forbesio non negant aliquando justificatum ita deperdere sanctitatem, ut in reatu mortis æternæ permaneat, donec resipiscat, omnes tamen justos putant ad pœnitentiam adduci post scelera; quoniam licet actu iniquitatem operentur, retinent habitudine fidem & caritatem, quæ semen est vitæ æternæ. Atque hæc sentientes peccatum, spectato etiam debito damnationis, stare autumant cum gratia sanctificante. Ne ergo querantur Remonstrantes oppugnari a nobis quod ipsi non asserunt; affirmamus dari inter justos plures, qui, cum prædestinati non sint, non solum in gravissima crimina voluntarie prolabuntur, verum etiam pessima morte decedunt, & de ipsis prædestinatis permultos sæpe cadere a sanctitate, quamvis his divina misericordia conferatur gratia conversionis, & finalis perseverantia: dicam verbo, non est semel arrepta justitia talis generis, ut non possit extingui; nec adeo certa, ut non debeat justificatus, quandiu agit mortalem vitam, ullatenus pertimescere.

Propositio I. Justus vitam agens mortalem potest excidere a sanctitate.

Id primo evincitur e Scripturis. Si enim semel justificatus perire nequit, cur Ezechielis XXXIII. 18. scriptum est: *Cum recesserit justus a justitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis?* Cur Apostolus ad Ephes. V. 5. hortatur filios lucis, & sanctos ad vitandum omne crimen, *Hoc intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei?* Cur iis, qui Spiritus sancti templum sunt, in prima ad Corinth. III. 17., *Si quis* (inquit) *Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus?* Cur denique omnes ita alloquitur eadem Epistola X. 12. *Qui se existimat stare, videat ne cadat?* Si justus non possit amittere Spiritum sanctum, cur talia monita urgeantur, non video. Deinde non exhortationibus tantum, sed parabolis atque sententiis in Evangelio Catholica Doctrina statuitur. Etenim Matth. XIII. 7. & Lucæ VIII. 14. proponens Dominus parabolam seminantis, docet multos esse qui credunt, sed ad instar seminis cadentis inter spinas, *a solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum*. Addit divina Scriptura in veritatis confirmationem exemplum multiplex. Primum est protoparentis Adæ, quem Deus cum bona voluntate & in gratia creaverat, & tamen inobedientia seipsum ac posteros perdidit. Alterum est Satanæ, aliorumque damnatorum Angelorum; quos licet conditos participes æternæ lucis, superbia tumidos tradidit Deus inferni rudentibus in perpetuum excruciandos. Alterum est Davidis, qui cum diu innocentiam servasset, prola-

psus in adulterium atque homicidium se coram Deo ejusque Propheta Nathan confessus est impium & peccatorem. Petro etiam dixerat Jesus, quod mundus esset, & nihilominus negavit se nosse Magistrum anathematizando & jurando. De Simone Samarita legimus in Actibus Apostolicis, quod credidit, baptizatus est, & adhæsit Philippo, sed postea scelere, quod ab ipso Simoniacum dicitur, ruit in perditionem. Divinæ itaque literæ monitis, sententiis, exemplisque Remonstrantium dogma redarguunt, damnant, eliminant.

Afferam nunc ex Patribus testimonia locupletissima. Chrysostomus in caput VIII. ad Romanos inquit: *Si dum hic es, depuleris a te Spiritus gratiam, & non ea servata abeas ex hac vita, periisti quamquam resurrexeras*: & in caput V. Epist. ad Ephesios; *Laus est*, inquit, *servare inimicos, sed eos qui postquam facti sunt amici, amici manent; itaut si ad inimicitias priores redeant, irrita ac vana fiant illa omnia*. Tertullianus de Pœnitentia scribit: *Nonne multi postea excidunt? non a multis donum illud aufertur?* Et Scorpiaco: *Prospexerat Deus etiam post lavacrum, post editiorem fidem perituros plerosque rursum post salutem*. Cyprianus de Exhortatione Martyrii scribit: *Ereptos de faucibus Diaboli, & de laqueis sæculi liberatos non debere denuo ad sæculum reverti, ne perdant quod evaserint*. Hieronymus libro II. contra Jovinianum: *Si peccaverimus, & per peccati januam ingressus fuerit Diabolus, protinus Christus recedit*. Sed quoniam ab Hæreticis creditur in illorum opinione fuisse Augustinus, opus est, ut illos refellamus Sanctissimi Protoparentis auctoritate. Ergo S. Pater de Corrept. & Grat. cap. VIII. demonstrat, *quod filiis suis Deus quibusdam, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, non dat perseverantiam*. Et cap. XIII. ejusdem libri ait: *Propter hujus ergo utilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed etiam eos qui bene currunt timeant, dum occultum est quo perveniant; credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquandiu fideliter & juste vivere, & postea cadere*. Item de dono Persev. cap. IX. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei .... Nonne utrique a Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit, Omnem flatum ego feci, unius ejusdemque naturæ animas acceperant? Nonne postremo utrique vocati fuerant & vocantem secuti, utrique ex impiis* JUSTIFICATI, *& per lavacrum regenerationis utrique renovati?* Idem docet S. Pater in Epist. ad Sixtum. Idem in postremis adversus Julianum scriptis, libro I. num. 128. Idem Augustini fidelissimus discipulus S. Prosper ad object. Gallorum III. & VII. Cum vero ex laudata Epistola ad Sixtum inferrent quidam Monachi Adrumetini, non esse corripiendos quibus non confertur donum per-

perſeverantiæ, reſpondet S. Pater Auguſtinus citato libro de Corrept. & Grat. cap. 6. corripiendos utique eſſe, quia, *ſi nondum regenerati ſunt, prima cauſſa cur objurgati quod ſint inobedientes Deo ſibi debeant diſplicere, eſt quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non eſt iniquitas apud Deum .... Si autem jam regeneratus & juſtificatus in malam vitam ſua voluntate relabitur, certe iſte non poteſt dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio*.

Verba hactenus ex Auguſtino producta non ſolum S. Patris mentem demonſtrant, verum etiam inviċtiſſimum ſuppeditant argumentum. Nam ſi ſemel juſtificatus non poſſet in ſe Spiritus ſancti gratiam extinguere, quilibet juſtus actu perſeveraret, nec eſſet perſeverantia ſpecialiſſimum donum, nec teneretur juſtus ad illam precibus aſſiduis petendam, nec deeſſet cauſſa cur ſalutem ſuam operaretur cum timore & tremore, & revereretur Omnipotentem, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam. Atqui, ut docet divina Scriptura, docet Auguſtinus, docet experimentum, juſtorum quamplurimi non habent donum perſeverantiæ, illud petere debent, & quamvis bene currant, timere dum occultum eſt quo perveniant. Ergo poſſunt ſemel juſtificati gratiam, & caritatem amittere.

Diluuntur quæ objectant Remonstrantes.

Nituntur hæretici errorem ſuum comprobare his Scripturarum ſanctarum locis. David Pſ. xxxvi. 24. de homine juſto ait: *Cum ceciderit, non collidetur*. Et Pſ. cxviii. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*. Hieremiæ xxxii. 40. de gratia novi teſtamenti prænuntiatum eſt: *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me*. Igitur ſemel juſtificatus etiamſi in gravia ſcelera cadat, non frangitur neque colliditur: igitur qui ſemel tenuerunt viam juſtitiæ, nunquam ab illa operando iniquitatem deflectunt: igitur qui ſemel ob merita Chriſti ſanctitate exornantur, poſthac a Domino non recedunt.

Ad primum ex Pſalm. 36. depromptum, etiamſi complures Theologi docent ſermonem haberi de Juſtis, qui ſedulo vitantes peccandi pericula, levia quidem peccata committunt, ſed gratiæ præſidio muniti præſervantur a turpioribus; noſtra tamen reſponſio, eaque veriſsima eſt, loqui Pſaltem de tribulationibus hujus vitæ, quibus, ſi Dominus ſupponat manum ſuam, animus juſtorum non frangitur. Ac reſponſionem iſtam confirmant, quæ ad locum huic ſimilem dixi præcedenti libro cap. 6. Ita interpretatur Auguſtinus, ſerm. 2. in eumdem Pſalmum num. 17. ſcribens: *Contingat illi, ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exhonorationem, aliquam contumeliam, aliquam*

quam afflictionem, aliqua damna, & cetera, quæ abundant in vita ista; proponat sibi Dominum suum quanta genera tentationum passus est, & non conturbabitur cum ceciderit, &c. Ad secundum petitum ex Psalmo 118, ut omittam communem responsionem, quod ibi præteritum tempus ponitur pro præsenti; ita ut sensus sit, Qui operantur iniquitatem, non ambulant in viis ejus, quemadmodum Psalmo 1. versu 1. usurpatur pro præsenti idem præteritum הלך *ambulavit, abjit*; affero interpretationem S. P. Augustini serm. 2. in eumdem Psalmum 118. num. 2: *Si ambulant, non operantur iniquitatem; si non operantur iniquitatem, non habent peccatum, quia peccatum iniquitas est.* Qui ergo peccat, iniquitatem habet, non æquitatis, atque justitiæ ornamentum. Hieremiæ verba postremo loco producta Hugo Grotius in discussione Rivetiani Apologetici ita exponit, ut quia Hebræi fœdus initum in Aegypto multimodis violarunt, Deus ut ad pios mores redirent, renovavit idem fœdus, addens benefacta maxima, munitissimam urbem, & Doctores egregios, & contestans nullam apud se priorum criminum residere memoriam; sed quoniam hæc Riveti argumentum, me judice, non dissolvunt, eo quod in illo novo fœdere etiam gratia Evangelii prænuntiata est; respondeo propheticum textum, non de gratia *habituali*, sed de actuali, quæ facit ut faciamus, & aliquando deest justis, esse accipiendum, ut demonstrat Augustinus libro IV. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. VI. num. 14, & præsertim de magno dono perseverantiæ omnibus electis misericorditer præparato, at non, ut demonstravimus, justificatis omnibus: quod idem eximius Doctor tradit de dono persev. cap. VIII. num. 19. & cap. IX. num. 21.

Opponunt rursus hæretici. Legitur Matthæi VII. 18. *Non potest arbor bona malos fructus facere.* Item Epistola 1. Joannis III. 6. *Omnis, qui in eo manet, non peccat*; & versu 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & peccare non potest.* Præterea in eadem Epistola cap. 2. v. 19. de reprobis habetur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Atqui justi sunt arbor bona, sunt nati ex Deo, sunt ex numero illorum, quos Deus summa caritate complectitur. Igitur peccare non possunt, neque ex illo numero excidere.

Resp. Justos esse arborem bonam, quatenus habent caritatem, & bonam voluntatem, quæ est radix bonorum omnium; unde nequit produci fructus malus, quoniam hic non a caritate & voluntate bona, sed a cupiditate & voluntate mala procedit: atque hæc cupiditas in homine justificato potest rursus excitari, ideoque si illi obsecundet, fiet arbor mala. Responsio est S. Patris de Grat. Christi cap. XVIII. num. 19. Eadem ratione qui natus est ex Deo, & in se habet semen ejus, non potest peccare, quia peccatum non a gratia quæ est bonum semen, sed

ſed a malitia voluntatis derivat: ideoque recte ſcribit idem Auguſtinus Tract. IV. in Epiſt. I. Joannis cap. 3. num. 8. *In quantum in ipſo manet, in tantum non peccat*. Quid vero ſi bonum ſemen a ſollicitudinibus, divitiis, & voluptatibus ſuffocetur? Addo utriuſque ſententiæ ſenſum eſſe, quod bona opera, & præſertim caritatis, diſtinguunt inter filios Dei, & filios Diaboli, quoniam qui male agit, & odit fratrem ſuum, non poteſt eſſe non improbus. Atque iccirco addit Matthæus, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*; & Joannes, *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli*. Sunt ergo iſtiuſmodi loca exponenda *in ſenſu compoſito*, videlicet, quod componi nequeat cum gratia ſanctificante ſcelerum contaminatio. Tertium ſic ſolvitur a S. Doctore de dono perſeverantiæ cap. VIII. *Quid eſt, quæſo, non erant ex nobis? Nonne vocati fuerunt, ex impiis juſtificati, & per lavacrum Regenerationis renovati? Sed ſi hoc audiret ille, qui ſciebat proculdubio quod dicebat; reſpondere poſſet, & dicere, vera ſunt hæc, ſecundum hæc omnia ex nobis erant; veruntamen ſecundum aliam diſcretionem* (ideſt divinam ad regnum prædeſtinationem) *non erant ex nobis*. Corruit his interpretationibus admotis male architectata hæreticorum argumentatio.

Inſuper ex perfectione caritatis hæc objiciunt. In ultimo Canticorum verſu 7. legimus: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem*; Joannis IV. 13. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*: & Apoſtolus in I. ad Corinth. XIII. 8. *Caritas nunquam excidit*. Si ergo juſti caritate præſtant, quomodo hæc extingui poteſt, quomodo exſiccari, quomodo excidere?

Reſp. quod *aquæ multæ non poſſunt extinguere caritatem*; quia ſi loquamur de juſtis, gratia ſanctificans ſuperat omnium cupiditatum impulſus, dummodo tamen adſit etiam gratia actualis, neque huic voluntas libera obſiſtat; ut dixi hujus voluminis pag. 159. Si autem loquamur de Eccleſia, cujus cum Chriſto unitionem delineat ibidem Canticum Canticorum, nequeunt aquæ multæ extinguere caritatem, quia neque ingruentibus hæreſibus, neque ſævientibus perſecutionibus, neque vigentibus malis aliquorum moribus deſerit Salvator Eccleſiam, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Scribentem ad Corinthios Apoſtolum demonſtrare præcellentiam Caritatis ſupra fidem & ſpem, & reliqua Dei dona, ex quo caritas diligenter in hac vita cuſtodita permaneat in Patria, demonſtrant quæ ſequuntur: *Sive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt, &c.* At poſſe in hac vita caritatem amitti docet idem Apoſtolus I. ad Teſſal. V. 19. aliiſque in locis ſupra citatis. Quod legitur Joannis IV. accipiendum eſt conditionate, nimirum ſi fontem aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam juſtificatus non deſerat; niſi enim fontem illum plures peccato desererent, non dixiſſet Dominus

per

per Jeremiam XVII. 13. *Derelinquerunt fontem aquarum viventium*: Observandum est insuper Christum Dominum comparatione aquæ,quam mulier Samaritana hauriebat e puteo, & illius, quam idem exhibuit semel ebibendam, uti ad prædicandum Evangelium, & fidem Reparatoris. Possumus ergo nomine hujus aquæ intelligere Baptismum, & novi Testamenti doctrinam, quorum unum non iteratur, altera perpetua est, & salit in vitam æternam: atque non abhorret hæc interpretatio a mente Cypriani, & Chrysostomi. Demum Augustinus Tractatu in Joannem xv. refert præcitatum locum ad Sanctorum beatitudinem, de qua in Psalmis legimus, *Apud te est fons vitæ*: &, *Satiabimur, cum apparuerit gloria tua*; necnon, *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Sunt autem omnes hæ responsiones satis manifestæ, verissimæ, atque optimæ.

Perpauca sunt, quæ ex Patribus possunt ab hæreticis objectari. Gregorius hom.v. in Ezech.xI. in Matth. & XIII. in Joannem videtur affirmare quod caritas nunquam otiosa est, sed stabilis, operatrix & perseverans. Recte respondet in III. Sent. dist. 31. & 22. q.24. S.Thomas, hæc attributa convenire caritati, quatenus a Deo procedit, non prout a suscipiente recipitur. Addo Gregorium priori loco agere duntaxat de caritate Electorum, quam eo sensu appellat permanentem, quia in patria non excidit, & in quantum ubi est caritas, est etiam gratia Spiritus sancti, quæ tamen non semper cum habitibus & officiis ceterarum virtutum conjuncta est. In aliis locis sermonem instituit de caritate actuali, quæ si efficax sit, superat terrena desideria, & operari non renuit. Vellosillus in Advert. ad IX. Quæs. in B. Gregorium profert quædam testimonia S. P. Augustini, quæ putat difficilia, nec ea ullatenus explicat. Primum depromptum est ex Tract. III. in Epist. I. Joannis, ubi ait S. Pater: *Unctionis Sacramentum virtus ipsa invisibilis: unctio invisibilis Spiritus sanctus: unctio invisibilis caritas illa est, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit, quamvis ardente sole arescere non potest. Omne quod radicatum est, nutritur calore Solis, non arescit*. Alterum petitur ex proximo Tractatu VIII. *Radicata caritas est; securus esto, nihil mali procedere potest*.

Verum hæc neque difficilia sunt, neque sententiam Augustini aliis in locis expressam arguere valent antilogiæ. Tractatu in Epist. Joannis tertio exponit ea verba: *Hæc scribo vobis de his, qui vos seducunt, ut sciatis quia unctionem habetis, & unctio quam accepimus ab eo permaneat in nobis*. Ea S. Pater ita interpretatur, ut non debeamus timere qui nos tentant seducere aut promittendo temporalia bona, aut carceres, catenas, ignes, aliaque tormenta minitando. *Nemo* (inquit Augustinus) *vos seducat ad mortem, promissionem vitæ æternæ desiderate. Quid potest mundus promittere? Quicquid promittat, fortassis in crastino morituro promittit. Et qua fronte ad illum, qui manet*

net in æternum, exiturus est? Sed quid minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam? quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, bestias, nunquid ignem æternum? Cum ergo tam Joannes, quam Augustinus hortentur justos, ut permaneant in caritate; consequens est posse illos unctionem Spiritus sancti amittere. Quo ergo sensu ait S. Pater, *quamvis ardente sole non arescere?* Profecto non ait ipsam caritatem non arescere, sed non arescere id quod in caritate radicatum est; scilicet deperdi quæ operamur ducti fallaci spe temporalium bonorum, aut servili hominum timore, permanere autem fructum caritatis & dilectionis etiam post mortem. Atque hinc est, quod immutata Augustini sententia in cap. *Unctio* dist. 2. de Pœnit. ubi legitur, *Caritas est, quæ in quocunque fuerit arescere non potest*, apposita est in Correct. Romana hæc adnotatio: *Non negat* (Augustinus) *caritatem posse arescere, sed quod in caritate radicatum est*. Idem est sensus alterius loci ex Tract. VIII. Ibidem quippe Divus Pater distinguit inter opera, quæ bona videntur, sed fiunt superbia aut inani cupiditate, & illa, quæ ex radice dilectionis procedunt; affirmatque nunquam opera prioris generis esse bona, nunquam opera caritatis esse mala: at caritatem esse in hac vita indemutabilem, non asserit Augustinus: *Radicata est cupiditas*, inquit, *species potest esse bonorum factorum, vere opera bona esse non possunt: radicata est caritas, securus esto, nihil mali procedere potest*. Denique caritatem non arescere, & nunquam excidere in Patria, verissimum est, ut diximus paullo supra.

Propositio II. Nullus mortalium absque speciali revelatione habet certitudinem fidei de propria caritate & justitia.

Dixi *certitudinem fidei* cum Tridentina Synodo sess. 6. cap. 9. & can. 15. distinguenda est enim duplex certitudo, *fidei* nimirum, & *spei*: qua distinctione facta corruunt omnia hæreticorum sophismata. Itaque certitudo *fidei* est illa; qua ob divinæ revelationis auctoritatem orthodoxis veritatibus præbemus assensum; quumque veritates ipsæ non pendeant ab ulla mutabili conditione, credi debent absque fluctuatione ulla hæsitantis animi. Talis est certitudo, quam habemus de Trinitatis & Incarnationis mysteriis, ceterisque Symboli articulis. At certitudo *spei* illa est, qua bonam conscientiam habentes, neque nobis gravium scelerum conscii, bonis etiam operibus insudantes in spem erigimur repromissæ nobis certantibus & vincentibus retributionis. Hæc autem spes non solum innititur divinæ promissioni, sed etiam humano studio, & diligentiæ cum gratia Christi adhibendæ, quoniam Deus non absolute coronam promisit, sed certantibus & currentibus: ideoque comparate ad Deum Christiana spes erigitur & roboratur, sed attenta hominis infirmitate, non caret solicitudine atque timore. Quod de spe justorum in ordine ad gloriam dictum est modo, idem tenendum est de spe perseverandi usque in finem; nam qualis ante justifica-

tionem spes requiratur in peccatore, diximus præcedenti cap. IV. Plura de hac duplici certitudine Thomas Stapletonus Tom. 2. libro IX. cap. 11.

Itaque propositionem demonstro 1. ex Scripturis. Proverbiorum XI. 2. legitur: *Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus*; & præcedenti cap. V. 9. *Quis potest dicere, Mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Ecclesiastes cap. IX. 1. ait: *Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei; & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta*. Apostolus in 1. ad Corinth. IV. 4. 5. *Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me Dominus est, Itaque nolite ante tempus judicare, &c.* Occurrit hoc loco in Græcis verbum δικαιῶσαι, *esse a vitiis purgatum & liberum*; ita enim accipitur Esajæ LIII. 11. Dan. XII. 3. Act. XIII. 38. ad Rom. VI. 7. & aliis in locis. Apostolicorum ergo verborum sensus est: Etsi nullius criminis mihi conscius sum, non propterea sum immunis ab omni culpa, fortassis enim habeo peccatum, quod me habere nescio. Atque hunc sensum optime assecutus est, exposuitque Chrysostomus, iisdem fere verbis; necnon S. Pater Augustinus in Psalmum XLI. 8. ubi etiam cor hominis comparat impenetrabili abysso. *Si profunditas est abyssus* (ait S. Pater) *putamus quod cor hominis abyssus est. Quid est profundius hac abysso? Abyssum invocant Sancti prædicatores verbi Dei. Nunquid & ipsi abyssus? Ut noveris, quia abyssus & ipsi, Apostolus ait: Minimum est, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Quanta autem abyssus sit, audite amplius: Neque enim ego meipsum judico. Tantam ne profunditatem creditis esse in homine, quæ lateat ipsum hominem, in quo est?* Vide & Epistolam S. Bernardi n. 42. ad Archiepiscopum Senonensem.

Addimus manifestæ rationis præsidia. Ac primum ex Tridentina Synodo locis citatis depromptum sit. Ad justificationem non solum requiritur divina misericordia, meritum Christi, & efficacia Sacramentorum; verum etiam conatus liberi arbitrii, & congruens voluntatis humanæ dispositio. Igitur quemadmodum nefas est dubitare de iis, quæ se tenent ex misericordia Dei, & Christi meritis atque institutione, sed hæc omnia sunt spei, fiduciæque nostræ fundamentum; ita si respiciamus propriam infirmitatem atque indispositionem, possumus formidare ac timere, neque certi omnino sumus nos gratiam Dei esse consequutos; quoniam si in nosmetipsos animum convertamus, occurrit justa caussa timoris atque formidinis. Sit alterum momentum: Inanis illa hæreticorum fiducia quemadmodum infert certitudinem justitiæ, ita infert certitudinem perseverantiæ, & prædestinationis divinæ. Et revera Heterodoxi opinantur hominem justificatum amplius peccare non posse, & certum esse de suamet prædestinatione, ut liquet ex canone

none xv. & xxiii. sess. vi. Trid. Atqui fiducia hæreticorum non recte infert certitudinem perseverantiæ, ut demonstravimus propos. præcedenti; neque certitudinem prædestinationis, ut docet S. P. Augustinus de dono pers. cap. 24. de Civit. Dei lib. xi. cap. 12. de Corrept. & Grat. cap. xiii. & ut apertissimâ consecutione deducitur ex prædictis. Igitur illa hæreticorum fiducia non recte infert certitudinem justificationis.

Ex his sequitur non posse haberi talem certitudinem, quæ omnem excludat hæsitationem, absque revelatione speciali; qualem habuit felix latro, mulier peccatrix, & plurium opinione Moyses, Elias, Stephanus, & ipse Paulus: de quo non evincit oppositum Epistola superius citata ad Corinthios; tum quia hæc scripta videtur circa annum Vulgaris æræ 57. & Epistolæ ad Timotheum, in quibus occurrunt aliqua hujus certitudinis vestigia, datæ sunt vertente anno 66. tum etiam, quia potuit Apostolus ex Dei revelatione discere, quod non potuerat ex propria conscientia. In ceteris eximiæ sanctitatis viris potest esse certitudo moralis, & spei, quam paullo supra descripsimus; & quæ oritur ex frequentia bonorum operum, & conscientiæ tranquillitate, quemadmodum a fructibus dignoscitur arbor bona. At sicut inter fructus bonæ arboris potest aliquis infici aut attractione maligni succi, aut contactu animantis venefici; ita contingit, ut aliquando opus, quod optimum arbitramur, sit aut labe latentis concupiscentiæ, aut finis perversitate vitiatum. Qui tamen habet bonam conscientiam, ac studet recte operari, habet etiam spem bonam, ut scribit Enarrat. in Psalm. xxxi. Augustinus. Hanc solam certitudinem spei commendant aliqui Patres; quorum auctoritate perperam hæretici nobis litem intentant.

Præcipua tamen ipsorum arma sunt sequentia literarum sanctarum loca. I. Joannis v. 13. legitur: *Qui credit, habet vitam æternam*. Et Apostolus ad Rom. vi. inquit: *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum*. In eadem Epist. cap. viii. 16. ait: *Ipse autem spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*. Et versu 38. *Certus sum*, inquit, *quia neque mors, neque vita, neque Angeli.... neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei*, &c. Ex his inferunt semel justificatum firmissima in Christum fiducia apprehendere vitam æternam, idque se certissime noscere ex Spiritus sancti præsentia.

His respondentes dicimus scopum Joannis esse hortari Parthos, ceterosque fideles ad fidem Incarnationis & divinitatis Christi: hæc enim sola fides dilectioni conjuncta filios Dei ad vitam æternam perducit. Igitur qui credit habet vitam æternam, non re, sed spe, & dummodo mandata custodiat, jure adoptionis. Extat consimilis phrasis, quam Rhetores appellant metonymiam, in ipsius Joannis Evangelio v. 24. vi. 47. xvii. 3; atque hoc ipso loco præced. versu 11. & 12. Apostoli verba in Epistola ad Romanos imperite ad stabiliendam justificationis certi-

tudinem detorquent Sectarii; per εἰρήνην quippe, idest, *pacem*, Paullus significat reconciliationem & gratiam, non infallibilem hujus gratiæ notitiam. Quæ petuntur ex cap. VIII. 16. ejusdem Epistolæ ita a Catholicis exponuntur: Ex Apostolicis verbis unum colligitur, Spiritum sanctum perhibere justis testimonium, quod sint filii Dei, non enim Spiritus sanctus inhabitans datur, nisi Dei amicis & justis. At non ait Apostolus, quod ipsis justis testimonium ipsum Spiritus sancti sit infallibiliter notum; cum nequeant justi certis indiciis discernere num testimonium conscientiæ sit Spiritus sancti, an spiritus præsumptionis & cœnodoxiæ. In corde itaque justorum inhabitat Spiritus sanctus; hujus testimonium verax est; sed quemadmodum illa inhabitatio cognoscitur solis conjecturis, cujusmodi sunt absolutio Sacerdotalis, & bona conscientia; ita per solam probabilem conjecturam possumus agnoscere, num quod redditur Spiritui nostro sit testimonium Spiritus sancti. Si autem Spiritus sanctus expresse testificetur aut remissionem peccatorum per specialem revelationem, aut veritatem fidei per evidentiam miraculorum; fatemur huic testimonio certissimam fidem esse adhibendam. In postremo loco certitudo significat tantummodo firmum animi propositum, ut in eadem Epistola XV. 14; unde Hieronymus in Epist. ad Algasiam legit, *Confido enim*; & Græcus pariter habet, πέπεισμαι γάρ, &c.

PROPOSITIO III. Gratia sanctificans non est æqualis in omnibus omnino justis, & in singulis capax est augmenti.

Ab hac postrema thesi me paucis expediam, cum priori Volumine demonstraverim in cœlesti Jerusalem diversas reperiri mansiones, quæ meritorum inæqualitati respondeant. Sequitur etiam hæc thesis ex præcedentibus; cum enim sanctitas sit *forma* quædam animæ inhærens, haud dubium, quin per opera pietatis majori accedente dispositione recipiat gratia incrementum, & efficiatur perfectior. Huc spectat quod legimus Prov. IV. 18. *Justorum semita quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem*: quod scribit Apostolus ad Philipp. I. 9. *Hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu*: quod scriptum est in postremo Apocalypseos, versu 11. *Qui justus est justificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc.* Quum insuper legem credendi statuat lex supplicandi; dari justitiæ ceterarumque virtutum incrementum commonstrat S. Mater Ecclesia, ita Deum exorans Dom. XIII. post Pentecosten: *Omnipotens sempiterne Deus, da nobis fidei, spei, & caritatis augmentum*. Idem docet S. Pater in libro de Sancta Virginitate, & Tract. 67. in Joannem, Fulgentius libro III. ad Trasimundum, & Patres alii, quos necesse non est, ut iterum proferamus. Vide quæ scripsimus de Inæqualitate beatitudinis: ubi etiam plura diximus de Parabola Operariorum, quam post Jovinianum nobis objectant Sectarii: sed quam importuno, irritoque

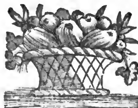
toque

toque conatu, oſtendimus eo loci. His ergo controverſiis finem conſtituat Canon XXIV. Seſſ. VI. Tridentini Concilii: *Si quis dixerit justitiam acceptam non conſervari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, ſed opera ipſa fructus ſolummodo, & ſigna eſſe juſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſſam; anathema ſit, &c.*

Una cum diſſertationibus de Gratia Chriſti Volumen tertium abſolvimus; quod in lucem prodit, quamquam nobis univerſæ Theologiæ exornandæ occupatis neque ad utendum lima, neque ad ſpongiam adhibendam otium ſuppetit. Hinc eſt, quod duplici nomine imploramus Lectoris humanitatem; nimirum, quia divina inſcienter tractamus, & quia inculte admodum, & impolite. Ut enim prelo committeretur Theologicum Opus elaboratum, atque perfectum, alio nobis ingenio opus erat, alio etiam temporis adjumento. Nunc, quoniam Exercitationes noſtræ ad hunc modum ſe habent, ob oculos legentium ſtatuimus verba Ovidii, De Ponto lib. III. Elegia 9.

Scribentem juvat ipſe favor, minuitque laborem,
Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus.
Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.

Explicit liber undeviceſimus.

TER-

TERTII VOLUMINIS
PROPOSITIONES.

XX. *Al-*

543

tius

LXII. *Ma-*

La Spezia:
LABORATORIO
SANT AGOSTINO